İmam-ı Rabbâni

Mektûbat-ı Rabbânî

akit

بسم الله الرحمن الرحيم

akit'*in*

okurlarına hediyesidir

Baskı:
Dergah Ofset
İstanbul 1998

İMAM-I RABBÂNÎ
AHMED FARUKÎ SERHENDÎ

MEKTÛBAT-I RABBÂNÎ

(Arapçadan çeviren)
Abdulkadir Akçiçek

Üçüncü Cilt

315. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Mukaddes Hakkın zat mertebesi ile sıfatlarının mertebesi, vücud ve vücub itibarının üstündedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Şemseddin Halhali'ye** yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

İhlas ve muhabbet üzere yazılan mektubunuzun ulaşması, ferahlık ve şadlık hasıl eyledi.

Din kardeşlerinin çoğalması, ahirette ümit sebebidir.

Allahım, din kardeşlerimizi çoğalt... Bizi ve onları Seyyid'ül-mürselin'e tabi olmaktan devam ettir.

Ona ve diğerlerine salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli.

Bir mısra:

Yazılanın en güzeli dostların sözleri...

★★★

Ey Muhib,

Sübhan Hakkın yedi sıfatı veya değişik görüşlere göre sekiz sıfatı, hakiki sıfatlar olup hariçte mevcuttur.

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i hak uleması hariç; muhalif fırkaların hiçbiri, Yüce Mukaddes Vacibü'l-vücud'un sıfatlarının varlığına kail olmamışlardır. Hatta bunlar arasında müteahhirin sofiye, sıfatların varlığını inkâr etmişlerdir. O kadar ki, sıfatların ziyadeliğini yalnız ilme raci kılmışlardır.

Bir şiir:

Taakkulde gayrıdır Sıfat-ı Hak zatın;
Lâkin tahakkukta aynıdır zat sıfatın...

Gerçek olan şu ki: Ehl-i hakkın kelâmı doğru olup nübüvvet kandilinden iktibas edilmiştir. Keşif ve feraset nuru ile de teyid edilmiştir.

Bu arada netice söz şu ki:

Muhalif grubun ortaya attığı şüpheli manalar kuvvetlidir. Yani: Sıfatların varlığı hakkında... Şöyle ki: Eğer sıfatlar mevcud olsaydı, şu iki durumdan hali olmazdı:

a) Mümkin sınıfına dahil olurdu.

b) Vacib olarak sayılırdı.

İmkân ise... hadis (sonradan yaratılmış) olmayı gerektirir. Zira, onlara göre her mümkin, hadistir. Vacib'in taahhüdüne kail olmak ise... tevhide münafidir.

Bundan başka, sıfatların imkân sınıfından takdir edildiklerine göre: Onların, Yüce Mukaddes Zat'tan ayrılma cevazı doğar. Böyle bir şey ise... Sübhan Vacib için aczi ve cehli gerektirir.

Üstte anlatılan karışık şekilli durumun halli, Fakir'e göre aşağıdaki gibi olmaktadır:

Sübhan Hak, zatı ile mevcuttur; zatının aynı olan bir vücutla değil. Ona fazladan gelen bir vücudla da değil. Yüce Hakkın sıfatları dahi, onun zatı ile mevcuttur; başka bir vücutla değil. Zira o makamda başka bir vücudun yeri yoktur.

Şeyh Rükneddin Ebülmekârim Alâüddevle Simnani(ks) bu manaya işaret ederek şöyle dedi:

-Vücud aleminin fevkinde Melik Vedud Zat'ın alemi vardır.

O makamda, imkân ve vücub nisbeti dahi tasavvur vedilemez. Zira, imkân ve vücubun her biri, mahiyetle vücud arasında bir nisbettir. Bir yerde vücud olmayınca, orada ne imkân olur; ne de vücub...

Bu anlatılan marifet, nazarın ve fikrin ötesinde olmaktadır. Akıl bağlarına takılıp kalanlar, bu marifetten yana ne bulabilirler ki? Bu marifetten yana, onlann nasibi, inkârdan başka bir şey olmamaktadır. Meğer ki, Yüce Allah'ın koruduğu bir kimse de...

★★★

Netice-i meram şu ki: Seyyid Muhibbullah, bir müddet burada ikamet ettikten sonra, o tarafa geldi. Onun sohbeti, ganimet bilinmelidir.

Selâm size ve yanınızda bulunanlara.

★★★

316. MEKTUP

MEVZUU:

a) Afakın ve enfüsün muamelesi, zılâl dairesine dahil olduğunun beyanı.

b) Velâyet-i suğranın ve kübranın beyanı.

c) Nübüvvet kemalâtı.

d) Bazı sofiyeye zuhur eden ef'al tecellisinin hakikatı.

Ki o: Yüce Hakkın fiil zıllıdır; onun aynı olan fiili değildir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maden-i Hakaik Menba-ı Maarif-i Lâmütenahiye Mazhar-ı Füyuzat-ı İlâhiye Mahdumzade Muhammed Said'e yazmıştır. Allahu Teala ona selâmet ihsan eylesin.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullanna.

Bilesin ki,

Afak ve enfüs aynalannda her ne zuhura gelir ise... o zılliyet damgası ile damgalanmıştır; o, isbatın, hasıl olması için, nefye müstahaktır.

Muamele, afak ve enfüs sınırını aşınca, zıllıyet kaydından kurtulur; fiil ve sıfat tecellisine girilir. O zaman bilinir ki: Bundan evvel afaki ve enfüsi makamında zuhur eden her tecelli, her ne kadar zati olarak itikad ederlerse

de, fiilin ve sıfatın zıllına taalluk der; fiilin ve sıfatın kendisine değil. Zata taalluk etmesi bir yana. Çünkü, zıllıyet dairesi, enfüsün nihayetinde sona erer. Bu duruma göre, enfüste ve afakta her ne zahir olur ise... bu daireye dahildir.

Fiil ve sıfat, hakikatta her ne kadar Hazret-i Zat zılâlinden ise de, lâkin onlar, asıl daireye girerler. Bu mertebenin velâyeti ise... asli velâyettir. Ama, daha önce anlatılan mertebenin velâyeti böyle değildir. Yani: Afaka ve enfüse taalluk eden mertebenin.. Zira o, zılli velâyettir.

Asıl mertebesinden neş'et edip gelen berki tecelli, zıl dairesinin müntehilerine müyesser olur. Zira onlar, bir anda afak ve enfüs kaydından halâs olurlar.

O kimseler ki: Afak ve enfüs dairelerini aşarlar; ondan da yükselip zıllı arkalarında bırakırlar ve asla katılırlar... İşte, berki tecelli bunlar hakkında daimidir. Çünkü bu büyüklerin meskeni ve sığınağı asıl dairesidir ki, berki tecelli oradan neş'et eder. O kadar ki, bu büyüklerin muamelesi, tecellilerin ve zuhuratın dahi fevkindedir. Zira, hangi mertebeye taalluk eden tecelli ve zuhur olursa olsun; zılliyet şaibesinden hali olamaz. Ne var ki, aslında da aslına taalluk; bunları zıldan almıştır. Zeyğ-i basardan dahi halâs eylemiştir.

Velâyet-i suğra olan velâyet-i zıllıyede kemal nihayeti, ancak berki tecelli ile hasıl olur. Bu berki tecelli ise.. enbiya velâyeti olan velâyet-i kübrada ilk basamaktır. Onlara salât ve selâm olsun. Velâyet-i suğra ise, evliyanın velâyetidir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

İşte, evliyanın velâyeti ile, enbiyanın velâyeti arasındaki fark, anlatılan manadan bilinir. Sübhan Allah'ın onlara salâtı ve selâmı olsun. Zira, o velâyetin bidayeti, bu velâyetin nihayeti olmaktadır.

Enbiyanın kemalâtı hakkında ne diyebiliriz ki: Zira, nübüvvetin bidayeti, bu velâyetin nihayeti olmaktadır. Her halde, Hazret-i Hace Bahaeddin Naşkibend Hz. enbiya velâyetinden yana bol nasibe nail olmuş olacak ki, yani: Tebaiyet ve veraset yolu ile.. şöyle demiştir:

-Biz, nihayeti, bidayete derc ediyoruz.

Bu Fakir'in ilminin yetiştiği şu ki: Nakşibendiye nisbeti ve huzuru, kemal haddine ulaştığı zaman, velâyeti-i kübra ile ittisal ederler. Ve onlara, bu velâyeti kemalâtından bol haz husule gelir. Ama, bunların dışında kalan tarikatlarda durum böyle değildir. Zira, onların nihayeti kemalleri berki tecellinin husulüdür.

★★★

Şunun bilinmesi gerekir...

O seyir ki, afak ve enfüs seyrinden sonra müyesser olur; iş bu seyir, Yüce Hakkın pek yakınlığında olmaktadır. Zira Yüce Hakkın fiili, bize bizden daha yakındır. Aynı şekilde, onun sıfatı dahi, bize bizden daha yakındır. Onun fiilinden ve zatından olan dahi, bize bizden daha yakındır.

Yüce Hakkın fiilinden, sıfatından gelen ve bu mertebelerde olan seyir pek yakınlık taşıyan bir seyirdir. Fiil tecellisinin, sıfat tecellisinin, zat tecel-

lisinin hakikatı bu makamda tahakkuk eder. Vehim ve hayal saltanatı dairesinden necat dahi burada hasıl olur. Zira, enfüs ve afak dairesinin haricinde vehim ve hayal sultanlığı saltanatı yoktur. Vehmin tasarruf nihayeti ise... zıl dairesinin sonunda biter.

Velâyet-i kübra olan asli velâyette ise... vehim ve hayal kaydından halâs, bu dünya hayatında müyesser olur. Birinci taife için ahirete ertelenen mana, ikinci taifeyi bu dünya hayatında müyesser olur.

Velâyet-i zılliyede, matlub olandan yana, bu dünya hayatında hiçbir şey hasıl olmaz; amma vehim ve hayalden başka. Velâyet-i kübrada matlub ise... vehim altına girmekten münezzeh ve müberradır.

Mevlâna Rumi, hayal kaydına girmenin ve vehmin kuşatmasına uğramanın sıkıntısına düşmüş gibi; vehim ve hayal libasından ari olarak, ölümü temenni etmiştir. Ta ki: Matluba nail ola... Ölümün ilk alâmetleri belirdiği zaman da, kendisine:

-Allah afiyet versin...

Diyene engel olmuştur. Şu şiir onundur:

Hayalden ve tenden uryanım;
Nihayet visalde hür şanım.

★★★

Demiştim ki:

-Afakta ve enfüste isimlerin ve sıfatların zılâl tecellileri vardır; isim ve sıfatların kendi tecellileri değil.

Bu anlattığım cümlenin beyanı şöyledir:

Tekvin, hakiki sıfatlardandır. Nitekim, Matüridi mezhebi uleması kavli de budur; Allah onlann çalışmalannı şükrana lâyık eylesin. Eş'ariye'nin sandığı gibi, izafi sıfatlardan değildir. Bu sıfatta, diğer sıfatlara nazaran izafet ağır bastığından, sandılar ki: İzafi sıfatlardandır. Halbuki durum böyle değildir. Elbette onlar, hakiki sıfatlardandır; izafet vasfı, bunlarla imtizac etmiştir.

Bu tekvin sıfatı, bütün sıfatların altındadır; üstünde bulunan bütün sıfatların onda rengi vardır. Meselâ:

Onun, ilimden ve hayattan nasibi vardır.

Onun, kudretten ve iradeden yana hazzı vardır.

Onun, cüz'iyatı vardır ki, hakikatta bunlar, onun zılâlidir. Bunlar: Rızıklandırmak, yaratmak, öldürmek, diriltmek, nimet ve elem vermek gibidir. Bu cüz'iyat, fiillere dahildir ki, onlar hakikatta bu sıfatın zılâli olup hakiki sıfat dairesinin dışındadır.

Anlatılan fiilin dahi iki yüzü vardır, şöyle ki:

a) Bir yüzü fail tarafınadır.

b) Diğer yüzü de mef'ul tarafınadır.

Bu iki yüz, keşfi nazarda birbirinden ayrılmıştır. Birinci yüz, yüksek görülür, ikinci yüz ise... alçak. Aynı şekilde: Birinci yüz asıl gibi görülür; ikinci yüz, o aslın zıllı görülür. Keza, birinci yüzde vücubdan bir renk vardır; ikinci yüzde ise... imkândan bir renk vardır.

Bu ikinci yüzdür ki: Enbiyadan başka, evliya-i kiramın ve sair insanların taayyün mebde'leri olmuştur.

İkinci cihet itibarı ile bu fiilin vücubdan bir rengi, imkândan dahi bir renk olduğundan; zaruri olarak mümkin olmaktadır. Zira, vacibden ve mümkinden terkib edilen mümkindir.

Yine bu fiilin, yüksek cihet itibarı ile kıdeme açılan bir yüzü, alt cihet itibarı ile de, hüdusta bir kademi olduğundan zaruri olarak hadis olmaktadır. Zira, kadimden ve hadisten terkib edilen hadis olmaktadır.

O kimseler ki: Sübhan Hakkın fiilinden kıdemine kail olmuşlardır; bunlar, ancak birinci cihete bakmışlardır.

O kimseler ki, bu fiilin hüdusuna zahib olmuşlardır; bunların görüşleri dahi diğer cihettir. Birinci taifenin nazarı yüksektir; ikinci taifenin nazarı ise... alçak. aNlatılan iki taifeden her biri, hak mütavassıt yanın bir ucundadır. Asıl orta yolu bulmakta bu Fakir imtiyazlıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Buna benzer tahkik, sıfat-ı hakikiye şanın bazı mektuplarda yazılmıştır; onlara da bakılabilir.

Şu hususun da bilinmesi yerinde olur.

Fiilde ikinci yüz, has yaratılıştan ibarettir; misal olarak Zeyd'le taalluku vardır. Meselâ: Zeydin yaratılışı, mutlak yaratılışın cüz'iyatından bir cüz'i gibidir. Zeyd'e taalluku olan bu has yaratılışın, aynı zamanda cüz'iyatı da vardır. Meselâ: Zeyd'in zatının yaratılışı, sıfatlarının ve fiillerinin yaratılışı gibi. Bu cüz'iyat, Zeyd'in yaratılışı için zılâl gibidir. Zeyd dahi onların küllisi (bütünü) gibidir. Zeyd'in fiilinin yaratılışının dahi, zıllı ve mazharı vardır. Bu dahi, fiille taalluk eden Zeyd'in kesbidir. İş bu kesb dahi, Zeyd'in babasının evinden getirdiği bir şey değildir. Elbette o, Yüce Hakkın yaratmasının bir zıllıdır.

Üstte anlatılan marifetten de anlaşıldığı üzere; fiil, tekvinin zıllıdır. Fiilin ikinci yüzü dahi, birincinin zıllıdır. Nitekim bunun tahkiki yapıldı. İkinci yüzün dahi zıllı vardır. Ki bu, misal olarak Zeyd'in yaratılışıdır. Zeyd'in yaratılışının dahi zıllı vardır; bu da Zeyd'in fiilinin yaratılmasıdır. Bu zıllın dahi zıllı olup Zeyd'in kesbidir.

Bu ilimleri anladıktan sonra bilesin ki...

Misal olarak: Zeyd'in kesbinin Zeyd'e nisbeti; sülûk vakti, salikin nazarından giderse... onun Zeyd'e izafeti kalkarsa... görülecektir ki: O fiilin faili Sübhan Hak'tır. Hatta yaratılmışların, birbirinden ayrı olan çok fiilleri, bir failin fiili olarak bulunur. Ama bu manayı fiili tecelli zannederler.

İnsaf etmek gerek. Hiç bu tecelli Hakkın fiilinin tecellisi olur mu? Ya da o fiilin zılâlinden bir zıllın tecellisi olur mu?.. Ki o, nice mertebelerden tenezzül edip kendisine zıllıyet ismi verilmiştir.

Yerinde olur ki: Diğer tecelliler dahi, fiili tecelli ile kıyas edile.

Onlar, bu işte, zıllardan bir zıl ile yetinip onu aslın aslı zannetmişlerdir; böylece, ceviz ve muzla avunup durmuşlardır.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki...

Vücudun vücubu, nisbetlerden ve izafetlerden olduğu için; zaruri olarak, fiil mertebesinde bulunmuştur. Bu nisbetin dahi ilimle münasebeti olmayıp, alemin yaratıcısına mahsus olduğundan; zikri geçen birinci yüzle az münasebeti olmuştur.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu beyandan lâzım gelir ki; zat ve sıfat mertebesinde vücub sabit olmaya. Onun zatı ve sıfatı için dahi:

-Vacib...

Denmeye. Durum böyle olunca, Hazret-i Zat ve sıfattan vücub atılmış olur. Tıpkı imkân ve imtina ondan atıldığı gibi. Şimdi, vücub, imkân ve imtina dışında bir de dördüncü kısım zahir oldu. Halbuki akli kavrama ve mefhumu bu üç şeyde inhisar altına almak sabittir.

Bunun için şu cevabı verirler:

-İnhisar, ancak vücuda nisbetle mahiyet içindir. Vücuda göre mahiyet için nisbet olmayınca, inhisar da yoktur. Tıpkı Vacib Taala'nın zatında ve sıfatında olduğu gibi. Yüce Hakkın zatı, kendi zatı ile mevcuttur. Aynen veya zaid bir vücudla değil. Yüce Hakkın sıfatı dahi, onun zatı ile mevcuttur; hem de ona bir vücud karışmadan. Mana böyle olunca, Sübhan Hakkın zatı ve sıfatı, inhisar altına alınıp kavranan o üç şeyin fevkindedir.

Yüce Hakkın zatı tasavvur edilip sıfatı dahi, vücuh ve itibarlara göre taakkul edildiği zaman; -zira onun künhüne yol yoktur- Sübhan Zat için tasavvura bağlı zılli vücub arız olur; onun zatına nasıl lâyık ve münasib ise... öyle... Onun sıfatı için dahi, vücudda zihni imkân arız olur; bu oluş dahi sıfata münasib bir şekildedir. Çünkü, zata ihtiyacı vardır. Sübhan Hakkın zatı ve sıfatı, kendi özlerinde vücub ve imkân mertebesinin üstündedir. Hatta vücud mertebesinin de üstündedir.

Şu da bir başka mana...

Zılli tasavvur edilen vücud itibarı ile vücub, zata münasiptir; imkân dahi sıfata.

Sıfat, harici vücud cihetinden ne vacibdir; ne de mümkin. Elbette o, vücub ve imkânın üstündedir. Ama o, zıhni vücud itibarı ile mümkindir. Bu mümkin olmasından dolayı hadis olması lâzım gelmez. Zira, sair mümkinat gibi, kendi zatları için değil, kendi zılli vücudları içindir.

Anlatılan mana, akıl erbabının da dediklerine uygun düşer. Ki onlar şöyle demişlerdir:

-Vücud-u zihni hususiyeti itibarı ile külliyet ve cüz'iyet, mahiyete arız olmuştur. Harici vücud halind mahiyet bunlarla vasf edilemez.

Meselâ: Hariçte bir Zeyd mevcud olmuştur. Ve akılla bilinmeden evvel, cüz'i değildi; nitekim külli de değildi. Elbet ona cüz'iyetin arız olması, zih-

ni zılli vücuttan sonradır.
Burada şunu da demek isteriz:
-Sübhan Hakka hamledilen bütün nisbet, izafat, ahkâm ve itibarlar.. yani: Sekiz sıfattan başka Uluhiyet, Ezeliyet gibi... bunların Sübhan Hak için doğru olmaları tasavvur ve taakkul itibarı iledir. Durum şu ki: Yüce Zat kendi varlığında bir sıfatla muttasıf, bir isimle isimlendirilmiş, bir hükümle hükmedilmiş değildir.
O Yüce Şeriat sahibi, kendi zatına esma ve ahkâm itlak eylemesi, tenasüp ve teşabüh itibarı iledir. Ta ki: Mahlukatın anlayışına yakın gele. Onlarla olan tekellüm dahi akıllarına göre ola. Tıpkı: Hariçte mevcud olan Zeyd için; zihni vücud mülahaza edilmeden, teşbih ve tanzir yollu:
-O cüz'idir.
Dendiği gibi... Böylece, onun için cüz'iyet hükmü vermeleri, onun külli hükmü vermelerinden daha yerinde ve daha uygundur. Anlatılan bu mana gibi, Yüce Gani Zat için:
-Vücub ve vücud...
Hükmünü vermek; imkân ve imtina hükmünü vermekten daha yerinde ve münasib olur. Yoksa, onun zatına ne vücub ulaşabilir; ne de vücud. Tıpkı onun münezzeh zatına imkân ve imtina lâyık olmadığı gibi.

★★★

Burada anlatılan mukaddes mübarek marifetleri anlamaya çalış. Zira bunlar dinin esası ve Yüce Mukaddes Zat ve sıfatlar ilminin hulasasıdır. Uzamadan hiç kimse, kübradan dahi bir kimse bunları konuşmamıştır. Allahu Taala, bu kulu, anlatılan marifetlere tercihli kılmıştır.
Selâm, hidayete tabi olanlara.

★★★

317. MEKTUP

MEVZUU:
a) İlmel-yakin, aynel-yakin ve hakkal-yakin beyanındadır.
b) Bu ilimlerin sahibi, Müceddid-i elf-i sani olduğunun beyanıdır.
NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**
Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.Uzun bir müddet geçti; güzel hallerinize bizim için ıttıla olmadı.
Netice olarak, Sübhan Allah'tan dilek: Selâmet ve istikametinizdir.

★★★

Bilesiniz ki,
İlmelm-yakin, ilmi yakin ifade eden ayetleri müşahede etmekten ibarettir. Hakikatta bu şühud, eserden müessire istidlâldir.
Afak ve enfüs aynalarında tecelli ve zuhurat olarak her ne ki görülür ve müşahede edilir ise... o eserden müessire istidlâl kabilindedir. İsterse bu tecelliyata:
-Zati tecelliyat...
İsmini vermiş olsunlar ve o zuhurat için:

-Lâkeyfi...

Demiş olsunlar. Zira, bir şeyin aynada zuhuru, o şeyin eserlerinden bir eserin husulüdür; o şeyin aynen husulü değildir. Mana bu olunca, enfüsi ve afaki seyrin ayağı, bütünüyle ilmel-yakin dairesinin dışında olamaz. Ve... onun: Eserden müessire istidlâlden başka bir nasibi olamaz.

Allahu Taala, şöyle buyurdu:

"Afakta ve nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz. Nihayet onun hak olduğu, apaçık kendileri için teheyyün edecektir?"(41/53)

Bazıları, afaki seyri, ilmel-yakinden bilip aynel-yakini ve hakkalyakini enfüsi seyirde isbat eylediler. Enfüs dışında bir seyre de kail olmadılar.

Bir mısra:

Aşkına düştükleri kadardır yolları insanların...

★★★

Bilesin ki,

Sübhan Hakkın kula o kadar yakınlığı vardır ki, kulun kendine olan yakınlığından daha ileridir. Kulun Sübhan Hakka bir başka seyri vardır ki, bu yakınlık tarafındadır ve vüsul dahi bu seyri kat etmeye kalmıştır.

Bu üçüncü seyir, hakikatta ilmel-yakin için müsbettir. Çünkü o: Her ne kadar, zılliyet dairesinin dışında ise de, lâkin, zıllıyet şaibesinden beri değildir. Zira, Sübhan Zat'ın isimleri ve sıfatı, hakikatte Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'ın zılâlindendir. Her nered ki zıllıyet şaibesi vardır; o eserler ve ayetler dahilindedir.

Onlar, ilmel-yakin için, üç seyrinden yalnız bir seyir tesis ettiler. İkinci seyri dahi, aynel-yakin ve hakkal-yakin için hasıl olmuş saydılar. Üçüncü seyre dair hiç ağızlarını açmadılar; ki, onunla ilmel-yakin dairesi tamam ola. Daha aynel-yakin ve hakkal-yakin nerede?..

Bir mısra:

Gül bahçeme bak, kıyasla baharımı.

★★★

Aynel-Yakin ve Hakkal-Yakin babında ne diyebilirim ki?.. Onu söylesem bile, kim anlar ve kim idrak eder? Zira bu türlü marifetler, velâyet kapsamı dışındadır. Zira velâyet erbabı, bunları idrakten aciz durumdadırlar; tıpkı zahir uleması gibi. Onu kavramaktan yana kusurludurlar.

Bu ilimler, nübüvvet nurlarının kandilinden alınmıştır. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. İkinci binin yenilenmesi ile buna tazelik ve canlılık hasıl olmuştur; bütün güzelliği ile, zuhura gelmiştir. Bu ilimlerin ve maarifin sahibi, bu binin müceddidir. Ki bu, ona bakanlara gizli bir mana değildir. Bilhassa zata, sıfata ve ef'ale dair ilim ve marifetinde.

O ilim ve maarif; haller, vecidler, tecelliyat ve zuhurat libasına girmiştir. Bu dikkat sonunda, elbette bileceklerdir ki: Bu maarif ve ilimler; ulemanın ilimleri, evliyanın da maarifi ötesindedir. Hatta, onların ilimleri, bu ilimlere nisbetle kabuk kalır. Bu maarif dahi, o kabuğun özüdür.

Hidayet eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Bilesin ki,

Her yüz başında bir müceddid gelip geçti. Ne var ki, yüz senelerin başında gelen müceddid ile, bin senenin başında gelen müceddid değildir. Bunların arasındaki fark, bin ile yüz arasındaki fark gibidir. Hatta daha da fazla.

Müceddid o zattır ki: O müddet içinde ümmete her ne gibi feyz varidatı gelirse onun vasıtası ile gelir. İsterse o vaktin kutupları, evtadı, ebdali ve nücebası bulunsun.

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur;
Alemi bir şahsa doldurur.

★★★

Selâm hidayete tabi olup Mutabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline üstün salâtlar ve selâmlar. Keza, enbiya ve resullerden, mukarreb meleklerden ve salih kullardan kardeşlerinin hemen hepsine.

★★★

318. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın sıfatları için iki itibar vardır. Şöyle ki:

a) Kendi varlıklarında husul bulmaları.

b) Sübhan Hakkın zatı ile kıyamları. Her iki itibar da hariçte temeyyüz etmektedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Şemseddin Halhali'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Ey Mahdum,

Yüce Allah'ın zatı ile kaim ve mevcud olan vacib sıfatlar için iki itibar vardır. Şöyle ki:

a) Onların kendi varlıklarında sübut bulmalarıdır.

b) İkinci itibar ise... Vacib Taala'nın zatı ile kıyamlarıdır.

Birinci itibara göre, alemle münasebeti vardır. Bununla da, taayyünlerin mebde'leri olmuştur.

İkinci itibara göre de, alemden müstağnidir; aleme teveccühü yoktur. Keza, alemde olanlara da.

Üstte anlatılandan başka; birinci itibara göre; Keşfi nazarla Yüce Mukaddes Zat'tan ayrılmış görülür. Zat, onun ötesinde sabit olur.

İkinci itibara göre de, durum, üstte anlatıldığı gibi değildir. Onda bir ayrılma tasavvur edilemez.

Üstte anlatılandan başka; birinci itibara göre, zata hicaplar halindedir.

İkinci itibara göre ise.. hicaplar kalkmıştır. Libasla kaim beyaz gibidir. Ama, libasa bir hicab olmaz.

Bu babda netice söz şu ki:

-Her iki itibara göre beyaz. -ki onun kendi özünden husulünü ve libas ile kıyamını kasd ediyorum- libasın kendisine hicab değildir. İsterse, elle tutulup hissedilen o beyaz olsun; kendisinden hicab olma durumu kalkmış-

tır. Amma, Yüce Mukaddes Zat'ın sıfatları böyle değildir. Zira onlar, birinci itibara göre hicab olmakta, ikinci itibara göre ise, hicab olmamaktadır.

Sakın ha... olmaya ki, iki itibar arasındaki farkı az bir şey tahayyül edesin. Zira bu Fakir, kendisinde kuvvetli cezbe, seyir sür'ati olmasına rağmen, iki itibar arasını on beş seneye yakın bir zamanda kat etmiştir.

Mütekaddimun ulema, iki itibar arasındaki farkı bulmakta hidayete eremediler. Bunun için dediler ki:

-Kendi nefsinde araz husulü, aynen cevherde kıyamının husulüdür.

Ama, bazı müteahhirin ulema, bu farkı anlamışlardır. Hakikat olan şu ki: Arazın kendi özünde husulü, kıyami husulünden başkadır. Zira araz hakkında:

-Buldu kalktı...

Diye bir tabir kullanırlar. Bu manada, bulmak, kalkmaktan başkadır.

Müteahhirinden bu bazılarının araz hakkındaki tahkikleri, çıkılması gereken yere yükselten ve bilinmesine ihtiyaç duyulan hususa da vesile olmuştur.

Felsefeye dair tetkiklerin, kelâma dair tahkiklerin çoğu, bu seyr ü sülük işinde yardımcı olmuş; Yüce Sultan Zat'ın ilâhi maarifini elde etmeye vasıta durumuna girmiştir.

★★★

Selâm, hidayete tabi olanlara... Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona, âline, ashabına salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

★★★

319. MEKTUP

MEVZUU: Bazı derin sırlar beyanındadır. Bundan, Resulullah (sav) Efendimizin, Millet-i İbrahime (İbrahim Peygamberin yoluna) ittiba etmeye memur olmasının manası anlaşılacaktır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Camiu Ulum-u Akliye ve Nakliye Hace Mecdüddin Hace Muhammed Ma'sum'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Sanıyorum ki; yaratılmamdan maksad şudur: Velâyet-i Muhammediye, Velâyet-i İbrahimiye ile boyanmış ola. Her ikisine de salât, selâm ve tahiyyat. Bu velâyetin hüsn-ü melâhati ile, o velâyetin cemal-i sabahati imtizac eyleye.

Bu manada bir hadis-i şerif şöyle geldi:

"Sabahat itibarı ile Yusüf, melâhat itibarı ile ben daha üstünüm."

Bir dahi, Mahbubiyet-i Muhammediye makamı, bu boyanma ile yüksek dereceye ulaşa.

Bir manada benziyor ki: Millet-i İbrahim'e tabi olmaktan maksad, bu büyük devletin husulüdür. Aynı şekilde, İbrahim'in salâtına, berekâtına benzeyen salât ve bereketlerin dileği bu garaza mebnidir. Resulullah Efendimize ve ona salât, selâm olsun.

Melâhat ve sabahat, Yüce Mukaddes Zat güzelliğinden haber vermektedir; hem de, sıfatların karışımı olmadan. Ne var ki, sıfatların, fiillerin,

eserlerin güzelliği tamamen, bereketi çok olan sabahattan istifade yollu gelmektedir; sonunda Hazret-i Cemal'e bağlanmaktadır. Hem de pek münasip bir şekilde.

Melâhat hüsnün (güzelliğin) merkezi gibi olup, sabahat ise... o merkezi çevreleyen daire gibidir.

Hazret-i Zat'ta basatat olduğu gibi, vüs'at dahi vardır. Amma, bu basatat ve vüs'at bizim anlayışımıza geldiği gibi değildir.

Ayrıca, bu manada olan icmal ve tafsil dahi, bizim idrakimize sığar biçimde değildir. Bir ayet-i kerime meali:

"Gözler, ona erişemez; ama o bütün gözleri ihata eder. O, Latif Habir'dir."(6/103)

Hazret-i Zat'ta tesbit ettiğimiz besatat ve vus'at... bunlardan her biri, diğerinden ayrıdır. Bazılarının sandığı gibi, biri diğerinin aynı değildir. Bu mertebede enbiya arasında sabit olan temeyyüz, bizim idrakimize sığmayacağı gibi, anlayış çerçevemizden de uzaktır. Sabahat ve melâhat dahi, bu mertebede birbirinden ayrıdır. Onlardan birinin ahkâmı, diğerinin ahkâmına muğayirdir.

★★★

Üstte anlatılan manalardan da bilinmiş oldu ki: Yaratılmamdan maksad olduğunu anladığım durum hasıl oldu. Bin senelik temenni, icabet gördü.

Allah'a hamd olsun ki: Beni iki deniz arasında sıla eyledi; iki cemaatın dahi ıslahçısı... Hem de herhalde ekmel manada hamd olsun.

Salât ve selâm insanların hayırlısına. Keza onun enbiyadan ve melâike-i ızamdan kardeşlerine.

★★★

Sabahat, melâhat rengine girince; şüphesiz Hullet-i İbrahimiye makamı için vüs'at hasıl oldu. Kuşatan dahi merkez hükmüne girdi.

★★★

Şunun bilinmesi yerinde olur ki:

Muhabbet makamına melâhat mertebesi münasip düşer; hullet makamına ise... sabahat mertebesi.

Mahabbette, sırf mahbubiyet Hatem'ür-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin nasibidir. Halis muhabbet ise, Musa Kelimullah'a (as) mahsustur.

Halil'de (as) ise, celisiyet ve nedimiyet nisbeti vardır.

Muhib ve mahbubdan her biri, nedim ve celisten başkadır. Bunlardan her birinin kendi başına bir nisbeti vardır.

★★★

Bu Fakir, Velâyet-i Muhammediye ve Velâyet-i Museviye terbiyesinden olduğundan -her ikisinin sahibine de salât, selâm ve tahiyyet- kendisinin melâhat makamında yeri ve meskeni vardır. Velâyet-i Muhammediye'ye -sahibine salât ve selâm- mahabbeti olduğundan, mahbubiyet nisbeti onda ağır basmaktadır. Muhibbiyet nisbeti dahi mağlup ve mesturdur.

★★★

Ey Oğul,

Bilesin ki; bu muamelenin varlığı ile -ki yaratılışım o muameleye bağlıdır- bir başka büyük muameleye daha havale edildim.

Varlığımdan maksad; şeyhlik, müridlik, halkı tekmil ve irşad değildir. Bu muamele, ondan başka bir muameledir. Bu muamele zımnında, onunla nisbeti olan feyzini alır; yoksa alamaz.

O büyük muameleye nisbetle, tekmil ve irşad muamelesi yola atılan bir şey gibidir.

Peygamberlerin daveti için; batını muamelelerine nisbetle bu hüküm aynı ile vardır. Nübüvvet makamı her ne kadar mühürlenmiş ise de, onun kâmil olan tabilerine, nübüvvet kemalâtından ve onun hususiyetlerinden, teabiyet ve veraset yollu nasip vardır.

★★★

320. MEKTUP

MEVZUU: Şu beş mertebe hakkındadır: Muhibbiyet, mahbubiyet, mahabbet, hübb, rıza. Ve.. bunların üstünde bir başka mertebe.. Bunlardan her birinin hususiyeti, peygamberlerden bir peygambere verildiği..

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, bu mektubatı derleyen Fakir ü Hakir Abdülhayy'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Allahu Teala, seni irşad eylesin; bilesin ki...

Sübhan Hakkın zatı ile zatına olan zati muhabbeti, üç itibar üzerinedir: Mahbubiyet, muhibbiyet, mahabbet.

Mahbubiyet-i zatiye kemalâtının zuhuru, Hatem'ür-rüsül Resulullah'a bırakılmıştır. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

Bu babda netice şu ki: Mahbubiyet canibinde iki kemal vardır:

a) Fiili...

b) İnfiali...

Fiilli olan asıldır; infiali olan ise... ona tabidir. Lâkin, infiali, fiili için, gaip bir illettir. Zira o: Her ne kadar vücudda sonra ise de, lâkin tasavvurda takaddüm etmiştir.

Muhibbiyet kemalâtının zuhuru ise... Musa Kelimüllah'ın nasibidir. Resulullah Efendimize ve ona salât ve selâm.

Üçüncü itibar: Mahabbetin kendisidir. Önce, Ebü'l-beşer Adem (as) orada müşahede edilmiştir. İkinci olarak İbrahim, üçüncü olaraktan Nuh orada müşahede edilmiştir. Onlara salât ve selâm. Netice emir, Sübhan Allah'a kalmıştır.

Sübhan Hak, Yüce Mukaddes Zat'ını nasıl seviyorsa, aynı şekilde isimlere, sıfatlara, fiillere bağlı duran kemalâtını dahi sever.

Bu zati muhabbetin zuhuru, yani: O Yüce Zat'ın mahabbetinin zuhuru: Zatı ile isimleri ve sıfatları için Halil (as) Peygamberde tamam olmuştur.

İsimlere, sıfatlara ve fiillere bağlı duran mahbubiyet zuhuru ise... sair enbiyada tahakkuk etmiştir. Muhibbiyetin zuhuru gibi..

İsimlerin, sıfatların ve fiillerin zılâli olduğuna göre; bu mahbubiyetin zilâ-

li dahi, asıllarının tavassutu ile, murad ve mahbub sınıfına dahil olan evliyanın nasibi olmaktadır. Nitekim, bu zılâlin muhibbiyeti dahi mürid ve muhib sınıfına dahil evliyanın nasibidir.

Zati mahabbet makamının üstünde, hubb makamı vardır. İş bu hubb makamı, anlatılan üç itibarı da camidir; onların icmalidir.

Rıza makamı ise... hubb ve muhabbet makamının üstündedir.

Rıza mertebesi, mahabbet mertebesinin üstündedir; çünkü: Mahabbette, icmal ve tafsil olarak, nisbet varlığı vardır. Rızada ise, nisbet atılmıştır. Bu dahi, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a münasiptir.

Resulullah (sav) Efendimizin haberini verdiği hariç; rıza makamının üstünde bir basamak yoktur. Ona da şöyle anlattı:

"Benim Allah ile bir vaktim olur ki; oraya ne mürekkeb melek, ne de mürsel peygamber girebilir."

Aşağıda anlatılacak kudsi hadis dahi bu manaya işaret etmektedir:

"Ya Muhammed, ben ve sen varız. Senden başkasını senin için yarattım."

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz dahi, şu münacaatı yapmıştır:

"Allahım, sen varsın; ben yokum. Senin gayrını zatın için bıraktım."

Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin; Muhammed Resulullah'ın azamati bugün nereden idrak edilebilir? Onun üstün kadri kıymeti nasıl bilinir? Bilhassa bu dünya hayatında. Zira, hak batılla bu evde imtizac etmiş; iptilâ yeri olduğundan da, batılla hak birbirine karışmıştır. Onun şanının azameti, kıyamet günü belli olacaktır. Çünkü orada, enbiyanın imamı ve onların şefaatçısı olacaktır. Adem ve diğerleri, onun sancağı altında toplanacaklardır. Resulullah Efendimize ve diğerlerine salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli olsun.

Şu mana caiz olur ki: Onun inayet ikramına nail olarak, taamının fazlasını yiyen hizmetçilerinden birine; veraset ve tebaiyet yolu ile, rıza makamının da üstünde bulunan o makamdan bir mahal verile. Resulullah (sav) Efendimizin bir uydusu olarak, o makama mahrem kılına.

Bir mısra:

Zorluk mu olur bir işte, kerem sahipleri ile olunca.

★★★

Üstte anlatılan mana, enbiyanın gayrına enbiyadan meziyetli olmayı gerektirmez. Onlara salât ve selâm olsun. Hizmet edilen zatlarla, hizmet edenlerin müsavi olması nasıl tasavvur edilebilir? Tabı ile, bu gibi büyük metbu olan zatlar arasında nasıl bir nisbet bağı kurulabilir? Asıl olan maksuddur; tabi ise... onun bir uydusudur. Tabi olanın son muamelesi, cüz'i olan bir fazilete çıkar; bunda dahi bir sakınca yoktur. Meselâ bir hanik veya haacamatçı, kendine mahsus olan san'atı ile fen sahibi bir alimden faziletli olabilir. Bu durumu, hiç görmedin mi?. Ama bu durum, itibar makamından düşüktür.

Kelâmımız işaretleridir, remizlerdir, beşaretlerdir, hazinelerdir. Buna

iman eden hariç; pek çoklarının nasibi yoktur. Bunların imanı da, kendilerine faydalı olacak semereler verir.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Selâm, hidayete tabi olanlara. Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara. Ona ve nebilerden, resullerden, mukarreb meleklerden kardeşlerine salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli olsun.

★★★

321. MEKTUP

MEVZUU: Ahass-ı havas, avam, mütevassıt zümrelerin imanları arasındaki fark.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanlar Hanı'na yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Bir mısra:

En güzeli yazıların, sözüdür dostların.

Allahu Taala, bir ayet-i kerimede şöyle buyurdu:

"Kullarım sana benden sorarlarsa, ben yakınım."(2/186)

Bir başka ayet-i kerimede ise şöyle buyurdu:

"...Herhangi bir üçten bir fısıltı vaki olmaya dursun, muhakkak ki o, (Allah) **bunların dördüncüsüdür. Bir beşten vukua gelmeye dursun, ille o,** (Allah) **bunların altıncısıdır. Bundan daha az, daha çok vaki olmaya dursun, ille o,** (Allah) **bunların dördüncüsüdür. Bir beşten vukua gelmeye dursun, ille o,** (Allah) **bunların altıncısıdır. Bundan daha az, daha çok vaki olmaya dursun, ille o,** (Allah) **nerede olsalar, bunların yanındadır."**(58/7)

Sübhan Hakkın yakınlığı ve beraberliği, zatı gibi keyfiyetten ve misalden münezzehtir. Zira, lâkeyfi olana, keyif için yol yoktur.

Yakınlık ve beraberlik manasında aklımız ve fehmimizle anlaşılan, keşfimize ve müşahedemize giren her ne olursa olsun; Yüce Allah o manadan münezzeh ve müberradır. Bilhassa, o mücessimenin mezhep basamağı olan manadan yana...

Biz iman ediyoruz ki: Allahu Teala bize yakındır ve o bizimdir. Ama, bu yakınlığın ve beraberliğin manasını anlayamayız. Yani: Bunların nasıl olduğunu idrak edemeyiz.

Bu dünya hayatında, kâmil zatların nasibi, Yüce Allah'ın zatına ve sıfatına gayb olarak iman etmektir.

Bir şiir:

Bilgin, masivayı hüccet tutanlar boş;
Mevcud odur, ondan gayrı rabb yok hoş...

★★★

Havas zümrenin de hasına nasib olan gaybe iman, avamın gaybe imanı gibi değildir. Zira, avamın gaybe olan imanı, ancak duymakla ve delillerle olmaktadır. Havasın da hası zatların gaybe imanı ise... gaybın da gaybını mutalaa ile olmaktadır. Hem de, cemal ve celâl zılâli perdelerinde; zu-

hurat ve tecelliyat perdelerinin de ötesinde:

Mütavassıt olanlara gelince... bunlar şühudi imanla mesrur olmaktadırlar. Zilâli de asıl sanırlar. Tecelliyatı dahi, tecelli edenin aynı görürler. Bunlar katında, gaybe iman, düşmanların nasibidir.

Bir ayet-i kerime meali:

"...Her zümre, kendilerinde bulunanla övünür."(30/32)

★★★

Başınızı ağıratacak bir husus şudur ki:

Mevlâna Abdülgafur, Mevlâna Hacı Muhammed hususiyetleri olan arkadaşlardandır. Onlara yapılan her türlü ihsan, bu Fakir'i minnettar edecektir.

Bir mısra:

Ne zorluğu işte, keremlilerle olunca...

Vesselâm...

★★★

322. MEKTUP

MEVZUU:

a) LA İLAHE İLLALLAH kelime-i tayyibesinin faziletlerini beyan.

b) Tenzih makamının tahkiki.

c) Gaye iman, muamele akrabiyet (pek yakınlık) derecesine varınca tahakkuk eder. Bu muamele dahi vehim ve hayal kavramı dışındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbazı Hz.leri bu mektubu, Molla Arif Hateni'ye** (Bedahşi'ye) **yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Mevlâna Arif Hateni (Bedahşi) öncelikle batıl ilâhları nefyetmeli; sonra da Yüce Sultan Mabud Hakkı isbat eylemelidir.

Her ne ki, keyfiyet ve kemmiyet damgası altına girmiştir:

-LA.. (Yoktur)

Kelimesinin altına girmelidir; uygun olan budur. Böylece,o keyfiyetten ve misalden münezzeh olan Yüce Zat'a iman tahsil edilmiş olur.

Nefiy ve ibbat zımnında ibarelerin en tamamı şu kelime-i Tayyibedir:

-LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur)

Resulullah (sav) Efendimiz, Rabbından naklen şöyle anlattı:

"Yedi tabaka yer, terazinin bir gözüne; LA İLAHE İLLALLAH dahi bir gözüne konsa, onlardan ağır gelir."

O kelime-i tayyibe, nasıl daha faziletli olmasın ve nasıl daha ağır gelmesin ki? O öyle bir kelimedir ki, bir yanı Sübhan Hakkın zatından gayrını nefyeder. Hem de tümden... ister sema, ister yer, ister arş, ister kürsi, ister levh, ister kalem, ister alem, isterse Adem olsun. Öbür yanı ise... Bürhanı Yüce hakkı isbat eylemektir. Ki o zat, semaların ve yerin, Sübhan Hakkın zatından gayrı her şeyin halikıdır. İster afaktan olsun, isterse enfüsten. Bütün bunlar, keyfiyet ve kemiyet damgası ile damgalanmıştır. Afak ve enfüs aynalarında her ne tecelli eder ise... zaruri olarak, keyfiyet ve kemmiyet ölçüsüne girer, nefyedilmeye de müstahak olur.

Bilgimize, vehmimize, şühudumuza, hissimize gelen her şey; keyif ve misal ile muttasaftır. Hüdus ve imkân ayıbı kapsamına girmiştir. Zira, bizim bilgimize ve hissimize giren, yontulup yapılmış, edilmiştir.

Bizim bilgimize dahil olan tenzih, aynen teşbihtir. Bizim anlayışımıza göre olan kemal dahi aynen noksandır.

Her ne ki, bize keşfolur, tecelli eder ve şühud olur; o Sübhan Hakkın gayrıdır. O Sübhan Allah, ötelerin de ötesindedir. (Yani: Tüm halkın)

Allahu Teala, Halil (as) Peygamberden naklen şöyle anlattı:

"Bu yontup yaptığınız şeylere mi tapıyorsunuz? Halbuki, Allah sizin de yaptıklarınızın da halikidir."(37/95)

Bizce yontulup yapılan her şey, Sübhan Hakkın mahlukudur. Hem de bütünü ile.

Bu yontulup yapılan şeyimiz, ister ellerimizle olsun; isterse akıllarımızla... isterse vehimlerimizle... durum değişmez. Bunların hiçbiri, ibadete müstahak değildir. İbadete müstahak olan o zattır ki: Keyfiyetten ve misalden münezzehtir. Durum elbette böyledir. Amma bizim vehmimiz oraya erişmekten yana kusurludur. Onun idrak zeyline dahi yetiemez. Keşif ve müşahede gözümüz ise... onun azamet ve celâl şühuduna varmaktan yana şaşkın ve acizdir. Böyle keyfiyetten ve misalden münezzeh olan zata iman etmek, ancak gayb yolu ile olur. Burada şühudi iman, Yüce Allah'a iman sayılmaz. Böyle bir iman, kendisi yapılmış olan bir şeye iman olur ki bu, Yüce Allah'ın mahlukudur. Böyle bir iman, başkasına iman etmekle Yüce Allah'a iman etmeyi ortak etmektir. Hatta, ondan başkasına iman sayılır. Böyle bir imandan Yüce Allah bizi korusun.

Gaybe iman, ancak şu zaman müyesser olur ki, orada: Seyri seri olan vehme bir mecal bulunmaya. Ondan yana bir şeyin nakşı mühayyileye işlemeye.

Anlatılan mana, pek ileri olan yakınlıkta tahakkuk eder ki o: Vehmin ve hayalin dışında bir ileri yakınlıktır. Zira bir şey, ne kadar uzak olursa, vehmin ve hayalin mecali, onda daha geniş ve daha ziyade olur. Ayrıca hayal saltanatı altına girmesi daha yakın ve daha seri olur.

Üstte anlatılan devlet, peygamberlere mahsustur. Gaybe iman, bu büyük zatların nasibidir; hem de asaleten. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun. Ayrıca, tebaiyet ve veraset yolu ile, hakkında murad olunan kimse, bu şerefle müşerref olur.

Avam halk için hasıl olan gaybi iman, vehmin kavramı dışında değildir.

Zira avam halk arasında ötelerin ötesi uzaklık canibinde olup vehme mecal vardır. Bu büyüklerin katında ise... ötelerin ötesi yakınlık canibinde olup vehme mecal yoktur.

Dünya kaim durup devam ettiği süre; dünya hayatı mevcut oldukça, gaybe iman mutlaka olacaktır. Zira, burada şühuda dayalı iman, illetlidir.

Ahiret hayatı başladığı zaman, vehmin ve hayalin de gücü kırılır; işte o zaman, şühuda dayalı iman makbul olup yapmak ve yontma illetinden beri durur.

Allah'ın Resulü Muhammed, dünya hayatında iken, rüyet şerefine nail oldu. Sanırım ki: Bu manada, onun için, şühudi imanı sabit kılsak yerinde ve güzel olur. Ki o iman, yapma ve yontma illetinden de münezzehtir. O şey ki, kendisinden gaynna ahirette vaad edilmiştir; onun için burada müyesser olmuştur. Ona salât ve selâm olsun.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4).

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Nefy kelimesini, İbrahim Halil (as) peygamber tamamı eyledi. Şirk kapılarından kapalı olmayan hiçbir kapı bırakmadı. Bu manadan ötürü, peygamberlerin imamı ve kıdem itiban ile, onların en öndekileri oldu. Zira, bu dünya hayatında, kemalin nihayet zuhuru, bu nefyin itmamına kalmıştır. İsbat kelimesinin kemal zuhuru ise... ahiret hayatına bırakılmıştır.

Netice mana şudur:

Hatem'ür-rüsül Resulullah Efendimiz, bu dünya hayatında iken, rüyet devleti ile müşerref olunca, isbat kemalâtı cihetinden bolca nasib bulmuştur. Ona salât ve selâm olsun. Hem de bu dünya hayatında iken. O kadar ki, onun hakkında şöyle söylenebilir:

-Resulullah (sav) Efendimizin bi'seti ile isbat kelimesi tamam olmuştur. Ama, bu dünya hayatı ölçüsüne göre.

Yine mümkündür ki: Resulullah (sav) Efendimiz hakkında zati tecellinin isbatı iş bu dünya hayatında bu mana için ola... Diğerleri için dahi, bir vaad olarak ahirete kalmıştır.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.

Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli.

★★★

323. MEKTUP

MEVZUU: Arşın üstündeki zuhur hariç; hiçbir zuhur, zıllıyet şaibesi olmadan olmaz.

Bir kalb dahi, nihayet derecesine vardığı zaman, arşın nurlanndan bir lema alır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, hakiki kardeşi Meyan Muhammed Mevdud'a yazmıştır.**

★★★

Şeyh Bayezid-i Bistami şöyle demiştir:

-Arş ve onun muhteviyatı, irfan sahibinin kalbinden bir hücreye konsa... onun varlığını hissetmez.

Yani: Kalbin genişliğinden dolayı.

Şeyh Cüneyd dahi bu sözü teyid edip delille isbatlanmıştır. Bu manada demiştir ki:

-Hadis kadime iktiran edince, ondan bir eser kalmaz. (Yani: Hadislikten..)

Bunun manası şudur:

Arş ve onda bulunanlar, hadistir. Kıdem nurlarının zuhur mahalli olan irfan sahibinin kalbine hadis olarak iktiran edince, muzmahil ve hiçbir şey olmama durumuna girer. Mahsus olması şöyle dursun.

Hayret... bin defa hayret.. bilhassa bu misillu kelâmın, sofiyenin reisleri olan Sultan'ül-arifin ve Seyyid'üt-taife'den zuhura geldiği için.. Şunun için ki: Arş-ı Mecid için, irfan sahibinin kalbi yanında hiçbir itibar bırakmamaktadırlar. Arşı dahi, kıdem kalbi yanında hurundan hali bir hadis olarak görmektedirler. Kalbe dahi, onda kıdem nurlarının zuhuru dolayısı ile:

-Kadim...

İsmini vermektedirler. Diğerlerinden ne söyleyin ne yazayım?

İlâhi cezbelerin terbiyesinde olan bu Fakir'e göre: Bir irfan sahibinin kalbi, nihayetin nihayetine ulaştığı zaman; ki bu, onun has istidadına göre olacaktır; üstünde bir başka şeyin tasavvur edilemeyeceği kemali de hasıl olduğu zaman, onun için: Arşın zuhur lem'alarından bir lema'nın feyiz yollu taşıp gelmesi hasıl olur. O kadar ki, onların nihayeti yoktur. Bu taşıp gelen lem'a, arş lem'alarına nisbetle, denizden bir damla gibidir. Hatta daha da az.

Arş, öyle bir şeydir ki; Allahu Taala onun için:

"Azim.."(9/129)

İsmini verip istiva sırrını dahi, onda sabit eylemiştir. İrfan sahibinin kalbine, temsil ve teşbih yollu, camiiyeti dolayısı ile:

-Arşullah...

Denir. Alem-i kebirde arş, halk alemi ile emir alemi arasında nasıl bir berzah ve her iki halk tarafını da cami ise... kalb dahi o şekilde, alem-i sağirde, halk alemi ile emir alemi arasında bir berzahtır, her iki halk tarafını da camidir. Yani Ademi sağirden... Bu manadan ötürü de, yine kalb için; temsil yollu:

-Arş...

Denir.

Şu manaları dinle, dinle:

Zıllıyet şaibesinden münezzeh ve müberra olan kıdem nurlarının zuhur kabiliyeti, arş-ı mecide mahsustur. Alem-i emirden, alemi halktan, alemi kebirden, alem-i sağirden hiçbir şeye bu türlü bir kabiliyetyo ktur.; Arş-ı mecid müstesna... İrfan sahibi kâmil zatın kalbi, berzahiyet ve camiiyet alâkası dolayısı ile, o nurlardan iktibas eder; o ummandan bir avuç alır.

Arştan başka her zuhur, marifeti tam olan irfan sahibinin kalbi, zılliyet damgası ile damgalanmıştır. Aslından yana hiçbir raiha almamıştır.

Üstte anlatıldığı gibi bir cümleyi Beyazid-i Bistami söylemiş olsaydı; sekirden gelmiş olurdu ki, onu kendisine bırakırdık. Ne var ki, ayıklık iddia eden Cüneyd-i Bağdadi'den o cümlenin süduru, güzel düşmüyor.

Başka ne yapılabilir ki? İşin hakikatını anlayamamışlardır; zıllıyet ummanı dalgasından çıkmamışlardır. Yani: Sahile...

Söylediğimiz mana: Halktan pek çoğunun nazarında uzak görülmekte

ise de; lâkin, yarın bugünden daha yakındır; acele etmesinler...

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'ın emri geldi. Onu acele istemeyiniz. O , ortak etmekte oldukları şeylerden yana yüceliğe sahib sübhandır."(16/1)

★★★

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar. Keza, enbiya ü mürselinden, mukarreb meleklerden kardeşlerine de. Sair salih kullara da. Keza mümin ve müminelerin de hepsine..

★★★

324. METUP

MEVZUU:

a) "Allah yerin ve semaların nurudur" ayetinin tevilli manası.

b) İnsan kemalâtının bazı hususiyetleri ile, onun arıza bağlı faziletleri. Ve buna münasip bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maden-i Halkaik Maarif-i Lâmütenahiye Mazhar-ı Füyuzat-ı İlâhiye Mahdumzade Mecd'üd-din Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.**

Allah'a hamd ediyor ve onun kuluna, keremli âline salât okuyoruz

★★★

Bilesin ki,

Alem-i kebirde vüs'at ve tafsilin bulunmasına rağmen; kendisinde hey'et-i vahdaniyet olmadığından, sıfat ve şüun tafsillerinden muara, itibarlardan ve nisbetlerden mücerret basit-i hakikinin zuhur kabiliyeti onda yoktur.

Alem-i kebirin parçalarından en şereflisi arş-ı rahmandır ki, o: Bütün sıfatları toplayan Hazret-i Zat nurlarının zuhur mahallidir. Arş-ı mecid dışında kalan alem-i kebir parçalarından, zuhurat zıllıyet şaibesinden hali değildir. Amma ne olursa olsun... Bu mana içindir ki; A lemlerin Rabbı istiva sırrını, alem-i kebir parçaları arasında Arş-ı mecide mahsus kıldı. Şunun için ki: O alemin en faziletli parçasıdır. Çünkü zıllardan herhangi bir zıllın zuhuru, hakikatta Yüce Hakkın zuhuru olmaz ki, onun için:

-İstiva...

İbaresi kullanılsın. Bundan başka, ondaki zuhur daimi olup hiçbir şekilde araya perde girmemiştir.

Yerin ve semaların nuru, her ne kadar Sübhan Hak ise de; lâkin bu nur, zılâl hicaplarına makrundur. Yüce Hakk'ın onlardaki zuhuru, zıllıyet tasavvutu olmadan olmaz.

Bütün zu zuhurat, arşa bağlı zuhur nurlarından iktibas edilmiştir. Zuhura gelirken de, zıllardan bir zıllın hicaplarından bir hicaba bürünüp zuhur etmiştir. Bir umman deniz suyu gibi ki: Kaplarla (borularla) etrafa ve çevreye taşınır. Ve büyük bir aydınlık gibi ki: Ondan büyük ve küçük meş'aleler aydınlık alır ve bütün afak ve izbe yerler aydınlanır.

Allahu Taala'nın buyurduğu:

"Allah, yerin ve semaların nurudur. Onun nuruna misal, içinde kandil bulunan bir hücredir."(24/35)

Ayet-i kerime bu maarife ima eder gibidir.

Bu ayet-i kerimede temsil şu mana için tercih edilmiştir: Ta ki, o nurun zuhuru, tavassut olmadan anlaşılamaz ola. Ta ki, asıl zıl ile karıştırılmaya.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Zılın nuru, asıldan alınıp iktibas edilip yakılmıştır.

Ayet-i kerimenin devamı:

"Allah, dilediğini nuruna hidayet eder."(24/35)

Bu mana dahi, Yüce Allah'ın muradına hamledilmektedir.

Bu ayet-i kerimenin tevilini bize keşf'olunan şekilde yapacağız. Sübhan Allah'ın tevfiki ve inayeti ile başlarız.

"Allah, semaların ve yerin nurudur."(24/35)

Burada anlatılan nur, öyle bir nurdur ki: Eşya onunla aydınlandığı gibi; semalar ve yer dahi ondan ziya alır. Ancak şu manada aydınlanırlar. Sübhan Allah onu, ademden çıkarıp vücud ve tevabü ile muttasıf eylemiş; nurlandırmıştır.

Yerinde olur ki: Semalar ve yer, bir hücre gibi aydınlanmış olarak tasavvur edile... O nur dahi, bir kandil mesabesinde olup o hücreye bırakılmıştır.

Temsil kâfının dahi hücre üzerine gelmesi, kadili şümulune almasındandır.

O ayet-i kerimede geçen:

"Zücace..."(24/35)

Tabiri dahi, isimlerin ve sıfatların hicapları olarak tasavvur edilmelidir. Çünkü bu nur, isim ve sıfatlarla iltibas etmiştir. Şüun ve itibarlardan muarra değildir. Bu sıfat zücacesi şöyle anlatılmaktadır:

"Sanki bir inci yıldız gibidir."(24/35)

Bu dahi, vücub hüsnünden ve kıdem cemalinden gelmektedir.

O hücreye konan misbah, yani: Kandil:

"Mübarek zeytun ağacından tutuşturulmaktadır."(24/35)

Amma bu, arada bağlı toplu (cami) zuhurdan kinayedir. Şöyle ki: İstiva dahi, o zuhurdan bir işarettir. Çünkü, yer ve semalara taalluk eden zuhurat, o toplu zuhura göre, cüzler mesabesindedir.

Bu toplu zuhur, bir mekâna ve cihete bağlı olmadığından; şöyle demek yerinde olur:

"Şarka bağlı değildir; garba bağlı değildir."(24/35)

Devam ediyor:

"Onun yağı, (mumu) **kendisine bir ateş dokunmasa dahi aydınlatır."**(24/35)

Bu cümle, o mübarek ağacı övme babındadır. Ki, böyle bir sıfatla temsil edilmiş ve onun yağının safası açıklanmış; parlaklığı belirtilmiştir. Bu manadan ötürü de:

"Nur üstüne nur."(24/35)

Buyurulmuştur. Bunun açık manası şudur: Zücacenin hicabı, safasını ve aydınlatmasını o nurda daha da artırmıştır. Hüsnünü ve cemalini ziyadeleştirmiştir. Şunun için ki: Nurun ve kemal zuhurunun kat kat olması ile beraber, sıfat kemalâtı zat kemalâtı ile birleşmiş; sıfat hüsnü zat cemaline iktiran etmiştir.

Ayet-i kerime devam ediyor:

"Allah, dilediğini nuruna hidayet eder."(24/35)

Evet, bu mana doğrudur. Bir başka ayet-i kerimede ise, bu mana şöyle anlatıldı:

"Allah bir kimseye nur yaratmamışsa, onun nuru yoktur."(24/40)

Arşa bağlanan bu toplu zuhur; müşahedelerin, muayenelerin, mükâşefelerin müntehasıdır. Tecelliyatın ve zuhuratın nihayetidir. Bu tecelliyat, ister zata bağlı olsun; isterse sıfata. Bundan sonra, muamele cehl üzerine takarrur eder. Nitekim, bu mananın bir parça beyanı yapılacaktır inşaallah.

Bu toplu zuhur, her ne kadar sıfata makrun ise de; o yerde sıfat zata hicap değildir. Sıfatın zata hicab olması, zıllıyet zuhurlarına mahsustur. Bu dahi, ilim mertebesindedir.

Aslın zuhuru, aynı makamınadır. Sıfatlar ise... ilimde zata hicab olur; aynde değil... Burada Zeyd'i misal olarak verelim. İlim mertebesinde taakkul edildiği zaman, ilimdeki zuhuru sıfatlarla olmaktadır. Meselâ: Uzun, kısa, alim, cahil, büyük, küçük, sair, kâtip sıfatları gibi. Bütün bu sıfatların onun için taakkulu zatına hicab olmaktadır. Bütün bu kayıtlar, onu tam teşhis etmeye yeterli değildir. Amma, Zeyd ilimden ayne çıktığı zaman, o sıfatların varlığı ile birlikte, müşahede edilir. Muamele dahi, zıllıyetten intikal edip asalet üzere takarrur eder. Zira, bütün ilmi suretler, mevcud olan Zeyd'in zıllıdır. Amma hariçte kendisi onun aslıdır. Bu durumda dahi, sıfatlar zatına hicab olamaz. Kendisi, bütün sıfatı toplayan maddeye gelip hissedilen bir şahıs olur. Yüce Mukaddes Hazret-i Zat için sıfatların mufarakatı da böyledir. Ki bunlar ancak, zılâl mertebelerinde ve misale dayalı tasavvurlarda olmaktadır. Amma, asla kavuşma müyesser olduğu zaman, sıfatlar zattan ayrılmamış bulunur; zatın şühudu dahi, sıfatların şühudundan kopmadığı görülür.

Zat tecellisinden ayrı gördükleri sıfat tecellisi, tek başına isbat eyledikleri ef'al tecellisi ise... tamamen zılâl makamlarındadır. Amma, asla vasıl olduktan sonra, üç tecelliyi de tazammun eden tek tecelli kalır. Buna misal olarak, Zeyd'i ele alalım. Ki o müşahede edilmektedir ve onun zatını müşahede, sıfatını müşahededen kopmuş olarak değildir. Hatta onu müşahede eden kimse, şühudu anında kendisini alim fazıl olarak bulur. Onun bu ilmi ve fazlı, kendisini görmeye hicap değildir; keza o sıfatları kendisinden ayrılmış dahi değildir. Evet... şayet Zeyd, zılli suretlerle idrak edilip taakkul edilir ise... o zaman, onun sıfatı, zatından ayrılır ve kendisine hicab olur. Ki bu mana daha önce de anlatıldı.

Bakmaz mısın ki: Ahirette görülen, sıfatları dahi toplamına alan zattır; sıfatlardan arınmış zat değildir. Şayet mücerred ise, onun itibarı yoktur. Zi-

ra, zatın sıfatlardan tecerrüdü asla olmaz; sıfatlar dahi zattan ayrılmış değildir. Tecerrüd, ancak şu itibara göre söylenir ki: Kâmil bir irfan sahibini, zatla taalluk istilâ eder ise... nazarından isimlerin ve sıfatların mülâhazası düşer... Onun müşahedesinde zat-ı ehadiyetten başka bir şey kalmaz. Durum böyle olunca, zatın sıfattan tereddüdü, ancak o irfan sahibinin nazarı itibarına göre olur; işin aslına ve dış itibara göre olmaz. İnşaallah bu mananın tahkiki gelecektir.

Burada anlatılacak bir mana dahi şu ki: Bu cami olan zuhur, misale dayalı tasavvurların müntehasıdır. Bundan sonra, hasıl olacak kemal ise, misal aynasında tasavvur edilmesi mümkün olmayan cinstendir. Misalde tasavvur ancak şu iş için mümkün olur ki: Hariçte olanla onun bir benzerliği ve münasebeti ola... İsterse, bu benzerlik, yalnız isimde olsun. Amma o şey ki, hariçteki ile, şekillerden hiçbir şekilde benzerliği yoktur; onun misalde tasviri muhaldir. Kemalât-ı fevkaniye dahi bu kabildendir. Zira onun dahi, şekillerin hiçbir şekli ile benzeri yoktur ki: Misalde onun tasviri mümkün ola. İşte anlatılan bu mana icabı olarak: Bütün vakitlerde cehl, bu yerin levazimi arasındadır. Yine burda, idrak edemeyiş dahi, idrak alâmetidir. Bu dünya hayatında, her ne kadar, bu makamda cehalet ve bulamamaktan başka bir şey hasıl olmaz ise de; umulan odur ki: Ahirette bir kuvvet bir kalb hasıl ola. Hem de nurun şaşaasında yok olup gitmeyen... Hem de muamelenin hakikatından haberdar olarak.

Bir şiir:

Sen size dil verip de dilberi gösterdin;
Tilkiyi sofra diye arslana gösterdin.

★★★

Arşın üstündekilerin beyanı, seni şu vehme düşürmesin ki: Sübhan Hak, arşın fevkinde karar kılmış ve onun için orada sabitolan bir mekân ve cihet vardır. Allahu Taala, böyle bir manadan yana, tam bir büyüklüğe ve yüceliğe sahiptir. Bilhassa, mukaddes zatına lâyık olmayan şeylerden yana... Şu manadan ki: Zeyd'in aynada zuhuru, aynada onun karar kıldığını gerektirmez. İsterse kusurlu olanlar, böyle bir tevehhüme düşmüş olsunlar. Misallerin ve vasıfların en yücesi Allah'ındır.

Görmez misin ki: Ahiret günü, mü'minler Yüce Hakkı cennette göreceklerdir. Halbuki, Yüce Allah'a nisbet cennet ve diğer yerler aynıdır. Hepsi de onun mahlukudur. Tur dağında vaki olan tecellide dahi haliyet ve mahalliyet şaibesi yoktur. Bu hususta netice söz şu ki: Bazı yerde, zuhur kabiliyeti vardır; lâkin bazı yerde bu kabiliyet yoktur. Bazı yerde, zuhur kabiliyeti vardır; lâkin bazı yerde bu kabiliyet yoktur. Aynaya bakmaz mısın ki; onda suretlerin zuhuru kabiliyeti var iken; hayvanların nalında bu kabiliyet yoktur. Halbuki her ikisi de demirden yapılmıştı. Bu durumda, değişik durum, zahir olanda değil; zuhur yerindedir. Bütün zuhur yerleri; ya kabiliyetlidir veya değildir. Zahir olan için bir şey değişmez; durum aynıdır.

Keza, külliyet ve cüz'iyet vehmi veren lâfızlar; onlardan anlaşılan haliyet ve mahalliyet zahir manasına göre değildir. Öyle bir manadan başkaya

alınmalıdır. Zira, öyle bir şey, Yüce Mukaddes Hakkın zatına lâyık değildir. Şayet öyle bir vehmi verecek ibareler kullanılmış ise... bu ancak, tabir meydanının darlığından ileri gelmektedir.

Bir şiir0

Yücedir Allah, cüzden, külden;
Zarftan, mazruftan ve hülulden.

★★★

İnsanın kalbi, alem-i sağirin arşı olduğuna ve alem-i kebirin de arşına benzediğine göre; oradaki tecelli de zıllıyet şaibesi olmadan meydana gelir. O tecelliden bir lem'a, anlatılan şaibe olmadan bu kalbin nasibi olmaktadır. Semaların ve yerin bu tecelliden nasibi var ise de; lâkin o tecelli, zıllardan bir zıllın hicabında olmaktadır. Amma kalb böyle değildir. Zira o: Arş misali, zıllıyet şaibesinden müberradır. İsterse, büyüklük ve küçüklük itibarına göre, zuhur başka olsun.

Bir mısra:

Aynaların boyuncadır, görünen cemali

Zıllıyet şaibesi olmadan meydana gelen tecelli, Arş-ı mecidden sonra; kâmil kimselerin kalb nasibidir. Başkalarına hasıl olan ise... zıllıyettir.

★★★

Şu hususun da bilinmesi yerinde olur:

Arşa bağlı zuhur, her ne kadar zıllıyet şaibesinden beri ise de, lâkın sıfat, orada Yüce Mukaddes Zat ile imtizac etmiştir. Şüun ve itibar dahi, zatta sabittir. Şüun ve itibarlar, her ne kadar o mertebede zata hicap olmazlar ise de; müşahede ve idrakte ortaklıkları vardır. Mahabbet ve alâkada paylaşma durumları vardır. Yüce Mukaddes olan mücerred ehadiyet mahabbetinin esirleri dahi, bir işin ve bir hükmün ortaklığına razı olmazlar.

Bir ayet-i kerime meali:

"Anlayınız, halis din Allah'ındır."(39/3)

★★★

Sıfatların anlatılan manada ortaklık durumlarının olmayışı, aşağıda anlatılacağı gibi, değişik biçimdedir:

a) Hey'et-i vahdaniye-i insaniyenin nasibi..

b) Hey'et-i vahdaniye-i kalb-i insanın nasibi..

c) İnsanın arza bağlı nasibi..

Bunların hepsinin fevkinde insanın bir hey'et-i vahdaniyesi vardır ki; arza bağlı cüz'ü mesabesinde olup onun hükmünü almaktadır.

Hulasa: Bu muamelede umde olan o arza bağlı cüzdür. Kalan cüzler ise... fazladan muhassenat gibidir.

İnsanda iki şey vardır ki, bunların hiçbiri, arşta olmadığı gibi, bunlardan yana alem-i kebirin de nasibi yoktur.

Yine onda bir parça vardır ki, bu dahi arşta yoktur.

Yine onda bir hey'et-i vahdaniye vardır ki, bu dahi alem-i kebirde yoktur.

Hey'et-i vahdaniyeye taalluk eden şuur, nur üstü nurdur; hem de alem-

i asğara mahsustur.

İnsan, hayret edilecek şekilde bir varlıktır. Hilâfete liyakat peydah eylemiş; emanet ağırlığını dahi yüklenmiştir.

Sana anlatılacak olan, insanın duyulmamış hususiyetlerini dinle...

İnsan muamelesi, o mertebeye ulaşmıştır ki; onun için, mücerred ehadiyet aynalığı hasıl olmuştur. Böylece de, Zat-ı Ehadiyete bir zuhur mahalli oluyor. Hem de, sıfatların ve şüunatın iktiranı olmadan... Halbuki Hazret-i Zat, bütün vakitlerde sıfatları ve şüunatı özünde toplamaktadır. Asla aralarında aynlmak yoktur. Hem de vakitlerin hiçbirinde...

Üstte anlatılan cümlenin daha açık manası şöyledir:

İnsan-ı kâmil, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'tan gayrının esartinden halâs olduğu zaman; onun için Zat-ı hadiyet ile alâka meydana gelir. Bu durumda; sıfatlardan, şüundan hiçbir şeyin mülâhazası, nazara alınması, maksud ve matlub olması onun için yoktur.

"İnsan sevdiği ile beraberdir."

Manasındaki hadisi şerif hükmü uyarınca, mücerred Hazret-i Zat ile onun için, keyfiyeti meçhul olan bir nevi ittisal hası olur. Zat-ı Ehad ile olan bu taalluku, keyfiyetten münezzeh olan zat ile keyfiyeti meçhul bir yakınlık nisbetini sabit kılar. İşte o zaman insan-ı kâmil, Zat-ı Ehad'e bir ayna olur. Öyle ki: Sıfatlardan ve şüunattan hiçbir şey onda müşahede edilmez.

Hatta, üstte anlatılan manadan daha da ileri olarak; Yüce Mukaddes Mücerred Ehadiyet onda zahir olur, tecelli eder. Azim Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. O yüce Zat ki, sıfatlardan ayrılmak asla onun şanında yoktur; amma tecerrüd ciheti ile, böyle bir insan-ı khamilde zahir olup tecelli etmektedir. Zati olan güzellik dahi, sıfata bağlı güzellikten temeyyüz etmektedir.

Üstte anlatılan manada bir aynalık durumu, insan-ı kâmilden başkasına müyesser olmaz. Hazret-i Zat dahi, şüunatın ve sıfatların iktiranı olmadan, insan-ı kâmilden başka bir şeyde tecelli etmez. O yücedir, mukaddestir.

Arş-ı Mecid, alem-i kebirde ancak, bütün sıfatlan cami olan Hazret-i Zat mazhan olmaktadır. İnsan-ı kâmil dahi, alem-i sağirde itibarlardan mücerred olan Zat-ı Ehadın mazharı olmaktadır. İşte, böyle bir ayna olma durumu, insanın pek hayret verici hallerindendir.

★★★

İhsanları yapan Sübhan Allah'tır; onun ihsan ettiğine kimse mani olamaz; onun mani olduğuna dahi, kimse bir şey veremez.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona, âline, ashabına üstün salâtlar ve selâmlar.

★★★

325. MEKTUP

MEVZUU: Asl için müşahid olan melek, insanın şühudu dahi enfüste olmasına rağmen, o devlet bunda bir cüz gibidir. Beka dahi onun üzerine terettüb etmiştir.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, hakiki kardeşi Meyan Gulam Muhammed'e yazmıştır.**

Bilesin ki,

Melekler aslı müşahede edip ona teveccüh etmektedirler; alâkaları dahi onunladır. Zıllıyet şaibesi, bunlar için yoktur.

Miskin insana gelince, bu dünya hayatında pek az, ayağını zıllıyet haricine basabilir. Daimi şühud dahi, afak ve enfüs vasıtası olmadan pek az hasıl olur. Ancak, asla ulaştıktan sonradır ki: Asıl nurlarından bir lem'a onun kalb aynasında parlamaya başlar. Bundan sonra, aleme döner; noksan kimselerin terbiyesi de kendisine havale edilir. Bu dönüşte, hem kendisinin; hem de kendisinden başkasının terbiyesi vardır.

Anlatılan lem'a onun bir parçası gibi kılınmıştır. Diğer parçalarını, bu parça, onun rücuu müddetinde kendi boyasına boyar ve kendi rengini aldınr.

Bu manadan olarak o, kendi dışında kalanları noksanlık sıkıntısından kemal fezasına çıkarır; onların gaybden şehadete geçiren delili olur.

Davet ve rücu müddeti onda tamam olduktan sonra, yazılan dahi sonuna geldiği zaman, kendisinde asla varma şevki başlar. Daha sonra içinden:

"Refik-i âlâya.."

Nidası gelmeye başlar. Böylece, çeşitli taalluktan halâs olur. Hamulesini dahi, gaybden şehadete aktarır. Muamelesini, mektuplaşma durumundan alır; başbaşa olma durumuna çıkarır. İşte o zaman:

"Ölüm, dostu dosta ulaştıran bir köprüdür."

Manası, doğruluk kazanır.

Şu hususun bilinmesi yerinde olur ki: Melek, her ne adar aslı müşahede etmekte olup insanın şühudu dahi enfüste olmasına rağmen, bu devlet insanda, kendisinden bir parça gibidir. Beka dahi, onun üzerine verilmiş; onunla tahakkuk etmiştir. Amma melek, böyle değildir. Zira bu devlet, onda bir cüz gibi olmamıştır. Bakış onlara hariçten olup, onda kendileri için beka ve onunla tahakkuk yoktur. Keza onlarda, insana müyesser olan asıl ile renge girip bir boya alma durumu da yoktur. Yerdekiler için hasıl olan hususiyet, kudsiyyun zümresine hasıl olmamıştır. Zira, zahir ile batının değişik durumu çoktur. İsterse batıni devlet, bir cüz; harici devlet ise bir kül olsun. Batın batındır; hariç dahi hariçtir. Kelhamımız işaret ve beşarettir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; beşer zümresinin havassı, melek zümresinin havassından daha faziletli oldu. Bütün bunlarla birlikte, onun için hilâfet hakkı meydana geldi.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah dilediğine rahmetini tahsis eder; Allah büyük fazlın sahibidir."(2/105)

Bir şiir:

Yükselerek semaya zeminzade;
Yeri, zemini bıraktı geride...

★★★

Üstte anlatılan devletin insana müyesser olması: Arza bağlı cüz'i sebebi iledir. Kalb ki, Allah'ın arşı olmuştur; ancak bu toprağa bağlı unsur devleti iledir. Bu toprağa bağlı unsur dahi, her şeyi özünde topladığı gibi, imkân dairesinin dahi merkezidir. Bütün bu yüksekliğe ve üstünlüğe toprağın erme sebebi ancak şudur: Tavazu gösterip üstünlük taslamamak. Bu tavazu dahi onu üstün kılmıştır. Bu manada bir hadis-i şerif meali:

"Bir kimse, Sübhan Allah için tavazu gösterir ise... Allah onu yükseltir."

İnsan, rücu ve davet müddetini tamam edip de, aslına rücu eder ise.. asıl boyaya girdikten sonra o Mukaddes Zat'a teveccüh eder ise... yakin mana odur ki: Kendisi için o makamda müyesser olacak hususiyet ve ferahlık başkasına olamaz. Kendisi için hasıl olan yakın derece başkasına yoktur. Zira o, vasıl ve fani olmuş; kendisi için asıl ile beka hasıl olmuştur. Hem de aslın boyasına girmek sureti ile...

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, başkasının ne mecali olur ki: İnsanla müsavat iddia ede. Zira ondan başkasının boyaya girmesi, her ne kadar tenezzül ve tecerrüd itibarı ile tamam olma ve kemal bulma ölçüsünde pek ileri ise de, lâkin hariçten gelmektedir. Böyle bir şeyin hükmü ise... arızidir. İnsanın o boyaya girmesi batını olduğundan, onun hükmü zati mana taşımaktadır. İkisi arasında çok fark vardır.

Üstte anlatılan kemal, enbiyaya mahsustur. Onların tümüne Allah'ın salâtı ve selâmları olsun. Zira, beşerin havassı olarak murad olan onlardır. bir de, teahiyet ve veraset yolu ile, bu büyük devlete erme müjdesini alanlar vardır.

Anlatılan devletin peygamberlerin ashabında husule gelmesi, onun sohbeti ile pek çok ve pek ziyade olmuştur. Onlara salât ve selâm olsun. Her ne kadar az, hatta azdan da az olsa dahi, ashabın dışında bu devlete müşerref olan vardır.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;
Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının...

Rabbımız nurumuzu tamamla; günahlarımızı bağışla... Sen her şeye kadirsin. Resullerin efendisi hürmetine. Ona ve diğerlerine salât, tahiyyat ve selâmlar.

★★★

326. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bir mektubuna cevap..

b) Zahir ulemanın nasibi, sofiye-i aliyyenin nasibi, enbiyanın varisleri olan rasihun ulemanın nasibi beyanındadır. Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hz. Mirza Şemseddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâmlar olsun. Sizlere da-

hi dualar etmekteyim.

★★★

Bilinsin ki, kerem olarak sadır olan mübarek mektubu, aziz kardeşim Muhammed Tahir ulaştırdı. Onun gelmesi ile, ferah ve sürur hasıl oldu. Ona derc edilmiş ki: Mülâkat zamanına kadar, mektuplar vasıtası ile nasihatler edile.

★★★

Ey Mükerrem Mahdum,

Din nasihattır; Seyyid'ül-mürseline tabi olmaktır. Ona ve âline salâtların en faziletlisi, tahiyyatın dahi ekmeli olsun.

Zahir ulemasının dinden ve Seyyid'ül-mürselin Resulullah'a tabi olmaktan yana nasipleri; itikadı da tashih ettikten sonra, Şeriatın ilimleri ve ahkâmı olup bu ilim muktazasına göre de amel etmektir.

Sofiyenin nasibi ise... o ulemaya nasib olanlarla beraber, hallerdir, vecidlerdir, ilimler ve maariftir.

Rasihun ulemanın nasibi ise... -Ki bunlar enbiyanın varisleridir; onlara salât ve selâm olsun-, zahir ulemanın nasibi olan ve sofiyenin de imtiyazında bulunan nasiplerle beraber sırlardır ve inceliklerdir. Bu sırlara ve remzlere, Kur'an'ın müteşabihatında işaret edilmiştir. Tevil yollu onlara derc edilmiştir.

Bu son anlatılan zümre, mutabaat işinde kemal üzere olup verasette dahi tahakkuk etmişlerdir. Bu zatlar, enbiyaya has olan devlette ortaklıktır. Has makamın mahremiyetine sahibtirler. Bu manadan ötürü, hiç şüphe yok ki, Resulullah (sav) Efendimizin, şu müjdeli emr-i şerefine de nail olmuşlardır:

"Ümmetimin uleması, Beni İsrail'in enbiyası gibidir."

★★★

Seyyid'ül-mürselin ve Habib-i Rabb'il-alemine mütabaat üzere olunuz.

Resulullah Efendimize, bütün nebilere, resullere, mukarreb meleklere ve tüm taat ehline salâvat ve tahiyyat olsun.

Bu mütabaatınız; ilim, amel, vecd ve hal olaraktan da devam etsin. Ta ki: Saadet derecelerinin nihayeti olan veraset husulüne vesile ola...

★★★

327. MEKTUP

MEVZUU:

a) Makam sahibinin mutlaka ilim sahibi olması gerekli midir, değil midir?

b) Hallere müttali olmamanın sebebi.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri** bu mektubu, **Mevlâna Ahmed Berki'ye yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah adı ile...

Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Peşpeşe iki mektup geldi. Musibet (ölüm) haberini yazmışsınız. (Bu manada bir ayet-i kerime meali):

"Biz, Allah içiniz; Allah'a döneceğiz."(2/156)

Arkadaşlar, merhum Hace Muhammed Sadık'ın ruhu için, yetmiş bin, merhume kız kardeşi Ümmügülsüm'ün ruhu için dahi yetmiş bin defa:

-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur)

Kelime-i tevhidini tekrar etsinler. Bunun sevabını dahi, her ikisinin ruhaniyetine hediye eylesinler. Zira, ahbabdan beklenen duadır; Fatiha dahi okumaları beklenir.

★★★

Yine yazmışsın ki:

-Mektubatta anlatıldığına göre: Mansıp sahibi, ilim sahibidir.

Ey Mahdum,

Kutb-u aktab, ilim sahibidir; yani: Kendi mansıbı için. Diğer mahalli yerlerin aktabı (Kutb-u Bukuat) dahi onun parçaları gibidir. Yani: Eli ayağı. Bunların bazıları idaresini bilir; bazıları da bilmez.

★★★

Yazıyorsun ki:

-Fenafillah ve bekabillah şu ana kadar hasıl olmadı.

Bunun için deriz ki:

-Bunun için ne yapabiliriz? Sen sohbette az kaldın. Bazı hallerin husulüne muttali olacağınız kadar burada durmadın.

Şu anda ben, Hind beldesindeyim; fenanı ve bekanı müşahede ediyorum. Anlatılan her iki kemali dahi, sende hissetmekteyim. Amma, sen bunu inkâr ediyorsun. Aramızda da, uzun mesafe var; suri mülâkat müyesser olmamaktadır. Gizli hallere muttali olmak dahi zordur.

Meşayihin fena ve beka üzerine ettikleri kelâm, tamamen remz ve işarettir. Bu manada, insan kendiliğinden ne bulabilir ki? Sübhan Hak dahi, herkese ilim ve hal ihsan eylememiştir. Elbet, bir şahsa hallerinde dair ilim ihsan eder; onu dahi kendisine iktida edilen bir kimse kılar. Kalan topluluğu dahi ona bağlar. O dahi, onları kemal ve tekmil mertebesine ulaştırır.

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur;
Alemi bir şahsa doldurur...

Keşke Şeyh Hasan'ı birkaç gün daha tutsaydım; sizin bazı hallerinize onu muttali ettikten sonra hizmetinize yollasaydım. Sizin gelmeniz müşkil.

Arkadaşlarınızdan, rüşdünü ikmal etmiş, anlayış kabiliyeti olan biri gelip de burada birkaç gün ikamet etse ne kadar güzel olur. Kendisine zaruri haberleri anlatırdık. Maksud olan hallerin husulüdür. Hallere muttali olmak bir başka iştir.

Kalanı karşılaştığımızda.. Haliyle Baki Allah dilemiş ise... Vesselâm.

★★★

Gereken nasihat odur ki: Ara vermeden derslere çalışasın; kendine (nefsine) müsamaha etmeyesin. Yani: Dersleri bırakmak babında. Senin için mümkün ise... zikir fikir hevesine kapılmadan bütün günlerini dersle doldur. Zira, gece saatleri zikir için yeterlidir.

Şeyh Hasan dahi, ders ve taallüm ile meşgul olsun; onu boş bırakmayınız.

O tarafların ilimden yana nasibi az olduğu için; şeriat ilimlerinin orada ihyası zaruridir.

Bu iş üzerinde başka nasıl durayım?

★★★

Hace Veys'in hallerini içine alan sayfalar da geldi. Ekseri yerlerine baktım; onları sevindirici buldum. Sübhan Hak'tan dilesin ki: Kuvveden fiile çıkara.

Vesselâm.

★★★

328. MEKTUP

MEVZUU: Kurban Bayramı hutbesinde, Hulefa-i Raşidin'in isimlerini okumayı terk eden hatibin zemmi ile, onları dinleyenleri de ayıplamak.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **Samane beldesinin sadatına, kadılarına, valilerine ve diğer halkına...**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Samame'nin, hürmetine lâyık sadatının, kadılarının ve diğer ahalisinin, kerem sahibi idarecilerinin başını ağrıtmaya sebep şudur:

Duyduğumuza göre, o makamın hatibi, Kurban Bayramı hutbesinde Hulefa-i Raşidin'in ismini zikretmeyi terk etmiş; Allah onlardan razı olsun. Onlann mübarek isimlerini zikretmemiş.

Yine duyduk ki:

Onun böyle yapmasından ötürü, hazır olan cemaatten bir grup bu hususta kendisine tarizde bulununca; sehvini itiraf edip hatası ve unuttuğu için özür beyan etmemiş. Böyle etmediği gibi, kendilerine temerrüd ve inatla mukabelede bulunup şöyle demiş:

-Hulefa-i Raşidin'in ismi zikredilmese ne lâzım gelir?..

Yine duyduk ki:

-O makamın büyükleri ve ahalisi, bu hususta yumuşak davranıp o hatibe; insafsızlık ve edepsizlik ettiği için şiddetle, sertçe karşı durmamışlar.

Bir.mısra:

Ah bin kere ah, değil bir kere..

Hulefa-i Raşidin'in ismini hutbede zikretmek, hutbenin şartları arasında değildir. Lâkin, böyle bir zikir, ehl-i sünnet vel-cemaat alâmetidir; Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Bunu bilerek kasden terk edenin ya kalb marazı vardır; ya da batını habistir.

Farz edelim ki: O bunu, inat ve taassupla terk etmedi; o halde:

"Bir kavme benzeyen onlardandır."

Tehdidli emrine ne diyelim. Bunun için ne cevap verecek? Sonra, töhmet zannından nasıl kurtulacak? Bir hadis-i şerifte şöyle geldi:

"Töhmet yerlerinden sakınınız."

Eğer o kimse, Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Ömer'in Allah onlardan razı olsun; takdiminde mütevakkıf ise... ehl-i sünnet vel-cemaata göre rafızi sayılır; onlann yolundan çıkmış olur. Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali'nin, Allah onlardan razı olsun; mahabbetinde mütereddir ise... bu hali ile de ehl-i hak zümresinden ayrılmış olur.

Bu durumda hiç uzak görülmez ki: O hakikatsız hatip bu hali Keşmriye'ye mensup olarak almıştır ve bu habaset de o nların müptedilerinden gelmektedir. Yerinde bir şey olur ki, ona: Hazret-i Ebubekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olmasının, sahabenin icmaı ile sabit olduğu öğretilip anlatıla... Nitekim bu manayı, din imamlarından bir cemaat nakletmiştir. Bunlardan bir tanesi de; İmam Şafii'dir; Allah ondan razı olsun.

Şeyh İmam Ebülhasan Eş'ari şöyle anlattı:

-Kalan ümmet üzerine önce Hazret-i Ebubekir'in; ondan sonra da, Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduğu kat'idir. Allah onlardan razı olsun.

Bundan başka tevatüren, Hazret-i Ali'den (ra) hilâfet ve memleketi idaresi zamanında, kendi taraflarından dahi büyük bir cemaat arasında şöyle anlatılmıştır:

-Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Ömer, ümmetin en faziletlisidir.

Bu manayı Zehebi, Ebülhasan Eş'ari'ye dayanarak şöyle dediğini anlattı:

-Üstteki rivayeti, Hazret-i Ali'den nakleden seksen kimse anlattı.

Bunları bir cemaat saydı. Daha sonra şöyle dedi:

-Allah rafızileri takbih eylesin; o kadar cahiller ki...

Buhari'nin kitabı, Allah'ın kitabından sonra, en sağlam kitaptır. O, Hazret-i Ali'den naklen şöyle anlattı:

-Resulullah'tan sonra insanların hayırlısı, Ebubekir'dir; sonra da Ömer. Bundan sonra da, bir başkası. Allah onlardan razı olsun.

Bunun üzerine, Hazret-i Ali'nin (ra) oğlu Muhammed b.Hanifeye şöyle dedi:

-Sonra sensin.

Onun böyle demesine karşılık Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Ancak, ben Müslümanlardan bir kimseyim.

Buna benzer rivayetler, Hazret-i Ali'den ve diğer ashabın, tabiinin ileri gelenlerinden çok anlatılmış olup hepsi de meşhurdur. Onları ya cahil olan, ya da muannid olan inkâr eder.

Bu insaf libasından soyunana şöyle demek gerekir:

-Biz, ashabın bütününü sevmekle memuruz. Onlara buğzedip eza vermekten men edilmişiz. Hazret-i Ali ve Hazret-i Osman, ashabın en büyüklerindendir; Resulullah'ın dahi akrabalarıdır. Bu durumda onlar, mahabbet edilmeye daha haklıdırlar. Bu manada, Allahu Teala, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle anlatmasını istedi:

"De ki, ben karşılık olarak akrabalıkta sevgiden başka bir mükâfat istemiyorum."(42/23)

Resulullah (sav) Efendimiz dahi bir hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Ashabım hakkında Allah'tan korku üzere olunuz. Benden sonra, onlara garaz bağlamayınız. Bir kimse, onları severse, beni sevdiği için sevmiş olur; onlara buğzeden dahi, bana buğzettiği için buğzetmiş olur. Onlara eza eden, bana eza etmiş olur; bana eza eden dahi Allah'a eza etmiş olur. Allah'a eza edenin dahi, tutulup muaheze edilme tehlikesi vardır."

Böylesine kötü kokulu bir zehir, İslâm'ın iptidasından bu vakte kadar, Hind beldelerinde hiç duyulmuş mudur? Bu, bilinmiyor. Her halde, bu muameleden ötürü, bütün belde halkı, itham altında kalacaktır. O kadar ki: Bütün Hind beldelerinden de itimat kalkacaktır.

Allahu Teala, İslâm düşmanlarının tümü üzerine kendisine yardımcı olsun; zamanın sultanı ehl-i sünnet vel-cemaatten olup Hanefi Mezhebi mensubudur. Böyle bir şeyin onun zamanında çıkması, cür'etin son kertesidir. Hatta hakikatta kendisi ile münazaadır. İdare sahiplerinin dahi emrinden, taatından çıkmaktır.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Büyük mahdumlar bu vakıayı sükûtla geçerler. Halbuki kendileri de orada oturmaktadırlar. Bütün bu işler olurken, sükûtla karşılamaktadırlar. Bu manadan olarak, ehl-i kitabın zemminde, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Bari bilginleri, fakihleri onları günah söylemelerinden ve haramı yemelerinden vazgeçirmeye çalışsalardı ya. Bu yaptıkları şey ne kadar kötü."(5/63)

Diğer ayet-i kerimede ise şöyle anlatıldı:

"Onlar, işledikleri fenalıktan herhangi birini vaz geçirmezlerdi. Yaptıkları iş ne kadar kötü!.."(5/79)

Bu gibi vakalarda gafil davranmak, o bid'atçılara cesaret verir; dinde dahi gevşekliği mucib olur.

Bu gibi aldırmaz olmaktandır ki: Orada ehl-i hak topluluğunu Mühdeviye cemaatı, kendilerinin batıl inançlarına çağırmaktadır. Bu misillu kurtlar, kısa bir süre, bir-iki tilkinin ellerinden kapacaklarını kaparlar.

★★★

Bundan daha fazla ne yazayım? Bu dehşetli haberi duymak, ıstırap sebebi oldu ve Faruki damarımı tahrik etti. Dolayısı ile bazı kelimeleri yazmaya mecbur kaldım. Özür beyanı ile müsamahanıza güvenilir.

Selâm size ve sair hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar, selâmlar, bereketler ve tahiyyat dileği ile.

★★★

329. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bazı suallere cevap..

b) Küçük berzahın bazı acaip, garaip hallerini beyan.

c) Taun ile ölümün fazileti.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Bediüddin Siharanfuri'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Mübarek mektup ulaştı. Ona şu hususlar derc edilmiş:

-Bu tarafta, zorlu hadiseler zuhur etti. Onların biri taun, diğeri ise, kıtlık... Allahu Teala, bizleri ve sizleri bu gibi beliyyelerden korusun.

Şu hususları da yazmışsın:

-Bu fitnelerin olmasına rağmen, gece gündüz ibadetle geçmektedir; batın mamurdur.

Bunun için, Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Mektuba derc edilen suallerin cevabı şöyle sıralanabilir:

a) Çoğu vakit sünnetlerde, Kâfirun, İhlâs, Muavvezeteyn sureleri okunmalıdır.

b) Kefen işinde, erkekler için sünnet olan iki kattır. Sarık sarılması zaiddir; biz, sünnet olanla yetinelim. Onun için bir cevap yazmadık. Kazurat ile kirlenme ihtimali vardır. Bu babda sağlam bir dayanak ve Maveraünnehir ulemasının buna dair bir işi yoktur. Uzun entarilerin kefen yerine giydirilmesini caiz gördüler. Şehitlerin kefenleri dahi giydikleri elbiselerdir. Hazret-i Sıddık elbisesi ile tekfin edilmesini vasiyet edip şöyle dedi:

-Beni bu iki elbisemle gömünüz.

Allah onlardan razı olsun.

a) Bir manaya göre, küçük berzah, dünya yerlerinden sayıldığına göre; orada terakki durumunun olması caizdir. Bu yerin dahi, orada çeşitli şahıslara göre, değişik durumları vardır. Herhalde, şu mübarek cümleyi duymuş olacaksın:

"Peygamberler, kabirlerinde namaz kılarlar."

Resulullah (sav) Efendimiz, Mirac gecesi Musa'nın (as) kabrinden geçerken gördü ki: Kabrinde namaz kılıyor. Aynı anda, semaya yükseldiği zaman, Musa'yı (as) orada buldu. O yerin acaip garaip işleri vardır. Merhum büyük oğlumun vefatı dolayısı ile bugünlerde oraya çokça nazar etmekteyiz; oradan garip sırlar zuhur etmektedir. O kadar ki, eğer ondan bir nebze anlatacak olsak, fitneye sebep olur. Cennetin tavanı, Arş-ı mecid ise; kabir dahi cennet bahçelerinden bir bahçedir. İsterse, kısır akıl bunu tasvirden yana aciz olsun; bu acaipten işlere nazar eden bir başka göz vardır.

d) Şöyle böyle durumlardan sonra, mücerred iman, her ne kadar kurtarır ise de, kelime-i tayyibenin yükselmesi, yararlı amele bağlıdır.

e) Ölümden kaçmak, büyük günahlardan sayılır ki; savaş alanında askerken kaçmaya benzer. Bir kimse, veba olan yerde sebat eder de, sabırlı olursa; ölünce şehit olur. Kabir fitnesinden dahi emin bulunur. O kimse ki, kabırla orada durur, ölmez; gazilerden sayılır. Bu manada bir şiir:

Şayet bana:
-Öl...
Derse sem'an ve taaten;
Bu davetçiye derim;

-Ehlen ve merhaben...

★★★

Günlerdir, beni balgam ve öksürük perişan etti. Beden zaafı dahi, son haddine vardı. Bunun için, zaruri olarak, cevapları kısadan aldık.

Vesselâm.

★★★

330. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bu alemin musibetleri, her ne kadar zahirde yara ise de, hakikatta onlar merhemdir; terakkiye sebeb olurlar.

b) Taun hastalığından ölmenin fazileti.

Ve.. bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne... Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Taziye ve musibetler babında Şeyh Mustafa ile gönderilen mektubun içinde yazılanları okumakla teşerrüf ettim.

Bir ayet-i kerime meali:

"Biz, Allah içiniz, ona döneceğiz."(2/156)

Bu musibetler, zahirde yaralar durumundadır; lâkin hakikatta onlar merhemler gibidir. Terakkileri muciptirler. Hayırlı neticeler ve semereler, onlara göre tertib edilmiştir. Bu semereler, Allah'ın inayeti ile, ahirette vaki olacak semerelerin onda biri dahi değildir.

Çocukların varlığı, aynen rahmettir. Zira onların dünyada iken varlığının faydaları ve menfaatleri vardır. Bunun gibi, ölümlerinde dahi, güzel semereler ve iyi neticeler terettüb edecektir. İmam Nevevi Hilyet'ül-Ebrar eserinde şöyle anlattı:

-Abdüllah b.Zübeyr'in idaresi zamanında, taun vakası oldu. Bu taun vakasında, Resulullah (sav) Efendimizin hizmetinde bulunan Hazret-i Enes'in (ra) seksen üç oğlu öldü. Halbuki, Resulullah (sav) Efendimiz onun için bereket duası eylemişti. Abdurrahman b.Ebubekir'in dahi kırk oğlu ölmüştü. Allah onlardan razı olsun.

İnsanların hayırlısı Resulullah (sav) Efendimizin ashabına ki, böyle muamele olunur bizim gibi asilere ne kalır? Bizim hesabımız mı olur?

Bir haberde şöyle anlatıldı:

Taun, sabık ümmetler için bir azap olmuştu; ama bu ümmet için şehadettir."

Gerçek olan bir mana şu ki: O kimseler, bu veba hastalığında öyle güzel bir şekilde hazırlanıp gitmektedirler ki şaşırmak iktiza ediyor. Hatta, insan bu belâ erbabı cemaata katılmak istiyor. Ağırlıklar, dünyadan ahirete aktarılmaktadır. Bu belâ, zahirde bu ümmet için gazap gibi gözükmekte ise de, batında rahmettir. Şeyh Tahir şöyle anlattı:

-Bir şahsı bu taun günlerinde Lahor'da gördüm; şöyle diyordu:

-Bu günlerde ölmeyen hasret çeker.

Bu geçip gidenlerin durumlarına nazır edildiği zaman, çok garip haller ve acaip muameleler müşahede edilir ki; onlar, Allah yolunda olanlara mahsus imtiyazlardır.

★★★

Ey Mahdum,

Pek değerli oğlumun ayrılması, en büyük musibetlerdendir. Böyle bir musibetle bir şahsın uğramış olduğu malum değildir. Sabır ve şükür ise... bu musibette bu Zaif için Sübhan Allah'ın nasib ettikleridir. Bunları, en büyük ihsanı ve en büyük in'amı saymak düşer. Sübhan Allah'tan dilerim ki: Bu musibetin ecrini ahirete tehir eyleye, orası için hazırlaya! Dünyada o manada bir şey izhar eylemeye. Bu dileğin, gönül darlığından ileri geldiğini biliyorum; zira Allahu Teala'nın rahmeti boldur; dünya ve ahiret onundur.

★★★

Kardeşlerden beklenen imdad, ianet, sonucun selâmetine dua, beşeriyet icabı çıkan hataları affetmektir. Yine beşeriyetten naşi kusurlardan dahi geçmektedir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım eyle."(3/147)

Selâm size ve diğer hidayete tabi olanlara.

★★★

331. MEKTUP

MEVZUU: Zahir ulemasının nasibi, rasihun ulemanın nasibi ve sofiyyenin nasibi beyanındadır. Bu arada sorulan bir sorunun cevabı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Cemaleddin Nagori'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına...

★★★

"Ulema, peygamberlerin varisleridir."

Manasında buyurulan hadis-i şerif, ulemanın medhi üzerine yeterlidir.

Veraset ilmi, şeriat ilmidir. Zira, peygamberlerden baki kalan odur. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun.

Şeriat ilminin bir sureti, bir de hakikatı vardır. Onun sureti, zahir ulemanın nasibidir. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Ki bunlar, Kur'an ve hadisin muhkem manalarıdır. Onun hakikatı ise... rasihun ulemanın nasibidir. Allah onlardan razı olsun. Bunlar dahi, Kur'an ve hadisin müteşabihatıdır. Muhkemat, her ne kadar ümmül-kitab ise de, lâkin onun neticeleri ve semereleri müteşabihat olup Kur'an'da asıl maksad olanlar da budur. Yani: Müteşabihat... Bu durumda, ümmühat neticelerin husulüne vesileler olmaktan başka bir şey olmaz.

Müteşabihat, Kur'an'ın özüdür; muhkemat ise, o özün kabuğudur. Mü-

teşabihat öyledir ki: Remz ve işaretle aslı beyan eder; bu muamelenin hakikat yüzünü açar.

Rasihun ulema, özle kabuğun beynini birleştirdiler. Şeriatın suretine ve hakikatına toptan kavuştular. Büyükler, şeriatı bir şahıs gibi tasavvur ettiler; ki onun özü ve kabuğu: Şeriatın sureti ve hakikatıdır. Şeriat hükümlerini bilmeyi, şeriatın sureti olarak buldular; sırların ve hakikatların ilmini dahi şeriatın hakikatı gördüler.

Bir taife; şeriatın suretine meftun oldu; bunlar şeriatın hakikatını inkâr ettiler. Bunlar, kendileri için şeyh ve mukteda olarak: **Hidaye ve Yezdevi**'den başka mukteda ve şeyh tanımamışlardır.

Anlatılandan bir başka taife için; her ne kadar bu hakikat ile alâka hasıl olmuş ise de; ne var ki bunlar, şeriatın hakikatını anlayamamışlardır. Sanmışlardır ki: Şeriat surette kalmıştır. Ve onu yalnız kabuk sandılar. Lübbü dahi, onun ötesinde sandılar. Hiç şüphe yok ki: Bu hakikatın hakikatını idrak edemediler. Müteşabihattan yana da hiçbir nasibe nail olmadılar.

Rasihun ulemaya gelince... hakikatta varis olanlar bunlardır. Allahu Teala, sizleri ve bizleri bunları sevip izlerinde gidenlerden eylesin.

★★★

Sonra...

Kardeşim, Şeyh Meyan Nur Muhammed, sizin şöyle dediğinizi açıkladı:

-Bizim, diğer silsile meşayihinden icazetlerimiz var. Nakşibendiye tarafından dahi bir icaret istiyoruz.

Ey Mükerrem Mahdum,

Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de şeyhlik ve müridlik, tarikat talimi ve taallümüdür. (Yani: Öğrenmek ve öğretmektir). Külah ve şecere değildir. Yani: Diğer silsilelerde âdet olduğu gibi... Bu büyüklerin yolu sohbettir; terbiyeleri dahi in'ikâsidir. Hiç şüphe edilmeye ki: Bunların bidayetine, diğerlerinin nihayeti derc edilmiştir. Tarikatları dahi, yolların en yakını olmuştur.

Bu zatların nazarı, kalb marazlarına şifadır; teveccühleri, manevi illetleri giderir.

Bir şiir:

Pek güzeldir Nakşibendilerin yolculukları;
Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları.

★★★

Temenni edilen müsamahanızdır.

Bir mısra:

Makbuldür özür, keremlesi katında insanların.

Vesselâm.

★★★

332. MEKTUP

MEVZUU: Sünnet-i seniyyeye ittiba etmeye teşvik ve beğenilmeyen bid'atları irtikâb etmekten sakındırmak.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhibullah'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne... Sizlere dahi dualar etmekteyim.

★★★

Pek değerli Seyyid Muhibullah kardeşimin malumu olsun ki.

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd olsun iyidir. Sübhan Allah'tan dileğimiz: Sizin de selâmet, sebat, istikamet üzere olmanızdır.

Bu müddet içinde, o taraftaki fukaranın (dervişlerin) hallerine ittıla peyda olmadı. Mesafenin uzak olması, bu husustaki engellerdendir.

★★★

Nasihat işte dindir ve Seyyidü'l-mürselin Resulullah (sav) Efendimize ittiba edip sünnet-i seniyyeyi yerine getirerek rıza bulunmayan bid'atlardan dahi kaçınmaktır.

Bid'at, her ne kadar şafak aydınlığı gibi görünmekte ise de; hakikatta onun ne nuru vardır, ne de ziyası. İlletliye ondan şifa da gelmez. Dertlere deva da olmaz.

Nasıl anlatıldığı gibi olmasın ki? Bid'at ya sünneti kaldırır; ya da üzerinde durulmayıp sessiz geçilen bir şeydir. Sessiz geçilen bir şey ise... mutlaka, sünnet üzerine fazladan gelir. O zaman, hakiki manası ile sünneti kaldıran bir iş olur. Zira, nass üzerine zaid gelen bir şey, onu neshedip kaldırır.

Bid'at sünneti kaldırdığı, onu nakzettiği için ne hayır vardır; ne de güzellik. (Yani: Hasene olması yoktur). Keşke bileydim, bid'at-ı muhdese için:

-Hasene...

Hükmüne nereden varmışlardır?..

Hem de kemal üzere olan ve nimetlerin de tamam olduğu bir dinde.

Hiç mi bilmezler ki, ikmalden, itmamdan, rızanın husulünden sonra yapılan bir ihdas; güzel olmaktan yana çok uzaktır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Haktan sonra, dalâletten başka ne vardır?"(10/32)

Eğer bilmiş olsalardı ki: Kemal üzere olan bir dinde; muhdes bir şeye güzel hükmünü vermek onun kemalini gidermeyi gerektirir; nimetin dahi tamama ermediğinden haber verir; elbette öyle bir şey yapmaya cür'et edemezlerdi.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, unutup yanıldıysak; bizi muaheze etme."(2/186)

Selâm size ve yanınızda bulunanlara.

★★★

333. MEKTUP

MEVZUU: Namazın faziletleri, tadil-i erkâna riayete teşvik, şartlarını,

edeplerini nasıl uygun olursa öyle ikmal etmek.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Confor taraflarından yazılıp gönderilen mübarek mektup ulaştı.

Zaaf haberini de tazammun ettiğinden ötürü, ıstırap ve teşvişe sebep oldu. Şu anda biz, sağlık haberinizi beklemekteyiz. Onu gelenlere yollayınız. Keyfiyet-i ahvali dahi yazınız.

★★★

Ey Muhib,

Bu dünya amel yeri, ahiret dahi mükâfat yeri olduğundan; yararlı amelleri yapmak yerinde olur.

İbadetlerin en güzeli namazdır ki, dinin direğidir; müminlerin de miracıdır. Onun edası için tam ihtimam gösterip onda dikkatli olmak gerekir. Ta ki: Şartlarından, erkânından, sünnetlerinden, edeplerinden her biri uygun ve lâyık olduğu şekilde yerine getirile.. İtminan, tadil-i erkân ve namaza devam hususunda tam bir şekilde mübalağa ile durup kemali ile yerine getirmek gerekir. Zira, insanların çoğu, itminanı ve tadil-i erkânı zayetmek sureti ile namazı boşa gidermektedirler. Böyle bir cemaat hakkında çok sert emir ve şiddetli tehdid gelmiştir.

Namaz sağlam olduğu ve kamalini bulduğu zaman, necat için ümid edilir. Zira, din kaim olmuş olur. Bu manada, müminin miracı dahi, tamama ermiştir.

Bir şiir:

Şeker yemesi gerekir ehl-i safranın;
Bu, rağmına olsa dahi ehl-i sevdanın...

★★★

Ona ve âline üstün salâtlar ve selâmlar. Selâm size ve diğer hidayet yolunda olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.

★★★

336. MEKTUP

MEVZUU:

a) İşin umdesi, sünnet-i seniyyeye ittiba edip beğenilmeyen bid'attan kaçınmaktır.

b) Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'nin diğer silsilelere nisbetle üstün meziyetli, ancak Sahib-i Şeriat Resulullah'a ittiba sebebi iledir. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet.

c) Azimetle amel etmek.

d) Bu Tarikat-ı Aliyyeyi övmek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Muhammed Abdüllah'a yazmıştır. Allahu Teala ona selâmet ihsan eyleyip ba-**

ki kılsın. Kendisini, son temennisine ulaştırsın.

Rahman ve Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

★★★

Pek aziz oğluma yapacağım nasihat şudur: Sünnet-i seniyyeye ittiba. Allah, bu oğluma ve yanındaki sevdiklerine selâmet ihsan edip, kendisine uygun düşmeyen şeylerden korusun.

O sünnet-i seniyyenin sahibi olan zata dahi salât, selâm ve tahiyyet.

O nasihatın devamı şudur: Hoşnut olunmayan bid'atlardan kaçınmak.

Şu sıralarda nasıl İslâm'a gurbet gelmiş ve Müslümanlar dahi nasıl garib olmuş ise... aynı şekilde bu gariplikleri zamanla daha da artacaktır. O kadar ki, yeryüzünde:

-Allah...

Diyen kimse kalmayacaktır. Kıyamet dahi, insanların şerlileri üzerine kopacaktır.

Geçmiş zamanlarda, İslâm'ın kuvveti olduğundan; zaruri olarak bid'at zulmetlerine dayandı. İhtimal ki: O zulmetlerden bazısı nurani olarak hayal edildi. Bu da, İslâmın nurunun şa'şaası içinde olabilir. Bu tahayyül dahi, bid'atın:

-Hasene...

Hükmü almasına sebep oldu. İsterse hakikatta onun nuru ve hasene oluşu asla olmasın.

Ne var ki, şimdiki vakit böyle değildir. Bu vakitte, İslâm'ın zaafı vardır. Onda, bid'at zulmetlerine tahammül tasavvur edilemez. Hatta bu manada, eskilerin ve yenilerin fetvası ile yürümek dahi yerinde olmaz. Zira, her vaktin kendine göre hükümleri vardır.

Görünürde, bid'atın çokluğundan ötürü alem bir zulmet içinde gibidir. Sünnet dahi gurbeti ve nedreti dolayısı ile bu zulmet denizinde yanan meş'aleler gibidir. Bid'atla amel etmek, bu zulmeti artırmaktır; sünnetin nurunu dahi artırmaktadır. Sünnetle amel etmek dahi, zulmetin azalmasına ve nurun artmasına sebep olur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, dileyen bid'at zulmet nurunu çoğaltsın; isteyen sünnet nurunu artırsın. İsteyen şeytan topluluğunu artırsın; bu manada gelen ayet-i kerime şöyledir:

"Dikkat ediniz; şeytan topluluğu hüsrana uğrayanların taa, kendileridir."(58/19)

Dileyen de Allah topluluğunu çoğaltsın; bu manada gelen ayet-i kerime meali şudur:

"Mutlak galip gelecek olanlar, Allah yolunda toplananlardır."(5/56)

Bu vaktin sofiyesi, insafa gelip İslâm'ın zaafını ve yalanın faş olduğunu mülahaza etmiş olsalardı; onlara lâzım gelirdi ki: Sünnetin dışında şeyhlerine uymayalar. Şeyhlerinin amel etmesi bahanesi ile yeni icad olan işleri yol tutup âdet edinmeyeler. Zira sünnete tabi olmak, elbette kurtarır; hayır ve bereket semereleri verir. Sünnetin gayrına uymak ise... tehlike üstü

tehlikedir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Resul üzerine, ancak tebliğ (vazifesi) **vardır."**(5/99)

Saadeti bulunan o kimsedir ki, terk edilen sünnetlerden bir sünneti yerine getirip ihya eyleye ve amel edilmeye çalışılan bid'atlardan bir bid'atı dahi yok ede.

Bu, öyle bir zamandır ki: Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin bi'seti üzerinden bin sene geçmiştir. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Kıyamet alâmetleri dahi belirmiştir. Kıymet şartlarının dahi emareleri vardır.

Nübüvvet asrının uzaklaşması sebebi ile sünnet örtülmeye başlandı. Yalanın açığa çıkması illeti ile de bid'at aşikâr oldu. Artık, sünnete yardım edilmeye ve bid'atın dahi hezimete uğratılmasına ihtiyaç duyulur oldu.

Bid'atın revaçta tutulması, dinin tahribini muciptir. Bid'atçılara tazim etmek ise, İslâm'ın yıkılmasına sebep olur. Her halde şu hadis-i şerifi duymuş olacaksın:

"Bir kimse, bid'at sahibine tazim eder ise... İslâm'ın yıkılmasına yardım etmiş olur."

Bütün gayret ve tam bir hırsla sünnetlerden bir sünneti olsun yerine getirmeye; bid'atlardan dahi bir bid'atı kaldırmaya teveccüh edile. Böyle bir şeyi yapmak pek yerinde olur.

İslâm âdetlerini bütün vakitlerde yerine getirmek; bilhassa bu zamanda ki, İslâm, zaafa uğramıştır, sünnet-i seniyyenin tervicine, bid'atın dahi tahribine kalmıştır.

Eskiler, bid'atta hasene görüp onların bazılarını iyi bulmuşlardır; lakin Fakir, bu meselede onlara uymaz. Bid'at fertlerinden hiçbirini de iyi görmem. Onlardan hiçbir şeyi zulmet ve kudretten başka olarak hissetmem. Zira, bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Her bid'at dalâlettir."

İslâmın zaafında ve bu gurbette selâmeti, sünneti yerine getirmeye bağlı buluyorum. Helâki dahi, bid'atı yapmakta buluyorum. Amma hangi bid'at olursa olsun.

Bid'atı, İslâm binalarını yıkan bir âlet gibi görmekteyim, sünneti dahi, dalâlet karanlığında kendisi ile yol bulunan aydınlık bir yıldız gibi bulmaktayım.

Allahu Teala, bu vaktin ulemasını muvaffak eylesin ki, asla bid'atın hasene olma cihetine gidip onun yapılması için dahi fetva vermeyeler. Her ne kadar bid'atın durumu, onların nazarında açık ise de, sünnetin arkasında şeytanın tesvilatının dahi büyük saltanatı(!) vardır.

Allahu Teala, bizden yana şeyhlerimizi, mükâfatların hayırlısı ile mükâfatlandırsın. Şunun için ki: Biz acizlere bid'at işleri yapmak için dalâlet etmediler; kendilerini taklid ederek tehlikeli zulmetlerin telkininde bulunmadılar; sünnete mütabaattan başka yol göstermediler; şeriat sahibi Resulullah'a ittiba dışında bir hidayet yolu dahi anlatmadılar. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet. Bir de azimetle ameli emrettiler.

Hiç şüphe edilmeye ki: Onların tarikat esasları muhkemdir; vüsul saraylarının binası dahi yüksek, kandilleri de aydınlıktır.
Bu zatlar, raksı ve semağı ayakları altına almışlardır. Vecdi ve tevacüdü dahi işaret parmakları ile ikiye ayırmışlardır.
Başkalannın keşifleri ve müşahedeleri bunlara göre yabancı ve ağyar sayılır. Bilgileri ve tahayyülleri dahi nefye müstahaktır; şöhrete değil.
Bu zatların muameleleri, müşahedenin ve idrakin ötesinde, bilinenlerin ve hayal edilenlerin taa ilerisindedir. Hatta muayenelerin ve mükâşefelerin de çok çok ötesindedir.
Başkalarının önemle üzerinde durdukları isbattır; bu büyük zatlar ise.. sivanın nefyine çalışırlar.
Bunlardan başkalan nefy ve isbat cümlesini tekrar ederler ki: İsbat dairesi genişlesin; alem kendilerine inkişaf eylesin. Bu alem hakkıyet ve ayniyet unvanını, gayriyet unvanı ile ortaya atmaktadır. Anlatılanı yaparlar ki, her şeyi yüce mukaddes Hak olarak bulsunlar.
Amma, bu büyükler onlar gibi değildir.
-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur)
Kelime-i tayyibesini tekrar ederler ki: Nefy daireleri genişlesin. Cümle keşfedilen, müşahede edilen, bilinen şeyler:
-LA..
Kelimesi altına girsin, isbat canibinde dahi görülen, düşünülen bir şey kalmasın. Faraza, isbat canibinde bir şey zahir olsa dahi, onun da nefy tarafına döndürülmesi gerekir. Ta ki: İsbat tarafından, müstesna kelimesini söylemekten başka bir nasib kalmaya.
Diğer tarikatlarda, nefy ve isbat zikri, müptedilerin haline münasiptir. Sırf isbat zikri olan Allah lâfzı ise... bundan sonra münasip düşer. Ta ki: İsbat kelimesinin tekrarı ile keşfolunan müsbet için istikrar ve istimrar hasıl ola.
Bu büyüklerin durumuna gelince... tam onların aksinedir. Zira, evvelâ onda isbat vardır; bu isbatın nefyi dahi sonradan gelir. Bu manadan ötürü, bu Tarikat-ı Aliyye'de önce:
-ALLAH..
Lâfza-i celâl ismini zikretmek yerinde olur. Bundan sonra da nefy ve isbat zikri yapılır.
Üstte anlatılan cümleyi duyan biri:
-Bu takdirde, bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri için, isbat makamından nasip yoktur. Nefyden başka bir şeyleri de olmaz.
Derse, bunun için şu cevabı veririm:
-Diğerlerinin isbatı, bu büyüklerin ilk hallerinde hasıl olur; lâkin üstün himmetli olduklarından ona iltifat etmezler. Hatta onu dahi nefye müstahak görüp nefyederler ve müsbet olan matlubu onun da ötesinde bilirler. Bunun için başkalarının isbatı da bunlara müyesser olmuştur. Büyüklerin makamına münasib düşen bu isbatın nefyi dahi bunlara hasıl olmuştur. Her nakıs kimsenin bu zatların meşgûliyetlerine ve hallerine yolu yoktur. Bunların hakiki muamelelerini ve işlerini anlayamaz.

Bütün bu anlatılanlar, bu büyüklerin husul bulmama durumlarından bir parçadır ki, bu makamda aynen husul bulmaktadır. Eğer büyüklerce o büyüklerin elde ettikleri beyan olunsaydı; havas avama katılırdı. Müntehiler dahi, küçük müptediler gibi, ELİF BA öğrenmeyi tercih ederlerdi.

Bir şiir:

Boş söz yoktur hiç de Hafız'ın feryadında
İbretli söz, kıssa var anlattıklarında..

Başkalarının tercih ettikleri zat murakabesi, bunlara göre itibardan düşmüş; onda hiçbir şey hasıl olmayacak gruba dahil olmuştur. Zira, burada mürakabe, zıllardan bir zıldan başka bir şey değildir. Allahu Teala, onların yaptıkları vasıflardan yana çok çok yüceliğe sahiptir. Çünkü yüce Hakk'ın zatı, hatta isimleri ve sıfatları bizim fikrimizin ve mürakabemizin dışındadır. Bu makamda cehl ve hayretten başka bir nasip yoktur. Ancak, burada anlatılan:

-Cehl ve hayret...

Manaları, halkın anladığı manada bir cehl ve hayret değildir. Zira, bu manada alınırsa, kötü olur. Ancak, bu cehl ve hayret itminan ve marifettir.

Burada anlatılan marifet ve itminandan dahi murad, insanın fehmine sığacak gibi değildir. Zira o, keyfiyeti belli olan cinstendir; keyfiyeti belli olmayan için, ona nasib yoktur.

Bu makamda, keyfiyeti belli olmayan bir şekilde isbat ediyoruz; onun için:

-Cehalet veya marifet...

Tabirini kullanıyoruz. Mana değişmez; tadmayan da bilmez.

Anlatılanların dışında, bu büyüklerin teveccühü, yüce mukaddes Ehadiyet'edir. İsim ve sıfattan yana, yüce mukaddes Zat'tan başkasını murad etmezler. Başkaları gibi, zattan sıfata inip zirveden aşağı düşmezler.

Asıl şaşılacak bir durumdur ki: O taifeden bir cemaat, Allah ismini zikri tercih ettikten sonra, onunla yetinmeyip sıfatlara tenezzül ettiler. Semi, basir, alim (duyan, işiten, bilen) isimlerini mülâhazaya koydular. Bundan sonra, anlatılan isimlerden uruc yollu ALLAH ismine gittiler. Acaba, neden Allah ismi ile yetinmeyip de yüce mukaddes Zat hadiyet'in gaynnı teveccüh kıblesi eylerler?

"Allah kuluna yetmez mi.."(6/91)

Mealine gelen ayet-i kerime dahi bu manayı teyid eder.

Hulasa...

Bu büyüklerin himmetlerinin nazarı, cidden yüksektir. Her uçup dönenin bunlarla bir bağlantısı yoktur. Anlatılan bu mana icabı olarak, diğerlerinin sonu, bunların ilki oldu. Bunların tarikatlarının müptedileri, diğer tarikatların müntehileri hükmünü aldı. Daha işin başında, bunların seferi vatanda başladı. Halvette dahi, kendilerine celvet hasıl oldu. Devamlı huzur, bunların günlük hasılatıdır; sermayeleridir.

Bunlar, o zatlardır ki, taliplerin terbiyesi bunların üstün sohbetine bağlıdır. Nakısların kemal bulması dahi, bunların mübarek teveccühlerine bıra-

kılmıştır. Nazarları, kalb marazlarına şifadır; iltifatları manevi illetleri giderir. Bunların bir teveccühü, yüz erbain işini görür. Bir iltifatları dahi, senelerin riyazetine müsavidir.

Bir şiir:

Pek güzeldir Nakşibendilerin yolculukları;
Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları.

★★★

Ey Said,

Bu beyandan, hiç kimse tevehhüm etmeye ki; bu vasıflar ve bu şemail, Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye üstazından her biri için hasıl olur. Öyle değil... Elbette. bu şemali bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyüklerinin dahi en büyüklerine mahsustur. Bu zatlar, işi nihayetin dahi nihayetine ulaştırmışlardır.

Kendileri için, müridlik ve intisap sahih olup bu büyüklere bağlanmak sureti ile onlara karşı edebi gözetenlere dahi nihayetin bidayete derc edilmesi sabittir. O kimse ki, Tarikat-ı Aliyye'den noksan birine düşer; bunun için nihayetin bidayete derc edilmesi tasavvur edilemez. Zira, onun şeyhi bile henüz nihayete ermemiştir; müptedisi hakkında nasıl nihayet tasavvur edilir?

Bir mısra:

İçindekidir, her kabın akıttığı.

★★★

Ey necat yolunu arayan,

Bu büyüklerin yolu, ashab-ı kiram yoludur. Allah onlardan razı olsun. Bu indirac, yani nihayetin bidayete indiracı dahi, o indiracın eseridir ki, Hayrü'l-beşer Resulullah Efendimizin sohbetinde onlara müyesser olmuştur. Ona ve âline salât ve selâm. Resulullah (sav) Efendimizin ilk sohbetinde bunlara müyesser olan, onların dışında kalan pek az kimselere nihayette hasıl olmuştur. Bu feyizler ve bereketler, birinci asırda zuhur eden feyizlerin ve bereketlerin aynıdır. İsterse ortaya nisbetle, ahir evvelden uzak olsun. Ne var ki iş, hakikatta bunun aksinedir. Çünkü, ahir evvele, ortadan daha yakındır, onun boyasına girmiştir; ortadakiler ister tasdik etsin, isterse etmesin. Hatta bu muamelenin hakikatını son gelenlerin dahi pek çoğu idrak edemez.

Selâm size ve hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline üstün salâtlar ve selâmlar.

★★★

337. MEKTUP

MEVZUU: Kabz ve bast, celâl ve cemal.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hacı Muhammed Firketi'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm.

Tam ihlâs ve sevgi ile yazılan mübarek mektubunuzun gelmesi çokça ferahı mucib oldu.

Rabıta nisbetini, daima rabıta sahibi ile yapabilmeniz, in'ikâsi yoldan ge-

lecek feyizlere vesile olmaktadır. Nasıl yerinde olursa, bu büyük nimetin şükrünü öyle eda etmek uygun düşer.

Kabz ve bast, bu Tarikat-ı Aliyye'de iki uçuş kanadıdır. Ne kabz haline hüzün duymalı; ne de bast haline sevinmelidir.

Bütün zerrelerde, Cemal-i Lâyezali müşahedesinin husulünü temenni etmişsin.

Ey Muhib,

Kul kim, temenni ne? Zira onun temenni ettiği, mutlaka kendi kısa anlayışına göre olacaktır. Lâyezali Cemal müşahedesini bütün zerrelerde aramak, onun kusurlu görünüşündendir. Zerrelerin ne mecali vardır ki, o Cemal'e aynalar olalar. Zerrelerin aynalarında müşahede edilen ancak, o nihnayetsiz Cemal'in zılâlinden bir zıldır. Yerinde olur ki, o yüce Zat, ötelerin de ötesinde taleb edile. O Sübhan Zat, afak ve enfüs dairelerinin ötesinde arana.

Şu anda sende olan intisap durumu, temenni etmek olduğun mananın da üstündedir. Olmaya ki, insanları taklid ederek, daha aşağıya meyledesin.

Bilhassa, yüksekten alçağa inme temennisinden sakın. Çünkü, büyüklerin muamelesi yüksektir. Sübhan Allah ise, üstün himmetli olanları sever.

Sübhan Allah'tan temenni edilen suni ve manevi birlik içinde olmanızdır.

Vesselâm.

★★★

338. MEKTUP

MEVZUU: Şeriat-ı garraya göre zuhur eden her amel, zikre dahildir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Pek kıymetli oğlumun, Mevlâna Abdürreşid, Mevlâna Can Muhammed ile yolladığı mübarek mektub ulaştı. Adak meblağı dahi geldi.

Allahu Taala, sizleri hayırla mükâfatlandırsın.

Sağlık haberiniz dahi, çokça ferahlık getirdi.

★★★

Ey Oğul,

Fırsat ganimettir. Sağlık ve boş zaman, iki ganimettir. Vakitleri, devamlı olarak Allah'ın zikrine sarf etmek gerekir. Hangi amel olursa olsun; şeriatın emri uyarınca südur ediyorsa, o zikre dahildir. İsterse alış veriş olsun.

Bütün duruş ve hareketlerde, şeriat hükümlerine riayet etmek gerek. Ta ki, onların hepsi zikir ola.

Zikir, gafletin tardından ibarettir. Bütün fiillerde, emirlere ve yasaklara riayet edilir ise, emirleri veren, yasakları bildiren zata karşı gaflet esaretinden necat müyesser olur. O yüce Hakkın devamlı zikri dahi hasıl olur.

Burada anlattığımız devamlı zikir, Hacegân'ın anlattığı:

-Yaddaşt...

Manasında saklı devamlı zikir değildir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Zira, o mana, tamamen batına bağlıdır; bu ise zahirde yürür. Her ne kadar zor ise de, durum budur.

Sübhan Allah bizi ve sizi, Sahib-i Şeriat Resulullah Efendimize tabi olmakta başarılı kılsın. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet.

★★★

339. MEKTUP

MEVZUU: Çocuklara ELİF BA okutur gibi zikir telkini.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maden-i İrfan Mirza Hüsameddin'e yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına da selâm.

★★★

Kasıd Keşmir ile gönderilen mübarek mektubun mütalaası ile şerefyab oldum. O tarafın hayırlı haberini tazammun ettiği için de, çokça ferahlık verdi. Allah sizleri hayırla mükâfatlandırsın.

★★★

O mektuba, şu haber derc edilmiş:

Büyük mahdumzade ve Hace Cemaleddin Hüseyin, Şeyh Meyan İlâhdad'ın telkininden ötürü, utandıkları için oraya gelemiyorlarmış.

Ey Mahdum,

Bu gibi kelâmdan devamlı olarak, asabiyet kokusu gelmektedir; yine bundan düşüklük, dağınıklık ve açık muhalefet anlaşılmaktadır.

Bir ayeti-i kerime meali:

"Biz Allah içiniz; ona dönücüleriz..."(2/156)

Büyük mahdumzadeye yakışan odur ki: Muhterem babasının vasiyetine muhalefet ettiği için utana. Huzurda, her ikisine de emredilen teveccüh ve ifadeden dolayısı ile dahi utanmak gerek.

Şeyh İlâdad'a dahi yakışan odur ki: Şeyhe inkıyad davası var iken, bu gibi işe çür'et etmeye. Faydalı olmakta ileri gittiğini ve vasiyeti düşünmeli.

★★★

Sizin yazmış olduğunuz doğrudur, haktır. Lâkin büyük mahdumzade kardeşi ile yazdığı mektup tam tavazuu zamammun etmekte ve şiddetli taleb ve şevki içine almaktadır. Ancak, o mektupta tercih ettiği ibarelere gelince... cinnet arzusu olmadan o nlan yazmak tasavvur edilemez. İhtimal ki, o mektubu yolladıktan sonra, içine pişmanlık düşüp yazdıklarından dönmüştür.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle; sen hibesi çok olansın."(3/8)

Lâkin, Fakir biliyor ki: Onun vasiyeti hikmetsiz değildir. Yine ümid ediyorum ki, onun neticesi iyi olacaktır. Ancak ben, şunun için teessüf etmekteyim: O bir taleb zay olmaktadır. Bu talebi de bir nebze onun mek-

tubundan anlamıştım. Şimdi onun yerine bir başka zıddı mana çıktı.

Bu mana, cidden nasihatçı ahbaba ağır gelmektedir. O kadar ki; bununla onlar üzerine tam bir matem çöktü.

★★★

Ey mükerrem,

Eğer bu iş, mücerred telkinle bitmiş ise, mübarek olsun.

Halbuki Fakir'e göre; zikir telkini çocuklara okutulan ELİF BA misalidir. Eğer onun mücerred talimi, mevlevi meleke vermiş olsaydı; bunun için sıkıntıya ne lüzum vardı?

İttifak kereminizden beklenen odur ki: Asabiyet kefesini bıraksanız; müsavi bir şekilde, bütün kardeşlere muhabbetinizi ve sevginizi veresiniz.

Bu mana üzerinde daha nasıl durayım?

Vesselâm...

★★★

340. MEKTUP

MEVZUU: Şeyh Abdülaziz Confori'nin şeklerine cevap.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; Allah'ın Resulüne salât. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Uzun bir müddetten sonra, gönderdiğiniz mektubun gelmesi ferahı mucib oldu.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, sizi zahir batın birliği ile, muhalla ve müzeyyen eylesin. Hem de devamlı olarak.

★★★

Fakir, bu müddet içinde size üç tane mektup yazmıştım. Onlardan ancak bir tanesi size ulaşmış.

Mesafenin uzaklığı, mani bir özürdür.

Sizin mektubunuzla birlikte, Şeyh Abdülaziz'in yazdığı mektup dahi geldi. Ona yazılanlar da anlaşıldı. Ona yazılanlar arasında şu mana var:

Eğer mümkinatın hakikatı olsaydı; ki bunlar ilmi ademlerin (yokların) suretleri olup, bu ademler dahi sıfatların zıdlarıdır. O zaman, bu ademlerin yüce mukaddes Zat'ta husul bulmaları lâzım gelirdi. Halbuki, Sübhan Allah böyle bir şeyden münezzehtir.

Üstte anlatılan mana, çok şaşırtıcı bir şüphedir. Bilmez mi ki, Sübhan Hak, eşyanın şerefini de kesifini de bilir. Ama, onların hiçbiri, Hazret-i Zat'ta hasıl olmuş değildir. Onlardan hiçbirinin Zat ile ittifası da yoktur. Bu surette husul nereden gelsin?

Ona derc edilen cümlelerden biri de şudur:

-Mümkinatın hakikatlarının hem vücudu, hem de sübutu olmak gerek; ademe bağlı değil. Zira, hakikatler, mümkinatın kendilerinden ve ruhlarından ibarettir.

Bunun için deriz ki:

-Evet, onların ilmi olarak vücudu ve sübutu vardır. Hakikatlerde bu ka-

dan lâzımdır. Onun için, yerinde olur ki, önce bu itirazı Şeyh Muhyiddin b.Arabi'ye yapa. (Allah sırrının kudsiyetini artırsın.) Zira o, bu manada şöyle demiştir:

-Ayan, vücud rayihasını koklamamıştır.

Asıl şaşırtıcı durum şu ki: O, hakikatları mümkinatın ruhlan ve kendileri (yani: Nefisleri) olarak ele almış; ayan-ı sabiteyi ve malumatüllahı bırakmıştır.

O mektuba derc edilen bir mana dahi şudur:

-Enbiya, evliya ve mümkinattan sair insan fertleri; eğer bunların hakikatleri ademler (yoklar) olsaydı; bu büyük zümreden şeref çıkarılırdı; onlardaki kemal dahi yok olurdu. Amma nasıl çakarılır ve yok olur? Zira, Sübhan Hak, bu ademleri, tam hikmeti ile, kâmil kudreti ile, güzel terbiyesi ile isimlerinin ve sıfatlarının akislerine ayna eyledi. Nübüvvet ve velâyet şerefi ile de müşerref eyledi. Kemalâtının zılâli ile de süsledi. Muazzez ve mükerrem eyledi. Nitekim o Sübhan Hak, insanı hakir bir sudan yaratıp onu yüksek dereceye çıkardı.

Bunun için şu cevabı veririz:

-Hayret! İnsanın şerefini ve kerametini mülâhaza edip yüce mukaddes Vacib Zat'ın tenzihini bırakmaktadırlar. Bu manadan derler ki:

-Hepsi odur.

Böylece, hasis ve rezil eşyayı, Yüce Mukaddes Hakkın aynı sanırlar. Bu gibi sözlerden dahi hiç sakınmazlar. İnsan için de, ademiyet hakikatlarına cevaz vermezler; böyle bir şeyden de sakınırlar. Allahu Taala onlara insaf versin.

O mektuptaki cümleden biri de şudur:

-Üzerinde icma ile durulan bir bid'at yollu mana üzerine sözü kaldırmak mümkün değildir.

Bunun için de, cevabımız şudur:

-Bid'at yollu kelâm olarak, biz şu cümleyi görmekteyiz:

-Hepsi odur.

Amma, şu cümleyi değil:

-Hepsi ondandır.

Ulemanın icma ile durduğu cümle budur. Melâmetin ve şenaatın dahi bu zamana kadar Füsus sahibine yöneltilmesi:

-Hepsi odur.

Cümlesi sebebi iledir. Bu Fakir'in maarifinin hasılı olarak, yapmış olduğum:

-Hepsi ondandır.

Cümlesi olup şer'an ve aklen makbuldür. Nasıl böyle olmasın ki: O mana keşif ve ilham ile tayid edilmiştir.

Bundan sonra Şeyh, anlatılan itirazları yazıp şefkat makamına tenezzül ederek şöyle yazmıştır:

-Eğer hakikatlardan, murad edilen insaniyet ruhları ise, bu (ulema topluluğuna) Cumhura muvafıktır.

Ne var ki, bilemedim; hangi sınıftır ki:
-Cumhur...
Demekle onları murad etmiştir. Zira, şu ana kadar hiç duyulmadı ki, bir kimse kalkıp da:
-Mümkinatın hakikatleri, insaniyet ruhlarıdır, demiş olsun.
Şeyhe şaşılır, hem de tam manası ile... Şunun asıl tahayyül eder ki: Bir kimse, diyeceğini kıyas ve tahmin ile desin; sonra da onu tefekkür ve tahayyül ile ağ gibi örsün.
Mana, hiç de anlatıldığı gibi değildir. O maarif ki; keşif ve ilhama dayanmadan yazılır, söylenir veya şühuda ve müşahedeye dayanmadan kaleme alınıp ikrar edilir: O bühtandır; iftiradır. Bilhassa, evliyanın yoluna aykırı bir durum olunca...
Bilemiyorum; Şeyh'in itikadı nedir? Bu maarifi ne kabilden almıştır?
Bir ayet-i kerime meali:
"Rabbımız, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım eyle."(3/147)
Vesselâm...

341. MEKTUP
MEVZUU: Hazret-i Adem'in çamuru ve onun yoğurulmasında meleklerin hizmet dahli ve bunun dışında bazı suallere cevap mahiyetindedir.
NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Sadık Keşmiri'ye yazmıştır.**
Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualarımı bildiririm.
Mübarek mektubunuz ulaştı. Güzel, makbul hallerinizi de mutazammın olduğundan, ferahı mucib oldu.
O mektupta şöyle yazmışsın:
-Dirayette muamele o dereceye ulaştı ki; sıfatları zata hamletmeye güç yetiremiyorum. Ancak bu iş, zorla oluyor. Sübhan Hakkı dahi, her şeyin ötesinde görmekteyim.
Bunun için derim ki:
-Bu hamlin, tekellüfle (zorla) olmasının kalmamasına çalışmak gerek. Ta ki, iş, sırf hayrete müncer ola...
Ayrıca, Reşahat'ta anlatılan, Bayezid-i Bistami'nin şu cümlesinden soruyorsun:
-Sübhan Hak, Adem'in çamurunu ezelde yoğurduğu zaman, o çamura su kattım.
Ve bunun tevilini soruyorsun.
Bilesin ki,
Melâike-i kiramın, Adem (as) peygamberin çamuru hizmetinde dahli vardır. Aynı şekilde, caiz olur ki, anlatılan ruhun dahi bu hizmette dahliola ve su atılma hizmeti ona bırakıla. Bu manaya dahi, bu unsura bağlı hayatından veya kemale erdikten sonra da, kendisi muttali kılınmış ola... (yani

Bayezid...)

Bu hususta, şu mana dahi caiz olur: Sübhan Hak, mücerred ruhlara, cisimlerden sadır olacak fiilleri işleyecek şekilde bir kudret ihsan eylemiştir. Bu mana kabilindendir ki, bazı büyükler, bu unsura bağlı vücuda gelmeden asırlarca evvel, kendisinden sadır olan çok ağır işlerden haber vermiştir. Halbuki bu fiiller, onlann mücerred ruhlarından südur etmiş olup, bu unsura bağlı vücudu bulduktan sonra, anlatılan manaya kendilerince bir ıttıla hasıl olmuştur.

Anlatılan fiillerin süduru, bir cemaatı tenasuh tevehhümüne düşürmüştür. Bu ruhlann, bir başká bedenle alâka peydah ettiği tevehhümünden Allah'a sığınmak gerek. Halbuki mücerred ruh, öyle bir durum almıştır ki, Allah'ın verdiği kudretlerle bedenin yaptığı fiilleri yapar. Ama, bu durum hali kaypak olanları dalâlete düşürür.

Bu makamda söze yer çoktur; çok hayret verici tahkikat feyiz yollu gelmiştir. Eğer başarılı olursak, onları bir yerde inşaallah tesbit ederiz. Şu anda vakit müsait değildir.

Reşahat'ta anlatılan şu cümleyi de sormuşsun:

-Hace Alâeddin Attar'ın (ks) Mevlâna Nizameddin Hamus'tan (ks) tarafa gönlü incinmiş. Bunun üzerine istemiş ki, ondaki bağlılığı ala... Böyle olunca, o vakitte, Mevlâna, Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetine iltica etmiş.

Resulullah (sav) Efendimizden, Hazret-i Hace'ye şu hitap gelmiş:

-Nizameddin bizdendir; hiç kimsenin onda tasarrufa gücü yetmez.

Bu kitabın bir başka yerinde ise, şöyle anlatılmaktadır:

-Mevlâna yaşlandıktan sonra; Hace Ahrar, ondaki intisabı almıştır. Bunun üzerine Mevlâna demiş ki:

-Hace, bizi yaşlı bulunca, her ne ki toplayıp cem ettim, nail oldum; onların hepsini aldı. İşin sonunda beni müflis bıraktı.

Durum anlatıldığı gibi olunca, Resulullah (sav) Efendimizin:

-O bizdendir; hiç kimsenin onda tasarrufa gücü yetmez, buyurduğu bir kimse üzerinde Hace Ahrar nasıl tasarruf edebiliyor?

Bunun için şu cevabı veririz:

Bilesin ki,

Hazret-i Şeyhimiz, bu nakli iyi karşılamazdı. Mevlâna'daki intisabın alınması hususunda duraklar; tasdik etmezdi. Bunun için derdi ki:

-Mevlâna Nizameddin'in müridi olan Mevlâna Sadeddin Kaşgari'den, kendi müridlerinden olan ne Mevlâna Abdürrahman Cami, ne de diğerlerinden böyle bir nakil tesbit edilmemiştir. Bunlardan, ne red nakli gelmiştir; ne de kabul. Halbuki, bunlar oldukça geniş bir cemaattır. Bunu, Mevlâna Fahreddin Ali nereden duyup da yazmıştır?

Eğer bu haber doğru olsaydı, tevatür olarak anlatılırdı. Onun nakli için deliller de, böylece çok olurdu. Tevatüren anlatılmadığına ve bir kimsenin haberine kaldığına göre, onun doğruluğunda tereddüd olduğu malum

olur.

Reşahat sahibi, bunlardan başka nakiller yapmıştı ki; onlar da bunun gibi doğru olmaktan uzaktır. Bu Silsile-i Aliyye'de o nakillerin doğruluğu hususunda tereddütler vardır.

En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bundan başka Hazret-i Şeyhimiz derdi ki:

-İflas ettirmek, imanın selbidir.

Allahu Taala, böyle bir şeyden bizleri korusun. Bu manada cevaz vermek dahi cidden müşkil iştir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle; sen hibesi çok çok olansın."(3/8)

★★★

342. MEKTUP

MEVZUU: Bu dünya hayatınd en faziletli metaın gam ve hüzün olduğu... Bu sofranın en güzel nimeti ise elem ve musibettir...

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maden-i Fazilet Şeyh Abdülhak Dehlevi'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına selâm.

★★★

Ey Mükerrem Mahdum,

Elemler ve musibetler, her ne kadar ağır olsalar da; zira onlar, çekilen eziyetlerdir; lâkin onlarda ikram ümitleri vardır.

Bu dünya hayatının en güzel metaı da, gam ve hüzündür. Bu sofranın, ne kadar güzel nimetlidir o elem ve musibet... Bu, bir şekerdir ki; acı ince bir ilaç kılıfına girmiştir. O şekerin tadını, saidlerin nazarı, bu hile yolundan almıştır. Bu acıyı da, şeker gibi yutarlar. Bu acılığı dahi, safralının aksine, ki o, tatlı bulamaz; şekerden daha tatlı bulurlar. Şu manadan ötürü ki, mahbubun bütün fiilleri tatlıdır. Ancak acıyı şu kimse bulur; Masiva ile alakadar olma illetine tutulmuştur. Halbuki saadet ehli, mahbudun elemlerinde öyle tatlılık bulur ki, onun benzerini nimetlerde dahi bulmak tasavvur edilemez. Aslında her ikisi de, her ne kadar mahbubdan gelmekte ise de, lâkin muhibbin nefsine elemden yana bir giriş yoktur. Nimetlerde ise, nefsin arzularının yerine gelmesi vardır.

Bir mısra:

Mübarek olsun, erbab-ı nimete erdikleri.

Allah'ın, bizi onların ecrinden mahrum bırakma; onlardan sonra da bizi fitneye düşürme.

★★★

Mübarek varlığınız, İslâm'ın gurbet vaktinde, ehl-i İslâm için bir ganimettir. Sübhan Allah, size selâm ihsan eyleyip baki kılsın.

Vesselâm...

★★★

344. MEKTUP

MEVZUU: Vaaz ve nasihattir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullanna.

★★★

Ey Pek Değerli Oğul,

Fırsat, ganimettir; yerinde olur ki, ömrün tamamı, hiçbir şey olmayan işlere sarf edilmeye. Asıl yerinde olan odur ki, ömrün tamamı, yüce Hakkın razı olduğu şeylere harcana...

Beş vakit namazı, gönül birliği ve cemaatle, tadil-i erkânına riayet edilerek kılınmalıdır.

Teheccüd namazının dahi, terk edilmemesi yerinde olur.

Seher vakitlerinde istiğfar etmek dahi, boş yere harcanıp bırakılmamalıdır.

Tavşan uykusuna yatıp kanmamalıdır.

Peşin hazlara dahi aldanmak yerinde olmaz.

Ölümü hatırlamak, ahiret hallerini düşünmek göz önünde tutulmalıdır.

Hulasa...

Dünyadan iraz edip ahirete dönük olmalıdır; dünya ile, ancak zaruret mikdarı meşgul olmalıdır. Sair vakitlerde dahi, ahiret işlerini yapmakla meşgul olmalıdır.

Hasıl-ı kelâm: Kalb ağyar boyunduruğundan halâs olmalıdır. Zahir dahi, şeriat hükümleri ile süslenip bezenmelidir.

Bir mısra:

İş budur, kalanı hayalât...

Kalan haller hayırdır; vesselâm.

★★★

345. MEKTUP

MEVZUU: Gönül birliğinin olmayışından şikâyette bulunan Mirza Kılıcullah'ın yazdığı arzuhalin cevabıdır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Kılıcullah'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

★★★

Taziyeye dair yazılan mübarek mektup geldi.

Bir ayet-i kerime meali:

"Biz Allah içiniz; ona dönücüleriz."(2/156)

Biz Allah'ın kazasına razıyız. Bu, onun bize ihsan ettiği başarı ile olmaktadır. Sizlere lâyık olanı dahi, ona razı olmanızdır. Dua ve Fatiha okuyarak, muavenette ve imdadda bulunmalısınız.

Halâs haberiniz, meserrete ve feraha sebep oldu. İki elemden biri bununla sükûnet buldu. Sübhan Allah'a hamd ve şükürler olsun.

Mana birliğinin olmayışından şikâyet edip yazmışsın.

Evet... dış dağınıklığının, batının tasarrufunda çok büyük tesiri vardır. Batında bir sıkıntı bulursan, yerinde olur ki, tevbe ve istiğfar ile onu toparlayasın. Eğer sıkıntılı bir durum meydana çıkarsa, onu da şu temcid kelimesi ile def etmek gerek:

-LA HAVLE VELA KUVVETE İLLA BİLLAHİL-ALİYYİL-AZİM... (Güç ve kuvvet yüce Azim Allah'tandır)

Bu vakitlerde, Muavvezeteyn surelerini okumak bir ganimettir. (113-114 surelerdir)

Kalan haller, hamd edilmesini icab ettirir. Daima ve her halde Allah'a hamd ü şükürler olsun. Cehennem ehli halinden Allah'a sığınırım.

Fakir'de zaaf eseri var. Bunun için de, hallerin tafsilinden geçtim.

Sübhan Allah bize ve size Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Vesselâm.

346. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sevenin nazarında; sevilen, her halde sevilendir. Ondan ise elem südur etsin; isterse nimet.. Hatta, elem, pek az kimselerin nazarında, nimetten daha çok sevginin artmasını icab ettirir.

b) Hamd etmenin, şükür etmek üzerine meziyetli oluşu.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Salih Külâbi'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Pek Aziz Kardeş Mevlâna Muhammed Salih'in malumu olsun.

Sevenin nazarında; sevilen, daima sevilendir. Hatta işin aslına göre, bütün vakitlerde durum budur. Hatta bütün hallerde. İster elem versin; isterse nimet, durum aynıdır; o değişmeyen sevgilidir. Hem de her iki halde.

Mahabbet devleti ile müşerref olan pek çok insanlara göre, sevilene karşı sevginin artması, elem zamanından ise, nimet zamanında daha çoktur. Yahut, her iki vakitte de aynıdır.

Amma pek azları katında, bu muamele tam tersinedir. Yani onun elem vermesi, nimet vermesinden daha ziyade sevgisinin artmasına sebep olur.

Üstte anlatılan devletin mukaddimesi, sevilen zata karşı iyi zanda bulunmaktır. O kadar ki: Sevilen zat, sevenin boğazını bıçakla kesmeyi emretse, onun her uzvunu parça parça edip birini diğerinden ayırsa, seven kimse, bu durumun aynen kendisinin halâsı bilir; aynen felâhı olarak tasavvur eder.

Seven kimsenin nazarından, sevilenin yaptığı işin kötülüğü kalkar ise ki bu, anlatılan iyi zannın husulü için olacaktır; işte o zaman; zati olan sevgi (muhabbet). devleti ile müşerref olur. İş bu zati mahabbet, bütün nisbetlerden ve itibarlardan arınmış olup, alemlerin Rabbı Allah'ın Habibine mahsustur. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

Lezzeti ve ferahı dahi, o ikisinden daha çok elemde bulur.

Sanırım ki, anlatılan bu makam, rıza makamının üstündedir. Çünkü rızada, sevilenin fiilinden istenmeyenini def etmek vardır. Burada ise, o fiil ile lezzet bulmak vardır. Her ne zaman sevilen tarafından bir cefa gelecek olsa, isterse çok ve yüksek olsun; seven tarafından ferah ve sürur o kadar çok ve ziyade olur. Bu manadan da anlaşılıyor ki, ikisi arasında çok fark vardır.

Sevilen zat, seven kimsenin nazarında, işin özüne göre ve bütün vakitlerde, tüm hallerde nasıl sevilen bir zat ise... hiç şüphe edilmeye ki, aynı manadan olarak bütün vakitlerde, tüm hallerde hatta vakıada ve işin aslında övülen ve hamd edilen bir zat olmalıdır. Seven kimse, gerek onun nimet verdiği zaman, gerekse elem verdiği zaman onu övmeli ve sena etmelidir. Durum böyle olduktan sonradır ki:

-Muhibb-i Sadık... (Doğru seven...) ismini almak onun için yerinde olur.

Her halde Allah'a hamd olsun.

Hali anlatıldığı gibi olan bir seven kimse, darlıkta ve genişlikte Allah'a hamd edenlerden olur. Hem de hakiki manada...

Üstte anlatılan manaya göre; bir cihetten, hamd etmek, şükür etmek üzerine daha meziyetli bir durum alır. Çünkü, şükür etmekte, nimet verenin nimetini düşünmek vardır ki bu, sıfata dönüştür; belki de fiile bir dönüştür. Amma hamd etmekte düşünülen ise... hamd edilen zatın güzelliğidir; onun cemalidir. Bu güzellik ve cemal ise... ister nimet olsun; isters elem. Zira o Sübhan Zat'ın elemi dahi nimeti kadar güzeldir. Bu manadan ötürü, hamd etmek sena işinde daha tamam olup hüsn ü cemal mertebesini daha çok üzünde toplar. Sıkıntı ve genişlik halinde daha bakidir. Amma şükür böyle değildir. Zira o, kusuru ile, tezce zeval bulur, nimetin gitmesi, ihsanın yok olması ile biter.

★★★

Üstte anlatılanlara bakılarak şöyle bir soru tevcih edilebilir:

-Bazı mektuplarında yazmış olduğuna göre; rıza makamı, mahabbet ve hubb makamının üstündedir. Burada dahi yazıyorsun ki, bu mahabbet rıza makamının üstündedir. Bu iki cümle arasında nasıl uygunluk bulunur?

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Bu, makam, yani anlatılan mahabbet makamını kasd ediyorum; öbür tarafta anlatılan mahabbet ve hubb makamının üstündedir. Zira bu makam, icmal ve tafsil olarak, nisbetleri ve itibarları şümulüne almıştır. Bu manadan olarak, her ne kadar bu mahabbet için:

-Zatidir...

Demişler ve bu hubbu dahi zati olarak tasavvur etmişlerse de: Lâkin on-

da, şüun ve itibarlardan nazarı kesmek yoktur. Amma bu makam öyle değildir. Ki bu, nisbetlerden ve izafetlerden arınmıştır. Nitekim, bu mana daha önce anlatıldı.

Bazı mektuplara derc edildiğine göre: Rıza makamının üstünde bir basamak mecali yoktur. Ancak, Resulullah (sav) Efendimiz için olan müstesna. Ve sanki o, bu makamdan ibarettir. Zira o makam, hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimize mahsustur.

İşlerin hakikatlerini bütünüyle en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Zahirdeki kerahet durumu, batının rızasına münafi olmadığı gibi, suretin acılığı dahi, hakikatın halâvetine münafi değildir. Şöyle ki: Kâmil bir irfan sahibinin zahiri ve sureti beşeri sıfatlardan aldığı hal üzere bırakılmışlardır. Ta ki, onun kemalâtına kubbeler olalar. Onun için dahi, iptilha ve imtihan hasıl ola. Hak dahi, batıl ile karışmış ola.

Şu mana dahi yerinde olur ki: Kâmil bir irfan sahibinin zahiri ve sureti onun batınına ve hakikatına nisbetle bir şahsın giydiği elbise gibi görüle. O şahsa nisbetle giydiği elbisenin durumu dahi malumdur. İrfan sahibinin hakikatına nisbetle suretinin değeri de budur.

Çoğu zaman, gözü kapalı, basireti örtülü olanlar, irfan sahibinin suretini dağ misali sanır. Onların suretlerini, hakikatleri olmayan kendi suretleri gibi tahayyül ederler. Bunun için de inkâr makamına girip mahrumiyet kesbederler.

Selâm, hüdaya ittiba edip Mutabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. (Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet)

★★★

347. MEKTUP

MEVZUU: Hallerin tevarüdü beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Nur Tenari'ye** (veya Nehari'ye) **yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

★★★

Sonra...

Mübarek mektup geldi; ona yazılanlar da anlaşıldı. Yani: Hallerin tevarüdü manasında.

Bilesin ki,

Sübhan Hak, bu alemin dahili olmadığı gibi, harici dahi değildir. Bunun gibi, alemden ayrılmış olmadığı gibi, onunla birleşmiş dahi değildir.

Sübhan Hak mevcuttur. Lâkin, bütün bu sıfatlar, yani dühul, huruç, ittisal, infisal o Sübhan Zat'tan alınmıştır. Yerinde olur ki: Sübhan Hak, bu dört sıfattan hali olarak taleb edile. Ve bu sıfatların haricinde buluna. Bu sıfatlardan bir renk karışmış olsa dahi, zılâle ve misale taalluktan başka hasıl olan bir şey yoktur. Yerinde olur ki: Sübhan Hak, keyfiyeti ve misli-

yeti olmayan, zıllıyet tozundan dahi münezzeh bir sıfatla taleb edile. Bu mertebede dahi, keyfiyeti olmayan bir ittisal hasıl ola.

Anlatılan bu devlet, bir sohbetin neticesi olur; konuşmakla ve yazmakla hasıl olmaz. Yazılmış olsa dahi kim anlayıp idrak edebilir ki?

Şevkle, zevkle vazifeye devam etmek yerinde olur. Mülâkat zamanına kadar da hallerin yazılması gerekir.

Vesselâm...

348. MEKTUP

MEVZUU: Tevhid ve Aynel-yakin sualine cevap mahiyetindedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyhzade Muhammed Abdüllah'a yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Mahdumzade cenaplarına malum olsun ki, mübarek mektup ulaştı. Onun mütalaası ile ferah hasıl oldu.

O mektuba, huzur nisbetinin şümulü ve istilâsı derc edilmiş; güzeldir; mübarek olsun.

Bu devlet ki, size üç ay gibi bir müddet içinde müyesser oldu; diğer silsilelerde on senede müyesser olsa idi; onu büyük bir nimet sayar ve büyük bir iş olarak tasavvur ederlerdi. Nasıl yerinde olur ise, bu nimetin şükrünü o şekilde eda etmek gerekir.

Şunu biliyorum ki: Sizin üstün yaratılışınız, bu gibi hallerin güzel gösterilmesi ile, kendisinde ucüp şaibesinin hasıl olmasından yana temiz ve beridir. Dolayısı ile, bu nimeti açıklıyorum. Bu hususta:

"Şükrederseniz (nimeti) **artırırım."**(14/7)

Mealine gelen ayet-i kerime nass-ı kat'idir.

Yazmışsınız ki:

-Tevhid'i vücudi mukaddimesi, zuhura gelmeye başladı.

Bu devlet ki, size üç ay gibi bir müddet içinde müyesser oldu; kabul etmek gerekir. Ne var ki, bu halin galebesinde, şer'i edeylere dahi tam manası ile riayet etmek gerekir. Kulluk haklarını dahi, tam olarak eda etmelidir.

Şunu da bilmek yerinde olur ki: Bu gibi oyunlar, sıhhat ve doğruluk takdirine göre olup, mahbubun mahabbeti istilâsından dolayı neş'et etmektedir.

Şöyle ki: Seven bir kimse, bir şey görse veya idrak etse, sevdiğinden başka bir şey görüp idrak etmez. Kendisine, bir lezzet ve bir zevk hasıl olsa, onu sevdiğine bağlar. Bu surette, sevenin müşahede ettiği kesretin kendisidir; lâkin, vahdet namı ile gelir. Ama, bu yerde fena tahakkuk etmez; çünkü fenada, tamamı ile kesret şühudunu def etmek vardır. Bu da, Vahid Zat'ın şühud istilâsı dolayısı ile olur. Buna dahi fena denir, ama,

mümkinat kesretinin şühudu olmayışına nisbetidir. Fenanın hakikatı ancak şu zaman tahakkuk eder ki: İsimlerin, sıfatların, şüun ve itibarların kesreti tamamen nazardan saklanır. Bu durumda, melhuz olup nazar edilen Yüce Mücerret Zat Ehadiyet'inden başka kalmaz. Seyr-i İlellah'ın tamama ermesinin hakikatı dahi bu makamda tecelli eder. Yine bu makamda, zılâl ile taalluktan, bütünüyle halâs olunur. İş bu vakittedir ki: Asılların aslı ile muamele vaki olur; delâlet edenden, delâlet edilene dönülür; ilimden ayne uruc meydana gelir; mektuplaşma kalkar, başbaşa kalınır; vasl-ı uryan dahi tahakkuk eder. Daha sonra olan olur; yine olan olur. O kadar ki: Remz ve işaretin dışında bir tabirle bu makamdan anlatmak mümkün değildir. Bu dahi, müphem ve kapalı olur.

★★★

Mahdumzade bizden, aynel-yakin beyanını taleb etmiş ve bunun ilimde husulünü murad etmiş...

Bu, müşkil bir iş. Ne yapabilirim; ne diyebilirim? Ve onu nasıl beyan ederek, açıklayıp anlatabilirim ki? Mahdumzadenin kereminden temenni o ki, beni mazur görüp ilim talebinden hal talebine meylede.

★★★

Mahdumzadeden iki sual sadır olmaktadır ki, bunların her biri, üstün yaratılıştan haber verir.

Onlardan biri, aynel-yakin beyanıdır ki, kendine has beyanı olup üstte bir parça anlatıldı.

İkincisi ise... Kur'an'da geçen müteşabihatın tevili olup bunlar, rasihun ulemanın nasibi olmaktadır.

Burada anlatılan ikinci sualin cevabı, birinci suale nazaran daha ince ve daha güzeldir. Saklamak daha yerinde olduğundan, açıklayıp izhar etmeye münafi durum vardır.

Müteşabihatın tevil ilmi, resullere mahsus olan muameleden kinayedir. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun. Tebaiyet ve veraset yolu ile, bu ilimden ümmetler arasında azdan az kimselere az bir şey ihsan olunur. Ama bu dünya hayatında, onun cemalinden peçe kalkmaz. Lâkin, ümid edilen odur ki, ahiret hayatında ümmetlerden büyük bir cemaat bu devletle müşerref oldular. Bu dahi, tebaiyet yolu ile olacaktır.

Yazılması mümkün olan mikdar şu ki:

Bu anlatılan pek azların dışında, bu dünya hayatında dahi bu devletle müşerref olan vardır. Sahih olan da budur. Lâkin, ona muamelenin harikatı ihsan edilip tevili dahi inkişaf etmez.

Hulasa: Caizdir ki, müteşabihatın tevili bazılarına hasıl ola... Amma ondan ne hasıldır? bilemeye... Çünkü müşetabihat muameleden kinayedir.

Anlatılan manayı, bana intisab edenlerden bir fertte müşahede ettim; (Müşahede ettim, tabiri Arapça aslına göre doğru ise de, Müstakimzade'nin tercümesinde:

-Müşahede olunmadı, manası verilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.)

★★★

349. MEKTUP

MEVZUU:

a) İmamet bahsi..

b) Ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebinin hakikatı ve onların muhalifleri. Ehl-i sünnet'in ifrat ve tefritten uzak olduğu ki, bunun birini rafıziler, diğerini de hariciler tercih etmiştir.

c) Resulullahın ehl-i beytinin medhi, Allahu Taala ona ve âline salât ve selâm eylesin.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Taki'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne.. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Şunu bildirmek isterim ki: Fukaraya (dervişlere) muhabbet duymak, onlarla irtibat kurup kendileri ile ülfet etmek, bu taife-i aliyyenin sözlerini dinlemeye rağbet, bu üstün tabakanın vaziyetlerine ve işlerine meyilli olmak yüce Sultan Allah'ın en güzel nimetlerinden ve o yüce Zat'ın en büyük inayetlerindendir.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, bu manadan olarak, şöyle buyurdu:

"İnsan sevdiği ile beraberdir."

Bu mana icabı olarak, sevenleri onlarla olup yakınlık hareminde onların yedeğinde bulunan mahremleridir.

★★★

Ey Muvaffık,

Oğlum Hace Şerafeddin Hüseyin haber verdi ki, bütün bu güzel vasıflar onda vardır; hem de çeşitli meşguliyetleri olmasına rağmen.. Bu güzel muamele dahi, onca makbul olup özüne işlemiştir. Hem de, sınırsız meşguliyetlerinin bulunmasına rağmen.. Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Çünkü, sizin salâhınız, büyük bir cemaatın salâhı olup, felâhınız dahi büyük bir topluluğun felahıdır.

Sözü geçen anlattı ki:

-Sizin kelâmınızı sever; sizin ilimlerinizi dinlemeye rağbeti vardır. Eğer kendisine, bazı sözleri yazarsanız, pek güzel ve pek yerinde olur.

Bunun için, bazı cümleleri, kabul olunur ümidi ile yazmak istedim.

Bilhassa, bugünlerde; imamet bahsi daha çok anlatıldığı ve bu babda her şahıs zan ve tahminle kelâm gördüğü için, istedim ki, bu bahiste zaruri olarak hiçbir satır yazayım. Bu arada, ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebinin hakikatı ile, muhaliflerin mezhebini açıklayayım.

★★★

Ey Talib-i Necat...

Ehl-i sünnet vel-cemaat alâmetlerindendir ki, Hazret-i Ebu Bekir (ra) ve

Hazret-i Ömer (ra) daha faziletli biline ve Hazret-i Ali ile (ra) Hazret-i Osman (ra) dahi sevile..

Hazret-i Ebu Bekir (ra) ile Hazret-i Ömer'in (ra) daha faziletli olduğu inancı ile, Hazret-i Osman (ra) ile Hazret-i Ali'nin sevgisi birleştirilir ise bu, ehli sünnet vel-cemaatın hususiyetlerinden olur.

Hazret-i Ebu Bekir (ra) ile Hazret-i Ömer'in (ra) daha faziletli oldukları sahabenin ve tabiinin icmaı ile sabittir. Bu mana imamların en büyüklerinden nakledilmiştir. Bunların biri de İmam-ı Şafii (rh) olmuştur.

Şeyh Ebül-Hasan Eş'ari şöyle anlattı:

Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfeti sırasında ve kendi ülkesinde, taraftarlarından büyük bir topluluk huzurunda şöyle dediği sabittir:

-Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer, bu ümmetin en faziletlileridir. Allah onlardan razı olsun.

Zehebi'nin anlattığına göre, İmam-ı Buhari'nin dahi ondan rivayet ettiğine göre Hazret-i Ali (ra) şöyle demiştir:

-Resulullah'tan (sav) sonra insanların en faziletlisi, Ebu Bekir, ondan sonra da Ömer, daha sonra da bir başka kimsedir.

Bunun üzerine, oğlu Muhammed b.Hanefi'ye şöyle dedi:

-Sonra sensin...

Amma Hazret-i Ali (ra) ona şu cevabı verdi:

-Ben, ancak, Müslümanlardan bir kimseyim.

Hulasa... Hazret-i Ebi Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in (ra) daha faziletli olma durumu, ravilerin çokluğundan ötürü, zaruret sınırına vardı. Bunu inkâr etmek dahi, ya cehaletten ileri gelir yahut taassuptan.

Şia'nın en ileri gelenlerinden olan Abdürrezzak, inkâr mecali bulamadığından gayr-i ihtiyari Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduklarını söyledi. Allah onlardan razı olsun. Bu manada şöyle demiştir:

-Madem ki, Hazret-i Ali (ra), Hazret'i Ebu Bekir'i (ra) ve Hazret-i Ömer'i (ra) kendisinden daha faziletli görmüştür; ben de bu görüşüne katılıp onları Hazret-i Ali (ra) üzerine daha faziletli olarak kabul etmeseydi; ben de onların daha faziletli olduklarını saymazdım. Benim için vebal olur ki: Hem Hazret-i Ali'yi seveyim; hem de onun arzusuna aykırı hareket edeyim.

Hazret-i Osman'ın (ra) ve Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfetleri zamanında fitnelerin zuhuru ve insanların işlerinde karışıklık peydah olduğu; bu yüzden dahi insanların kalblerinde sınırsız sıkıntılar hasıl olup Müslümanlara arasına buğuz ve düşmanlık girdiği için, zaruri olarak, Hazret-i Osman'ı ve Hazret-i Ali'yi sevmek, bir şahsın Ehl-i sünnetten oluşuna şart sayıldı. Allah onlardan razı olsun. Ta ki, bu yüzden bilmeyen bir kimse, Hayrü'l-beşer Resulullah'ın (sav) ashabına kötü zan beslemeye. Resulullah'ın halifelerine ve kaimmakamlarına buğuz ve adavet gizlemeye. Ona salât ve selâm olsun. Bu manadan olarak, Hazret-i Ali'yi (ra) sevmek, ehl-i sünnet olmanın şartı oldu. Her kimde ki bu mahabbet yoktur; o kimse, ehl-i sünnet haricidir.

O kimse ki, Hazret-i Ali'nin (ra) sevgisinde ifrat tarafı tutar ve yerinde olacak miktardan daha ziyadesine düşer ve bu mahabbette galeyana gelip Hayrü'l-beşer Resulullah'ın (sav) ashabına da söver, böylelikle de ashabın, tabiinin, selef-i salihinin yolunu dahi terk edip gider, bunun adına:

-Rafızi... denir.

Ehl-i sünnet, Hazret-i Ali'nin (ra) sevgisinde, rafızilerin ve haricilerin tuttuğu ifrattan ve tefritten uzak olarak, orta hallidirler. Hiç şüphe edilmeye ki, hak ortadadır. İfrat ve tefrit iki mezmum şeydir. Bu manadan olarak, İmam-ı Ahmed b.Hanbel, Hazret-i Ali'den (ra) naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Sende İsa'dan yana bir benzerlik var. Yahudiler ona düşmanlık edip anasına bühtan attılar. Nasara dahi onu sevip kendisinde olmayan bir menzile oturttular."

Yani Hazret-i İsa'ya:

-Allah'ın oğludur, dediler.

Bu manadan olarak, o iki zümre için Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Her iki müfrit dahi helâke vardı. O kadar ki, beni sevenler, bende olmayanı bende sabit gördü. Diğeri dahi bana düşman oldu; bu düşmanlıkla bana iftira etti.

Hazret-i Ali (ra) bu cümlesi ile, haricilerin durumunu Yahudilere benzetti; rafızileri dahi, Nasaraya... Onlar bu durumları ile, hak olan ortanın bir yanına düştüler.

Hazret-i Ali'yi (ra) sevenleri ehl-i sünnetten saymayıp da onu sevmeyi rafızilere has bilen ne kadar cahildir, hayret! Hazret-i Ali'yi sevmek, rafızi alâmeti değildir; asıl rafızi alâmeti odur ki: Üç halifeden teberri edile.. Ashab-ı kiramdan teberri etmek ise, mezmum olup öyle yapan dahi ayıplanır.

Bu manada, İmam-ı Şafii'den şöyle bir şiir vardır:

Al-i Muhammed'i sevense rafızi
Şahid olsun ins ü cin benim rafızi.

Bu şiirle anlatılmak istenen şudur: Ali-i Muhammed'i sevmek, rafızilik değildir. Yani: Bazılarının sandığı gibi... Her ne kadar, bu sevgi için:

-Rafızilik... demiş olsalar da, mezmum olan rafızilik değildir.

Zira, rafıziliğin kötülüğü ancak şu manadan gelmektedir ki, diğerlerinden teberri edilip anlatılır. Ama onları sevmek cihetinden değil. Yani Al-i Muhammed'i sevmek...

Üstte anlatılan manadan ötürü Resulullah'ın (sav) ehl-i beytini sevenler, ehl-i sünnet vel-cemaattan olmaktadır. Ki bunlar: Hakikatta ehl-i beyt şiasıdır.

Şayet ehl-i beyte mahabbet davası güdenler, kendilerini dahi onların şiasından sayanlar, eğer mahabbetlerini ehl-i beyte kısıtlamayıp diğerlerinden teberri etmeden Resulullah'ın bütün ashabına tam manası ile tazim ve tevkir edecek olsalardı ve onların arasında geçenleri daha iyiye yormuş olsalardı bunlar dahi ehl-i sünnete dahil olmak sureti ile harici olmaktan ve

rafızilikten çıkarlardı. Çünkü:

Ehl-i beyte mahabbetin olmayışı, hariciliktir.

Ashabdan teberri etmek, rafıziliktir.

Bütün ashaba saygılı olarak ehl-i beyti sevmek ise, sünnettir.

Hulasa... Sünni olmanın binası, Resulullah (sav) Efendimizin ashabını sevmektir. İnsaf sahibi akıllı kimse odur ki: Ehl-i beyti sevmesine binaen ashab-ı kirama buğuz etmeye... Resulullah (sav) Efendimizin sevgisine uyarak, onların tümünü seve... Zira bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse onları severse, beni sevdiği için sever, onlara buğzeden dahi bana buğzettiği için buğzeder."

★★★

Biz, tekrar esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Ehl-i sünnet vel-cemaatta, ehl-i beyt mahabbetinin olmayışı, nasıl zannadilebilir? Halbuki bunlar katında onlara mahabbet duymak, imanın bir parçası durumundadır. Yine onlmar katında, son nefesin selâmetle verilmesi bunlara karşı beslenen sevginin kalbe yerleşmesine bağlıdır.

Bu Fakir'in muhterem pederi, pek çok zamanlarda, ehl-i beyt sevgisine rağbet ettirirdi. Kendisi dahi, zahir ve batın ilmini bilirdi. Bu manada derdi ki:

-Son nefesin selâmetle kapanmasında, ehl-i beyte olan mahabbetin büyük dahli vardır. Yerinde olur ki, bu hususta tam manası ile riayet edile.

Bu Fakir, onun ölümle sonuçlanan hastalığında yanında hazır idim. Az da olsa, bu aleme karşı bir şuuru vardır. O vakit bu kelâmını anlatıp o mahabbetin açıklanmasını istedim; o halet içinde şöyle dedi:

-Ben, ehl-i sünnet ehl-i beyt mahabbetine dalmışım. Böyylece, yüce Hakkın şükrünü eda ediyorum. Ehl-i beytin mahabbeti, ehl-i sünnetin sermayesidir.

Ne var ki, muhalifler, bu manadan yana gaflet içindedirler. Onları orta halli sevmeyi bilmemektedirler. Kendileri için, ifrat tarafını tercih edip bunun ötesine de tefriti (sevgisizliği) sanarak, haricilik hükmü verdiler. Bunu da haricilerin mezhebi sandılar.

Bunlar bilmezler ki, ifrat ve tefrit arasında bir orta sınır vardır; bu da, hakkın merkezi ve doğruluğun yeridir. Bu durum dahi, ehl-i sünnet vel-cemaata nasib olmuştur. Allahu Taala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Asıl şaşılacak bir durum vardır ki; o da şudur: Ehl-i sünnet olanlar o kimselerdir ki, haricileri katletmişler ve ehl-i beyt düşmanlarını da kökünden temizlemişlerdi. Bu vakitte dahi, rafıziliğin ne ismi vardı; ne de resmi. Olanlar olsa da, yok hükmünde idiler.

Bunlar kendi fasit inançlarına göre, ehl-i beyti sevenleri rafızi tasavvur ettiler. Ehl-i sünneti dahi bu alâkadan dolayı, rafızi olarak hayal ettiler.

Bu ne şaşırtıcı bir muameledir ki, ifrat derecede muhabbet olmayışından dolayı, ehl-i sünneti bazan haricilerden sayarlar; bazan da onlarda

mahabbetin kendisi olduğu için rafızi sayarlar.

Yine bunları, cehaletlerinden ötürü görürsün ki: Muhammed'e sevgi izhar eden ehl-i sünnetten büyük velileri kendi zanlarına göre rafızilerden sayarlar.

Diğer üç halifeye tazim edip saygılı olmaya teşvik eden ve ifrat derecede muhabbetten dahi men eden pek çok büyük ehl-i sünnet alimlerini dahi harici sanırlar.

Ah! Bin kere ah! Bilhassa bu münasebet almayan cür'etlerinden dolayı.

Mahabbetin ifratından ve tefritinden Allahu Taala bizi korusun...

Mahabbetin ifratından dolayıdır ki, mahabbetin tahakkuku için, üç halifeden teberriyi şart koştular. Hatta diğerlerinden de... İnsaf gerek. O mahabbetin manası nedir ki, husulü için, Resulullah'ın (sav) naiplerinden ve yerine kaimmakam olanlardan teberri şart olur? Hatta o Hayrü'l-beşer'in (sav) ashabına sövülüp taan dahi o mahabbetin şartı olur? Allah onların tümünden razı olsun.

Onlara göre, ehl-i sünnet olanların günahı o ki: Ehl-i beytin mahabbeti ile ashabın tümüne saygı göstermeyi birleştirmişlerdir; ikisini bir arada görmüşlerdir. O kadar ki: Onlardan hiçbirini, aralarında münazaaların olmasına rağmen, kötülükle anlatmazlar. Onları beşeri saplantılardan ve nefsani arzulardan tenzih ederler. Yani aralarında geçen işlerden dolayı. Bunu da, Resulullah'ın sohbetine tazim için yapar; onun ashabına ikram babında yerinde görürler. Durum böyle olmasına rağmen, haklıya haklı; batıla da batıl olduğunu söylerler. Ama, bu batıl olma durumunu, heva ü heveşten tenzih edip görüşe ve içtihada havale ederler.

Rafıziler ehl-i sünnet vel-cemaat olanlardan ancak şu şartlar altında razı olurlar:

a) Kendileri gibi, sair ashab-ı kiramdan teberri edecekler.

b) Kendileri gibi, bu büyüklere kötü zanda bulunacaklar. Nitekim, haricilerin rızası dahi şunlara bağlıdır:

a) Ehl-i beyte düşmanlık güdülecek.

b) Al-i Muhammed'e dahi buğuz edilecek.

Resulullah Efendimize salâtlar ve selâmlar. Ashabın, dahi hepsinden Allah razı olsun.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet eyledikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Bize, katından rahmet hibe eyle; zira sen hibesi en çok olansın."(3/8)

★★★

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet vel-cemaat büyükleri katında, birbirleri ile münazaa vaktinde, Resulullah (sav) Efendimizin ashabı üç fırkaya ayrılmıştır:

a) Delil ve içtihad ile, haklı oluşun Hazret-i Ali tarafından olduğunu bilmiş olanlar.

b) Delil ve içtihad ile, hakkı olmanın diğer tarafta olduğunu görmüşlerdir.

c) Çekimser duranlardır. Bunlar, delil ile hiçbir tarafı tercih etmemişlerdir.

Üstte anlatılan manadan ötürü, içtihadları iktizasına göre, Hazret-i Ali (ra) tarafına birinci taife için yardım gerekli oldu.

İkinci taifeye ise, içtihadlarının müeddi olduğu manada, diğer tarafa yardım etmeleri gerekli oldu.

Üçüncü taifeye ise, durmak gerekli oldu. Bunlar hakkında, birinden birini tercih etmek hata oldu.

Durum anlatıldığı gibi olunca, her fırka, kendi içtihadına göre amel edip kendilerine vacib olan ve uhdelerine düşen ile amel etti. Bu manadan ötürü, onlar hakkında ayıplamanın ne yeri olur? Onlara taan etmek nasıl yakışık alır?

Bu hususta İmam-ı Şafii'nin şöyle dediği anlatılmıştır:

-O bir kandı, Allahu Teala, ellerimizi ondan temiz bıraktı; biz de dilimizi ondan yana temiz tutalım.

Aynı mana, Ömer b.Abdülaziz'den de anlatıldı. Allah onlardan razı olsun.

Üstte anlatılan ibareden de anlaşılıyor ki, bir tarafın haklı olduğu, diğer tarafın dahi hatalı olduğu üzere dudak oynatmak, onlarıın her birini, hayrın dışında bir mana ile anlatmak dahi yerinde değildir.

Resulullah (sav) Efendimizin bir hadis-i şerifinde bu manayı şöyle anlattı:

"Ashabım anlatıldığı zaman, kendinizi tutunuz."

Bunun açık manası şudur:

-Ashabım, aralarındaki münazaa dolayısı ile veya başka bir hususta anlatıldığı zaman, kendinizi tutunuz; bir tarafı, diğer taraf üzerine terchi etmeyiniz.

Lâkin, ehl-i sünnet uleması topluluğu, kendilerine delillerle zahir olan manadan ötürü hakkın Hazret-i Ali (ra) tarafından olduğuna; muhaliflerinin dahi, hata yoluna girdiklerine zahib olmuşlardır. Ne var ki, burada anlatılan hata, içtihada dayalı bir hata olduğundan, levm etmekten ve taanda bulunmaktan uzak olmaktadır. Tahkirden tenzih edilip ayıplamaktan dahi beri kılınmıştır.

Hazret-i Ali'nin (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:

-Kardeşlerimiz bize asıl geldiler; ama onlar ve küffardır, ne de fasikler. Zira, kendilerinden küfrü ve fıskı atacak tevilleri vardır.

★★★

Gerek ehl-i sünnet, gerekse rafıziler; her ikisi de, Hazret-i Ali'ye (ra) karşı savaşanları hatalı bulup hakkın, onun tarafında olduğunu söylerler. Ne var ki, ehl-i sünnet, tevilden naşi:

-Hata...

Lâfzı üzerine fazla bir şey ıtlak etmezler. Yani Hazret-i Ali'ye (ra) karşı savaşanlar için onlara taan edip ayıplamaktan dillerini tutarlar. Bu babda, Hayrü'l-Beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti hakkına riyaet ederler;

ona salât ve selâm olsun.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah Allah ashabım hakkında, benden sonra garaz tutmayınız."

Yani ashabımı ayıplayıp onlara kin, garaz bağlamaktan sakının; bu manada Allah'tan korkun. Zira, bu cümlede geçen, lâfza-i celâli, işin ehemmiyetine göre, tekid için kullanılmıştır.

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Ashabım yıldızlar gibidir; hangisine uysanız, hidayete erersiniz."

Ashab-ı kirama tazim ve onlara karşı saygılı olmak babında çokça hadis-i şerif varid olmuştur. Bu manadan ötürü, onların tümüne karşı izzet ikram göstermek yerinde olur. Onların yanılmalarını dahi, iyiye yormak lâzımdır. Bu meselede, ehl-i sünnetin yolu budur.

Rafizilere gelince... bu babda galeyana gelmektedirler. Hatta o kadar ileri gitmektedirler ki, Hazret-i Ali (ra) ile savaşanların küfrüne hükmetmektedirler. Onlar hakkında çeşitli taan edip ayıplamanın çeşitli sözlerini kullanarak, dillerini kirletmektedirler.

Eğer gaye, hakkın Hazret-i Ali (ra) tarafında olduğunun zuhuru, ona karşı savaşanların hatalarını da izhar ise, bu hususta ehl-i sünnetin tercih ettiği yol yeterlidir; itidal üzeredir.

Din büyüklerine taanda bulunmak, dinden ve diyanetten uzaktır. Nitekim, rafıziler bu yolu tutmuşlardır. Sanmışlardır ki, Resûlullah'ın ashabına kötü söylemek, dinleri ve imanlarıdır. O ne kötü bir dindir ki; onun en büyük parçası Resûlullah'ın (sav) naiplerine sövüp onun halifelerine kötü söz etmektir.

Bid'at ehli taifeden her biri, bir bid'at yolunu tutup onunla ehl-i sünnetten ayrıldı. Ne var ki, harici ve rafızi fırkaları, onların tümü arasında haktan ve doğrudan en uzak olanıdır. Cidden durum budur. Din büyüklerine sövüp lânet okumak, onların imanlarının en büyük parçası olunca, onların haktan yana nasıl nasibi olabilir?

Rafıziler, on iki fırkaya ayrılmıştır. Bütün bu fırkalar, Resulullah (sav) Efendimizin ashabına küfür eder ve Hulefa-i Raşidin'e sövmeyi dahi kendilerine göre ibadet(!) olarak itikad ederler. Ve bu cemaat, kendilerine:

-Rafızi, isminin verilmesinden sakınırlar ve inanırlar ki, rafıziler kendilerinden başkasıdır. Şu manadan ötürü ki: Hadis-i şeriflerde, rafıziler hakkında, çok şiddetli tehditler vardır.

Keşke onlar; rafızilik sözünün manasından sakınıp Resülullah'ın (sav) ashabından teberri etmekten dahi sakınmış olsalardı.

Hindisten beldelerinin Hanud'u, yani Mecusileri dahi, kendilerine:

-Hanud, ismini verip küfürden sakınırlar ve kendilerini küffardan saymazlar. Sanırlar ki: Dar-ı harpte olanlar küffardır. Bu anlayışta da yanılırlar. Çünkü her iki sınıf da, küfrün hakikatı ile tahakkuk etmiştir.

Bunlar, Resûlullah'ın (sav) ehl-i beytini de kendileri gibi sanmışlardır. Onları da hayal etmişlerdir ki, Hazret-i Ebu Bekir'e (ra) Hazret-i Ömer'e (ra) düşmandırlar. Yine bu taife ehl-i beytin ileri gelenlerine iki yüzlülük hükmü

verip onları münafık sanırlar; aldatmacı olarak kabul ederler. Yine sanırlar ki, Hazret-i Ali (ra) Hulefa-i Raşidin ile otuz sene, münafık arkadaşlığı gibi, tükat hükmü ile arkadaşlık etti. Hakları olmadan yersiz olarak, onlara tazim edip saygı gösterdi. Bu ne biçim muameledir ve ne biçim cemilekârlıktır!..

Eğer Resûlullah'ın (sav) ehl-i beytine mahabbet, Resulullah'a mahabbet sebebi ile olmakta ise, yerinde olur ki, Resûlullah'ın (sav) düşmanlarına dahi, aynı şekilde düşman olalar. Onlara dahi, ehl-i beyt düşmanlarına sövmekten daha çok sövüp lânet edeler. Halbuki, bu taifenin hiçbirinden, Ebu Cehil'e sövüp lânet eden duyulmamıştır. Halbuki o, Resûlullah'ın en şiddetli düşmanlarından idi. Resulullah'a (sav) dahi, her çeşit ezayı ve cefayı yapmıştır. Durum böyle olmasına rağmen, onların hiçbiri, Ebu Cehil'in kötülüğünü anlatma babında dilini oynatmamıştır.

Hazret-i Ebu Bekir'e gelince, erkekler arasında, Resulullah (sav) Efendimize en sevgili olanıdır. Kendi bozuk kanatlarına göre, onu da, ehl-i beyte düşman bilip ona sövüp taan etmekle dillerini uzatırlar. Kendisi ile münasebeti olmayan işleri ona bağlarlar. Bu nasıl dindir ve nasıl diyanettir!..

Allah saklasın... Takdir eylemesin ki, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer ve sair ashab-ı kiram Resûlullah'ın (sav) ehli beytine düşman olalar. Allah onlardan razı olsun. Resulullah (sav) Efendimizin âline buğzedip adavet besleyeler.

Keşke bu insaf libasından soyunanlar, ashab-ı kiramın büyüklerinin ismini söylemeden ehl-i beyt düşmanlarına sövselerdi ve din ulularına kötü zan izhar etmeselerdi; o zaman, bu hususta ehl-i sünnet ile aralarında muhalefet kalmaz, kalkardı. Zira, ehl-i sünnet dahi ehl-i beyt düşmanlarına adavet ederler. Onları taan ederek ayıplarlar.

Ehl-i sünnetin iyilikleri arasındadır ki, küfrün her çeşidine girip o hali ile müptelâ olan belli bir şahsın dahi küfrüne kail olup da; cehennemlik olduğunu söylemezler. İşin sonunda tevbe edip İslâm dinine girme ihtimali olduğundan, ona lânet edilmesine dahi cevaz vermezler.

Onların...

-Lânet, sözü edilmesine verdikleri cevaz, bir şahıs tayini edilmeden mutlak olarak umum kâfirler üzerinedir. Bilhassa, kesin delille, son nefesini kötü olarak verdiği bilinmeyen bir kimseye öyle bir lânet edilmesine asla cevaz vermezler.

Rafızilere gelince... hiç sakınmadan, Hazret-i Ebu Bekir'e (ra) ve Hazret-i Ömer'e (ra) lânet okumakta ve ashabın ileri gelenlerine dahi sövüp taan etmektedirler. Hem de, hiç aldırış edip korku duymadan... Allahu Teala, onları doğru yola hidayet eylesin.

Bu bahiste, ehl-i sünnet ile, onların muhalifleri arasında büyük bir ihtilâf vardır. Bu dahi, iki makamda olmaktadır. Şöyle ki:

BİRİNCİ MAKAM

Ehl-i sünnet, dört halifenin de hilâfetinin hak olduğuna kaildirler. Bu dört halifeden her biri için derler ki:

-Hakkı ile halifedir.

Şu manadan ötürü ki; mugayyebattan haber yolu ile, bu babda hadis-i şerif varid olmuştur ve şudur:

"Benden sonra hilâfet otuz senedir."

Anlatılan bu müddet dahi Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfeti ile sona erip tamam olmuştur.

Bu hilâfet tertibi dahi hak üzeredir.

Ehl-i sünnet muhaliflerine gelince... üç halifenin haklı hilâfetini kabul etmeyip inkâr ederler; onlarının hilâfetini dahi, zorbalığa ve tağallübe bağlarlar. Hazret-i Ali'den (ra) başkasını hak üzere imam olduğuna itikad etmezler.

Bu üç halifeye Hazret-i Ali'den (ra) gelen biatı dahi, iki yüzlülüğe hamlederler. Ashab-ı kiram arasındaki arkadaşlığı dahi, nifak olarak kabul ederler. Aralarındaki mudarayı dahi hilekârlık, kandırmacılık tasavvur ederler. Çünkü, bunların fasit inançlarına göre, Hazret-i Ali'nin (ra) muvafıkları, onun muhalifleri ile, iki yüzlülük hükmünce münafık arkadaşlığı etmiştir. Dilleri ile, izhar ettikleri kalblerindekinin aksidir.

Bu taifenin kanaatına göre; Hazret-i Ali'nin (ra) muhalif tarafı, kendisinin ve kendisine muvafakat edenlerin düşmanıdır. Hazret-i Ali'nin (ra) ashabı dahi, nifak yollu olarak öbürlerinin ahbabıdır. Dostluk suretinde düşmanlık izhar etmişlerdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; Resulullah (sav) Efendimizin bütün ashabı, bunların bozuk inançlarına göre münafık idi; hilekâr ve aldatmacı idi. Dış durumları ile, içlerinde sakladıklarının aksini izhar ederlerdi. Böylelikle bu ümmetin şerlileri(!) bu fıraka göre ashab-ı kiramdır. Yine bunlara göre, sohbetlerin en şerlisi ve kötüsü de, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbetidir. Zira, onlara göre, böyle olan ahlâk-ı zemime ondan gelmiştir. Yine, asırların dahi, en şereflisi, ashab-ı kiramın bulunduğu asırdır. Zira, onlara göre o devir; nifak, adavet, buğuz ve hasedle doludur. Halbuki, Allahu Teala, ashab-ı kiram için, Kur'an-ı Mecid'inde şöyle buyurdu:

"...kendi aralarında merhametlidirler."

Allahu Teala, onların kötü itikadlarından bizleri korusun.

Bu taifenin anlattığına göre, eğer bu ümmetin sabıkları anlatıldığı gibi, kötü ahlâkla muttafıs idiyse, onlara sonradan katılanlarda nasıl hayır bulunur?

Bu taife, Kur'an ayetlerinde ve hadis-i şeriflerinde gelen; Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinin fazlına, ashab-ı kiramın dahi faziletine, bu ümmetin dahi hayırlı ümmet olduğuna dair manaları hiç görmemişlerdir. Yahut onu görmüşler velâkin, ona inanıp tasdik etmemişlerdir.

Halbuki, Kur'an ve hadis, ancak ashab-ı kiramın tebliği ile bize ulaşmıştır. Ashab-ı kirama taan edilince durum nasıl olur? Onların sebebi ve onların yolu ile, Kur'an dahi zaruri olarak taana uğramış olur. Böyle bir manadan dolayı Allah'a sığınırız.

Üstte anlatılan manalar açısından bakılınca, her halde bu zümrenin kasdı, dini iptal edip Resulullah (sav) Efendimizin şeriatını inkâr etmektir. Dış surette, ehl-i beyte mahabbet izhar edip hakikatte onun şeriatını iptala çalışırlar.

Keşke bunlar, Hazret-i Ali'yi ve onun taraftarlarını hallerine bıraksalardı da, onları mekir ve nifak ehlinin damgası olan iki yüzlü olmakla damgalamasalardı.

Yine onların anlattıklarına bakılarak; Hazret-i Ali'nin (ra) taraftarlarında ve muhaliflerinde ne gibi bir hayır olabilir ki? Onlar birbirleri ile, tam otuz sene münafık olarak arkadaşlık etmişlerdir. Hile ve aldatmaca ile birbirleri için geçinmişlerdir! Şimdi bunlara nasıl itimad edilir!..

Yine bu zümre, ashaptan bu Hüreyre'ye (ra) taan ederler. Ama, bilmezler ki, ona taan etmekle şer'i hükümlerin yarısına taan etmek vardır. Bu manadan olarak, muhakkikin ulema şöyle demiştir:

-Dini hükümlere dair üç bin hadis-i şerif gelmiştir.

Yani sünnet olarak, şeri hükümlerden üç bin hüküm tesbit edilmiştir.

Ve bu hükümlerin bin beş yüzü, Ebu Hüreyre'nin rivayeti ile tesbit edilmiştir.

Üstte anlatılana göre, Ebu Hüreyre'ye (ra) taan etmek, şer'i hükümlerin yarısına taan etmektir.

Bu hususta, İmam-ı Buhari şöyle anlattı:

-Ebu Hüreyre'nin ravileri ashab-ı kiramdan ve tabiin-i izamdan sekiz yüzü (veya altı yüzü) geçer. Bunlardan bir tanesi de İbn-i Abbas olup İbn-İ Ömer dahi ondan rivayet etmiştir. Enes b.Malik ve Cabir b.Abdillah dahi onun ravileri arasındadır. Allah onlardan razı olsun.

Ebu Hüreyre'ye taan yolunda, Hazret-i Ali'den (ra) nakledilen hadis iftira yollu bir hadistir. Nitekim bunu, ulema tahkik etmiştir.

Resulullah (sav) Efendimizin Ebu Hüreyre'ye (ra) fehimli olması yolundaki duası dahi, ulema arasında bilinen bir şeydir. Ebu Hüreyre (ra) bizzat kendisi bunu şöyle anlatmıştır:

-Resulullah (sav) Efendimizin bir meclisinde hazır idim. Şöyle buyurdu:

"Sizden kim ridasını yayar ki, ona makalemi feyiz olarak bırakayım da; onu kendisine sardıktan sonra, bir daha onları unutmaz."

Bunun üzerine üzerimde bulunan örtüyü yaydım; Resulullah (sav) Efendimiz feyiz makalesini ona bıraktıktan sonra, alıp göğsüme bastırdım. Bundan sonra da hiçbir şey unutmadım.

Din büyüklerinden bir şahsı, sırf bir zanla Hazret-i Ali'nin (ra) düşmanı bilmek ve ona sövmeye, taan ve lânet etmeye cevaz vermek insaftan uzaktır.

Bütün bu anlatılanlar, ifrat derecede olan mahabbetin afetlerindendir. O dereceye vardılar ki, neredeyse boyunlarını iman bağından sıyıracaklar.

Bir an, faraza Hazret-i Ali (ra) için, ikiyüzlü olmak cevazına varılsın. O halde, Hazret-i Ebi Bekir ve Hazret-i Ömer hakkında daha faziletli olduklarını anlatan tevatüren kendisinden nakledilen rivayetlerine ne derler?

Tıpkı bunun gibi, hilâfeti zamanında ve memleket idaresi altında iken, üç halifenin haklı olduklarına dair kendisinden südur eden kelâma ne derler? İkiyüzlülük, ancak şunun için kullanılır ki: Kendi hilâfet hakkını gizleyip üç halifenin dahi hilâfetinin batıl olduğunu da izhar etmeye. Amma, üç halifenin hilhafette haklı olduklarını izhar edip Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduklarını beyan etmek, kendi başına bir iş olup ikiyüzlülüğün ötesindedir. Doğru sözlü olmaya ve iyiye yormaktan başka yanı yoktur. Bu mana, ikiyüzlülükle kaldırılacak gibi değildir.

Şu da bir gerçektir ki, üç halife ve diğerlerinin faziletleri hakkında çok hadis-i şerif gelmiştir. Bunlar meşhur olup manada tevatür haddine gelmiştir. Hatta, bunlardan bir cemaat, cennetle müjdeli olmuştur. Bu hadis-i şerifler için ne diyebilirler? Çünkü, ikiyüzlü olmak, peygamberlere caiz değildir. Zira, enbiyaya tebliğ gereklidir. Onlara salât ve selâm olsun. Kaldı ki, bu hususta, Kur'an ayetleri dahi nazil olmuştur; onlar ise, ikiyüzlülük tasavvur edilemez. Allahu Teala, onlara insaf versin.

Sonra...

Akıllı olanlar katında malum bir durum vardır ki, ş,udur: İkiyüzlü olmak korkaklıktan gelir. Böyle bir sıfatın dahi Allah'ın Arslanı Hazret-i Ali'ye bağlanması münasebetsiz bir şey olur. Beşeriyet hükmüne göre, böyle ikiyüzlü olma durumuna, bir iki saat veya bir iki gün cevaz verilse yeri olur. Amma, Allah'ın Arslanı için böyle bir sıfatı otuz sene kadar sabit görmek, bu müddet içinde de ikiyüzlü olmakta ısrar ettiğine kail olmak, cidden kötü bir şeydir. Halbuki ulema şöyle demiştir:

-Küçük günahlar üzerinde ısrarla devam edip durmak büyük günahtır.

Bu mana açısından bakılınca, şikak ve nifak erbabının sıfatlarından bir sıfat üzerine ısrar edip devamlı durmak için ne hüküm vardır? N'olurdu, keşke bu işin ne kadar çirkin olduğunu anlayabilselerdi?

Bunlar, Hazret-i Ebu Bekir'in (ra) ve Hazret-i Ömer'in (ra) önde olmasına şunun için razı olmayıp kaçtılar: Zira Hazret-i Ali (ra) küçük düşüp ihanete uğramaktadır. Yani kendi fasit zanlarına göre.

Üstte anlatılan mana dolayısı ile de, Hazret-i Ali (ra) için ikiyüzlü olmanın isbatını tercih ettiler. Ne var ki, bu sıfatın şenaatını anlayamadılar. Eğer onun şenaatına karşı anlayışları olsaydı; iki işin daha hafifini tercih ederlerdi.

Bu manada derim ki:

-Hazret-i Ebu Bekir'i (ra) ve Hazret-i Ömer'i (ra) önde görmekte Hazret-i Ali (ra) için bir küçüklük yoktur. Zira onun hilâfet hakkı olduğu üzere bakidir. Velâyet derecesi, hidayet rütbesi, irşad menzilesi dahi olduğu üzere yine bakidir. Amma, onun ikiyüzlü olma isbatında onun için bir noksan ve ihanet vardır. Zira bu sıfat, nifik erbabının hususiyetleri arasındadır. Mekir ve hile erbabının ayrılmaz vasıfları arasında sayılır.

İKİNCİ MAKAM

Bu kısım, ashab-ı kiram arasında geçen meselelere ayrılmıştır.

Şöyle ki:

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Ehl-i sünnet vel-cemaat, hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında geçenleri ve aralarındaki münazaaları iyiye yormuşlardır. Bu işleri de, nefsani arzudan ve batıla saplantıdan uzak kabul edilmişlerdir. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinde; onların nefisleri pâk olmuştur. Gönül sahaları dahi, düşmanlıktan, çekemez olmaktan, hasetten yana temizlenmiştir.

Bu babda netice söz şudur: Madem ki, onlardan her birinin kendine has görüşü ve içtihadı vardır; her müçtehide dahi içtihadı uyarınca amel etmek vaciptir; artık değişik görüşler sebebi ile zaruri olarak, bazı işlere dair aralarında bir müşacere ve muhalefet lâzım gelmiştir.

Onlardan her birinin, kendi görüşüne uyması doğrudur. Bu manadan ötürü onların muhalefetleri, muvafakatları gibidir. Zira hak içindir; nefsani heva ve heves, nefs-i emmareye ittiba için değildir.

Hazret-i Ali'nin muhaliflerini, rafıziler tekfir etmektedirler; bunlar hakkında çeşitli şenaatın yapılmasına ve taan edilmesinin her türlüsüne cevaz vermektedirler.

Biraz duralım.

İçtihada kalan işlerin bazılarında; Resulullah (sav) Efendimizin hükmüne dahi ashabın muhaletleri kötü olmamıştır; bunun için de, ayıplanmamışlardır. O zaman vahyin nüzulü devam etmesine rağmen, bu işten onları almak babında bir mana çıkmamıştır.

Şimdi gelelim işin özüne:

Nasıl olur da, içtihada dayalı bazı işlerde, Hazret-i Ali'ye muhalif olanlar kâfir olur? Ona muhalif davrananlar dahi, ne sebeple, taana uğrayıp ayıplanırlar? Böyle bir şey nasıl olur ki, muhaliflerin pek çoğu ehl-i İslâm'dan idi; sahabe-i kiramın ileri gelenlerinden idi. Hatta onların bazıları, cennetle müjdeli idi. Mana böyle olunca, onları tekfir etmek, öyle kolay bir iş değildir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Ağızlarından çıkan öyle bir kelime ki, çok büyük."(18/5)

Zira, kendilerine taan edilip kalan muhalifler o kadar çoktur ki, dinin ve şeriatın yarısına yakın bir kısmı onlar tarafından tebliğ edilmiştir. Bunlara taan edilince, dinin yarısından itimad kalkar.

Sonra, bunlar nasıl taana hedef edilir ki: Bunlardan hiçbirinden, hiç kimse, gelen rivayeti reddetmemiştir. Ne Hazret-i Ali, ne de diğerleri. Allah onlardan razı olsun.

Sahih-i Buhari ki, Allahu Teala'nın kitabından sonra, kitapların en sahihidir; bu durumu şia dahi tasdik etmiştir. Bu Fakir, şianın en ileri gelenlerinden Ahmed Tibeti'nin şöyle dediğini dinlemiştir:

-Buhari kitabı, Allah'ın kitabından sonra, kitapların en sahihidir.

Bu eserde, Hazret-i Ali'ye muvafakat edenlerin rivayetleri olduğu gibi, ona muhalefet edenlerin dahi rivayetleri vardır. Burada muvafakat ve muhalefete binaen bir tercih yapılmamıştır. Bu eserde, Hazret-i Ali'den (ra) ri-

vayet edildiği gibi, Muaviye'den (ra) dahi rivayet edilmiştir. Eğer onun rivayetinde taan şaibesi olmuş olsaydı; asla rivayetini kitabına derc etmezdi.

Bundan başka, hadis tenkidçileri dahi, hadis-i şerif rivayetlerinde, muhalefeti, taan menşei olarak almamışlardır. Böyle bir tefrik yapılmamıştır.

Şu hususun da bilinmesi yerinde olur ki bütün işlerde, Hazret-i Ali'nin (ra) haklı olması gerekmez. Böyle bir kat'iyet yoktur. Keza, muhaliflerinin dahi tüm işlerde hatalı olmaları gerekmez. İsterse muharebe işinde, hak Hazret-i Ali (ra) tarafından olsun. Zira, tabiinden birinci asrın uleması ve müçtehid imamlar, ondan başkasının çoğu meselelerde yolunu da tercih etmişlerdir. Bilhassa ihtilâflı hükümlerin çoğunda; Hazret-i Ali'nin yoluna göre hüküm vermemişlerdir. Eğer hak, tamamen onun tarafına kaymış olsaydı; onun hilâfına hüküm vermezlerdi.

Kazi Şüreyh tabiindendi; içtihad sahibi idi. Hazret-i Ali'nin (ra) mezhebi ile hükmetmedi. Nübüvvete mensubiyeti dolayısı ile, Hazret-i Ali'nin oğlu Hüseyin'in şehadetini makbul saymadı. Allah onlardan razı olsun. Müçtehidler dahi, Şüreyh'in kavline göre amel edip onun yolunu tuttular; oğulun, babası için yapacağı şehadete cevaz vermediler.

Hazret-i Ali'nin (ra) görüşüne muhalif olan diğer meselelerde tercih edilen kavl çoktur. Bu mana, mütebbi ve musanniflere gizli değildir. Tafsil edilmesi uzun olur.

Durum üstte anlatıldığı gibi olunca, Hazret-i Ali'ye (ra) muhalefette itiraza yer yoktur. Onun muhalifleri dahi taana uğrayıp ayıplanan kimseler olamazlar.

HAZRET-İ AİŞE (Allah ondan razı olsun).

Hazret-İ Aişe'ye gelelim. Alemlerin Rabbı Allah Sevgilisinin sevgilisi idi. Taa, bu alemden intikal edinceye kadar, onca makbul ve manzur olmuştur. Resulullah (sav) Efendimiz, vefatı ile sonuçlanan hastalığında, onun hücresinde kalmıştır. Mübarek ruhu da onun hücresinde iken kabzolundu. Bu anda, onun göğsünde idi. Defni dahi, onun pâk hücresine yapıldı. Bütün bu şereflerle beraber, kendisi bilgin ve içtihad ehli idi. Allah ondan razı olsun. Resulullah (sav) Efendimiz, dinin bir parçasını ona havale etmişti. Müşkillerin halli işinde ashab-ı kiram, ona müracaat ederdi. Muğlak meselelerin hallini onun vasıtası ile bulurlardı.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, böyle Sıddıka Müctehide birine, Hazret-i Ali'ye (ra) muhalefeti sebebi ile taan edip ona lâyık olmayan şeyleri yakıştırmaya çalışmak cidden münasebetsiz bir iştir. Resulullah (sav) Efendimize imandan dahi uzaktır.

Eğer Hazret-i Ali (ra), Resulullah (sav) Efendimizin damadı ve onun amcası oğlu ise, Hazret-i Aişe-i Sıddıka dahi onun pâk zevcesi ve makbul sevgilisi idi. Resulullah (sav) Efendimize ve bütün ehl-i beytine salât ve selâm.

Bundan evvel, senelerce, Fakir'in âdeti şöyle idi: Bir yemek piştiği zaman, ondan bir hisseyi, Resulullah (sav) Efendimizin âl-i abası olan Hazret-i Ali, Hazret-i Fatıma, Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin'in ruhaniyet-

lerine mahsus kılardım. Allah onların hepsinden razı olsun.

Sonradan, Resulullah (sav) Efendimizi rüyada gördüm; kendisine selâm verdim; fakat o, bana teveccüh etmedi. Bir başka yana teveccüh etti. Bu sırada Fakir'e şöyle dedi:

-Ben, yemeği, Aişe'nin evinde yerim. Her kim yemek gönderecek ise, Aişe'nin evine göndersin.

Bunun üzerine, Fakir'e yakin hasıl oldu ki; onun mübarek teveccühünün olmayışı, Fakir'in Hazret-i Aişe'ye yemeğe ortak etmeyişimdir. Bundan sonra, Hazret-i Aişe başta olmak üzere, bütün ezvac-ı tahiratı ehl-i beytten hemen hepsini o yemeğe ortak eyledim. Tevessülümü dahi, ehl-i beytin tümüne yapar oldum. Halbuki Resulullah (sav) Efendimize, Hazret-i Aişe cihetinden gelen eza ve cefa, Hazret-i Ali (ra) cihetinden gelen eza ve cefadan daha çoktur. Bu mana dahi, insaf sahibi akıllılara gizli değildir.

Üstte anlatılan mana, şu takdire göredir: Hazret-i Ali'ye (ra) sevgi gösterip tazim etmek, Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi, ona akrabalığı dolayısı iledir.

Amma o kimse ki, Hazret-i Ali'nin mahabbetini müstakillen alır; bu mahabbet işinde, Resulullah (sav) Efendimizin sevgisine bir medhal kalmaz; böylesi bahis dışı olup kabil-i hitap dahi değildir. Zira, böylesinin garazı, dini iptal edip şeriatı yıkmaktır. Resulullah (sav) Efendimizin tavassutu olmadan bir yol tutmak ister. Muhammed'den (sav) alıp Ali'ye rağbet ettirmek ister. Böyle bir şey sırf küfür olup zındıklığın dahi aynıdır. Hazret-i Ali (ra) böyle bir şeyden beridir. Onların yaptıklarından eza duymaktadır.

Çünkü, ashabı ve Resulullah (sav) Efendimizin damatlarını sevmek; Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi ile olmakta ve onlara tazim, tekrim etmek dahi, Resulullah (sav) Efendimize tazim ve tekrim dolayısı ile olmaktadır. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse onları severse, benim sevgimle sever."

Aynı manadan olarak, bir kimse de, onlara buğzederse, Resulullah (sav) Efendimizin buğzu için buğzeder; bu manada dahi Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse, onlara buğzederse, benim buğzum için buğzeder."

Bu hadis-i şerifin daha açık manası şu demeye gelir:

-Ashabıma taalluk eden mahabbet, aynen bana taalluk etmektedir. Onlara olan buğuz dahi, aynen bana taalluk eden buğuzdur.

★★★

TALHA VE ZÜBEYR (Allah onlardan razı olsun).

Ashab-ı kiramın büyüklerinden olup cennetle müjdeli on kişi arasında bulunuyorlar. Bunlara taan edip ayıplamak hiç münasip bir iş değildir. Bunlara lânet edip tard edenlerin bu yaptıkları kendilerine aittir.

Hazret-i Ömer (ra) vefatından sonra, hilâfet işini şuraya bıraktı. Bu şura azaları altı kişi idi. O altı kişiden ikisi bunlardı. Bunun da, kalanların birini diğerine karşı tercih etme delilini açıktan bulamadığı için yaptı.

Bu ikisi, kendi arzuları ile, hilâfet nasibini bıraktılar. Her ikisi de tek tek

şöyle dedi:

-Ben hilâfet hazzımı bıraktım.

Talha o zattır ki, Resulullah (sav) Efendimize karşı kötü edep tavrı takındığından, babasını öldürdü; başını da getirdi. Bu fiilinden dolayı da, Kur'an'da sena edildi.

Zübeyr öyle bir sahabedir ki, onun katili cehennemlik olacaktır. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Zübeyr'i katleden cehennemliktir."

Bu durumda, Zübeyr'e lânet etmek de, onu öldürmekten daha az değildir. Ona lânet eden de, öldüren de aynıdır.

Elhazer... Sonra yine elhazer... Sonra yine elhazer... Sakınmak gerektir. Bilhassa din büyüklerine taan etmekten ve İslâm büyüklerini zemden sakınmalıdır. Onlar öyle zatlardır ki, İslâm kelimesinin ilâsı, Seyyidü'l-enam Resulullah (sav) Efendimize yardım için bütün güçlerini harcamışlardır. Dinin teyidi için, gece gündüz gizli, aşikâr mallarını harcamışlardır.

Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi için; aşiretlerini, kabilelerini, çocuklarını, karılarını, vatanlarını, su kaynaklarını, ziraatlarını, ağaçlarını, ırmaklarını bıraktılar. Resulullah (sav) Efendimizin kendisini, kendi nefislerine tercih ettiler. Onun sevgisini, kendi sevgilerine tercih ettiler. Keza, mallarından ve zürriyetlerinden daha üstün tuttular.

Bunlar, öyle zatlardır ki, sohbet şerefine nail olmuşlardır. Bu sohbette dahi, nübüvvet bereketlerini bulmuşlardır. Vahyi müşahede ettiler; yani vahyin gelişini. Meleğin huzuru ile de müşerref oldular.

Harika halleri ve mucizeleri gördüler. O kadar ki, onların gaybleri şehadet oldu. İlimleri da ayn oldu.

Onlara öyle yakın hali ihsan edildi ki, onlardan sonra, hiç kimseye öylesi ihsan edilmedi.

Hatta, başkalarının Uhud dağı kadar yaptıkları altın sadakası, bunların bir veya yarım ölçek kadar yaptıkları arpa sadakasına denk olmaz.

Bunlar, öyle zatlardır ki; Allahu Teala, kendilerini Kur'an-ı Mecid'de sena edip kendilerinden razı olmuştur. Bunlar dahi, Allahu Taala'dan razı olmuşlardır.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"...İşte onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları ise, şöyledir: Filizini yarıp çıkarmış, giderek onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sapları üzerinde doğrulup kalkmış bir ekine benzerler. Bu ekicilerin de hoşuna gider. (Ashab hakkındaki bu teşbih) **onlarla kâfirleri öfkelendirmek içindir."**(48/29)

Allahu Teala, onlara öfkelenip gayz edenlere:

"Küffar.."(48/29)

İsmini verdi. Bunun için, küfürden hazer edilip sakınıldığı gibi, onlara öfkelenip gayz etmekten dahi sakınmak gerek.

Bu yolda başarı ihsan eden Allah'tır.

Öyle bir cemaat düşünelim ki, Resulullah (sav) Efendimize anlatılan manada bağlılıkları sıhhat kazanmıştır. Onun katında makbul ve manzur olmuşlardır. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Bunlar, bazı işlerde, birbirlerine muhalif tutuma girer ve bu sebeple aralarında bazı atışmalar olur ise, kendi görüşlerinin ve içtihadlarının gereğini yaparlarsa, kendilerine taan etmenin ve yaptıklarına itirazın yeri olmaz.

O kadar ki, o yerde hak ve doğru, ihtilâfın aynıdır; başkasının görüşüne uymamaktır.

Görmez misin ki İmam-ı bu Yusüf'ün, içtihad derecesine ulaştıktan sonra, Ebu Hanife'ye uyması hatadır. Doğrusu, kendi görüşüne uymasıdır. Hatta İmam-ı Şafii, sahabenin kavlini kendi görüşünden önde tutmazdı. Ama, hangi sahabe olursa olsun; ister Hazret-i Sıddık, isterse Hazret-i Ali olsun, Allah onlardan razı olsun. Elbette doğruyu, kendi görüşü ile amel etmekte bulurdu. İsterse bir sahabenin kavline muhalif olsun.

Üstte anlatılan manaya göre, sahabe olmayan ümmetten bir kimsenin, ashabın görüşlerine muhalefet yeri olunca; birbirlerine muhalif görüşlere sahip oldukları için nasıl taat edilir, ne şekilde taana uğratılabilirler?

Bu arada şunu da söylemek isterim ki:

-Ashab-ı kiram, içtihada dayalı meselelerde, Resulullah (sav) Efendimizin reyine dahi muhalefet etmişlerdir. Ama, onların bu ihtilâfına bir zem gelmiş değildir. Hem de, o zaman, vahiy geliyordu. Bu ihtilâfları için bir engel çıkmadı. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı. Şayet onların ihtilâfı, Hak katında razı olunan makbul olmayan bir şey olsaldı, elbette bunun için, engelli bir emir gelirdi. Muhalifler için, şiddetli tehdid emirleri nazil olurdu.

Görmez misin ki; seslerini, Resulullah (sav) Efendimizin sesinden yüksek tutan bir cemaat için, mani emir geldi. Bunun için, şiddetli tehdid ayeti nazil oldu. Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler, seslerinizi, Resûlullah'ın sesinden yüksek çıkarmayın. Birbirinize bağırdığınız gibi, sözle ona bağırmayın. Siz farkına varmadan amelleriniz boşa gider."(49/2)

Bedir gazası esirleri hakkında büyük bir ihtilâf vukubuldu. Bu babda Hazret-i Ömer ve Saad b.Muaz esirlerin katline hükmettiler. Diğerleri dahi, fidye karşılığı olarak, serbest bırakılmasını istediler. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimize göre, makbul olan görüş, onları fidye karşılığı serbest bırakmak oldu.

Bundan başka yerlerde dahi, çok ihtilâflar vardır.

Resulullah (sav) Efendimizin, vefatına çıkan hastalığında yaptığı taleb üzerine, kendisine getirilen kâğıt meselesindeki ihtilâf dahi bu kabildendir. Bunu istemekle, Resulullah (sav) Efendimiz ona bir şeyler yazmak istiyordu.

Bu taleb karşısında, bir cemaat, kâğıdın getirilmesini istedi; diğer cemaat ise, buna mani oldu. Hazret-i Ömer (ra) kâğıdın getirilmesine razı olmayanlar arasında idi. Şöyle dedi:

-Allah'ın kitabı bize yeter.

İşte bu sebepledir ki, Hazret-i Ömer'e (ra) sataşanlar sataştı ve onu ayıplayıp dil uzattılar. Halbuki, böyle bir şey, hakikatta taan yeri değildir.

Hazret-i Ömer (ra) şunu biliyordu ki, vahiy zamanı kesildi. Semavi hükümler dahi tamam oldu. Hükümlerin isbatı için dahi, görüş ve içtihaddan gayrı mecal yoktur. Bu meyanda Resulullah (sav) Efendimiz ne yazacak olsa, o yazılacak şeyde, başkalarının da karışması olacaktır. Zira, o yazılacak şeyler içtihada dayalı olacak.

"Ey basiret sahipleri ibret alınız."(59/2)

Ayet-i kerimesinde mana hükmüne göre, en doğrusu, bu rahatsız halinde Resulullah (sav) Efendimizin başını ağrıtmamaktır; ondan başkasının görüşü ve içtihadı ile yetinmektir.

Bunun için de şöyle dedi:

-Allah'ın kitabı bize yeter.

Yani kıyas ve içtihad mehazı olarak Kur'an-ı Mecid yeter. Ondan hüküm çıkarmak isteyenlere de yeterlidir.

Hazret-i Ömer'in (ra) burada:

-Kitab... olarak hususi manada söylenmesinden murad mümkündür ki; Resulullah (sav) Efendimizin yazmak sadedinde olduğu hükümlerin mehazı Kur'an'dır; sünnet değildir. Bunu karinelerle biliyordu; onun için de:

-Bize sünnet yeter, demesine yer yoktur.

Bu hususta, Hazret-i Ömer'in (ra) mani olması, o sıkıntılı halinde, Resulullah (sav) Efendimizin başını ağrıtmamaktı. Bu da, bir şefkat ve acıma hissinden doğuyordu.

Resulullah (sav) Efendimizin bu kâğıt isteme emri, istihsan için olup vücup için değildir. Ta ki diğerleri, onu istinbat meşakkatından müsterih olalar.

Şayet, Resulullah (sav) Efendimiz, vücub için:

-Bana getirin, manasında, ısrarla emredip üzerinde dursaydı; mücerred ihtilâf sebebi ile ondan vazgeçmezdi.

★★★

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Resulullah (sav) Efendimizin öyle buyurduğu vakit, Hazret-i Ömer (ra) şöyle dedi:

-Hele onu iyi anlayınız. (Yani kendinde mi değil mi? Bu söz ne manaya?)

Bu cümleden murad nedir?

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Her halde, Hazret-i Ömer (ra) anladı ki, o vakitte bu kelâm, Resulullah (sav) Efendimizden, hastalık sebebi ile bir kasd ve bir ihtiyar olmadan sdur etmiştir. Ki bu mana:

-Yazayım, buyurmasından da tevehhüm ediyor. Zira Resulullah (sav) Efendimiz ümmi idi. Asla bir şey yazmamıştı. Aynı zamanda şöyle de buyurmuştu:

"Benden sonra dalâlete düşmeyesiniz."

Din ki, kemalini bulmuştur; nimet ki, tamam olmuştur; onunla Mevlânın rızası dahi hasıl olmuştur; bundan sonra nasıl delâlet tasavvur edilir? Bu bir saat içinde ne yazmaya kadir olur ki, onunla dalâlet ilk defa ola? Bu yirmi üç sene içinde yazılanlar yetmedi mi? Bu durumda, o müddet içinde yazılanlarla dalâlet def olmamış; bu şiddetli hastalığın varlığında bir saat içinde bir şey yazacak ve bununla da dalâlet def olacak!..

İşte üstte anlatılan manalardan, Hazret-i Ömer anladı ki: O kelâm Resulullah (sav) Efendimizin mübarek dilinden bir kasd olmadan cereyan etmiştir. Yani beşeriyete binaen. Bunun için de şöyle demek istedi:

-Bunun manasını kendisinden sorarak ikinci kere tahkik ediniz.

Bu ihtilâf esnasında, sözler yükselince, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kalkınız, ihtilâf etmeyiniz."

Zira, peygamber yanında niza iyi olmaz.

Bundan sonra, artık öyle bir şey söylemedi; ne divitten anlattı; ne de kâğıttan.

Şunun da bilinmesi gerekir ki, bazı içtihada bağlı meselelerde, ashab-ı kiramdan gelen ihtilâf, hem de Resulullah (sav) Efendimize nisbetle, Allah korusun, eğer onda heva, batıla saplantı şaibesi olsaydı; o zaman iş, mürted zümresine katılmaya varırdı ve başı İslâm bağından çıkarmak olurdu.

Çünkü, Resulullah (sav) Efendimize karşı edep dışı hareket ve kötü muamele küfürdür. Böyle bir şeyden Allahu Teala, bizi korusun. Herhalde bu ihtilâf:

"Ey basiret sahipleri, ibret alınız."(59/2)

Manasındaki, yüce emre göre idi. Şundan ki, bir kimsede, içtihad rütbesi var ise, başkasının içtihadına uyması ve içtihada dayalı meselelerde başkasının görüşüne gitmesi hatadır; bundan nehyedilmiştir.

Evet, bu arada şunu da belirtelim ki, görüşün ve içtihadın yeri olmayan münzel hükümlere uymaktan başka çare yoktur; onlara boyun eğmek dahi vacibtir.

Burada son bir söz de şu ki: İki asırda yaşayanlar, zorlamadan uzak olup ibareleri güzelleştirmeye de ihtiyaçları yoktu. Bütün ihtimamları batın mananın ıslahı idi. Onların zahiri nazardan atılmış olup asla öyle bir şeyin mülâhazası yoktu.

O asırda, edeplere riayet etmek, hakikat ve mana itibarına göre idi; yalnız zahir ve suret itibarına göre değildi. Onların hali dahi, Resûlullah'ın (sav) emrine imtisal idi. Muameleleri dahi, Resülullah'ın (sav) razı olmadığı şeylerden sakınmak idi.

Onlar, babalarını, analarını, kadınlarını Resulullah (sav) uğruna feda ettiler.

İhlâs ve itikadlarının tamlığındandır ki, Resulullah (sav) Efendimizin tükürüğünü dahi, yere düşmeye bırakmazlardı. O kadar ki, onu alır; yüzlerine, bedenlerine sürerlerdi. Tıpkı bir hayat suyu gibi.

Resulullah (sav) Efendimizin kanı alındıktan sonra; onu içem kasdları dahi, kemal manada ihlâstan gelir. Bu da, meşhur olup bilinen bir manadır.

Şayet bu büyüklerden, yalan ve hile dolu olan bu asır ehline göre; Resulullah (sav) Efendimize karşı edep dışı bir şeyin südur ettiği vehmini verirse, onu da iyiye yormak lâzım gelir. O vehmi veren ibarenin hasılı dahi giderilmelidir. Hangi kısımdan olursa olsun, o lâfızlar mülâhaza edilmemelidir.

İşte selâmet yolu budur. Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-İçtihada dayalı işlerde, hata yeri olduğuna göre; o zaman, Resulullah (sav) Efendimizden nakledilen tüm hükümlere itimad nasıl olur?

Bunun için, şu cevabı veririm:

-İçtihada dayalı hükümler, gelecekte ve ikinci halde, semavi hükümler durumuna girmiştir. Zira, enbiyanın takririni hata üzere tutmak caiz değildir.

Hüküm çıkaranların içtihadı, değişik görüşleri sübut bulduklatn sonra; Hak katından bir hüküm inerdi; hakkı batıldan ayırdedip doğruyu dahi hatatan ayırırdı. Resulullah (sav) Efendimizin zamanında, bütün hükümler; hatadan mahfuz olarak, kati'i sübut kazandı. Zira, onlar, önden sonra kesin vahiy ile sabit oldu.

Bu hükümleri çıkarmakla, asıl gaye şu idi ki: İçtihad edip hüküm çıkaranlara; çeşitli inayetler gele ve keramet dereceleri de yüksele. Yanılan da, doğruyu bulan da değişik derecelerine göre sevaba nail olalar.

İçtihada dayalı meselelerde; müçtehidlerin derecelerinin yükselmesi, bu hükümlerin de kat'iyet kazanması vardır.

Evet, nübüvvet zamanının bitiminden sonra içtihada dayalı hükümler, zanniyet olup amel için faydalıdır; itikad için tesbit edilmiş değildir. Böyle değildir ki, onları inkâr eden kâfir ola. Meğer ki, müçtehidlerin toplu olarak üzerinde karar kıldıkları bir hüküm ola. Bu dahi, itikad için tesbit edilmiş buluna.

HATİME

Bu mektubu, Resulullah (sav) Efendimizin ehl-i beytinin faziletlerini anlatan güzel bir **HATİME** ile bitirelim. Ona, âline ve ashabına salât ve selâm olsun.

İbn-i Abdilberr, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Ali'yi seven beni sevmiş olur; Ali'ye buğzeden bana buğzetmiş olur; Ali'ye eziyet eden bana eziyet etmiş olur; bana eziyet eden dahi Allah'a eziyet etmiş olur."

Tirmizi, Hâkim ihracı ile sahih olarak Büreyre'den naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Allauh Taala, dört kimseyi bana sevmeyi emretti; onları kendisinin de sevdiğini habana haber verdi."

Bu arada şöyle denildi:

-Yu Rasulallah, onları bize isimlendir.

Bunun üzerine Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ali, onlardandır."

Ravinin dediğine göre üçü dahi şunlardır: Ebu Zer, Mikdad ve Selman.

Taberani ve Hakim'in İbn-i Mes'ud'dan naklen çıkarıp anlattıklarına göre, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ali'ye bakmak ibadettir."

Bu hadis-i şerif, hasen isnadı ile anlatılmıştır.

Buhari ve Müslim, Bera'nın şöyle dediğini anlattılar:

- Resulullah (sav) Efendimizi gördüm; Hasan onun boynunda idi; şöyle buyuruyordu:

"Allahım, ben bunu seviyorum; sen de sev."

Buhari, Ebu Bekir'den naklen şöyle dediğini anlattı:

- Resulullah (sav) Efendimiz minberde idi. Hasan dahi onun yanında olup bir halka bir de ona bakıp şöyle buyuruyordu:

"Bu oğlum, seyyiddir. Her halde, Allahu Teala onunla Müslümanlardan iki cemaatın arasına düzeltecektir."

Tirmizi, Üsame b. Zeyd'in (ra) şöyle dediğini anlattı:

- Resulullah (sav) Efendimizi gördüm; Hasan ve Hüseyin dahi dizleri üstünde idi. Şöyle buyurdu:

"Bu ikisi, benim oğlum, kızımın oğludur. Allahım, ben bunları seviyorum; bunları seveni de seviyorum."

Tirmizi, Enes b.Malik'in şöyle dediğini çıkarıp anlattı:

- Resulullah (sav) Efendimize şöyle soruldu:

-Ehl-i beytinden hangisi sana daha sevgilidir?

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Hasan ve Hüseyin."

Mesur b.Mahzeme, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"Fatıma, benden bir parçadır; ona eza eden bana eza etmiş olur."

Bir başka rivayette ise, şöyle buyurmuştur:

"Ondan şüphelenen benden şüphelenmiş olur; ona eziyet eden dahi bana eziyet etmiş olur."

Hakim'in, Ebu Hüreyre'den naklettiğine göre, Resulullah (sav) Efendimiz, Hazret-i Ali'ye (ra) şöyle buyurmuştur:

"Fatıma, bana göre senden daha sevgilidir; sen dahi, bana göre, ondan daha azizsin."

Hazret-i Aişe'nin (ra) şöyle dediği rivayet edildi:

-İnsanlar, Resûlullah'ın (sav) rızasını taleb ederek, hediyelerini vermek için, Aişe'nin gününü beklerlerdi.

Sonra şöyle devam etti:

-Resulullah'ın (sav) zevceleri iki bölüktü:

a) Hazret-i Aişe, Hafsa, Safiye, Sude...

b) Ümm-ü Seleme ve diğerleri.

Ümm-ü Seleme bölüğü söze gelip kendisine dediler ki

-Resulullah ile konuş; insanlara söylesin de, onlar da hediyelerini Resulullah'ı (sav) buldukları yerde versinler.

Ümm-ü Seleme, Resulullah (sav) ile konuştu; bunun üzerine Resulullah (sav) ona şöyle dedi:

"Bana eziyet etme. Zira vahiy Aişe'den başka bir kadının örtüsü altında iken bana gelmedi."

Bunun üzerine Ümm-ü Seleme der ki:

-Sübhan Allah'a tevbe ederim ya Resulallah, kim sana eziyet edebilir?

Bundan sonra o kadınlar, Hazret-i Fatıma'yı davet edip Resulullah'a (sav) elçi gönderirler. Gelip Resulullah (sav) Efendimize durumu anlatınca, Resulullah (sav) şöyle buyurur:

"Benim sevdiğimi sen de sevmez misin?"

Hazret-i Fatıma, bunun için:

-Evet, severim, deyince, şöyle buyurur:

"O halde, bu Aişe'yi sev."

Hazret-i Aişe (ra) diyor ki:

-Resulullah (sav) Efendimizin kadınları arasında, Hazret-i Hatice'yi (ra) kıskandığım kadar hiç kimseyi kıskanmadım. Halbuki onu görmedim. Onun anılması çoktu. Resulullah (sav) her ne zaman bir koyun kesse, onun bir parçasını alır; Hazret-i Hatice'nin yakınlarına yollardı. Çoğu zaman şöyle derdim:

-Sanki Hazret-i Hatice'den başka kadın dünyada yok mudur?

Resulullah ise şöyle derdi:

"O olacağı kadar olmuştur. Ve ondan bana çocuk dünyaya gelmiştir."

İbn-i Abbas (ra), Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Abbas bendendir, ben dahi ondanım."

Deylemi, Ebu Said'den naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Yakınlanm hakkında, bana eziyet edenlere karşı gazabım şiddetlenmektedir."

Hakim, Ebu Hüreyre'den naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı:

"Hayırlınız, benden sonra, ehlime hayırlı olanınızdır."

İbn-i Asakir, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu Hazret-i Ali'den naklen anlattı:

"Her kim, ehl-i beytime (kötü manada) **el atarsa, kıyamette ona yeterim."**

İbn-i Adiy ve Deylemi, Hazret-i Ali'den naklen, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Sıratta en sabit olanınız, ehl-i beytim ve ashabıma mahabbette

şiddetli olanınızdır."

Bir şiir:

İlâhi, Beni Fatıma hakkına;
Son nefesi bağla kavl-i iman..

Duamı ister kabul et ister red;
Dostum Al Resule, girip saflarına..

★★★

Allahu Teala, Resulullah Efendimize; nebilerden, resullerden mukarreb melâike-i kiramdan tüm kardeşlerine ve sair kulların tümüne salât ve selâm eylesin.

★★★

350. MEKTUP

MEVZUU: LA İLAHE İLLALLAH, kelime-i kayyibesinin faziletleri beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, bu mektubatı derleyen Fakir Hakir Abdülheyy'e yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

-LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur).

Üstte anlatılan kelime-i tayyibeden daha menfaatlı bir şey yoktur. Bilhassa, Rabbım gazabının sükunet bulması şanında.

Bu mübarek cümle ki, cehenneme girme üzerine gazabın sükunet bulmasına bir sebeptir; diğer gazapların sükunet bulmasına evlâ yoldan sebep olur. Zira, onlar bundan daha alttır.

Bu mübarek kelime, nasıl sükunete sebep olmasın ki: Kul bu mübarek kelimenin tekrarı ile, sivayı nefyederek ondan iraz etmektedir; teveccüh kıblesini dahi, Hak Mabud eylemektedir.

Gazabın menşei, kulun çeşitli şeylere teveccühüdür ki, kul onlara müptelâ olmuştur.

Üstte anlatılan mananın bu mecaz aleminde misali şöyledir:

Bir şahıs düşünelim ki, kölesinden eza görüp kırılmıştır; kendisine öfkelenmiştir. Şayet o köle, iyi bir tedbir güderek, sahibinden başkasını bırakıp bütünüyle, sahibine teveccüh eder ise, köle hakkında, sahibinden şefkat ve merhamet zuhura gelmeye başlar. Hem de zaruri olarak. Kendisine gazap da kalkar. Keza eziyet etme de kalkar.

Bu kelime-i tayyibe, ahiret için saklanan, doksan dokuz rahmetin hazine anahtarı olarak görmekteyim.

Bilesin ki,

Küfür zulmetlerini, şirk sıkıntılarını giderme işinde; bu kelime-i tayyibeden daha çok fazla aracı bir şey yoktur.

Bir kimse, bu mübarek kelimenin mazmunu olan manayı tasdik eder de, iman babında bir zerre elde tutarsa, bu hali ile de, küfür âdetlerine ve şirk rezaletlerine müptelâ olsa dahi, ümid ederiz ki, bu mübarek kelimenin şefaatı ile azaptan çıkar; ebedi cehennemde kalmaktan kurtulur.

Nitekim Resulullah (sav) Efendimizin şefaatı dahi, bu ümmetin sair büyük günahlarının cezalarını def etmek işinde çok faydalı olup dahli pek fazladır.

Üstteki cümlede:

-Bu ümmetin büyük günahları dedim. Şunun için ki:

Büyük günahların irtikâbı, sair ümmetlerde bu ümmetten daha azdır. Hatta, küfür âdetleri, şirk rezaletleri ile imtizac etmek, aynı şekilde,o ümmetlerde daha azdır. Bu mana icabı olarak, şefaat bu ümmet daha çok muhtaçtır.

Diğer ümmetlerde, bir topluluk, tamamen küfürde ısrarlı idi; bir başka topluluk ise, emirlere imtisal eden halis mü'min idi.

Eğer bu ümmetin şefii bu kelime-i tayyibe olmasaydı; Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimiz dahi bu ümmetin şefaatçısı olmasaydı, günahların çokluğu bunlan helâk ederdi. Ona salât, selâm ve tahiyyet olsun.

Günahkâr bir ümmet var ama, bağışlayıcı bir Rabbin yüce varlığı karşısında onların günahları nedir? Bu ümmetin nail olduğu yüce Hakkın o kadar affı ve mağfireti vardır ki, geçmiş ümmetlerin bu kadarına nail oldukları malum değildir. O kadar ki: Doksan dokuz rahmet, bu ümmetin günaha dalanları için ahirete saklanmıştır.

Bir mısra:

Asileridir insanlann kereme muhtaç...

★★★

Sübhan Hak, affı ve mağfireti sever. Af ve mağfiret için, maddeden hiçbir şey yoktur ki, bu ümmetle müsavi ola.

Hiç şüphe edilmeye ki, bu ümmet hayırlı ümmettir. Bu kelime-i tayyibe dahi, onların şefiidir; en faziletli zikir dahi budur. Bunların peygamberleri dahi, şefaatçılarıdır, nebilerin de efendisi olarak şu hitab-ı ilâhiye nail olmuştur:

"İşte Allah bunların kötülüklerini iyiliğe çeviir. Ve Allah pek bağışlayıcı ve pek merhametlidir."(25/70)

Bir mısra

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilerle...

Üstte anlatılan mana, Allah için kolaydır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım eyle."(3/147)

Aynı şekilde, bu kelime-i tayyibenin faziletlerini anlatalım, dinle.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse:

-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) **derse, cennete girer."**

Bu manayı anlamayan kusurlular, taaccüp ettiler; bir kere:

-LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur...) demekle cennete girmek nasıl müyesser olur? manasında..

Bu durum, onların bu kelime-i tayyibenin bereketlerine vakıf olamadıklarındandı. Amma, şu anda Fakir'e keşfolundu ki, bu kelime-i tayyibeyi bir kere söylemekle, bütün alemin günahları bağışlansa ve cennete girseler yeri vardır.

Ayrıca, şu durum da müşahede edildi ki: Eğer bu kelime-i mukaddesenin bereketleri, bütün alem beyninde pay edilse, sonsuzlara kadar bütün aleme yeter, hepsini doyurur.

Bir de mübarek kelimenin:

-MUHAMMEDÜN RESULULLAH (Muhammed Allah'ın Resulüdür..) cümlesi ile birleşirse n'olur? O zaman azameti düşünmeli. Tebliğ, tevhid ile birleşir. Risalet, velâyete iktiran eder.

Bu iki cümlenin mecmuu, bütün velâyet ve nübüvvet kemalâetını camidir.

Bu iki cümlenin saadetine o kimse hidayet eder ki, velâyeti zılâl zulmetlerinden temizlemiş ve nübüvveti daha yüksek derecesine çıkarmıştır.

Allah'ım, bizi bu mübarek cümlenin bereketlerinden mahrum eyleme. Onda bize sebat var. Onun tasd9iki üzerine bizi öldür. Onu tasdik edenlerle bizi dirilt. Onun hürmetine ve onu tebliğ edenler hürmetine bizi cennete idhal eyle. Onlara salât, tahiyyat, selâm ve bereketler.

★★★

Sonra, nazar ve kadem acze düşer, himmet kanadı kapanır bir yana düşerse, muamele dahi sırf gaybe kalırsa, iş bu yerde artık seyir:

-LA İLAHE İLLALLAH MUHAMMEDÜN RESULULLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur; Muhammed Allah'ın Resulüdür), kademinden gayrı ile mümkün olmaz. Mesafe kat etmek, ancak bu kelime-i mukaddesinin himayesinde olur.

O yerde seyrini almaya çalışan, bu mukaddes cümleyi bir kere söylese, onunla o, kelime-i mukaddesenin imdadı ve yardımı ile o mesafede bir adım atar ve nefsinden uzaklaşır ve Sübhan Hakka da yakınlık bulur. O mesafenin bir parçası, imkân alemi dairesinin tamamından kat kat ziyadedir. İşte, o mübarek cümlenin zikir fakileti bundan anlaşılmıştır. Şöyle ki: Dünyanın ona göre hiçbir miktarı yoktur, varlığı bile duyulmaz. Hiç olmazsa umman denize göre, bir damla hükmü olaydı, ne gezer.

Bu kelime-i tayyibenin azameti, onu okuyanın derecelerine göredir. Onu okuyan derecesi her ne miktar yüksek ve çok ziyade olur ise, bu mübarek kelimenin durumu dahi o miktar ziyade ve evlâ olur. (Yani okuyuna zuhurat yönünden)

Bir şiir:

Güzellik artırır yüzü sana;
Nazar artırdıkça ondan yana.

★★★

Dünyada hiçbir temenni bilinmiyor ki, şu temenniyle denk olsun: İnsan bir köşede oturup bu mübarek cümlenin tekrarı ile haz ve lezzet alıp kala. Amma yapamıyoruz. Bütün temenniler müyesser olmuyor. Gaflet v e hal-

ka karışmak gerek.

İki ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Sen her şeye kadirsin."(66/8)

Gönderilen peygamberlere selâm.

"İzzet Rabbın, onlann isnad ettikleri vasıflardan yücedir, münezzehtir. Ve... Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun."(37/180)

★★★

351. MEKTUP

MEVZUU: Ehlüllah her ne kadar dünyaya, zahirde tutunup esbabına teşebbüs etseler dahi, onlann batınının dünya ile hardal tanesi kadar dahi alâkası yoktur.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hacı Yusüf Keşmiri'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

★★★

Yüce Sultan Allah'ın marifeti haramdır o şahsa ki, içinde hardal tanesi kadar dünya sevgisinden yana bir şey ola ve dünya ile taalluk buluna. Yahut anlatılan miktar kadar hatıralarından bir hatıra içine doğa. Onun zahiri dahi, batınından nice merhale uzak düşmüştür.

Halbuki ahiretten dünyaya gelmesi, insanlar arasına kanşması faydalanma ve faydalı olma şartına bağlı olan münasebetin husulü içindir. Böyel bir durum olan kimse, dünyadan yana konuşup onun sebeplerine teşebbüs etse de kendisi için caiz ve yerinde olur. Asla onun için, kötü bir durum olmaz. Hatta onun için iyi olur ki: Kulların hakları muattal olmaya ve faydalı olma ve faydalanma yolları kapanmaya.

Üstte anlatılan manada olan bir kimsenin, batını zahirinden daha faziletlidir. Bunun hükmü dahi arpa benzerinde buğday satanın haline benzer.

O kimseler ki, namazlan zahire göredir; onu da kendileri gibi sanırlar. Meselâ, buğday benzeri arpa sattıkları gibi. Ve sanırlar ki, onun zahiri, batınından daha faziletlidir. Hayal ederler ki, o kimse, kendi nefsini görür; alâkasızdır. Halbuki o, batınla alâkalıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, kavmimizle aramızı hakkı ile fetheyle. Sen fatihler hayırlısısın."(7/89)

Selâm, hüdaya tabi olup mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salât ve selâm.

★★★

352. MEKTUP

MEVZUU: Ashab-ı Yemin, Ashab-ı Şimal ve Sabikun beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid Abdülbaki Sarankpuri'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına dahi selâm

Bilesin ki, Allahu Teala seni irşad eylesin.

Ashab-ı Şimal, zulmani hicapların ehlidir.

Ashab-ı Yemin, nuraniyet hicaplarının ehlidir.

Sabikun ise, o hicaplardan ve bu hicaplardan halâs bulmuşlardır. Akranlarına nazaran, yarış okunu kazanmışlardır. Asıl olan meydana dahi ulaşmışlardır. İki ayaklarından birine şimale (sola) diğerini dahi yemine (sağa) basmak sureti ile imkân zılâlinden de, vücup zılâlinden de yükselmişlerdir. Yüce Mukaddes Zat dışında; ne isim, ne sıfat, ne de itibar görmüşlerdir.

Ashab-ı şimal, şüfür ve şekavet erbabıdır.

Sabikun ise, asaletten enbiyadır; onlara salât ve selâm olsun. Tebaiyeten ise, bu devletle müşerref olan herkestir. Yani tebaiyet devleti ile... Tebaiyet yolu ile bu devlet, peygamberlerin ashabında daha çoktur. Onlara salât ve selâm. Ashabın gayrında dahi, bu devlet kıllet ve nedret yollu tahakkuk etmiştir.

Bu şahıs (İmam Rabbani Hz.leri kendisini kastediyor. Yani, bu devleti bulmakta) dahi, hakikatta ashab zümresine dahildir. Enbiyanın kemalâtına mülhak bulunmaktadır. Onlara salâtlar ve selâmlar. Resulullah (sav) Efendimiz onun hakkında şöyle buyurmuştur:

"Bilinmez, onların evveli mi, yoksa ahiri mi hayırlıdır?"

Her ne kadar Resulullah (sav) Efendimiz:

"Asırların hayırlısı, benim asrımdır" buyurmuş ise de, bu asırlar itibarı ile olup öbürü dahi şahıslar itibarı iledir.

En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Ne var ki, ehl-i sünnetin icmaı: Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları üzerindedir. Allah onlardan razı olsun. Peygamberlerden sonra, Hazret-i Ebu Bekir'i (ra) geçen yoktur. Onlara salât ve selâm. Bu ümmetin sabikun olanlarının en ilerisinde, Hazret-i bu Bekir (ra) vardır. Bu milletin kıdemli olanların en kıdemlisi odur. Hazret-i Faruk (ra) dahi, onun tevessülü ile, en faziletli olma devletine ermiştir; onun tasavvutu ile, ahirlerin fevkine yükselmiştir. Bu mana icabı olarak, Hazret-i Faruk için:

-Hazret-i Sıddık'ın halifesi, demişler ve hutbede:

-Resulullah'ın (sav) halifesinin halifesi... diyerek, onun adını okumuşlardır.

Bu muamele meydanının süvarisi, Hazret-i Sıddık'tır. Hazret-i Faruk dahi, onun redifidir. O ne güzel bir rediftir ki, süvarinin refakatındadır. En has vasıflarında onun ortağıdır. Allah onlardan nazı olsun.

Biz yine esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Sabikun, yeminin ve şimalin hükümlerinden hariçtirler. Nuraniyet ve zulmaniyet muamelelerinin de üstündedirler. Bunların kitabı, yeminin ve şimalin kitapları ötesindedir. Bunların hesapları dahi, ashab-ı yeminin ve ashab-ı şimalin hesaplarının ötesindedir.

Bunların meşguliyetleri ve halleri, kendi başına ayrı bir mana taşır. Bunların işvesi, sevgisi bir başka manada ayrıdır. Ashab-ı yemin ve ashab-ı şimal misli olan nasıl bunların kemalâtını idrak edebilir? Avam mü'minler gibi velâyet erbabı dahi, onların sırlarına nasıl nail olsun?

Kur'an-ı Kerim'deki mukattaat harfleri, bunların sırlarının remzidir. Fürkan-ı Kerim'deki müteşabih ayetler, bunlann vüsul basamaklarının hazinesidir. Bunların asla vâsıl olmaları, zıldan fariğ eylemiştir; zılâl erbabını dahi onların has hariminden uzaklaştırmıştır.

Bunlar, yakınlığı bulanlardır. Revh ü reyhan bunların nasibidir. Faraza-ı ekber, (büyük kıyamet_ bunları mahzun etmez. Başkaları gibi, mahşerde kıyamet dehetleri, bunları yerlerinden oynatmaz.

Allahım, bizi, onları sevenlerder eyle. Zira insan sevdiği ile olacaktır.

Seyyidü'l-mürselin hürmetine. Ona ve âline salâtlar, selâmlar, tahiyyat ve bereketler.

353. MEKTUP

MEVZUU:

Hicapların açılması, şühud itibarı ile olup vücud itibarı ile değildir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Bedreddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

İsimlerin, sıfatların, şüun ve itibarların yüce mukaddes Hazret-i Zat'tan açılması, iki kısım üzerinedir:

a) Şühud itibarı ile...

b) Vücud itiban ile...

Vücuda bağlı bir açılma, mümtenidir; şühuda dayalı açılma ise, mümkündür. Hatta vakidir. İsterse azdan da azın, hastan da hasın nasibi olsun.

Bir haberde, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı:

"Allahu Taala'nın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır. Eğer açılacak olsa, yüzünün dönüşünden taa, göz alışının nihayetine kadar olan halkından her şey yanar."

Bu keşiften ve açılmadan murad, bağlı olan mümteni kısımdır.

Bu Fakir'in dahi bazı risalelerinde yazmış olduğu:

-Yüce Mukaddes Zat'tan bütün hicaplann açılması, manasından murad, şühuda dayalı bir açılmadır.

Nitekim Sübhan Hak, bir şahsa, basiret ikram eder ise, onunla eşyayı, hicapların ve perdelerin ötesinden görür. Şühud itibarı ile orada, hicaplar ve perdeler açılır. Bu anlatılan dahi aynı manayadır.

Fakir'in yazmış olduğundan da bilinmiş oldu ki: Hicapların açılması cevazı, hicapların açılmaması cevazından gelen habere münafi değildir. Zira, burada anlatılan açılma, öbür açılmaya benzemez.

Bu manada şüpheye düşenlerden olma.

Selâm, hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salât ve selâm.

Vesselâm.

★★★

354. MEKTUP

MEVZUU: Nihayetin nihayeti mertebelerine çıkınca; bu makamın her mertebesinden bir zerre, imkân dairesinin tamamından kat kat daha zahir olur.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Ferid Tihaniseri'ye yazmıştır.**

Nihayetin nihayeti mertebelerine yükselme zamanında; Allah'ın inayeti ve Habibinin hürmeti ile, bu yerden her zerrenin mertebesi, imkân dairesinin tamamından kat kat daha ziyade olur.

Bu makamdan, süluk ile zerre kadar bir mesafe kat edilse, imkân dairesinden kat kat ziyade mesafe kat edilmiş olur.

Bu şöyle olur: Bir kimse, bu mertebeden uzun bir mesafe aştığı zaman; bilir ki, vücub mertebesine ve daha yukarısına nisbetle imkân dairesinin bir değeri yoktur. Keşke, umman denize nisbetle bir katre hükmü olsaydı.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, hiç kimsenin, zaruri olarak, Habib, menziline kadem kuvveti ile ulaşması mümkün değildir. Nefsinin gözü ile orayı görmeye de gücü yetmez. Zira Sultanın ihsanları ancak onu taşıyıcıları çekebilir.

★★★

356. MEKTUP

MEVZUU:

a) Hazret-i Hak şanında salike müyesser olan, vicdanın kendisi değil; vicdan zevkidir.

b) Bu tarikat-ı Aliyyenin hususiyetleri esasında sayılan, nihayetin bidayete derc edilmesi manasının tahkiki.

c) Sair tarikatlara nazaran bu Tarikat-ı Aliyyenin daha faziletli olduğu.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Efdal'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Bu Tarikat-ı Aliyye meşayihinden bazılarının ibarelerinde şöyle gelmiştir:

-Hazret-i Hak şanında salike müyesser olan, vicdanın kendisi değil; vicdan zevkidir.

Bu kelâm, nihayetin bidayete terc edildiği makama münasiptir. Ki o makam, bu büyüklere has olan cezbe makamıdır. Bu makamda ise, vicdanın hakikatı yoktur. Zira, bu hakikat, intihaya mahsustur. Ancak, nihayetten olarak, bidayette bir parça zevk karıştırıp tattıkları için, vicdan zevki de orada müyesser olmuştur. Amma, muamele cezbeden çıkıp iptidadan intihaya ulaştığı zaman, vicdan zevki vicdan gibi olmaya başlar. Yani olma-

makta. Zira, orada ne vicdan vardır; ne de vicdan zevki.

İş nihayete erdiği zaman da, vicdan müyesser olur; ama, vicdan zevki yoktur.

Müntehide, vicdan zevki olmayınca, onun için, lezzet almak ve halâvet pek az olur. Zira, müntehi ilk adımda zevki ve halâveti bırakmıştır. Sonunda halâvetin ve zevkin olmadığı zaviyeye girmiştir. Resulullah (sav) Efendimiz dahi, daima hüzünlü ve düşünceli idi.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Müntehi için matlubu bulmak müyesser olunca, neden, vicdan (bulmak) zevki müyesser olmuyor? Müptedinin dahi vicdandan yana nasibi olmayınca vicdan zevkini nereden bulsun?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Vicdan devleti, müntehinin batın nasibidir. Zira o, zahir kısmı ile olan taallukundan inkıta ettikten sonradır ki; bu devletle müşerref olmuştur. Batın yanının taalluku zahiri ile az olduğundan, zaruri olarak, batın nisbeti zahirine sirayet edemiyor. Zahir dahi, batın vicdanından zevk alamıyor; onunla lezzete dalamıyor. Mana böyle olunca, matlubun vicdanı (bulunması) müntehinin batınında husule geliyor. Zahirde vicdan zevki olmuyor. Batın zevki dahi, vicdan nasibi olarak kalıyor.

Batın, lâmisli olan varlıktan bir nasibe nail olunca, o nailiyetin vicdan zevki dahi, lâmisli alemden oluyor. Başta ayağa misli olan zahirden dahi, bir şey hasıl olmuyor.

Çok kere, zahir batından zevki nefyeder ve onu da kendisi gibi zevkini yitirmiş sanır. Zira, misli olanın zevki, lâmisli olanın zevkinden başkadır; aralarında da hiçbir münasebet yoktur.

Anlatılan manaya göre, müntehinin zahirine, batınının zevkinden bir haber olmayınca; nazarı tamamen zahirle kısıtlı olan avama müntehinin batınından ne haber ulaşabilir. İnkârdan gayrı onların ne gibi bir nasipleri olabilir?

O zevk ki, avamın anlayışına gelir; ancak zahir zevki olup misal alemindendir.

Üstte anlatılan mana icaba olarak; semağ, raks, bağırmak, çırpınmak ve benzerleri, zahir hallerinden sayıldı. Suretteki zevkler, onlara göre bulunmaz bir şey olup pek de değerlidir. O kadar ki, zevklerin ve vecidlerin sadece bunlara inhisar ettiğine inanırlar. Velâyet kemalâtının bundan başka olduğunu sanmazlar.

Allahu Teala, onlara doğru yolu hidayet eylesin.

Zahir hallerinin batın hallere nisbeti, misale bağlı olanın misali olmayana nisbet hükmü gibidir.

Üstte anlatılan manadan sabit oldu ki; müntehinin batını için vicdan ve vicdan zevki vardır.

Netice söz şu ki: Bu zevk, lâmisli alemden ona gelen bir nasib olunca; zahirinin idrakine gelemez. Hatta zahir, onun nefyine hükmetmektedir. Za-

hir, batının vicdanına muttali olsa dahi, o vicdan zevkine ermesi mümkün değildir. Zahire nazarla şöyle denmesi de pek mümkündür:

-Müntehide vicdan vardır; amma, vicdan zevki onda yoktur.

Ancak, bu Tarikat-ı Aliyye'de irşad olan müptedide vicdan zevkini isbat ederler; ama vicdanın olmayışı ile. Bunun oluşu da, şudur ki: O büyükler, işin başlangıcında intihadan bir tadımlık zevk derc ederler ve irşada nail olan müptedinin batınına nihayetten bir zıl bırakırlar; ama, in'ikâs yolu ile.

Müptedinin zahiri batınına bağlı ve zahirle zatın arasında taalluk kuvveti de sabit olduğundan; şüphesiz, o nihayet zıllı ve velâyet zevki müptedinin batınından zahirine sirayet etmektedir. Zahiri, batınının rengine girmiş olarak çıkmaktadır. Vicdan zevki dahi, ihtiyarsız olarak; dışında zahir olmaktadır.

Şimdi sahih oldu ki; vicdan hakikatı, müptedide yoktur; ama vicdan zevki onda hasıl olmaktadır.

Üstte anlatılan açıklama, Nakşibendiye büyüklerinin yolunun üstünlüğünü, onlann nisbetlerinin değerini bildirmektedir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Yine o beyandan bu büyüklerin, müridlere ve taliplere kemal manada ihtimam gösterip iyi terbiye ettikleri anlaşılmaktadır.

Zira onlar; reşid olan bir müride ve sadık olan bir talibe, ilk adımda kendilerinde olanın, onların havsalasına uyanını verirler. Ve onlara; iltifat ve in'ikâs yolu ile; hubbiyet alâkası, manevi irtibat atarlar.

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; diğer silsilenin meşayihi, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinden südur eden şu cümlenin doğruluğu üzerine şüpheye düşmüşlerdir:

-Bu Tarikat-ı Aliyye'de nihayetin bidayete derc edilişi vardır.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de müptedi olan kimsenin, diğer tarikatların müntehisi ile müsavi olmasına cevaz vermezler.

Hayret; bunlar nereden anlamıştır ki, bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedisi ile, diğer tarikatlann müntehisi arasında müsavat vardır?

Zira, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinden:

-Nihayet, bidayete derc edilmiştir cümlesinden başka bir ibare südur etmemiştir.

Bu ibarede dahi, müsavata delâlet eden bir mana yoktur. Onların bu cümleden maksatları şu demektir:

-Bu Tarikat-ı Aliyye'de müntehi olan bir şeyh, in'ikâs yolu ile, reşid olan müptediye kendi nihayet devletinden, teveccüh ve tasarrufla bir zevk tattırır. Onun bidayetine, kendi nihayetinin güzelliğinden (veya tuzundan) bir miktar katar.

Bunda müsavat nerede? Hani şüphe yeri? Onun doğruluğu hakkında tereddüde yer var mıdır?

Bu derc edilme işi, cidden büyük bir devlettir. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin

müptedisine her ne kadar nihayet hükmü yok ise de; lhakin o, nihayet devletinden de mahrum değildir. Farz edilse ki, bu müptediye, vüsul yolunu kat etme ve menzillerini aşma fırsatı verilmeyecek. Amma o, yine de nihayet devletinden mahrum olarak gitmez. O nihayet güzelliğinden bir zerre onun bütün külliyetini güzelleştirip iyileştirir. Amma, bu durum, diğer tarikatların müptedilerinde yoktur. Zira onlar, nihayet muamelesinden mahrumdurlar. Menzilleri kat edip mesafeleri aşmaktan yana da aciz durumdadırlar. Yazık onlara, bin defa yazık; bir fırsatla menzilleri kat edip mesafeleri aşmazlarsa.

Yukarıda anlatılan manadan; bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedileri ile, diğer tarikatların müptedileri arasındaki fark anlaşıldı. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedisinde bulunan meziyyet, sair bidayet erbabına nazaran belli oldu. Bu arada şunun da bilinmesi yerinde olur ki, bu fark, bu Tarikat-ı Aliyye'nin müntehisi ile, diğer tarikatların müntehisi arasında dahi sabittir. Aynı meziyet dahi, onlar arasında tahakkuk etmiştir. O kadar ki, bu Tarikat-ı Aliyye'nin nihayeti, sair meşayih tarikatlarının nihayetinin ötesindedir.

Üstteki sözümü ister tasdik etsinler, isterse etmesinler. Eğer insaf yolunu tutarlarsa, herhalde tasdik ederler.

Bir nihayet ki, onun bidayeti nihayetle imtizac etmiştir. Elbette onun diğer tarikatlara nazaran, bu imtiyazı olacaktır; elbette o nihayetlerin de bir nihayeti olacaktır.

Bir mısra:

Baharından bellidir, bolluğu yılın...

★★★

Diğer silsilelerin mutaassıplarından bir cemaat şöyle der:

-Nihayetimizde bizim için dahi Sübhan Hakka vüsul ardır. Amma siz, bunun için, bidayetinize kail olmaktasınız. Bu durumda, Hak'tan yana nereye gitmektesiniz? Hakkın ötesinde nihayetiniz nasıl olur?

Bunun için şöyle deriz:

-Biz, Hak'tan Hakka gitmekteyiz. Zıllıyet şaibesinden kaçmaktayız; aslın da aslını istemekteyiz. Kasdımız budur. Tecellilerden iraz ederek, tecelli edeni taleb ediyoruz. Zuhuratı arkamızda bırakıp batınların da batınında zahir olanı arıyoruz. İleri derecede batınıyet mertebeleri değişik olduğundan; ileri derecede bir batınıyyetten daha ileri derecede bir başka batınıyete geçiyoruz. Ayağımızı, bir başta olan ileri derecedeki batınıyetten daha ötedeki üçüncü bir ileri batınıyete basıyoruz. Ondan dahi, taa, Allahu Taala'nın dilediği yere kadar.

Sübhan olan Hazreti Hak, hakiki manada basit iken, aynı şekilde vasidir. Amma, bu vasi olmak, eni ve boyu olmak manasında değildir. Zira, böyle bir şey imkândan emareleri olup hudus alametlerinden sayılır. Şöyle ki: Onun vüs'ati dahi, zatı gibi olup keyfiyetten, benzerlikten ve misalden münezzehtir. Bu vüs'at alanında vaki olan seyir dahi, aynı şekilde misli ve keyfiyeti olmayan bir şekilde olmaktadır. Bu seyir sahibinin kendisi, kemmiyet ve keyfiyet ölçüsünde var iken, lâmisli olan menzilleri key-

fiyeti ve misliyeti olmayan kuvvetle kat etmektedir. Misale bağlı olandan dahi, misale bağlı olmayana koşmaktadır.

Müflis olan acizler, bu muamelenin hakikatını nasıl idrak edebilirler? Misale dayalı aleme taalluku olanlara, misali olmayan alemden ne haber verilebilir? Onlar, kendi kusurlarını itiraz olarak ortaya çıkarırlar ve cehaletleri ile de övünürler.

Bir şiir:

Nice ahmak var ki, gafildir ayıplarından;
Aybı güzel görür, onu iyi sandığından...

Anlamazlar mı ki, enbiyanın nihayeti, hatta Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin nihayeti, Sübhan Hakka vusuldür. Halbuki, bu taifenin nihayeti, o büyüklerin nihayeti ile müttahid değildir. Hatta aralarında asla bir münasebet dahi yoktur. Mümkündür ki; bu taifenin nihayetinin de ötesinde olan bir nihayet müyesser ola ve bu nihayet dahi, o büyüklerin nihayetinden ait buluna. Onlara, salât, selâm ve tahiyyat.

Üstte anlatılan manadan da sahih oldu ki; her şeyin nihayeti Sübhan Hakka vüsuldür. Bu taifeler arasındaki değişiklik ise, kendi derecelerinin değişik olmasına göre sabittir.

Bu manadan olarak, şöyle de diyebiliriz:

-Herkes, kendi nihayetini sanır ki, Sübhan Hakka vüsuldür. Amma, insanların pek çoğu, zılâli ve hakkın zuhuratını yüce mukaddes Hak sanır. Hem de, bu zılâlin ve zuhuratın değişik dereceleri olmasına rağmen.

İşin aslında, tüm nihayet erbabının nihayetleri yüce mukaddes Hakka vüsul değildir. Herkesin müntehası, kendi kanaatına göre, Sübhan Hak'tır.

Anlatılan manaya göre, bir şahsın iptidası, hakkın zılâli ve o Sübhan Hakkın zuhuratı ise, bu bir başkasının, nihayetidir. Hakkaniyet kanaatına göre de, o şahsın Sübhan Hakka vüsulü olur. Halbuki, Sübhan Hak, bu zılâlin ve zuhuratın da ötesindedir.

Mana üstteki gibi olunca, neden anlatılanların husulü uzak görülür ve şüphe mahalli olur?

Bir şiir:

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;
Kem sözlerden hep beridir onların sahaları.

Kırabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki;
Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları.

★★★

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, günahlarımızı ve içimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım et."(3/147)

★★★

357. MEKTUP

MEVZUU:
a) Vahdet-i vücud ve onun şer'i ilimlere tatbiki sorusuna cevap.
b) "Allah bir kulu severse..."
Manasına gelen hadis-i şerif üzerine sorulan soruya cevap.
NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hacı Muhammed Mümin'in oğlu Muhammed Sadık'a yazmıştır.**
Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına selâm.

★★★

Diyorsun ki:
-Sofiye, vahdet-i vücuda kail olmaktadır. Ulema ise, bu kavli küfür ve zındıklık olarak kabul etmektedir. Halbuki her iki taife de fırka-i naciyedendir. Size göre bu muamelenin hakikatı nedir?
-Ey Muhib! Bu Fakir bu bahsin tahkikatını mektuplarında ve risalelerinde yapmıştır. Hem de tafsilatı ile. Ona göre, her iki taifenin nizaı dahi, lâfza raci olmaktadır.
Durum üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen, madem ki sordunuz, zaruri olarak onun cevabını yazacağız.
Bilesin ki, Sofiyeden vahdet-i vücuda kail olup da, eşyayı Sübhan Hakkın aynı görerek her şeyin o olduğuna hükmeden kimsenin muradı, eşyanın yüce Hakla ittihad ettiği manası değildir. Ayrıca, tenzihin teşbih olup tenezzül etmesi, vacibin mümkün olması, lâmisli olanın dahi misli olmaya inkılâbı da değildir. Zira, böyle bir şey küfür ve ilhad olup dalâlet ve zındıklığa girer. Zira, burada, ne ittihad, ne ayniyet, ne tenezzül, ne de teşbih vardır. Halbuki, Sübhan Hak, şu anda olduğu üzere bakidir.
Noksa nsıfatlardan münezzehtir o zat ki, zatı, sıfatı, isimleri kâinatın hadiseleri ile ona bir değişme gelmez. O Sübhan Zat, mutlak sarafeti üzeredir. Vücub evcinden, imkân bataklığına meyil de yoktur.
Onların her birinin muradı şudur: Eşya madum olup mevcud olan o yüce mukaddes Zat'tır.
Hüseyin b.Mansur Hallac'ın:
-ENEL HAK... (BEN HAK) sözünden muradı şu demek değildir:
-Ben Hakkım, Hakla ittihad ettim.
Zira, böyle bir cümle kullanmak müfürdür ve katlini mucibdir. Onun bu cümleden asıl muradı şudur:
-Ben yokum, mevcud olan Sübhan Haktır.
Bu babda netice söz şu ki: Sofiye, eşyayı Hakkın zuhurlarına aynalar halinde görüp onların isimlerinin ve sıfatlarının tecelligâhları sanmaktadırlar. Hem de tenezzül şaibesi, tagayyür ve tebeddül zannı olmadan. Nitekim, bir şahsın gölgesi uzayıp durduğu zaman:
-Bu gölge, o şahısla ittihad etmiştir; bunun onunla ayniyet beraberilği vardır, şeklinde bir cümle kullanılmayacağı gibi, şöyle dahi denemez:
-O şahıs, tenezzül edip gölge suretinde zuhur etmiştir.
Herhalde, o şahıs, sarafet asaleti üzerinedir. Tenezzül ve tagayyür şaibesi olmadan da gölge ondan var olmuştur. İsterse, bazı vakitlerde, göl-

genin varlığı bir cemaatın nazarından gizlenmiş olsun. Bu durum dahi, o şahsın vücuduna olan tam manası ile mahabbetlerinden dolayıdır. O kadar ki, onların müşahedelerinde, o şahsın varlığından başka bir şey asla yoktur. Herhalde, o zaman şöyle diyebilirler:

-Bu gölge o şahsın aynıdır.

Yani gölge yoktur, mevcut olan yalnız o şahıstır.

Üstte yapılan tahkikten şu mana gerekeli olarak çıktı; Sofiye katında eşya; Hakkın zuhuratına aynalar halindedir; ama yüce mukaddes Zat'ın aynı değildir. O zaman, eşya Haktan olur, ama Hak o lmaz. Bu durumda onların sözlerindeki mana dahi şu olur:

-Hepsi ondandır.

Ulema-i kiram katında tercih edilen kavl dahi budur. Bu manadan ötürü, ulema-i kiram ile sofiye-i ızam arasında dahi niza olamaz. Hakikatta sebatlı olarak onların sayılarını taa, kıyamet gününe kadar Allahu Teala artırsın.

Her iki kavlin neticesi de aynı yere çıkar.

Sofiye der ki:

-Eşya, yüce Hakkın zuhurat aynalarıdır.

Ulema ise, böyle bir lâfızdan sakınır. Şunun için ki, hülul ve ittihad vehminden korunalar.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sofiye, eşyanın zuhuratına kail olmakla beraber, onu hariçte yok görür ve dışta Sübhan Hakkın gayrına varlık için kail olmazlar. Ulema ise, eşyanın hariçte mevcud olduğuna kail olurlar. O zaman, manada her iki taifenin nizaı da sabit oluyor.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Sofiye, her ne kadar alemi haricen yok bilseler de, lâkin onun için hariçte mevhum bir varlık isbat ederler. Onun harici görünüşüne de kail olurlar. Harici olan mevhum kesreti de inkâr cihetine gitmezler. Bununla beraber şöyle derler:

-Hariçte bir görünüş hasıl eden bu mevhum varlık, vehmin kalkması ile kalkan vehme dayalı mevhum mevcudlardan değildir. Yani bir sebatı ve kararı olmayan cinsten. Amma, öyle değildir. Bu mevhum varlık, bu hayale dayalı görünenler; Sübhan Hakkın sun'u ve onun kudret nakşı olduğundan zevalden mahfuz olup halelden dahi masundur. Bu dünyanın ve öbür dünyanın muamelesi de buna bağlıdır.

Alemi vehimlerden ve hayallerden sayan sofestaiye zümresine gelince, sanırlar ki; vehmin ve hayalin kalkması ile alem dahi kalkar. Bunun için de derler ki:

-Eşyanın varlığı, bizim itikadımıza tabidir. İşin aslında onun bir hakikatı yoktur. Eğer semayı arz olarak itikad edersek, o arz olur; arz dahi bizim itikadımız gereğince sema olur. Yine tatlıyı acı olarak hayal edersek, acı olur; acı dahi bizim itikadımıza göre tatlı olur.

Hülasa, bu mecnunlar, yüce Sultan dilediğini yapmakta Muhtar olan yaratıcının icadını inkâr ederler. Eşyayı, o yüce Zata dayandırmazlar. Bunun için, kendileri saptığı gibi, başkalarını dahi saptırırlar.

Sofiyeye gelince, hariçte eşyaya vehme dayalı bir varlık isbat ederler. Hem de, sebatı ve istikrarı olan bir varlık. ehmi nortadan kalkması ile de kalkmayan. Bu dünya hayatının ve ahiret hayatının muamelesi de, o vücuda bağlı olarak, daima ve ebedi olarak kabul ederler.

Ulemaya gelince, eşyayı hariçte mevcud olarak itikad ederler. Ayrıca, eşya üzerine ebedi olarak harici hükümlerin terettübüne dahi itikadları vardır. Durum böyle olmakla beraber; eşyayı yüce Hakkın varlığı yanında zaif, nahif olarak tasavvur ederler. Mümkinin vücudunu dahi yüce mukaddes Hakkın varlığına nisbetle yok görürler.

Üstte anlatılan mana açısından bakılınca; her iki fırka katında dahi, eşyanın varlığı sabittir. Bu alemin ve öbür alemin hükümleri dahi ona bağlıdır. Vehmin ve hayalin kalkması sonunda, o kalkmaz. Böyle olunca da, ihtilâf kalkar ve niza zail olur.

Netice mana olarak, sofiye der ki:

-Bu varlık vehmidir.

Bunun sebebi de şudur: Uruc zamanı, eşyanın varlığı onların nazarından gizlenir; onların nazarında şanı yüce Hakkın varlığından başkası kalmaz.

Ulemaya gelince... Bu vücuda,

-Mevhum...

lâfzını ıtlak etmekten sakınırlar, vehme dayalı bir vücuda kail olmazlar. Ta ki, kısa görüşlü olan, onun kalkacağına hükmetmeye; sonunda, ebedi olan azabı ve sevabı inkâr eder.

Burada şöyle bir soru daha çıkabilir:

-Sofiyenin, eşyaya vehmi olan vücud isbatından gaye şudur ki; bu vücudla beraber, sebat ve istikrar dahi ola... Bu dahi, işin aslında böyle olmadığı gibi, vehimden başka bir şeyde dahi olmaz. Bir görüntü dışında dahi onun nasibi yoktur. Ulema dahi eşyanın hariçte işin aslına göre varlığına kail olurlar ve bu durumda dahi, niza bakidir.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Mevhum olan varlık, hayale dayalı görüntü; vehmin ve hayalin kalkması ile kalkmamış olsa dahi, işin aslında vardır. Misal olarak, farz etsek ki, vehim sahiplerinin tümünden vehim zail olmuştur; yine de bu vücud sabit olur, vehimlerin zevali ile da zail olmaz. İşin aslının ve vakıanın bundan başka manası da yoktur. Ancak, mümkinin varlığında isbat edilen işin aslı ile, Vacib Taala'nın varlığında sabit olan arasında bir fark vardır ki, o da şudur: İkincisinin yanında birincisi, hiçbir şey olmamak durumundadır. O kadar ki, mevhumlar ve hayal edilenler arasında sayılır. Meselâ: Şekke düşülen külli cüzleri gibi... Bunlar arasında dahi, nice değişik farklar vardır. Nitekim, Vacib Taala'nın vücudana nisbetle mümkinin vücudu dahi, hiçbir şey olmama hükmünde olup ademler (yoklar) meyanında sayılır.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, hakikatta niza yoktur.

Burada bir başka soru dahi, şöyle sorulabilir:

-Bütün eşyanın vücudu için, işin aslında müteaddid vücudlar olmak lâzım geldiğine göre; işin aslında tek vücud olmamak lâzım gelir. Bu mana dahi, sofiye katında kabul edilerek ikrar edilen vahdet-i vücuda münafidir. Ne denir?

Bu soruya şu cevabı veririm:

-Her iki durumda da, işin aslına mutabıktır. Yani, işin aslındaki taahdüd-ü vücud ve vahdet-i vücuda. Ancak, cihet ve itibar değişik olunca, iki nakzedici şeyin içtima tevehhümü kalkmıştır.

Üstte anlatılan bahsi, bir misalle açalım. Şöyle ki:

Zeyd'in sureti aynada görülmektedir. İşin aslına göre, aynada asla bir suret yoktur. Bu görülen suret dahi, ne aynanın altındadır; ne de yüzünde. Aynadaki bu suret dahi, bir tevehhüm itibarı ile olup oynada, hayali olan bir görüntü dışında husulü yoktur..Bu vehmi olan vücud ve hayali olan görüntü dahi, aynada bulunan surete sonradan arız olmuşlardır. İşin aslında onların oluşu budur.

Üstte anlatılan manadan olarak, bir şahıs dese ki:

-Ben, Zeyd'in suretini aynada gördüm.

Aklen ve örfen o kimse bu sözünde doğrudur ve haklı sayılır. Edilen yeminlerin binası dahi bunun üzerinedir. Meselâ, bir şahıs yemin edip dese ki:

-Vallahi, Zeyd'in suretini aynada gördüm.

O kimse, bu yeminini boşa etmemiş olar.

Anlatılan durumda, Zeyd'in suretinin aynada husul bulmaması vardır. Oradaki husulü dahi, vehim ve tahayyül itibarı iledir. Her ikisi de, işin aslına uygun olan bir vakıadır. Lâkin birinci durum, işin aslında mutlak olup ikincisi ise, vehim ve tahayyül tavassutu iledir.

Burada asıl şaşılacak bir durum var ki, o da şudur: İşin aslına münafi olan vehim ve tahayyül, işin aslı için hasıl edenler olmuştur. Eğer onlar olmasaydı, işin aslı da hasıl olmazdı.

İkinci bir misal de nokta-i cevvaldir; kendisine hariçte daire sureti arız olmuştur. Yani, hayal ve tevehhüm cihetinden. O makamda dairenin husulü haricen yoktur. O dairenin orada husulü dahi, vehim ve tahayyül itiban iledir. Her ikisi de işin aslına mutabıktır. Lâkin dairenin husul bulmayışı, işin aslında mutlaktır. O dairenin onda husulü dahi vehim ve tahayyül ciheti iledir. Bu durumda, birincisi mutlak olup, ikincisi ise, mukayyeddir.

Üstte anlatılan misal açısından bakılarak, üzerinde durduğumuz vahdet-i vücud, işin aslı cihetinden mutlak olup, yine işin aslında taaddüd-ü vücud dahi, tevehhüm ve tahayyül itibarı iledir.

İtlak ve takyid mülâhazası ile, işin aslına göre iki mütenakız arasında tenakuz olmaz; iki nakzedicinin bir arada olması dahi isbat edilemez.

Burada bir başka soru dahi şöyle olabilir:

-Bütün vehim sahiplerinin vehminin zeval bulduğu farzedilince, vehme dayalı vücud ile hayali görüntü nasıl sabit olur?

Bunun için dahi şu cevabı veririm:

-Bu vehme dayalı vücud, mücerred vehmin ihtırai ile hasıl olmamıştır ki; vehmin zevali ile zeval bulup gitsin. Elbet o, yüce Hakkın yaratması ile, vehim mertebesinde hasıl olmaktadır. Hatta, onun için itkan dahi hasıl olmuştur ki; zaruri olarak, vehmin zevali ile ona bir halel gelmez. Onun için:

-Vehmi vücud, denmesi şu itibara göredir ki; Sübhan Hak onu his ve vehim mertebesinde yaratmıştır.

Hangi mertebede olursa olsun; Sübhan Hakkın halkı (yaratması) zevalden ve halelden mahfuzdur.

Bundan başka, Sübhan Hakkın halkı zaruri olarak işin aslına uygun olmaktadır; amma hangi mertebede halk ederse etsin. İsterse o mertebede işin aslında olduğu gibi olmayıp mücerred itibara göre olsun. Ne var ki, o mertebede mahluk işin aslına uygun bağlanmaktadır.

Yukarıda şöyle bir cümle kullandım:

-Sübhan Hakkın hakkı, his ve vehim mertebesindedir.

Bunun manası şu demeye gelir:

-Allahu Taala, eşyayı öyle bir mertebede yaratmıştır ki; o mertebede, o eşya için his ve vehimden gayrı bir yerde sübut ve husul yoktur.

Nitekim gözbağcılar, birtakım gayrıvaki şeyler gösterirler; bir şeyi de on şey olarak göze getirirler. Halbuki o eşya için, on tane olmak, histen ve vehimden başka bir yerde yoktur. İşin aslında mevcud olan dahi, bir şeyden başka değildir. O on şeye, yüce Hakkın kudreti ile sebat ve istikrar arız olunca; işin aslına göre de, halelden ve tez zevalden mahfuz olmaktadır.

Bu on eşya, işin aslında göre hem mevcud olmaktadır; hem de madum. Lâkin, iki itibarda... Meselâ:

a) Histen ve vehimden kat'ı nazar edildiği zaman, onlar, yoktur.

b) Hissin ve vehmin mülahazası ile de onlar vardır.

Aşağıda anlatılan meşhur kıssalar arasındadır:

-Bu gözbağcılar, Hindistan beldelerinden bir beldede, sultanlardan birinin yanında oyunbazlık binası kurmuşlar. Bu arada, tılsım ve oyunbazlıkla insanların gözlerine bahçeler, ağaçlar ve bitkiler çıkarmışlardır. Bu mecliste, o ağaçların büyüyüp meyve verdiğini göstermişler ve orada bulunanlar dahi o ağaçların meyvelerinden yemişler.

Durum böyle olunca, o vakit, Sultan, bu oyunbazların katline emir vermiş. Şunun için ki, kendisi şöyle demiş:

-Bir oyunbazlığın zuhurundan sonra, onu yapan öldürülür ise, onun yaptığı Hakkın kudreti ile olduğu gibi baki kalır.

Onları katlettirince, o ağaçlar, Allah'ın kudreti ile olduğu gibi kalmış.

Duydum ki, o ağaçlar şu anda dahi bakidir ve insanlar onların meyvelerinden yemektedirler.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'a güç değildir."(14/21)

Üzerinde niza olan surette; kendisinden başka mevcud olmayan Sübhan Hak, hariçte ve işin aslında; kudret-i kâmilesi ile, his ve vehim mertebesinde olmak üzere, mümkinat suretlerinin hicaplarında isimlerinin ve sıfatlarının kemalâtını izhar eylemektedir. Hayali sübut, vehmi vücud ile eşya tecelligâhlarında o kemalâtını tecelli olarak meydana getirmektedir. Yani, eşyayı, o kemalâta uygun olarak, his ve vehim mertebesinde yaratmaktadır.

Eşyanın vücudu, hayali bir görüntü itibarı iledir. Lâkin, Sübhan Hak:

a) O görüntüye sebat ve istikrar ihsan eylediği;

b) Bu eşyanın yaratılmasında, sağlamlık da kattığı;

c) Ebedi muameleyi dahi onun bağlısı kıldığı için; o eşyanın vehme dayalı ile hayali sübutu aynı şekilde işin aslına göre olmuştur. Halelden dahi mahfuz bulunmuştur.

Bu arada şöyle denmesi de mümkündür:

-Eşyanın hariçte ve işin aslında vücudu ardır; ama onun vücudu yoktur. (Yani, hem vardır; hem yoktur)

★★★

Nitekim, bu mana mükerrer olarak, daha önce de anlatıldı.

Merhum pederim, muhakkikin ulema arasında idi. Bana anlattığına göre; mütebahhirin ulemadan olan Celhaleddin Ekri kendisine şöyle sormuş:

-Vakıaya mutabık olan vahdet midir, yoksa kesret mi? Eğer vahdet ise, binası değişik ve ayrı hükümler üzerine kurulan şeriat batıl olur. Şayet kesret ise, sofiyenin kavli batıl olur. Zira onlar, vahdet-i vücuda kaildirler.

Hazret-i Şeyhimiz, onun cevabında şöyle dedi:

-Her ikisi de işin aslına ve vakıaya mutabıktır; onda vakidir.

Ne var ki, onun beyanında söyledikleri bu Fakir'in hatırında kalmadı. Şu anda, Fakir'in hatırına feyiz yollu geleni yazıyorum. Emir Sübhan Allah'ındır.

Vahdet-i vücuda kail olan sofiye haklıdır.

Kesret hükmünü veren ulema dahi aynı şekilde haklıdır.

Bu manadan olarak, sofiyenin haline münasip düşen vahdettir; ulemanın haline münasip düşen ise, kesrettir. Zira, şeriatın kurulan binası kesret üzeredir. Ahkâmın değişmesi dahi kesrete bağlıdır. Enbiyanın daveti, uhrevi olan nimet, azap cinsinden hemen her şey kesrete müteallıktir.

Sübhan olan yüce Hak dahi, kesreti murad edip zuhuru sevdiği için, şöyle buyurdu:

"Bilinmemi sevdim."

Bu mana icabı olarak beka dahi bu mertebede zaruri olmaktadır. Zira bu mertebenin tertibi dahi, alemlerin Rabbinin razı olduğu ve sevdiğidir. Şu mana icabıdır ki, şanlı Sultan karşısında hizmetçiler, haşmet, zül, iftikar, inkisar onun azameti ve kibriyası için lâzımdır. İsterse, vahdet-i vücud hakikat gibi; ona nisbetle kesret dahi mecaz gibi olsun. Bu mana icabı olarak, vahdet alemine:

-Hakikat alemi denmiş; kesret alemine dahi:

-Mecaz alemi tabir edilmiştir. Lâkin, eşyaay ebedi beka ihsan edildiği ve kudret dahi hikmet libasına bürünüp çıktığı, sebepler dahi ef'al nikabı kılındığı için o hakikat bir yana bırakılmıştır. Bilinen dahi bu mecaz olmuştur. Nokta-i cevvale, her ne kadar hakikat, o noktadan çıkan daire dahi mecaz gibi ise de, lâkin o hakikat orada unutulmuş ve bir yana atılmış gibidir. Görülen, bilinen artık daire olmuştur.

★★★

Şu kavlin manasını sormuşsun:

"Allah bir kulu sever ise, günah ona zarar vermez."

Bilesin ki, Allahu Teala, bir kulu sevdiği zaman, ondan günah südur etmez. Zira Allah'ın veli kulları günah irtikâbından mahfuz bulunmaktadırlar. İsterse bunlardan günah süduru caiz olsun. Amma enbiya böyle değildir; zira, onlar günah işlemekten yana masumdurlar, günah işleme cevazı dahi onlardan alınmıştır. Onlara salât ve selâm olsun.

Anlatılan manada evliyadan günah südur etmeyeceğine göre, günahın zararı da dokunmaz. Günah südurunun olmayışında; günahın zararı dokunmayacağı doğrudur. Nitekim bu, mana ilim erbabına malumdur.

Burada anlatılan günahtan murad, daha önce işlenen günahlar dahi olabilbir. Yani, velâyet derecesine vasıl olmadan evvel... Zira, İslâm, dahi önceleri yıkar. İşin hakikatı Allah katındadır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak bizi muaheze eyleme."(2/286)

Selâm size ve diğer hüdaya tabi olanlara. Mütabat-ı Mustafa'yı bırakmayanlar... Ona ve âline salât, selâm ve üstün tahiyyat...

★★★

358. MEKTUP

MEVZUU: Alemin tamamı, vacibiyet isimlerinin ve sıfatlarının tecelligâhlarıdır; zatın değil. Zira, mümkinin zattan yana bir nasibi yoktur. Şunun için ki: Mümkinin kendi kendine kıyamı yoktur; hepsi arz olup cevheriyetten yana hiçbir korku almamıştır.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Menba-ı Hakaik Maden-i Maarif Hace Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun; selâm seçmiş olduğu kullarına.

Ey Mükerrem Mahdum,

Bir mısra:

Yazılanın en güzeli, sözüdür dostların...

Duyulmamış maariften yazılacaktır; onları dinlemek gerekir. Havasın dahi havassı zatların murakabesi de beyan edilecektir. O yana da açık bir şekilde teveccüh edilmesi yerinde olur.

★★★

Bilinmesi yerinde olur ki, alem, tamamı ile isimlerin tecelligâhları olup yüce mukaddes vacibiyet sıfatlarının da zuhur yerleridir. Şayet mümkinde

bir hayat var ise, o yüce mukaddes Vacib Zat'ın hayatına bir ayna olmuştur. Eğer onda bir ilim var ise, o yüce Zat'ın ilmine aynadır. Eğer onda bir kudret var ise, o yüce Zat'ın kudretine bir aynadır. Bu kıyas, böylece devam edip gider... O nun zatı için, alemde ne mazhar vardır; ne de ayna. Hatta onun zatı için, alemle bir münasebet ve iştirak asla yoktur. Hem de kesin olarak. İsterse bu münasabet isimde veya surette olsun. Bu mana, bir ayet-i kerimede şöyle anlatıldı:

"Elbette Allah alemlerden ganidir."(29/6)

Fakat, isimler ve sıfatlar öyle değildir. Zira, bunların alemle isim yönünden münasebeti, suret yönünden ne iştiraki vardır. Nitekim, Vacib Taala'da ilim olduğu gibi, mahlukta dahi ilim vardır. Amma, mahluktaki o ilmin suretidir. O Zatta kudret olduğu gibi, mümkinde dahi kudret vardır. Orada kudretin kendisi olduğu gibi; burada da kudretin sureti vardır. Amma, zat öyle değildir. Zira, mümkinin, o devletten yana nasibi yoktur; onun için, kendi kendine kıyam verilmemiştir. Hatta mümkin, yüce Hakkın isim ve sıfatları üzerine mahluk olduğu cihetten tamamı ile arazdır. Cevheriyetten yana hiçbir koku almamıştır. Onun kıyamı dahi, yüce mukaddes Vacib Taala'nın zatı iledir.

Akıl erbabının, bu alemi cevher ve araz olarak ikiye ayırmaları, onların nazarlarının zahirle kısıtlı olduğundandır. Mümkün cinsinden, bazısının bazısı ile kıyamı var ise, bu arazın arazla kıyamı kabilinden olup arazın cevherle kıyamı değildir. Hatta, hakikatta iki arazın kıyamı, yüce mukaddes Vacib Zat iledir. Onların arasında hiç de cevheriyet sabit olmamıştır. Bütün mümkinatın Kayyum'u, yüce mukaddes Allah'tır. Hakikatta, mümkin için bir zat yoktur ki; o zat ile kendisi kıyam ede... Elbette zat, yüce mukaddes Vacib Taala'nındır; sıfatları dahi onunla kaim olmaktadır; keza bütün mümkinat dahi öyledir.

-Ene... (Ben) lâfzı ile, herkesin kendi zatına vaki olan işarete gelince...

Bu işaret hakikatta; o tek olan zata işarettir ki, her şeyin kıyamı onunladır. İşaret eden, bunu bilsin veya bilmesin. İsterse, yüce Hakkın Zat'ı; kendisine işaret edilen ve bir şeyle de asla ittihad etmiş olmasın.

Üstte anlatılan derin maarifi, kusurlular tevhid-i vücudi maarifi ile karıştırmasın. Eli ve cebi de birbirine müttahid sanmasınlar. Çünkü tevhid erbabı, yüce mukaddes Zat'tan başka bir varlığa kail olmazlar; isimlerine ve sıfatlarına da ilmi itibar olarak kanaat ederler. Mümkinatın hakikatları için derler ki:

-Onlara vücud rayihası ulaşmamıştır. Ayan dahi, vücud rayihasını almamıştır.

İşte, üstteki cümle, onların kelâmından alınmıştır.

Bu Fakir, şuna itikad eder ki: Yüce Allah'ın sıfatı, zatı üzerine fazladan bir varlıkla mevcuttur. Nitekim, ehl-i ulema dahi, buna kaildir. İsimlerin ve sıfatların tecelligâhları olan mümkinata gelince, onlar için dahi vücud isbat edilir.

Bu babda netice söz şu ki: Mümkinat için, kendi kendine kıyamı olmayan arazdan başka bir şey bilinmiyor. Mümkinatta kendi kendine kıyamı olan cevher, ona isbat edilememektedir. Bunun için, yakin derecedeki mana şu ki, her şeyin kıyamı, yüce Hakkın zatı iledir.

Üstteki mana üzerine, şöyle bir şey sorulabilir:

-Yapılan bu tahkikten anlaşılan odur ki; mümkinatın zatı, aynen Vacib Taala'nın zatıdır; mümkin dahi şanı yüce Vacib ile müttahiddir. Böyle bir şey ise, hakikatların değişmesini gerektirdiğinden muhaldir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Mümkinin zatı, yani mahiyeti ve hakikatı; Allahu Taala'nın isimlerine ve sıfatlarına tecelligâh olarak mahsus kılınan müteaddid arazların aynıdır. Bu ayniyet için, Vacib Taala'nın zatı ile asla bir beraberlik yoktur. Aralarında ittihad dahi yoktur; hem de şekillerin hiçbir ile. Onun için de, hakikatların kalbi (değişmesi) gerekmez. Dolayısı ile o makamda, arazlara yüce mukaddes Zat ile kıyamdan başka bir şey kalmaz. Onun Kayyumiyeti dahi, bütün eşya iledir.

Burada, bir başka soru daha sorulabilir:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile herkesin zatına işareti, Vacib Taala'nın zatına raci olmaktadır.

Bundan lâzım gelir ki; mümkinin zatı, yani mahiyeti ve hakikatı Vacib Taala'nın ayenn zatı olan. Zira, herkesin:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile işareti, kendi hakikatına ve mahiyetinedir.

Bu dahi, hakikatın kalbini (değişmesini) gerektirir. Tevhid-i vücudi erbabının kelâmının dahi aynıdır.

Bu soruya şu cevabı veririm:

-Evet... herkesin:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile işareti kendi hakikatına olsa dahi; ama, onun hakikatı bir araya gelmiş arazlardan olduğu için, bu işarete onun kabiliyeti yoktur.

Zira, arazlar, asaleten ve istiklâlen hissi işareti kabul edemezler. Onun hakikatı bu işareti kabul etmeyince, işaret o hakikatı kıyamda tutan hakikata raci olur.

Mümkinin mahiyeti, bir araya gelen o arazların aynıdır.

Mümkinin kabiliyetsizliği dolayısı ile bu işaret, onun kıyamını sağlayana raci olunca, onun kıyamını sağlayan dahi Vacib Taala'nın zatıdır; bunun içni hakikatın kabli (değişmesi) gerekmez. Mümkin dahi, yüce mukaddes Vacib Taala olmaz.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, tevhid-i vücudi erbabının kelâmına mugayir olur.

Asıl şaşılacak mana şu ki:

-Ene... (Ben...) lâfzı, mümkinden sadir olup Vacib Taala'ya dönmektedir; mümkin dahi hali üzere kalmaktadır. Bunun için de:

-Sübhani...

-Enel-Hak... cümlelerini söyleyemez. Belki de temeyyüz sahibi olarak bu sözleri söylemeye güç yetiremez.

★★★

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-Mümkinin kıyamı Vacib Taala ile olduğuna göre, sonradan yaratılan hadis şeylerin kıyamı dahi o yüce Zat ile olmayı gerektirir. Böyle bir şey de mümtenidir.

Bunun için, şu cevabı veririm:

-Hadis şeylerin kıyamının mümteni olması, yüce Zat'a hûlül manasındadır; muhal olan da budur. Lâkin, burada hûlül manası yoktur; sübut ve takarrür manası vardır. Yani mümkinin sübutu ve kararı, Vacib Taala'nın zatı ile olmaktadır.

Bu manada bir başka soru da şöyle olabilir:

-Mümkinin sübutu, Vacib Talaa ile oldu. Halbuki o, mümkinin tamamen araz olduğu da takarrür etmiştir. Dolayısı ile ona kıyam edeceği bir mahal gerek. Bu mahal neredir? Vacib Taala'nın zatı değildir. Mümteni dahi, onun için bir mahal olamaz.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Araz o şeydir ki, zatı ile kıyam yoktur; başkası ile kıyamı vardır. Akıl erbabı dahi, arazın kıyamında hülûlden başka bir mana anlamadıklarından zaruri olarak araz için mahal isbatına kalktılar. Bir mahal olmadan da, onun sübutunu muhal saydılar. Kıyam için bir başka mana zahir olunca asla mahal lâzım gelmez. Ki bu daha önce de anlatıldı. Müşahedemiz ve mahsusumuz (hissimize gelen) odur ki: Bütün eşyanın kıyamı Vacib Taala iledir. Amma, arada bir hülûl ve mahal asla yoktur. Bunu, akıl erbabı, ister tasdik etsin; isterse etmesin. Onların şekleri, bizim bedahetimizle çarpışamaz; yakınimiz dahi onların şekki ile zail olmaz.

Bu bahsi bir misalle izah edelim:

Tılsım erbabı ve simyacılar; eşyayı garib cisimler cinsinden meydana getirirler. Acaib arazlar şeklinde ortaya çıkarırlar. Bu görüntülü surette herkes bilir ki, bu cisimlerin kendi başlarına bir kıyama yoktur. Yani araz gibi. Onlardan her birinin kıyamı, tılsım sahibinin kendisine bağlıdır; onların kendi başlarına bir mahalli de yoktur. Şunu da bilsinler ki, bu kıyamda, haliyet ve mahalliyet şaibesi yoktur. Elbet, bu cisimlerin ve arazların sübutu, o tılsım sahibinin zatı iledir; bir hülûl tevehhümü de yoktur.

Üzerinde durup anlatmaya çalıştığımız mana dahi, bu taavvurun aynıdır.

Sübhan Hak, eşyayı his, vehim mertebesinde yarattı. Bu san'atına perklik ve muhkemlik dahi kattı. Ebedi muameleyi ve sonsuz azabı dahi o eşya ile rabıtalı kıldı. Bu manadan olarak, eşyanın kendi zatı ile kıyamı yoktur; hülûl şaibesi olmadan, eşya onun zatı ile kaimdir. Hal ve mahal zannı dahi yoktur.

Burada bir başka misal daha vardır. Ki bu misal, bir dağın veye semanın sureti olup aynada zahir olmuştur. Hangi ebleh sanır ki, bu suretler cisimdir ve cevherlerdir; ayrıca onları, kendi başlarına kaim sanırlar. Faraza

bir kimse, o suretleri araz kabul ede ve başkası ile de kaim bildikten sonra araziyet sebebi ile onlara mahal araştırsa, aynca onların sübutlarını mahalsiz saysa, bu şahıs dahi sefihtir. Çünkü bu kimse, sırf taklid yolu ile, kendi bedahetini inkâr etmektedir. Zira, temyiz kabiliyeti olan herkes açıklıkla bilir ki, o suretler için asla bir mahal yoktur. Hatta onların bir mahalle ihtiyacı da yoktur.

İşte, mümkinatın tümü; keşif ve müşahede erbabı katında budur ve görülen timsallerden başka değildir. Yani anlatılan suretler gibi...

Bu manada asıl söz şu ki:

-Sübhan Hak, bu suretleri ve timsalleri kâmil kudreti ile öyle sağlamlaştırıp kuvvetlendirdi ki, halelden masun ve zevalden dahi mahfuz oldular. Uhrevi muamele dahi, onlarla bağlantılı kılındı. Ki bu mana, bir kereden çok anlatıldı.

Nazzam, mütekelliminden olup mutezile ulemasındandır. Yerinde bir zan olmadan zan ve tahmin hükmü ile şöyle demiştir:

-Bu alem toplu arazdır.

Ayrıca, onları cevherlerden de hali zannetmiştir.

Evet, yalancı bazan doğru söyleyebilir. Bu arazın kıyamı için, yüce Sultan Vacib Taala'nın zatı ile kaim olduklarına kısır görüşü dolayısı ile kail olmayınca; akılların taanına ve ayıplamasına bir yer olmuştur. Çünkü, araz, mutlak bir başkasının varlığı ile kaimdir. Kendisi, cevherin varlığına da kail değildir ki; arazın kıyamını dahi ona istinad ettirsin.

Sofiyeden Fütuhat-ı Mekkiye Sahibi (Muhyiddin b.Arabi Allah sırrının kudsiyetini artırsın) itikad etti ki: Alem, ayn-ı vahidde toplanan arazdır. Bu ayn-ı vahidi dahi yüce Sultan Zat Ehadiyet'ten ibaret eyledi. Lâkin o, bu arazın iki zamanda baki olmadığına da hükmetti. Bunun için şöyle dedi:

-Alem, bir anda yok olur; onun yenisi teceddüd edip gelir.

Fakir'e göre anlatılan bu muamele, şühuda dayalı olup vücuda bağlı değildir. Nitekim, bu bahis, Rübaiyet şerhi haşiyelerinde tahkik edilmiştir. Bu manayı, salik, orta hallerde görür. O zaman, mutlak olarak ağyar nazarından silinmemiştir. O halinde bir an alemi yok olarak görür; ikinci anda mevcud görür; üçüncü anda yine yok görür; dördüncü anda mevcud görür... Taa, mutlak fenaya kavuşuncaya kadar, bu hali devam edip gider. O fenayı bulunca da, alemi daimi yok görür. Bu halinde alem, yoklukta devamlıdır. Yani onun müşahede gözünde...

Orta halde böyle olduğu gibi, aleme rücu durumunda dahi böyle olur. Alem, kendisine bazan zahir olur; bazan da gizlenir.

Yine bu makamda, o kimse, teceddüd-ü emsal haleti dahi tevehhüm eder.

Bir irfan sahibi için, beka muamelesi ve aleme rücu tamam olunca, irşad ve tekmil makamına da dayanınca; aynı şekilde alem onun nazarında zahir olur. Alemi devamlı olarak, var görür.

Bu durumda muamele, salikin şühuduna raci olur; alemin vücuduna olmaz. Zira, alemin varlığı bir yol üzerinde zail olup gitmez. Eğer bir tezeb-

züb var ise, bu da şühuddadır.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

Arazların tek zamanda baki olmadıkları hükmü ise, anlatılan manaya dahildir. Nitekim, bunu bazı mütekellimin anlatmıştır; ama sübut mertebesine ulaşmamıştır. Arazın baki olmadığı manasında getirdikleri delil ise, tam değildir.

★★★

Üstte anlatılan derin manalı maarif, arkadaşların pek çoğuna bir ders mahiyetindedir. Buna şevki olan herkese nakledilmesi gerekir.

Fakir'de bir çeşit maraz olduğundan, arkadaşlarından her birine tek tek yazamadı; bu maarif ile yetindi.

Selâm size ve yanınızdakilere...

★★★

359. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kelime-i tayyibenin (LA İLAHE İLLALLAH) faziletleri beyanında olup o mübarek kelime tarikatı, hakikatı, şeriatı zamammun etmektedir.

b) Nübüvvet kemalâtı yanında, velâyet kemalâtının bir değeri olmadığının beyanı.

c) Velâyete mutlaka şeriatın lâzım olduğunun beyanı.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Ahmed Bengali'ye yazmıştır.**

LA İLAHE İLLALLAH MUHAMMEDÜN RESULULLAH... (İlâh yoktur; ancak Allah vardır. Muhammed Allah'ın resulüdür)

Üstteki kelime-i tayyibe, tarikatı, hakikatı ve şeriatı tazammun etmektedir. Salik, nefy (LA) makamında olduğu süre, kendisi tarikat makamındadır. Bu nefy işinden tamamen fariğ olur, bütün ağyan nazarından siler, tarikatı itmam edip fena makamına vasıl olur, nefyden sonra isbat (İLLA) makamına gelir ve sülûkten cezbeye meyleder ise, hakikat mertebesinde tahakkuk ederek, beka ile ittisaf etmiş olur.

İşte anlatılan nefy ve isbat, bu tarikat ve hakikat, bu fena ve beka, bu sülûk ve cezbe ile velhayet ismi doğruluğu bulur. Nefis ise, emmare olmaktan çıkıp itminana meyleder. Pâk ve temiz bir hale gelir.

Velâyet kemalâtı, bu kelime-i tayyibenin birinci kısmı olan nefy ve isbata bağlıdır. Bu kelime-i mukaddeseden ikinci kalan cüz ise, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin risaletini isbat etmektedir. Ona ve âline salât ve selâmlar olsun.

Bu son ikinci cüz, şeriatı tahsil edip onun kemalini sağlamaktadır.

Başta ve ortada, şeriattan yana her ne nasıl olur ise, o şeriatın sureti, ismi ve resmidir.

Şeriatın hakikatı bu yerde husule gelir ki, o velâyet mertebesinin husulünden sonra olmaktadır. Nübüvvet kemalâtına gelince, ki o, tebaiyet ve verasetleri ile enbiyanın kâmil olan tabilerine olmaktadır; bu dahi yine bu

yerde olmaktadır.

Velâyeti hasıl eden tarikat ve hakikata gelince, her ikisi de, şeriatın hakikatını ve nübüvvet kemalâtını tahsil için olan şartlar arasındadır.

Şöyle itikad edilmesi yerinde olur:

a) Velâyet taharet (namazdan önceki temizlik) gibidir.

b) Şeriat namaz gibidir.

c) Tarikatta, hakiki necasetin izalesi var gibidir.

d) Hakikatta ise, necaset-i hükmiyenin izalesi var gibidir.

Tam manası ile taharetten sonradır ki; şeriatın hükümlerini yerine getirebilme hakkı kazanılır; namazı eda etme kabiliyeti de hasıl olur. O namazı ki, yakınlık mertebelerinin nihayetidir; dinin direğidir; müminin miracıdır.

Bu kelime-i mukaddeseden ikinci cüz'ü, nihayeti olmayan bir deniz gibi buldum. Onun yanında birinci cüz ise, bir damla gibi müşahede edilmektedir.

Evet, durum yukarıda anlatıldığı gibidir. Zira, nübüvvet kemalâtı yanında velâyet kemalâtının bir miktarı olamaz. Güneşin yanında bir zerrenin ne hükmü olabilir ki?

Sübhanellah...

Eğri görüşlerinden dolayı, bir cemaat sandı ki, velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir; özün özü olduğu halde şeriatı dahi kabuk zannettiler.

Ne yapabilirler ki? Zira, nazarları, şeriatın suretine kısılıp kalmıştır. Öz namına, kabuktan başka bir şey tahsil edememiştir. Nübüvveti dahi, halka teveccüh sebebi ile kısır sanmışlardır. Bu teveccühü dahi, avamın teveccühü gibi nakıs bilmişlerdir. Dolayısı ile Hakka olan velâyet teveccühünü bu teveccüh üzerine tercih etmişlerdir. Bunun için de şöyle demişlerdir:

-Velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir.

Ama anlayamamışlardır ki; nübüvvet kemalâtında teveccüh velâyet mertebesinde uruc vaktinde olduğu gibi Hakkadır. Hatta, velâyet mertebesinde uruca bağlı bu kemalât, nübüvvet makamında hasıl olanın bir suretidir. İleride bu husustan bir parça anlatacaktır. Nüzul-ü nübüvvet vaktinde ise, velâyette olduğu gibi teveccüh halkadır.

Ancak, aradaki fark şudur: Velâyette zahir, halka müteveccih olup batın da Sübhan Hakkadır; nübüvvete ise, zahir ve batın her ikisi halka müteveccihtir. Nübüvvetin sahibi dahi, bütün külliyeti ile halka Hakka davet eder. İş bu nüzul, velâyet nüzulünden daha kemali ve daha tamdır.

Nitekim, üstteki manayı bazı kitaplarımda ve risalelerimde tahkik etmiştim.

Nübüvvet sahibinin halka olan bu teveccühü ise, onların sandıkları gibi avamın teveccühüne benzemez. Zira, avamın halka teveccühü ise, ağyar ile taallukları dolayısı ile değildir. Zira bu büyükler, ilk adımda ağyar bir talluka veda edip halkı yaratan yüce Sultan Halik ile alâka hasıl etmişlerdir.

Hatta, bu büyüklerin halka olan teveccühü, onları hidayete erdirip irşadlarını sağlamak, halkın Halikına ulaşmakta onların delilleri olmaktır; onları

Mevlâ'nın rızası bulunan şeylere irşad eylemektir. Hiç şüphe edilmeye ki, onlann bu gibi halka teveccühten maksatları, onlan yüce Hakkın gayrına olan bağlardan kurtarmaktır ve öbür türlü nefsi için olan Sübhan Hakka teveccühten daha faziletlidir.

Üstte anlatılan mana üzerine bir misal verelim. Şöyle ki:

Bir şahıs, oturmuş Allah'ın zikri ile meşgul olmaktadır. Bu arada, bir âmâ çıkar. Hemen yolu üzerinde de bir kuyu vardır. O kadar ki, adımını atsa kuyuya düşecek durumdadır. Şimdi bu durumda, o şahıs için oturup zikirle meşgul olmak mı daha faziletlidir; yoksa o âmâyı kuyuya düşmekten kurtarmak mı? Hiç şüphe edilmeye ki, o durumda âmâyı kurtarmak en faziletlisidir. Zira, Allahu Teala, ondan ve onun zikrinden ganidir. Amâ ise, muhtaç bir kuldur. Ondan zararı def etmek ise, zaruridir. Bilhassa, bu kurtarmayı yapmakla memur olur ise... İş bu vakitte, yaptığı bu kurtarma, aynen zikirdir; zira emre imtisal vardır. Zikirde bir hakkı eda vardır; o da Mevlâ'nın hakkıdır. Emrini aldığı kurtarmayı yapmakta ise, iki hakkı eda vardır: Kulun hakkı ve Mevlâ'nın hakkı. O kadar ki, o vakitte kurtarmayı bırakıp zikretmek, masiyete de girebilir. Çünkü ,zikir bütün vakitlerde iyi değildir. Hatta bazı vakitlerde zikir etmemek, iyi olur. Meselâ yasak edilen günlerde oruç tutmamayı, mekruh vakitlerde namazı bırakmayı, oruçtan ve namazdan daha faziletli sayabiliriz.

Bilinmesi yerinde olur ki, her ne şekilde müyesser olur ise, zikir, gafletin tardından ibarettir. Zira, zikir, nefy ve isbat kelimelerinin tekrarına inhisar etmektedir. Yahut ism-i zat (Allah) kelimesinin tekrarına inhisar etmektedir. Nitekim, bilinen durum budur.

Her ne zaman bu zikir, emirleri yerine getirmeye ve yasaklardan da kaçmaya göre olur ise, hepsi zikre dahil olur. Hatta, şartlarına riayet edildiği takdirde, alışveriş dahi zikre dahildir. Şartlanna riayet edildiği takdirde, evlenmek ve boşanmak dahi zikirdir. Zira, emri veren ve yasak eden yüce Sultan, şartlarına riayet edilerek bu işler yapıldığı zaman; onları yapanın gözü önündedir; bu durumda gaflet mecali olmaz.

Ne var ki, mezkûrun ismini ve sıfatını anmak sureti ile yapılan zikir tez tesirli olup, zikri edilene mahabbet getirir; ona çabuk ulaştırır. Amma, emirleri yapmak ve yasaklardan kaçmak sureti ile yapılan zikir böyle değildir. Zira o, bu sıfatlardan yana nasibi azdır. Şer'i emirlerin ve yasakların yerine getiilmesinde, bazan bu sıfatlar tek tük bulunar ise de, enderdir.

Hazret-i Hace Nakşibend (ks) şöyle dedi:

-Hazret-i Mevlâna Zeyneddin Taybadi (ks) ilim yolundan Hakka vasıl oldu.

Bundan başka, mezkûr zatın adı ve sıfatı anılarak yapılan zikir, şer'i hudutlara riayet edilerek hasıl olan zikre de vesile olur.

Şer'i hükümlere bütün emirlerde riayet etmek, şeriat koruyucusuna tam manası ile mahabbet olmadan müyesser olmaz. Bu mahabbet ise, o yüce Zat'ın ismini ve sıfatını zikre bağlıdır. Bunun için, önce o zikir gereklidir ki, onun sebebi ile bu zikir hasıl ola... İnayet muamelesi dahi ayrı bir iş

olup, burada ne şarttır ne de vesile.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allahu Teala, kimi dilerse kendisine onu seçer."(42/13)

★★★

Biz yine esas konuşmamıza dönelim. Deriz ki:

-Tarikat, hakikat ve şeriattan ibaret olan, bu üç muamelenin dışında diğerlerine mahsus bir başka muamele vardır. Mümkündür ki, şöyle söylene:

-O muamelelerin, bu muamelenin yanında sayısı ve itibarı yoktur.

İsbatla taalluku olup da hakikat mertebesinde hasıl olan, bu muamelenin suretidir. Bu muamele dahi o suretin hakikatıdır.

Burada misal olarak, şeriatın suretini verebiliriz. Ki bu, başta avama hasıl olmaktadır. Tarikatın ve hakikatın husulünden sonra da, o suretin hakikatını bulmak müyesser olur.

Tahayyül ve teemmül etmek gerek. Bir muamele ki, sureti o muamelenin hakikatı ola, mukaddimesi dahi velâyet ola, onun için dedikodu yeri nasıl olur? Ondan beyan yeri nasıl kalır? Faraza beyan edilse dahi kim idrak edebilir? Nasıl idrak edilir?

Bu muamele ki, ülü'l-azm sahibi peygamberlerin verasetidir, onlara salât, selâm, tahiyyet ve bereketler olsun. Azdan dahi az kimselerin nasibi olmaktadır. Bu muamelenin asılları ki, azdır; onun füruu daha az olur zaruri olarak.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Üstte verilen bilgilerden gerekli oluyor ki; irfan sahibi, bazı mertebelerde adımını şeriat haricine atar ve şeriatın ötesine yükselir.

Bunun için, şu cevabı verebilirim:

-Şeriat zahir amelleridir. Bu muamele ise, bu dünya hayatında batına taalluk eder.

Zahir daima şeriatle mükelleftir; batın ise, bu muamele ile doludur.

Bu dünya, amel yeri olduğundan ötürü; batın için, zahir amellerden büyük yardım vardır. Batının terakkileri dahi, zahire taalluk eden şeriat hükümlerinin yerine getirilmesine bağlıdır. Bu mana dolayısı ile, bu dünya hayatında hem zahire, hem de batına şeriat lâzımdır.

Zahirin vazifesi, şeriatın mucibi ile ameldir; batının nasibi ise, bu amelin neticeleri ve semereleridir.

Şeriat, her kemalâtın anası ve bütün makamların aslıdır.

Şeriatın neticesi ve onun semereleri, yalnız dünya hayatına inhisar etmez. Zira uhrevi kemalât ve sermedi nimetler aynı şekilde şeriatın neticeleri ve onun semereleridir.

Şeriat mübarek bir ağaçtır; alem onun meyvelerinden ve lezzetlerinden, bu dünya hayatında ve öbür dünya hayatında faydalanır. Her iki cihanın faydaları da ondan alınır.

★★★

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:
-Bu beyandan lâzım geldi ki; batın Sübhan Hakka müteveccih ola, zahir dahi halka. Yani nübüvvet kemalâtında... Bazı mektuplarında ve risalelerinde yazdığın gibi, bu mektubatında dahi geçti ki: Nübüvvet makamında teveccüh tamamı ile halkadır. Bu iki mana arasındaki uyarlık derecesi nedir?
Bunun için şu cevabı veririm:
-O anlatılan muamele, uruca taalluk eder. Davet makamı ise, hübuta bağlıdır. Uruc vaktinde batın Sübhan Hak ile olur; zahir ise, halk ile. Ta ki, şeriat-ı garra uyarınca, onların hakları yerine getirile. Hübut zamanı ise, tamamı ile halka müteveccih olmaktadır. Bütün külliyeti ile Sübhan Hakka vardıran delilleri olmaktadır. Arada bir münafat yoktur.

★★★

Yukarıda anlatılan bu makamın tahkiki şudur ki: Halka teveccüh, aynen Hakka teveccühtür.
Bir ayet-i kerime meali:
-Her ne yana yönelirsek, Allah'ın vechi oradadır."(2/15)
Üstte anlatılan:
-Mümkin, Vacib'in aynıdır; yahut, Vacib'in aynasıdır demeye gelmez. Zira o, yüce Zat Sübhan'dır.
Bu hakir mümkinin değeri nedir ki? Vacib Taala'nın aynı olan veya onun aynalığına kabiliyetli ola. Belki de, şöyle demek yerinde olur:
-Vacib Taala, mümkinin aynasıdır. Eşya, Vacib Taala'nın aynasında tevehhüm edilmektedir.
Tıpkı aynanın suretinde, eşyanın suretlerinin bulunması gibi. O suretlerin, aynanın suretine hülulu ve sereyanı olmadığı gibi, eşyanın dahi, Vacib Taala'nın aynasına hülulü ve sereyanı yoktur.
Anlatılan manada nasıl hülul ve sereyan tasavvur edilir ki?.. Zira, ayna mertebesinde, suretlerin vücudu yoktur. O suretlerin vücudu ancak, tevehhüm ve tahayyül mertebesinde olur.
Bir yerde iki ayna vardır; orada suretler olmaz; bir yerde ki, suretler vardır, orada dahi ayna bin defa uzaktır. Zira suretlerin, hayali bir görüntüden başka sübutu ve vehmi tahakkuktan başka bir vücudu yoktur.
Şayet o suretler için bir mahal var ise, o dahi tevehhüm mertebesindendir. Eğer onlar için bir zaman var ise, o dahi tahayyül mertebesindedir. Amma, o eşya için, hayale kalan görüntüler, Sübhan Hakkın bir san'atı olduğundan; onlar halelden masun, çabuk zevalden dahi mahfuzdurlar. Ebedi muamele dahi, onlara bağlı bulunmaktadır. Sermedi olan azap ve sevap ise, onlarla bağlantılı kılınmıştır.

★★★

Bilesin ki, suret aynasında evvelâ melhuz olan, suretlerdir. İkinci iltifat ancak, mir'atın şühudu içindir.
Vacib Taala'da evvela melhuz olan aynanın kendisidir. İkinci iltifat ise, ancak eşyanın şühudu içindir.

Aynı şekilde, aynanın suretindeki suretler dahi ayna hükümlerini ve eserlerini gösterenlerdir. Eğer ayna uzun ise, eşya dahi aynı şekilde uzun olur. Eşya dahi, aynanın uzunluğunu gösterenler hükmüne girer. Eğer ayna küçük ise, o küçüklüğü, suretlerin görüntüsü zuhura getirir. Amma Vacib Taala'nın aynası böyle değildir. Zira, eşya, onun hükümlerine ve eserlerine göstermelik yerler olamazlar. Zira, o yüksek mertebe üzerine bu hüküm bir eser yoktur. Hatta, bütün nisbetler, o mertebede o aynadan atılmıştır. Şayet eşya, göstermelik yerler olsalardı, neyi gösterebilirlerdi?

Evet, caizdir ki, tenezzül mertebelerinde eşya, Vacib Taala'nın hükümlerinin suretlerine göstermelik yerler olalar. O tenezzül mertebeleri dahi, isimlerin ve sıfatlann yeridir.

Misal olarak anlatalım ki, basar, ilim, kudret (işitmek, görmek, bilmek, güç) eşyaların göstermelik yerlerinde zahir olmaktadırlar. Bu dahi, zahir olan eşyanın aynası durumunda bulunan vücub mertebesinde sabit olam sem, basan, ilim, kudret suretleridir.

Yukanda şöyle bir cümle kullandım:

-Vacib Taala'nın aynasında evvelâ melhuz olan aynanın kendisidir. İkinci iltifat ise ancak eşyanın şühudu içindir. Bu eşya dahi, o aynadaki suretler gibidir.

Bu anlatılan rücuun başlangıcıdır ki, nazar için, suretler onda zuhura gelir. Amma henüz o suretler tamamı ile nazardan kalkıp gizlenmemiştir. Rücu, nihayete erdiği, eşyada seyir dahi enine boyuna vaki olduğu, imkân dairesi merkezinde istikrar dahi müyesser olduğu zaman, zaruri olarak, şühud gayb ile yer değiştirir. Şühudi iman dahi, gaybi iman olur.

Amma davet muamelesi tamam olduğu, göç tokmağı dahi vurulduğu zaman, gayb da kalmaz. Şühuddan başka bir şey de olmaz. Lâkin, bu şühud, öbür şühuddan daha tamam ve daha kemallidir; yaci rücudan az önce hasıl olan şühuddan. Zira, ahirete taalluk eden şühud, dünyaya taulluk eden şühuddan daha mükemmeldir.

Bir şiir:

Erbab-ı nimete kutlu olsun erdikleri
Miskin aşıka yeter kadehle içtikleri...

Bilinmesi yerinde olur ki, üstteki tahkikten de anlaşıldığına göre, bir şeyin sureti ki, aynada zahir olur, tahayyülün dışında onun bir sübutu yoktur. O suretin onda husulü olsa dahi, ayna sırf mücerredliği üzeredir.

Üstte anlatılan mana için, şöyle denmesi mümkündür:

-Ayna o surete yakındır.

Şöyle denmesi de mümkündür:

-Ayna o sureti ihata etmiştir.

Halbuki, bu yakınlık, bu ihata ve maiyyet; bir cismin ve cevherin yakınlığı ve onlan nazarı ihatalan gibi değildir. Elbette onda bir yakınlık ve ihata vardır; amma akıl onu tasavvurdan aciz olup onların keyfiletini idrakten ya-

na da kusurludur. Bu surette, ihata, yakınlık, beraberlik sabittir; amma onlann keyfiyeti asla bilinmemektedir.

Bir ayet-i kerime meali:

"...En üstün mesel (sıfat) **Allah'ındır."**(30/27)

İşte, yüce Hakkın aleme yakınlığı dahi anlatılan manadıdır. Keza onun, ihatası ve maiyeti dahi öyledir. Olduğu malumdur; amma, keyfiyeti meçhuldür.

Biz iman ediyoruz ki, Allahu Teala, aleme yakındır, onu ihatasına almış ve onunla beraberdir. Ne var ki, bu yakınlığın, bu ihatanın, bu mahiyetin keyfiyetini bilemeyiz ki, nasıl bir şeydir?

Çünkü, bu sıfatlar eşyanın sıfatlanna mugayirdir. İmkân ve hüdus simasından dahi beridir.

Her ne kadar onun tanzirini ve teşbihini hakikatın köprüsü mecaz aleminde varid görüyor ve ona ayna ve suret olarak ima ediyorsam da, görüşü keskin olanlar mecazdan hakı'kata çıkmaya çabalamalıdırlar; suretten geçip manaya meyilli olmalıdırlar.

Selâm, hüdaya tabi olanlara...

★★★

360. MEKTUP

MEVZUU: Nasihat ve tebihtir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Kasım Bedahşi'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualer ederim.

★★★

Bildirmek isterim ki, bu kardeşim mektubundan ve kelhamından; taleb harareti anlaşılmakta ve gönül birliği kokusu gelmektedir. Bunun için, Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Bu devlet, sohbet yakınlığı eserine benzemektedir. Hiçbir faydası olmayan alâkalar, sizi bir cuma dahi sohbette olmayı terk ettirmesin. Biliyorum, sohbetinin toplam günleri ona ulaştı mı ulamadı mı?

Allah'tan utanmak gerekir; şu cihetten ki: Bin günden bir tanesi Allah için ayrılmaz; çeşitli taallukattan dahi kendini derleyip toplayamaz.

Sizin için hüccet tamàmdır. Vicdanında bulursun ki, bu sohbetlerden bir tanesi, erbainlerin mücahedesinden daha faziletlidir. Bununla beraber, bu sohbetten kaçmaktasınız; hile ile kendinizi ondan uzak tutamazsınız.

İstidad cevheriniz güzeldir; amma onu bu kuvveden fiile çıkaramadıktan sonra, neye yarar? İstidadınız üstündür; amma himmetiniz düşüktür. Çocuklar gibi, nefis cevherler yerine, düşük saksı parçaları ile yetinmektesiniz.

Bir şiir:

Malum olur gün gibi sabah oldukta;
Gerçek hüviyeti, kimdir karanlıkta?

Henüz fırsat kaçmış değildir. Esaslı düşünmek yerinde olur. Bu işin umdesi, gönül birliği olanlarla sohbettir. Bu devlet müyesser olmaz ise, vakitleri Allah'ın zikrine harcamak gerek. Zikre aykırı düşen, her şeyden kaçmalıdır.

İşin kolay tarafına kaçmadan, şer'i olan helâl ve harama güzelce riayet etmelidir.

Beş vakit namazlarında cemaatı bırakmayınız. Tadil-i erkâna dahi tam manası ile riayete çalışmalısınız. Namazların edasını dahi, müstahab olan vakitlerde yapınız.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla ve bizi bağışla, sen her şeye kadirsin."(66/8)

★★★

361. MEKTUP

MEVZUU: Rıza makamına rağbet ettirmek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Talib Bedahşi'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Hace Muhammed, daima matlubun talibi olmalıdır.

Kurretü'l-ayn Muhammed Sıddık'ın vefatını yazmışsın.

Bir ayet-i kerime meali:

"Biz Allah içiniz, ona dönücüleriz."(2/156)

★★★

Ey pek aziz kardeş,

Mü'minlere göre, Sübhan Hak, her şeyden değerli ve daha sevgilidir.

Mallar olsun, çocuklar olsun; öldürmek olsun, diriltmek olsun, bunların hiçbirinde, Sübhan Hak'tan başkasının dahli yoktur. Bundan dolayı, Sübhan Hakkın fiili dahi zaruri olarak; mü'minler için pek değerli ve pek sevimli olmalıdır.

Sevenlere düşer ki, sevilen zatın fiillerinden lezzet alıp kalalar; onunla ferahyab olalar.

Size sabır için nasıl delâlet edeyim? Böyle bir şeyde kerahete ima vardır. (Yani bir zorlama olur)

Rıza makamı, her ne kadar rağbetten ve sürurdan haber vermekte ise de; lâkin iltizaz mertebesi bir başka iştir.

Şiirler:

Aşk bir kıvılcımdır yaktı aldı;
Cümle halkı, baki Habib kaldı.

Yad katline LA oku fırladı;
Hel bak, LA'dan sonra ne kaldı?

Sana müjde ey aşık, halk yandı;

Hallak ilahımızdan gayrı kalmadı.
Selâm, hüdaya tabi olanlara.

★★★

362. MEKTUP

MEVZUU: Masivayı unutmak, bu tarikatta ilk adımdır. Çalışmak lâzımdır ki, bu hususta kusur vaki olmaya.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Geda'ya yazmıştır.**

Allah'a hamd eder, onun peygamberine ve peygamberinin keremli âline salât ve selâm eyleriz.

Hace Muhammed Geda kardeşe nasihattır:

İtikadı düzeltip fıkhi hükümleri de yerine getirdikten sonra; yüce Sultan Allah'nı zikrinde devam edile. Hem de hiç unutulmadan devam edile. Zikir, o şekilde istilâ etmeli ki, batında zikri edilen zattan başkası kalmaya. Zikri edilen zattan başkasına ilmi ve hubbi taalluk zail olup gitmelidir.

Üstte anlatıldığı gibi olduktan sonradır ki, kalb için, masivayı unutmak hasıl olur. Salik, gayrı görmekten ve onu idrakten kurtulur. Hatta, matlubda müstehlek ve müstağrak olur. Hem de daima.

Muamele ki, buraya ulaştı; bu Tarikat-ı Aliyye'de bir adım atılmış olur. Yerinde olur ki, bu ilk adımda kusurlu olmamaya çalışıla. Ve dahi, başkasını görmek esaretinde dahi kalınmaya.

Bir şiir:

Geliniz, ey kahramanlar toptan bu yana;
Ganimet var, hiçbir mani yok ondan yana.

★★★

Zahirde taallukatınız az görülmektedir. Lâkin, siz kendiniz; taalluk şevki ile kendinizi taalluk erbabından kılmaktasınız.

-Zarara razı olan, nazara müstahak olmaz, cümlesi mesel-i mukarreredir.

Vesselâm.

★★★

364. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın beşer ile kelâmı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Sıddık'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Bilesin ki,

Ey Sıddık kardeş, Sübhan Hakkın beşer ile olan kelâmı, bazan şifahi olabilir ki, bu peygamberlerden bazı fertlere olmaktadır. Onlara salât ve selâm olsun. Tebaiyet ve veraset yolu ile onun kâmil manada tabilerine dahi bazan aynı tecelli olur.

Bu kısımdan kelâm, onlardan biri ile çokça olunca; kendisine:

-Muhaddis, ismi verilir. Nitekim, bu durum Emirü'l-mü'minin Hazret-i

Ömer'de vaki olmuştur.

Bu manadaki kelâm, ne ilhamdır ne de ruha ilka olunan bir şeydir. Melekle olan kelâmdan dahi başkadır.

Bu kelâmla ancak insan-ı kâmil muhatab olur ki o, emir alemi ile halk alemini, ruh ile nefsi, akl ile hayali cem etmiştir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, rahmetini dilediğine mahsus (dilediğini mümtaz) **kılar; Allah büyük fazlın sahibidir."**(2/105)

Şifali olan bu kelâmdan lâzım gelmez ki, konuşan dinleyene görüne. Şu cevazdan ötürü ki: Dinleyenden görme zaafı ola da, ondaki nurun şaaasına tahammül edemeye. Nitekim Resulullah (sav) Efendimiz, rüyet sualine cevap olarak şöyle buyurdu:

"Bir nurdur ki, onu görüyorum."(Veya bana göründü...)

Sonra şifahi olmada, şühudi hicapların açılması da vardır. Bu manayı anla. Zira, bu öyle marifettir ki, daha önce hiç kimse böyle bir manayı anlatmamıştır.

Selâm, hüdaya tabi olanlar.

★★★

365. MEKTUP

MEVZUU: Bu Taife-i Aliyyenin Tarikatına terğib.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Mehdi Ali Keşmiri'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Kmal-i muhabbetten ve ihlhastan südur edip gelen mübarek mektup hediyelerle beraber ulaştı.

Allahu Taaal, bu Taife-i Aliyye'nin mahabbeti üzerine istikamet nasib eylesin; mahşerde onlarla beraber eylesin. Bunlar öyle bir topluluktur ki, onlarla oturan şaki olmaz; onunla ünsiyet eden mahrum kalmaz; onlarla olan kaybetmez. Onlar, Allahu Taala'nın celisleridir.

Onlar gördükleri zaman, Allahu Taala'nın zikri gelir.

Onlar, öyle kimselerdir ki, onları tanıyan Allahu Taala'yı bulur.

Onların nazarları devadır; kelâmları şifadır; sohbetleri ziyadır ve bir kıymettir.

Onların zahirine bakan hüsranda kalır; kaybeder. Onların batınına bakan, iflah olur; necat bulur.

Onlar hakkında söylenen şu cümle ne kadar güzeldir:

-İlâhi, o nedir ki evliyan için eyledin; onları tanıyan seni bulur. Seni bulamayan dahi onları bilemez.

Yani sen bulmak ve onları tanımak biri diğerinden ayrılmayan iki şeydir. Zati öncelik, bir itibara göre bilmek için; bir itibara göre de bulmak. Amma o cümleyi söyleyince tercih edilen mana, o tarafın önceliğidir. Zira, mebde odur; bidayet de ondan başlar. Böylesi daha yerinde ve daha lâyık bir mana olur.

Selâm size ve yanınızda bulunanlar.

★★★

366. MEKTUP

MEVZUU: Şu manada sorulan bir sualin cevabıdır:

-Allahu Taala'ya ibadet ettiğim zaman, nefse istiğna hasıl olulyor; benden bir hata veya şeriat hilâfı bir şey südur etse, nedamet ve inkisar zahir oluyor.

NOT: **İmam-ı Rahbani Hz.leri, çevredeki şeyhlerden birine yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm olsun.

★★★

Şöyle soruyorsun:

-Nefsimi riyazet makamında kılıp onunla iştigal eylesem; nefiste istiğna zahir oluyor. Bundan ötürü;

-Benden daha iyisi yok zannediyor, şayet benden şeriat hilâfı iş zuhur etse, o zaman, kendisini miskin ve muhtaç tahayyül ediyor. Bunların çaresi nedir?

Ey muvaffak,

İkinci şıkta hasıl olan meskenet ve ihtiyaç ki, nedametten haber getirmektedir. Bu, büyük bir nimettir. Allah korusun böyle bir nedametin olmayışından. Zirao nedamet; şer'an yasak işleri yaptıktan sonra yapılan tevbeden bir bölümdür.

Nefis, günah işlemekle hızlanır ve lezzet alır. Günahtan lezzet almak dahi, günahta ısrar sayılır. Eğer bu ısrar seyyiede olur ise, büyük günaha götürür. Büyük günahta ısrar ise, küfür dehlizidir.

Sende olan bu büyük nimete şükür etmek lâzım gelir ki, nedametin daha da ziyadesi hasıl ola; dülayısı ile şeriat hilâfı işleri yapmayı da engelleye. Bu manada. Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Eğer şükrederseniz, sizin için (nimet) **artırınm."**(14/7).

Birinci şıkta hasıl olan ise, yararlı amelleri yaptıktan sonra ucüp husule gelmesidir. Bu ucüp dahi, öldürücü zehirdir; helâke götüren marazdır. Böyle bir şey yararlı amelleri iptal eder. Tıpkı ateşin odunu yok edip götürdüğü gibi.

Ucübün menşei odur ki yararlı amel, o ameli işleyen kimsenin nazarında müzeyyen ve müstahsen ola. Bunun zıddı ile ilaç eylemek gerek.

Üstte anlatılan mana dolayısı ile gerekir ki, iyi ameller de itham altında tutula. Nazarda onların kötü tarafları izah edile. İnsan, kendi nefsine ve amellerine kusur bağlaması gerek. O kadar ki, kabul edilmeyip tard edilmeye, kabul edilmemeye, lânete müstahak görülmelidir. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Birçok Kur'an okuyan vardır ki, Kur'an kendisine lânet eder. Nice oruçlu vardır ki, bu orucundan kendisine açlık ve susuzluk kalır."

Yaptığı iyiliğin kötülük yanı olmadığını tahayyül etmemelidir. Şayet az bir şekilde teveccüh etse, Allah'ın inayeti ile görecektir ki, hepsi kabahatle

doludur; güzellikten yana hiçbir rayiha almamıştır.

Durum üstte anlatıldığı gibi olunca, ucüb neye? İstiğna kimin için?

O kadar olmalıdır ki, amellerde kusur istilâsından dolayı infiale gelip yararlı bildiği amellerden utanmalıdır. Ucbe girip istiğnaya kapılmak olmadan.

Amellerde kusur görmek hasıl olunca, amellerin kıymetini artırır. Hakiki manada dahi kabul edilir. Çok çalışmak gerek ki, bu görüş hasıl ola da; ucübten halâs meydana gele. Bundan ötesi, kuru otlar misali savrulup gider. Meğer ki, Allahu Taala'nın dilediği bir başka mana ola.

O kimseler ki, kendilerine amellerde kusur görmek müyesser olmuştur; amma kemal üzere. Bunlar sanırlar ki sağ yandaki kâtip muttaldır; kendisi için yazacak hiçbir iyiliği yoktur. Sol yandaki kâtip dahi daima vazifesindedir; şunun için ki, bütün fiilleri kötüdür ve kabihtir.

İrfan sahibinin muamelesi ki buraya ulaştı; onunla ne gibi muamele olunması gerekse öyle olur.

Bir mısra:

Kalem buraya kadar yol aldı; sonra kırıldı...

Selâm hüdaya tabi olanlara...

★★★

367. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimize mütabaatın dereceleri ve mertebeleri vardır ve bunlar yedidir. Her derecenin dahi tafsilli beyanı yapılmaktadır.

Ve bu münasebetle bazı hususların da beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid Şeyh Muhammed'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Resulullah (sav) Efendimize mütabaat ki, din ve dünya saadetinin başıdır; o mütabaatın dereceleri ve mertebeleri vardır. Ona ve âline salât, selâm olsun.

BİRİNCİ DERECE

Bu derece, ehl-i İ slâm'dan avam içindir. Ki bu, kalbin tasdikinden sonra, nefsin itminanından evvel Resulullah (sav) Efendimizin sünnetlerine tabi olup şer'i hükümleri yerine getirmektir.

Nefsin itminanı velâyet derecesine bağlıdır.

Zahir uleması, abidler, zahidler, muameleleri nefis imtinanına ermeyen herkes, bu derecede ortaktırlar. Yani mutabaat olarak hemen hepsi de, tabi olmak basamağında suret olarak aynı seviyededirler.

Bu makamda nefis küfründen ve inkârından halâs olmadığı için; şüphesiz mütabaat suret olarak bu derecede ona mahsustur. Mütabaatın bu sureti, mütabaatın hakikatı gibi, ahiret necatını ve felâhı mucib olmaktadır. Cehennem azabından dahi kurtarır. Cennete girme müjdesini de verir. Sübhan Hakkın kereminin kemalindendir ki, nefsin inkârına itibar etmeyip

kalbin tasdikini yeterli bulur. Necatı dahi, bu tasdike bağlı kılmıştır.

Bir şiir:

Kabul buyurur o yaşı ki gözlerim akıtır;
O zat ki, yağmur damlalarından inci yaratır...

★★★

İKİNCİ DERECE

Yani Resulullah (sav) Efendimize mütabaat olarak. Bu dahi, Resulullah (sav) Efendimize sözlerinde, amellerinde tabi olmaktır ki; batına taalluku vardır. Tarikat makamına taalluk eden manevi illetleri, batıni marazları izale, düşük sıfatları kaldırmak ve huyları güzelleştirmeyi söyleyebiliriz.

Tabi olmaktan sayılan bu derece, sülûk erbabına mahsustur. Ki bunlar, uyulan şeyhten sofiye tarikatını alarak, seyr-i ilellah vadilerini ve geçitlerini kat etme durumundadırlar.

★★★

ÜÇÜNCÜ DERECE

Mutabaattan bu üçüncü derece dahi, Resulullah (sav) Efendimize; hallerinde, zevklerinde, vecidlerde tabi olmaktır. Böyle bir mütabaat, velâyet-i hassa makamına mahsustur. Bu derece dahi, velâyet erbabına mahsustur. Amma ister meczub olarak salik olsun, ister salik olarak meczub olsun.

Velâyet mertebesi sona erdikten sonra nefis mutmainne olup inadından ve tuğyanından da döner. İnkârdan ikrara, küfürden dahi İslâm'a intikal eder. Bundan sonra, mütabaat olarak her ne yapar ise, mütebaatın hakikatı olur.

Eğer namazını eda edecek olur ise, mütabaatın hakikatını eda etmiş olur. Yani namazın edasında.

Oruçta ve zekâtta dahi durum budur; bu kıyas variddir. Bütün şer'i hükümlerin yerine getirilmesinde mütabaatın hakikatı vardır.

Buruda şöyle bir soru sorulabilir:

-Namazın ve orucun hakikat manası nedir? Halbuki bunlardan her biri, belli bir fiili yapmaktan ibarettir. Bu fiiler de emredildiği şekilde yapılınca, hakikat eda edilmiş olur. Bunun ötesindeki suret nedir? hakikat nedir?

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Bir müptedinin ki, nefs-i emmaresi vardır. Bu nefs-i emmare dahi, bizzat semavi hükümleri inkâr etmektir. Şeriat hükümlerinin böyle biri tarafından yerine getirilmesi hali ile, sureti itibarı ile olmaktadır.

Amma müntehinin nefsi mutmainnedir. Şer'i hükümleri dahi rıza ve rağbetle kabul etmektedir. Bu müntehinin yerine getirdiği şeriat hükümleri ise, hakikat itibarı iledir.

Burada misal olarak, bir Müslüman ile bir münafıkı ele alalım; her ikisi ne namazı eda etmektedir. Münafıkta batın inkârı bulunduğundan, ancak ondan namazın sureta edası südur eder. Müslümanda dahi, batıni inkiyad bulunduğundan, münafıka bakarak, namazın hakikatı ile gönlünü süslemiştir.

Anlatılan manaya bakılarak, suret ve hakikat batının inkârı ve ikrarı sebebi ile olmaktadır.

DÖRDÜNCÜ DERECE

Bu dahi, mütabaattan bir derecedir.

Anlatılan birinci derecede, bu mütabaatın sureti vardır; bu dahi itibarın hakikatıdır.

Mütabaatta sayılan bu dördüncü derece, rasihun ulemaya mahsustur. Allahu Teala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Zira, bunlar mütabaat devleti ile tahakkuk etmektedirler. Amma nefsin itminanından sonra.

Her ne kadar evliyaya bir parça nefis itminanı hasıl olsa dahi, amma kalb temkininden sonra. Ne var ki, kemal manada itminan, nefis için nübüvvet kemalâtının tahsilinde hasıl olur. Ulemanın dahi veraset yolu ile ondan nasibi vardır.

Rasihun ulema, şeriatın hakikatı ile tahakkuk etmişlerdir. Bu dahi, ittiba etmenin hakikatıdır. Bu tahakkukta vasıta dahi, kemal manada nefsin itminanıdır.

Anlatılan manadaki kemal, bunların gayrında olmadığı için, zaman zaman şeriatın suretini karıştırırlar. Bazan dahi, şeriatın hakikatı ile tahakkuk ederler.

Burada, rasihun üzerine bir beyan yapalım. Ta ki, her zahir alim, rüsuh iddiasına girmeye. Kendi emmare nefsini dahi, rasil alimin mutmainne nefsi gibi sanmaya.

O, öyle bir şahıstır ki, Kur'an ve hadis müteşabihatından nasibi vardır. Surelerin başlarında bulunan mukattaat-ı huruf sırlarından yana da hazzı vardır.

Müteşabihattan tevili, derin manalı sırlar cümlesindendir. Tahayyül edilmeye ki; orada geçen:

"Yed.." (E) lâfzı kudret tevillidir.

"Vech..." (Yüz) vechinde dahi, zat tevili vardır. Zira, böyle şeyler, zahir ilminden gelir ki, sırlardan yana dokunduğu yoktur.

Bu sırların sahibi, enmiyadır. Onlara salât ve selâm olsun. Bu rümuzlar dahi, onların muamelelerine işarettir. O büyüklere tebaiyet ve veraset yolu ile, kendisi için murad edilen herkes bu büyük devletle müşerref olur.

Mütabaattan sayılan, nefsin itmanına, şeriat sahibi Resulullah (sav) Efendimize mütabaatta hakikatı bulmaya bağlı bulunan bu derecenin husulü zaman zaman fena ve beka tavassutu olmadan, sülûk ve ezbe tevessülüne girmeden de müyesser olur.

Yine mümkündür ki, hallerden, vecidlerden, tecellilerden, zuhurattan yana bir şey orada olmaya. Bu devlet dahi vaktin nakdi ola.

Ne var ki, bu devlete vüsul bulmak; diğer yollara nisbetle velâyet yolundan olması daha yakındır. Fakir'in kanaatına göre; diğer yol da, sünnet-i seniyeye tabi olmayı bırakmamak ve bid'atın isminden ve resminden kaç-

maktır.

Bir kimse ki, bid'at-ı seyyieye düşmek kaygısı ile bid'at-ı haseneden dahi sakınmaz ise, onun ruh nuru bu devletin rayihasını alamaz.

Bu mana, bugün için cidden zordur. Zira, alem bid'at deryasına dalmıştır; onun zulmetleri ile yetinmektedir. Sünnetin ihyası ve bid'atın kalkması için kimde mecal var ki?

Bu vaktin alimlerinden pek çoğu, bid'atı revaçta tutmaya ve sünneti imha etmeye bakmaktadırlar. Birçok bid'atın cevazına fetva vermektedirler. Hatta halkın taamülü sebebi ile onun hasene olduğuna kail olmaktadırlar. Hatta, insanları dahi onu yapmaya delâlet etmektedirler.

Keşke bileydim, yarım bid'at şüyu bulduğu, batıl dahi örf haline geldiği zaman ne diyecekler? Bu da onlara göre taamül olacak mıdır? Acaba bilmezler mi ki, her taamül istihsan delili olamaz.

Asıl muteber olan taamül odur ki, birinci asırda buluna ve onun üzerine tüm nasın dahi icmaı oldu.

Nitekim bu mana, Fatava-i Gıyasiye'de anlatıldı.

Şeyhü'l-İslâm Şehid (rh) şöyle dedi:

-Belh meşayihinin istihsanını alamayız. Biz, ancak daha önce geçen arkadaşlarımızın kavline göre olan istihsanı alırız.

Çünkü, taamülün bir beldede bulunması onun cevazına delil olamaz. Onun cevazına delil olması için, birinci asırdan devam edip gelmesi gerekir. Böylece, Resulullah (sav) Efendimizin ikrarı ile de meşruluğunu kazanmış olur. Durum böyle olmayınca, onların fiili bir hüccet olamaz. Meğer ki, tüm beldelerde bütün insanların bir iş üzerinde icmaı ola. Böyle olunca, icma hüccettir.

Görmez misin ki, tek yerde şarap satmak ve faiz üzerinde taamül olsa, onun helâllığı üzerine fetva verilmez.

Şu manada dahi, hiç şüphe edilmeye: Bütün insanların taamülü üzerinde bilgi sahibi olmak, cümle karyelerin ve beldelerin ameline vukuf peydah etmek beşer takatının dışındadır.

Birinci asırdaki taamül, hakikatte Resulullah (sav) Efendimizin takriri olup onun sünnetine racidir.

Bid'at nere? O bid'atın hasene oluşu nere?

Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti, ashabda cümle kamalâtın husulü için yeterlidir.

Sofiye yoluna girmeden, cezbe ve sülûk ile mesafe kat etmeden; geçmişteki ulema arasında rüsuh devleti ile müşerref olan hemen her biri; sünnet-i seniyeye tutunup beğenilmeyen bid'attan kaçınmak sureti ile müşerref olmuştu. O sünnet-i seniyenin sahibine salât, selâm ve tahiyyet olsun.

Allah'ım, bize sünnet-i seniye üzerinde sebat ihsan eyle. Bid'atı irtikâb etmekten dahi bizi koru. Sahib-i sünnet hürmetine, ona ve âline salât ve selâm olsun.

★★★

BEŞİNCİ DERECE

Yani Resulullah (sav) Efendimize mütabaat yolunda.

Bu derece, Resulullah (sav) Efendimizin kemalâtına ittibadır. Ona ve âline salât ve selham olsun. Bu kemalâtın husulünde ilmin ve amelin bir dahli yoktur. Elbette bu kemalâtın husulü, sırf Sübhan Hakkın fazlına ve ihsanına bağlıdır.

Bu derece, cidden yüksektir. Bundan önceki derecelerle bunun hiçbir bağlantısı yoktur.

Bu derecede anlatılan kemalât, asaleten ülü'l-azm peygamberlere mahsustur. Kendisi için murad edilen herkes dahi bu devletle veraset ve tebaiyet yolundan müşerref olur.

ALTINCI DERECE

Bu derece dahi, mütabaat yolundaki derecelerin altıncısıdır. Amma, Resulullah (sav) Efendimizin mahbubiyet makamına mahsus olan kemalde ittibadır.

Beşinci derecede anlatılan kemalâtın gelmesi mücerred fazl ihsan ile olduğu gibi; altıncı derecedeki kemalâtın gelmesi dahi faziletin ve ihsanın da üstünde bulunan mücerred muhabbetle olmaktadır.

Bu dereceden dahi, azdan da az kimseye nasip vardır.

Birinci dereceden başka anlatılan beş derecenin hepsi de, uruc makamına taalluk etmektedir. Bunların husulü dahi yükselmeye bağlıdır.

YEDİNCİ DERECE

Bu dahi bir mutabaat derecesi olup, nüzül ve hübuta taalluku vardır. Bu derecede, bundan önce anlatılan tüm dereceleri içine almaktadır. Çünkü bu yerde, yani nüzul yerinde kalbin tasdiki ve temkini, nefsin itminanı, kalıbın dahi itidali vardır. Şunun için ki: Tuğyandan ve inattan geçip sakına.

Bundan önce anlatılan dereceler, bu derecenin cüzleri gibidir. Bu derece dahi onların bütünü.

Bu makamda tabi olan için, tabi olunana göre bir benzerlik hasıl olmaktadır. O kadar ki, aradan tebaiyet ismi kalkar. Tabilik ve metbuluk imtiyazı zail olur. Tevehhüm edilir ki, tabi olan her ne almakta ise, asıldan almaktadır. Yani metbu gibi. Sanki, her ikisi de tek bir gözeden su içmektedir. Sanki onlar, bir yastığa dayalı boyun gibidir. Sanki onlar, şekerle süt gibi olmuştur. Tabi nerede? Metbu nerede? Tebaiyet nerede? Zira, ittihad nisbetinde değişik olmanın yeri yoktur.

Asıl şaşılacak bir durum şu ki: Her ne zaman, bu makamda derin nazara dalınca, tebaiyet nisbeti asla melhuz ve manzur olamaz. (Yani ne görülür ne de düşünülür) Kesin olarak, tabiiyet ve metbuiyet imtiyazı dahi müşahede edilmez.

Şu kadarı bilinip idrak edilir ki: Tabi olan kendisini peygamberinin tufeylisi (uydusu) ve varisi bilir. O Peygambere ve onun âline salât ve selâm olsun. Halbuki tabi olan ne tufeyli olmaktadır, ne de varis. İsterse, hepsi de

tebaiyet yolunda olsun.

Bu babda zahir olan mana şu ki: Tabi olana göre, metbuun arada hail olması vardır; lâzımdır. Amma tufeyli veya variste asla hail olmak lâzım değildir.

Tabi olan hissesini yer. Tufeyli ise, onun zımnında celistir.

Hulasa, varlık meydanında hangi devlet gelirse gelsin. Onlar ancak enbiya içindir. Onlara salât ve selâm olsun. Ümmetlerin saadetinden sayılır ki, enbiyanın uydusu olarak, o devletten haz ve nasib alalar. Hisselerine düşenden tahi tenevül edeler.

Bir şiir:

Bilirim ki katılamam onun süvarisine;
Yeter bana, peşinden dinleyip uymam sesine.

★★★

Kâmil olan tabi, o kimsedir ki mütabaat şanında anlatılan bu yedi derece ile manasını bezer. O kimse ki, bazısında mütabaatı vardır, bazısında dahi yoktur, böyle olan bir kimse, umumi manada bir tabi olmaktadır. Amma değişik dereceler üzerine.

Zahir uleması, birinci derece ile mesrur olmaktadırlar. Keşke bu dereceyi de tamamlamış olsalardı. Bunlar, mütabaatı, yalnız şeriatın suretine inhisar ettirdiler. Sandılar ki, onun ötesinde bir başka emir yoktur. Mütabaat derecelerinin husulü için vesile olan sofiye tarikatını dahi fazladan bir şey tasavvur ettiler. Bezdevi ve Hidaye hariç, pek çoğu kendisi için iktida edilecek bir şeyh tanımadı.

Bir şiir:

O ki saklanıp kalmıştır taş içerisine;
Başka ne yer vardır, ne de sema kendisine...

Sübhan Allah bizi ve sizi Mütabaat-ı Mustafaviyenin hakikatı ile tahakkuk ettirsin. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Keza, enbiya-ı kiramdan melâike-i izamdan bütün kardeşlerine. Keza, kıyamete kadar gelen bütün etbaına taa, kıyamete kadar.

★★★

368. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kur'an-ı Kerim'in tümden şer'i hükümleri cami olduğunun beyanı.
b) İmam-ı Azam Hazretlerinin menkıbeleri.
c) Bu işin aslı şeriat olduğunun beyanı.
d) Sofiye-yi aliylenin medhi.

Ve bunlara münasip bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Said ile Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır. Allahu Teala, her ikisine de selâmet ihsan eylesin.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

★★★

Bilesin ki,

Kur'an-ı Mecid, şer'i hükümlerin tümünü camidir. Hatta, geçmişteki şeriatların dahi tümünü.

Bu babda netice söz şu ki: Bu şeriatın bazı hükümleri, nass ibaresi, nassın işareti, nassın delâleti, nassın iktizası bilinmektedir. Bu anlayışta, avam ve lügat ehlinden havas zümre aynı basamaktadır.

Bü hükümlerden bir başka kısım ise, içtihad ve istinbat yolu ile anlaşılan kabildendir. Bu anlayış dahi, müçtehid imamlara mahsustur.

Cümhurun kavli üzere, müçtehidler olarak; Resulullah (sav) Efendimiz baştadır. Ashab-ı kiram dahi, müçtehiddir. Resulullah (sav) Efendimizin ümmetinden olan diğer müçtehidleri de sayabiliriz.

Ne var ki, Resulullah (sav) Efendimizin zamanındaki içtihada kalan hükümlerde, bilhassa yanlış-doğru arasında bir tereddüd yoktu. Zira, o zaman vahiy zamanı idi. Kesin olarak gelen vahiy ile yanlış doğrudan ayrılırdı. Hak, batıl ile karışık durmazdı.

Zira, Resulullah (sav) Efendimizin takriri ve batılı tesbiti artık aşılacak gibi bir şey değildir.

Amma, vahiy zamanının bitiminden sonra, müçtehidlerin istinbat yolu ile çıkardıkları hükümler öyle değildir. Zira, bunlarda, hata sevap atası tereddüdlüdür.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; vahiy zamanında karar altına alınan içtihada dayalı hükümler yakini icap ettirir ve amele, itikada faydalıdır. Vahiy zamanından sonra ki, içtihada dayalı hükümler ise, zannı mucib olup yalnız amel için yararlıdır; itikad için değil.

Kur'an hükümlerinden bir üçüncü kısım daha var ki; beşer takatı onu anlamaktan yana acizdir. Bu hükümlerde, onları inzal eyleyen zattan gelecek bir ilâm olmayınca; o hükümleri anlamak tasavvur edilemez. Bu ilâm dahi, Resulullah'a mahsustur. Kendisinden başkasına hasıl olmaz. Ona ve âline salât ve selâm.

Bu kısım hükümler dahi, her ne kadar Kur'an-ı Kerim'den alınmış olsa dahi, onların muzhiri (açıklayanı veya açığa çıkarıp izhar edeni) Resulullah (sav) Efendimiz olduğundan, zaruri olarak sünnete nisbet edilmiştir. Tıpkı içtihada dayalı hükümler dahi kıyasa nisbet edildiği gibi. Zira, kıyas dahi o hükümlerin açıklayanıdır.

Üstte anlatılan manadan olarak, gerek sünnet, gerekse kıyas hükümleri izhar eyleyen iki esastır. İsterse bu iki aıklayan arasında çok fark olsun. O ikisi arasında çok fark vardır; zira:

BİRİNCİSİ görüşe istinad eder ki, onda hata yeri vardır.

İKİNCİSİ ise, yüce Hakkın ilâmı (bildirmesi) ile teyid edilmiş olduğundan, onda hata mecali yoktur.

Son kısmın asla kemal benzerliği olup hükümleri isbat eder gibidir. Her ne kadar, hakikat hükümlerin isbatında Kitab-ı Aziz yeterli ise de, üstteki mana da ondan uzak değildir.

★★★

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, Peygamberden başkasına dahi, Peygamber karşısında ayrı görüş mecali buluna. Amma, içtihada dayalı hükümlerde. Amma o başkası, içtihad mertebesine ulaşan biri ise.

Ancak, o hükümler ki, kesin ibare, kesin işaret, kesin delâlet ile sabit olmuştur; keza o hükümlerin ki izhar eyleyene sünnet olmuştur; bunlar için, hiç kimseye muhalefet mecali yoktur. Hatta, bu hükümlere tüm ümmetin tabi olması gereklidir.

İçtihada dayalı hükümlerde, Resulullah (sav) Efendimizin görüşüne tabi olmak; ümmetin müçtehidlerine gerekli değildir. Elbet doğru olan, o yerde; müçtehidin kendi görüşüne tabi olmasıdır.

★★★

Burada bir incelik var; onun da bilinmesi yerinde olur.

O peygamberler ki, ülü'l-azm peygamberlerin şeriatlarına uymak kendilerin vacib olmuştur. Bu hükümler ondandır ki, tabi olmak, onların kitaplarında veya sahifelerinde ibare, işaret, delâlet ile sabit olmuştur. Amma o ülü'l-azm peygamberlerin içtihadları, sünnetleri ile zahir olan hükümlere ittiba etmek gerekli değildir. Şu manadan ötürü ki, ümmetin müçtehidlerine de içtihada dayalı hükümlere ittiba etmek gerekli değildir. Nitekim, bu mana daha önce de geçti.

Kendisine tabi olunan peygamber için nasıl başkasının içtihada dayalı hükmüne tabi olmak caiz olur ki? O hükümler ki, onlar sünnete olarak açığa çıkarılmışlardır. Bunlar, ülü'l-azm peygamberlere ilâm sureti ile nasıl olmuş ise, ülü'l-azm peygamberlerinden başkalarına da yüce Hakkın ilâmı ile sabit olmuştur. Burada mütabaat nasıl olsun? Hatta bu hususta mütabaata mecal yoktur. Zira, her vakte göre ve her taifeye münasip hükümler kendi başına gelmektedir. Bir vakit olur ki, o vakitte uygun düşen bir şeyin haram olmasıdır; bir başka vakit ise, o şeyin helâl olması münasip düşer.

Ülü'l-azm peygamberlerden birine, bir işin helâl olduğu bildirildiği gibi, ondan başka ülü'l-azm olmayan bir peygambere dahi onun haram olduğu bildirilir.

Bütün bu helâl ve haram olma durumu, inzal buyurulan sahifelerden alınmıştır. (Yani kitaplardan...) Nitekim, müçtehidler, bir mehazdan iki tane birbirine muhalif hüküm çıkarmaktadırlar. Onların biri, aynı şeyin haram olduğunu anlar; diğeri ise helâl olduğunu.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Son anlatılan ihtilaf, içtihada mecali vardır; zira hata ve sevap olma ihtimali bulunan reye dayanmaktadır. Lâkin bu mana için, yüce Hakkın ilâmında içtihad mecali yoktur. Zira, onun için, hata sevap arası terüddüd etmek caiz değildir. Hatta, Hak katında hüküm birdir. Eğer helâl ise, haram olma yeri yoktur; haram ise, helâl olma yeri yoktur.

Üstteki soruya şu cevabı veririm:

-Caizdir ki, bir şey bir kavme nispetle helâl ola ve bir kavme nisbetle de

haram ola. Allahu Teala'nın bir vakada, kavimlerin taahdüdüne göre mütaaddid hükümleri vardır. Dolayısı ile üstte anlatılan manada hiçbir mahzur yoktur.

Evet, üstte anlatılan mana, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin ümmeti hakkında sahih değildir. Zira, bütün insanlar, bu şeriatta tek hükümle hükm'olunmuşlardır. Bu şeriatta, tek bir vaka üzerinde Sübhan Allah'ın iki değişik hükmü yoktur.

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-Enbiyadan ülü'l-azm bir peygamber bir işin helâl olduğuna hükmettiği, ona tabi olan bir peygamber dahi o işin haram olduğuna hükmettiği zaman gerekir ki; ikinci hüküm, birinci hükmü, neshede. Böyle bir şey de caiz değildir. Şunun içindir ki: Neshetmek, ülü'l-azm peygamberlere mahsustur; onun gayrı neshedici olamaz.

Bu soruya da şu cevabı veririm:

-Neshetmek, ancak şu şekilde lâzım gelir ki; kâffe-i enama nisbetle ikinci hüküm daha umumi manada ola. Bu durumda, bir kavme mahsus olan birinci hükmü kaldırır. Halbuki ikinci hüküm burada umumi manada değildir. Meselâ, belli bir kavme nisbetle haram olduğuna hükmedilmiştir. Dolayısı ile, ilk hükümle bunun arasında birbirine münafi bir durum yoktur. Görmez misin ki, müçtehidin biri bir vakanın helâl olduğuna hükmeder. Bir başka müçtehid ise, aynı vakanın haram olduğuna hükmeder. Aralarında nesih diye bir şey de asla yoktur. İsterse aralarında açık fark olsun. Çünkü, burada görüş vardır; öbür yanda ise, ilâm (bildirme) vardır. Görüşte, hükmün taaddüdüne yer vardır; amma ilâmda teaddüd yeri yoktur. Ne var ki, kavmin taahdüdü bu işi caiz kılar. Nitekim bu mana daha önce de geçti.

Lügat ciheti ile, geçen ülü'l-azm peygamberlerin kitaplarından ve sahifelerinden anlaşılan şeriat hükümlerine gelince: Onlara tabi olan peygamberler için asla bunlara muhalefet mecali yoktur. Zira bu hükümler bütün insanlara göre gelmiştir. Durumu tabi olmak olan her peygamber, hangi kavme gönderilir ise gönderilsin; hangi kavmi davet ederse etsin o hükümlerin hilâfına bir tebliğ yapamaz.

O hüküm eğer helâl ise, herkes için helâldir. Şayet haram ise, herkese haramdır. Taa, ülü'l-azm peygamberlerden biri gelip de o hükmü kaldırıncaya kadar. İş bu vakittedir ki, nesih durumu tasavvur edilir. Ancak nesih, lügat hasebi ile inzal buyurulan sahifelerden alınan hükümlerin itibarına göredir. O hükümler ki içtihad ve ilâm ile sabit olmuştur; kıyasa ve sünnete bağlanmıştır; bunlarda nesih tasavvur edilemez. Zira bu hükümler bazısına göre yerinde olur; bazısına göre de yerinde olmaz. Bir peygamberin içtihadı, keza sünneti; bir başka peygamberin içtihadını ve sünnetini kaldırıcı olamaz. Zira, biri bir kavme nisbetle olurken; diğeri bir başka kavme nisbetle olmaktadır. Şayet iki hükmün muhtelif olması bütün insanlara nisbetle ve aynı kavme nisbetle olur ise, elbette o zaman nesih meyda-

na gelir.

Nitekim, bizim şeriatımızda hüküm, bütün insanlara göre gelmiştir. İkinci hüküm, evvelki hükmü neshetmektedir. Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimizin sonraki sünneti dahi evvelki sünnetini nesheder.

Hazret-i İsa'nın (as) nüzülünden sonra dahi, bu şeriatın neshi caiz olamaz. Çünkü o, Resulullah (sav) Efendimizin şeriatına tabi olacaktır; onun sünnetine ittiba edecektir.

Olur ki zahir uleması mehazın derinliğinden ve işin tam manası ile inceliğinden dolayı Hazret-i İsa'nın içtihadını inkâra yeltenirler. Onun içtihadlarını Kur'an'a ve hadise muhalif sayarlar.

İçtihad meselesinde; Hazret-i İsa, Hazret-i İmam-ı Azam Kûfi gibidir.

İmam-ı Azam, vera (şüpheli işlerden dahi korunmak) ve takva sahibi olmak bereketi, sünnete tabi olmak devleti ile içtihadda ve hüküm istinbat etmekte öyle yüksek bir dereceye nail olmuştur ki, sonrakiler, onu anlamaktan dahi aciz kalmışlardır. Derin manalarının inceliğinden ötürü, onları Kur'an'a ve hadise muhalefet saymışlardır. Onu ve arkadaşlarını sadece bir re'y (görüş) sahibi zannetmişlerdir. Bütün bunlar onun ilminin, dirayetinin hakikatına ulaşamamaktan ve onun anlayışına ve ferasetine muttali olmamaktan ileri gelmektedir.

Amma, İmam-ı Şafii Hazretlerini o türlü isnadları yapanlardan ayırmak gerek. Zira o, İmam-ı Azam Hazretlerinin fıkıh inceliğinden bir nebze görmüştür. Bunun için de şöyle demiştir:

-Bütün insanlar, fıkıhta Ebu Hanife'nin (İmam-ı Azam'ın) ayalidir.

Yazıklar olsun o kusurlulara ki, böyle bir cür'ete girip kendi kusurlarını başkalarına bağlarlar.

Bir şiir:

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;
Kem sözlerden beridir hep onların sahaları.

Kıralabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki;
Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları.

★★★

Hace Muhammed Parisa Fusul-u Sitte'de şöyle demiştir:

"Nüzul ettikten sonra Hazret-i İsa (as) Ebu Hanife'nin mezhebi ile amel edecektir.

Mümkündür ki bu cümle, yukarıda da anlatıldığı gibi, Hazret-i İsa (as) ile İmam-ı Azam Hazretlerinin benzerliği dolayısı ile söylenmiştir. Yani Hazret-i İsa'nın (as) içtihadı, İmam-ı Azam Hazretlerinin içtihadına muvafık olacaktır; amma İmam-ı Azam Hazretlerini taklid etmeyecektir. Zira, onun şanı, ümmet ulemasını taklid etmekten yana yücedir.

Hiçbir tekellüf ve taassup şaibesi olmadan deriz ki:

-Hanefi mezhebinin nuraniyeti, keşfe dayalı nazarda büyük bir deniz gibi zahir olup görünmektedir. Sair mezhepler dahi, havuzlar ve kanallar gibi zahir olmaktadır.

Yine zahirde mülahaza edildiği zaman, görülecektir ki, ehl-i İslâm'dan süvad-ı Azam Ebu Hanife'nin mezhebine tabi olmuşlardır. Allah'ın rızası ve rahmeti onun üzerine olsun.

Bu mezhebin, tabi olanların çokluğuna rağmen, usulde ve füruda diğer mezheplerden ayrı mümtaz bir durumu vardır. Bunun, istinbattaki yolu tek başınadır. Anlatılan bu mana, hakikattan haber vermektedir. Hayret edilecek bir manadır. Şöyle ki:

İmam Ebu Hanife, sünnete uymakta hepsinden kıdemlidir. Hal böyle iken, mürsel hadisleri müsned hadisler gibi itikad edip mütabaata müstahak görür ve bunları kendi görüşüne takdim eder. Sahabenin kavlini dahi, kendi görüşünden önde bilir. Zira, onlar, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbetine nail olmuşlardır.

Amma, diğerleri böyle yapmazlar.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen, muhalifleri onu görüş sahibi sanır; dolayısı ile kendisine edep dışı lâfızlar kullanırlar. Halbuki, onun ilimdeki kemalini, veraının ve takvasının ziyadeliğini itiraf etmektedirler.

Allahu Teala, onlara tevfik ihsan eylesin. Ta ki, dinin reisine, ehl-i İslâm'ın ve Müslümanlardan süvad-ı azamin reisine eziyet etmeyeler. Zira, bir ayet-i kerimede belirtildiği gibi, Allah'ın nurunu söndürmek isterler.

O kimseler ki, bu büyüklere:

-Görüş sahibi (sahib-i re'y) ederler; bunların itikadları odur ki; o büyükler, kendi görüşlerine göre hüküm verip Kur'an'a ve hadise tabi olmazlar.

Süvad-ı Azam dahi, bunların bozuk kanaatlarına göre; dalâlette kalan bid'atçılardır. Hatta, ehl-i İslâm zümresinin dahi haricindedirler. Onlar hakkında böyle bir itikad besleyen öyle cahil kimsedir ki, kendi cehaletinden dahi haberi yoktur. Yahut da, o zındıktır ki, dinin yarısını iptale çalışır.

Şu kimsenin cehaleti ne kadar büyüktür: Sayılı hadisler toplamıştır; şeriat hükümleri dahi onlara inhisar ettirmiştir; bildiğinin dışında kalanı nefyedip kendince sabit olmayanı da atmıştır.

Bir şiir:

O ki saklanıp kalmıştır taş içerisine;
Başka ne yer vardır, ne de sema kendisine.

Yazıklar olsun onlara. Soğuk taassuplarına ve bozuk nazarlarına.

Halbuki, fıkhın banisi Ebu Hanife'dir. Fıkhın dörtte üçü ona bırakılmıştır; kalan dörtte birde dahi diğerleri müşterektir.

O fıkıhta hane sahibidir; diğerleri de tümden onun ayalidir.

Bu mezhebi tutmakla beraber, İmam-ı Şafii'ye zati mahabbetim vardır. Onun büyüklüğüne inanırım. Bunun için de, bazı nafile ibadetlerde ona uyarım.

Amma ne yapabilirim ki? İlminin bolluğu, takvasının kemali ile Ebu Hanife'nin yanında diğerlerini çocuklar gibi bulmaktayım.

Emir, yüce Sübhan Allah'ındır.

★★★

Biz yine esas kelâma dönelim. Deriz ki:

-Yukarıda da geçtiğine göre; içtihada dayalı hükümlerin ihtilâfı, neshi gerektirmez. İsterse, bu ihtilâf, bir peygamberden südur etmiş olsun.

Amma, Kur'an'da ve hadiste vaki olan ihtilâf böyle değildir. Daha önce de tahkiki yapıldığı gibi bu, neshi gerektirir.

Şimdi takarrur eden şu ki; şer'i hükümlerin isbatına muteber olan Kur'an ve hadistir. (Yani kitap ve sünnet...) Müçtehidlerin kıyası ve ümmetin icmaı dahi, hükümlerin isbatında geçerlidirler.

Üstte anlatılan dört delilden başkası hiçbir şekilde, hükümlerin isbatına yararlı değildir. Ne ilham, haramı ve helâli isbat edebilir; ne de batın erbabının keşfi farzı ve sünneti anlatabilir.

Velâyet-i hassa erbabı dahi, müçtehidlere uymakta, avam mü'minlerle aynı durumdadır. Keşif ve ilham başkaları üzerine bu babda onlara bir meziyet getiremeceği gibi, onları uymak bağından da kurtaramaz.

Bu manada Zünnun, Bistami, Cüneyd, Şıbli; avam mü'minlerden olan Zeyd, Amr, Bekir, Halid ile içtihada dayalı hükümlerde müçtehidlere uyma şanında aynı durumdadırlar.

Evet, bu büyüklerin meziyetleri vardır; amma başka manadadır. Zira, bu zatlar, keşif ve müşahede erbabıdır. Aynı zamanda, tecelli ve zuhurat erbabıdır. Hakiki mahbubun mahabbet istilâsı dolayısı ile yüce Sultan'ın gayrını bırakmışlardır. Gayrı görüp gayriyet idrak etmekten de azad olmuşlardır. Eğer onlar için hasıl olan bir şey var ise, o da Sübhan Allah'tır. Eğer vasıl olmuşlarsa, yine o yüce Zat'a vasıl olmuşlardır.

Onlar alemdedirler, amma alemin kendisi ile olmazlar; nefisleri ile olurken de, yine nefisleri ile değillerdir. Eğer yaşarlarsa, onun için yaşarlar. Ölürlerse, yine onun için ölürler.

Onların müptedileri dahi, alem zerrelerinden her zerrenin aynasında; mahabbetin ağır basması dolayısıyı ile matlubu müşahede eder. Her zerreyi dahi, bütün esma ve sıfat kemalâtını cami bulur.

Onların müptedileri üstte anlatıldığı gibi olunca, müntehilerinden ne anlatayım? Onların alâmetlerini nasıl açıklayayım? Zira, onların alâmetleri yoktur. Onların ilk adımları masivayı unutmaktır. İkinci adımlarını nasıl anlatayım ki, o afakın ve enfüsün dışındadır.

İlham o büyükleredir; kelâm, onlar içindir.

O zümrenin ileri gelenleri, ilimleri ve sırları asıldan tasavvutsuz olarak alırlar.

Bir müçtehid, kendi görüşüne ve içtihadına nasıl tabi ise, bunlar dahi marifette ve vecidlerde kendi ilhamlarına ve ferasetlerine tabi olmaktadırlar.

Hazret-i Hace Muhammed Parisa şöyle yazdı:

-Hızır'ın (as) ruhaniyeti, ledünni ilimlerin gelmesinde vasıtadır.

Zahir olan mana şu ki: Bu kelâm, iptida ve orta hallere nisbetledir. Müntehinin muamelesi, bir başkadır. Nitekim, açık keşif, buna şehadet eder.

Üstte anlatılan manayı, Şeyh Abdülkadir Geylani'den -Allah sırrının kud-

siyetini artırsın- yapılan bir nakil teyid etmektedir. Şöyle ki:

-Bir gün o, minbere çıkmış; ilimleri ve maarifi beyan ediyordu. Bu esnada oradan Hızır (as) geçti. Şeyh ona seslenerek, şöyle dedi:

-Ey İsraili, gel de Muhammedi kelâmı dinle.

Üstteki Şeyh Geylani'ye ait ibareden de anlaşılmaktadır ki, Hızır (as) Muhammedi'lerden değildir; sabık milletlerdendir. Durum böyle olunca, o nasıl Muhammedi'lere tavassut edebilir?

Burada anlatılan manalardan da tahakkuk etti ki, ilimler ve maarif, bir başka şey olup şer'i hükümlerin ötesindedir. Elhüllah dahi, onlarla bir hususiyet kazanmıştır. İsterse o maarif, bu hükümlerin neticeleri ve semereleri mahiyetinde olsun.

Ağaç dikmekten gaye, meyvelerin husul bulmasıdır. Ağaçlar ayakta kaldıkça, onların meyveleri de düşecektir. O ağaçların köküne ki, hale igeldi; meyveler dahi yok oldu.

O ne büyük hamakattır ki, ağacı kökünden söküp de meyveler düşürülmeye çalışılır. Halbuki, ağaçlar, her ne kadar bakımlı olsalar, ondan o kadar taze meyveler daha çok ve daha bolca meydana gelir. Her ne kadar meyve gaye ise de, ağacın bir parçasıdır

Yerinden olur ki, şeriata tutunan kimse ile, şiraatta müdahaneci bu manada kıyas edile.

O kimse ki, şeriata tutunmuştur; marifet sahibidir. Onun şeriatat utunması, her ne miktar artar ise, marifeti dahi o nisbette bol olur.

O kimse ki, müdanecidir; marifetten yana bir nasibi yoktur. Faraza, kendi zu'müne göre, bir şeyi olsa dahi, isterse hakikatta hiçbir olma hükmünü taşımasın. İstidrac kabilinden olmaktadır. Bu manada, cukiye ile birehmenlerle iştiraki vardır.

Şeriatın reddettiği hangi hakikat olur ise olsun; o zındıklık ve ilhaddır.

Caiz olur ki, yüce Allah'ın zatına, sıfatına, ef'aline taalluk eden bazı sırlar ve incelikler ehlüllahın havas zümresine anlatıla ki, bu sırlardan ve inceliklerden yana şeriat sükut durmaktdır.

Yine bu manadan olarak; harekâtta ve sekenatta Allahu Taala'dan izin olup olmadığını dahi alalar.

Yine o Sübhan Hakkın razı olduğu şeylerle razı olmadığı şeyleri bileler.

Bu zatlar, çoğu kez, bazı nafilelerin edasını uygun bulmayıp onun terki yolunda izin almışlardır.

Bazı zamanlar dahi, uyumanın, ayık durmaktan daha iyi olduğunu anlarlar.

Şer'i hükümler, bazı vakitlerde belirlenmiştir. İlhama dayalı hükümler ise, bütün vakitlerde sabittir. Böyle olunca, bu zatlann duruşları ve hareketleri izne bağlıdır.

Zaman olur ki; başkalarına göre nafile olan ibadetler, bunlara farz gibi olur. Meselâ bir fiili ele alalım; Şeriat hükmünce, bir şahsa nisbetle nafiledir; ilhamı hükmünce de, diğer bir şahsa göre farz olur.

Başkaları bazan nafile eda ederler; bazan da muhab işleri yaparlar. Am-

ma bu büyükler, fiilleri Mevlâna'nın emri ve izni ile olduğundan, bütün fiilleri farzlardan ve müstahablardan sayılır. Başkalarının yanında mubah olan, bunlarda farzdır.

İşte o büyüklerin yüksek şanı bu manadan idrak edilmelidir.

Zahir uleması, dünya işlerindeki gaybe dair haberleri peygamberlere mahsus kılarlar. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun. Bu ihbarlara, onlardan başkalarını ortak etmezler. Halbuki, böyle bir mana, verasete aykırıdır. Din-i Metin'e taalluku olan birçok ilimleri ve sahih marifetleri nefyetmektedir.

Evet, şer'i hükümler, edille-i erbaaya (dört delile) bağlıdır. Onlarda ilhamın yeri yoktur. Lâkin, şer'i hükümlerin ötesinde çokça dini işler vardır. O manada dahi, ilham olup beşinci asıldır. Hatta, şöyle demek de mümkündür:

-Üçüncü asıl ilham olup Kur'an'dan ve hadisten sonra bu asıl vardır; alemin inkırazına kadar da bu asıl kalacaktır.

Üstte anlatılan manadan anlaşıldığına göre; başkalarının onlara nisbeti nedir ki? Çoğu zaman, başkalarından bir ibadet südur eder ki, rızaya uygun değildir. Bu zatlar dahi, bazı zamanlar ibadeti terk ederler; amma bu rızaya uygun düşer. O kadar ki bu büyüklerin terk etmesi, Hak Taala katında başkalarının fiilinden daha faziletli olur. Avam ise, bunun hilâfına hükmeder; başkalarının abid itikad ederken, bunları muattal mekkâr görür.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Din, Kur'an ve hadisle tamamen kâmil olduğuna göre; bu kemalden sonra, ilhama ne hacet? Kalan ne gibi bir noksan vardır ki, ilham ile tekâmül ede?

Bunun için şu cevabı veririm:

-İlham dinin gizli kalan kemalâtını izhar eylemektedir. Dinde fazladan kemalâtı isbat etmemektedir. Nitekim, ilham dahi hükümleri açığa çıkarmaktadır.

İlham, öyle sırları ve incelikleri meydana çıkarır ki; pek çok kimselerin fehmi onları idrakten yana kusurludur. İçtihad ile, ilham arasında açık bir fark olsa dahi durum budur.

İçtihad, bir görüşe dayanmaktadır; ilham ise, o görüşü yaratan yüce Sultana.

Bu manadan zahir olmaktadır ki, ilhamda asaletten bir kısım vardır; bu asalet kısmı içtihadda yoktur.

Daha önce de anlatıldığı gibi, ilham sünnetin mehazı olan peygamberin ilâmına (bildirmesine) benzemektedir.

Her ne kadar ilham zanna dayalı, ilâm dahi kat'i olsa da durum budur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

369. MEKTUP

MEVZUU: İrfan sahibinin muamelesi öyle bir mertebeye ulaşır ki; ona nisbetle diğerlerinin seyyiatı hasenat olur.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülkadir Enbali'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"İşte, Allah bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir."(25/70)

İrfan sahibinin muamelesi, Allahu Teala'nın inayeti, Habibinin hürmeti ile o mertebeye ulaşır ki; başkalarının seyyiatı, onun hakkında hasenat olur. Başkasına nisbetle düşük sıfat dahi, ona nisbetle iyi olur.

Meselâ, riya ve sum'a (görsünler ve işitsinler için iş yapmak) seyyiatın ve düşük sıfatlardan sayılırlar. Amma o irfan sahibi hakkında bunlara iyilik arız olur; hamd ve şükür hükmünü alır.

O derviş kibriya ve azamet kısımlarından hepsini kendisinden atıp yüce mukaddes Sultan Hakka bağlar. Bütün hasene, cemal ve hayır çeşitlerini kendisinden atıp hepsini Sübhan Hakka has kılmaktadır. Kendisini dahi, şerden ve noksandan başka bir şey görmez. Dahi nefsinde zül, iftikar ve inkisardan başka bir şey görmez.

Şayet kemal fertlerinden birini, kendisine zahirde yönelmiş görür ise, onu bir merdiven gibi görür ki, ondan daha yukarıya çıkılır, azamet ve kibriya şanı olan zata ulaşılır.

İşte hüsnün cemalin, hayrın ve kemalin hali budur. Bu şeylerden yana onun nasibini terakkisine gelen merdivenler, sonunda sahibine dönecek emanetlerden başka bir şey değildir.

Riya, sum'a suretinde maksud olan onun için şöhret, kabarmak, üstünlük taslamak, azamet tavrı takınmak değildir. Elbette yüce Hakkın nimetini izhar olup o Sübhan Zat'ın ihsanını kendisine bildirmektir. Bu manadan olarak riya ve sum'a onun için yüce mukaddes Hakka hamdin ve şükrün aynıdır. Düşüklükten beğenilmeye çıkmaktır. Sair sıfatları dahi buna kıyaslamak mümkündür.

Bir ayet-i kerime meali:

"İşte, Allah bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah Gafur Rahim'dir."(25/70)

Vesselâm...

370. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Hakkın Zikri, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize salâvat okumaktan evlâdır. Şu şartla ki: Zikir kabule şayan ve iktida edilen bir şeyhten alınmış ola.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Gazi Naib'e yazmıştır.**

Heyrü'l-beşer Resulullah'a salâvat okumakla bir zamanlar meşgul ol-

dum; ona ve âline salât ve selâm olsun. Hem de, bütün kısımları ve nevileri ile... Dünya hayatında iken, onun üzerine iyi neticeler ve semereler terettüb ettiğini gördüm. Onlarla Velâyet-i Hassa-i Muhammediye'nin inceliklerini buldum; sırlarına da erdim. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet...

Bir müddet geçtikten sonra, bu amel üzerine tam bir fütur geldi. Onlara devam etmek başarısı zail oldu. Artık o salâvatları okumak belli zamanlara kaldı.

Bu sırada bana güzel gelen tesbih, takdis, tehlil ile meşguliyet oldu.

Bu işte de bir hikmet olmalı; görelim neler zuhur edecek?

Sonradan Allah'ın inayeti ile zahir oldu ki, bu vakitte zikir, hem salâvat okuyan hakkında, hem de salâvat okunan hakkında daha faziletlidir. Bu mana, iki cihetten gelmektedir. Şöyle ki:

a) Bir hadis-i kudside şöyle gelmiştir:

"Bir kimse, zikrimle meşgul olur da benden bir şey istemez ise, isteyenlere verdiğimden daha faziletlisini ona veririm."

b) Zikir, Resulullah (sav) Efendimizden alınmıştır. Bu zikrin sevabı, zikredene ulaştığı gibi, o sevabın bir misli de, Resulullah (sav) Efendimize ulaşmaktadır. Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse, iyi bir sünnet (âdet) **meydana getirir ise, ecri kendisinedir ve onunla amel eden kimseleredir."**

Bunun misali, ümmetten hasıl olan her amel, yapana ecir getirdiği gibi; aynı miktar ecir Resulullah (sav) Efendimize de gider. Zira, o amelin vazıı ve meşru kılanı Resulullah (sav) Efendimizdir. Yapanın ecrinden de bir noksan gelmez.

Bu arada ameli işleyen kimsenin, Resulullah (sav) Efendimizin niyeti ile de işlemesi lâzım gelmez. Zira, Sübhan Hakkın ihsanında, ameli işleyenin bir sun'u yoktur.

Evet, eğer ameli işleyenden de, Resulullah (sav) Efendimize dair bir niyet bulunur ise, bu da ameli işleyenin ecrinin artmasına sebep olur. Bu ziyadelik dahi, Resulullah (sav) Efendimize aittir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Hiç şüphe edilmeye ki, zikirden asıl maksat, Sübhan Hakkı anmaktır. Ecir talebi, onu takib eder. Salâvat-ı şerife okumakta ise, asıl maksat, hacetin yerine gelmesi talebidir. İkisi arasında çok fark vardır.

O feyizler ki, Resulullah (sav) Efendimize zikir yolundan ulaşır; salâvat okumak yolundan ulaşan bereketlerden kat kat fazladır.

Şunun dab ilinmesi yerinde olur ki: Anlatılan mertebe her zikir için değildir. Elbette o zikre mahsustur ki, kabule şayan ola... O zikir ki, anlatılan manada değildir; anlatıldığı gibi olmaz. Bu durumda, salâvat-ı şerife okumak, ondan daha faziletlidir. Bu salâvat-ı şerifelerden gelen bereketler da-

ha çok olur.

Ne var ki; talip olan bir kimsenin, kâmil ve mükemmel bir şeyhten aldığı zikir ve tarikat şartlarına göre ona devamı salâvat okumaktan daha faziletlidir. Zira, bu zikir öbür zikre vesiledir. Bu zikir vazifesini yapmaya, öbür zikre ulaşamaz.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; tarikat şeyhleri, zikirden başka bir şeyle meşgul olmasına cevaz vermemişlerdir. Farzlarla ve sünnetlerle yetinmesini (yani Sünen-i revatıb ile) emretmişlerdir. Nafile işleri yapmaktan dahi, onu men etmişlerdir.

Üstteki beyandan da anlaşıldığına göre; ümmet ferdlerinden hiçbir ferde, kemalâtta yüksek dereceye ulaşsa dahi peygamberi ile müsavat hasıl olmaz. Zira, kendisinde hasıl olan o kemalâtın tümü, o peygamberin şeriatına tabi olduğundan dolayı hasıl olmuştur. Dolayısı ile, bu kemalât dahi, o peygamber için sabit olmaktadır. Hem de, kendisine mahsus olan kemalâlat ile, o tabilerine mahsus olan kemalâtla birlikte. Ona salât ve selâm olsun.

Keza, o kâmil olan ferd, asla bir peygamberin mertebesine ulaşamaz. İsterse o peygambere hiç kimse tabi olmasın; davetini dahi kabul etmesin. Zira, her peygamber, asaleten davet sahibidir; şeriatın tebliği ile de memurdur. Ümmetlerin inkân, davette ve tebliğde bir kusur olamaz.

Bu arada şu da zahirdir ki, hiçbir kemâl, asla davet ve tebliğ mertebesine ulaşamaz. Zira, Alluhu Taala'ya kullann en sevimli olanı, Allahu Taala'yı kullanna sevdirendir. Allahu Teala katında kulların en sevgilisi olan, o davetçi ve tebliğci olandır.

Herhalde şu manada gelen bir haberi (hadis-i şerifi) duymuş olacaksın:

"Kıyamet günü, ulemanın mürekkebi, şühedanın kanı ile tartılacaktır. Amma, ulemanın mürekkebi, şühedanın kanından ağır gelecektir."

Bu devlet, ümmet için müyesser olmaz. Onlarad bir şey hasıl olmuş ise, uydu ve bir mana zımnındadır. Asıl olan asıldır; fer (parça) ise bir yerden alınmadır.

Yerinde olur ki, anlatılan manadan, bu ümmetin ayanı ve onların tebliğcileri için olan fazilet idrak edile...

Tebliğde ve davette dereceler olduğu gibi; ayan ve tebliğciler dahi değişik derecelerde bulunmaktadırlar.

Ulema, zahirin tebliğine mahsusturlar. Sofiye ise, batına ihtimam gösterirler.

O kimse ki, hem sofiyedendir; hem de alim, kibrit-i ahmerdir. Zahir ve batın tebliğe hakkı vardır. Resulullah'ın (sav) naibi ve onun varisi bulunmaktadır.

İtikadım o ki, bu ümmetin muhaddisleri ki, Resulullah (sav) Efendimizin hadis-i şeriflerini tebliğ ederler; bu ümmetin en faziletlileridirler.

Her ne kadar, mutlak surette, kendilerinin en faziletli olduklarına itikad

ederlerse de; bu biraz karışıktır. Eğer bu manayı, zahir tebliğcilerine nisbetle söylüyorlarsa, yeri vardır. Ancak, mutlak fazilet o kimseyedir ki, zahir batın tebliğini, zahir ve batın davetini camidir.

Çünkü, bir işin belli bir şeye inhisarında kusur vardır; fazilet itlakına münafidir. Bu manayı anla, kusurlulardan olmayasın.

Evet, her ne kadar zahir umde, necatın dayanağı, bereketi çok, yararı umumi ise de, lâkin onun kemâli batın bağlıdır. Zahir, batınsız tam olmadığı gibi, batın dahi, zahirsiz bir şeyden sayılmaz. O ki, zahiri, batını camidir, kibrit-i ahmerdir.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Çünkü Sen, her şeye kadirsin."(66/8)

★★★

372. MEKTUP

MEVZUU: Makul, mevhum, mekşuf, meşhudun tümü siva sınıfına dahildir.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, şeyhinin oğlu Muhammed Abdullah'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun.

Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Kurretü'l-ayn'in gönderdiği mübarek mektup ulaştı.

O mektuba dercedilmiş ki:

-O göz boyama işlerden yana bir şey kalmadı. Hepsi Sübhan Allah'ın keremi ile zail olup kalktı. Onlardan yana hiçbir şey de kalmadı.

Himmet dahi o şey için sarf edilmektedir ki; isbat, makul ve mevhum şeylerin hiçbiri hasıl olmaya... Hepsi de, LA (yok) kelimesi altında şöyle veya böyle dahil ola.

Yine yazıyorsunuz ki:

-Bu mana hasıl olmaktadır.

ümid edilen o ki; mana, tekellüfsüz olarak hasıl olacaktır.

Ey Necib,

Makul, mevhum, hatta mekşuf ve meşhud; ister afaki olsun; isterse enfüsi... Bunların hepsi de, sivaya dahildir. Hemen hepsi de, oyun ve oyalanma cinsi şeylerdendir. Bunlarla alâkadar olmak, göz boyama işleri ile taalluktan başka bir şey değildir. Bu taallukatın zevali, zorla olsa dahi, tarikata dahildir ve ilme'l-yakin cümlesindendir. Şöyle veya böyleden sonra, bu devlet tekellüfsüz müyesser olur ise, sivayı nefyetmekte dahi tekellüf hali kendiliğinden yok olmaya geçer ise, tarikat darlığından, ilim sikkesinden çıkılır; fena ile teşerrüf edilir.

Anlatılan mana, konuşmakta kolaydır. Amma ona kavuşmak cihetinden de zordur. Hem de ne kadar zor. Ancak, Allahu Teala'nın kolay ettiğine kolaydır.

O işler ki, hakikatla taalluku vardır; o ileride nefyden sonradır. Hatta, intifa makamına, isbat makamına geçtikten sonradır; ilmin ve aynın dahi ötesindedir.

★★★

Bilesin ki,

Hakikat yanında, tarikat bir şey sayılmaz. İsbata nisbetle nefyin dahi itibarı yoktur.

Nefyin taalluk ettiği şeyler, mümkinattır; isbatın taalluk ettiği şeyler ise, Sübhan olan Vacib Zat'tır.

İsbatın yanında nefy, umman denize nazaran bir damla gibidir.

Bu nefyin husulü ve o isbat, velâyet-i hassaya ulaştırır. Velâyet-i hassanın husulünden sonra da, ya uruc olur; yahut nüzul. Eğer nüzul olur ise, yine o uruc içindir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Çünkü sen, her şeye kadirsin."(66/8)

Size selâm. Keza, diğer hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlar. Resulullah'a salât ve selâm olsun.

★★★

373. MEKTUP

MEVZUU: Dizgini, dinin füzuli şeylerinden çekip dinen yapılması zaruri işleri ile meşgul olmanın lüzumu.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhammed Taki'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Seçmiş olduğu kullarına dahi selâm olsun.

Mübarek mektubun mütalâası ile teşerrüf ettim.

Düzeninde ve tertibinde muvaffak olduğunuz deliller dahi o mektuba derc edilmiş. Bu deliller, Hazret-i Sıddık'ın hilâfeti babındadır. Onun hilâfeti dahi icma ile sabittir. Allah ondan razı olsun. Ki bu icma, erbab-ı hali ve akdin icmaıdır. Hepsi de, asırların hayırlısı olan birinci asındandır.

Ayrıca, Hulefa-i Raşidin'in faziletleri babında da yazılmış. Allah onlardan da razı olsun. Bunların faziletleri dahi, hilâfet sıralarına göredir.

Bu büyüklerin sıfatları da anlatılıp hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında geçen münazaa ve çekişmelerden dolayı sükût gerektiği yazılmış.

Bütün bu yapılanlar, bol bol ferahlık verdi.

Bu itikad, imamet bahsinde yeterli olup ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadına dahi uygundur. Allah onların çalışmaalrını şükrana lâyık eylesin.

Ey müşfik mahdum!

İmamet bahsi, dinin teferruatı arasında olup asıllarından değildir. Dinin zaruri olarak yapılması gerekli işleri bundan başka olup, itikada ve amele taalluk eder ki; kelâm ilmi ve fıkıh ilmi onların beyanını üzerine almıştır.

Zaruri işleri bırakıp füzuli işlerle meşgu lolmak, ömrü boş yere sarf et-

mektir. Yani malayani ile... Bu manadan olarak, bir hadis-i şerifte, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı:

"Allahu Teala'nın kulundan irazına alâmettir ki, onu malayani ile meşgul eder."

Eğer imamet bahsi, şianın sandığı gibi; dini işlerin zaruri kısımlarından sayılmış olsaydı; elbet yerinde olurdu ki, Sübhan Hak, Kitab-ı Mecid'inde, hilâfet kimin haklı olduğunu tayin edip halifeyi teşhis ederek, Resulullah (sav) Efendimize dahi, bir kimsenin hilâfeti için emir vere... Tansis ve tasrih ile o kimsenin hilâfeti yerinde ola...

Kur'an'da ve hadiste, ihtimam gösterilip bu iş üzerinde önemle durulmadığına göre; demek ki, imamet bahsi, dinin fuzili işlerindendir; zaruri işlerinden değildir. Fuzuli işlerle dahi, fuzuli olanlar meşgul olur. Halbuki, önünde, meşgul olması gereken nice nice, dini bakımdan yapılması zaruri işler vardır. Eğer onlarla meşgul olup yapacak olsa, fuzuli işlere ya sıra gelir; yahut hiç gelmez.

Öncelikle itikadı tashih etmek gerek; ki bu, Vacib Taala'nın zatına ve sıfatına taalluk eden şeylerdir.

Resulullah (sav) Efendimizin yüce Hak katından getirdiklerine dahi itikad edip inanmak ve bu babdaki itikadını tashih etmek gerek.

Dini zaruretler arasında bilinenler başta şunlar olup, tevatürle sabittir: Haşr, neşr, uhrevi ve daimi olan azap, sevap ve diğer işiterek inanılması gerekli işlerin hepsi de haktır. Bunların hiçbirinde yalan ihtimali yoktur. Eğer bu itikad olmaz ise, necat da yoktur.

Bu itikadı düzelttikten sonra, fıkıh hükümlerini yerine getirmek gelir. Ki bunlar, farzlar, vacipler, hatta sünnetler ve müstahaplardır.

Şer'an tesbit edilen helâl ve haram sınırına dahi iyi riayet edilmesi yerinde olur.

Şeriat hududunu korumaya dikkat edilmelidir ki, ahiret azabından felâh ve halâs umula...

İtikad ve amel sağlama alındıktan sonra; sıra sofiye tarikatına girmeye gelir. Bu yoldan velâyet kemalâtının husulü dahi ümiddir.

Dini yönden yapılması zaruri işlere nisbetle imamet bahsi, yolda bırakılan bir şey gibidir.

Bu babda netice kelâm şu ki: Muhalifler, bu hususta galeyana gelip hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabına taat ettiklerinden; onların reddi için, uzun bir mukaddime varid olmuştur. Zira, Din-i Mübinden fesadı def etmek dahi dini zaruretler arasında sayılır.

Vesselâm...

★★★

374. MEKTUP

MEVZUU:

a) Taziyet ve nasihat.

b) Mevlâna Hasan'ın dahi onlara halka reisi edilmesi.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Ahmed Berki'nin müridlerine yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm onun Resulüne.

Sizlere dahi dualar etmekteyim.

★★★

Şunu bildirmek isterim ki; mağfur ve merhum Mevlâna Ahmed'in vücudu, bu zamanda Müslümanlar için Allahu Teala'nın ayetlerinden bir ayet, onun rahmetinden de bir rahmet idi. Allah ona rahmet eylesin.

Allah'ım, onların ecrinden bizi mahrum eyleme. Ondan sonra bizi fitneye düşürme.

Geçip gidenler için arkadaşlardan beklenen imdad ve ianedir. Merhumun çocuklarına ve taallukatına hizmettir. Onların gönlünü alıp kendilerini teselli etmektir. Böyle etmek, sevenlere vaciptir. Merhumun çocuklarını okutmaya ve onların şer'i ilimler ve süslenmeleri için çalışmaya koyulmaları gerekir. Merhumun iyiliğine, onun çocuklarına iyilik etmekle karşılık vermek gerek.

Bir ayet-i kerime meali:

"İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir."(55/60)

Merhumun tavrı ve gidişatı, halleri ve vakitleri korunmalıdır.

Bir fütur gelmemesi için, zikirle halka ile meşgul olmalıdırlar.

Arkadaşlar otururken, birbirinde fani olmak sureti ile oturmalıdırlar ki, sohbetin faydalı eseri zahir ola...

★★★

Fakir, daha önce de yazmıştım:

-Mevlâna, eğer bir seferi ihtiyar eder ise, yerinde olur ki; makamına Şeyh Hasan'a nasb eyleye...

Hüküm uyarınca, bu sefer dahi ondan murad olmuştur.

Şu anda, aynı şekilde tekrar tekrar mülahaza ettim ve Şeyh Hasan'ı dahi bu işe tayin edilmiş buldum.

Bu mana, arkadaşlardan bazısına ağır gelmesin. Zira, bu bizim arzumuzla olan bir şey değildir; hatta onlann da. Dolayısı ile inkıyad etmek lâzımdır.

Şeyh Hasan'ın yolu ile, Mevlâna'nın yolu arasında çok bağlılık vardır. Mevlâna'nın sonunda o taraftan aldığı intisap ile, Şeyh Hasan'ın dahi ortaklığı vardır. Kalan arkadaşlar, bundan yana az nasiplidirler. İsterse onlara keşef, şühud hasıl olsun; tevhid ve ittihad ile bezenmiş olsunlar. Ne var ki, bu devlet başka bir iştir. Orada, keşifleri ve müşahedeleri bir arpaya almazlar. Bu tevhidden ve ittihaddan istiğfar ederler.

Hulasa, arkadaşlar Şeyh Hasan'ı öne geçirmekte, duraklamamalıdır. Onun emri ile meşgul olmalı ve kendisini halka başı yapmalıdırlar.

Kardeşimiz Hace Üveys bu manayı arkadaşlara anlatmalıdır. Halka ve

sohbet akdi ile meşgul olmaları için delâlet etsin. Onları Şeyh Hasan hakkında rağbet ettirsin.

Şeyh Hasan için dahi yerinde olur ki, şükerânın, nüfakanın hatırlarına riayet edip koruya... Kardeşlik hakkını dahi edaya bakmalıdır. Fıkıh kitapları dahi mütalaa etmekten ayrılmamalıdır. Şer'i hükümlerin neşri için çaba harcamalı ve sünnet-i seniyyeye mütabaat için teşvik etmelidir. Bid'attan dahi sakındırmalıdır.

İltica, tazarru ve inkisardan ayrılmamalıdır ki, akrana üstünlük riyaset cihetinden nefs-i emmare tehlikeye ve kötü hale düşürmeye. Bütün hallerde ve her vakitte kendisini kusurlu ve noksan saymalı; daima kemaline talip olmalıdır. Kötülük etmekte, nefis ve şeytan iki kuvvetli düşmandır. Dikkat etmeli ki, bunlar kendisini yoldan, kaybetmiş ve hüsrana dalmış olarak çıkarmayalar.

Bir şiir:

İşte size nisahatım, kabul ederseniz;
Kurtulursunuz, yoksa yapın ne isterseniz...

★★★

Hindistan beldeleri sizden uzaktır. Senede bir defa kafile haber getirip götürmektedir. Yerinde olur ki, haller yazıla... Şayet gelmeye muktedir olamazsanız, yazmaktan yana da gaflete düşmeyesiniz.

★★★

Şeyh Yusuf bize yakındır. Bir müddet orada kalacaktır. Bir hayli faydalar almıştır. Fena hakikatına da muttali olmuştur. Tekrar gelmek vaadi ile vatanına dönmüştür.

O, istidadlı bir kimsedir. İhlâsı da doğrudur.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Bizden uzakta olduğunuz için, nasihat üzerinde fazlaca duruldu.

Ayıkınız ve dikkatli olunuz.

Riyaseti ruhun belhası olarak itikat ediniz. Korkunuz, titreyiniz ve çekininiz. Şunun için ki, bu riyasetten lezzet çıkmaya. Sonra ebedi helâke gidersiniz.

Ayet-i kerime mealleri:

"Rabbımız, bizim için günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla... Ayaklarımıza sebat ver. Kâfir kavme karşı bize yardım eyle."(3/147),

"Galebe sahibi Rabbın onların isnad etmekte oldukları vasıflardan yücedir; münezzehtir."(37/181)

Gönderilen peygamberlere selâm. (37/181)

Ve... Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun."(37/182)

★★★

375. MEKTUP

MEVZUU: İnsan tab'an medenidir; medeni olmak üzere yaratılmıştır. Kendi cinsi ile iyi geçinmeye muhtaçtır. İnsanın iyiliği dahi bu ihtiyaçtan

belli olur.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanlar Hanına yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına...

Sübhan olan yüce Allah'tan suri ve manevi terakkilerinizi dilerim. Zira, sizin hayrınız ve salâhınız, bütün Müslümanların gönül birliğini tazammun eder ve onların refahını sağlar. Size yapılan dua dahi, bütün Müslümanlara yapılan duadır.

Allahu Teala, şahsınıza lâyık olmayan şeylerden yana size selâmet versin. Seyyid'l-mürselin hürmetine. Resulullah Efendimize ve diğer peygamberlere ve onların hepsinin âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli olsun.

★★★

Nakşibendiye-i Aliyye büyüklerine karşı ihlâs, müridlik ve mahabbet bağlarınızı bilmekteyim. Hem de pek tamam ve pek mükemmel bir şekildedir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Buna binaen başınızı ağrıtmaya sebep olmaktayız.

★★★

Ey mükerrem mahdum,

Bu Silsile-i Aliyye mensupları, bu diyarda garip düşmüşlerdir.

Bu diyar ehlinin; sünnet-i seniyeyi tutan bu Tarikat-ı Aliyye büyükleri ile olan münasebetine gelince; bid'atın şüyuu dolayısı ile pek azdır.

Üstte anlatılan manadan olarak; kısa görüşünden dolayı, bu silsile ehlinden bazıları bu Tarikat-ı Aliyye'de bid'atlar icad etmiştir. Bu bid'atlara alâka sebebi ile, insanların kalblerini kendi tarafına çekmek istemiştir. O bid'atları icad ederken de, kendi kanaatına göre bu yaptığını bu Tarikat-ı Aliyye'nin tekmili sanmıştır. Haşa ki böyle bir şey ola. Elbette bu cemaatın maksadı, bu Tarikat-ı Aliyye'yi tahrib edip hiçe çıkarmaktır. Halbuki, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinin muamelesini hiç de idrak edememişlerdir. Allahu Teala onlara doğru yolu göstersin.

Bu silsile-i aliyye ehlinin varlığı bu diyarda pek değerli olduğundan; bu silsile-i aliyye'nin müridlerine ve onları sevenlere düşer ki, o büyüklere ve bu Tarikat-ı Aliyye taliplerine yardım edip muavenette bulunalar.

İnsan tab'an medenidir. Medeni olmak üzere yaratılmıştır. Kendi cinsi ile iyi geçinmeye muhtaçtır. Bu manada gelen bir ayet-i kerime meali:

"Ey Nebi! Sana Allah ve mü'minlerden ittiba edenler yeter." (8/64) (İMAM-I RABBANİ Hz.leri bu ayet-i kerimeyi anlatılan manada almıştır. Ancak, pek çok müfessirler, şu manadan almaktadırlar:

"Ey Nebi, Allah sana ve mü'minlerden sana ittiba edenlere yeter.")

★★★

Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ki, önemli işlerinde müminlerin dahli vardır; diğerlerine de düşer?

Bu zamanda zenginlerin pek çoğu, işlerin yolunda gitmesini, hacetin ye-

rine gelmesini ihtiyaçsızlıkta sanırlar. Ama durum böyle değildir. Zira ihtiyaç, zatidir. Hem de bütün mümkinat için... O kadar ki, insanın iyiliği bu ihtiyaçtadır. Kulluğun züllü dahi, bu cihetten gelmektedir. Faraza, insandan ihtiyaç gitse, kendisi için bir istiğna hasıl olsa; onda isyandan, inaddan, tuğyandan başka bir şey olmaz. Bu manada gelen bir ayet-i kerime şöyledir:

"İnsan elbet azar; zenginliği görünce.."(96/6-7)

★★★

Bu babda netice söz şudur ki:

Dervişler, ağyar ile taalluktan halâs bulduklarından; sebeplere ihtiyaç, onların sebepleri yaratana havale eder. Her yana şamil bol nimeti, o yüce Zat'ın nimet sofrasında görürler. İtikad ederler ki, hakikatta veren ve alan o yüce Allah'tır.

Arada sebepler bir kısım hikmetlere ve yararlara göre varid olmuştur; güzellik ve çirkinlik dahi onlara bağlanır. Bu büyükler dahi, şükrü ve şikâyeti o sebeplere dönük olarak yaparlar. Haseneyi ve seyyieyi de ondan bilirler. Eğer onlar, sebeplere itibar etmemiş olsalar, büyük bir muameleyi iptal etmiş olurlar.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, sen bunu batıl olarak yaratmadın... Sübhansın."(3/191)

★★★

Pek aziz kardeşim Seyyid Mir Muhammed Nu'man'ın varlığı orada bir ganimettir. Onun duası ve teveccühü dahi kibrit-i ahmerdir. Zannederim ki, onun teveccüh bereketleri ve bu teveccühün feyizleri devletinizi ayakta durdurtmaktadır. Onu, huzurda ve gıyabda sizin imdadınızda ve muavenetinizde bulmaktayım.

Adı geçen, bundan bir sene evvel, Fakir'e sizin iyiliklerinizi yazdı. Yazdığı mektuba dahi sizin dervişlere olan mahabbetinizi ve ihlâsınızı dahi derc etti.

Yine onda izhar ettiğine göre bu velâyet idaresini bir başkasına bırakmış; zira, bu vakit, teveccüh ve imdad zamanıdır.

Bu Fakir için dahi, o mektubun mütalaası esnasında Fakir'e bu babda teveccüh hasıl oldu. O vakitte sizi kadri yüce buldum.

Zahir olan şu ki: O saatte bir şahıs, o cihete teveccüh ediyordu.

O mektubun cevabında şu tabiri kullandım:

-Hanlar Hanı, nazarda kadri yüce olarak zahir olmaktadır.

Emir Sübhan Allah katındadır.

★★★

376. MEKTUP

MEVZUU: Kendi şeyhi hayatta iken, bir talip, yüce Hakkı taleb babında bir başka şeyhin yanına gitmesi caiz olur mu?

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Nur Muhammed Enbali'ye yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...
Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualarımı bildiririm.
Mektubunuzun vasıl olduğunu bildirmek isterim. Şöyle sormuşsun:
-Şeyh hayatta iken, bir talip yüce Hakkı taleb için bir başka şeyhin yanında hazır olur ise, caiz olur mu, yoksa olmaz mı?
Bilesin ki,
Esas maksad, Sübhan Hak'tır. Şeyh dahi, Cenab-ı Hakka vasıl olmaya bir vesiledir. Şayet bir talip, irşadını bir başka şeyhte görür; kalbini dahi onun sohbetinde yüce Hak ile hazır bulur ise, caizdir ki, birinci şeyhi hayatta iken, iznini almadan dahi öbür şeyhinin huzuruna gide... ondan irşadını taleb ede... Ne var ki, ilk şeyhini dahi inkâr etmemesi gerekir. İlk şeyhini dahi ancak hayırla anmalıdır. Bilhassa bu vakitte...
Zira bu vakitte, müridliğin ve şeyhliğin ancak resmi ve âdeti kaldı.
Bu vaktin şeyhlerinin ki, kendilerinden haberi yoktur; küfürle iman arasını ayırd edemezler. Allahu Taala'dan nasıl haberdar olabilirler? Hangi yoldan müridlere delil olabilirler?
Bir şiir:
Onun ki yoktur haberi şanından;
Gücü yetmez habere şundan bundan...
Yazıklar olsun o müride ki, öyle bir şeyhin yanında inararak oturur da, başkasına gitmez. Haliyle, yüce Hakkın yolunu dahi bilemez. Bu durum, öylesine tehlikelerdendir ki, şeytani varidat olarak, talibi Hak talebinden almak için nakıs şeyh cihetinden gelir.
Her neresi ki, talib, irşadını ve gönül birliğini orada bulur; hiç durmadan oraya dönmelidir.
Şeytani vesveselerden dahi Allah'a sığınmak gerek.

★★★

377. MEKTUP
MEVZUU: Hallerin televvününden, düşük dünya emelleri için yerine gelmeyişinden dolayı gönlü daraltmamak gerek.
NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Merhum Hace Alican'ın oğlu Muhammed Mümin'e yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...
Halinize uygun düşmeyen şeylerden yana, Allahu Teala sizlere selâmet ihsan eylesin.
Bilesiniz ki,
Dünya mü'min kulun zindanıdır. Zindanın haline münasip olsa dahi elem ve sızıdır; musibettir.
Emellerin hasıl bulunmadığından, hallerin televvününden dolayı, inleyip sızlamak yerinde olmaz. Zira, Allahu Teala, şöyle buyurdu:
"Hakikaten güçlükle beraber kolaylık var. Muhakkak güçlükle beraber kolaylık var."(94/5-6)

Bu manada, Allahu Teala, bir zorluğa iki kolaylık beraber verdi. Burada murad olan mana ona benzer ki, dünya ve ahiret kolaylığı ola...

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilere...

★★★

Bu tarafın kalan hallerini, Seyyid Abdülbaki şifahen beyan edecektir. Müşarünileyh sizinle mülâkata gelmektedir. Haklarınızı korumak, size şefkatli olmak, onun teveccüh şanıdır.

★★★

378. MEKTUP

MEVZUU: Yararı olmayan işlerle meşgul olmaktan sakıntınmak.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Haşim Hadim'e yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun, salât ve selâm onun Resulüne...

★★★

Bildirmek isterim ki, bir müddettir, batıni hallerinizden sayılı bir haber yazmadınız ki; feraha sebep olsun.

Dünya işleri, ömrü olmayan şeylerdendir. Dünya ve içindekilerin hiçbir kıymeti yoktur ki; insan, ahiret hallerini anmayı terk ederek onun haşviyatı ile meşgul ola... İsterse niyetiniz hayır olsun.

Ancak, siz şunu işitmiş olacaksınız:

"Ebrarın haseneleri, mukarrebinin seyyieleridir."

Herhalde, esas hallere teveccüh gerek. Uydu işlerle dahi, zaruret kadar meşgul olmak gerek. Zaruret dahi, yeteri kadardır.

★★★

Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun. Bu tarafın dervişlerinin her ne kadar belli bir rızıkları yok ise de, onlar feragat ve genişlik içinde vakitleri geçirmektedirler. Rızık için, bir çalışma ve çabalama olmadan, nasipleri kendilerine yeterinden ziyadesi ile gelmektedir.

Asıl rızık vaktin kazancıdır.

Bu tarafın kalan halleri, hamd edilecek derecede iyidir.

Bu aylarda veba tekrar, ikinci olarak geldi; eceli gelen de öldü. Amma şu anda kalkmıştır.

Bütün nimetleri için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Vesselâm...

★★★

379. MEKTUP

MEVZUU: Tevbe, vera, takva ve bunlara münasip şeyler beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanı Hanan'a yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına...

Bu değerli ömrü, masiyetler, hatalar, kusurlar ve yanlışlar hareketlerle harcadığımızdan; iyi olur ki, tevbeden, inabeden, vera'dan ve takvadan söz edelim.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Hepiniz Allah'a tevme edin ey mü'minler; ta ki korktuğnuuzdan emin, umduğunuza da nail olasınız."(24/31)

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler, tam bir sıdk u hulusa malik bir tevbe ile Allah'a dönün. Olur ki Rabbımız kötülüklerinizi örter ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar."(66/8)

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Günahın açığa çıkanını da, gizli kalanını da bırakın."(6/120)

Günahlardan tevbe etmek, her şahsa vaciptir ve farzdır. Beşer nevinden hiç kimsenin bu tevbeden müstağni kalması tasavvur edilemez. Nasıl böyle bir şey olabilir ki, peygamberler dahi, tevbeden müstağni kalmamışlardır. Onların Hatimi ve Seyyidi Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kalbime bir ağırlık gelir; bir gün ve bir gecede Allah'a yetmiş defa istiğfar ederim."

Şayet yapılan masiyetler, Allahu Teala'nın hakkına taalluk edip kulların hakkına taalluk etmes ise, meselâ; zina, şarap içmek, çalgı dinlemek, mahremi olmayana bakmak, abdestsiz olarak Mushaf'a el sürmek, bid'ata inanmak gibi. Bunlardan tevbe edip istiğfarda bulunmak ve tahassürle itirazda olmak gerek.

Şayet farzlardan biri terk edilmiş ise, tevbe işinde mutlaka onların eda edilmiş olması gerekir.

Eğer masiyetler, kulların haklarına taalluk eden zulümlerden ise, o zaman, bunun tevbesinde onların yerlerine verilip helallık alınması, kendilerine iyilik edilip dua edilmesi tevbede gereklidir.

Eğer mal sahibi ve kendisine başvurulacak kimse ölmüş ise, istiğfar ve iyilikle, o mal öleni nçocuklarına ve varislerine verilmelidir.

Eğer onun varisi bilinmiyor ise, o zaman, alınan mal ve işlenen cinayet kadar sadaka vermek yerinde olur. Yani fakirlere ve çaresizlere verilir; amma, o mal sahibinin niyetine... Haksız yere eziyet edilen kimsenin niyetine...

Hazret-i Ali (ra) şöyle anlattı:

-Hazret-i bu Bekir'i dinledim; ki o sözünde doğrudur. Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Hangi kul olursa olsun; günah işledikten sonra kalkar abdest alır ve namaz kıldıktan sonra Allahu Taala'dan günahlannın bağışlanmasını taleb eder ise, onu bağışlamak Allah'a hak olur. Çünkü; yüce Allah şöyle buyurdu:

"Kim bir kötülük eder veya nefsine zulmeder de sonra Allah'tan mağfiret taleb ederse, Allah'ı bağışlayıcı ve merhametli bulur."(4/110)

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-e şerifinde şöyle buyurur:

"Bir kimse, bir günah işledikten sonra, onu yaptığına pişman olur ise bu pişmanlık onun kefaretidir."

Bir başka hadis-i şerif ise şöyledir:

"Bir kimse der ki:

-Allahım, beni bağışla, sana tevbemi bildiriyorum.

Sonra tekrar günaha döner ise, daha sonra aynı şeyi söyler, yine dönerse, taa üçe kadar böyle yapar ise, dördüncüde yaptığı büyük günahlardan yazılır."

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde ise, şöyle buyurdu:

"Erteleyenler helâk oldu..." Yani

-Sonra tevbe ederiz, diyenler.

Lokman Hekim, oğluna şu tavsiyede bulundu:

-Ey oğlum, tevbeyi yarına erteleme. Ölüm, ansızın sana gelebilir.

Mücahid şöyle anlattı:

-Bir kimse, sabaha çıktığı ve akşamı ettiği zaman, tevbe etmez ise,o zalimlerdendir.

Abdullah b.Mübarek ise şöyle anlattı:

-Haramdan gelen bir fülüsü reddetmek, (yani yerine iade etmek) yüz fülüs sadakasından daha faziletlidir.

Allah ona rahmet eylesin.

Şöyle dendi:

-Bir danik kıymetindeki şeyi yerine iade etmek, yüz defa mebrur hacdan daha kıymetlidir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nefislerimize zulmettik. Bizi bağışlamış ve bize merhamet etmezsen, hüsranda kalanlardan oluruz."(7/23)

Resulullah (sav) efendimiz şöyle buyurdu:

"Allahu Teala şöyle buyurdu:

-Kulum, sana farz ettiğimi eda et; insanların en abidi olursun. Sana yasak ettiklerimden sakın; insanların en verai olursun. Sana verdiğim rızıkla kanaat et; insanların en zengini olursun."

Resululluh (sav) Efendimiz Ebu Hüreyre'ye (ra) şöyle buyurdu:

"Vera sahibi ol; insanların en abidi olursun."

Hasan-ı Basri (ra) şöyle dedi:

-Vera'dan yana zerre ağırlığında bir amel, onun bin misli oruçtan ve namazdan hayırlıdır.

Ebu Hüreyre (ra) şöyle dedi:

-Yarın Allahu Teala ile olacaklar, vera ve zühd ehli olanlardır.

Allahu Teala, Musa'ya (as) şöyle vahyetti:

-Bana takarrüb edenler, vera haline sahip olmak kadar hiçbir şeyle takarrüb edemezler.

Ulema, şöyle dedi:

-Bir kimse, şu on şeyi kendisine farz görmedikçe; vera hali tamam ol-

maz. Şunlardır:

1. Dili, gıybet etmekten korumak.
2. Maskaralıktan çekinmek.
3. Kötü zan beslemekten sakınmak.
4. Gözü harama bakmaktan almak, kapamak.
5. Dilin doğru konuşması.
6. Allah'ın nimetini bilmeli ki; nefse ucüp gelmeye.
7. Malını hak yolda harcamak, batıl yola harcamamak.
8. Nefsine üstünlük ve büyüklük taleb etmemek.
9. Namazlara devam etmek.
10. Sünnet ve cemaat üzere istikamet sahibi olmak.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Sen her şeye kadirsin."(66/8)

★★★

Ey mükerrem, müşfik ve pek keremli mahdum,

Eğer bütün günahlardan tevbe etmek müyesser olur ise, bütün haramlardan ve şüphelilerden yana da takva ve vera dahi hasıl olur ise, o büyük bir nimet olup en üstün devlettir. Böyle olmadığı takdirde, bazı günahlardan tevbe edip bazı haramlara karşı vera sahibi olmak dahi büyük bir ganimettir. İhtimal ki, bu bazılarının bereketleri ve nurları diğer bazılarına dahi sirayet eder. Sair masiyetlerden dahi tevbe edip vera sahibi olmak başarısı müyesser olur.

Hepsi yapılmasa da, tümden bırakmak doğru olmaz.

★★★

Allah'ım, bizi razı olduğun şeyleri işlemekte başarılı kıl; dinin ve taatın üzerine bize sebat ver. Seyyidü'l-mürselin ve Kaldü'l-gurri'l-muhaccelin hürmetine. Resulullah (sav) Efendimize ve diğer peygamberlere ve onların her birinin âline salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli olsun.

★★★

380. MEKTUP

MEVZUU:

a) İslâm'ın beş erkânı ile beraber, ehl-i sünnet vel-cemaat akidesinin beyanı.

b) Hak kelimeyi duyurmaya teşvik. Yani zamanın sultanına duyurmaya.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanıcihan'a yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim ve Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun, onun seçmiş olduğu kullarına.

İnkıtaa uğrayan dervişlerin adına ikram ve iltifat olarak yollanan mübarek mektup ulaştı. Bu iltifat için Allah'a hamd olsun.

Bu şüphe ve karışıklıklarla dolu zamanda, kendileri ile münasebet kurulmadığından ellerinde bir şey olmayan bu dervişlere, saadet sahibi zenginlerin tevazuu, onlara inanmaları, bu taifeye karşı güzel yaratılışlı olmaların-

dandır.

Bunun böyle olması ne kadar büyük bir nimettir. Şöyle ki: Çeşitli alâkaların bulunması, bu devletin husulüne mani olmamış ve dağınık teveccühler onları bu veliler zümresine mahabbetten alıkoymamıştır. Bu durumda yerinde olur ki, tam olarak, bu büyük nimetin şükrü eda edile. Bu arada: **"İnsan sevdiği ile beraber olacaktır"** manasına gelen hadis-i nebeviden dahi ümidvar olunmalıdır.

★★★

Ey necib Said,

İnsanı, öncelikle itikadını düzeltmesi gerek. Bu düzeltme de, fırka-i naciye olan ehl-i sünnet ve'l-cemaatın görüşlerine uygun olarak yapılmalıdır. Allah o nların hepsinden razı olsun. Zira onlar, süvad-ı azamdır; cemm-i gafirdir.

Evet, itikad anlatılan manada tashih edilmeli ki, uhrevi felâh, ebedi necat tasavvur edile...

Kötü itikad ki, ehl-i sünnet inançlarına muhalefettir; öldürücü zehir durumundadır ve ebedi ölüme, sonsuz azaba götürür.

Amelde müdahane ve onda gevşeklik işinde bir mağfiret ümidi vardır; amma itikadda müdahane işinde asla mağfiret yeri yoktur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, kendine şirk koşanı bağışlamaz; bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar."(4/48)

★★★

Şimdi, kısa ve öz bir lisanla, ehl-i sünnet itikadlarını sıralayacağız; bunların muktazasına göre, itikadı düzeltmek gerek. Tazarru edip Sübhan Hakka yönelerek, bu devlet üzerine istikamet taleb edilmelidir.

Bilesin ki,

Yüce Allah, kadim zatı ile mevcuttur. Sair eşya ise, onun verdiği vücud ile mevcuddur. Onun yaratması ile, ademden vücuda gelmiştir.

Sübhan Allah kadimdir, ezelidir. Eşyanın tümü ise, yoktan var edilmiştir.

O zat ki, kadim ve ezelidir; baki ve ebedidir. Her ne şey ki, sonradan yaratılmıştır ve geçmişinde adem (yokluk) vardır, o dahi fani ve müstehlektir. Yani zevale yüz tutmuştur.

O Sübhan Zat, birdir, şeriki yoktur; ne vücud vücubunda, ne de ibadet istihkakında. Vücud vücubu, (yani varlığının gerekli oluşu) başkasına lâyık olmadığı gibi, onun gayrına ibadet edilme hakkı dahi yoktur.

O yüce Allah'ın kâmil sıfatları vardır; onlardan bazıları şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade, sem, basar, kelâm, tekvin... (Sırası ile: Diri olmak, bilmek, güçlü olmak, dilemek, işitmek, görmek, konuşmak, yaratmak). Bunların hepsi de kıdem ve ezeliyetle muttasıf olup yüce mukaddes Hazret-i Zat ile kaim bulunmaktadır.

Hadisenin taallukatı, sıfatların kıdemine halel getirmez. Hudusün mutaalliki dahi, onların ezeliyetine engel olamaz.

Felsefeciler, akıllarının noksanlığından, mutezile ise, körlüklerinden ve

azgınlıklarından ötürü mütaallakın hüdusunu, (yani ilgili şeyin) mütaallakın hüdusuna delil saydılar. Kâmil sıfatları nefyederler.

Allahu Teala'nın ilminin cüzi'yata geçmesi tagayyürü gerektirdiği içindir. Bu tagayyür dahi, hüdus emmarelerindendir.

Bilmezler ki, sıfatlar ezeli olur. Onların taallukatı dahi, hadis mütaallakat sebebi ile hadistir. Sıfatların noksanlığı dahi, onun zatından atılmıştır.

Allahu Teala, cevher, cisim, araz sıfatlarından ve onların levaziminden münezzehtir.

Yüce Allah'ın zatında zamanın, mekânın, cihetin yeri yoktur. Zira, bütün bunlar, onun yarattıklarıdır.

Allahu Teala'dan haberi olmayan bir cemaat zannetti ki, Allahu Teala, arşın üstündedir. Böylelikle, onun için üst yanda bir mekân isbat ettiler. Arş ve ondan başkası, onun ihtiva ettikleri tümden hadis olup Allahu Teala'nın mahlukatıdır. Hadis ve mahluk olan bir şey için ne mecal vardır ki; kadim olan yaratıcıya mekân ola, onun için karargah ola. Amma, arş, Allahu Teala'nın en şerefli mahlukudur. Nuraniyet ve safa, mümkinattan diğerlerine nazaran, onda daha ziyadedir. Dolayısı ile, hiç şüphe edilmeye ki, onun için, yüce mir'atiyet hükmü vardır. Yani yüce Yaratıcı'nın azametini izhar etmek için, yüce Zat'ın kibriyası onda açık bir şekilde zuhura gelmiştir. Bu zuhur sebebi iledir ki, onun için şöyle derler:

-Allah'ın arşı...

Halbuki, arş ve diğerleri tümden, Allahu Teala'ya nisbetle aynıdır. Hepsi de onun mahlukudur. Ne var ki, arşta gösterme kabiliyeti vardır; diğerlerinde bu gösterme kabiliyeti yoktur.

Görmez misin ki, bir ayna insanın suretini gösterir; amma o insan için:

-Aynadır, denemez.

Zira, bu insanın aynaya olan nisbeti, onun aynadan başka eşyalara olan nisbeti gibidir. Yani kendisinin karşısına gelen eşyalara. Aradaki değişiklik, ancak gösterme kabiliyetinin olup olmamasındandır. Şu cihetten ki, aynada sureti alma kabiliyeti vardır; amma bu kabiliyet, ondan başka şeylerde yoktur.

Allahu Teala bir cisim ve bir cisme bağlı değildir. Bir cevher ve bir araz dahi değildir. Ne mahduddur, ne mütenahi. Ne uzundur, ne de enli. Ne kısadır, ne de dar. Elbette, Allahu Teala vasidir. Amma onun bu vüs'atı, bizim fehimlerimizde idrak ettiğimiz vüz'at cinsinden değildir. O her şeyi ihata etmiştir. Amma, bizim idrakimizle anlaşılan bir ihata değil. Allahu Teala, yakındır; amma bizim akıllarımızın aldığı biçimde bir yakınlık değildir. Allahu Teala, bizimledir; amma onun bizimle oluşu bilinen bir beraberlik değildir.

Biz inanıyoruz ki Allahu Teala, vasi, muhit, karib ve o bizimledir. Ne var ki, bu sıfatların keyfiyeti nasıldır, onu bilemiyoruz. Bunlardan yana her ne bilecek olsak biliriz ki, onun için mücessime mezhebinde bir basamağı vardır. Yani o bileceğimizin...

Allahu Teala, hiçbir şeyle ittihat etmediği gibi; herhangi bir şey dahi

onunla ittihat etmiş değildir.

Allahu Teala'ya hiçbir şey hülul etmediği gibi; Allahu Teala dahi hiçbir şeye hülul etmiş değildir.

Yüce mukaddes Hakk'ın zatında, tecezzi, tabauz (bölünüp parçalanma) iki muhal iştir.

Tahlil ve terkibi dahi o yüce Zat hakkında iki memnun şeydir.

Allahu Teala'nın dengi, kadını, çocuğu yoktur.

Allahu Teala, zatında ve sıfatında keyfiyetten, benzerlikten, misalden münezzehtir. İlmimizin ulaştığı odur ki, Allahu Teala, zatını sena edip vasfettiği kâmil sıfatları ve isimleri ile mevcuddur. Onlarla mevsuftur. Ne var ki, fehimlerimizle, idrakimizle idrak ettiğimiz, akıllarımızla tasavvur ettiğimiz her şeyden Allahu Teala, ylücedir, münezzehtir. Nitekim, bu manalar daha önce de anlatıldı.

Bir ayet-i kerime meali:

"Gözler, onu idrak edemez."(6/103)

Bir şiir:

Bilgin, masivayı hüccet tutanlar boş;
Mevcud odur, ondan gayrı rabb yok boş...

★★★

Bilinmesi yerinde olur ki, Allahu Teala'nın isimleri tevkifiyedir. Yani onların ıtlakı, şeriat sahibinden duyulduğu üzeredir.

Hangi isim ki, onun Hazret-i Hakka ıtlakı şeriatte varid olmuştur; işte onun Hazret-i Hakka ıtlakı caizdir. Şayet şeriatta varid olmamış ise, onun ıtlakı da Hazret-i Hakka caiz değildir. İsterse o isimde kemal manası münderic olsun. Bu manadan ötürü, şeriatta varid olduğu için:

-Cevvad... ıtlakı caizdir. Amma, şeriatte gelmediği için SAHİ ıtlakı caiz değildir.

★★★

Kur'an, Allahu Teala'nın kelâmıdır. Harf ve ses libasına girerek, Resulullah Efendimize inzal edilmiştir. Allahu Teala, onunla kullarına emirlerini ve yasaklarını bildirmiştir.

Bizler, nefsi kelâmımızı, ağız ve dil vasıtası ile; harflerin ve seslerin limasında izhar ederiz. Böylelikle de, gizli maksatlarımızı zuhur meydanına çıkarırız. Aynı manaya benzer bir şekilde, Sübhan Hak dahi, nefsi kelâmını kâmil kudreti ile dilin ve ağzın tavassutu olmadan, harf ve ses libasında kullarına kelâmını izhar eder. Gizli emirlerini ve yasaklarını harf ve ses zımnında zuhur meydanına getirmiştir.

Kelâmın her iki kısmı da haktır. Yani nefsi ve lafzi olanları. Her iki kısma da, kelâm ıtlakı hakikat yolludur. Nitekim bizim iki kısım olan nefsi ve lafzi kelâmımız dahi hakikat yollu kelâmdır. Birinci kısım hakikat, ikinci kısım kısmın dahi mecaz olduğu manası yoktur. Mecazın nefyi caizdir; ona Allahu Teala'nın kelâm olduğu halde, lâfzi kelâmı inkâr etmek küfürdür.

Sair kitaplar ve sahifeler dahi, geçmişteki peygamberlere inzal olunmuşlardır. Resulullah (sav) Efendimiz ve onlara salât ve selâm. O kitapla-

rın ve sahifelerin hemen hepsi, Sübhan Allah'ın kelâmıdır.

Kur'an-ı Kerim'e, o kitaplar sahifelere her ne ki derc edilmiştir; onların hepsi Allahu Teala'nın hükümleri olup vakitlere ve zamanlara göre, onları kullarına teklif etmiştir.

★★★

Hak Teala'yı mü'minlerin, cennette görmeleri cihetsiz, mukabelesiz ve ihatasız olarak haktır. Biz, bu uhrevi rüyete inanırız. Amma onun keyfiyeti ile meşgul olmayız.

Allahu Teala'yı görmek, bir keyfiyete bağlı değildir. Keyfiyet ve misal erbabına onun hakikatından yana bir şey zahir olmaz. Ondan yana da, imandan başka nasipleri olmaz.

Felsefecilerin, mutezilenin ve diğer bid'atçıların hüsranı ne kadar büyüktür ki, körlükten, mahrumiyetten ötürü, uhrevi olan rüyeti inkâr ederler.

★★★

Allahu Teala, nasıl kulların yaratanı ise, onların fiillerinin de yaratanıdır. Onların fiileri ister hayır olsun, ister şer. Bunların hepsi de, Allah'ın takdiri iledir.

Lâkin, Allahu Teala, hayırdan razıdır; şerden razı değildir. İsterse, her ikisi de onun iradesi ve istemesi ile olsun. Lâyık olan odur ki, edep icabı, tek başına şer, Allahu Teala'ya bağlanmaya... Meselâ,

-Şerrin halikı, denmeye... Şöyle demek yerinde olur:

-Hayrın ve şerrin halikı...

Nitekim ulema, Allahu Teala için şöyle söylenmesine kail olmuştur:

-Allahu Teala, her şeyin halikıdır.

Amma, şöyle demenin yakışmayacağını anlatmışlardır:

-Kazuratın ve hınzırların yaratıcısı.

Zira, yüce mukaddes Hakkın zatına karşı edebe riayet böyle dememeyi gerektirir.

Mutezile, kendilerindeki seneviyetten (bir manada Mecusilik) ötürü, sandılar ki, kulların fiillerinin halikı, kulların kendileridir. Hayrı ve şerri dahi, onlara bağladılar. Halbuki şeriat ve akıl onları tekzib etmektedir.

Evet, ehl-i sünnet uleması, kulun gücünün, yaptığı fiilde dahlini gördüler; onun için, kulda kesbi isbat ettiler. Amma, mürteiş (titreşim-bir manaya göre robot) hareketi ile, muhtar olarak (serbest, hür) hareket eden arasında fark vardır. Zira, irtiaş hareketinde, kudretin ve kesbin dahli yoktur. Amma ihtiyari harekette her ikisinin de dahli vardır. İşte bu kadar farktır ki, muahazeye sebep oldu ve sevabın ve ikabın isbatına yetti.

İnsanlardan pek çoğunun; kudretin, kesbin ve ihtiyarın kulda varlığı üzerine tereddütleri vardır. Sanırlar ki, kul aciz, mustar bir durumdadır. Halbuki onlar, ulemanın muradını anlayamamışlardır. Zira, kudretin ve ihtiyarın kulda, şu manaya gelmez:

Kul, her istediğini yapar; her istemediğini de yapmaz.

Zira, böyle bir şeye kail olmak, kulluktan uzaktır. Onun asıl manası şu demeye gelir:

-Kul, kendisine emir verilen bütün işlerin uhdesinden gelmeye güçlüdür.

Meselâ, beş vakit namazı eda etmeye gücü yeter. Malının kırkta bir zekâtını vermeye gücü yeter. On iki aydan bir ay orucunu tutabilir. Azık ve yol işlerine gücü yeter ise, ömründe bir defa hacca gitmeye gücü yeter.

Üstte anlatılan kıyas, diğer şeri'i hükümler üzerinde yürütülebilir.

Allahu Teala, tam manası ile şefkat ve merhametinden ötürü kulunun zaafına ve iktidarının azlığına bakarak, onun için sühulete ve kolaylığa gitti.

Üstte anlatılan manada gelen ayet-i kerimeler şöyledir:

"Allah, sizin için kolaylığı murad eder; zorluğu murad etmez."(2/185)

"Allah sizden hafifletmeyi diler; insan zaif yaratılmıştır."(4/28)

Yani Allahu Teala, güç ibadet tekiflerini size hafifletmek murad eder. İnsanın yaratılışı zayıftır; şehevi arzularına karşı sabredemez. Ağır tekliflere de gücü yetmez.

Peygamberler, Sübhan Hakkın elçileridir. Halka gönderilmişlerdir ki, onları yüce Zatına davet edip onları dalâletten çıkarıp hidayet yoluna götüreler. Onların davetini kabul eden herkesi, cennetle müjdelerler. Kendilerini inkâr edenleri dahi, cehennem azabı ile tehdid ederler.

Onların yüce Hak tarafından tebliğ edip bildirdikleri doğrudur; haktır. Onda yalan şaibesi yoktur.

Peygamberlerin sonuncusu, Allah'ın Resulü Muhammed'dir. Onun getirdiği din dahi, geçmiş dinlerin hepsini neshedip hükümsüz bırakmaktadır. Onun getirdiği kitap geçmiş kitapların en faziletlisidir.

Onun şeriatı mesholmaz; kıyamete kadar bakidir.

İsa (as) yere inecek ve Resulullah (sav) Efendimizin şeriatı ile amel edecektir; onun ümmeti arasına girecektir.

Resulullah (sav) Efendimizin ahirete dair verdiği haberlerin hepsi haktır. Meselâ, kabir azabı, lahd sıkıntısı, orada Münker Nekir'in sorgusu. Bu arada; alemin fena bulacağını, semaların yarılacağını, yıldızların döküleceğini, yerin ve dağların zevalini, onların parçalanmalarını, haşri, neşri, ruhun cesede iadesini, kıyamet sarsıntısını, kıyamet günü sıkıntılarını, amellerin hesabını, yapılan amellere duyguların şehadetini, sağdan soldan gelecek iyi kötü amel defterlerini, artık eksik yanlarının bilinmesi için iyiliklerin ve kötülüklerin tartılmasına mizan kurulmasını sayabiliriz. Hasenat gözü ağır gelir ise, necat alâmetidir; hafif gelir ise, hüsrana alâmettir. O mizanın ağırlık ve hafiflik değerlendirilmesi dünya mizanı değerlendirilmesinin aksinedir. Orada yüksekte kalan göz, ağır olur; aşağı düşen göz ise, hafif kalır.

Başta enbiyanın, ikinci olaraktan da; salih kulların mü'minlerin asilerine Malik-i Yevmiddin olan yüce Sultan Zat'ın izni ile şefaatları sabittir. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Şefaatim, ümmetimden büyük günah işleyenleredir."

Sırat köprüsü, cehennem üstüne kurulacaktır. Mü'minler, onun üzerinden geçip cennete gideceklerdir. Kâfirlerin dahi, ayakları kayar; oradan cehenneme düşerler.

Cennet mü'minlerin nimetlendirilmesi için hazırlanmıştır. Cehennem dahi, kâfirlere azab edilmesi için hazırlanmıştır. Her ikisi de, şu an yaratılmışlardır. Sonsuzlara kadar da baki kalacaklardır; fani olmazlar.

Mü'minler muhasebe edildikten sonra, cennete girince orada daim kalırlar; oradan çıkarılmazlar.

Küffar dahi, cehenneme girdikten sonra, orada daim kalırlar. Sonsuzlara kadar orada azab görürler. Onlar için azabın hafifletilmesi caiz değildir. Bu manada bir ayet-i kerime şöyledir:

"Onun içinde ebedi kalacaklardır. Onlardan azabı hafifletilmez. Kendilerinin yüzlerine de bakılmaz."(2/162)

Kalbinde zerre miktar imanı olan bir kimse, masiyette ifratı sebebi ile cehenneme girerse, isyanı kadar orada azab görür. Sonunda çıkar. Kâfirlerinki gibi onların yüzleri kararmaz. İmanına hürmeten, kendisine bukağı ve zincir vurulmaz. Yani kâfirlere olduğu gibi.

Melekler, Sübhan Allah'ın mükerrem kullarıdır. Allahu Teala'nın onlara emrettiği şeye asi gelmezler. Emrolunduklarını yaparlar. Kadınlık, erkeklik vasıflarından beridirler. Tevalüd ve tenasül onlar hakkında yoktur.

Allahu Teala, onlardan bazılarını, elçilik vazifesi için seçmiş; vahiy tebliği ile şereflendirmiştir. Enbiyanın kitaplarını ve sahifelerini getiren bunlardır. Onlara salât ve selâm olsun.

Bunlar, hatadan ve halelden mahfuzdurlar. düşmanın hilesinden ve mekrinden masumdurlar.

Onların, Allah taarfından tebliğ ettiklerinin hepsi de doğrudur; tamamdır. Onda hata ve şüphe ihtimali şaibesi yoktur.

Bu büyükler, yüce Hakkın azametinden korkarlar. Onlar için, yüce Allah'ın emrini yerine getirmekten başka meşguliyet yoktur.

İman, kalb ile tasdik, dil ile de ikrardır. Yani tevatür ve zaruret olarak, dinden yana bize tebliğ edilenlere.

Duygularla amel etmek, imanın kendisinden hariçtir. Lâkin, bu ameller imanda kemali artırır; ona güzellik getirir.

İmam-ı Azam Kûfi (rh) şöyle dedi:

-İman, ziyadeyi ve noksanı kabul etmez.

Zira, kalben tasdik, kalbin yakininden ve onun iz'anından ibarettir. Onda ziyadelik ve noksanlık için bir değişiklik olma mecali yoktur. O ki, tefavüt kabul eder; o şey, zan ve vehim dairesine dahildir.

İmanın kemali ve noksanı taat ve hasenat itibarına göredir. Taat arttıkça, imanın kemali de artar.

Avam mü'minlerin imanı, enbiyanın imanı gibi olamaz. Onlara salât ve selâm olsun. Zira, onların imanı, kemal zirvesine ulaşmıştır. Bu da, taata iktiran sebebi iledir.

Avamın imanı, kemalin kendisinden nice merhale uzaktır; onun zirvesine ulaşmak şöyle dursun; isterse, her iki zümrenin imanı da tasdikte müşterek olsun. Ne var ki, enbiyanın imanı, taata geçtiğinden bir başka hakikat arız olmuştur. O kadar ki, avamın imanı, o imanın sanki bir ferdi dahi değildir. Her iki iman arasında bir benzerlik ve ortaklık dahi yoktur.

Görmez misin ki, her ne kadar insaniyetin kendisine, avam mü'minlerin enbiya ile iştiraki olmasına rağmen; bir başka kemalât, enbiyayı yüksek derecelere ulaştırır. Onlar için, bir başka hakikat isbat eylemiştir. O kadar ki onlar, müşterek oldukları hakikatın dışındadırlar. Belki de asıl insan onlardır. Onlara göre avam ise, NESNAS hükmündedir.(NESNAS: Bir manaya göre, denizde veya bir adada bulunan mahluktur. Şekli insan şekline benzer. Amma, onlardan her birinin bir eli, bir ayağı, yarım başı ve bir gözü vardır. Bu kelime burada şu manaya kullanılmış olabilir: Yarım adam...)

★★★

İmam-ı Azam şöyle dedi:

-Ben, hakka (gerçekten) mü'minim.

İmam-ı Şafii ise, şöyle dedi:

-İnşaallah ben mü'minim.

Allahu Teala her ikisine de rahmet eylesin. Her iki cümlenin de, bir tevil ciheti vardır. Hal itiban ile caizdir ki:

-Ben, hakka (gerçekten) mü'minim, söylene... Sonuç ve gelecek itibarı ile de:

-İnşaallah ben mü'minim, demek sahih olur. Ne var ki, hangi şekilde olursa olsun, istisna suretinden kaçınmak gerek.

Masiyetleri intikap etmek, büyük günah olsa dahi, mü'mini imandan çıkarmaz; küfür dairesine sokmaz. Şöyle anlatıldı:

-İmam-ı Azam, ulemadan bir topluluk ile oturuyordu. Bir şahıs geldi ve şöyle dedi:

-Haksız yere babasını öldürüp başını koparan, onun kafa tasında şarab içtikten sonra anası ile de zina eden fasık bir mü'min için ne dersiniz? Bu kimse, mü'min midir, yoksa kâfir mi?

Ulemadan her biri tek tek konuştu. Amma doğru olmayan bir şekilde. Hepsi de yanıldılar. Bu arada İmam-ı Azam şöyle dedi:

-O kimse mü'mindir. Bu büyük günahları işlemek, onu imandan çıkarmaz.

İmam-ı Azam'ın bu sözü, ulemaya ağır geldi. Kendisine dil uzatıp sataştılar. Ne var ki, İmam-ı Azam'ın sözü doğru olduğundan, sonunda hepsi de kabul edip o sözün gerçek olduğunu itiraf ettiler.

Asi olan mü'min, can boğaza gelmeden evvel tevbeye muvaffak olur ise, tevbenin kabulü vaad edildiği için, onun için büyük bir necat ümit ederiz. Eğer tevbe edip Allah'a dönmek şerefine nail olmazsa, onun için Al-

lah'a kalır; dilerse affedip cennete koyar, dilerse masiyeti kadar onu cehennem azabına veya başka bir azaba atar. Ne var ki, onun işi, sonunda necata varıp geleceği de cennettir. Zira, ahirette Allah'ın rahmetinden mahrum kalmak, müfür ehline mahsustur. Amma, zerre miktar imanı olan, mağfirete ve rahmete müstahak olur. Her ne kadar masiyet illeti sebebi ile kendisine başta rahmet ulaşmasa da, Sübhan Allah'ın inayeti ile sonunda rahmet şumulüne girer.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra kalblerimizi kaydırma... Katından bize rahmet hibe eyle. Sen hibesi en bol olansın."(3/8)

★★★

İmamet ve hilâfet bahsi, ehl-i sünnet katında her ne kadar dinin asıl meselelerinden değil; itikada dahi taalluk etmemekte ise de; lâkin Şia bu babda azıtıp ifrata ve tefrite düştüklerinden dolayı ehl-i sünnet uleması bu bahsi zaruri olarak, kelâm ilmine katıp işin hakikatını beyan ettiler.

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizden sonra hak üzere imam, mutlak halife Hazret-i Ebu Bekir Sıddık, sonra Hazret-i Ömer'ül-Faruk, sonra Osman Zinnureyn, daha sonra Ali b.Ebi Talib'dir. Allah onların hepsinden de razı olsun. Bunlann daha faziletli oluşları dahi, bu hilâfet tertiplerine göredir.

Hazret-i Ebi Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları, sahabenin ve tabiinin icma karan ile sabittir. Nitekim, böyle olduğu, imamların büyüklerinden nakledilmiştir. Onlardan biri de, İmam-ı Şafii'dir.

Ehl-ü sünnetin reisi, Şeyh Ebü'l-Hasan Eş'ari şöyle dedi:

-Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kalan ümmet üzerine daha faziletli olduğu kat'idir. Bunu, ya cahil olan inkâr eder yahut mütaassıp.

Allah onlardan razı olsun.

Hazret-i Ali (ra) dahi şöyle dedi:

-Bir kimse, beni Ebu Bekir ve Ömer üzerine daha faziletli görür ise, o müfteridir. İftiracıların dövüldüğü gibi, onu kamçı ile döverim.

Şeyh Abdülkadir Geylani Allah sırrının kudsiyetini artırsın, dahi GUNYE adlı kitabında, Resulullah (sav) Efendimizden naklederek şöyle dedi:

"Semaya çıkarıldığım zaman, Sübhan Allah'tan diledim ki: Benden sonra, Ali b.Ebi Talib'i halife kıla... Bunun üzerine, melekler şöyle dedi:

-Allah'ın dilediği olur; senden sonra halife Ebu Bekir'dir."

Hazret-i Ali'nin (ra) dahi şöyle dediğini Hazret-i Şeyh anlattı:

-Resulullah (sav) Efendimiz, dünyadan ayrılmadan evvel, benden şu yolda söz aldı:

"Benden sonra Ebu Bekir halife olur; sonra Ömer, sonra Osman, ondan sonra da sen olacaksın."

Allah onların hepsinden razı olsun.

İmam-ı Hasan, İmam-ı Hüseyin'den daha faziletlidir. Allah ikisinden de razı olsun.

Ehl-i sünnet uleması, Hazret-i Aişe'yi, Hazret-i Fatıma'dan ilim ve içtihadda daha faziletli bulunmaktadır. Şeyh Abdülkadir Geylani, -sırrı mukaddes olsun- GUNYE adlı eserinde Hazret-i Aişe'yi Hazret-i Fatıma'dan önde görmektedir. Allah onlardan razı olsun.

Fakir'in inancı da odur ki: Hazret-i Aişe, ilimde ve içtihadda daha ileri olup, Hazret-i Fatıma dahi zühdde ve inkıtada daha kıdemlidir. Bunu mana icabı olarak, Hazret-i Fatıma için:

-Betul, denmiştir. Bu lâfız, inkıtada müblağayı ifade eder.

Hazret-i Aişe, ashabın fetva mercii idi. Bilmek işinden, onlar her ne gibi bir müşkilleri olsa, onun halli Hazret-i Aişe'de idi. Allah onların hepsinden razı olsun.

Cemel ve Sıffıyn muharebesi gibi, ashab-ı kiram arasında vukubulan münazaa ve muharebelere gelince, yerinde olur ki, bunlar, doğru yoldan iyiye yorula... Bu hususta, ashab-ı kiram, nefsani hevseten ve taassuptan (batıl saplantıdan) uzak görüle... Zira, o büyüklerin nefisleri, Resulullah'ın (sav) sohbeti ile heva ve hevesten tezkiye edilmiştir; kinden ve hasetten dahi temizlenmiştir.

Eğer onlardan bir musalâha vaki olmuş ise, Hak içindir. Şayet onlardan bir münazaa ve çekişme zuhur etmiş ise, bu dahi yine Sübhan Hak içindir.

Onlardan her fırka, kendi içtihadının muktazasına göre amel etmiştir. Heva ve taassup şaibesi olmadan muhalif işleri kendi nefislerinden atmışlardır.

Onlardan her kim, içtihadında isabetli ise, onun için sevab olarak iki derece vardır. Hatalı olan için dahi, sevab olarak bir derece vardır. Bu içtihad işinde, yanılan dahi, yanılmayan gibi ayıplanmaktan uzak görülmektedir; hatta onun için, sevab derecelerinden bir derece vardır.

Ulema, bu manada şöyle dedi:

-Bu muharebelerde, hak Hazret-i Ali tarafından idi. Muhaliflerde dahi, doğrudan bir tarafta idiler.

Durum böyle olunca, taana uğramayacakları gibi; onları ayıplamanın yeri de yoktur.

Onlar küfür ve fısık nisbeti bir yana. Nitekim, bu manada, Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Kardeşlerimiz bize karşı geldiler; amma onlar ne kâfir idi ne de fasık.

Çünkü, onlardan küfrü ve fıskı atacak tevil yolları vardı. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bilhassa, ashabım arasında geçenlere karşı kendinize sahip olunuz."

Yerinde oldu ki, Resulullah (sav) Efendimizin tüm ashabına tazim edile. Onların hepsi de hayırla anıla... Onlardan hiçbirine kötü zan beslenmeye. Onların münazaası, başkalarının müsalahasından daha faziletli görüle... İşte necat ve felâh yolu budur.

Zira, Resulullah'ın (sav) ashabına karşı beslenen sevgi, Resulullah (sav)

Efendimize olan sevgi sebebi iledir. Onlara beslenen buğuz ise, Resulullah (sav) Efendimize buğza çeker. Bu manada, büyüklerden biri şöyle dedi:

- Resulullah (sav) Efendimizin ashabına tazim etmeyen, Allah'ın Resulüne iman etmemiştir.

★★★

Muhbir-i Sıddık Resulullah (sav) Efendimizin haber verdiği kıyamet alâmetlerin hepsi haktır. Onlarda yalan ihtimali yoktur. Onlar arasında şunlar vardır:

Alışılmışın aksine, güneşin mağripten doğması,

Mehdinin zuhuru,

Ruhullah İsa'nın nüzulü. Resulullah Efendimize ve ona salât-ı selâm.

Deccalin çıkması,

Ye'cuc ve Me'cuc'un zuhuru,

Dabbe-i arzın çıkması,

Semadan bir dumanın zuhuru ile, insanları kaplayıp onlara elim bir azab ile azab etmesi. O kadar zorlanacaklardır ki, artık insanlar şöyle diyecekler:

"Rabbımız, bizden azabı aç; biz mü'minleriz."(44/12)

Kıyamet alâmetlerinin sonuncusu odur ki, Aden tarafından bir ateş çıkacaktır.

Cehaletten dolayı, Hindistan ehlinden bir şahıs, kendisi için:

-Mehdi, iddiasında bulundu diye, onu vaad edilen mehdi sandılar.

Onların zannına göre, mehdi vefat etti; geçti gitti. Onun kabrinin dahi Kurre'de olduğunu iddia ederler. Halbuki, bu babda gelen sahih hadis-i şerifle meşhurdur. Hatta, tavatür-ü manevi derecesinde olup taifenin sözlerini tekzib etmektedir.

Resulullah (sav) Efendimizi, Mehdi'nin alâmetlerini beyan etmiştir. Bu alâmetler, o şahısta olmadığı halde, onu Mehdi sanmaktadırlar. Bir hadis-i şerifte şöyle gelmiştir:

"Mehdi çıkacaktır. Başının üstündea de bir parça bulut olacaktır. Orada da bir melek bulunacak ve şöyle nida edecektir:

-Bu şahıs, Mehdi'dir; kendisine tabi olunuz."

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Tüm olarak, yeryüzünün meliki dört tanedir. Onların ikisi mü'minlerden, ikisi de kâfirlerdendir.

Zülkarneyn ve Süleyman mü'minlerdendir.

Nemrud ve Buhtunnasır ise kâfirlerdendir.

Yere, beşinci olarak ehl-i beytimden biri sahip olacaktır."

Yani Mehdi.

Resulullah (sav) Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, ehl-i beytimden birini çıkarmadıkça, dünya çökmeyecektir. Onun ismi ismime uyar; babasının ismi dahi babamın ismine uyar. Daha önce zulüm ve adaletsizlik dolduğu gibi, onun gelme-

si ile dünya adalet ve hakların yerini bulması ile dolar."

Bir başka hadis-i şerifte ise, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ashab-ı kehf, İsa'nın yardımcıları olacaklardır.

İsa (as) Mehdi zamanında yere inecektir. Mehdi, Deccalin katlinde İsa'ya (as) muvafakat eder.

Onun saltanatı zamanında, Ramazan ayının on dördünde güneş tutulacaktır; o ayın ikisinde ise, ay kararacak. Bunların oluşu, âdetin ve müneccimlerin hesabı hilâfına olacaktır.

Şimdi, insaf edilmelidir. İnsaf nazarı ile bakılmalıdır. Bu alâmetler, o ölü şahısta var mıdır, yok mudur?

Muhbir-i Sadık Rasulullah (sav) Efendimiz tarafından bildirilen, daha çok alâmetler vardır ki, anlatılanlardan başkadır.

Şeyh İbn-i Hacer, Mehdi'nin alâmetleri üzerine bir risale yazdı ki, onlar iki yüz alâmeti bulur.

Vaad edilen durumu, bu açık bir şekilde iken, son derece cehaletlerinden ötürü bir cemaat dalâlete saplandı. Sübhan Allah onlara doğru yolu göstersin.

★★★

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İsrailoğulları, yetmiş iki fırkaya ayrıldı. Onlardan biri müstesna, hepsi de cehennemdedir.

Ümmetim dahi, yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Onların da hepsi cehennemdedir; ancak biri müstesna..."

Dediler ki:

-Bu fırka-i naciye kimdir, ya Resulallah?

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Onlar, ben ve ashabımın üzerinde bulunduğu hal üzere olanlardır."

Burada anlatılan fırka-i naciye, ehl-i sünnet ve'l-cemaattır. Onlar, Resulullah (sav) Efendimizin mütabaatını ve onun ashabının mütabaatını bırakmayanlardır.

Allah'ım, ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadı üzerine bize sebat ver. Bizi,i onların zümresi ile öldür; bizi onlarla haşreyle...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Çünkü, hibesi en çok olansın."(2/8)

★★★

İtibadı, anlatılan manada düzelttikten sonra; mutlaka emirlere ve yasaklara imtisal etmek lâzımdır. Bunlar, şer'i olup amele taalluk eden işlerdir.

Beş vakit namazını, cemaatle, tadil-i erkânına riayet ederek, eda etmelidir.

Küfürle İslâm arasını ayırd eden, bu namazdır. Namazı, sünnet olduğu üzere eda etmek müyesser olur ise, dinde sağlam bağa yapışmak hasıl olur.

Namaz, İslâm dininin beş esasından ikincisidir.

Birincisi, Allah'a ve Resulüne iman olup ikincisi namazdır.

Üçüncüsü zekât vermektir.

Dördüncüsü, Ramazan ayı orucunu tutmaktır.

Beşincisi, Allah'ın beytini haccetmektir.

Birinci asıl, itikada taalluk eder. Kalan dört asıl ise, amele taalluk etmektedir.

Tüm ibadetlerin en şümullüsü, toplu mana ifade edeni, en faziletlisi namazdır.

Kıyamet günü, ilk hesap, namazdan olacaktır. Namaz işi tamam olduktan sonra; kalanların hesabı Allah'ın yardımı ile kolay geçer.

İmkân nisbetinde, şer'an mahzurlu olan şeylerden sakınmak gerekir. Yüce Mevlâ'nın razı olmadığı şeyleri, öldürücü zehir görmelidir.

Taksirat maddelerini, daima göz önünde bulundurmalıdır. Onları irtikab ettiğinden ötürü, daima utanır ve içten ezilir bir durumda olmalıdır; yani o masiyetleri irtikab ettiğinden ötürü. O yersiz işleri yapıp ettiği için, pişman ve mütahassir olmalıdır. Kulluk yolu budur. Bu yolda başarı ihsan eden Allahu Taala'dır.

O kimse ki, hiç sakınmadan Mevlâ'sının yasak ettiği işi irtikâb eder; bu yaptığı işten iç ezikliği duyup utanmaz; o kimse, şerli ve itaatsız bir kimsedir. Onun bu ısrarı ve itaatsızlığı başını İslâm bağından sıyırmaya ve kendisini düşmanlar dairesine sokmaya kadar gider.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet hibe eyle. İşimizde, bizim için bir çıkar yol hazırla."(18/10)

O devlet ki, Sübhan Allah seni onunla mümtaz kılmıştır; insanların pek çoğu ondan gafildir. Hatta onu, sen dahi aynı şekilde bilmiyorsun. Şöyle ki: Vaktin Sultanı, yedinci ceddinden itibaren Müslüman ve ehl-i sünnet olup aynı zamanda Hanefi Mezhebine mensuptur.

Her ne kadar talebe-i ulumdan bazıları senelerden beri iç habasetinden dolayı tamah şumluğu dolayısı ile emirlere ve sultanlara şu zamanlarda yaklaşsalar da -ki bu zaman, kıyametin yaklaştığı, nübüvvet zamanından dahi bir hayli uzaktır- mutayebe ve müdahene yolu ile Dini-i Metin'de onları şekke düşürüp onda şüpheler izhar ettikten sonra akılsız ahmakları yoldan saptırmış olsalar dahi; böyle şanı büyük bir sultan sizin sözünü iyi dinleyip kabul ettiği için, büyük bir devlet saymak gerek. Hak kelimesi, yani İslâm kelimesi ona tebliğ edilmelidir. Bu kelime, Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin ehl-i sünnet akidesi uyarınca sarahaten veya işaretle sultanın kulağına duyurulmalıdır. İmkân nisbetinde ehl-i hakkın kelâmı ona arz edilmelidir.

Hatta, hak mezheb ehlinin kelâmını bu arada söyleyebilmek için, daima fırsat kollayıp gözetmek gerek. Ta ki İslâm'ın hakikatı açığa çıkıp ve küfrün butlanı ve şenaatı belli ola... Küfür öyle bir şeydir ki, batıl olduğu bellidir. Asla bir akıl sahibi onu iyi görmez.

Üstte anlatılan mana dolayısı ile yeter ki, küfrün batıl olduğu hiç sakınmadan açığa vurula; hiç durmadan onların batıl putları atıla; hiç tereddüd etmeden yerin ve semaların yaratıcısı Hak İlâh isbat edile...

Hiç duyulmuş mudur ki, onlann batıl putları bir sinek yaratabilmiş ola... İsterse, hepsi bir araya gelsin... Hatta, bir sivrisinek onları ısırıp eza etse, kendilerini ondan korumaya dahi güçleri yetmez; başkalarını korumak şöyle dursun.

Kâfirler, bu işin şenaatını düşünerek, şöyle derler:

"Bunlar, Allah katında bizim şefaatçılarımızdır."(10/18)

"Bunlara, bizi Allah'a daha fazla yaklaştırmaları için tapıyoruz."(29/3)

Halbuki, bu mecnunlar bilmezler ki, bu cemadatın şefaat etmeye mecalleri yoktur. Ve Sübhan Hak, kendisine şerik olanların şefaatini, tapanlar hakkında kabul etmez. Zira onlar, hakikatta Allahu Teala'nın düşmanlarıdır.

Bu manada, misal olarak, sultana karşı çıkan birini verebiliriz. Birtakım ahmaklar gelip o sultana kıyam edenden imdad isterler ki, kendilerine sultan katında şefaatçı ola... Yani sıkışık zamanda, ona tevessül ederek, sultana yaklaşmak isterler. Onların en büyük ahmaklıkları vardır ki, o azgına hizmet ederler ve onun şefaatı ile sultanın affını talep ederler. Onunla sultana yaklaşmaya çalışırlar. Acaba neden onu kırıp sultanın hizmetine girerek yakınlık ve hak ehli olmaya bakmazlar. Böylece, emniyette olup korunurlardı.

Bu mecnunlar, elleri ile taşı yontarlar ve senelerce ona taparlar. Bu arada ondan, bir şey ümid ederek, vukuat beklerler.

Hulasa, küfrün batıl olduğu açıktır.

O kimseler ki, Müslüman oldukları halde hak yoldan ve sırat-ı müstakimden uzaklaşmışlardır; onlar nefsani heva ve bid'at ehli kimselerdir.

Asıl doğru yol, Peygamberin (sav) ve Hulefa-i Raşidin'in (ra) yoludur.

★★★

Şeyh Abdülkadir Geylani -sırrının kudsiyeti artsın-, GUNYE adlı eserinde şöyle anlattı:

1. Hariciler taifesi...
2. Şialar...
3. Mutezile...
4. Mürcie...
5. Müşebbihe...
6. Cühemiye...
7. Dırariye...
8. Neccariye...
9. Kilâbiye...

Resulullah (sav) Efendimizin zamanında ve Hazret-i Ebu Bekir'in (ra), Hazret-i Ömer'in (ra), Hazret-i Osman'ın (ra), Hazret-i Ali'nin (ra) zamanında bu taifelerin ihtilhafı ve tefrikası yoktu. Ancak, sahabenin, tabiinin, ye-

di fukahanın vefatından sonra bunlar meydana geldi. Allah onların hepsinden razı olsun.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İçinizde, benden sonra yaşayan çok ihtilâf görecektir. O durumda, size gereken, sünnetime ve benden sonra Hulefa-i Raşidin'in sünnetine tabi olmaktır. Ona tutununuz ve azı dişlerinizle yapışınız. Bilhassa, yeni icadlardan sakınınız. Zira, her yeni icad bid'attır ve her bid'at dahi dalâlettir. Benden sonra her ne ihdas edilir ise, o reddir."

Yani makbul değildir.

Resulullah (sav) Efendimizin ve Hulefa-i Raşidin'in zamanından sonra ortaya çıkan mezhep itibardan düşüktür ve itimada şayan değildir.

Sübhan Hakkın büyük nimetine şükretmek gerek. Şundan dolayı ki: Kemal-i kereminden ve fazlından ötürü, bizleri fırka-i naciyeye dahil kıldı. Ki onlar ehl-i sünnet ve'l-cemaattır. Bizleri, bid'at ve heva ehli fırkalarından eylemedi. Bizleri onların fasit ikatları ile iptalâya uğratmadı. Yine bizleri, Allahu Teala'nın en has sıfatında, kulu kendisine ortak edenlerden eylemedi.

O bozuk itikad sahipleri sanırlar ki, kulun fiillerinin yaratıcısı, kulun kendisidir.

Ayrıca onlar, dünya ve ahiret saadetinin başı olan uhrevi rüyeti (Allah'ı görmeyi) inkâr ederler.

Böylece, Vacib Taala'dan kâmil sıfatları nefyederler.

Ayrıca, Allahu Teala, Resulullah (sav) Efendimizin ashabına buğzeden ve din büyüklerine kötü zan besleyenlerden de eylemedi.

Onlar sanırlar ki, o büyükler birbirine düşmanlık ederler. Gizli buğuzla içten hasetle birbirlerini itham ederler. Halbuki Sübhan Hak onlar için şu manayı anlatmıştır:

"Onlar aralarında birbirlerine karşı merhametlidirler."(48/29)

Adı geçen bu iki taife, Sübhan Hakkın kelâmını dahi tekzib edip onların arasında, düşmanlık, buğuz, çekememezlik isbatına kalkarlar.

Allahu Teala, onlara doğru yola gitme başarısı versin ve sırat-ı müstakimi kendilerine göstersin.

Yine Allahu Taala'ya şükürler olsun ki, bizi ona yüce Hak için, mekân ve cihet isbat edenlerden eylemedi. Bunlar o yüce Zatı, cisim ve cismani sanırlar. O Vacib Kadir zat için, hüdus ve imkân emareleri isbatı cihetine giderler.

Sonra,

Biz yine esas kelâmımıza gelelim. Deriz ki:

Sizin de bildiğiniz gibi, sultan ruh gibidir; sair insanlar dahi ceset. Eğer ruh yararlı ise, beden de yararlı olur. Şayet ruh bozuk olursa, beden de bozuk olur. Bunun için, sultanın ıslahına çalışıp çabalamalıdır. Zira, sultanın ıslahına çalışmak, cümle ademoğullarının ıslahına çalışmaktır.

Asıl ıslaha çalışmak, İslâm kelimesini izhardadır. Amma, vaktin müsaadesi nisbetinde ne şekilde olursa olsun.

İslâm kelimesini izhar ettikten sonra da, onun kulağına ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadını duyurmak vardır. Bunu, zaman zaman yapmalıdır. Muhalif mezheplerin dahi reddine çalışmalıdır.

Eğer anlatılan bu devlet müyesser olur ise, enbiyadan büyük bir veraset hasıl olmuş olur.

Bu devlet, sizin için meccanen hasıl olmuştur. Onun kadrini bilmek gerek.

Bu manada daha ne kadar durayım... İsterse mübalağa ile üzerinde durmak iyi olsun.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

381. MEKTUP

MEVZUU:

a) Amud-u Nurani.

b) Şark tarafından doğan kuyruklu yıldız.

c) Kıyamet alâmetleri ve kıyametin kopma şartları.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun, hidayet ederek bizi buna kavuşturdu. Eğer Allah, bize hidayet etmeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. And olsun, Rabbımızın resulleri gerçeği getirmişlerdir."(7/43)

O resullera salât ve tahiyyat olsun.

★★★

Mevlâna Ebülhasan'ın getirdiği pek değerli oğlumuzun mübarek mektubu gelmekle sürur verdi.

Mükerrer olarak, şark canibinden doğan amud-u nuraniden (nurlu sütundan) sormaktasınız.

Bilesin ki,

Ashabın verdiği habere göre, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Vaad edilen Mehdi'nin zuhur mukaddimeleri olan Abbasi Melik Horasan'a vardığı zaman, şark tarafında kii dişli münevver bir boynuz çıkar."

Bu rivayetin yapıldığı haşiyede yazıldığına göre, o sütunun iki başı vardı.

Bu sütunun ilk doğuşu, Nuh (as) kavminin helâki zamanında oldu.

Aynı şey, İbrahim (as) peygamberi ateşe attıkları sırada dahi doğdu.

Firavun'un ve kavminin zamanında dahi doğdu.

Bir de, Yahya (as) peygamberin katledildiği zaman doğdu.

Her kim onu görür, fitnelerin şerrinden Allah'a sığınsın.

Şark tarafında meydana çıkan o beyazlık; önceleri nurlu bir sütun halinde idi. Sonra, ona bir eğrilik geldi; boynuz şeklini aldı.

İhtimaldir ki, onun için:

-İki başlı, isminin verilmesi, şu itibara göre ola: Her iki tarafında da bir incelik olup dişe benzerler; bunun için, her iki tarafta baş itibar edilmiştir. Nitekim, bir süngünün de her iki tarafı incelik taşısa, onun için de:

-İki başlı, tabirini kullanır.

Kardeşim Şeyh Muhammed Tahir Bedahşi Confor'dan geldi. Şöyle anlatıyor:

-O sütunun üst tarafında da iki başı var; iki dişe benziyor. İkisi arasında da kısa bir ayrılık var.

Bu mananın teşhisi sahrada hasıl oldu.

Aynı haberi, bir başka topluluk da verdi.

Halbuki bu doğuş, Mehdi'nin zuhuru zamanında olacak zuhur değildir. Zira, onun zuhuru, yüz başlarında olacaktır. Şu anda dahi, yüz başını, on sekiz sene geçmiş vaziyettedir.

Hadis-i şerifte, Mehdi'nin alâmetleri hakkında şöyle anlatılmıştır:

"Şark tarafında bir kuyruklu yıldız doğup aydınlık verecektir."

Bu yıldız dahi doğmuştur. Amma o mudur, yoksa onun bir benzeri midir?

Bu yıldıza:

-Kuyruklu yıldız, adının verilmesi, ihtimal ki, şu anlatmalara dayanıyor:

-Sabitlerin seyri, mağribden meşrikadır...

Bu yıldızın durumu da, onun seyrine göredir. Yani yüzü meşrik canibine doğru, arkası dahi, mağrib tarafınadır. Bu uzun beyazlık dahi, onun arka tarafındadır. Bu mana icabı oülarak, ona:

-Kuyruk... isminin verilmesi yerindedir.

Onun her günkü irtifı ise, meşrikten mağribedir. Ancak o, kısri (kendine has durumunda ağırlık taşıyan) seyri ile felek-i azamın seyrine bağlıdır.

Hakikat-i hali, en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

Hulasa, Mehdi'nin zuhur zamanı yakındır. Onun zuhur zamanı olan yüz (asır) başına gelinceye kadar nice mebde'ler ve mukaddimeler zuhur edecektir. Allah ondan razı olsun.

Onun zuhur mebde'leri ve mukaddimeleri, Resulullah (sav) Efendimizin nübüvveti zuhurundan evvel zuhura gelmiştir. Nitekim, bu manada şöyle anlatmışlardır:

-"Muhammed Resulullah'ın sureti olan Abdullah'ın nutfesi, Amine'nin rahmine düştüğü zaman, bütün putlar yüzüstü yere yıkıldılar. Bütün şeytanlar, vazifelerinden alındılar. Melekler, iblisin tahtını alt üst edip denize attılar. Kendisine dahi kırk gün azab ettiler.

Resulullah (sav) Efendimizin doğduğu gece, Kisra'nın sarayı sallandı; on

dört şerefesi de yıkıldı.

Mecusilerin ateşi söndü. Halbuki, o ateş bin seneden beri yanardı; bu müddet içinde hiç sönmemişti.

Mehdi dahi, büyüktür. Onun sebebi ile, İslâm'a ve Müslümanlara büyük takviye gelecektir. Onun velâyetinin dahi, zahir ve batın büyük tasarrufu vardır. Nice harika hallerin ve kerametlerin sahibi olacaktır.

Onun zamanında, nice hayret veren haller zuhur edecektir.

Üstte anlatılan manalar icabı olarak, yerinde olur ki, onun vücudunun zuhurundan evvel, âdet harici harika haller meydana gele... Tıpkı Resulullah (sav) Efendimizin nübüvvetinden evvelki irhasat gibi. Bu zuhura gelen işler dahi, onun zuhur mebde'leri olalar.

Nitekim, anlatılan manalar hadis-i şeriflerden de anlaşılmaktadır.

Bilesin ki,

Bir hadis-i şerifte, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Küfür her yanı istilâ edip hükmü cemiyet içinde aşikâre işlenmedikçe, Mehdi zuhur etmez."

Bu vakitte, vaki olan ise, küfrün istilâsıdır. Onun kuvvetidir. İslâm'ın ve Müslümanların dahi zaafıdır.

Bu vakit, Resulullah (sav) Efendimizin, ehl-i İslâm'ın garib düşeceklerini anlattığı devirdir. Onlara ne mutlu. Ayrıca, Resulullah (sav) Efendimiz onları müjdelemiştir.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Fitne zamanında ibadet etmek, bana hicret etmek gibidir."

Malumunuzdur ki, fitnenin istilâsı zamanında askerlerden küçük bir cesaret görülecek olsa; fitnenin yatıştığı zaman, hiç itibarı olmasa dahi, o zamanda çokça kendilerine itibar hasıl olur. İsterse, fitne sükûnet buluşundan sonra, ondan çok çok fazla hareketler südur etsin. Zira, amelin vakti ve vukuu kabul yeridir. Bu dahi fitne zamanıdır.

★★★

Yerinde olur ki, nefis Allah'ın rızasına harcana... Sünnet-i seniyeye mütabaattan başka bir şey tercih edilmeye... O sünnet-i seniyyenin sahibine salât ve selâm olsun. Eğer makbul olanlar arasında haşrolmak niyetinde iseniz anlatılanı yapmalısınız.

Ashab-ı Kehf'i görüyor musunuz? Tek hicretle en yüksek dereceye ulaştılar.

Halbuki siz, Muhammedilersiniz. Ümmetlerin hayırlısı olan ümmetine dahilsiniz. Vakitlerini, oyun oyalanma ile geçirmeyiniz. Çocuklar gibi, ceviz ve muza aldanmayınız.

Bir şiir:

"Gaye hazinemden gösterdim sana nişan;
Ümidimsin, ona varıp bulmalısın inan...

Bu kuyruklu yıldızın zuhurundan önce doğan nurlu sütuna gelince... Onda bir zulmet ve karalık görülmedi. Görünürde hayırdan başka bir şey zuhur etmedi.

Kuyruklu yıldıza gelince... Onda sıkıntı şaibesi vardır. Amma öyle anlatıldığı gibi değil, elbette fayda veren ve zararı meydana getiren Sübhan Allah'tır. Bir şahsın doğumu, ölümü ve hayatı ile yıldızların bir işi yoktur.

Kur'an-ı Mecid'den anlaşılan, yıldızların varlığından maksad üçtür:

a) Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Onlar, yıldızlarla ihtida ederler."(16/16)

Yani onlar, yıldızlarla, deniz ve kara seferlerinde yollarını bulurlar.

b) Bir başka ayet-i kerimede ise, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Biz semayı, yıldızlarla süsledik; onlan şeytanlara atılan (taşlar) **eyledik."**(67/5)

c) Şeytanlara atılan taşlardır.

Ta ki, oradan kulak hırsızlığı etmeyeler...

Bu üç maksadın dışında her ne söylenir ise, o sabit değildir. Hatta vehimler ve hayalât hanesine dahildir. Zan ise, gerçekten yana hiçbir şey getiremez. Hatta deriz ki:

-Zannın bazısı günahtır.

Pek değerli oğul'a mükerreren yazıldı ki, tevbe ve inabe zamanı, her şeyi gönülden atıp bir inkıtaa varmak zamanı geldi.

Bu zaman, fitnelerin geldiği zamandır. O halde ki, fitneler nerede ise, nisan yağmuru gibi yağıp bütün alemi kaplayacaktır.

Seyyidina ve Nebiyyina Sadık ve Masduk (Efendimiz Peygamberimiz Doğru Sözlü, Sözünün Doğruluğu Tasdik Edilen) Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kıyamete yakın fitneler olacak ve karanlık gece gibi saracaktır. İnsan, mü'min olarak sabahlar; kâfir olarak akşamı eder. Mü'min olarak akşamlar; sabaha kâfir çıkar. O sıralarda oturan, ayakta durandan hayırlıdır; yürüyen, koşandan hayırlıdır. O sıralarda yaylarınızı kırınız. Oklarınızı parçalayınız. Kılıçlarınızı taşa çalınız. O zamanda, sizden birinizin dahli, Ademoğullannın hayn için olsun."

Bir başka rivayette ise, Resulullah (sav) Efendimize sordular ki:

-O zaman için, bize emriniz nedir?

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Evinizde oturunuz."

Bir başka rivayette ise, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Evlerinizin içinde kapanınız."

Herhalde, malumunuzdur: Dar-ı harp kâfirleri Nekregut nahiyelerinde Müslümanlara ne gibi cevr ü sefalar yapmaktadırlar... Yani bugünlerde... İslâm belbdelerinde neler ettikleri dahi sizce malum olmalıdır. Onlardan gelen bu ne ihanettir!.. Allahu Teala, onları rüsvay eylesin, perişan etsin...

Bu gibi kötü kokulu çiçekler çok olacaktır ve ahir zaman iktizasıdır.

Allahu Teala, bizi ve sizi, bütün mü'minleri Seyyidü'l-mürselin Resulullah Efendimize mütabaatte sebat ihsan eylesin. Resulullah Efendimize ve diğer peygamberlere ve hepsinin âline, mukarreb meleklere salât ve se-

lâm.

★★★

382. MEKTUP

MEVZUU:

a) Namazda tadil-i erkân ve safların düzeltilmesi.

b) Küffarla muharebeye giderken, niyetin düzeltilmesi...

c) Teheccüd namazını emretmek.

d) Yenenlere dikkat etmek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhammed Murad Bedahşi'ye yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun.

Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Göndermiş olduğunuz mübarek mektup ulaştı. Bu mektup, arkadaşların sebatını, istikametini de tazammum ettiğinden çokça ferahlık getirdi. Allahu Teala, sebat ve istikametinizi artırsın.

O mektuba, şu mana dahi derc edilmiş:

-O iş ki, yapmakla memuruz; ona devam etmekteyiz. Hem de, tarikata dahil olan bütün arkadaşlarla birlikte.

Beş vakit namazı, elli altmış kişiye varan bir cemaatle eda etmekteyiz.

Bunun için, Allah'a hamd olsun.

O ne büyük bir nimettir ki, batın, şanı yüce Allah'ın zikri ile mamur ola ve zahir dahi şer'i hükümlerle süslene...

Bu zamanda, insanların pek çoğu, namazın edasında gevşek davranmaktadırlar. Namazda itminana ve tadil-i erkâna dahi, kayıtsız kalmaktadırlar. Dolayası ile istedim ki, bu babda, zaruri olarak, tekid ve mübalağa ile üstünde dura dura bazı hususları yazayım.

Bu yazılanları, dikkatle dinleyip anlamak gerek.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Hırsızların en kötüsü, o kimsedir ki; kıldığı namazından çalar."

Şöyle sordular:

-Ya Resulallah, o kimse, kıldığı namazından nasıl çalabilir?

Buna cevap olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Rüküunu ve secdelerini tamam etmemek sureti ile."

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde ise, şöyle buyurdu:

"Rükû ile secdeleri arasında belini düzeltmeyen kimsenin namazına Allah nazar etmez."

Resulullah (sav) Efendimiz, secdeleri ve rüküunu tam yapmayan bir kimseyi gördü ve şöyle buyurdu:

"Sen hiç korkmaz mısın? Eğer bu halinde ölecek olsan, Muhammed Dini'nden başka bir din üzerine ölürsün."

Resulullah (sav) Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Sizden hiçbirinizin namazı tamam olmaz; taa rükûdan tamamen kalkıp belini de doğrulttuktan sonra her uzuv yerine gelinceye kadar."

Resulullah (sav) Efendimi şöyle buyurdu:

"Bir kimse, iki secde arasında oturmadıkça, belini doğrultup onu sabit tutmadıkça namazı tamam olmaz."

Resulullah (sav) Efendimiz, bir gün namaz kılan birinin yanından geçti; gördü ki, rükûunu ve secdesini, oturmasını, kalkmasını, hulasa namaz erkhanını tamam etmiyor. Şöyle buyurdu:

"Eğer bu halinde ölecek olsan, kıyamet günü benim ümmetimden olduğun söylenemez."

Bir başka yerde ise, şöyle buyurduğu anlatılmıştır:

"Bu durumda ölecek olsan, Muhammed Dini'nden başka bir din üzere ölmüş olursun."

Ebu Hüreyre (ra) şöyle anlattı:

-Bir şahıs altmış sene namaz kılar; amma, onun bu namazlarından bir tanesi dahi kabul edilmez. Bu o kimsedir ki, rükûunu ve secdelerini tamamlamaz.

Şöyle anlatıldı:

-Zeyd b.Vehb birinin namaz kıldığını gördü; amma rükûunu ve secdelerini tam yapmıyordu. Onu çağırdı ve sordu:

-Kaç senedir böyle namaz kılarsın?

O kimse, şu cevabı verdi:

-Kırk senedir.

Bunun üzerine, Zeyd b.Vehb şöyle dedi:

-Bu kırk sene içinde hiç namaz kılmamış oluyorsun. Bu halinde ölsen, Muhammed (sav) sünnetinden başka bir yolda ölürsün.

Şöyle anlatıldı:

-Mü'min bir kul namazını kıldığı zaman, rükûunu ve secdelerini de güzel eda ederse, onun namazında bir güzellik ve nur olur. Melekler onu, semaya çıkarırlar. O namaz dahi, namaz kılan için dua edip şöyle der:

-Sen beni koruduğun gibi, Allahu Teala dahi seni korusun.

Şayet o kimse, namazı güzel kılmaz ise, o namaz zulmetli olur. Melekler dahi onu istemezler; semaya da çıkarmazlar. O namaz dahi, kılana şerli beddua edip şöyle der:

-Sen beni nasıl zay ettinse, Allah da seni zay etsin.

Namazın edası dam olarak yapılmalıdır. Tadil-i erkâna tam riayet edilmelidir. Oturmalara ve kalkmalara dahi riayet gerekir.

Namazı tamam kılmaları ve tumaninete (oturuş ve kalkışlarda azaların sükûnet bulmasına) tadil-i erkâna (her şeyin sünnet olduğu üzere yapılmasına) riayet etmeleri için başkalarına dahi delâlet edip anlatmalıdır. Zira, insanların pek çoğu, bu devletten mahrumdur. Bu amel, bütünüyle terk edilmiş durumdadır. Bunu ihya etmek, İslâm'da önemli vazifelerin en önemli-

sidir.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Öldürüldükten sonra bir kimse sünnetimi canlandırırsa, onun için yüz şehid sevabı vardır."

★★★

Bilesin ki,

Cemaatle namaz kılarken, safların dahi düzeltilmesi yerinde olur. Namaz kılanlardan hiçbiri, ileri veya geri durmamalıdır. Hepsinin aynı hizada olmasına çalışmak lâzımdır. Resulullah (sav) Efendimiz, önce safları düzeltir; sonra namaza başlardı. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Safların düzeltilmesi, namazın ikamesindendir."

Rabbımız, katından bize rahmet ver, sen hibesi en bol olansın...

★★★

Ey said,

Amel, ancak niyetle sahih olur.

Dar-ı harb kâfirleri ile cihada gittiğiniz zaman, öncelikle niyyetinizi tashih etmeniz gerekir ki, onun üzerine, hayırlı bir netice terettüb etsin.

Yerinde olur ki, bu harpten ve cidalden maksad, ilâ-i kelimetullah ve din düşmanlarını dahi düşürüp tahrib etmek ola... Biz, bütün cihadlarda bu gayeyi yerine getirmek için memuruz. Başka niyetlerle amellerinizin iptali cihetine gitmeyiniz.

Gazilerin ulufeleri, beytülmaldan tayin edilip karar altına alınmıştır. Bu, Allah yolunda cihada münafi değildir. Gazilerin ecirlerine dahi bir noksanlık getirmez. Ancak, amellerin iptali, bozuk niyetlerle olur. Bunun için, niyeti düzeltmek yerinde olur. Beytülmaldan ulufe alınmalı; küffarla cihad edilmeli ve sonra, gazilik ve şehidlik ecirleri vaki olur.

★★★

Biz, sizin halinize imreniyoruz. Batında Sübhan Hak'la meşgulsunuz. Zahirde dahi, çokluk cemaatle namazı eda etmektesiniz. Bununla beraber, küffarla cihad etme şerefine dahi nail olmaktasınız. Her kim, kurtulur salimen döner ise, o gazidir; ölen dahi şehid olur. Lâkin, bütün bunlar niyeti tashih ettikten sonra tasavvur edilir. Hakiki niyet tahakkuk etmez ise, zorla niyeti düzeltme cihetine gitmelidir. Bunun için, insan kendisini zorlamalıdır. Dolayısı ile, hakiki niyetin müyesser olması için, Allahu Taala'ya iltica edip yalvarmalıdır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Sen her şeye kadirsin."(66/8)

★★★

Size yapacağım bir başka nasihat ise, teheccüd namazına devam etmenizdir. Zira bu namaz, tarikatın zaruri olarak yapılması gereken ibadetleri arasındadır. Bu, huzurda dahi size söylendi.

Bu mana, size ağır gelir de, âdet olduğu üzere uyanmanız kolay olmaz

ise, bu i şe alâkalılardan bir topluluğu vekil etmelisiniz ki, sizi teheccüd vakti uyandıralar. İstense de, istenmese de bunu yapalar. Sizi gaflet uykusunda bırakmayalar. Bu işi, birkaç gün yaparsanız, herhalde sonra, bir zorlama olmadan alışırsınız.

★★★

Bir başka nasihat ise, lokmaya dikkat etmelidir. Bir insan, nereden ne bulursa yemesi doğru olmaz. Hem de, şer'i yönden helâl veya haram olduğunu düşünmeden. Zira, insan başıboş bırakılmamıştır ki, her istediğini yapa... Onun, şanı yüce bir Mevlâsı vardır; kendisine verdiği emir ve nehyi vardır. O yüce Zat, peygamberleri vasıtası ile, razı olduğu ve razı olmadığı şeyleri bildirmiştir. Onlara salât ve selâm olsun. Onlar, alemlere rahmettir.

Saadetten mahrum kalan o kimsedir ki, Mevlâsının rızası hilâfına iş yapar; onun izni olmadan mülkünde tasarruf eder.

Hayret etmek gerek; şunun için ki, mecazi sahibin rızasına dikkat edilir, bu babda bir dakika bile kaçırılmak istenmez. Halbuki, hakiki mevlâları onlara emir vermiş; yasaklar bildirmiştir. Hem üzerinde durarak, tekid ve mübalağa ile, onlara tam manası ile yapmamaları gereken işten almak istemiştir. Ne var ki onlar, buna hiç iltifat etmezler. Onların böyle bir şey yapmaları İslâm mıdır? Yoksa küfür müdür?

Üstte anlatılan manaları yeniden düşünsünler. Fırsat fevt edilmeden, geçmişi elde etmek gerek.

"Günahtan tevbe eden, günahsız gibidir" hadisi-i şerifi, kusurlulara bir müjdedir. Böyle bir şey var iken, bir kimse günahta ısrar eder ve bununla da ferahlık duyar ise, o kimse münafıktır. İslâm sureti ondan ukubeti kaldırmayacağı gibi, azaba uğramasına dahi engel olmaz.

Bu işte daha ne kadar durayım? Akıllı olana bir işaret dahi yeter.

★★★

Korkulu yerlerde ve düşmanın istilâ ettiği mahallerde Kureyş (Sure: 106) suresini okumak, emin olmak ve kurtuluş için tecrübe edilmiştir. Bunun gece-gündüz on bir kere okunması gerekir; daha az olmaz.

Bir hadis-i şerifte şöyle geldi:

"Bir kimse, bir konağa iner de, orada şu duayı okursa, oradan göçünceye kadar kendisine hiçbir şeyin zararı dokunmaz:

-Allah'ın bütün kelimeleri ile yarattıklarının şerrinden zatına sığınırım. (Euzu bikelimatillahi't-tammati min şerri mahaláka)"

Selâm, Hüdaya ittiba edenlere...

★★★

383. MEKTUP

MEVZUU: Kâbe-i muazzama ile alâkalı hakikatların ve sırların beyanı. İnsanda arşın nümunesi olduğu gibi, Kâbe'nin dahi onda nümunesi vardır. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülvahid Lahori'ye yazmıştır.**

Bilesin ki,

İnsanın kalbi, Arş-ı Rahman'ın nümunesidir. Kalbe bağlı zuhurlar, arşa bağlı zuhurlar gibidir.

Aynı şekilde, Beytüllah'tan dahi, insanda alâmet vardır. Çünkü o, mutedil bir durumdadır. Sağdan ve soldan yana ayrı ve imtiyazlı bir yeri vardır. Güzel sıfatı ile tek başına ve güzeldir.

Bu büyük devletin sahipleri asaleten enbiyadır. Bu büyüklere tebabiyet ve veraset yolu ile ümmetlerinden bazıları dahi onunla müşerref olurlar. Amma, kendisi için murad olunan kimse ise...

Bu devlet, enbiyanın ashabında, enbiyanın sohbeti bereketi ile pek ziyade ve pek çoktur.

Ashabın zamanından sonra, bu devlet azaldı. O kadar ki, aradan uzun asırlar geçtikten sonra, tebaiyet ve veraset yolu ile bir kimse onunla müşerref olur ise, büyük bir ganimettir; kibrit-i ahmerdir. Bu şahıs dahi, ashab-ı kiram zümresine dahildir. Allah onlardan razı olsun. Sabikun zümresinden sayılır.

Bu nisbet-i aliyyenin sahibi, matlup merkez devleti ile mümtazdır. İsterse, merkezin kendisinin mertebeleri olsun. Ne var ki, o sebat devleti müşerreftir.

Bu muammayı bundan ziyade nasıl açayım? Bu rümuzlar dışında ondan ne miktar şerh edeyim?

Sübhan Allah'ın fazlı ile bu devlet zuhura geldikten sonra; daha önceki nisbetlerin tümü zeval bulur. Onlardan yana ne nam kalır; ne de şan. İster kalb nisbeti olsun; isterse başkası. Nehrullah gelince... Nehr-i İsa battal olur.

Bu devletin sahipleri, sırat-ı müstakim üzeredirler. Ki sırat-ı müstakim, matlubun vüsulü hizasındadır. O kimse ki, bu sırattan kayıp sağa sola geçmiştir; onun vüsulu, zıllardan bir zılla olur. İsterse, zılalde dahi, mertebeler değişik olsun; yine de hepsi zilliyet damgasını almıştır.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;
Göze gelen kıl yarım dahi olsa çoktur...

Bir kimse, sırat-ı müstakimden hardal tanesi kadar ayrılmış olsa dahi, ondan yan çizmiş ve matluba vüsuldan uzak düşmüş olur.

Bir şiir:

Ey Arabi zordur Kâbe'ye varman;
Gittiğin yolun sonu Türkistan...

Allahu Teala, bize ve size sırat-ı müstakim üzere sebat ihsan eylesin.

384. MEKTUP

MEVZUU: Kelime-i tevhid üzerinedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu bektubu, Camiu'l-ulûmi'l-akliyye ve'n-nakliye Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.**

LA İLAHE İLLALLAH MUHAMMEDÜN RESULULLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur; Muhammed, Allah'ın Resulüdür.)

Üstteki cümle-i mübareke iki kelimeden ibarettir. Yani iki cümleden.

BİRİNCİ CÜMLE:

Yüce mukaddes Zat mertebesini isbat tazammun etmektedir. Vücub mertebesinin, misale bağlı surette zuhuru, nokta suretindedir. Enine boyuna bu mertebenin zuhuru nokta suretinde daha yakın müşahede edilmektedir. İsterse o mertebede noktaya, daireye, uzunluğa, ene, derinliğe bir mecal olmasın. Hiç şüphe edilmeye ki, isbat kelimesi keşfe dayalı surette nokta gibi görülmektedir.

İKİNCİ CÜMLE

MUHAMMEDÜN RESULÜLLAH'tır. Bu mübarek cümle halkı davetten haber vermektedir. O halk ki, cisim, cevherle alâkalıdır. Yayılmanın ve uzunluğun orada kuvvetli bir basamağı vardır. Hiç şüphe edilmeye ki, bu misale dayalı makam, keşfe dalayı nazarda enli ve boylu zuhur etmektedir.

Bu makamda, salik ikinci kelimeyi sekir hali bakiyesi sebebi ile bir deniz gibi bulmaktadır. Birinci kelimeyi dahi, bu denizin yanında bir nokta tahayyül eder.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, bu Fakir, ondaki sekir hali bakiyesi sebebi ile şöyle yazdı:

-İkinci kelime bir deniz olup onun yanında birinci kelime bir nokta gibidir.

Bu mana icabı olarak, Fütuhat-ı Mekkiye yazarı (Muhyiddin b.Arabi k.s.) dahi şöyle dedi:

-Cem'i Muhammedi, lâmütenahi cem-i ilâhiden daha alımlıdır.

Amma vücub mertebesinin vüs'atı belli olunca, ki o yüce mukaddes ve lâkeyfidir. Bu olan dahi Sübhan Allah'ın inayeti ile oldu. Bu lâkeyfi olan mertebenin ihatası dahi zuhur edince... İşte o zaman tamamı ile alemin hükmü, bu en ve bu boyla nihayetsiz denize nisbetle bölünmesi imkânsız küçük bir parça gibi kaldı.

İş bu vakitte salik dahi daha önce nokta olarak bulduğunu sonsuz bir deniz gibi buldu. Umman denizi dahi, bölünmesi imkânsız olan bir parça gibi görmeye başladı.

Üstte anlatılan manaya bakarak, hiç kimse sanmaya ki, velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir. Şunun için ki velâyetin birinci cümle ile münasebeti vardır. Nübüvvet dahi, ikinci kelimeye yatkındır. Zira, biz şöyle diyoruz:

-Nübüvvet, her iki mukaddes kelimenin birden mahsulüdür. Nübüvvetin urucu, birinci kelimeye taalluk eder; onun nüzulü ise, ikinci kelime ile alâkalıdır.

Üstte anlatılan manadan da anlaşılacağı gibi; ikinci kelimenin birden hasılı, nübüvvet makamıdır; yalnız ikinci kelimenin hasılı nübüvvet makamı değildir. Nitekim, bazıları böyle zanneder. Onlar sanır ki, birinci kelime ve-

lâyete mahsus olmuştur. Halbuki', hiç de böyle değildir. Elbette, her iki kelime, uruc ve nüzul itibarı ile velâyet makamının husulüdür; aynı şekilde, nübüvvet makamının dahi, uruc ve nüzul itibarı ile hasılıdır.

Bu babda netice söz şu ki: Velâyet makamı, nübüvvet makamının zıllıdır. Velâyet kemâlatı ise, nübüvvet kemalâtının zıllıdır. Sekir makamında her ne söylenir ise, o mazur görülür ve ondan geçilir. Bu Fakir dahi, o manada onlarla ortaktır. Yani sekriyatta. Yine bu mana icabı olarak, bazı mektuplarda şunu yazmıştır:

-Birinci kelime, velâyet makamına münasip olup ikinci kelime dahi nübüvvet makamına münasiptir.

Sekre gelince, eğer onda ayıklığa çıkmak müyesser olur ise, büyük bir nimettir; tarikat küfründen dahi hakikat İslâmına geçilir ise yine öyle...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, unuttuk veya yanıldıysak bizi muaheze eyleme."(2/286)

Habibin hürmetine... Ona ve âline salât ve selâm. Bu duaya:

-Amin!.. diyen kula Allah rahmet eylesin.

★★★

385. MEKTUP

MEVZUU:

a) Allah'ın Mukaddes Beytinin muamelesi; tecillerin, zuhurların, hatta arşa bağlı zuhurların dahi üstündedir.

b) Kâbe'nin hakikatına girmek ve ona vasıl olmak.

c) Kâbe-i Muazzama'nın dışını ziyarete suretin iştiyakı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına...

Arşa bağlı zuhur, her ne kadar bütün zuhurların üstünde ise de; lâkin, Allah'ın mukaddes mutahhar Beyti'nin muamelesi, zuhurların ve tecellilerin üstündedir. O kadar ki, orada zuhur ve tecelli ismini anmak dahi ardır.

Tecellilerin ve zuhurlann hükmü, daireyi ihatasına alanın hükmü gibidir. Bu muamele ise, o dairenin merkezi hükmündedir.

Hiç şüphe edilmeye ki, daireyi ihata edende bir vüs'at bulunmasına rağmen, daire merkezinin bir zıllıdır. Zira, dairenin noktası öyle bir şeydir ki, onun zıllı genişlemiş; yüz nokta sıfatında zuhur ettikten sonra, daireyi sarmıştır. Burada üzerinde durduğumuz manayı:

-Nokta... tabiri ile anlatmamız, eşyayı, kendisine en yakın olan bir şeyle anlatmak kabilindendir.

Halbuki orada nokta dahi daire gibi yoktur. Orada zahire ve mazhara dahi yer yoktur. Ne asla, ne zılla yer vardır. Zira, asıl dahi, zıl gibi, o devlet kasrına varma işinde yolda kalmıştır.

Bir şiir:

Kuşumu nasıl anlatayım alâmetle sana;
Mevhum anka kuşuna benzer ki, yaygın her yana...

Ankanın bir ismi var ki, halk arasında belli;
Kuşumun ismi yok ki, onu bildireyim sana.

★★★

Beniisrail peygamberlerinin kâbesi, Beyt-i Makdis'in büyük taşı idi. Onun kemalâtı ve zuhuratı, sonunda bu Kâbe-i Muazzama'nın kemalâtına katılmaktadır. O kemalât dahi, bu kemalâtta mülhak olmaktadır. Zira, etrafın merkeze katılması mutlaktır. Etraf, merkeze katılmadığı takdirde, matluba ulaşma yolunu bulamaz. Zira o, sırat-ı müstakimdir.

Ah! Ah! Kâbe-i Muazzama'ya ne kadar şevkim arttı.

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Şüphesiz, alemlere mübarek ve hidayet olarak insanlar için ilk yapılan beyt Mekke'dekidir.(3/96)

Onda ayetler ve beyyinat (olarak) **makam-ı İbrahim vardır. Her kim, oraya girerse emin olur. Ona bir yol bulabilenlerin,** (gücü yetenlerin) **Beyt'i haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Bir kimse küfrederse, şüphesiz Allah alâmlerden ganidir."**(3/97)

Sübhan Allah'ın fazlı ile, Kâbe'nin hakikatına katılmak müyesser olur ki, bu katılmadan sonra, sonsuz terakkiler hasıl olur. Ne var ki, suretten surete mülâkatın şevki de mevcuttur.

Hac farz oldu. Yol emniyeti dahi, selâmetin çokça oluşundan tahakkuk etti. Haccın farz oluşundan dolayı, şevk dahi pek arttı, çoğaldı. Hal böyle iken, erteleme üzerine erteleme olmaktadır. İstihare, sefere müsaade etmiyor.

Hüsn-ü teveccühle her ne zaman teveccüh edecek olsam, yola gitme işi açılmıyor. Kâbe'ye vüsul dahi, nazarda zahir olmuyor. Ne yapabiliriz?..

Bütün bu özürler, haccın edasının tehirinde bir işe yaramıyor. Hangi halde olursa olsun; Allah'ın tevfikı ile, farz olan haccı eda etmek niyeti ile evden çıkmamız gerek. Merhaleler kat edip gitmeliyiz. Eğer kavuşmak müyesser olursa ne büyük nimettir. Şayet yolda kalırsak; ümit vaktin kazancıdır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Çünkü sen her şeye kadirsin."(66/8)

Allahu Teala, Efendimiz Muhammed'e, âline ve ashabına salât ve selâm eylesin...

★★★

388. MEKTUP

MEVZUU: Mihnetler, beliyyeler, dostların hatalarına kefarettir. Tazarru edip yalvararak, Allahu Teala'dan af ve afiyet dilemek gerek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Muzaffer'e yazmıştır.**

★★★

Sübhan Allah, şahsınıza uymayan şeylerden sizlere selâmet ihsan eyle-

sin.

Elem, mihnet, beliyyeler dostlarda hatalara kefaret sayılır. Tazarru edip Allahu Taala'ya yalvararak, onun mukaddes zatından af ve afiyet talep edilmelidir. Ona iltica ve inkisarla münacaat etmelidir. Taa, icabet eseri görülünceye kadar. Fitnelerin sükunet bulduğu dahi malum oluncaya kadar bu yalvarmalar devam etmelidir. Her ne kadar, ahbab ve nasihatçılar bu iş üzerinde durmakta iseler de, bu muamelenin sahibi onu yapmaya dahi muhtaçtır. Zira, ilaç kullanmak ve perhizkâr olmak, hastalık sahibinin vazifesidir. Kardeşlerden diğerlerine gelince, hastalığın izalesine yardımcı olmaktan başka bir şey yapamazlar.

Yapılacak işin hakikatı odur ki, hakiki Mahbub'dan her ne gelir ise, onun güleryüz ve gönül hoşluğu ile karşılanması gerekir.

Mahbub zat katında murad olan ar husulü muhibb yanında onun zail olup kendi nefsinin arzusu yerine gelmesinden daha faziletlidir. Eğer bir muhibde (sevende) bu mana hası lolmaz ise, o kimse mahabbette noksandır. Hatta onda yalancıdır.

Bir şiir:

Bırakıyorum arzumu, onun arzusuna;
Razıyım rızasına, nefsim feda yoluna...

Merci-i şeriatmeab seferden dönüp sefer hallerini ve misafirlerin sıkıntılı hallerini beyan etmiş. Onların selâmetine ve afiyetine dua edip Fatiha okuduk.

Dua makamında iki ayet meali:

"Rabbımız, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme. Rabbımız, bizden evvelkilere yüklediğin ağırlığı bize de yükleme... Rabbımız, takatımızın yetmediğini bize taşıtma... Bizi affeyle; Sen Mevlâmızsın, kâfir kavme karşı bize yardım eyle."(2/286)

"İzzet sahibi Sübhan Rabbın onların yaptıkları vasıflardan yana yücedir. Resullere selâm... Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun."(38/180)

★★★

389. MEKTUP

MEVZUU:

a) Halk alemi ile emir alemi arasında bir berzah durumunda olan arşın hakikatının beyanı. Onda, her ikisinde de vasıf bulunduğu, amma ne yer, ne de sema cinsinden olduğu.

b) Kürsinin beyanı ve vüs'atı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Ferruh Hüseyin'e yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Bilesin ki,

Arş-ı Mecid, Sübhan Hakkın yaratmış olduğu şeyler arasında, en acaib bir durumdadır. Alem-i kebirde, halk alemi ile emir alemi arasında bir ber-

zahtır. Arşta, hem ondan; hem de bundan vasıf vardır.

Halk alemi altı günde yaratılmıştır. Ki bunlar, yer, semalar ve dağlardan ibarettir. Bu mana, şu ayet-i kerimede zikredildi.

"Gerçekten siz mi, arzı iki günde yaratana küfrediyorsunuz?"(41/9)

Arşın yaratılması, bu yerin yaratılmasından evveldir. Nitekim bu manayı Allahu Teala, şöyle anlattı:

"Allahu Teala, arşı henüz su üzerinde idi; yeri ve semaları altı günde yarattı."(11/7)

Bu ayet-i kerimeden de anlaşılmaktadır ki, arşın yaratılması, daha öncedir.

Arş-ı Mecid, arz cinsinden olmadığı gibi; semaların cinsinden dahi değildir. Onun, emir aleminden dahi, bol hazzı vardır; ne var ki, bunlara ondan yana bir şey yoktur.

Bu babda netice şu ki: Arşın semalarla olan münasebeti, yerle olan münasebetlerinden daha ziyadedir. Dolayısı ile, semalar cümlesinden sayıldı. Halbuki, yerden olmadığı gibi, semalar dahi değildir. Hakikat budur.

Hiç şüphe edilmesin ki, yerin ve semaların eserleri ve ahkâmı, arşın eserlerine ve ahkâmına muğayirdir.

★★★

Bu arada, kürsinin muamelesi kaldı ki, onu da anlatalım. Allahu Teala'nın buyurduğu:

"Onun kürsisi, yeri ve semaları almıştır."(2/255), mana kürsiyi anlatır.

Kürsi dahi, semalara ve yere muğayirdir; her ikisinden de daha geniştir.

Hiç şey yok ki kürsi, emir aleminden de değildir. Onun için denmiştir ki:

-Arşın altındadır.

Halbuki, emir aleminin muamelesi, arşın üstündedir.

Halk aleminden olduğu zaman da, onun yaratılışı, semaların yaratılışına muğayir olur. Onun yaratılışı altı günün ötesinde olduğu dahi, yerinde bir mana olur. Bu manada dahi, hiçbir mahzur yoktur.

Çünkü Allahu Teala, alem halkının tamamını altı günde yaratmadı. Zira, suyun yaratılması, bu altı günün dışındadır; ondan daha evveldir. Nitekim bu mana daha önce de anlatıldı.

Kürsi muamelesi, uygun olduğu üzere, bize açılmadığından; bunun tahkikini bir başka vakte bırakıyoruz. Hem de, Rabbın kereminden ümid ederek.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbım, ilmimi artır."(20/114)

★★★

Üstte yapılan tahkikten, iki kuvvetli itiraz yükseldi. O itirazdan biri şöyledir:

-Semalar ve yer olmayınca, altı günün tayini nereden olmuş ve nasıl teşhis edilmiştir? Pazarla pazartesi, nasıl ayırd edilmiş ve salı çarşamba'ya göre nasıl imtiyaz kazanmış ve perşembe dahi, cuma'dan nasıl ayırd edilmiştir?

Bu itiraza karşı şöyle diyebiliriz:

-Arşın yaratılması, yerin ve semaların yaratılmasından evvel olduğuna göre; zaman hüsulü dahi tasavvur edilmiştir. Günlerin sübutu dahi, böylece açığa çıkmıştır. Bu manada itiraz, bertaraf edilmiş olmaktadır.

Günlerin ayırd edilmesi, güneşin doğuşuna ve batışına mahsus olması nereden çıkıyor? Görmez misin ki, cennette ne güneşin doğması vardır; ne de batması; amma günlerin imtiyazı orada sabittir. Haberlerde bu mana vardır.

İkinci itiraz ise, bu Fakir'in hususi ilmi ile ortadan kalkmaktadır; bunun oluşu aşağıda anlatılacaktır. Yani itirazın...

Bir kudsi hadiste şöyle anlatıldı:

"Beni ne yerim, ne de semam aldı. Lâkin, mü'min kulumun kalbi aldı"

Bu hadis-i şeriften anlaşıldığına göre, zuhurun en tamamı, mümin kalbine mahsustur. Bu devlet, ondan başkasına müyesser değildir.

Halbuki sen, mektuplarında bunun hilâfını yazdın. Dedin ki:

-En büyük zuhur, Arş-ı Mecid'indir. Kalbi zuhur, Arş-ı Mecid'in zuhurundan bir lem'adır.

Üstteki tahkikten de anlaşıldı ki, Arş-ı Mecid'in eserleri ve hükümleri, yerin ve semaların hükümlerine mugayirdir. Yerde ve semalarda vüs'at yoktur; amma arşta vardır.

Evet...

Yerde ve semalarda, onlarda onlarla beraber, hiçbirisinde vüs'at kabiliyeti yoktur. Mü'min kalbi başka... Zira o, bu devlete istidadlıdır.

Bu vüs'atın kalbe inhisar etmesi, yer ve semalar itibarına göredir; Arş-ı Mecid'i de şümulune alan bütün masnuata nisbetle değildir. Evet, böyle değildir ki, hadis-i kudsi hilâfına bir mana tasavvur edile...

Böylece, ikinci itiraz da bertaraf edilmiş olmaktadır.

Bilinmesi yerinde olur ki,

Arş-ı Mecid öyle bir yerdir ki, tüm zuhur mahallidir. Semaları ve yeri içindekilerle beraber, onun mukabiline koyduğumuz zaman, hiçbir duraklama olmadan, muzmahil ve hiçbir şey olmama hükmüne girer. Onlardan hiçbir eser kalmaz; amma, insani kalb müstesna. Zira, onun rengine girmiştir; baki kalır ve sırf hiçbir şey olmama durumuna girmez.

Üst canibindeki zuhuraü gelince, ki bu zuhur, arşın ötesi ile alâkalı olup sırf emir alemindendir. Bu mertebeye nisbetle, arşın hükmü; yerin ve semaların arşa nisbetle olan hükmü gibidir. Daha yukarının, aşağısına nisbetle hükmü dahi böyledir. Bu hüküm, taa emir alemine kadar aynıyla devam eder. Bu dairenin tamamından sonra da; muamele cehle ve hayrete müncer olur. Eğer bir marifet olur ise, keyfiyeti meçhul olup sonradan yaratılan aklın havsalasına sığacak cinsten değildir.

Şimdi bir miktar da, insani kemalâttan ve insani kalbden beyan edelim.

Bir şiir:

Uzun uzun durdum aybında;

Açıldı güzellik şanında...

Arş-ı Mecid, her ne kadar pek vasi ve zuhur yeri olarak pek tamam ise de; lhakin, bu devletin husulüne onda bilgi olmadığı gibi; bu kemal için onda şuur dahi yoktur. Amma, insana bağlı olan kalb böyle değildir. Zira, o şuur sahibi olup ilim ve marifetle mamurdur.

Kalbin, üstte anlatılandan daha başka bir meziyeti vardır ki; onu da beyan edeceğiz. Tam manası ile dinlemek gerek.

-Alem-i sağir... (Küçük alem...) ismini verdikleri insanın mecmuu, her ne kadar halk ve emir aleminden mürekkeb ise de, onun vahdani ve hakiki bir hey'eti vardır. Eserler ve hükümler dahi, bu hey'ete göre tertip edilmiştir.

Alem-i kebirde, anlatılan böyle bir hey'et yoktur. Eğer var ise, itibari olmamaktadır.

Anlatılan hey'et-i vahdaniye cihetinden insana varidat olarak gelen feyizler, onun tavassutu ile de insanın kalbine gelenlerden yana hiçbir şey; alem-i kebir ve alem-i kebir için kalb mesabesindeki Arş-ı Mecid için hasıl olmaz. Meğer ki, az bir şey ola... Zira, her ikisi de bu feyizlerden ve bereketlerden yana, nasipleri azdır.

Arza bağlı parçaya gelince, ki o, hakikatta mevcudatın hulasasıdır. Onda uzaklık mevcud olmasına rağmen, zuhurat itibarı ile en yakındır. Onun kemalâtı dahi, alem-i sağirin mecmuasına sirayet etmiştir. Bu mecmua alem-i kebirde olmayınca... Yani hakikatta, anlatılan sirayeti de kaybetmiştir. Arşın hilâfına, insan kalbine dahi bu kemalât vardır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, kalb için isbat ettiğimiz, kemalât ve faziletleri; iyi bir mülahaza ile düşündüğümüz zaman, cüz'i fazilette buluruz. Fazl-ı külli ise, arşa bağlı zuhur içindir. Misal olarak, arşı ve kalbi geniş yakılan bir ateş gibi buluruz ki, bütün sahraları ve ovaları aydınlatmıştır. Bu ateşten dahi, bir meş'ale yakılmıştır. Bu meş'aleden olan ateşe bazı işlerin katılması ile, bir başka nuraniyet hasıl olmuştur ve bu durum, öbür ateşte yoktur.

Hiç şüphe edilmeye ki, bu ziyadelik de, cüz'i faziletten başkası için isbat edilemez.

Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Zira sen, her şeye kadirsin."(66/8)

Allahu Teala, Efendimiz Muhammed'e, âline, bütün ashabına salât edip bereketler ihsan eylesin... Keza, bütün nebilere ve resullere, mükarreb meleklerin hepsine.

390. MEKTUP

MEVZUU: Sofiyenin bazı cümlelerine birçok yör[illegible] itirazları havi olarak yazılan mektubun cevabı. Ayrıca, o mektuba yazılan [illegible] cevap.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâ[illegible] Hasan Berki'ye**

yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun.

Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına...

Kardeşimiz, Şeyh Hasan tarafından yazılan mübarek mektup ulaştı. Allahu Teala, onun halini güzelleştirsin.

O mektupta, şeriata bağlılıktan ve istikametten yana koku bulunduğundan; ferahlık ve sürur getirdi.

★★★

Yazmışsın ki:

-Saliklerin inandığı, meşhur olan bizim anlayışımıza göre sülûk, şöyledir: Müptedi zikirle meşgul olacak; taa, kalb zikre kapılıncaya kadar. Ondan sonra da zikirden tevakkuf edinceye kadar. Bu zamanda dahi, ilhamlara ve tecellilere mahal olur. Bu arada salik dahi, velâyetin ilk basamağı olan fenaya ulaşmalıdır. Fena için, ayrıca şu tabiri kullandılar:

-Gayr, olarak isimlendirilen şeyler salikin nazarından ve ilminden zail olmasıdır. Nazarında ve ilminde, Vacib Taala'nın gayrı kalmamasıdır. Bu halet için:

-Şühud ve müşahade, dedikleri gibi, daha başka şeyler de söylemişlerdir.

Burada maksud olan odur ki, o kimse kendi kanaatına göre, yüce Hakkı görmektedir.

-Gayr, olarak isimlendirileni görmez. Ayrıca, ikilik görenler dahi, tarikatta:

-Müşrikler, olarak isimlendirilmişlerdir.

Yine yazmışsınız ki:

-Bu maarif ve benzerleri Fakir'i yerinden hoplatır. Şöyle ki:

-O, yüce Hakkı dünyada baş göz ve kalb gözü (basar ve basiret) ile görür, demelerinden maksatlarında, eğer bu şühuda ve rüyete şuurları var ise, bunlar, aynı şekilde tarikat müşrikleridir.

Şayet onların bu manaya şuurları yok ise, neyin haberini verirler ve haber veren kim?

Yine yazmışsınız ki:

-Her ne yüzden olur ise olsun; gördükleri her şey, isterse suri, manevi, nuri veya başka türlü tecelli olsun. Bu görüleni dahi olduğu gibi yüce Hak bilirler.

-Gayr, olarak isimlendirileni dahi yüce Hakkın zuhuru olarak itikad ederler.

Bütün bunlar, Fakir'e göre bir şeye yaramaz ve muameleden de uzaktır. Kaldı ki:

"Onun misli gibi bir şey yoktur."(41/11) ayet-i kerimesi ile anlatılan kesin mananın dahi hilâfınadır. Keza şu ayet-i kerime:

"Gözler onu göremez."(6/103) anlatılan manaya şahittir.

Mana, anlatıldığı gibi olunca, bu zümre neyi görüp ve neyi idrak eder-

ler? Yani0
-Yüce Hakk'ın gayrını ne görürüz, ne de biliriz? derler. Bu gördükleri için dahi, şühud ve müşahede tabirini kullanırlar.
Bütün bu düşünceler, onların kendi nefislerinin idaresinde, çoluk çocuk idaresi işinde:
-Gayr, ismi ile damgalı mıdır, yoksa değil mi?
Şimdi, sıra üstteki itirazlara cevap vermekte.
Bil ve dikkatli ol.
Bütün bu menfi tutum ve itirazlar, tarikat meşayihine hoş gelmeyen şeylerdir. Allahu Teala, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.
Bu menfi tutumun ve itirazların menşei ise, o büyüklerin muradına muttali olmamaktır.
Vahid Zat'ı görmek manası olan tevhid-i şühudi, masivayı unutmaya bağıl olup bu büyüklerin tarikatında zaruri işler arasında bulunmaktadır. Böyle bir şey hasıl olmadıktan sonra, ağyar ile taalluktan halâs olmak müyesser olmaz. Halbuki siz, bu devlete ve bu devletin erbabı ile alay etmektesiniz.
Bu büyüklerin ibarelerinde vaki olan:
-Şühud ve müşahede tabirleri, yüce mukaddes Hakk'ın huzurunda kinayedir. Amma, lâfzi olarak ve keyfi alemden sayılan idrak kavramı dışında tenzih mertebesine münasip bir şekilde.
Onlar bu huzur devletini de, dünyada batına mahsus kıldı. Elbette, bütün vakitlerde zahirin ikilik görmesi vardır. Bunun için de şöyle demişlerdir:
-Alem-i kebirde müşrik ve muvahhid olduğu gibi; alem-i sağirde dahi, müşrikle muvahhid içtima etmiştir.
Kâmil kimsenin batını, bütün vakitte muvahhiddir; zahiri dahi müşriktir. Onun batını, yüce Allah ile olup, zahiri dahi, ehlin ve ayalin idaresindedir. Bunun böyle oluşunda da hiçbir mahzur yoktur.
Burada itiraz anlayışsızlıktan gelmektedir.
Bilhassa, üstte geçen itirazlı ve menfi sözlerinizden sakınınız. Yüce Hakkın gayretinden de kendinizi koruyunuz.
Zahir olan mana şu ki: Bu vaktin iddiacıları, sizi bu itirazları yapmaya kadar getirdiler. Amma, bu büyüklerin tarafını iyice düşünmek gerek. Zira, böyle bir düşünme zaruridir.
O müddeilerin yeni icadları ve kendilerindeki akıl almaz sayılan işleri üzerinde konuşacak olsanız yeri vardır. Amma, evliya katında gerekli ve mutlaka olması gereken işler üzerinde kelâm etmeniz münasip olmaz.
Fakir'in risalelerinde ve mektuplarında görmüş olacaksınız; tevhid-i şühudiden çokça yazmış ve onu tarikatın zaruri olarak yapılan işlerinden saymıştır.
Size lâzım olan odur ki, bu mananın tefsirini isteyesiniz ve güzel bir edeple sorasınız.
Bu, öyle bir çiçektir ki, merhum Mevlâna Ahmed'in ayrılışından sonra

açtı. Mevlâna hayatta iken, asla sizden böyle bir kelâm zuhur etmemişti.
Böyle yazmanız, bir bakıma iyi oldu. Şunun için ki: Bir tenbih aldınız.
Bundan sonra da, her ne vaki olur ise, yazmanız gerekir; amma sağlamlığını ve çürüklüğünü mülâhaza etmeden. Eğer sağlam olur ise, mesrur olmaya sebep olur; şayet çürük ise, intibah sebebidir. Yani onun çürüklüğü babında sizi ayıktırmaya...
Her hal ü kârda yazışmaktan kusur kalmamak gerek. Sizin mektubunuz, gelen kafile ile, yılda bir defa gelmektedir. Yılda bir defa olsa dahi, nasihat zarureti vardır.
O taraftan bir şey yazmasanız, bazı şeylerden de sormasanız kıyl ü kal yolu açılmaz.

★★★

Bu arada şunu da sormuşsunuz:
-Kalb zahir cümlesinden midir, yoksa batın cümlesinden midir?
Bu sorduğunuz soru üzerine, bir mektupta açıklama yapıp beyanda bulundum. Molla Abdülhayy'e dahi, onu size nakil için emir verdim. Kendisine müracaat ediniz.

★★★

Bu arada şunu da sormaktasınız:
-Bir başka tarikat vardır ki, onda keşfiyat ve tecelliyat yoktur. Bu tarikatta, müntehi ile mütavassıtın bilinme yolu nasıldır?
Bu sorunun cevabı da, şöyledir:
Bilesin ki,
Bir salik, kâmil ve mükemmel, tarikatı bilen bir şeyhin hizmetinde, onunla olunca, kendi hallerine dair bir bilgisi yoktur. Bu şeyhin, o kimsenin halini bilmesi yeterlidir. Müntehi ve mütavassıt, onun bildirmesi ile bilinir. Şayet, kendisine, halkın irşadı için bir icazet verir ise, ona mürid olanların halleri de, kendilerinin kemalâtına birer ayna olurlar. Bu hallerden, o kimsenin kendisi ve kemalâtı, mutalaa edilir.
İntiha için, bir başka alâmet dahi şudur:
Salikte, Sübhan Hakkın emri iktizasından başka bir şey kalmamalıdır. Hem de hiçbir şekilde. Keza, onun batını, masiva işleri ile taalluku iktiza eden işlerden de halidir.
Nihayet için, birbiri üstünde çokça mertebeler vardır. Nihayette, ilk basamak, üstte anlatılandır.
Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

O mektupta şunu da yazmaktasınız:
-Bu sermayesi kıt Fakir'e teselli veren, şer'i marifettir. Yani şeriat bilgileri... Şeriat hükümlerinden her bir hüküm, menzil-i maksuda ulaştıran bir yol gibidir. Bir mülkten haber vermektedir ki; onun için zahiren hiçbir alâmet yoktur.
Şu beyt, gözönünde tutulmaktadır:
Şöyle temaşa azmiyle seferindeyiz;

Tüm alemden öte bir varlık izindeyiz...

Sizin bu marifetiniz, asli olup cidden yücedir; netice için ümid vermektedir. Bu marifetin mütalâası, beni cidden hazlandırdı. Mektubun başındaki sertliği dahi izale etti.

Allahu Teala, bu yoldan maksuda ulaştırsın.

★★★

O mektupta şunu da sormaktasınız:

-Bazı erkekler ve kadınlar gelip tarikat talebinde bulunmaktadırlar. Lâkin, ribadan nasıl olan yemek ve giymek işlerinden de sakınmazlar. Bunlara tarikat talimi yapalım mı, yapmayalım mı? Bu durumda onlar şöyle demektedirler:

-Biz, hile-i şer'iye ile yarar hale getiriyoruz.

Bu sualiniz için deriz ki:

-Onlara tarikat talimi yapınız. Haramdan sakındırmaya dahi bakınız. Yerinde olan da budur. İhtimal ki onlar, tarikat bereketi ile o kanşık işlerden halâs olurlar.

★★★

Yine sormaktasınız ki:

-Birbiri ardına şark tarafında zuhura gelen iki alem nedir?

Fakir, bu babda arkadaşlara sorulması için, mektup yazmıştır. Onun neticesini size nakletmesi için, Molla Abdülhayy'e bildireceğiz inşaallah...

★★★

Şunu da sormaktasınız:

-Kur'an hatminin, nafile namaz kılmanın, tesbih ve tehlil vazifesinin sevabını; ana-babaya, hocaya, kardeşlere hediye etmek mi daha faziletlidir, yoksa, hiç kimseye hediye etmemek mi?..

Bunun için şu cevabı veririz:

-En faziletlisi, hediye etmektir. Zira, hediye etmek; hem başkasına, hem de o ameli işleyene fayda vardır. Hediye etmemekte ise, yalnız yapana faydası vardır. Ayrıca, hediye etmekte şu ümid de vardır ki, sevabı hediye edilen amel, başkalarının bereketi ile makbul olur.

Vesselâm...

★★★

391. MEKTUP

MEVZUU: Bu taife-i aliyyeye olan mahabbet, onlara karşı ihlâs; fenafillaha ve bekabillaha vesiledir.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Darabhan'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm...

★★★

Sizin hanedanınızda bir sinerlilik devleti vardır. Bu da, dervişlere tevazu, bu yüksek tabakaya da hizmettir. Hem de, gına sebepleri mevcud ve istiğna maddeleri var iken. Bu durum ise, bu taife-i aliyyeye mahabbetten ve onlara karşı ihlâstan haber vermektedir; bu fırka-i naciye ile olan me-

veddeti, onlarla hususiyeti anlatmaktadır. Bu manada:

"İnsan, sevdiği ile beraberdir" manasına gelen hadis-i şerif yeterlidir. Bundan başka:

"Onlar, öyle bir topluluktur ki; onlarla oturan şaki olmaz..." hadis-i şerif dahi, bu tabaka ile oturanlara yeterli bir sevinç sebebidir.

Bu mahabbet, Sübhan Allah'ın yardımı ile istilâ eder ve o derece bir üstünlük alır ki, kalbde onun gayrını bırakmaz, diğer taallukatı dahi tamamen kalbden izale eder, daha mahabbet levazimi dahi zuhura gelir. Bunlar da; mahbuba itaat, onun arzusuna uymak, ahlâkı ve evsafı ile ahlâklanmaktır. İş bu durumda, mahbubda fena hasıl olur ki, fenafişşeyhe benzer. Fenafişşeyh dahi bu tarikatta birinci derecedir.

Bu fenafişşeyh dahi, ikinci defa fenafillaha vesile olur. Bekabillah da, bu ikinci fenanın üzerine tertip edilmiştir; velâyeti husule getiren de budur.

Hulâsa, bir kimsenin tavassutu olmadan, başka hakiki mahbubun mahabbeti müyesser olur ise, bu büyük bir devlettir; fenayı ve bekayı husule getirir. Bu devlet olmayınca, mutlaka kâmil ve mükemmel bir zatın tavassutu gerekir.

O zatı bulduktan sonra gerekir ki, kendisine şeyh bile bütün muradlarını dahi onun muradlarına tabi kıla... Ve onda fena bula... Zira bu fena, fenafillaha vesile olacak, tamamı ile onu masiva bağlarından halâs edip kendisini velâyet derecelerine ulaştıracaktır.

Bir şiir:

Şeker yemesi gerekir ehl-i safranın;
Bu, rağmına olsa dahi ehl-i sevdanın.

***

Üstte anlatılan misillu cümleler, talipleri ve teveslileri şevka ve rağbete getirmek içindir.

Doğruyu başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Kalan sözümüz şu ki:

Fakirlerin (dervişlerin) dua mektubunu getiren Muhammed Kasım, büyüklerin çocuklarındandır. Fakirlerin (dervişlerin) hizmetindedir amma, çeşitli terbiye ve nimetlerle, büyük kardeşinin yanında büyümüştür. Günlerin mihnetini az görmüştür. Kendisinde, hizmetinize girme şevki vavrdır. Kendisini emirlerin hizmetine verip halini gözetecek olursanız, keremden uzak olmaz.

Bundan ziyadesi baş ağrıtmaktır.

Vesselâm...

***

392. MEKTUP

MEVZUU: Küfr-ü hakikiden iraz, hakiki İslâm'a ikbal manalarını ihtiva eden mektuba cevaptır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Yusüf Berki'ye yaz-**

mıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun, onun seçmiş olduğu kullarına.

Görmesi için, Mevlâna Abdülhayy'e yazılıp yollanan risaleyi bu müddet içinde görmedi.

Bir gün Mevlâna Baba misafir oldu ve o mektubu çıkardı. Onu mütalaa ettiğimiz zaman, ferah sebebi oldu. Zira o mektup, küfr-ü hakikiden iraz, hakiki İslâm'a ikbal manalarını ihtiva etmektedir.

Nitekim, mecazi manada İslâm, mecazi manadaki küfürden daha faziletlidir. Aynı şekilde, tarikatın İslâm'ı dahi, tarikatın küfründen daha faziletlidir.

Tarikat küfrü, tamamen sekir halidir; tarikat İslâm'ı dahi, bütünü ile ayıklıktır.

Mecazi manada ayıklık, mecazi manada sarhoşluktan daha faziletli olduğu gibi; tarikatın ayıklığı, tarikatın sarhoşluğundan daha faziletlidir.

Tarikat küfrünün semeresi teşbihtir; tarikat İslâmının neticesi ise, tenzihtir. Teşbihle tenzih arasındaki fark; tarikat küfrü ile tarikat İslâm'ı arasındaki fark gibidir.

O kimseler ki, tebşihle enzih arasını cem edip bu cem etmeyi dahi kemal bilmişlerdir; bu tenzih dahi teşbih cümlesinden olup onu tenzih olarak görmüşlerdir. Teşbihin ne mecali vardır ki; hakiki tenzihle içtima ede ede, onun parıldayan nurundan hiçbir şey olup izmihlâle uğramaya...

Bir şiir:

Mehtap nurları açılıp da yayıldığı zaman;
Süha yıldızı saklanmaktan başka kalmaz güman...

★★★

Sübhan Allah hakiki İslâm ile müşerref eylesin. Resulullah Efendimiz ve onun şerefli âli hürmetine... Onlara salât ve selâmlar olsun.

★★★

Mevlâna Baba, sefere hazırlanmış olduğundan, sözler kısa kesildi.

Selâm size ve yanınızda bulunanlara..

★★★

393. MEKTUP

MEVZUU: Aynü'l-kuzat'ın Temhidat aldı eserinde söylediği:

"O ki, siz İlâh olarak bilirsiniz, bize göre Muhammed (sav) olmaktadır. O ki, siz Muhammed (sav) olarak bilirsiniz, bize göre yüce Sultan İlâh'tır" cümlesinin açıklanması.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Hamid Nehari'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun, onun seçmiş olduğu kullarına.

Tam mahabbetten, ihlâstan bol meveddetten, hususiyetten gelen mübarek mektup ulaştı. Çokça da ferah getirdi. Allahu Teala, bu devlette istikamet müyesser eylesin.

Bu taifeye mahabbet besleyen her taife:

"İnsan sevdiği ile beraberdir" hadis-i Nebevi hükmüne göre nasibini alır. Resulullah (sav) Efendimize ve âline salât ü selâm olsun...

★★★

AYNÜ'L-KUZAT'ın TEMHİDAT'ında geçen, şu ibareden sormuşsun:

"O ki, ilâh olarak bilirsiniz, bize göre Muhammed (sav) olmaktadır. O ki, Muhammed (sav) olarak bilirsiniz, bize göre yüce Sultan İlâh'tır.

Ey mahdum,

Bu misillu ibareler, tevhidden haber verip sekrin galebesi halinde meşayihten südur etmektedir. O sekrin galebesi dahi, cem mertebesi olup ondan:

-Tarikat küfrü... diye anlatılır.

Zira, ikiliğin ve imtiyaz onların nazarında kalkmış olduğundan, mümkini Vacib Taala'nın aynı olarak bulmaktadırlar. Hatta, mümkini asla bulamazlar. Şühudlarında, Vacib Taala'nın gayrı kalmaz.

Bu takdirde, üstte anlatılan ibarenin manası şöyledir:

-Allahu Taala ile Muhammed (sav) arasında sizce hasıl olan imtiyaz, bize göre sabit değildir ve ikisi arasında bir mugayeret yoktur. O kadar ki, vahidiyetten münezzeh olan vahid, diğerinin aynıdır. Zira, sair mümkinata göre, mugayeret nisbeti kalktığına göre; Muhammed Resulullah (sav) için bir imtiyaz nisbeti nasıl sabit olur? Kaldı ki o yüce Hakkın kemalâtına en tamam olan bir mazhardır.

Ne var ki, üstte anlatılan görüş, cem mertebesine mahsustur. Salik bu makamdan terakki edi sekrin ifratından gözünü açar ise, o zaman, Muhammed'i Allahu Teala'nın kulu ve Resulü olarak görür. Tıpkı, iptidada bulduğu gibi... Herhalde şu cümleyi duymuş olacaksın:

-Nihayet, bidayete dönüştür.

Bilesin ki,

Müptedi ile müntehl arasındaki iştirak, yalnız surettedir ki, o suret dahi müntehilerin kubbeleridir. Bunun dışında şu beytin hükmü vardır:

Arştaki ile yerdekinin ne nisbeti olabilir?

Hali mütavassıt (orta) olanla müntehinin bir bağlantısı olmayınca; muameleden uzak olan müptedinin onunla nasıl bir bağlantısı olabilir?

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla, bizi bağışla... Zira sen, her şeye kadirsin."(66/8)

Selâm size ve beraberinizdekilere...

★★★

394. MEKTUP

MEVZUU: Nasihatler ve düşük dünya müzahrafatına aldanmaktan sakındırmak.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhammed Murad'a yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Korkmaktayım ki, gönül sahibi arkadaşlar, zahirde bir tazeliği ve tadı olan düşük dünyaya aldanalar... Yine korkarım ki, mübahtan şüphelilere, şüphelilerden dahi harama meyledeler. Bu halleri ile de, Mevlâ'larından utanıp hacil olarak kalalar...

Yerinde olur ki, tevbe ve inabede yerli kadem ola ve şer'an yasak olan işler dahi, öldürücü zehri olarak biline...

Bir şiir:

İşte nasihatım sizlere dostlarım siza siz;
Çocuklar gibisiniz, dünya da süslü eviniz...

★★★

Sübhan Allah, keremi icabı olarak, mübah dairesini geniş kıldı. Kendi gönlünün darlığından ötürü, bu geniş daireyi dar zannedenin şekaveti ne kadar kötüdür. Adımını dahi, bu geniş dairenin dışına atmaktadır. Şer'i sınırları aşıp şüphelilere ve haramlara düşmektedir.

Akıllı olan kimseye o düşer ki, şer'i hadlere tutuna ve kıl kadar olsa dahi onun ötesine aşmaya...

Adet yerini bulsun ve iş olsun diye namaz kılıp oruç tutanlar çoktur. Lâkin, şer'i hududu tutup müttaki ve vera haline sahip olanlar azdan da azdır. Hatta batılın arasını ayırd eden ise, bu takva ve vera hali olmaktadır. Zira, suret hasebi ile namaz ve oruç her ikisinden de südur etmektedir. Vera üzerine Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Dininizin sebatını ve kıyamını sağlayan vera halidir."

Resulullah (sav) Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde ise şöyle buyurdu:

"Hiçbir şey, vera haline muadil olamaz."

Arkadaşlar, her ne kadar lezzetli yemekleri yemekte ve güzel elbiseleri giymekte iseler de; lâkin lezzet ve fayda fükaranın (dervişlerin) taamında ve bunların libasındadır.

Bir mısra:

O padişahlaradır; bu dahi tebaaya...

Amma, her iki zümre arasında çok fark vardır. Onun bir tanesi, Mevlâ'nın rızasından uzaktır; diğer ise, Mevlâ'nın rızasına yakındır. Bundan başka, birinin muhasebesi ağır olup diğerinin muhasebesi ise, hafiftir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, katından bize rahmet ver. Bizim için işimizde muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Sultan Murad'ın hasipli oluşundandır ki, tevbeye ve inabeye muvaffak oldu; tarikat aldı. Sübhan Allah'tan temenni, sebat ve istikamettir.

Size ve diğer kardeşlere selâm...

★★★

395. MEKTUP

MEVZUU: Düşük dünyadan sakındırmak ve şeriat-ı garraya uymaya teşvik.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüse-**

yin'e yazmıştır.

★★★

Allah'ım, dünyayı kalblerimizde küçült; ahireti dahi kalblerimizde büyüt. Habibin Muhammed hürmetine... Ona ve âline salât ve selâm...

Ey temyiz sahibi aziz oğul!

Bilhassa düşük dünya süslerine aldanmaktan sakın. Bu fani saltanata kanmamaya dikkat et.

Şeriat-ı garra muktazasına göre amel etmelisin; hem de bütün harekâtta ve sekenatta... Maişet pâk şeriat üzere olmalıdır.

Ehl-i sünnet ve'l-cemaat ulemasının görüşlerine göre; öncelikle itikadı düzeltmek gerek. Allahu Teala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Zira, böyle yapmak zaruridir. Bundan sonra da, himmet dizginlerini, amele dayalı fıkıh hükümlerini yerine getirmeye sarf etmelidir.

Farzların edası işinde önemle durmalıdır. Helâl ve haram işinde ihtiyatlı hareket etmek gerek.

Farzların yanında, nafile ibadetlerin durumu, yolda bırakılmış ve itibardan düşmüş gibidir. Halbuki, bu zamanda insanların pek çoğu, nafile ibadetlere önem verip farzları harap bırakmaktadırlar. Nafile ibadetlere önem verip farzları dahi düşük ve itibarsız saymaktadırlar.

Külli meblağı, takribi olsun veya olmasın, müstahakı olsun veya olmasın vermektedirler. Ne var ki, zekât edasında onlara bir fülüs vermek zor gelmektedir. Amma bilmezler ki, zekâttan bir fülüs harcamak, kendileri için bin fülüs nafile sadakadan hayırlıdır. Zira, zekât, mücerred Mevlâ'nın emrine imtisaldir. Nafilede ise, çoğunlukta nefsani arzunun menşei vardır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; farzda riyaya yer yoktur. Amma, nafilede riya mecali vardır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, töhmetin nefyi için; zekâtın edasında evlâ olan açıklıktır. Nafile sadakada ise, gizlilik gerek; kabul edilmesi için böyle yapmalıdır.

Hulasa, şer'i hükümlere tutunmak gerektir ki, dünya mazarratından halâs tasavvur edile... Dünyayı terk etmenin hakikisi müyesser olamaz ise, hükmi manada terk işinde kusur edilmeye... Bu dahi, sözde ve fiillerde, şeriat emirlerine tutunmaktır.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

★★★

396. MEKTUP

MEVZUU: Bu taife-i aliyyeyi sevmek, bütün saadetlerin sermayesi olduğunun beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirmah Muhammed'e yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) halleri ve vaziyetleri hamd olsun iyi-

dir.

Sübhan Allah'tan temenni, selâmetiniz, afiyetiniz, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet üzere olmanızdır. O şeriat sahibine salât, selâm, bereket ve tahiyyet...

★★★

Pek aziz kardeş, bu Fakir'den tarikat almıştır. Sohbetin azlığı sebebi ile, her ne kadar bu tarikat alışı üzerine bereketler ve semereler lâyıkı veçhile terettüb etmez ise de -zira sohbet, bu büyükler katında esas iştir- lâkin, tarikat levazimi sayılan sevgi bağlantısından bir koku kaldığı süre büyük bir devlet sayılır. Zira:

"İnsan sevdiği ile beraber olacaktır" manası açıktır.

O bereket ki, ilk sohbette kabiliyeti müptediye bu Tarikat-ı Aliyye'de yüce Sultan Hakiki Matlub'a kalbin devamlı teveccühüdür. Bu teveccühün devamı ise, kısa zamanda, masivayı unutmaya ulaştırır. O kadar ki, faraza, insanın ömrü bin sene olsa, kalbine Sübhan Hakkın gayrı gelmez. Bu dahi, masivayı unutma sebebi ile olmaktadır. Hatta, ona masivayı zorla hatırlatmaya çalışsalar, hiçbir şekilde hatırlayamaz.

Üstte anlatılan nisbet hasıl olduktan sonra, tarikatta ilk adım atılmış olur. İkinci, üçüncü, dördüncü ve Allahu Teala'nın dilediği kadar atılacak adımlardan nasıl yazayım? Az, çoğunun delilidir. Damla havuzdan haber verir. Asıl maksat, sevenleri rağbete getirmektir. Allahu Teala, faydalar ihsan eylesin.

★★★

Konuşma sırasında Meyan Abdülazim bizi, mahabbetinizi beyana ihlâsınızı anlatmaya götürdü.

Selâm size, diğer hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara... Ona ve âline salât ve selâm olsun...

★★★

397. MEKTUP

MEVZUU: Mektuplaşmak...

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Hamid Bengali'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

★★★

Kardeşimiz Şeyh Meyan Hamid, acaib bir inzivayı seçti. O kadar ki, kendisinde selâm-kelâm mecali dahi azdır. Şöyle ki:

Tarafınızdan yedi veya sekiz sene oluyor, yalnız bir mektup geldi. O dahi tam değil. Malum değil; bu taraftan namınıza yollanan mektuplar ulaştı mı, ulaşmadı mı?

Kardeşim pek değerli Şeyh Abdülhayy memleketine teveccüh niyetinde olduğundan, bizzat kendisinin size uğramasını söyledim. Hallerinize de muttali olmasını emrettim.

Şeyh Abdülhayy beş seneye yakın bir zamandır ki, hizmette bulunmak-

tadır. Huzur hizmetlerinin pek çoğu, onunla alâkalıdır. Kendisi, Fakir'in ilimleri ve maarifi ile doludur. Sülûk ve ezbe hallerinden dahi haberdardır.

Adı geçene ayrıca emrettim ki, sizin konağınızda birkaç gün otura. Bu arada, hale, vakti münasip düşen ilimleri ve maarifi dahi dile getire...

Sizin için de yerinde olur ki, adı geçene geçmişteki hallerinizi anlatasınız. Vakitlerin elde kalanını, hallerden ve vecidlerden her ne ise, beyan edesiniz. Her ne gibi nasihatta bulunur ise, onu da kabul edesiniz.

Kalan halleri, inşaallah adı geçen size anlatacaktır.

Selâm size ve diğer hüdaya ittiba edenlere...

★★★

398. MEKTUP

MEVZUU: Şeyh Meyan Abdülhayy hakkındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Nur Muhammed'e yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Bu taraftaki dervişlerin hal ve vaziyetleri hamd olsun iyidir.

Sübhan Allah'tan temenni; istikamet üzere olmanızdır.

★★★

Şeyh Meyan Abdülhayy kardeşim sizin beldenizden olup yakınınıza konuk olmuştur. Garip ilimlerin ve maarifin bir nümunesidir. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin zaruri görülen işleri, ona tevdi edilmiştir. Uzaktaki arkadaşlara, onunla karşılaşmak bir ganimettir. Sohbetten fenadan ve bekadan da alâmet vardır; sülûkten, cezbeden beyan bulunmaktadır. Hatta kendisi, bilinen fenanın ve bekanın, mukarrer cezbenin ve sülûkün ötesinden haberdardır. Hatta onun için:

-Onları mürur etmiştir, demek de mümkündür.

Mektuplarındaki maarifin pek çoğunu dinlemiş ve imkân nisbetinde onları sormak sureti ile öğrenmiştir.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Adı geçenden, tafsilâtı ile ahval öğrenilir; biz, bundan ziyadesi ile meşgul olmayalım.

Vesselâm...

★★★

399. MEKTUP

MEVZUU: Bir mektubun cevabıdır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Pek değerli kardeşten gelen mektup ulaştı. O mektuba derc edilen hallerin ve maarifin beyanı da anlaşıldı.

Ve ferah, sürur getirdi.

Muhiblerin ve muhlislerin yüce Hakkın mukaddes zatına teveccühleri ne büyük bir devlettir. Hem de, masivaya ayakları ile vurup her şeyden ellerini de çektikten sonra, tüm halleri ile Sübhan Zat'a ikbal ederek

★★★

Bu tarafın kalan hallerini, herhalde Şeyh Abdülhayy beyan edecektir.

Kitabi olan ilimler ve maarif müşarünileyhin kendinde çoktur. Bu bakımdan o babda bir şey yazmadık. Allahu Teala, bütün işlerin sonunu hayır eylesin. Resulullah (sav) Efendimiz ve onun pek şerefli âli hürmetine... Ona ve âlinin tümüne salât ve selâm, tahiyyet...

★★★

400. MEKTUP

MEVZUU: Nasihatler...

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Fetih Han Afgani'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Fükaraya (dervişlere) karşı mahabbetten ve onlmara olan hulustan haber veren mübarek mektup ulaştı. Bu fükaranın mahabbeti üzerine, Allahu Teala, istikamet nasip eylesin.

★★★

Saadetli dostlara nasihatım odur ki, sünnet-i seniyeye ittiba edeler. O sünnetin sahibine salât, selâm ve tahiyyet... Hoşnut olunmayan bid'attan dahi kaçınalar.

Kendisi ile amel edilmeden bırakılan bir sünnetle amel sureti ile onu ihya edene yüz şehit sevabı vardır. Artık farzlardan bir farzı, vaciblerden bir vacibi ihya edenin sevabı nasıl olacağı düşünülmelidir.

Namazda tadil-i erkâna riayet etmek, Hanefi ulemasının pek çoğuna göre vaciptir. İmam-ı Ebi Yusüf ve İmam-ı Şafii'ye göre farzdır. Hanefi alimlerinden bazılarına göre de sünnettir. Ne var ki, bu amel, pek çok kimselerce terk edilmiştir. Amma, bu amelin ihya edilmesindeki ecir, Allah yolunda yüz şehit sevabıdır.

Diğer şer'i hükümleri de üstte anlatılanla kıyas etmek mümkündür. Meselâ, helâl, haram, mekruh ve daha başkaları... Dediler ki:

-Zulüm olarak şer'i bir ölçü olmadan alınan bir danik (iki veya üç arpa ağırlığında dirhemin altıda biri kadar bir şey) sahibine iade edilecek olsa; iki yüz dirhem sadakadan daha faziletlidir.

Yine şöyle dediler:

-Bir kimsenin ameli peygamber ameli gibi salih olsa; zimmetinde dahi bir şahsın yarım danik hakkı bulunsa, o şahsın hakkını ödemedikçe, cennete giremez.

★★★

Hulasa, zahir, şer'i hükümleri yerine getirmekle bezendikten sonra; batına teveccüh edilmelidir. Ta ki, yapılan amel, gafletle karışık olmaya... Batının yardımı olmadan da, zahirin şer'i hükümlerle bezeli olması, zordur.

Ulemanın vazifesi, fetvadır; ehlüllahın çalışması ise ameldir. Batına ihtimam göstermek, zahire ihtimamı müstelzimdir. O kimse ki, batına ihtimam gösterip zahire ihtimam göstermekten acizdir; bu kimse mülhiddir. Onun batıni halleri de istidracıdır. Batın sıhhatının alâmeti, zahirin şer'i hükümlerle bezeli olmasıdır. İstikamet yolu da budur.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

401. MEKTUP

MEVZUU: Kazaya rıza beyanıdır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Bediüddin'e yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

Asıl makbul kul odur ki, Mevlâ'sının işine razı olur. O kimse ki, nefsinin rızasına tabidir; nefsinin kölesidir.

Eğer Mevlâ, kulun boğazının bıçakla kesilmesi emrini verecek olsa; kula düşer ki, bu emir vaktinde mesrur ve mütebessim ola... Mevlâ'sının bu fiiline nefsi için razı olmalıdır. Hatta yerinde olur ki, onunla lezzet ala. Eğer bu fiilden dolayı onda bir sevimsizlik hasıl olsa ve ondan yana gönlüne bir darlık gelse, o kimse, kulluk dairesinden uzaktır; Mevlâ'nın yakınlığından da tard edilmiştir; kovulmuştur.

Taun dahi, Sübhan Hakkın muradıdır; yerinde olur ki, bunu kul kendi nefsinin muradı bile... Bununla mesrur ve mütebessim ola... Yüzünü buruşturup dar gönüllü olmaya... Hatta, yerinde olur ki, onunla mütelezziz ola... Zira o, Mahbub Zat'ın fiilidir. Kaldı ki, herkesin de yazılı bir eceli vardır. Bunda, ziyade ve noksan ihtimali yoktur. Durum böyle olunca, ıstırabın manası nedir?

Netice mana şu ki: Beliyyeden afiyet talep edile... Onun kalkması için, Sübhan Hakka iltica edile... Bilhassa onun darlığına ve gazabına uğramaktan. Zira, Allahu Teala'nın rızası, kulunun duasında ve dileğindedir. Bu manada şu ayet-i kerime vardır:

"Rabbınız dedi ki:

-Bana dua edin ki, kabul edeyim."(40/60)

★★★

Mevlâna Abdürreşid geldi; o tarafın hallerinden beyanda bulundu. Allahu Teala, sizlere zahir ve batın beliyyelerden yana afiyet versin.

★★★

402. MEKTUP

MEVZUU: Nasihattır...

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid mir Muhibbüllah'a yazmıştır.**

★★★

Allahu Teala, bize ve size ecdad-ı kiramınızın yolunda sebat ihsan eylesin. Seyyidü'l-enam Habibi hürmetine... Ona ve âline salât ü selâm olsun.

Bu taraftaki fükaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd olsun Sübhan Allah'a iyidir.

Daima Allah'a hamd ü şükürler olsun. Peygamberine dahi, daima salât ü selâm olsun.

Sübhan Allah'tan temenni: Selâmetiniz, afiyetiniz, sebat ve istikametinizdir.

★★★

Ey mükerrem, müşfik mahdum,

Amellerle vazifelenme zamanı geçmektedir. Her an, geçip gittikçe, ömürden bir parça götürmekte ve zamanı belli ecele de yaklaştırmaktadır. Şayet bugün uyanmak hasıl olmaz ise, yarın elde edilen kazanç, hasret ve nedametten başka olmaz.

Bu sayılı günlerde, şeriat-ı garra üzere, muamelelerde ihtimam göstermek gerekir; ta ki necat tasavvur edile...

Bu vakit, amel (çalışmak) vaktidir; rahat vakti değildir. Amelin semeresi olan rahat önümüzdedir. Amel zamanı, istirahat etmek, ziraatı boşa çıkarıp semeresine engel olmaktır.

Bundan daha ziyadesi baş ağrıtmaktır. Sübhan Allah'tan maddi ve manevi devletin husulünü dileriz.

★★★

403. MEKTUP

MEVZUU: Bir şahsı tavsiye.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Araphan'a yazmıştır.**

★★★

Sübhan Allah, size kuvvet versin ve düşmanlara karşı size yardımcı olsun; hem enfüsi, hem de afaki düşmanlara karşı...

Allahu Teala, maddi ve manevi beliyyelerden necat ihsan eylesin.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Halk, Allah'ın ayalidir; Allah'a halkın en sevimlisi de ayaline iyilik edendir."

Sübhan Hak, kullarıın rızıklarına tefekkül etmiştir; dolayısı ile mahlukat onun ayali hükmünü almıştır.

Bir kimse, bir şahsın ayaline bolluk gösterir de, onun ağırlığını alır ise, elbette o ayal sahibinin sevgilis olur; kendisinden sıkıntılı durumlarını kaldırır.

Üstte anlatılan manaya binaen, başınızı ağrıtmak cür'etinde bulunuyoruz. Şöyle ki:

Hafız Hamid salih, Kur'an-ı Mecid tilâveti olan bir kimsedir. Ne var ki, çoluk çocuk çokluğu, kendisini sıkıntıya sokmuştur. Onları terbiye uhdesinden gelememektedir. Kereminizden temenni, adı geçene yardım ve muavenetinizdir.

Keremli zatlarıın ikramı için, az bir sebep de yeterlidir.

Vesselâm...

404. MEKTUP

MEVZUU: İki yayın birleşimi veya daha da yakın"(53/9) mealine gelen ayet-i kerimedeki sırların beyanıdır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Şimdi:

"İki yayın birleşimi veya daha yakın"(53/9), maline gelen ayet-i kerimedeki büyük sırrı dinle.

İnsan-ı kâmil, seyr-i ilellahtan sonra, seyr-i fillahta tahakkuk edip Allah'ın ahlâkı ile de tahalluk ederek icmal yollu bir seyri itmam, esma ve sıfat zuhuru akislerinin dairesini itmam -esma ve sıfat akislerinin zuhur dairesini itmam, seyr-i fillaha bağlıdır- etmedikçe, zıllıyet şaibesi olmadan; kendisinden maşukun zuhur bulmasına lâyık ve müstahak olmaz. Hem de haliyet ve mahalliyet tevehhümü olmadan. O derece ki, maşukun zati sıfatları kendi zatından ayrılmaz. Zatın sıfatlarla, aşıkın aynında zaruri olarak zuhuru başlar; iki yay dahi hasıl olur. Yani sıfat yayı ile zat yayı.

Bu en yüce makam:

"İki yay... (Kâ'be kavseyn...)"(53/9), makamı olup zıll şaibesi olmadan, aslın zuhurudur.

Sübhan Allah'ın inayeti ile, sadık aşıkta tam irtibat ve maşukun zatı ile taalluk zuhura geldiği zaman, o derecede ki, isim ve sıfat muradı olmadan... İşte o vakit, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile, tamamı ile nazarından isim ve sıfat örtülür. Müşahedesinde ve düşüncesinde, zattan gayrı bir şey kalmaz. Her ne kadar sıfatlar mevcud olsalar dahi, onun müşahedesine gelmezler. İş bu halet içinde:

"Daha da yakın..."(53/9), sırrı zuhura gelir; iki yaydan da bir eser kalmaz.

Anlatılan bu en yüce makamla hübut vaki olduğu zaman; ilk adımı halk alemine basar. Hatta toprak unsuruna oturur. Bu temiz unsur, kudüs aleminden uzaklığına, ondan ayrılmış olmasına rağmen; kudüs alemine her şeyden daha yakındır. Nüzule ve hübuta baktığımız zaman; yakınlık devletini, halk aleminin nasibi olarak buluruz; hatta toprak unsurunun nasibi...

Evet, urucu (yükselme) tarafında daireden birinci noktaya mülâhaza ettiğimiz zaman; bu canibe noktaların en yakını olarak ikinci noktayı buluruz. Hübut canibinde mülâhaza ettiğimiz zaman dahi, birinci noktaya noktaların en yakını olarak, son noktayı buluruz ki, birinci noktaya ikbal ve teveccüh etmektedir.

İkbal edenle, iraz eden arasında çok fark vardır.

İkinci noktanın, birinci noktanın zuhuratına meyli vardır. Son nokta ise, zuhuratı arkasında bırakarak, zahir olan zatı istemektedir. Bu nerede, öbü-

rü nerede?

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, zatından bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

★★★

406. MEKTUP

MEVZUU:

a) Halk ve amir aleminden her bir lâtifenin bir zahiri, bir de batını olduğunun beyanı. Bu batının dahi, irfan sahibinin kayyumu olan ismekatılması.

b) İrfan sahibinin, kalbe nüzul vatinde zahir ve batın olarak kulları davete müteveccih olduğu.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Haşim Bedahşi Keşmiri'ye yazmıştır.**

★★★

Halk ve emir alemi, marifeti tam olan irfan sahibi içindir. Onun has yüzü olan kayum ismine nisbetle, her ne kadar her ikisi de zahire ve surete dahil olsalar da, gerçek manada, onun hakikatı ve batınıdır. Nitekim, bir mektupta bunun tahkiki yapılmıştır. Amma, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile bu zahiri ve sureti mülahaza ettiğimiz zaman; orada bize zahir ve batın, suret ve hakikat açığa çıkar. Bir cemaatın sandığı gibi, ne halk aleminin tamamını zahir olarak buluruz; ne de emir alemini batın. Latifelerden her bir latifede, yani emir ve halk aleminden bir suret, bir de hakikat vardır. Toprak unsurunda dahi, onun için hem zahir vardır; hem de batın. Aynı şekilde ahfanın dahi, bu zahiri bir de batını vardır. Bu batının dahi, halk alemi ile taalluku vardır. Emir alemi dahi, o gün salih ameller sebebi ile, hatta sırf Allah'ın fazlı ile bu batına katılır. O batın dahi, parça parça kayyum ismine bağlanır. O derecede ki, bu batından yana hiçbir eser kalmaz.

Her şey ki, sırf zahirden başkasıdır; o gizliliğe geçer.

Bu batının, kayyum ismine katılması şu demeye gelmez:

-Bu batın, o isimde olur; onunla ittihad eder.

Zira, böyle bir manaya kail olmak, ilhaddır. Kâinat hadiseleri ile, zatında, sıfatında, isimlerinde bir değişiklik olmayan zat yüce Sübhandır.

Elbette şu manaya olması gerekir:

-Bu batın için, o isme bir nisbet hasıl olur. Amma keyfiyeti meçhul biur nisbet. Bu nisbet dahi, hülul ve ittihad vehmini verir. Amma, hakikatta ne hülul vardır; ne de ittihad. Zira böyle bir şeyin olması demektir. Yani imkânın vacib olması. Halbuki böyle bir şey, aklen muhal olup şeriatta dahi zındıklık sayılır.

Baki kalan o sırf zahir, eğer şehadet aleminden ise, müşahede edilip görülür. Amma, batın rengine girmiş olarak, eğer batın ise, şühud ve idrak kavramı dışındadır; gaybe katılmıştır; onun rengini almıştır.

Keyfiyeti belli olan bir şey, keyfiyeti belli olmayandan bir renk almadık-

ça; keyfiyeti belli idrak kavramından çıkmadıkça, yükünü de şehadetten gaybe almadıkça; hakiki manada keyfiyeti belli olmayan manadan bir nasibe nail olamaz ve gaybin gaybin de muttali olamaz.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Batından ayrı durup hali üzere baki kalan bu zahirin yüzü tamamen halkadır. Şer'i olan taat ve ibadetler dahi ona bağlıdır. Davet ve tekmil muamelesi dahi ona kalmıştır.

İmkâna bağlı mertebelere ve vücuba bağlı makamlara taalluku olsun veya olmasın bir şey değişmez; bu tekmil sahibi arifin batını dahi zahire dönüktür.

Her ne şeye ki, zahir teveccüh eder; batın dahi tekmil, terbiye ve ibadetin itmamı için o cihete teveccüh eder. Zira burası, amel evidir ve davet yeridir. Şühudun ve müşahedenin hakikatı ise, ancak ahirette olacaktır. Keşif ve muayene önümüzdedir.

Yüce Sultan Mabud Zat'a ibadet etmek, yani bu yerde, onun varlığına dalgın olmaktan daha faziletlidir. Mahabbetten neşet eden matlubu intizar etmek, matlubda yok olup gitmekten hayırlıdır.

Anlatılan üstteki manayı, sekir erbabı ister tasdik etsin; isterse etmesin.

Tekmil sahibi ârif zat için hasıl olan zahir ve batının halk tarafına teveccühü, vakti belli ecel gelinceye kadardır. Bu dahi, davetin müntehasıdır.

Ecel vakti geldiği zaman, ölüm köprüsüne çıkar, mahbubun visal konağına ayağını basar. Ağyar sıkışıklığı olmadan, vasl ve ittisal devleti ile müşerref olur.

Bir şiir:

Kutlu olsun erbab-ı nimete erdikleri;
Miskin aşıka yeter kadehle içtikleri...

★★★

"Rabmımız, nurumuzu tamamla, bizi bağışlı. Zira sen, her şeye kadirsin."(66/8)

Salât, selâm, tahiyyet, bereket Allah'ın halkının hayırlısına ve onun keremli kardeşlerine; âl ve ashab-ı izamına. Taa, kıyamete kadar...

★★★

407. MEKTUP

MEVZUU:

a) Fenanın ve bekanın hakikatı.

b) Adem'in (yokluğun) irfan sahibinin hakikatından ve suretinden ayrılması.

c) Mücaveret nisbetinin tekmili.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülkadir Enbali'ye yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'nı adı ile...

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâmın Seyyid'ül mürse-

line...

Bilesin ki,

Mümkinatın hakikatleri, bu Fakir'in bildiğine göre, ademlerden (yoklardan) ibarettir. Bu ademler dahi, tüm noksanların ve şerlerin menşeidir. Hem de, şanı büyük İlâh'ın esma ve sıfatlarının akisleri ile... Ki bu akisler, ademlerde zuhura gelmektedir.

Bu babda netice söz şu ki: O ademler, heyula gibi olup o akisler dahi suret haleti gibidir. Bu ademler taşahhus ve temeyyüz edip bu akislerle onda zahir olmuştur. Bu akislerin kıyamı dahi, o mütemeyyiz ademlerledir. Bu kıyam da, arazın cevherle kıyamı gibi değildir; elbet, suretin heyula ile kıyamı gibidir. Nitekim bu manada şöyle demişlerdir:

-Suretin kıyamı heyula iledir; heyulanın teşhisi dahi suretledir.

Allahu Teala'nın ihsan ettiği başarı sonunda, salik mukaddes Hakkın zatına zikir ve murakabe ile teveccüh edip onun masivasından dahi saat saat iraz eder ise, bu ilmi suretler için, ,anı büyük Vacib sıfatlara her an kuvvet ve galebe husule gelir. Onun karini olan ademleri dahi istilâ edip saltanatı altına alır. Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Dikkat ediniz, üstün gelenler Allah fırkasıdır."(5/56)

Muamele dahi, o dereceye ulaşır ki, asıl ve heyula gibi olan bu ademler, o akislere kapanır; hatta salikin nazarından gizlenir. Hem de tam manası ile. Onun nazarında, akislerden, asıllardan, asıllann dahi asıllarından başka bir şey kalmaz. Hatta, asıllann görülme yeri olan akisler dahi nazardan gizli kalır. Zira, görünme yerlerinin (aynaların) dahi gizlenmesi gereklidir.

Burada anlatılan, fena makamıdır; cidden yüksektir. Şayet bu fani olan salik, bekabillah ile müşerref olur ise, bu hali ile de, aleme döndüğü zaman, ademini, bedeni koruyan ince bir deri gibi bulur. Onunla son derece münasebetinin yokluğundan ötürü, şu tabir kullanılır:

-Kıldan gömlek...

Yani o salikin ademi... Ve onu, kendisine ayrı bulur. Ne var ki, hakikatte, o adem bu yerde kendisinden ayrı değildir; hatta onun enaniyet zannına dahildir.

Hulasa, bu makamda adem, onun mağlup ve mestur, daha önce olduğu haletten tenezzül eden bir parçası gibidir. Sonra, kendi kıyamını sağlayan akislere tabi, onlarla kaim olmuştur.

Bu Fakir, senelerce, anlatılan makamda kaldı. Ademini dahi, kıldan bir gömlek gibi, kendisinden ayrı buldu. Amma, Sübhan Allah'ın sonsuz inayeti onun halini şümulüne aldığı için, şöyle böyle olduktan sonra, gördü ki, o mağlup cüz, bu terkibden çözülmüş, ayrılmış. Bu akislerin husulü sonunda, kendisine anz olan teşahhusu dahi kaybedip mutlaka ademe katılmış gibi. Bir suret gibi ki, bir kalıb içine konur ve kıyamı dahi onunla olur.

Amma bu suret kemal bulup kendisine sebat ve rusuh hasıl olduktan sonra; o kalp kırılır ve anlatılan suret ondan çıkar. Ve artık onun, kendi kendine kıyamı vardır.

Üzerinde durduğumuz dahi, akislerin kıyamı kendisi ile olandır. Amma,

şimdi, kendileri ile, hatta asılları ile onlara kıyam hasıl olmuştur.

Üstte anlatılan mana ki oldu:

-Ene... (Ben...) lâfzının ıtlakı, akislerden ve akislerin asıllarından gayrına kalmaz. Ademe bağlı cüz'ün dahi, ona hiç dokunduğu yoktur.

Fenanın hakikatını bulmak, ancak, anlatılan makamda hasıl olur. Daha önceki fena, bu fenanın bir sureti gibidir.

Üstteki makamdan bekaya çıkarılır ve aleme döndürülür ise, kendisinde cüz'iyet nisbeti bulunan adem de iade edilir; asalet ve galebe de onun olur. Böylece adem, onun mücaviri ve arkadaşı olur. Hakikatından ve suretinden de ayrılır. Bu arada:

-Ene... (Ben...) lâfzının ıtlaki dahi ondan uzaklaştırılır. Hikmet ve maslahat icabı kıldan gömlek, ona ikinci kere giydirilir.

Bu halet içinde; adem iade edilir lâkin, o akislerin kıyamı ona bağlanmaz. Daha önceki bekada anlatıldığı gibi, o akislerle ademin bekası kılınır. O bekada bu nisbet bulunduğu zaman; bekanın hakikatı olan o halette bu nisbet, pek tamam olarak bululnur.

Bu babda netice söz şu ki:

-Elbisenin, elbise sahibi üzerinde tesiri vardır. Yani giydikten sonra. Eğer elbise sıcak ise, giyene sıcak olarak tesir eder. Eğer soğuk ise, soğuk olarak tesir eder. Bu ademin dahi, elbiseye benzer yanı vardır. Onun da, kendine göre tesiri bulunmuş, bütün bedene sirayet ettiği görülmüştür. Lâkin, bilinen o ki, bu tesir ve sirayet zahiri olup batıni değildir. Arızidir; zati değildir. Dahili mücanesetten değil; harici mücaveretten hasıl olmuştur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; bu ademden neş'et eden şer ve noksanlık bulunur ise, bunlar dahi harice bağlı anzi şeylerdir. Zati ve asli değillerdir.

Bu makamın sahibi, her ne kadar beşeriyette, diğer insanlarla ortak beşeri sıfatlann südurunda sehimli ise de; lâkin beşeri sıfatların kendisinden süduru, kendisi gibi insanlarla mücavirlikten naşidir. Diğerlerinde ise, asli ve zatidir. Bu iki mana arasında o kadar çok fark var ki!..

Avam sınıfı; havas zatları, hatta havassın dahi hasını, kendileri gibi tasavvur ederler. Surette bir iştirak mülahazasında bulunurlar. Dolayısı ile onları inkâr edip bereketlerinden de mahrum kalırlar. Bu mana, şu ayet-i kerimelerne anlatıldı; onların haline alâmettir:

"Beşer olanlar mı bize hidayet edecek?..
Deyip kâfir oldular..."(64/6)
"Bu Resule n'oluyor ki?.. Çarşılarda yürüyor...
Dediler."(25/7)

Her ne zaman nefsimde beşeri sıfatlara baksam; Sübhan Allah'ın inayeti ile o sıfatlann hamili olarak bir mücavir ademi bulurum ki o , bütün külliyetime geçip sirayet etmiştir. Nefsimi dahi, tamam ve kemal ile o sıfatlardan yana temiz ve beri bulurum. Nefsimde o sıfatlardan bir nebze dahi bulamam. Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Bu sıfatlar, mücaveret sebebi ile, kırmızı elbise giyenden zuhur eden kırmızılık gibi, kırmızı olarak zuhur eder. Ama ahmaklar, o şahsa mücavir kurnazlığı, şahsın kendi kurnazlığı sanırlar... Bu da, onların temyiz kabiliyeti olmadığındandır. Dolayısı ile ona, vakıaya muhalif olan hükümler nisbet ederler.

Bir şiir:

Her kim efsane okursa efsanedir;
Kendi kıymetini bilen merdanedir...

Nil suyudur Kıpti'ye kan görünse de;
Musa'nın kavmine dahi su, kan nedir?..

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma... Katından bize rahmet hibe eyle... Sen hibesi en bol olansın..."(3/9)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

408. MEKTUP

MEVZUU: Küfr-ü hakiki sualine cevap.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maksud Ali Tebrizi'ye yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun; selâm onun seçmiş olduğu kullarına...

★★★

Mübarek mektub ulaştı.

O mektupta, bazı sofiye kelimeleri üzerine soru vaki olmuş.

Ey mahdum,

Her ne kadar zaman ve mekân, konuşmaya ve yazmaya müsaid değilse de, mutlaka sorulana da cevap gerek. Bunun için, zaruri olarak bazı cümleler yazdım.

Bütün soruların hallinde, kısaca öz kelâm şudur:

-Bir şey, şeriatta küfür ve İslâm ise, aynı şekilde tarikatta dahi küfür ve İslâm'dır. Aynı şekilde, şeriatın küfrü şer ve noksanlık, İslâm'ı da kemal ise, tarikatın dahi küfrü şer ve noksanlık olup İslâm'ı dahi kemaldir.

Tarikatın küfrü, cem makamından ibarettir. Ki orası, saklamak mahallidir. Bu yerde, hakkın batıldan ayırd edilmesi yoktur. Zira orada salikin müşahedesine gelen güzel ve çirkin aynalarında mahbub vahdetinin cemalidir. O vahdet mazharlarından ve zılâlinden başka hayır, şer, kemal ve noksan bulamaz. Dolayısı ile, temyizden naşi inkâr nazarı, onun hakkında yoktur. Zaruri olarak, her şey sulh makamında olur ve her şeyi, sırat-ı müstakim üzere bulur. Meali şöyle olan ayet-i kerimeyi de terennüm eder:

"Yürüyen hiçbir mahluk hariç olmamak üzere, hepsinin alnından tutan odur. Gerçekten Rabbım, sırat-ı müstakim üzeredir."(11/56)

Bazan da, mazharı, zahirin aynı olarak görür. Halkı, Hakkın aynı zanneder. Rabbı dahi, merbubun aynı sanır. Bunların hepsi öyle çiçeklerdir ki, cem makamında açılırlar. Bu makamda Hallac şöyle demiştir:

Bir şiir:

Küfrettim Allah'ın dinine ki, küfür vaciptir;
Bence, amma katında Müslümanlara kabihtir.

Bu tarikat küfrü ile, şeriat küfrü arasında tam bir münasebet vardır.

Eğer şeriat kâfiri merdud ve azaba müstahak; tarikat kâfiri de makbul ve dereceler kazanmaya haklı ise, bu küfür ve istitar hakiki mahbubun mahabbeti ağır basmasından ve onun gaynnı tamamen unutmasından gelmektedir. Bunun için de makbul olur. Amma öbür küfür, cehlin istilâsından ve inattan gelmektedir. Bunun için de, zaruri olarak merdud olur.

Tarikat İslâmı, cemden sonra olan fark makamıdır. Ki burası, temyiz makamı olup hak ve hayır, burada şerden ve batıldan ayrılır. Bu tarikat İslâm'ın, şeriat İslâmı ile tam bir münasebeti vardır.

İslâm şeriatı, kemalini bulduğu zaman; bu İslâm'la onun bir nisbet ittihazı hasıl olur. Hatta, her iki İslâm da, şeriat İslâm'ıdır. Ancak, ikisi arasındaki fark şudur: Biri şeriatın zahiri, diğeri de şeriatın batınıdır; biri şeriatın sureti diğeri de şeriatın hakikatıdır. Tarikat küfrünün mertebesi, şeriat hakikatının İslâm'na nazaran alt ise de, şeriat sureti İslâm'ından alâdır.

Bir şiir:

Düşer kıyaslarsak sema ile arşı;
Yerle kıyaslarsak ne var ona karşı...

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; meşayihten her kim, şeriatın zahirine muhalif kelâmed er ise, bütün o sözler, tarikat küfrü makamında söylenen sözlerdir. O makam dahi, sekir ve ayırd etme durumunun bulunmadığı bir makamdır. Hakikat İslâm'ı devleti ile müşerref olan büyüklere gelince... Bunlar, o gibi cümleleri söylemekten yana münezzeh ve müberradırlar. Zahir ve batın olarak enbiyaya iktida ederek, onlara tabi olmuşlardır.

O kimse ki, vecde ve zevke dayalı sofiye sözlerini söyler; her şeyle de sulh makamında olur; hepsini de sırat-ı müstakim üzere bilir; halk ile hak arasındaki temyizi isbat eylemez; ikilik varlığına da kail olmaz. Bu kimse, eğer cam makamına vasıl olmuş, tarikat küfrü ile de tahakkuk etmiş, masivayı dahi unutmuş ise, bu kimse makbuldur; sözlere de sekir halinden gelmiştir; dedikleri zahir manasından alınmıştır.

Şayet bir kimse de; bu halin husulünde olmadan, kemalin birinci derecesine ulaşmadan anlatılan kelimeleri söyler ve herkesi de sırat-ı müstakim üzere bilip batılı dahi haktan ayırd etmez ise, o kimse zındıklardan ve mülhidlerden olup maksadı, şeriatı iptal etmektir. Bu gibilerin gayeleri de, alemlere rahmet olan enbiyanın davetini de kaldırıp hükümsüz bırakmaktır. Onlara salât ve selâm olsun.

O gibi sözler, haklıdan südur ettiği gibi, batıl kimseden de südur eder. Ne var ki, haklıdan çıkınca hayat suyudur; batıl kimseden südur ettiği zaman ise, öldürücü zehir halini alır. Tıpkı Nil suyu gibi. O, Beniisraile halis

su olmuştur; kıptilere dahi kan ve azab...

Bu makam, ayakların kayıp gittiği bir makamdır. O sekir erbabı zatların sözlerini taklid ettiklerinden, ehl-i İslâm'dan nicelerinin ayakları kayıp gitti. Yani sırat-ı müstakimden. Dalâlet ve hüsran çukurlarına düştüler. Dinlerini dahi toz duman ettiler. Bilemediler ki, o kelimelerin makbul olması, bazı şartlara bağlıdır. O şartlar dahi sekir erbabında mevcut olup bu taklitçilerde yoktur. Bu şartların en büyüğü ise, yüce Hakkın masivasını unutmaktır; ki bu, kabul dehlizidir.

Haklı ile batılın ayırd edilmesinde ölçü şudur: Şeriat üzere istikametin olması ve olmaması. O kimse ki, haklıdır; kıl kadar olsa dahi, şeriat hilâfına hareket etmez. Hem de, kendisinde sekrin bulunmasına ve temyiz kabiliyetinin olmamasına rağmen.

Hallac'ı ele alalım. Kendisinden:

-ENEL-HAK... (Hak ben...) sözünün südur etmesine rağmen; her gece zindanda beş yüz rikât namaz kılardı. Hem de, ağır zincirlere vurulduğu halde. Bundan başka, zalimlerin ellerinin değdiği yemeği de yemezdi. İsterse, helâl yoldan gelmiş olsun. O kimse ki, batıl yoldadır; şeriat hükümlerini yerine getirmek ona cidden ağır gelir. Hem de Kaf Dağı kadar... Şu ayet-i kerime, onların halini anlatır:

"Kendilerini davet ettiği şey, müşriklere ağır geldi."F(42/13)

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, katından bize rahmet ver; işimizde bize muvaffakiyet hazırla..."(18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

409. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizi, maraz-ı mevtinde, bazı şeyler yazması için istediği kâğıdın verilmesine Hazret-i Ömer'in (ra) engel olmasının halli.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Ebül-Hasan Baha Bedahşi Keşmiri'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm...

Sual şudur:

Hatem'ür-rüsul ver-risalet Resulullah (sav) Efendimiz, maraz-ı mevtinde, kâğıt taleb edip şöyle buyurmuştur:

"Bana kâğıt getirin; size bir kitap yazayım ki; benden sonra dalâlete düşmeyiniz."

Hazret-i Faruk Ömer dahi, ashaptan bir cemaatle beraber, kâğıt getirilmesine engel olup demiştir ki:

-Allah'ın kitabı bize yeter...

Daha sonra, bir yanılma olup almadığı babında o emri yeniden anlamak istemiştir. Halbuki, Resulullah (sav) Efendimiz, her ne söylemiş ise, onu vahiy yolu ile söylemiştir. Nitekim, bu mana, şu ayet-i kerime ile sabittir:

"O boşa konuşmaz; söylediği ancak, kendisine gelen vahiyle-dir."(53-3-4)

Vahye engel olup reddetmek ise, küfürdür. Nitekim, bu manada Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Her kim, Allah'ın inzal ettiği ile hükmetmez ise... onlar kâfirler-dir."(5/44)

Bundan başka, Resulullah (sav) Efendimizin, sayıklama veya hezeyena kapılması gibi bir manaya cevaz vermek de şer'i hükümlere itimadı kaldırmak olur ki, küfürdür, ilhaddır, zındıklıktır.

Üstte anlatılan kuvvetli şüphelerin halli nasıl olur?

Bilesin ki,

Allahu Teala, seni irşad eylesin. Doğru yolda sana hidayet nasib eylesin.

Bu ve emsali şüpheler ki, bir cemaat, üç halifeye ve diğer sahabelere vardırmaktadırlar; bu gibi şekli şeylerle onların muradı, onları reddetmektir.

Eğer bu cemaat, insafa gelip de; Hayr'ül-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbet şerefini kabul etselerdi; onların nefislerini dahi o, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinde heva ü hevesten temizlenmiş, gönüllerinin kinden ve hasetten arınmış olduğunu bilselerdi; yine bilselerdi ki onlar, din ve İslâm büyükleridir, İslâm kelimesini ilâ için bütün güçlerini harcamışlar ve dinin teyidi, Seyyidü'l-enam Resulullah'a yardım için geceli gündüzlü, gizli aşikâr mallarını sarfetmişler; Resulullah (sav) Efendimizin mahabeti için aşiretlerini, kabilelerini, çocuklarını, zevcelerini, vatanlarını, meskenlerini, su kaynaklarını, ziraatlerini, ağaçlarını, ırmaklarını terk etmişler; Resulullah'ın (sav) nefsini kendi nefislerine tercih etmişler; Resulullah'ın (sav) mahabbetini dahi nefislerine olan mahabbeti, çocuklarına ve mallarına olan mahabbetten üstün tutmuşlar; yine onlar vahyin ve meleğin gelişine şahit olmuşlar; mucizeleri ve harika işleri görmüşler; böylelikle de gaybleri şehadet, ilimleri de ayn olmuş; yine onları bilselerdi ki, Allahu Teala, Kur'an-ı Mecid'inde:

"Allah onlardan razı, onlar da Allah'tan razı..."(5/119)

"Bu dahi, onların İncil'de ve Tevrat'ta anlatılan vasıflarıdır."(48/29) manaları ile anlatmıştır; yanlış düşünmezlerdi.

Bu kerametlerde ki, bütün ashab müşterektir; din büyükleri olan Hulefa-ı Raşidin hakkında neler zahir olmaz ki?.. Hazret-i Faruk öyle bir zattır ki; onun şanında:

"Ey Nebi, sana Allah ve müminlerden sana tabi olanlara (veya olanlar) **yeter."**(8/64) buyurdu. İbn-i Abbas (ra) dedi ki:

-Bu ayet-i kerime, Hazret-i Ömer'in (ra) İslâma girmesi üzerine nazil oldu.

Yukarıda anlatılanlar dinlenip insaf nazarı hasıl olduktan, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbet şerefi de kabul edildikten sonra onun ashab-ı kiramının dahi üstün şanı ve yüksek dereceleri bilindikten sonra, muterizler ve şekçiler, bu gibi şüpheleri, mugalata ve safsata muzahrefa-

tı tasavvur edip anlatılanları, itibar derecesinden düşürmek isterler.

Şu şüphelerde mugalata maddesi bulunmamış ve safsata yeri dahi tayin edememiş olsalar dahi; en azından mücmel olarak anlamaları gerekir ki, bu şeklerin neticesi ve bu şüphelerin hasılı hiçbir şeye yaramayacaktır. Hatta, onlar İslâmi zaruret ve bedahetle çarpışmaktadır. Kur'an ve sünnet-i Nebeviye ile merduddur.

Durum yukarıda tafsilatı ile anlatılmış olmasına rağmen; bu sualin cevabında ve bu şüphe maddelerinin tayininde, Allah'ın inayeti ile birkaç mukaddime yazacağız.

Dinle...

Kemal üzere bu şekil durumlarının halli, mukaddimeler üzerine yapılmıştır. Her mukaddimenin dahi, kendi başına ayrı olarak verdiği cevap vardır.

BİRİNCİ MUKADDİME

Resulullah (sav) Efendimizin bütün konuşmaları, söylemeleri vahiy gereği ve ayet değildi.

"O, kendi hevasından söylemez..."(53/3) mealine gelen ayet-i kerime, Kur'an'a mahsus konuşmalarına aittir. Nitekim müfessirlerin de kail olduğu mana budur.

Eğer onun bütün konuşmaları bir vahiy gereği olmuş olsaydı; şanı yüce Hak katından hiç itiraz varid olmazdı. Yani Resulullah (sav) Efendimizin bazı konuşmalarına. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Şu ayet-i kerimedeki affının manası dahi kalmazdı:

"Allah seni affetsin, niçin onlara izin verdin?"(9/43)

Allahu Teala, bu hitabı peygamberine yapmıştır. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin...

İKİNCİ MUKADDİME

Resulullah (sav) Efendimiz ile, akla dayalı işlerde, içtihada kalan hükümlerde; ashab-ı kiramın söz alış verişi yapmalarının yeri vardır. Bu da, şu ayet-i kerimelerin mucibine göre olmaktadır:

"İbret alınız, ey basiret sahipleri..."(59/2)

"İşi, onlarla müşavere et."(3/159)

Mana, üstte anlatıldığı gibi olunca, onlar için bu işlere red ve tebdil yeri vardır. Zira, işin meşveret ve itibarla olması, red ve tebdilsiz tasavvur edilemez.

Bedir esirlerinin katli hususunda ihtilâf vaki oldu. Kendilerinden fidye almakla katletmek üstüne değişik görüşler ileri sürüldü. Hazret-i Ömer'in hükmü onların katli üzerine gidi. Gelen vahiy, Hazret-i Ömer'in görüşüne uygun oldu. Fidye alınması için de, tehdid geldi. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Eğer azab nazil olsaydı; Ömer'den ve Saad b.Maaz'dan başkası kurtulamazdı."

Zira, Saad b.Maaz dahi, esirlerin katline işaret etmişti.

ÜÇÜNCÜ MUKADDİME

Resulullah (sav) Efendimiz için, sehiv ve nisyan caizdir; hatta vaki ol-

muştur. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin...

Nitekim, üstte anlatılan mana, Zülyedeyn yolu ile gelen hadis-i şeriften anlaşılmaktadır. Şöyle olmuştu:

Resulullah (sav) Efendimiz, dört rikâtlı farzın birinde, ikinci rikâtı kıldıktan sonra selâm verdi. Bunun üzerine, Zülyedeyn, Resulullah (sav) Efendimize şöyle buyurdu:

-Ya Resulallah, namazı kısalttın mı, yoksa unuttun mu?

Zülyedeyn'in doğru söylediği sabit olunca, Resulullah (sav) Efendimiz kalktı; iki rikât daha kıldıktan sonra, sehvi secdesi yaptı.

Sıhhat, feragat halinde sehiv ve nisyan caiz olduğuna göre ki bu, beşeriyet iktizasıdır; maraz-ı mevtinde, hastalık halinde kendisinden bsir kasd ve ihtiyar olmadan kelâm, beşeriyet iktizası olarak neden südur etmesi caiz olmasın? Şer'i hükümlere olan itimad neden kalksın? Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Kaldı ki, Sübhan Hak, Resulullah (sav) Efendimizi, sehvi ve nisyanı üzerine kesinvahiy ile muttali kılmıştır. Doğruyu yanlıştan ayırmıştır. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin hata üzerine takriri caiz değildir. Zira, böyle bir şey, şer'i hükümlere olan itimadı kaldırır. Bundan sabit oldu ki, itimadın kalkması için, sehvin ve nisyanın kendisi bir mucip değildir; onlarda kararlı olmak bir muciptir. Hata ve nisyan üzere kararlı olmak ise, caiz değildir.

DÖRDÜNCÜ MUKADDİME

Hazret-i Faruk Ömer, hatta kalan üç halife cennetle müjdelidirler. Bilhassa, Kur'an ve hadislerle onların cennetlik oldukları müjdesi varid olmuştur. Hatta şöyle demek de mümkündür:

-Sağlam rivayetlerin çokluğundan bu mana, meşhur olup manevi tevatür haddine ulaşmıştır.

Bunları inkâr etmek ya cehaletten, yahut inattan ileri gelir.

Sahih ve hasen derecesindeki hadis ravileri, ehl-i sünnettir, rivayetlerini, tabiine ve sahabeye dayandırmışlardır. Muhalif fırkaların hepsi bir araya gelecek olsa, ehl-i sünnetin onda birine ulaşır mı, ulaşmaz mı bilinmez? Nitekim, bu mana derin teabbubu olan insaf sahiplerine gizli değildir.

Ehl-i sünnet ulemasının kitapları, bu büyüklerin cennetle müjdeli olmaları ile doludur. Bazı muhalif fırkalara mahsus kitaplarda bu müjdenin olmayışında ne gam olur? Zira, müjde rivayetinin olmayışı, müjdenin olmayışına delâlet etmez.

Kur'an-ı Mecid'de hem de pek çok ayet-i kerimelerle bu büyüklerin cennetle müjdeli olmalarının sübutu yeter. Burada şu ayet-i kerimeleri alabiliriz:

"İslâm'da birinci dereceyi kazanan mühacirler ve ansar ile, güzellikle onlara tabi olanlar var ya... Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İçinde ebedi kalmak üzere, Allah bunlar için altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte, bu en büyük mailiyettir..."(9/100)

"Aranızda, ferihten evvel Allah yolunda mal harcayan ve mukatele

eden başaları ile aynı seviyede olamaz. Bunlar sonradan Allah yolunda mal harcayıp mukatele edenlere bakarak, daha büyük dereceye sahiptir. Allah, onların her birine cenneti vaadetti. Allah muhakkak yaptıklannızdan haberdardır."(57/10)

Fetihten evvel ve fetihten sonra, Allah yolunda hicret edip, mal harcayan ve savaşan ashabın tümü ki, cennetle müjdelenmiştir; mal harcamakta ve Alllah yolunda savaşmakta pek ileri olan ashabın ileri gelenleri için ne diyebilbiriz? Ne demeye gücümüz yeter? Onların en büyük derecelerinin ne olduğunu nasıl idrak edebiliriz?

Üstte anlatılan ikinci ayet-i kerime için, tefsin ehli dedi ki:

-Bu ayet-i kerime Hazret-i Ebu Bekir Sıddık için nazıl olmuştur. Zira o, Allah yolunda mal harcamakta ve savaşmakta, en ileridir.

Bir başka ayet-i kerimede ise, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, ağacın altında seninle biat eden müminlerden razı olmuştur. Kalblerindekini bilerek, üzerlerine kuvve-i maneviye indirmiş ve onlan yakın bir fetih ve alacakları birçok ganimetlerle mükâfatlandırmıştır. Allah mutlak galiptir; yegâne hüküm ve hikmet sahibidir..."(48/18-19)

Muhyissünne İmam-ı Begavi Maalimü't-tenzil eserinde, Cabir'den (ra) naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Ağacın altında biat edenlerden hiç kimse, cehenneme girmeyecektir."

Anlatılan biata:

-Biat-ı rıdvan adı verilir. Şunun için ki: Sübhan Allah o cemaattan o biatta razı olmuştur.

Hiç şüphe edilmeye ki, Kur'an ve hadis ile cennetle müjdelenen bir kimseyi tekfir etmek, küfürdür; kabahatların da en büyüğüdür.

BEŞİNCİ MUKADDİME

Kâğıt getirilmesini Hazret-i Faruk Ömer'in durdurması, red ve inkâr yollu değildir. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Böyle bir edep dışı hareketin onlardan südur etmesinden Allah'a sığınmak gerek. Bilhassa, en büyük alâka sahip olan Resulullah (sav) Efendimizin vezirlerinden... onun nedimelerinden... Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. O kadar ki, böyle bir mana, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin bir veya iki defa sohbeti ile müşerref olan ashabın en alt derecesinde bulunandan dahi vaki olmaz. Hatta, böyle bir red, İslâm devleti ile saadete eren avam mü'minlerden gelmesi dahi tevehhüm edilmez. Durum böyle olunca, vezirlerin ve nedimlerin en büyüklerinden, mühacir ve ansarın en ulularından gelmesi nasıl tahayyül edilir?

Allahu Teala, onlara insaf versin ki, din büyüklerine kötü zanda bulunmayalar; anlamadan her bir cümle ve kelime ile muahazeye koyulmayalar.

Hatta Hazret-i Ömer'in anlayıp sormak istemesi ki, bunun için:

-Hele anlayınız, demesi şu manayadır:

Eğer kâğıt istemesi ciddi ve önemli ise, kendisine getirile... Eğer ciddi bir mana yoksa, onun başını bu vakitte ağrıtmayalar.

Zira, eğer kâğıt taleini vahiy ve emirle yapmış ise, onu mübalağa ve tekidle üzerinde durarak isterdi; yazmakla memur olduğunu mutlaka yazardı. Çünkü vahyi tebliğ etmek, peygamberlere vaciptir. Eğer bu taleb, emir ve vahiyle değli de, içtihadda ve fikre dayalı bir şey yazmak istemiş ise, vakit, böyle bir şeye müsaid değildir. İçtihad mertebesi ise, Resulullah (sav) Efendimizin irtihalinden sonra da bakidir.

Resulullah (sav) Efendimizin ümmetinden hüküm çıkaranlar, dini asılların da aslı olan Kur'an'dan içtihada dayalı hükümleri çıkarabilirler. Onun huzurunda vahyin nüzul zamanı, hüküm çıkaranlann hüküm çıkarmaları yeri olunca... Vahyin kesilme zamanı olan Resulullah (sav) Efendimizin irtihalinden sonra da, ilim sahiplerinin istinbatı (hüküm çıkarması) ve içtihadı evlâ yoldan makbul olur.

Vakta ki, Resulullah (sav) Efendimiz, o iş üzerinde ciddi durmadı; hatta bu emirden iraz etti. O zaman bildi ki, bu taleb vahiy üzerine değildir.

Mücerred istifsar için tevakkuf, mezmum değildir. Zira, melâike-i kiram dahi, Adem'in hilâfet şeklini öğrenmek ve açıklığa kavuşması taleplerini Melik-i Allâm'a arz etmişlerdir. Şöyle dediler:

"Orada bozgunculuk edecek ve kan dökecek birini mi yaratacaksın? Halbuki biz, seni hamd ile tesbih takdis ediyoruz."(2/30)

Bu manadan olarak, Zekeriya (as) dahi, kendisine Yahya'nın müjdesi verildiği zaman şöyle dedi:

"Rabbım, benim nerden çocuğum olacak? Bana ihtiyarlık geldi; kadınım dahi kısırdır."(19/20)

Mana yukanda anlatıldığı gibi olunca, istifham ve istifsar için; Hazret-i Ömer'in kâğıt getirilmesini durdurmasında ne gibi bir zorluk olur? Bunda ne gibi bir şey ve zarar vardır?

ALTINCI MUKADDİME

Hayrül-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti ve onun ashabına karşı iyi zanda bulunmak lâzımdır.

Resulullah (sav) Efendimizin asrını, asırların hayırlısı; Resulullah (sav) Efendimizin ashabını dahi, peygamberlerden sonra ademoğullarının en faziletlisi bilmek lâzımdır. Bunları böyle bilmek lâzımdır ki, peygamberlerden sonra en faziletli cemaat, asırların hayırlısında batıl üzerine toplanmış ve onun irtihalinden sonra, yerine fasık ve kâfirler oturmamış olduğuna tam yakin hasıl ola...

Yukarıda şöyle dedim:

-Ashab, ademoğullarının enbiyadan sonra en faziletlileridir.

Çünkü, bu ümmet hayırlı ümmettir; böyle olduğu dahi, Kur'an'la sabittir. O sahabe dahi, bu ümmetin en faziletlileridir. Hiçbir veli, bir sahabe mertebesine yetişemez.

Az insaf yeterli olur. Ve anlamak gerek. Eğer kâğıt getirilmesine engel olmak, Hazret-i Faruk'tan bir küfür olarak gelmiş olsaydı, Sur'an ühkmü

ile ümmetlerin hayırlısı, bu ümmetin hayırlısı olan Sıddık (ra) onun hilâfetini kararlaştırmazdı. Allahu Teala Kur'an-ı Mecid'de sena eylediği, kendilerinden razı olup cennet vaadinde bulunduğu ansar ve mühacirin onunla biat etmezlerdi; Resulullah (sav) Efendimizin makamında oturtmazlardı.

Resulullah (sav) Efendimizin sohbetine ve onun ashabına hüsn-ü zan hasıl olduktan sonradır ki, bu misillu şüphelerin sıkıntısından necat müyesser olur. Bu gibi şeklerin batıl olduğu manası dahi hasıl olur.

Allah korusun, Resulullah (sav) Efendimizin sohbetine ve onun ashabına iyi zan hasıl olmaz da; iş kötü zanna varır ise, zaruri olarak bu kötü zan, o sohbetin sahibine ve onun ashabına gider. Hatta bu sahibin dahi Mevlâsına çıkar. Bu işin şenaatını tam manası ile düşünüp bulmak lâzımdır.

Resulullah (sav) Efendimizin ashabına saygılı olmayan, ona iman etmiş sayılmaz. Zira, bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Onlan seven, beni sevdiği için sever; onlara buğzadan dahi, bana buğzettiği için buğzeder."

Bu manadan olarak, ashabı sevmek, Resulullah (sav) Efendimizi sevmeyi ilzam eder. Ashab-ı kirama buğzetmek ise, ona buğzetmeyi getirir. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Buraya kadar anlatılan mukaddimeleri bildikten sonra; bu şüphenin ve buna benzer şüphelerin cevabı kendiliğinden meydana çıkar. Hem de hiçbir zorlama olmadan. Hatta mukaddid cevaplar hasıl olur. Zira, bu mukaddimelerden her bir mukaddime için, şöyle demek mümkündür:

-Onlar, kendi sınırlarını dahi aşan cevaplardan birer cevaptır...

Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı.

Bu mukaddimelerin mecmuu, bu şüphe maddesini Allah'ın yardımı ile kesip atmıştır. O şeklerin def'ini ise, nazardan çıkarıp zanna ve tahmine bırakmıştır. Nitekim bu mana, insaflı zeki kimselere gizli değildir. Burada kullanılan:

-Zanna ve tahmine tabirini kullanmak, söz gelişi söylenmiştir. Yoksa, o gibi eklerin batıl olduğu açıktır. Bu şüphelerin batıl olduğu üzerine yazdığım mukaddimeler ise, ancak o açıklığa tenbihat kabilindendir.

Fakir'e göre bu gibi şekler ve şüpheler, fen sahibi birinin san'atı gibidir. Ki o kimse, ahmak bir cemaat arasına girer. Onların hisleri ile de sabit olan bir taşı alır; birtakım uydurma delil ve mukaddimelerle onun altın olduğunu isbatlar. bu ahmaklar dahi, bu uydurma mukaddimelerin def'inden aciz bulunmaktadırlar. O delillerin dahi mugalatadan ibaret olduğunu tayinde kusurludurlar. Böylelikle de şüpheye düşerler. Hatta o taşın altın olduğunu bilirler. Hem de yakinen. Kendi duygulannı unuturlar, hatta itham ederler. Bu durumda, akıllı olana düşer ki, hissin zaruri olduğuna itimad ede. O süslü mukaddimeleri de itham ede.

İşte, üzerinde durduğumuz mana dahi, üstte anlatıldığı gibidir.

Her üç halifenin de, üstün şanları ve derecelerinin yüksekliği, hatta, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin tüm ashabının üstünlüğü,

Kur'an ve hadis muktazası his ve müşahede ile bellidir. Süslü delillerle, onlara atıp taan edenlerin taanları ve ayıplamaları; o taşın varlığına atmak ve taan edip onda yapılan mugalata gibidir.

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Çünkü, sen hibesi en bol olansın."(3/8)

★★★

Keşke bileydim; onları bu din büyüklerine sövmeye ve İslâm ulularına taan etmeye götüren nedir? Halbuki, kâfirlerden ve fasıklardan birine sövmek, bir şahsa taan etmek şeriatta ibadet, keramet, fazilet ve necata vesile sayılmamaktadır. O halde, bu dinin hidayet erlerine ve İslâm hamilerine sövmek nasıl olur? Düşünülmelidir.

Şeriatta varid olmadı ki, Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi Resulullah'ın (sav) düşmanlarına sövmek ibadet ve keramet sayılsın. Elbette onlardan ve hallerinden iraz edip geçmek; vakti boşa geçirmemek, malayani ile meşgul olmamak, yerinde ve münasip olandır.

"Onlar bir ümmetti; geçtiler. Onların kazandığı kendilerinedir; sizin kazandığınız da size. Onların işlediklerinden sorumlu değilsiniz."(2/141)

Allahu Teala, Resulullah (sav) Efendimizin ashabını Kur'an-ı Mecid'de şöyle anlattı:

"Onlar, kendi aralarında merhametlidirler..."(48/29)

Bu durumda onlar hakkında düşmanlık ve iki yüzlülük zannı Kur'an'ın kat'i hükmüne aykırıdır.

Üstte anlatılandan başka, bu büyükler hakkında kin ve düşmanlık isbatı; her iki taifeyi de kötülemeyi gerektirir. Her iki taifeden de emniyeti kaldırdığı gibi, ashaptan her iki zümreyi de, taana uğratır. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Bilhassa şunun için ki: Enbiyadan sonra insanların en faziletlileri onların en şerlileri görüle. Asırların hayırlısı ise, asırların şerlisi ola. Bu manada, o asrın tüm ehli, düşmanlık ve adavetle muttasıf olur ki, böyle bir şeyi söylemeye hiçbir Müslüman cür'et edemez. Böyle bir manaya da cevaz vermez.

Hazret-i Ali'nin hangi azamet ve hangi celâleti var ki bunun için üç halife birden ona düşman olalar; Hazret-i Ali'de dahi o üç hazrete karşı gizli düşmanlık buluna. Böyle bir şey, her iki tarafı da kötülemektir. Allah onlardan razı olsun.

Acaba, neden onlar birbirleri ile sütle şeker gibi olmasınlar? Birbirlerinde kendi varlıklarını neden fani görmesinler? Kaldı ki, hilâfet işi de onlar arasında rağbet edilen ve aranan bir şey değildir ki; düşmanlığa ve kine sebep ola...

Nasıl üstte anlatıldığı gibi olmasın ki? Hazret-i Sıddık'tan (ra) gelen:

-Beni kılıcınızla düzeltiniz, atınız; cümlesi meşhurdur. Hazret-i Faruk (ra) dahi, bu manada şöyle demiştir:

-Hilâfeti alacak birini bulsam, onu bir dinara satarım...

Hazret-i Ali'nin dahi, Muaviye ile muharebesi ve münazaası, hilâfete

meyli ve ona rağbet sebebi ile değildir. Elbette, asilerle kıtal farz ve onları def etmek zaruri olduğu içindi. Allah onlardan razı olsun. Bu manada, yüce Allah'ın emri şu idi:

"Tecavüz eden tarafla kıtal ediniz; taa, Allah'ın emrine dönünceye kadar."(49/9)

Amma bu babda asıl söz şu ki: Hazret-i Ali ile muharebe edenler, tecavüz eden asi kimseler değillerdi. Onlar tevil ehli, görüşleri olan içtihad sahipleri idiler. Bu içtihadda, hatalı olsalar dahi, taan edilip ayıplanmaktan beri bulunmaktadırlar. Fısk ve küfre bağlanmaktan dahi uzak bulunmaktadırlar. Nitekim, bu manada Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Kardeşlerimiz bize asi geldiler; amma ne kâfirdirler, ne de fasıklar.

Zira, onların tevil hakları vardır.

İmam-ı Şafii dahi, Ömer b.Abdulaziz'den naklen gelen bir cümleyi şöyle anlatmıştır:

-O, bir kandı, Allah ellerimizi ondan yana temiz tuttu; biz de dillerimizi ondan temiz tutalım.

★★★

Dua ve münacaat makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bizi ve iman ile daha önden bizi geçmiş olan din kardeşlerimizi bağışla. İman edenler için, kalblerimizde bir kin bırakma. Rabbımız, sen çok esirgeyen ve çok merhamet edensin."(59/10)

Salât ve selâm Seyyidü'l-enama, âline ve ashabı-kiramına. Taa, kıyamet gününe kadar.

★★★

410. MEKTUP

MEVZUU: Velâyet-i Muhammediye ve Velâyet-i İbrahimiye bahsi. Bu mana altıncı mektupta vardır; burada o meselenin halli talebine bir cevaptır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Haşim Keşmiri'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Şöyle sormaktasınız:

-ALTINCI MEKTUP'ta vaki olan şu ibarenin manası nedir?

-Sanıyorum ki; yaratılmamdan maksat şudur: Velâyet-i Muhammediye, Velâyet-i İbrahimiye ile boyanmış ola. Her ikisine de salât, selâm ve tahiyyet. Bu velâyetin hüsn-ü melâhati ile, o velhayetin cemal-i sabahti imtizac eyleye...

Bir dahi, Mahbubiyet-i Muhammediye makamı, bu boyanma ile yüksek dereceye ulaşa...

Bilesin ki,

Kılavuzluk ve arabuluculuk mansıbı memnu olmadığı gibi, onda bir mahzur da yoktur. Kılavuzluk eden, güzel bir delâlete, her iki cemal ve kemal sahibi birbirini imtizac ettirip buluşturur. Birinin güzelliğini, öbürünün

güzelliği ile arkadaş ettirir. Onun böyle bir şey yapması, hizmetinin tamlığından, son derece şerefli ve saadetli olduğundandır. Bu manadan da, bir noksan ve kusur gelmez; yani iki güzellerin şanına. Böyle bir şey olmayacağı gibi, bu aracılıkta onlann güzelliği ve cemali artar. Onun sebebi ile, her ikisi için taravet ve zinet artar. Böyle bir şeyin olması da, onun için şeref ve saadettir. Onların hiçbirine bundan dolayı bir noksan ve kusur çıkmaz.

Bir şiir:

Şanınıza hiç de noksan gelmez bu yandan;
Benim için bin şeref olsa da o yandan...

Hulasa, devlet erbabına, hizmetçiler ve uşaklar tarafından husule gelen menfaat ve istifade memnu olmadığı gibi, asla bunda bir mahzur da yoktur. Zira, öyle bir şey, bir kusuru ve noksanı gerektirmez. Hatta, devlet erbabının kemali, hizmetçilerin ve uşaklann yapacakları hizmettedir. Devletli olmakla kusurlu odur ki, hizmetçilerde bir menfaat ve yarar görmez. Onlardan istifade edip yararlanmayı, onlardan yardım beklemeyi kusur ve noksan sayar.

Bu manada bir ayet-i kerime şöyledir:

"Ey Nebi, sana ve senin izinde giden mü'minlere Allah yeter."(8/64)

İbn-i Abbas (ra) dedi ki:

-Bu ayet-i kerime, Hazret-i Ömer'in (ra) İslâm dinine girmesi üzerine nazil olmuştur.

Allah ondan razı olsun.

Bedihi mana şu ki: Küçüklerin ve alt derecede olanların hizmetleri, büyüklerin ve üstünlüklerin mertebe meziyetini muciptir. Bir kimse, bu açık manayı anlamaz ise, ibarenin ne kusuru vardır? Görmez misin ki, sultanlar ve emirler, derli toplu olup saltanat kurmakta hizmetçilere ve kolculara muhtaçtırlar. Yine onlar görürler ki, kendi kemalleri onlara bağlıdır. Bu manadan ötürü de, kendi mertebelerine asla bir kusur ve noksan gelmez. Nitekim, bu mana rütbeliye de, rütbesize de malumdur.

Üstte anlatılan şüphenin menşei, küçüklear tarafından hasıl olan temuttu (geçinmek) ve intifaı (menfaatlanma) ile; büyükler tarafından gelen ve intifa manalannı ayırd edememektir. İşte bundan tebeyyün etti ki, birinci mana kemali mucip olup ikincisi ise, noksanı artırır. Caiz olan da, birinci mana olup, ikinci mana mümtenidir, hiç yakışmaz.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakıyet hazırla..."(18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

413. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Sultan Vacib Teala'nın; zat, sıfat ve fiillerin akrebiyeti (pek yakınlığı) hakkında sorulan suale cevaptır.

★★★

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

★★★

Mübarek mektup ulaştı.

Gerçekten çok meşakkat çekmişsiniz. Allahu Teala, çalışmanızı şükrana lâyık eylesin.

Yüce Sultan Vacib Teala'nın; zatından, sıfatından ve fiillerinden mükerrer olarak sorup açıklamasını istediniz. Onun beyanı için de pek ısrar ettiğinizden az miktar ondan anlatmayı istedik.

Bilesin ki,

Her şey ne olursa olsun; kendi mahiyeti ile o şeydir. O şeyin mahiyetinin sübutu için, bir yapıcının yapması asla lâzım değildir. Zira, bir şeyin, kendi nefsi için sübutu zaruridir. Bu manadan olarak, şöyle demişlerdir:

-Yapmak, mahiyetin kendinde sabit değildir; mahiyet dahi yapılmış değildir.

Yapma işi, ancak mahiyetin vücud ile ittisafı içindir.

Görmez misin ki, boyacının işi, ancak elbiseye renk aldırmaktır; elbiseyi elbise, rengi de renk yapmak değildir. Böyle bir şey muhaldir; zira hasıl olan bir şeyi tahsile benzer.

Anlatılan manadan anlaşılmış oldu ki, bir şeyin nefsinde yapma yoktur; ancak o şeyin vücud ittisafında vardır. Bu manadan da sabit oldu ki, bir şey, ancak mahiyeti ile bir şey olmaktadır.

Üstte anlatılan mana, keşfi nazarda bir şeyin zıllında ve aksinde yoktur. Zira, bir şeyin aksi ve zıllı, aksiyet ve mahiyet zıllıyetleri ile aksi ve zıllı değildir; asıllarının mahiyeti iledir. Zira, zıllın mahiyeti yoktur. Onunla zuhura gelen ancak aslın mahiyeti olup, kendisini zıl ile zuhura getirmiştir.

Anlatılan manaya göre, asl olan, zılla kendisinden daha yakındır. Zira, zıl aslı ile zıl olup, kendi nefsi ile değil.

Alem, yüce Sultan Vacib Teala'nın zılâli ve akisleri olduğundan; fiiller de onların asılları olup zaruri olarak aleme alemin kendinden daha yakındır.

Aynı şekilde, fiiller dahi, şanı yüce Vacib'in sıfatlarının zılâlidir; aleme, alemden ve asıllarından daha yakındır. Alemin asılları fiiller olup aslın aslıdır.

Sıfatlarına gelince... Bütün asılların aslı olan Hazret-i Zat'ın zılâlidir. Bu manadan olarak hiç şüphe edilmeye ki, zat; aleme, alemden, fiillerden, vacibiyet sıfatlarından daha yakındır.

İşte yüce Allah'ın akrebiyetinin (pek yakınlığının) beyanı budur; yazılması mümkün olduğu kadardır.

Akıllılar insafa geldikleri takdirde, muhtemel ki, bu manayı kabul ederler. Eğer kabul etmezlerse, gam çekmeye değmez. Zira, [illegible] dışıdırlar. Zira, bu beyana, akla yatan mukaddimeler derc edilmiştir.

Eğer bu mektubun mütalaasında Seyyid mir Şemsedin ile olursanız, yerinde olur.

★★★

Yazmışsınız ki,

-Mektubatın üçüncü cildini toplamaya başladık.

Dilediğiniz şekilde yapabilirsiniz. Zira, ehlüllah bir şeyde yarar gördü mü, o şeyin mübarek olması muhtemeldir.

Bu işi, adı geçen Mir'e havala ederseniz, mütaaddid nüshalar halinde yapsın; bir nüshasını da Serhend'e yollasın; asıllarını da saklasın; onlara ihtiyaç duyabilir.

★★★

Fakir, kalmanızla sefere çıkmanız için mütahayyir bulunmaktadır. Bu cihetten de sizinle mülakatı istemektedir.

Sefere çıkmanız için, dudaklarını oynatamıyor; aynı şekilde orada kalmanız için delâlete de güçlü değil. Şu korkudan ki, kalmanız, büyük bir topluluğun yararına olacak işleri kaçırmak olacaktır.

Şayet sefere çıkarsanız, Hace Muhammed Paşim'i yollayınız. Bir müddet sohbette olup bazı ilimleri ve maarifi elde etsin. Kendisi, kabiliyetli bir genç görülmektedir.

Adı geçen sizin terbiyenizde büyümüş ve zevkinizi de anlamıştır. Bu bakımdan yerinde olur ki, bazı soruları kendisine havale edesiniz; cevaplarını alıp size ulaştıra...

Vesselâm...

★★★

414. MEKTUP

MEVZUU: Öğütler, halktan kesilip yüce Sübhan Cenab-ı Hakka iltica.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Camiul-esrar vel-ulum Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.**

★★★

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Darlıkta ve genişlikte, kolaylıkta ve güçlükte, nimette ve hikmette, rahmette ve zahmette, şiddette ve rahatlıkta, iyilikte ve belâda...

Salât ve selâm o zata olsun ki, hiçbir nebi onun gibi eziyet görmemiş, onun uğradığı iptilâya hiçbir resul uğramamıştır; bunun için de alemlere rahmet, evvellerin ve ahirlerin efendisi olmuştur.

Ey evlad-ı kiram,

İptila vakti, her ne kadar acı, tadı kötü olsa da; fırsat ganimettir. Bu vakitte, size fırsat verildiği için; yerinde olur ki, şanı yüce Allah'a hamd edesiniz. Nefsinize, bir an ve bir lahza dahi boşluk bırakmadan, işinize devam edesiniz.

Şu üç şeyden hali kalmanız yakışmaz:

a) Kur'an-ı Mecid'i okumak.

b) Çokça Kur'an okuyarak namazı eda etmek.

c) LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelime-i tayyibesini

tekrar etmek.

Yerinde olur ki,

"LA... (Yoktur...) lâfzı ile, nefsani arzuların ilâhları yok edile... Maksatlar ve muradlar dahi atıla...

Zira, insanın kendi talebi, kendisinden gelen bir uluhiyet davasıdır. Bu manadan olarak, yerinde olur ki, sine sahasında bir murad yeri asla bulunmaya... Muhayyilede dahi, kesin olarak bir heves kalmaya... Böyle olmalı ki, kulluk hakikatı ile tahakkuk edile..

Kulun, kendi muradını husule gelmesini taleb etmesi; Mevlâsının muradını bir yana atmayı gerektirir ve Rabbı ile çekişme olur. Böyle bir mana ise, Mevlâsının nefyini, kendi nefsinin de mevlâlığını getirir. Bu işin çirkinliğini idrak etmek gerek... Mevlânın muradı dışında; heva, heves, murad cinsi şeyler kalmayıncaya kadar, ulûhiyet davasını nefsinden atmaya çalışmak gerek... Ümidimiz o ki, bu mana, belâlı günlerde ve iptila vakitlerinde Allah'ın inayeti ile kolayca müyesser olur. Amma bu anlatılan günlerin dışında, şu heva ve hevesten her biri, Ye'cuc Me'cuc seddi gibidir.

Zaviyelerde oturup bu işle meşgul olmak gerek... Zira, fırsat ganimettir. Fitne zamanındaki az, fitnenin bulunmadığı zamanlardaki çok yerine geçer.

Riyazetler ve mücahedeler eylemek şarttır.

Haberleşmek dahi şarttır; mülâkat ya vaki olur ya da olmaz.

İşte nasihat budur: Hiçbir murad ve heves asla kalmamalıdır.

Validenizi dahi bu manadan yana muttali ediniz; kendisinin bu manaya delil olunuz.

Bu hayatın halleri geçicidir; beyan sahasında ondan ne getirelim?

Küçüklere merhametli olunuz ve onları Kur'an okumaya teşvik ediniz.

Mümkün olduğu kadar hak sahiplerini bizden yana razı ediniz.

İman selâmeti duası ile muavenette ve yardımda bulununuz.

Şunu tekrar tekrar yazıyoruz: Bu vakti, hiçbir işe yaramayacak şeylere harcamayınız.

Lâyıktır ki, şanı büyük Allah'ın zikri dışında bir şeyle meşgul olmayasınız. İsterse, kitapların mütalaası ve talebe okutmak olsun. Zira vakit, zikir vaktidir.

Nefsani arzuları:

-LA... (Yoktur...) lâfzı altına alınız ki; tam manası ile nefyedile ve sinede bir maksad ve murad olmaya... Hatta bilfiil halâsım olan dahi, sizin en önemli maksatlarınızdandır.

Sizin için, bir murad olmamalıdır. Yüce Allah'ın muradına, fiiline ve takdirine razı olunuz.

Yine yerinde olur ki, kelime-i tayyibenin isbat canibinde gayb-ı hüviyetten başka bir şey olmaya. Bu dahi, bilinenlerin ve hayal edilenlerin, ötesinin dahi ötesindedir.

Ev, köşk, kuyu, bahçe, kitaplar ve daha başka şeylerin derdi kolaydır. Yerinde olur ki, hiçbir şey sizin vaktinizi almaya. Yüce Hakkın razı olduğu

şeyler dışında sizin için beğenilen ve arzulanan olmamalıdır. Biz, gittiğimiz zaman, eşya dahi tamamen gider; biz hayatta iken gitsinler. Bu manada hiçbir endişeniz olmamalıdır.

Allah'ın veli kulları, bunları kendi arzuları ile bıraktılar. Biz dahi, yüce Allah'ın ihtiyarı ile bırakıp o Sübhan Zat'a şükredelim. Bu sayede ümit edilir ki, muhlas kullardan oluruz.

Hangi yerde oturursanız, orayı vatan bilmelisiniz. Bu az günlerin hayatı, hangi mahalde geçer ise, şanı büyük Hakkın zikri ile geçmelidir. Zira, dünya işleri kolaydır; ahiret işlerine yönelmek gerek.

Validenizi teselli edip kendisine ahireti sevdiriniz.

Eğer dünyada mülâkat Sübhan Allah'ın takdiri ise, müyesser olur. Olmazsa, Allahu Teala'nın takdirine razı ve teslim gerek.

Dua gerektir ki, yüce Sübhan Allah, dar-ı selâmda toplaya. Dünyadan kalan mülâkatın telâfisini dahi, keremi ile ahirete havale eyleye.

Herhalde Allah'a hamd olsun.

★★★

415. MEKTUP

MEVZUU: LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelime-i tayyibesinin manası.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhibbüllah Mankpuri'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm...

-LA İLAHE İLLALLAH... kelime-i tayyibesinin manası şudur:

-Üluhiyete ve mabudiyete müstahak olan Allah'tan başka bir kimse yoktur. O, öyle bir zattır ki, naziri olmayan Vacibü'l-vücuddur. Noksanlık damgasından münezzehtir. Hüdus sıfatlarından da beridir.

İnkisarın, huduun, tezüllülün kemalinden ibaret olan ibadete müstahak olan o zattır ki, bütün kemalât, kendisi için sabit olmuş; noksanların dahi tümü ondan atılmıştır. Vücudda ve vücudun tevabiinde bütün eşya, ona ihtiyaç duymaktadır. O ise, hiçbir işte, bir şeye muhtaç değildir.

Zararı da, faydayı da yaratan odur. Onun izni olmadan; hiçbir şey, hiçbir kimseye ne zarar verebilir, ne de faydalı olabilir.

Anlatılan sıfat-ı kâmile ile muttasıf olan, yalnız Allahu Taala'dır. Ondan başkasının olması dahi lâyık değildir. Zira, o yüce Zat'tan başkası bu sıfat-ı kâmile ile artıksız eksiksiz tahakkuk etmiş olsa, Allahu Teala'dan başkası olamaz. Zira, iki yabancı şeyin temayüzü gerekir. Burada ise, temayüz yoktur. Temayüz isbatı ile gayrı olanı isbat etmek dahi, noksanı olmak lâzım gelir. Eğer ondan noksanları atmaz olsak, yine noksan olmak gerek... Eşya ki, kendisine muhtaç olunmaz; neden dolayı ibadete müstahak olacaktır? Eğer o, işlerden birinde, eşyadan bir şeye muhtaç ise, ne şeyden ötürü, eşyanın ona ihtiyacı olacaktır? Onların kendisine ibadet etmelerine nasıl müstahak olacaktır.

Bir kimsenin, eşyaya zararı veya faydası ulaştığı farz veya takdir edilsin;

amma onun izni olmadan. Yine ibadete müstahak olmaz ve muattal kalır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, bu sıfat-ı kâmileyi özünde toplayan ancak tek zattır; onun şeriki de yoktur. İbadete müstahak olan da ancak, o Vahid Kahhar Zat'tır.

Burada, şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu sıfatlarla temayüz, beyan edildiği üzere, noksanı getiren ve ülühiyete ve mabudiyete münafi ise de; mümkündür ki, o gayr olarak adlandırılan, bir başka sıfatları vardır ve imtiyazı doğurur; asla bir noksanı da gerektirmez. İsterse, o sıfatların ne oldukları bilinmez olsun.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu sıfatlar, ya kâmil sıfatlardandır; ya da noksan sıfatlardandır. Bundan başka olmaz. Her iki takdirde de, anlatılan mahzuru gerektirir. İsterse o sıfatların özellikleri ile ne olduklarını bilmeyelim. Lâkin şunu biliyoruz ki, onlar, kemal ve noksan dairesinin dışında değildir. Her iki takdirde de noksan lâzım gelir. Nitekim daha önce de anlatıldı.

Şu da bir başka delildir. Yani Sübhan Hakkın gayrının mabudiyete müstahak olmadığı babında. Şöyle ki:

Allahu Teala, eşyanın vücuduna ve vücudunun tevabiine ait zaruriyatın tümüne yeterli olduğu zaman; eşyanın faydası ve zararı dahi o Sübhan Zat'a bağlı olduğu zaman, onun gayrı katıksız bir şekilde muattal kalır. Hiçbir şekilde, eşya ihtiyacı ona düşmez. Mana böyle olmaz ise, ne cihetten ona ibadet ihtiyacı hasıl olsun? İnkisar, hudu ve zül ile eşya dahi neden ötürü ona yönelsin?

Şerli kâfirlere gelince, Sübhan Hakkın gayrına ibadet ederler. Yontma putları dahi, kendilerine tapılan şeyler eylerler. Şu kanaatla ki: Allah katında onlar, kendilerine şefaatçı olacaklar ve kendileri dahi onların tevessülü ile Allahu Teala'ya yaklaşacaklar. Onların bu hamakatı ne çok!..

Onların şefaat mertebesi olduğunu nereden biliyorlar? Allahu Teala'nın onlara şefaat izni verdiğini nasıl anlıyorlar? Yüce Hakkın ibadetine bir başkasını ortak etmek, hem de mücerred bir tevehhümle, hizlanın ve hüsranın son kertesidir.

İbadet, öyle kolay bir iş değildir ki, her taşa ve cansız cemada yapıla... Her aciz, hatta tapan da aciz olan ibadete müstahak tasavvur edile... Çünkü uluhiyet manası tahakkuk etmeden, ibadet istihkakı tasavvur edilemez. Bir kimsede ki, uluhiyet salâhiyeti vardır; ibadete müstahaktır; bu salâhiyet yok ise, ibadet istihkakı da yoktur.

Uluhiyet salâhiyeti ise, vücudun vücubuna (varlığın mutlak gerekli oluşuna) bağlıdır. Bir kimsede ki, vücudun vücubu yoktur; uluhiyete lâyık olmadığı gibi, ibadete dahi müstahak olmaz.

O kimselerin sefahati ne kadar şiddetlidir ki, vücud vücubunda bir şeyi Allahu Teala'ya ortak etmezler. Amma, onu Allahu Teala'ya ibadette ortak ederler. Bunlar bilmezler mi ki, ibadet istihkakında vücud vücubu şarttır. O ki, vücud vücubunda ortak değildir; ibadet istihkakında dahi, Allahu Teala'ya ortak olamaz. Zira, ibadet istihkakında ortaklık, vücud vücubunda

dahi ortaklığı gerektirir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; yerindedir ki, anlatılan kelime-i tayyibenin tekrarı ile, vücud vücubunun ortaklığı ve ibadet istihkakı ortaklığı nefyedile... Hatta bu Tarikat-ı Aliyye'de pek önemli, pek ihtiyaç duyulan bir şeydir ki, enbiyanın daveti ile hususiyet kazanan ibadet ortaklığı istihkakı nefyedile... Onlara salâtlar ve selâmlar olsun.

Çünkü muhalifler, enbiyadan bir nebinin şeriatına tutunmamışlardır. Bunlar, aklî delillerle vücud vücubunun ortaklığını nefyederler. Vacibü'l-vücud'dan başka birini de isbat eylemezler. Ne var ki onlar, ibadet istihkakı muamelesinden yana gafil bulunmaktadırlar. Bunun için de, başkasına ibadetten sakınmadıkları gibi, kiliseleri imar eylemekten de geri kalmazlar.

Enbiyaya gelince, öyle zatlardır ki, kiliseyi yıkarlar; başkasına ibadet etmekten dahi nahyederler. Bu büyüklerin dilinde o müşrik o kimsedir ki, Sübhan Hakkın gayrına kulluk esiri olmuştur. İsterse vücud vücubu ortaklığını nefyetsin.

Çünkü, o büyüklerin ihtimamı; amele taalluk eden Sübhan Hakkın gayrına ibadeti nefyetmektir. Bir de, vücud vücubu ortaklığını nefyi gerektiren muameledir.

Bir kimse, bu büyüklerin şeriatları ile tahakkuk etmedikçe; ki onların şeriatı Sübhan Hakkın gayrı için ibadet istihkakını nefyi anlatmaktadır; şirkten halas bulamaz. Afaki ve enfüsi putlara tapma şirki bölümlerinden dahi necat bulamaz.

Anlatılan manayı tekeffül eden, enbiyanın şeriatlarıdır. Onlara salât, selâm ve tahiyyat olsun. Hatta onların bi'setinden maksad dahi, bu devletin tahsilidir.

Bu büyüklerin şeriatları dışında, anlatılan şirkten necat müyesser olmaz. Onların yoluna girmeden tevhid dahi mümkün değildir.

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz." (4/48)

Bu ayet-i kerimede murad, ancak Sübhan Hakkın murad ettiğidir. Şöyle murad ettiği de muhtemeldir:

-Allah, şeriata iltizam etmeyenleri bağışlamaz.

Çünkü, şeriata itizamın olmayışı, şirki gerektirir. Melzumu zikretti; lâzımı da murad eyledi. Böyle olunca, tevehhüm edilen dahi atılmaktadır. Şöyle ki: Şirk bağışlanmadığı gibi, şair şer'i işlerin inkârı dahi bağışlanmaz. O zaman, şirke tahsisi ne olur? Bu durumda muhtemeldir ki:

"...Kendisine şirk koşulmasını..."(4/48)

Manası şudur:

-Kendisine küfreden...

Çünkü, şeriatları inkâr küfürdür; bağışlanmaz.

Küfürle şirk arasındaki bağlantı umumi ve hususi manadadır. Zira, şirk, mutlak küfürden has olandır. Böylece, has zikrini ederek, umumi mana muradı vaki oldu.

Üstte anlatılan manalara da bakılarak, bilinmesi yerinde olur ki, Sübhan Hakkın gayrına ibadet istihkakı olmadığı, bedihidir. (Delile ve isbata hacet kalmayacak kadar açıktır). Bedihi olmasa bile, en azından hadsi olur. (Delile ihtiyaç olmadan, bilinir ve hemen idrak edilir).

Zira, bir kimse uygun düştüğü biçimde ibadet manası anlarsa... Sübhan Hakkın gayrını hakkı olduğu gibi teemmül ederse, onun ibadete istihkakı olmadığı hükmünü hiç beklemeden verir.

Bu mananın açıklanması için yaptığım beyanat, bedihiyata tenbihat kabilindendir. Nakzın, münakazanın ve muarazanın bu mukaddimeler üzerine yeri yoktur.

Mutlak bir iman nuru gerektir ki, bu mukaddimeleri ferasetle idrak ede... Bedihiyat cinsinden çokları vardır ki; dar görüşlülere ve anlayışı kıt olanlara gizlidir.

Aynı şekilde, zahir marazına ve batın illetine müptelâ olanlara dahi, bedihiyatın gizli ve aşikâresi kapalıdır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; tarikat meşayihinin ibaresinde şöyle vaki olmuştur:

-Maksudun her neyse, mabudun odur.

Bu ibarenin manası nedir? Doğruluktan yana neye hamledilir?

Bunun için verilecek cevabım şudur:

-Bir şahsın maksadı, o şahıs için teveccüh edilen şeydir. O şahıs, hayatta kaldığı süre, bu maksudun tahsilinden ne geri kalır; ne de oturur. Onun tahsili yolunda, kendisine her ne gibi zül ve inkisar isabet ederse, hepsine tahammül eder; kendisine kolay gelir ve onu hiç bırakmaz.

Anlatılan mana ibadette de geçerlidir. Zira, ibadet de tam bir zül ve inkisardır.

Bir şeyin maksud oluşu, aynı zamanda mabud oluşunu da gerektirir.

Sübhan Hakkın gayrı olanın mabudiyetten silinmesi, ancak şu zaman tahakkuk eder ki, maksud olarak, Sübhan Hakkın gayrı kalmaz. Ondan başka bir murad dahi olmaz.

Anlatılan devletin tahsilinde salike gereken odur ki:

-LA İLAHE İLLALLAH... (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelimei-tayyibesinin manasını, şu unvanla mulahaza ede:

-LA MAKSUDE İLALLAH... (Allah'tan başka maksud yoktur)

Yerinde olur ki, bu mübarek kelime, gayrı olan maksudun ismi resmi silininceye kadar tekrar edile... Yüce Hakkın gayrı dahi, murad olarak kalmaya... Böyle olunca, gayrın mabudiyetini nefyetmekte, doğru sözlü olur. Çokça ilâhların nefyinde, çokça ilâhların ref'inde bu minval üzere haklı olur.

Gayrın maksudiyetini nefyederek, mabudiyetini nefye ulaşmak; daha önce de anlatıldığı gibi, imanın kemali şartındandır. Nefsani heva ve ilâh-

larının nefyine dayanan, velâyete bağlı hal ehline göre durum budur.

Nefis, itminana varmadıkça, anlatılan mana vaki olmaz. Nefsin itminanı ise, fenanın ve bekanın kemale ermesinden sonra tasavvur edilir.

Anlatılan mananın bir başka tevili de şeriat-ı garranın zahirinde vardır. Şöyle ki:

Şeriat, kolaylıktan ve sühuletten haber verir. Zaaf üzere yaratılan kullardan dahi zorluğu kaldırmaktadır. Bu durumda Allah korusun, bir kimse, başını şeriat bağından sıyırır ve maksudu olanı elde etme yolunda şeriat hududunu dahi tecavüz ederse, iş bu maksud onun mabudu ve ilâhı olur. O maksud anlatıldığı gibi olmasaydı; onu elde etme yolunda şeriatta yasak olan işleri irtikab etmezdi. O maksud dahi, şer'an yasak edilen bir şey olmazdı. O maksud, kendi maksatları arasında olmazdı; matlubu arasında dahi olmazdı. Elbette onun hakikatta, maksudu Sübhan Hak olurdu. Onun şer'i emri ve yasağı dahi matlubu olurdu. O şeyin maksud olmasına dahi, tabii meylinden başka bir şey olmazdı. Kendisi dahi, şeriat hükümlerinin mağlubu olurdu.

Gayrın maksudiyetini kesip atmak, şeriatın hakikatından matlubdur; imanın da kemal bulduğuna delâlet eder.

Sübhan Hakkın gayrının maksud olmasına cevaz verilecek olsa, çoğu kez onun maksudiyeti hevanın istilâ imdadı ve hevesin dahi ona muaveneti ile Sübhan Hakkın maksud oluşunda muarazaya tutuşur. Hatta çok kere, onun husulü, Sübhan Hakkın razı olduğu şeylerin husulüne tercih edilir. Sonunda iş, ebedi hüsrana varır.

İmanın kemale ermesinde, başkasının maksud oluşunu mutlaka nefyetmek gerek. Ta ki, iman zevalinden ve imandan dönüşten emin ve mahfuz oluna.

Evet, evliyadan bazısı, iradeyi ve ihtiyarı nefyettikten sonra; irade ve ihtiyar sahibi kılınır. Cüz'i iradenin, ondan selbinden sonra, kendisine külli irade ihsan olunur.

Bu mananın tahkiki, inşaallah bir başka mektupta yapılacaktır.

"Rabbımız, nurumuzu tamamla ve bizi bağışla... Çünkü sen her şeye kadirsin."(66/8)

Selâm, hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve bütün peygamberlere salâtların en tamamı, selâmların ekmeli.

★★★

416. MEKTUP

MEVZUU: "Ona ancak, pek temiz olanlar el sürebilir" (56/79), mealine gelen ayet-i kerimenin beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Maden-i Siyadet ve Reşadet Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

Allah-u Teala şöyle buyurdu:

"Elbette o, Kur'an-ı Kerim'dir. Kitab,ı meknundadır. Ona ancak pek temiz olanlar el sürebilir."(56/77-78-79)

Bu ayet-i kerimeden asıl murad olan mana, yüce Allah'ın murad ettiği-

dir.

O işaret ki, bu hatır-ı fatire gelmekte ve bu makamda fehm-i kasıra düşmektedir; şöyledir:

-Bu saklı sırlara el sürmek o kimselere nasiptir ki; onların içleri, beşeri taallukat kirlerinden temizlenmiştir.

Kur'an-ı Kerim sırlarına el sürmek ki, pek temiz kimselerin nasibidir; başkalarına ne düşer?

Bir başka işaret de şudur:

Kur'an-ı Kerim'i okumaya ancak şu kimseler lâyıktır ki; nefisleri heva ve hevesten tezkiye edilmiştir; gizli ve açık şirkten, afaki ve enfüsi sırlardan temizlenmiştir.

Bunun bir başka açıklaması şudur:

Sülûke başlayan kimsenin haline münasip olan zikirdir. Mezkûrdan başkasını nefyetmektir. O derecede ki, zikri edilen zattan başkası malum olmaya... Sübhan Hakkın gayrı dahi, onun muradı olmaya... Hatta, eşyayı zorla hatırlatmaya kalksalar dahi, hatırlayamaz; maksudu dahi olamaz.

Şirkten ki temizlendi; afaki ve enfüsi ilâhlardan ki hür oldu. İşte o zaman, zikrin yerine Kur'an okumaya hak kazanır; tilâvet devletine de terakki eder.

Anlatılan haletin husulünden evvel, Kur'an okumak, ebrar amellerine dahildir. Anlatılan haletin husulünden sonra ise, mukarrebinin amelleri arasına dahildir.

Nitekim, bu nisbetin husulünden evvel zikir, mukarrebinin amelleri arasına dahildir.

Nitekim, bu nisbetin husulünden evvel zikir, mukarrebinin amelleri arasında sayılır.

Ebrarın amelleri ibadetler cümlesindendir; mukarrebinin amelleri ise, tefekkürler cümlesindendir. Herhalde, şu hadis-i şerifi duymuş olacaksınız:

"Bir saat tefekkür, bir sene ibadetten hayırlıdır. Vaya yetmiş sene."

Tefekkür, batıldan hakka intikaldir.

Ebrar ile mukarrebin arasındaki fark, o ibadetle bu tefekkür arasında farktır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Mukarrebin amelleri arasında sayılan müptedinin zikri, kâmil ve mükemmel şeyhten alınandır. Amma, maksadı, tarikata sülûk olmalıdır. Aksi halde zikir, ebrar amelleri arasına girer.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

Selâm, hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

★★★

418. MEKTUP

MEVZUU: Mahbub Zatın elemi ve celâli, nimetinden ve cemalinden daha sevimlidir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Sahibü'l Maarif Şeyh Bedi-**

üddin'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm.

Mübarek mektup ulaştı. Yani Şeyh Fethullah ile gönderilen...

Halkın cefasından ve kötülemelerinden yazmışsınız. Halbuki, bunlar, bu taifenin aynen güzelliği ve paslarının cilâsıdır Sakıntıya ve kedere nasıl sebep olur?

Bu Fakir, ilk hallerinde bu kaleye geldiği zaman hissetti ki, halkın levm etme nurları köylerden ve şehirlerden peşpeşe gelmektedir. Tıpkı nurani bulutlar gibi...

Muamele, düşüklükten yüceliğe çıktı. Cemaliyet terbiyesi ile senelerin merhalelerini kat ettiniz. Şu anda yerinde olur ki, mesafeyi celâliyet terbiyesi ile kat edesiniz; sabır makamında bulunasınız, Hakta rıza makamında bulunasınız. Celâli, cemali dahi müsavi göresiniz.

Yine yazmışsınız ki:

-Fitnenin zuhur vakti, önce bulunan ne hal kaldı; ne de zevk...

Amma yerinde olur ki, hal ve zevk kat kat arta... Halbuki mahbubun cefası, vefasından daha çok lezzet getirir. Hangi belâ vaki olmuştur ki, avam gibi konuşula ve zati mahabbetten de uzaklaşıla...

Celâl, cemalin üstünde bilinmelidir. Geçmişin aksine elem, nimetten daha faziletli tasavvur edilmelidir. Zira, cemalde ve nimette, mahbubun muradı vardır; amma nefsin muradı karışıktır. Celâlde ve nimette ise, halis olarak mahbubun muradı vardır; nefsin muradının aksinedir.

Buradaki vakit ve hal, önceki halin ve vaktin başkasıdır. İkisi arasında çok fark vardır.

★★★

Haremeyn-i Şerifiyn'in ziyareti hakkında da yazmışsınız. (Yani Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere ziyareti...) Bunda hiçbir mani yoktur.

Allah bizimledir; ne güzel vekildir.

★★★

419. MEKTUP

MEVZUU: Halkın ezasına tahammül etmeye teşvik.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Muhibbüllah Mankpuri'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualarımı bildiririm.

Seyyid Mir Muhibbüllah kardeşimden gelen mübarek mektubun ulaştığını bildirmek isterim.

Çokça ferah ve sürur getirdi.

Mutlaka, halkın ezasına dayanmak gerek. Akrabaların cefasından kaçmak olmaz. Allahu Teala, Habibine emrederek şöyle buyurdu:

"Resullerden ülü'l-azm olanların sabrettiği gibi sabreyle... Onlara (azab için) **acele etme."**(46/35)

Bu makamın sükûnetindeki tuz, bu eza ve cefadır. Halbuki, siz bu tuzdan kaçmak istiyorsunuz.

Evet, şekere alışan tuza takat getiremez. Ne yapalım?

Bir şiir:

Hiç doğru değil, aşıktan naz gelmesi;
Olunca sevilen âlem sevgilisi...

★★★

Yine o mektuba yazmışsınız ki:

-İcazet olursa, İlâhabad'da bir yer bulayım.

Bir yer gösteriniz ki, oraya gidesiniz ve halkın ifrat derecedeki cefasından kurtulasınız. Amma bu, ruhsat yoludur. Azimet yolu ise, ezaya sabır ve tahammüldür.

★★★

Sizin de malumunuz olduğu üzere, bugünlerde Fakir'e zaaf geldi. Bunun için cümleleri kısa kestik.

Vesselâm...

★★★

420. MEKTUP

MEVZUU: Gaybin asaleti, şühudun zıllıyeti.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Sahibü'l-Hakayık Mevlâna Muhammed Sıddık'a yazmıştır.**

★★★

Ey muhib,

Gayb, kendisinde zıllıyet şaibesi olan şühudun mukabilidir. Gaybe gelince, bu şaibeden beri olduğundan; şühuddan daha mükemmel bulunmaktadır.

Ne var ki, Seyyüd'l-beşer Resulullah (sav) Efendimiz; zıllıyet şaibesinden yana pek temiz ve zılâl perdelerinin ötesinin de ötesinde bulunan rüyet devleti ile müşerref olduğundan, onun hakkında gayb rüyetten daha mükemmel olamaz. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin.

Gayble yetinmek, zıllıyeti kaldırmak içindir. Huzurun aynında, zıllıyetin kalkması ki müyesser oldu; gaybe neden ihtiyaç kalsın? Bu, öyle bir devlettir ki, Seyyidü'l-kevneyn Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Tebaiyet ve veraset yolu ile, onun kâmil tabilerine dahi bu makamdan nasip vardır.

Nitekim, rüyetin olmadığı yerde, ne şühud, ne de müşahede vardır.

Ondan:

-Gayb... tabiri ile anlatmak, ibarelerin en güzelidir. Ve bu makamın tafsili, sözle anlatılamaz.

Böyle bir şey, mümkün değildir. Herkes, vicdanı kadar, bulacağını bulur. Zira o, bu sözle ifadenin çok çok ötesindedir. Ondan yana, azdan da azın nasibi vardır.

Vesselâm...

★★★

421. MEKTUP

MEVZUU: "Resul, size ne verdiyse alın; neyi size yasak ettiyse, ondan sakının. Allah'a karşı takva sahibi olun. Çünkü, Allah'ın azabı çetindir." (59/7), mealine gelen ayet-i kerimenin beyanı hakkındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Resul, size ne verdiyse alın; neyi size yasak ettiyse, ondan sakının. Allah'a karşı takva sahibi olun. Allah'ın azabı çetindir." (59/7)

Bu ayet-i kerimede; emirlere imtisal, yasaklardan da sakınmak anlatıldıktan sonra, takvaya geçildi ki; şu manaya işarettir: Takvanın hakikatı olan, yasaklardan sakınmaya önem verile... Dinin esası da budur. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Dininizin direği vera'dır. (Yani yasaklardan ve şüphelilerden korunmak...)"

Resulullah (sav) Efendimiz bir başka yerde ise, şöyle buyurdu:

"Veraa hiçbir şey denk olamaz."

Doğrusunu en iyi bilen Sübhan Allah'tır; bu ihtimamın tevili şöyle olsa gerek:

Yasaklar yaygındır; yerine getirildiği takdirde, faydası da çoktur. Ve bu yasaklardan sakınmak işi, emre imtisal zımnında bulunur. Zira, emri yerine getirmek, onun zıddından kaçınmak sayılır. Bu mana da açıktır.

Yasaklardan sakınmanın faydalı oluşu çokluğu ise, onun umumiyeti cihetinden değildir. Zira o, sırf nefse muhalefettir. Emre imtisal suretleri hilâfına onda nefsin bir hazzı yoktur. Zira, onda (yasakları yapmakta) nefsin aldığı lezzet vardır.

Her ne şey ki, onda nefse muhalefet daha ziyadedir; o şeyde fayda daha çoktur ve necat yoluna daha yakındır. Zira, şer'i tekliflerden asıl maksat, nefsin kahrıdır. Zira, nefis, kendisini Allah'a karşı düşmanlığa saplamıştır. Bu manada bir kudsi hadis şöyle geldi:

"Nefsine düşman ol; zira o, bana düşmanlığa saplanmıştır."

Meşayih tarikatlarından hangisinde şeriat hükümlerine riayet fazla ise, nefisle muhalefetin çokluğundan ötürü, Sübhan Allah'a ulaştıran yolların en yakınıdır. Böyle bir tarikat ise, ancak, Tarikat-ı Nakşibendiye olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, efendimiz ve önderimiz büyük şeyh Şah Nakşibend şöyle dedi:

-Nefisle olan muhalefetin çokluğu dolayısı ile, Sübhan Allah'a çıkaran yolların en yakınını buldum.

Allahu Teala, sırrının kudsiyetini artırsın.

Bu Tarikat-ı Aliyyedeki şer'i hükümlere ziyadesi ile riayete gelince, bu

da, insaflı, anlayışlı, diğer meşayih tarikatlarına içten bakan kimseye gizli değildir.

Durum, anlatıldığı gibi olmasına rağmen, bazı risalelerde, ziyade izahla beyan ettim.

Hakikat-ı halli en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

O Sübhan Zat bana yeter; ne güzel vekildir.

Allahu Teala, Efendimiz Muhammed'e, âline ve ashabına salât, selâm, bereketler ve ikramlar eylesin.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

422. MEKTUP

MEVZUU: "Kullarım, sana benden sorarlarsa..."(2/186), mealine gelen ayet-i kerimenin tefsiri.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun... Onun seçmiş olduğu kullanna da selâm.

Allah-u Teala şöyle buyurdu:

"Kullarım, sana benden sorarlarsa, ben yakınım."(2/186)

Sübhan Hakkın yakınlığı, her ne kadar keyfiyeti ve misliyeti yok ise de; lâkin burada vehmin yeri vardır. Vehim kavramı ve hayal dairesi dışında kalan, Yüce Hakkın akrebiyetidir. (Yani pek çok yakınlığıdır)

Bu manadan ötürüdür ki, alemin yakınlığı çoktur; amma alemin akrebiyeti, (pek yakınlığı) azdan da azdır.

Yakınlık nihayeti, ittihad husulüdür; isterse bu ittihat mücerred tevehhüm olsun. Amma akrebiyet (pek yakınlık) ancak ittihadı da aştıktan sonradır.

Durum anlatıldığı gibidir; isterse, akıl yakınlık canibinde kendisine pek yakın olanı uzak görsün. Bu da, aklın görüş kusurundandır. Uzak görmeyi âdet edindiğinden, kendisine pek yakın olanı bulamaz.

Vesselâm...

★★★

424. MEKTUP

MEVZUU: Namazda, tazarru, zikir, Kur'an okumak ve kunutu uzatmanın faydaları.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına...

Maden-i siyadet kardeşimden gelen mektup ulaştı. Sürur getirdi.

Şöyle yazmışsın:

-Dua, tazarru, Hazret-i Hakka devamlı iltica, zikir mi daha faziletlidir; yoksa bütününe karışık, zikir mi?

Derim ki:

-Mutlak zikir gerek. Her ne şey ki onunla içtima eder; o devlettir. Vüsul medarını zikir üzerine vaz etmişlerdir. Onun gayrı şeyler ise, onun semereleri ve neticeleridir.

★★★

Sormuşsunuz ki:

-Şu üç şeyin hangisi daha faziletlidir:

a) Nefy ve isbat (Lâ ilâhe illallah),

b) Kur'an okumak,

c) Kunutu uzatarak namaz kılmak,

Bilesin ki,

Nefy ve isbat, namazın şartı olan abdest gibidir. Abdest olmadığı takdirde, namaza başlamak, sahih olmaz.

Aynı şekilde farzlar, vacipler ve sünnetler hariç olmak üzere; nefiy ve isbat muamelesi tamam olmadıkça, her amel malayani kısmına dahildir.

Yerinde olur ki, öncelikle maraz izale edile... Bu izale işi de, nefiy ve isbata bağlıdır. Bundan sonra, ibadet ve başka hasenat ile iştigal edilir. Ki bunlar bedene yararlı gıda gibidir. Marazın zevalinden önce alınan her gıda, fasit ve müfsittir.

Bir mısra:

Her ne alırsa illetli, olur illet.

Bu muamelenin tamam olduğu taayyünü gerekmez. Zira, o haletin kendisi tamam olduğunu söyler.

★★★

Yazmışsınız ki:

-Üçüncü cilt kimin ismine tescil edilecek?

Zahir o ki, Fakir daha önce yazmıştım: O sizin isminize tescil edilecek. Şu andaki mektubunuzun cevabında da söz yine budur. Ona sizden daha değerli ve haklı kim var ki? Şöyle demek mümkündür:

-Kalbin meyli, daima zatınızadır.

Egre'de oturmanızın manası malum değildir. Her ne kadar civarda olsa dahi, madem ki mülakattan hali durumdadır; itibardan düşüktür.

Fakir için orada oturmanız yerinde değil. Fakir'i Erhamü'r-rahimine ısmarlayıp vatana teveccüz ediniz. Böylece, oradaki müştakları da mesrur kılınız.

Eğer kalbinizde, orada kalmanın bir diğer yüzü var ise, o başka iştir.

Muhammed Emin'in validesi, ismet ve iffete sahip olmakla muvaffak olsun. Rüyasını yazdığı uzun mektubu mütalaa ettim. Her ne kadar onda, ürkütücü ve keder verici şeyler olsa da, lâkin o hayırdır. Sonunda, onlardan her biri hayra çevrilir ümidi vardır. Bu gibi rüyalara dikkat etmelidir. Kusurları dahi, tevbe istiğfarla telâfiye çalışmalıdır.

Bilmeli ki, dünya metaı, onun fani müzahrefatı hiçbir şeydir. Akıllı olan ona meftun ve müptela olmaz.

Ahiret halleri, göz önünde tutulmalı ve zikirle meşgul olmalıdır.

Neden dolayı zikirde tam bir lezzet husulü ve nazarda eşyanın zuhuru

gerekli olsun? Zira böyle şeyler oyun ve oyalanmaya dahildir. Elbette, her ne kadar zikirde meşakket bulunur ise, o miktar daha faziletli ve daha faydalı olur.

Beş vakit namazları eda ettikten sonra, vakitleri şanı yüce Allah'ın zikri ile mamur eylemek gerek. Zikir lezzeti ile muattal olmak değil.

Ona düşer ki, hizmetiniz için rızanızı almayı bir ganimet bile. Size de düşer ki, ona rıfk ile muamele ederek tarafınıza cezb edesiniz;

Vesselâm...

★★★

425. MEKTUP

MEVZUU: a) Sahib-i Şeriat-ı Garra Resulullah'a mütabaat. Ona ve âline salât ve selâm.

b) Tarikat şeyhine mütabaat.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Muhibbüllah Mankpuri'ye yazmıştır.**

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Kardeşim Mercii Siyadet Mir Muhibbüllah'tan gelen mektup ulaştı.

Istırap ve ıstırar üzere derc edilen yeis mukadimeleri anlaşıldı.

Yeis küfürdür; ümitvar olmalısınız.

Şu iki şeyde rusuh var ise, (yani sağlamlık) gam neye? Şunlardır:

a) Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaat. O na ve âline salât ve selâm olsun.

b) Tarikat şeyhine inanıp ona mahabbet etmek.

Vakıf, iltica eden olmalı ve olumsuz şeylerden feragat etmelisiniz ki, anlatılan devlete fütur gelmeye... Bundan öte her şey kolaydır; amma her ne olursa olsun. Telâfisi de mümkündür.

★★★

Bundan önce size yazmıştım:

Eğer Münkpur'da kalmayı istemiyorsanız; İlâhabad'ı vatan olarak seçmek gerek. İhtimal ki, mübarek olur. Halbuki siz, bundan aksini anladınız.

-Mübarek lâfzı da, maksuda delâlet etmemiş. Şu anda söylenecek kelâm yine odur.

Gece nazarda zahir oldu: Taşınmanız, Mankpur'dan alınıp İlâhabad'a geçmiş...

Orada bir harabe seçip vakitlerinizi, şanı büyük Allah'ın zikri ile mamur kılınız. Hiç kimse ile meşgul olmayınız.

Nefy ve isbat (LA İLAHE İLLALLAH) zikrine devam ediniz.

Bu kelime-i tayyibenin tekrarı ile, bütün muradları sine sahasından çıkarıp atınız. O Vahid Zat'tan başka maklub, maksud ve mahbub kalmasın...

Şayet kalb, bu zikri yapmaktan acizlenirse; dille söyleyiniz. Amma gizli olmak şartı ile... Zira, cehren yapılan zikir, bu tarikatta memnudur.

Tarikatın kalan tarz ve vaziyetlerini biliyorsunuz.

Bilhassa dikkat ediniz, uymak yolundan sapmayasınız. Hem de, gücünüzün yettiği kadar. Zira, tarikat şeyhine uymanın iyi semereleri vardır. Onun yolunun aksine gitmek ise, tehlikelidir.

Bundan daha ziyade ne yazayım?

Hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona, âline, ashabına salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli...

★★★

426. MEKTUP

MEVZUU: Vacibü'l-vücud Teala'nın varlığından sorulan suale cevaptır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Şemseddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...

★★★

Kerem ve şefkat olarak gönderilen mektubun mütalaasından hoşlanıp lezzet aldım. Allahu Teala, sizi hayırla mükâfatlandırsın.

O mektuba şu hususlar derc edilmiş:

-Yüce Hakkın zatı mahiyeti ile mevcud olup veya zaid olarak mevcud olmadığına göre, vücub ve vücud itibarı olmadan Sübhan Allah'ın zatı olan Vacibü'l-Vücud arası ile mümteniu'l-vücud arasında nasıl tekabül olur? Vücuddan ve vücubdan muarra zata dahi, nasıl Vacibü'l-Vücud ıtlakı mümkün olur? Vücub vücuduna dayanan ibadet istihkakı nasıl sabit olur? Vücub vücudu olmayan zata dahi Vacibü'l-Vücud ıtlakı hangi itibara göredir?

Ey mahdum,

Bu suallerin cevabı, tafsilatı ile ikinci cilt mektuplarından birine geçmiştir. Zahir olan o ki, Fakir'in evlâdından birinin adına yazılmıştır. Onu mütalaa ederseniz, beğeneceğiniz umulur.

Hulâsa, mümkündür ki, yüce Sultan Vacip nefsi ile mevcud ola... Vücutla değil... O Hazret'e vücub ıtlakı ise, aklın ortaya attığı şeyler kabilindendir. Elbette, vasıfların en yücesi Allah'ındır.

Vücub-u vücud, akıl çıkarmaları kabilinden olduğu gibi, ademin imtinaı dahi o yüce Sultan Hazret'te aklın çıkarmalarındandır. Nitekim zat-ı bahtte, vücub-ü vücud nisbeti zahir olunca, onun mukabili olarak imtina-ı adem de husule geldi. Vücub-u vücud üzerine dağılan ibadet istihkakı nisbeti dahi böylece zuhura gelmiş oldu.

Allah vardı; onunla olan bir şey yoktur. İsterse, nisbetlerden ve itibarlardan olsun. Nisbet zahir olunca, tekabül zahir oldu.

Evvel ahir selâm.

★★★

427. MEKTUP

MEVZUU: Sevenin nazarında, sevilenin elem lezzeti, nimet lezzetinden daha leziz ve daha güzeldir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm olsun.

Seyyid Muhammed Nu'man kardeşe malum olsun.

Anlaşılan durum şu oldu ki, nasihatçı ahbab, halâs sebeplerine teşebbüste her ne kadar çaba harcadılarsa, faydalı olmadı. Hayır, Sübhan Allah'ın yaptığındadır.

Bu işten dolayı, beşeriyet iktizası bir nevi hüzün meydana geldi. Gönül darlığı zuhur etti.

Bir müddet sonra, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile hüzün ve gönül darlığı, feraha ve gönül rahatlığına döndü.

Has bir yakin ile bildim ki, eza vermek yolunda bulunan bu cemaatın muradı; eğer şanı yüce Hakkın muradına muvafık ise, sıkılmanın yeri yoktur; hatta gönül daraltmanın da... Hatta bu, mahabbet davasına da aykırıdır. Zira, sevilen zatın verdiği elem, verdiği nimet gibi sevilir; yani seven için... Hatta rağbet görür.

Nitekim seven kimse, onun nimetinden lezzet aldığı gibi, eleminden de aynı lezzeti alır. Hatta eleminden daha fazla lezzet alması gerek. Zira elem, nefsin muradı ve hoşlanması şaibesinden uzaktır.

Sübhan Hak, mutlak cemildir. Bir şahsın eziyetini murad ettiği zaman, yüce Hakkın bu muradı, o şahsın nazarında o Sübhan Zat'ın inayeti ile elbet güzel olmalıdır. Hatta lezzet almasına da sebep olur.

Bu cemaatin muradı dahi, Sübhan Hakkın muradına muvafık düştüğünden; hatta o yüce Zatın muradına bir pencere olduğundan, onların muradı dahi nazarda iyi olur. Lezzet almayı mucibdir.

Sevilen zatın fiiline mazhar olan bir şahsın fiili, o sevilen zatın fiilinin kendisi gibi sevilir. O işi yapan şahıs dahi, sevenin nazarında bu alâka ile sevilir.

Asıl hayret edilecek durum şu ki: O şahıstan cefa, her ne kadar ziyade tasavvur edilirse; sevenin nazarında o kadar iyi ve o kadar değerli olur. Bunun böyle oluşu da, sevilenin gazap suretini daha çok ve daha ziyade gösterdiğidir.

Ne var ki, bu tarikatın dalgınlarının işi, değişmiş ve tersine dönmüştür.

O şahsa karşı, kötülük murad etmek, onu kötülemek, sevilenin sevgisine münafidir. Çünkü, o şahsın, bu işte sevilne zatın fiiline ayna olmaktan daha ziyade bir işi yoktur. O kimseler ki, eza sadedinde zahir olurlar; sair mahlukata nazaran sevimli durumdadırlar. Bunun için, kardeşler, gönül darlığını kendilerinden atsınlar. Eza sadedinde onlara kin duymasınlar. Hatta, onların bu fiillerinden lezzet duymaları gerekir.

Evet, biz, dua etmekle memuruz. Sübhan Hak ise duayı, ilticayı, tazarruu, kendisine yönelmeyi sever.

Belânın def'i için dua edip af ve afiyet dilemek yerinde olur.

Üstte:

-Gazap suretini gösterdiği dedim. Şunun için ki:

Gazabın hakikatı düşmanların nasibidir. Gazabın sureti ise dostlara aynı rahmettir.

Hakikatta, bu gazap suretini seven için o kadar menfaatler bırakılmıştır ki, onlann şerhi mümkün değildir. Keza, dostlara verilen gzaap suretinde, münkirlerin dahi helâki vardır; bu dahi onların iptilâsına sebep olmaktadır. Herhalde bu manada söylenmiş olan Şeyh Muhyiddin b. Arabi'nin (sırrı mukaddes olsun) şu cümlesini duymuş olacaksınız:

-İrfan sahibinin bir himmeti yoktur.

Yani onunla bileyyeyi, def etmek isteyeceği himmeti... Böyle bir şey irfan sahibinden alınmıştır. Zira, bir irfan sahibi beliyyeyi sevilenden görür; yakinen bilir ki, bu beliyye onun muradıdır. Bu durumda onun def'i için nasıl himmet sarf edebilir? Onun kaldırılmasını nasıl diler? O, her ne kadar dilinde, suret cihetinden belânın gitmesi için dua etse de; bu yaptığı dua, emrine imtisal içindir. Ne var ki o, hakikatta hiçbir şey murad etmemektedir; kendisine gelen her şeyden lezzet alır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

★★★

428. MEKTUP

MEVZUU: Salikin kendi hallerine muttali olmayışı ve bunları müridlerin aynalarında müşahede etmenin beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Ahmed'e yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullanna...

Mektub-u şerif geldi. Onda şöyle yazmışsın:

-Ben, nefsimde, bu taife-i aliyyenin ilim, vecid ve hallerinden yana hiçbir şey bulamıyorum. Mana böyle iken, iki talibe tarikat talimi yapmaktayım. Her ikisinden de görülmemiş haller zuhur etmektedir. Bunun tevili nedir?

Bilesin ki,

O haller ki, anlatılan iki şahıstan zuhur etmektedir; sizin hallerinizin aksi olup onların istidadı aynalarında zuhura gelmiştir. O iki şahıs, ilim sahibi olduklarından hallerini anlayıp gizli hale ilim husulü üzerine de size delil oldular. Bir ayna gibi ki, insanda bulunan gizli haller delâlet edip saklı güzelliklerini zuhura getirir.

Asıl maksat, hallerin husulüdür. Onları bilmek ise, bir başka devlettir. Bu ilim, bir cemaata verilir; bir başka cemaata da verilmez. Halbuki, her iki zümre de velâyet erbabı olup kurb halinde müsavidirler.

-Bizden bilen olduğu gibi, bilmeyen de vardır, halleri bilmemekten ötürü, hüzün çekilmeye ve elem duyulmaya... Asıl yerinde olan, hallerin husulüne çalışmaktır. Hatta, halleri hal edene vüsul bulmaya çalışmalıdır.

Talip tasavvutu dışında hallere dair ilim hasıl olmuyor ise, onları, taliplerin aynalarında mütalaa ile yetinmelidir; mazharlar yolundan gelene hazırlanmak gerek. Halleri vasıtasız bilmek müyesser ollmasa dahi, haller hasıl olsun. Ümitvar olmalı. Tavassutsuz da hasıl olabilir.

★★★

Yine yazmışsın ki:
-Huzurun devamı ne şeyden ibarettir? Çoğu zaman, kalbin bu huzurdan kaydığı hissedilmektedir. Yani bazı meşgaleler arasında... Huzurun ve devamlı huzurun teşhisi gerek.
Bilesin ki,
Huzur, yüce Sultan mukaddes Hak ile batının huzurundan ibarettir. Devam, bir parçası olan huzuri ilme benzer. Hiçbir kimseyi duydun mu ki, vakitlerin birinde, kendi nefsinden gaflete düşüp zühul bulmuş. Gaflet ve zühul ancak husuli ilimde tasavvur edilir. Zira, arada mugayeret vardır. Huzuri ilimde ise, huzur içi huzur vardır; hem de daima... İsterse ahmak bu huzurdan yana, cehalete düşsün, kaçsın, husul ile de, gurura dalsın...
Huzur için, devam lâzımdır. Onun ki devamı yoktur; matluba meyil olup anlatılan huzura bir benzerliği vardır. Devamı dahi zordur. Çünkü, husuli ilme benzer yanı vardır ki, devamdan yana nasibi azdır.
Bir ayet-i kerime meali:
"Vasıfların en güzeli Allah'ındır."(16/60)
Yüce mukaddes Hakka nisbetle:
-Husuli ilim, huzuri ilim tabirleri, ancak teşbih ve tanzir kabilindendir.
Allah-u Teala, insana kendi nefsinden daha yakın olduğuna göre, huzuri ilim de, husuli ilmin de kapsamı dışındadır. İsterse akıl erbabı onu tasavvurdan yana aciz olsun ve nefislerinden daha yakın bulmamış olsunlar. Lâkin bu mana, ledünni ilim erbabınca açıktır; Allah'ın inayeti ile kolayca hasıl olmaktadır.
Dua makamında bir ayet-i kerime geldi:
"Rabbımız, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)
Şu da gizli kalmasın ki,
Kardeşim Seyyid'in sizin üzerinizdeki hakları çoktur; gelmek isteyişinizden de eza duymaktadır. Bunun için, onun hizmetinde bulunmanız yerinde olur. Hem de hiç duraklamadan. Ta ki, eza telâfi edile... Eğer onun izni ile gelirseniz, sıkıntılı bir durum yoktur.
İşleri, onun rızasına uygun şekilde yapmanız, onun izni ile gelmeniz uygun düşer.
Bundan daha fazla ne yazayım?

★★★

429. MEKTUP
MEVZUU: Akaid-i diniye beyanında olup şer'i ibadetlere teşviktir.
NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, müridlerden saliha bir hanıma yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Öyle yüce Zat'tır ki, bize in'am eyleyip İslâm hidayetini nasip etti. Ve bizi Seyyidü'l-enam Muhammed ümmetinden kıldı. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

★★★

Bilinmesi yerinde olur ki, Sübhan Hak, mutlak surette in'am eyleyendir.
Eğer bir vücud varsa, onun yüce mukaddes Zat'ından hibe edilmiştir.
Eğer bir beka ise, onun yüce Sultan Hazreti'nden bir ihsandır.
Eğer kâmil sıfatlar ise, onun şümullü rahmetindendir.
İlim, kudret, basar, semi, nutk... (bilgi, güç, görmek, duymak, konuşmak) bütün bunlar onun şanı büyük Hazret'inden istifade yollu gelmektedir.
Nimetlerin nevileri, keremlerin sınıfları ki, haddi hesabı yoktur; hemen hepsi onun yüce mukaddes Zat'ından feyiz yollu gelmiştir.
Allah-u Teala, zorluğu ve şiddeti izale eder.
Dualara icabet edip belâları def eder.
Onun bir ismi de Rezzak olup, kullarının rızıklarına mani olmaz. Yani onların günahları sebebi ile... Bu da onun tam manası ile kâmil şefkatindendir.
Affının ve vazgeçmesinin bolluğundandır ki, Seyyiat irtikâpları dolayısı ile, kulların hürmet perdelerini açmaz. Zira, Settardır. Onları, ayıpları dolayısı ile, rüsvay etmez.
Halimdir, onları muaheze edip ceza vermekte acele etmez.
Kerimdir, kereminin şümulü, dostlara ve düşmanlara ulaşmaktan geri kalmaz.
Bütün bu nimetlerinin en üstünü, en büyüğü, en azizi, en ikramlısı İslâm'a davet ve dar-ı selâma hidayettir. Seyyidü'l-enam Resulullah (sav) Efendimize de mutabaattır. Ona ve âline salât ve selâm olsun.
Çünkü ebedi hayat, sonsuz nimetlere ermek üstte anlatılanlara bağlıdır. Yüce Sübhan Mevlâ'nın rızası dahi buna bağlıdır.
Hulâsa, o yüce Zat'ın nimeti, ikramı, ihsanı; güneşten daha zahir, aydan daha parlak, günden daha açıktır.
O yüce Zat'tan başkalarının nimeti onun kudreti ve temkini iledir. Başkalarından ihsan talebi dahi, emanetçiden emanet istemek gibidir; fakirden dilenmek gibidir.
Cahil dahi alim gibi bu manayı ikrar eder. Aklı kıt olan dahi zeki gibi bu işi itiraf eder.
Bir şiir:
Olsa dahi tenimin kıl biten her yerine;
Dil, güçsüzüm şükr için binde bir nimetine...

★★★

Hiç şüphe edilmeye ki, aklın bedaheti, mün'imin şükrüne ve ona tazim, tevkir etmeye hükmeder. Böylece, Mün'im-i Hakiki olan yüce Sübhan Hakka şükretmek aklın açık bedaheti ile vacip olmuştur. Ona tekrim ve tazim dahi lüzumlu görülmüştür.
Sübhan Hak, tenzih ve taksidin kemal derecesinde olup kullar dahi, son derece televvüs ve tetennüste olduklarından aradaki münasabetin dahi hiçbir şekilde olamayışından ötürü; o yüce Zat'a yapılacak tazimin ve tekrimin nerede ve ne şekilde yapılacağını bulmak zorlaşmıştır. Çünkü kullar

çoğunlukla, bazı işlerin ıtlakını onun mukaddes Zat'ına tam manası ile yapamazlar. Böyle olunca da o şey hakikatta Allah katında müstehcen olur.

Bir şeyi büyük olarak hayal ederler; amma o şey küçük olur. Başka bir şeyi keremli bilirler; o şey de hakirdir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; yüce Hakkın tazimi ve tekrimi, onun mukaddes Zat'ından istifade yollu gelmiş olmayınca; onun şükrünü edaya lâyık, onunla kulluğunu yapmak dahi kabil olmaz.

Kulların kendilerinden südur eden hamd, çok kere hicv olacağı gibi; övmeleri dahi ayıplama olur.

Onun Sübhan Zat'ından istifade yollu yapılan tazim, tevkir, tekrim; bizim hak şeriatımızın kendisidir. Onun geldiği zata salât, selâm ve tahiyyet...

Eğer kalben yapılacak bir tazim ise, hak şeriatta beyan edilmiştir.

Dille yapılacak bir sena ise, bu dahi orada delille gösterilmiştir.

Duyguların yapacağı ameller, fiiller ise, Şeriat sahibi Resulullah (sav) Efendimiz tarafından açıklanmıştır. Hem de tafsilatı ile...

Üstte anlatılan manaya göre, yüce Hakka şükür; kalb, kalıp, itikad olarak şeriat hükümlerinin yerine getirilmesine inhisar etmiştir. Hangi tazim ve hangi ibadet ki, şeriatın dışında yapılır, ona dayanmak kabil olmaz. Hatta çok kere, zıdları tahsil durumu ortaya çıkar. Hasene olduğu tevehhüm edilen, hakikatta seyyie olur.

Anlatılan beyan mülahaza edilince anlaşılacaktır ki, şeriatla amel etmek, aklen vacip olmuştur. Mün'im Teala'nın şükrünü eda etmek dahi, şeriat hükümlerini yerine getirmek dışında güçtür.

★★★

Şeriat iki kısma ayrılır:

a) İtikada bağlı olanlar.

b) Amele bağlı olanlar.

İtikada bağlı olanlar, dinin esnasındandır. Amele bağlı olanlar ise, dinin teferruatı arasında sayılır.

İtikadı yitiren, necat ehli olmaz; ahiret azabından halâsı da onun için tasavvur edilemez.

Ameli yitiren ise, durumu Sübhan Hakkın iradesine kalmıştır. Dilerse af eder; dilerse günahı kadar azab eder.

Cehennemde ebedi kalmak, itikadı yitiren içindir; dinin zaruri hükümlerini inkâr edene göredir.

Ameli yapmayan, her ne kadar azaba uğrayacak ise de; amma cehennemde ebedi kalmak, onun hakkında yoktur.

İtikada dair olan işler, dinin esasında ve İslâm'ın zaruri işlerinden olduğuna göre, zaruri olarak, onu beyan etmemiz gerekti.

Amele dair işlerde, hem teferruat hem tafsil olduğundan, onu fıkıh kitaplarına havale ettik. Amma, rağbete getirmek için, amele dair işlerden zaruri olanları bir miktar beyan edilecektir.

★★★

Allahu Teala, pek mukaddes zatı ile mevcuttur. Onun vücudu ise, nefsi

iledir. Allahu Teala, daimi mevcut olduğu gibi, daimi de olacaktır.

Onun yüce mukaddes Zatına, önceden bir yokluk yolu olmadığı gibi, sonradan dahi bir yokluk gelmeyecektir. Zira:

-Vücub-ü Vücud... (Varlının gerekli oluşu) tabiri, Mukaddes Zat'ın en hakir hizmetçileri arasındadır.

-Selb-i adem... (Yokluk olmayışı) tabiri ise, o pek muhterem makamın en zelil temizlik işçisidir.

Allahu Teala birdir; ortağı da yoktur. Ne vücub-ü vücudunda, ne ülulhiyetinde, ne de ibadet istihkakında...

Ortak ihtiyacı, ancak şu manada olur ki, Allahu Teala yeterli, müstakil olmaz ise... Halbuki, böyle bir şey noksan olup ülulhiyete de münafidir. O ki, yeterli, müstakildir; o zaman ortak muattal ve abes olur. Muattal ve abes olmak dahi, ülulhiyete münafi, noksan alâmetidir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; ortak isbatı, iki ortaktan birinin noksan oluşunu gerektirir. Yani ortaklığa elverişli olmadığını... Böyle bir ortaklığı isbat dahi, ortaklığının nefyini getirir; bu da muhaldir. Bu muhal olunca, Sübhan Hakkın ortaklığı dahi muhaldir.

Allahu Teala'nın kâmil sıfatları olup başlıcası şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade, semi, basar, kelâm, tekvin... (Canlılık, bilmek, güç, dilemek, duymak, konuşmak, yaratmak) Bu sekiz sıfat için şöyle denir:

-Sıfat-ı hakikiye... (Hakiki gerçek sıfatlar)

Bu sıfatlar kadimdir. Yüce mukaddes Zat üzerine zaid olaraktan hariçte bir vücutla mevcuttur. Nitekim ehl-i hak ulema katında mukarrer olan da budur. Allah onlann çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Muhalif fırkalardan hiçbiri, sıfat-ı zaide varlığına kail olmadı. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat başka... Allah onların çalışmalarını şükrana layık eylesin. Hatta, fırka-i naciyeden son gelen sofiye dahi, şöyle dedi:

-Sıfatlar, zatın aynıdır.

Böylece, bu işte muhaliflere katılmış oldular. Bunlar, her ne kadar sıfatları nefyetmekten sakınsalar da; usullerine ve ibarelerinden çıkan manaya göre, sıfatlann nefyi gerekiyor.

Muhalifler, kemali, sıfat-ı kâmileyi nefyetmekte sandılar. Böylece, Kur'an esaslanndan akıllanna uyarak aynldılar. Allahu Teala, onlara doğru yolu hidayet eylesin.

Sair sıfatlara gelince... Ya itibari, ya da selbi olmaktadır. Kıdem, ezeliyet, ülulhiyet gibi... Nitekim şöyle demişlerdir:

-Allahu Teala, bir cisim ve bir cisme bağlı değildir. Ne arazdır, ne de cevher. Ne haldir, ne de mahal. Ne mahduddur, ne de mütenahi. Onun ne ciheti vardır, ne de nisbeti. Denk ve benzerlik onun mukaddes zatından alınmıştır. Hazret-i ünsünde zıddıyet ve denkleşme yoktur.

O yüce Zat, babadan, anadan, çocuktan ve kadından münezzeh ve müberradır. Zira, bunların hepsi hüdus emareleri olup noksanı gerektirir.

Bütün kemalât, onun mukaddes zatı için sabit olup, bütün noksanlar dahi, hazret-i ünsünden atılmıştır.

Hülâsa, yerinde olur ki, baştan ayağa şer ve noksan olan cümle hüdus ve imkân onun yüce Mukaddes Zat'ından atıla...

Allahu Teala, külliyatı ve cüz'iyatı bilir. Gizli sırlara da muttalidir. En küçük bir zerre dahi semalarda ve yerlerde onun ilim kapsamından çıkamaz.

Evet, bütün eşyanın yaratıcısı o Sübhan Zat olduğuna göre, yerinde olur ki, tümünü bile... Çünkü halkı, elbette halkın bilmesi gerek.

O kimseler ki, saadetten mahrum bulunmaktadırlar; sanırlar ki, Allahu Teala, cüz'iyatı bilmez. Bunu da noksan akılları ile kemal sanırlar. Nitekim, onlar akıllarının yetmezliğinden şöyle derler:

-Allahu Teala'dan, bir şeyden başka sadir olmamıştır. Bu da ondan bir ihtiyar olmadan südur etmiştir.

Böyle bir durumu da kemal sanırlar. Bu ne cehalettir ki, cehli kemal sanırlar. İstırarı dahi ihtiyara (isteyerek yapmayı zoraki yapmaya) tercih ederler. Yine kendilerinde bulunan cehaletten ötürüdür ki, sair eşyayı, Sübhan Hakkın gayrına istinad etmiş zannederler. Kendiliklerinden bir faal akıl yontarlar; eşyayı da ona bağlarlar. Yerin ve semaların halkını da, muattal kabul ederler.

Fakir'in kanaatına göre alemde, sefahet cihetinden bu taifeden daha şiddetlisi bulunmaz. Sübhanellah... Bir cemaat dahi, bu sefihleri akıl erbabı sanıp sözlerini de hikmet saydılar. İhtimal ki, onların yalan hükümlerini işin aslına uygun sandılar.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Çünkü sen, hibesi en bol olansın."(3/8)

★★★

ALLAHU TEALA'NIN KELAMI

Allahu Teala, ezelden ebede kadar bir kelâm ile tekellüm eder. Emrini, nehyini onunla haber verir.

Tevrat, İncil, Zebur, Fürkan ve enbiyaya inzal olunan sair suhuf, hemen hepsi o bir kelâma delhalet etmektedir; ona alâmet olup onun afsilidir. Bu manada, bu vus'at ve bu uzama ile ezel ve ebed bir andan ibarettir. Yani o makam şanında... Hatta burada anın dahi yeri yoktur; an ıtlakı ancak ibarenin darlığından vaki olmuştur. O kelâm ki, bu an içinde südur eder; tek kelimedir. Hatta bir harf, hatta bir noktadır. Burada nokta ıtlakı dahi, an ıtlakı gibi; ibarenin darlığından dolayı vaki olmuştur. Halbuki noktanın yeri yoktur. Vüs'at dahi, onun zatında, sıfatında olup ne keyfiyeti, ne kemiyeti vardır. O yüce zat, zatı ile sıfatı ile; imkân sıfatlarından olan darlıktan ve genişlikten münezzeh ve müberradır.

★★★

ALLAHU TEALA'YI GÖRMEK

Müminler, Allahu Teala'yı şekli keyfiyeti olmayan bir unvanla cennette göreceklerdir. O rüyet ki, lâkeyfiye taalluku vardır; lâkeyfi olacaktır. (Yani şekli belli olmayan bir işe taalluk edeni görmek, elbette şekli belli olmayan bir şekilde olacaktır.) Hatta görecek olan dahi, lâkeyfi ve lâmisli manadan

yana bolca hazza nail olacaktır ki, lâkeyfi olan rüyete gücü yete...

Sultanın ihsanını, ancak onun taşıyıcıları alabilir.

Allahu Teala, bu muammayı, havasın dahi, hası kullarına açmıştır. Bu manayı onlara inkişaf ettirmiştir. Bu derin mesele, o büyükler katında tahkike dayalı olup onlardan başkalarına da taklid yolludur.

Ehl-i sünnet dışında bu meseleye, muhalif fırkalardan hiçbiri kail olmamıştır; ister müminleri, isterse kâfirleri olsun. Anlatılan büyük zatlar hariç; hemen hepsi Sübhan Hakkın rüyetini muhal sayar.

Bu manada, muhaliflerin şahid tuttukları dahi, fesadı açık olan gaibi şahide kıyastır.

Resulullah Efendimizin sünnet-i seniyesine mütabaat nuru olmadan, bu derin meseleye iman husulü zordur. O sünnet-i seniyenin sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Bir şiir:

Devlet, lâyık değildir her başa ulaşsın;
Mesih yükünü her merkeb nasıl taşısın?..

Asıl şaşılacak durum şu ki: Ona imanı olmayanlar, rüyet saadeti ile nasıl mes'ud olabilirler? Zira, münkirin nasibi mahrumiyettir. Hem müminler dahi, neden onu görmesinler? Zira, şeriatte gelen bütün cennet ehline rüyet devletinin nasıl olacağıdır. Cennet ehlinden bazılarının onu göreceği, bazılarının da göremeyeceği üzerine şeriatta bir şey varid olmadı.

Anlatılan zümreye verilecek cevap Musa'nın (as) Firavun'a verdiği cevap olacaktır.

Allahu Teala, ikisinden hikâye olarak şöyle buyurdu:

"Firavun dedi ki:

-Önceki asırlarda yaşayan halkın durumu nedir?

Musa şöyle dedi:

-Onlann ilmi, Rabbımın indinde bir kitaptadır. Rabbım yanılmaz ve unutmaz."(20/52-52)

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, cennet ve cennet ötesi, bütünüyle Sübhan Hakka nisbetle müsavidir. Çünkü, onların hepsi Allahu Teala'nın mahlukudur. Onlardan herhangi bir şeyde, o Sübhan Zat'ın hülulü ve temekkünü yoktur. Ne var ki, mahlukattan bazısında, yüce Sultan ve Vacib Zat'ın nurunu zuhura getirme liyakatı vardır; bazısında da yoktur. Nitekim, aynada dahi, suretleri zuhura getirme liyakatı vardır. Taşta ve kiremitte yoktur. Müsavatın bulunmasına rağmen değişiklik işi bu anlatılan tarafta olup, yüce Sübhan Hak katında değildir.

Bir şiir:

O ki Hak'tır, tut şu kaideyi aklında;
Ne cüz, ne kül, ne zarf, ne mazruf var şanında...

Rüyet, dünyada vaki olmayacaktır. Zira bu mahalde, devletin zuhurunda liyakat yoktur. Her kim, rüyetin dünyada vukubulacağına kail olursa, o yalancı ve müfteridir. Sübhan Hakkın gayrını Hak sanmıştır.

Eğer bu devlet, bu dünya hayatında müyesser olsaydı; Musa (as) keli-

müllah bu devlete en haklı olurdu.

Her ne kadar Resulullah (sav) Efendimiz, bu devletle müşerref olduysa, onun vukuu dünyada olmadı. Elbette cennete girdi; orada gördü.Cennet dahi, ahiret alemindendir. O, dünyada iken görmüş değildir. Elbette, dünyadan çıktı; ahirete geçti vs. gördü...

ALLAHU TEALA'NIN YARATICILIĞI

Allahu Teala, yerin ve semaların yaratıcısıdır. Keza, dağların ve denizlerin de...

Ağaçların ve meyvelerin de yaratıcısıdır. Madenlerin ve bitkilerin de yaratıcısıdır.

Allahu Teala, semaları, yıldızları yaratmakla süslediği gibi; yeri dahi, insanları yaratmak sureti ile süsledi.

Eğer basit ise, Sübhan Hakkın vücud vermesi ile olmaktadır. Eğer mürekkeb ise, o yüce Zat'ın yaratmasıdır.

Hülâsa, Sübhan Allah bütün eşyayı, ketm-i ademden arsa-i vücuda getirip ihdas eyledi, henüz onlar yok iken...

Allahu Teala'nın gayrına kıdem lâyık değildir. O Sübhan Zat'tan başkası da kadim değildir.

Cümle din ehlinin icma kararı şu babda toplanmıştır: Sübhan Hakkın masivası sonradan yaratılmıştır. Hepsi de şu manada ittifak halindedirler: Yüce Allah'ın gayrı kadim değildir. Yüce Allah'ın gayrının kıdemine kail olanın da dalalette olduğuna hükmetmişlerdir. Hatta, küfrüne dahi hükmederler.

Üstte anlatılan manayı, İmam-ı Gazali Hz. El Münkızü Mined-Dalâl adlı risalesinde sarahaten anlattı. Allahu Teala'nın gayrının kıdemine kail olan cemaatın dahi küfrüne hükmetti.

O kimseler ki, yıldızların, semaların ve bunların benzeri şeylerin kıdemine kail olmaktadırlar; bunlar, Kur'an-ı Mecid hükmünü yalana çıkarırlar.

Nitekim bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allah, gökleri ve yeri; bunlar arasında bulunan şeyleri altı günde yaratıp sonra hükmü arşı istilâ edendir."(32/4)

Buna benzeyen Kur'an ayetleri çoktur. Kur'an esaslarına muhalefet eden sefihtir; hem de noksan akıl ile...

Bir ayeti kerime meali:

"Allah bir kimseye nur vermemiş ise... onun nereden nuru olsun?" (24/40)

Kullar, Sübhan Hakkın mahluku olduğu gibi, kulların fiilleri de onun mahlukudur. Zira, yaratmak ondan başkasına lâyık değildir. Mümkinin icadı dahi, mümkinden gelmez. Zira mümkin, kudret kusuru ile damgalıdır; bilgi noksanlığı ile muttasıftır; vücud vermeye ve yaratmaya lâyık değildir. Kulun, ihtiyari olan fiillerinde dahli ancak kendi kudreti ve iradesi ile kesbidir. Fiilin yaratılması Sübhan Allah'tan olup, kesbi kuldandır. Kulun ihtiyari fiili kulun kesbi ile yüce Hakkın yaratılmasının bir araya gelişinden vaki olmuştur. Şayet, kulun yaptığı fiilde, kesbinin ve ihtiyarın medhali ol-

masaydı; onun hükmü mürtaiş (bir manaya robot) hükmü gibi olurdu. Aradaki fark, his ve müşahede ile bellidir. Biz, açık olarak biliyoruz ki, mürteişin fiili, işinde muhtar olanın fiili gibi değildir. Kulun fiilinde, kesbinin medhal oluşu için, bu kadarlık fark yeterlidir.

Sübhan Hakkın yaratması, yaptığı fiilde kulun kasdına tabidir. Bu da, onun tam manası ile şefkatinden ötürüdür. Şu cihetten ki: Fiiline kulun kasdı taalluk ettikten sonra fiili vücuda getirmektedir. Bu manadan ötürü kul dahi zaruri olarak övülmekte, ayıplanmakta, ikaba uğramakta ve sevaba nail olmaktadır.

Sübhan Hak tarafından kendisine ihsan edilen kulun kasdı ve ihtiyarı, hem yapmak hem de yapmamak cihetine taalluk etmektedir.

Aynı zamanda, Sübhan Hak, yapmanın ve terk etmenin güzelliğini ve çirkinliğini enbiyanın dili ile anlattı. Hem de tafsilatı ile... Onlara salât ve selâm olsun. Böyle bir durumun bulunmasına göre kul, iki cihetten birini ihtiyar ederse övülmek veya ayıplamak onun için mutlak olur.

hiç şüphe edilmeye ki, şer'i emirlerin ve yasakların uhdesinden gelecek kadar kudreti ve ihtiyarı Sübhan Hak kula vermiştir. Kudret-i kâmile ve tam ihtiyar neden lâzım gelsin; Allahu Teala ona muhtaç olduğu kadarını vermiştir.

Münkirlerin inkârı, bedahetle çarpışmaktadır. Onlarda kalb marazı vardır; bu sebeple şer'i hükümleri yerine getirmekten aciz duruma düşmüşlerdir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Davet ettiğin şey, müşriklere ağır geldi."(42/13)

Bu anlatılan mesele, kelâm ilmine dair meselelerin en çetinlerindendir. Amma, onun nihayet şerhi, son beyanı işte bu yapraklara karalanandır.

Başarı ihsan eden Sübhan Hak'tır.

Ehl-i Hak ulemanın kail olduğuna iman etmek yerinde olur. Hem de uzun bahse ve mücadeleye düşmeden.

Bir şiir:

Kabil değildir at sürmek her yana;
Bazan mağlubiyet lâzım insana...

PEYGAMBERLER

Peygamberler alemlere rahmettir. Onlara salât ve seam olsun.

Allahu Teala, onları halka hidayet için gönderdi. O büyüklerin vasıtası ile kullarını mukaddes zatına davet etti. Ve onları, rızasının ve ünsünün mahalli olan dar-ı selâma hidayet eyledi.

Hizlanda kalan o kimsedir ki, kerim zatın davetine icabet edip de onun devlet sofrasından faydalanmaz.

Bu büyükler, Sübhan Hak tarafından her ne tebliğ etmişlerse, hepsi gerçektir; doğrudur; ona iman etmek dahi lâzımdır.

Akıl her ne kadar hüccet ise, lâkin onun hüccet oluşu noksandır. Asıl hüccet, peygamberlerin gelmesi ile hâsıl olmuştur. Onlara salât ve selâm

olsun. Çünkü, onlann gelişi artık özür yeri bırakmamaktadır.

Peygamberlerin evveli, Adem aleyhisselâmdır. Onların sonuncusu ise, nübüvvetlerinin hatimi Muhammed Resulullah'tır. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Bütün peygamberlere iman etmek gerekir. Onların hepsi de, doğru sözlü ve masum durumları ile bilinmelidir. Onlardan birine iman etmemek, bütününe iman etmemiş olmayı gerektirir. Zira, hepsi müttefiktir; din esasları dahi birdir.

İsa (as) inecek ve Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin şeriatına tabi olacaktır.

Hace Muhammed Parisa, Hace Muhammed Nakşibend Hz.'nin kâmil halifelerindendir. Hem alim, hem de muhaddistir. İtimada şayan bir şekilde FUSUL-U SİTTE adlı eserinde şöyle anlattı:

-İsa (as) nüzul ettikten sonra Ebu Hanife'nin mezhebi ile amel edecek; onun helâlini helâl, haramını da haram bilecektir.

MELAİKE-İ KİRAM

Melekler, Allah'ın mükerrem kullarıdır. Elçilik ve Allahu Teala'nın vahiy tebliği devleti ile müşerreftirler. Onlar her ne emir alırlarsa, ona imtisal ederler. İsyan ve Allah'ın taatından çıkmak, onlar hakkında yoktur.

Yemezler, içmezler, giymezler.

Kadınlık veya erkeklikle de tavsif edilemezler. Onlarda tevalüd ve tenasül yoktur.

İlâhi kitapların ve sahifelerin hepsi, onların tavassutu ile inmiştir. Onların, emaretlerindeki doğruluk sebebi ile mahfuz ve masum olarak kalmışlardır.

Onlara iman etmek, dinin zaruri işlerindendir; onları tasdik etmek, İslâm vaciplerindendir.

Ehl-i hak topluluğu katında; beşerin havassı, melek havassından daha faziletlidir. Çünkü, beşerin vüsulu, birçok avk edici şeklerin varlığı iledir; kudsiyyin olanların yakınlığı ise, meşguliyet zorluğu, halkın engellemesi olmadan kendilerine hasıl olmaktadır. Her ne kadar tesmih ve takdis kudsiyyin olanlann meşguliyetidir; amma, bu devlete cihadı katmak, insan kâmillerinin vazifesidir. Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allah, mallan ile canlan ile savaşanları, derece itibarı ile oturanlar üzerine faziletli kıldı."(4/95)

AHİRET HALLERİ

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimizin haber verdiği kabir halleri, kıyamet, haşir, neşir şiddetleri, cennet cehennem, hepsi de haktır. Ahirete iman etmek gibi, dini zaruriyattandır. Ahireti inkâr eden yaratıcıyı inkâr eden gibi kat'i olarak kâfır olur.

Kabrin daralıp sıkışması ve daha başka kabir azabı çeşitleri haktır. Bunu inkâr eden her ne kadar kâfir olmaz ise de; bid'ata saplanmış olur. Zira, meşhur olan hadisi şerefleri inkâr etmektedir.

Kabir, dünya ile ahiret arasında bir geçit olduğundan; onun azabı da bir yüzü ile dünya azabına benzer. Bu da kesintiyi kabuldür. Bir başka yönü ile de ahiret azabına benzer ki; bu da onun cinsinden olduğu içindir.

Kabir azabına uğrayanların pek çoğu, sidik sıçramasından ve kalıntısından temizlenmeyenlerdir. Bir de, göz gezdirenlerdir.

★★★

MÜNKİR-NEKİR

Kabirde Münkir Nekirin suali de haktır. Bu, azim bir fitne olup büyük bir ihtilâdır.

Allahu Teala, kavl-i sabit üzere bize sebat ihsan eylesin.

★★★

KIYAMET GÜNÜ

O gün, semalar yarılacak; yıldızlar dağılacak; yerler ve dağlar parçalanacaktır. Hepsi de yokluğa katılacaktır. Nitekim, bu manaları Kur'an ayetleri kesin olarak anlatmakta ve bütün İslâm fıkraları da bu mana üzerinde karar kılmaktadırlar. Bunları inkâr eden kâfirdir.

İsterse mevhum mukaddimelerle küfrüne uydurma bir yol arasın ve o uydurma mukaddimelerle de sefihleri yoldan çıkarsın.

★★★

KABİRDEN KALKMAK-HESAP-MİZAN-SIRAT-CENNET-CEHENNEM

Kıyamet günü, kabirden kalkmak ve çürümüş, dağılmış kemiklerin canlanması haktır.

Amellerin hesaba vurulması, mizan kurulması, defterlerin uçup ashab-ı yemin olanlara sağdan, ashab-ı şimal olanlara da soldan gelmesi haktır.

Sırat, cehennem üzerine kurulmuştur. Cennetlik oradan geçip cennete gider. Cehennemlik dahi, onun üzerinden cehenneme düşer. Bu dahi haktır.

Bütün bu anlatılanlar, mümkin işlerdir; Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz onların vukuunu haber vermiştir. Bunları kabul etmek gerek. Hem de hiç duraklamadan ve mevhum mukaddimelerde şekke düşüp tereddüde kapılmadan.

"Resulün size getirdiğini alınız?"(57/7) mealine gelen ayet-i kerime bu manada nass-ı kat'idir.

★★★

ŞEFAAT

Salih ve hayırlı zatların; o gün, asiler ve şerliler hakkında şefaat etmeleri de haktır. Amma Gaffar Allah'ın izni ile.

Resulullah (sav) Efendimiz bu manada şöyle buyurdu:

"Ümmetimden büyük günah sahiplerine şefaatım vardır."

Hesaptan sonra, küffarın cehennemde ebedi kalması ve azapları haktır.

Müminlerin dahi cennette ebedi kalmaları ve onun nimetlerine dalmaları da haktır.

Fasık olan bir müminin cehenneme girmesi, orada bir müddet azap gör-

mesi caiz ise de, lâkin cehennemde ebedi kalmak onun hakkında yoktur. Bir kimsenin kalbinde zerre miktar iman olsa, o kimse, cehennemde ebedi kalmaz. Onun halinin neticesi rahmet, işinin döneceği yer ise, cennettir.

★★★

İMAN-KÜFÜR

İmanın ve küfrün dayanağı son nefestir.

Çok kere insan, bütün ömrü boyunca bu ikisinden biri ile muttasıf olur. Amma, sonunda onun zıddı ile tahakkuk eder. Asıl itibar neticeyedir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Çünkü sen, hibesi en bol olansın."(3/8)

İman, zaruret, tevatür yolu ile dinen bilinenleri kalben tasdikten ibarettir. Aynı şekilde onu ikrar etmek dahi zaruridir. Meselâ yüce Yaratıcının varlığına **ve** birliğine iman etmek gibi...

İnzal olunan kitaplara ve sahifelere de iman etmek gerek.

Enbiya-i kirama, melâike-i izama ilâ yevm'il-kıyam iman etmek gerek.

Ahirete, cesetlerin haşrine, cennette ve cehennemde azabın ve sevabın devamına, semaların yarılıp yıldızların dağılmasına, yerin ve dağların parçalanmasına da iman gerek.

Beş vakit namazın farz olduğuna, rikât sayılarını tayine, malların zekâtının farz olduğuna, Ramazan orucuna, güç yeterse Beytüllahü'l-haramı hacca iman etmek lâzımdır.

Şarab içmenin haram olduğuna, haksız yere adam öldürmenin, ana babaya asi olmanın, hırsızlığın, zinanın, yetim malı yemenin, tevatürle sabit olan faiz ve emsali şeyleri yemenin dahi haram olduğuna inanmak dini zaruriyat arasındadır.

Mümin, büyük günah irtikâbı ile imandan çıkmaz. Amma, büyük günahları helâl saymak küfürdür; onun irtikabı ise, fısktır.

Yerinde olur ki, iman sahibi kendisini gerçek mümin bile. İmanın sübutunu ve tahakkunu dahi itiraf etmesi gerek.

İstisna kelimesini, yani:

-İnşaallah demeyi imanına arkadaş tutmamalıdır. Zira, böyle bir kelime, şekten haber verip suret cihetinden imanın sübutuna münafidir. Neticesi, müphem olduğundan son nefese dönük olarak istisnayı kullansa dahi, yine de hale bağlı durumunda şüphe meydana getirmekten geri kalmaz. Şek ve şüphe suretini terk etmek ihtiyatlı hareket etmektir.

★★★

HULEFA-İ RAŞİDİN

Halifelerin daha faziletli olma durumları, hilâfet tertibi sıralarına göredir.

Ehl-i Hakkın, icmaı şu mana üzerine toplanmıştır ki, enbiyadan sonra, beşerin en faziletlisi, önce Hazret-i Ebu Bekir, sonra Hazret-i Ömer'dir. Allah her ikisinden de razı olsun.

Fakir'in anlayışına göre daha faziletli olmanın yüzü, menkıbelerin ve fa-

ziletlerin çokluğundan değildir. Elbette şudur: İmanda en başta olmak, mal harcamakta daha öncelik almak, herhalde nefsi vermekte evvel davranmak. Bu yapılanlar da dinin teyidi, Seyyid'ül-mürselin Resulullah (sav) Efendimizin şeriatının revac bulması içindir.

Din işlerinde başta giden, sonra gelenlerin üstazıdır. Sonra gelen, her neye nail olur ise, başta olanın devlet sofrasından nail olur.

Üstte anlatılan üç kâmil sıfatın mecmuu, Hazret-i Sıddık'a inhisar etmiştir.

O kimse ki, imanda başta olmak, mal harcamak, nefsi vermek aralarını birleştir; işte o, Hazret-i Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun.

Anlatılan devlet, bu ümmet içinde ondan başkasına müyesser olmamıştır.

İrtihali ile son bulan hastalığında Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İnsanlar arasında, nefsinde ve malında bana emniyet eden Ebu Bekir b. Ebu Kuhafe'den başka kimse yoktur. Eğer insanlardan bir halil bulacak olsaydım; Ebu Bekir'i kendime halil ederdim; lâkin, İslâm kardeşliği daha faziletlidir. Ebu Bekir'in penceresinden başkasının penceresini bana kapatınız."

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, beni size gönderdi; dediniz ki:

-Yalancısın...

Halbuki Ebu Bekir:

-Doğrusun... dedi; malını ve canını bıraktı. Bu durumda sahibimi bana bırakır mısınız?"

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Eğer benden sonra peygamber olsaydı; elbette Ömer b. Hattab olurdu."

Emirü'l-mü'minin Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Ebu Bekir ve Ömer, bu ümmetin en faziletlileridir. Her kim beni onlardan faziletli görürse, müfteridir. Müfterilerin dövüldüğü gibi, kamçı ile döverim.

Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında vaki olan muharebe ve münazaa, iyiye yorulmalıdır. Onlar, heva ve heves zannından uzak tutulmalıdır. Hatta, makam ve baş olmak sevdasından da, hatta rif'at ve menzilet talebinden de. Zira, bütün bu rezillikler, nefs-i emmareden gelir. Halbuki, bu büyüklerin nefisleri, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti ile saf ve temiz olmuştur.

Ne var ki, hilâfeti hakkında vaki olan muharebe ve çekişmelerde hak Hazret-i Ali tarafından idi. Muhalifleri ise, içtihadi sayılan hata ile hatalı idiler. Böyle bir hatadan dahi, ayıplanmaya ve taan etmeye yer yoktur. Fıska vardırmak şöyle dursun. Zira, bütün sahabe adalet üzere olup rivayetleri dahi makbuldür. Hazret-i Ali'nin (ra) muvafıkları ve muhalifleri rivayetlerde doğru olmakta bütünüyle müsavidir; itimada şayandır. Muharebe ve

çekişme onların birini yaralamak için olmamıştır.

Anlatılan manadan ötürü, hepsini sevmek gerek. Zira, onlan sevmek, Resulullah Efendimizi sevmektir. Resulullah Efendimize ve onlara salâtlar ve selâmlar. Çünkü Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse, onlan severse, beni sevdiği için sever."

Yine gereklidir ki, onlara buğzedilmeye... Zira, onlara buğzetmek, Resulullah (sav) Efendimize buğzetmektir. Nitekim bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Onlara buğzeden bana buğzettiğinden buğzeder."

Bu büyüklere tazim ve tevkir etmek, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize tazim ve kevkirdir. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Onlara tazimin olmayışı dahi, Resulullah (sav) Efendimize tazimin olmayışındandır.

Anlatılan manadan ötürü yerinde olur ki, Resulullah (sav) Efendimize tazim olacağından, onların tümüne tazim edile...

Şeyh Şibli şöyle dedi:

-Ashabına tazim etmeyen, Allah'ın Resulüne iman etmemiştir.

★★★

Sonra,

Üstte anlatıldığı üzere, itikadı düzelttikten sonra, mutlaka yararlı amelleri yapmak gerek.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İslâm, beş şeyin üzerine bina edilmiştir:

a) Lâ ilâhe illallah Muhammeden Resulullah..."(Allah'tan başka ilâh yoktur)

Bu şehadet, iman ve itikaddan ibarettir. Bu dahi, Resulullah (sav) Efendimizin tebliği ile sabittir. Nitekim, yukarıda anlatıldı.

b) "Namaz kılmak."

Bu namaz, dinin direğidir.

c) Malın zekâtını vermek,

d) Ramazan ayı orucunu tutmak,

e) Beytüllahı haccetmek.

Allah'a ve Resulüne imandan sonra, ibadetlerin en faziletlisi namazdır. İman gibi bizatihi güzeldir. Amma, diğer ibadetler böyle değildir. Onların güzelliği zatî değildir.

★★★

NAMAZ

Tam bir taharatten sonra; bağlı ve güzel teemmül ederek namazı eda etmek lâzımdır. Yani şeriat kitaplarında beyan edildiği üzerine. Hem de hiç ara vermeden.

Namazın rükuuna, secdelerine, oturmalarına, kalkmalarına ve diğer erkânına riayet etmek lâzımdır ki, namaz kemal üzere eda edilmiş ola.

Oturmalarda, kalkmalarda, rükuda ve secdelerde sükuneti ve tumanineti elden bırakmamalıdır. Kolay tarafına kaçmamaya da dikkat etmelidir.

Namazları, ilk vakitlerinde eda etmek iyi olur. Tembellik ve cahillik sebebi ile son vaktine tehir etmek yerinde olmaz.

Asıl makbul olan kul, sırf onun emri olduğundan Mevlâsının emrine imtisal edendir. Zira, emre imtisali tehir etmek, baş kaldırmaktan ve edep dışı hareketten ileri gelir.

Farisi ibarelerle yazılan fıkıh kitaplarından birinde de sahip olmak yyerinde olur. Meselâ, Tergib-i Salât, Teysiri'l-Ahkâm gibi. Hem de her zaman. Şer'i meseleleri onlardan alıp onların muktazasına göre amel etmelidir.

Gülistan ve benzeri kitaplar, Farisi fıkıh kitaplarının yanında fuzuli şeylere dahildir. Hatta, zaruri işlere nisbetle malayaniden sayılır. Dinen muhtaç olunanları lâzım sayıp ondan sonrasına iltifat etmemelidir.

TEHECCÜD NAMAZI

Teheccüd namazı dahi, bu tarikatın zaruri işleri arasında sayılır. Onun için de çalışmak gerek. Zaruri bir durum olmadan, terk edilmemelidir.

Eğer bu iş, ilk zamanlarda biraz zor olur da, uyanmak kolay olmaz ise, hizmetçilerden bir cemaatı vazifelendirmeli ki, istense de, istenmese de uygandıralar; uykuda bırakmayalar. Birkaç gün sonra, kalkmak âdet haline gelir; o zaman zorlamaya hacet kalmaz.

Bir kimse, gecenin sonunda kalkacak ise, yatsıdan sonra, gecenin evvelinde uyumalıdır. Hem de, başka faidesiz şeylerle meşgul olmadan. O vakit tevbe, istiğfar, iltica, tazarru, masiyetleri ve günahları hatırlamak, noksanları ve ayıpları düşünmek, ahiret azabından korkmak, daimi azabdan çekinmek için bir ganimet bilinmelidir. Sübhan Haktan af ve mağfiret dilenmelidir. Kalbe dönük olarak, şu cümleyi dille yüz kere okumalıdır:

-**Estağfirullahe'l-azim, ellezi lâ ilâhe illa hüve'l-hayye'l-kayyume ve etübi ileyhi Sübhanehu...** (Hayy Kayyum olan Büyük Allah'tan bağışlanmamı diler, o Sübhana tevbe ederim)

Yine bu cümleyi, ikindi namazından sonra yüz kere okumalıdır. Abdestli veya abdestsiz olabilir. Hem de hiç terketmeden. Bu manadan olarak, bir hadis-i şerifte şöyle anlatıldı:

"Ne mutlu, amel defterinde çokça istiğfar bulunanlara."

★★★

DUHA NAMAZI

Eğer duha namazını kılmak da müyesser olur ise, büyük bir devlettir. Hiç olmazsa, iki rekât kılmaya çalışmalıdır. Daha çok rekâtı, teheccüd namazı rekâtları gibi on iki rekâttır. Vaktin ve halin iktizasına göre, her ne miktar eda edilecek olursa, o da bir ganimettir.

★★★

TESBİH DUALARI

Her farz namazının edasından sonra, Ayete'l-Kürsiyi (Bakara suresi: 255. ayet) okumaya çaba harcamalıdır. Bu manada, bir hadisi şerif şöyledir:

"Her farz namazının sonunda bir kimse, Ayete'l-Kürsiyi okursa, onun cennete girmesine ancak ölüm manidir."

Beş vakit namazın edasından sonra, şu cümleleri de okumak gerek:

a) Otuz üç kere şu tenzih cümlesini okumalıdır: Sübhanallah... (Allah Sübhandır)

b) Otuz üç kere tahmid cümlesini okumalıdır: Elhamdülillah... (Hamd Allah'a mahsustur)

c) Otuz üç kere şu tekbir cümlesini okumalıdır: Allahue-ekber... (Allah en büyüktür)

Bir defa da şu cümleyi okumak gerekir:

-Lâ ilâhe illallahü vahdehu lâşerike lehu lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü yuhyi ve yümiytü ve hüve alâ külli şey'in kadir... (Allah'tan başka ilâh yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Mülk onundur. Hamd ona mahsustur. Öldürür ve diriltir. O, her şeye kadirdir)

Böylece yüz adet tamam olmuş olur.

Her gün ve gecede yüz kere şu tesbihi okumalıdır; zira çok sevabı vardır:

-Sübhanellahi ve bihamdihi... (Allah sübhandır, ona hamd olsun)

Sabah oldukta şu duayı bir kere okumalıdır:

-Allahümme ma ashaba bi min nimetin ev biahadin min halkıke feminke vahdeke la şerike leke fe leke'l-hamdü ve leke'ş-şükrü... (Allahım, beni ve halkından birini sabaha erdiren senden bir nimettir. Birsin. Şerikin yoktur. Hamd sana, şükür sana)

Aynı duayı akşam da okumalıdır; ancak:

-Ma eshaba... (Sabaha erdiren) cümlesi yerine:

-Ma emsa... (akşamı ettiren) cümlesini kullanmalıdır. Sonuna kadar da okumalıdır. Bu manada gelen bir hadis-i şerif şöyledir:

"Bir kimse, bu duayı gündüz okursa, o günün şükrünü eda etmiş olur. Bir kimse bu duayı gece okursa, o gecenin şükrünü eda etmiş olur."

Bu dua virdini abdestli okumak gerekli değildir. Bütün vakitlerde okunabilir.

MALLARIN ZEKATI

Malların zekâtını vermek dahi, dinin yapılması zaruri sayılan vazifeleri arasındadır. Bunun da, eda edilmesi ve yerlerine sarf edilmesi gereklidir. Hem de isteyerek. Aynı zamanda bunu bir nimet bilmelidir.

Allahu Teala şu:

-Benim nimetimden ve ihsanımdan sayılan kırk hisseden bir hisseyi fakirlere ve çaresizlere veriniz. Ben de bunun mukabilinde size bol ecir, güzel mükâfat veririm.

Manayı ki, anlatıyor; bu küçük parçayı vermekte durmak ve onun verilmesi işinde cimrilik etmek insafsızlığın son derecesidir. Hatta isyan ve zulümdür.

Şer'i emirleri yerine getirmekte böyle bir tavakkufun menşei, kalbi maraz olup semavi hükümlere yakinin olmamasındandır. [illegible]ndaki şeyleri

kalben tasdik etmeden, mücerred kelime-i şehadet söylemek yeterli değildir. Zira, o kelimeyi münafıklar da söylemektedirler. Kalb yakininin alâmeti odur ki, şer'i emirler, severek, isteyerek yerine getirile...

Zekâtın edası için, fakire verilen bir fülüs, bu niyetin dışında verilen binlerce sadakadan daha faziletlidir. Zira, bu farzın edası olup öbürü de, nafile iştir. Farzın edasına nisbetle, nafile olan, bir şeyden sayılmaz. Hatta, bir itibarı da yoktur. Keşke onun için, denize nisbetle bir damla hükmü olsaydı; o da yoktur.

Şeytanın aldatmacalarındandır ki, insanları zekât vermekten alır; onları nafilelere götürür; böylece, onların zekât vermesini engeller.

★★★

RAMAZAN AYI ORUCU

Mübarek Ramazan ayının orucunu tutmak dahi, İslâm vaciplerinden ve dinin zaruri sayılan vazifelerindendir. Bunun edasında da ihtimam göstermek gerek. Duyulmayan özürlerle, oruç yemek yerinde değildir. Oruç için, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Oruç, cehennem ateşine kalkandır."

Seferde olmak, hastalanmak gibi özürlerden; oruç yenir ve oruç tutmaya bir engel çıkarsa, bu özürler bittikten sonra, hiç ara vermeden hemen oruç tutmalıdır. Tembellik ederek, akşamların sabahların geçmesine bırakmamalıdır. Zira, kulun külli ihtiyarı yoktur. Elbette onun bir Mevlâsı vardır ki, onunla emirlerini ve yasaklarını yaparak geçinmek gerek. Necat ümidi, ancak bu şekilde tasavvur edilir. Eğer böyle yapmaz ise, asi bir kul olur ki, onun cezası, çeşitli azaplardır.

★★★

HACCA GİTMEK

İslâm erkânından beşincisi Beyt-i Haram'ı haccetmektir. Bunun da şartları vardır; fıkıh kitaplarında anlatılmıştır. O şartlar tahakkuk ettikten sonra, bu haccın edası vacip olur. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Hac, kendisinden önce yapılan masiyetleri yıkar."

★★★

Şeriatın tesbit ettiği helâle ve harama dikkat etmelidir. Sahib-i Şeriatın yasak ettiği şeylerden de imtina etmelidir. Ona ve âline salât ve tahiyyet olsun. Şer'i sınırları dahi korumak gerek.

Şayet matlub olan selâmet ve necat ise, bu tavşan uykusu ne zamana kadar sürecek? Gaflet pamuğu ne zamana kadar kulakta tıkalı kalacaktır?

Tavşan uykusundan uyandırılır, pamuk dahi kulaktan çıkarılır; amma o zaman ele geçen nedamet ve hasretten başka bir şey olmaz. Onun kıyameti de kopmuş olur.

Uyandırılmadan evvel uyanmak gerek! Zira o zaman şeriat emirleri ile amel etmek, yasaklarından da kaçınmak, ahiret azabından kurtulmak babında hiçbir işe yaramaz. Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler, kendinizi ve ehlinizi ateşten koruyunuz; onun tu-

tuşturucusu insanlarla taştır."(66/6)

★★★

İtikadı tashih edip şeriatın iktizasına göre yararlı amelleri işledikten sonra; vakitleri şanı büyük Allah'ın zikri ile mamur eylemek gerek. O şeriat sahibine salât ve selâm olsun. Allahu Teala'nın zikrinden dahi asla fariğ olmamalıdır.

Zahir halk ile meşgul olsa dahi, batını yüce Hakla kılmalıdır. Yüce Hakkın zikri ile de lezzet almalıdır.

Üstte anlatılan devlet, Hacegân tarikatı müptedilerine ilk adımda, kâmil ve mükemmel şeyhin sohbeti sonunda Allah'ın inayeti ile müyesser olur.

İhtimal ki, bu manada size iman hasıl olmuştur. Hatta ondan bir nasip de gelmiştir; isterse az olsun.

Hasıl olan her ne ise, onu korumalı; şükrünü eda etmeli ve daha ziyadesine de ümitli olmalıdır.

Nakşibendiye Hazretlerinin tarikatında nihayetin bidayete derc edilmesi bulunduğundan; bunda hasıl olan az şey çok sayılır. Zira, salik bidayette; nihayetten haberdar olmaktadır. Amma müptedi salike düşer ki, çok olsa dahi, kendisine nasıl olanı az bula... Amma şükrünü eda etmekten de geri kalmamalıdır. Elbet, şükrünü eda etmeli; ziyadesine dahi talip olmalıdır.

Zikirden asıl maksat, Sübhan Hakkın gayrına olan taallukun zeval bulmasıdır. Kalb marazı dahi, bu gayn sayılanlardan ibarettir. Bu zeval hasıl olmadıktan sonra, iman hakikatından yana nasip gelmez. Şeriat hükümlerinin edasında dahi sühulet ve kolaylık olmaz.

Bir şiir:

Ayıkın, zikredin halkın Rabbını zira;
Safadır kalblere, hem gıdadır ruhlara...

★★★

Yemekten ve içmekten matlub olan, nefsin hazzı olmamalı; elbette, ibadete güç kuvvet husule edilmesi olmalıdır. Başta böyle bir niyet kolay olmaz ise, zorla yapmaya çalışmalıdır. Bu niyet meydana gelmesi için de, iltica ve tazarru etmelidir.

Aynı şekilde, elbise giymek niyeti dahi, ibadet ve namaz edası için tezyin olmalıdır. Bu manada varid olan ayet-i kerime şöyledir:

"Her namazgâh katında zinetinizi alın."(7/31)

Yani güzelce giyinin.

Güzel elbise giymekten maksat, halka gösteriş olmamalıdır; zira böyle bir şey yasak edilmiştir.

Gayret edilmeli ki, cümle fiillerde, hareketlerde ve sükunlarda nazara alınan yüce Sultan Mevlâ'nın rızası buluna... Onun şeriatı ile amel göz önünde tutulmalıdır.

Bu vakitte zahir ve batından her biri, yüce Hakka müteveccih olmalı ve onun zikrini yapmalıdır. Meselâ, evvelinden ahirine kadar gafletten ibaret olan uykuyu kul murat ettiği zaman; niyetli taatın edasında gelecek tembelliği atmak olur ise, o uyku bu niyetle aynen ibadet olur. Bu uyku devam

ettiği süre; o kimse taatta gibi sayılır. Çünkü, taatın edası niyeti ile uyumaktadır. Bu manada gelen bir hadisi şerif şöyledir:

"Alimin uykusu ibadettir."

Üstte anlatılan manaların sizde husule gelmesini bugün sizin için zor biliyorum. Şunun için ki: Birçok engellerin hücumu vardır; âdetlere ve resmiyetlere tutunmak vardır. Bu arada nazarda olan da, şeriatın zıddı kızgınlık ve tutuculuktur (yani cahiliyet işlerine). Halbuki şeriat; resmiyetleri, yersiz âdetleri def etmek ve nefs-i emmareden gelen cahiliyet kızgınlıklarını ve burun kaldırmalarını kaldırmak için gelmiştir.

Lâkin kalb zikrine müdavemet edildiği; ara verilmeden; şartlarına riayetle beş vakit namazı kılındığı; imkân elverdiği kadar şeriatın helâline ve haramına da dikkat edildiği takdirde ihtimal ki, bu mananın güzelliği çıkar ve ona rağbet hasıl olur.

★★★

Bu nasihatların yazılmasından bir bşaka mana da odur ki, bu nasihatlarla amel etmek husule gelmesi dahi, en azından noksanı ve kusurları itiraf hasıl ola... Böyle bir şeyin meydana gelmesi dahi büyük bir devlettir.

Bir şiir:

Eren bulur özünden üstün devlet türü;
Ermeyene de yeter gamı, kaybından ötürü...

O halde Allah'a sığınmak gerekir ki, nailiyet olmaz; nailiyet olmadığından ötürü de gam çekilmez. Amel edilmez; amel edilmeyişinden de pişmanlık duyulmaz. Böyle bir şeyi de ancak cahil isyankâr yapar. Böyle bir kimse de, başını ubudiyet bağından sıyırmış, ayağını dahi kulluk kaydından çıkarmıştır.

★★★

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet var. İşlerimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)

★★★

Vakit, hal, zaman, mekân bir şey yazmaya müsait olmasa dahi, lâkin, kemal üzere olan şevkinizi, rağbetinizi gördüğümden zorla olsa dahi birkaç satır yazdık. Ve onları Kemaleddin Hüseyin'e teslim ettik.

Sübhan Allah, bunların iktizası ile amel etmeyi nasip eylesin.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

430. MEKTUP

MEVZUU: a) Yüce Hakkın masivası ile taallukun olmaması.

b) Yüce Hak talipleri ile sohbete teşvik.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

★★★

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Herhalde, daima, darlıkta ve geniş-

likte.

Süleyman ile gönderilen mektub-u şerif hediyelerle beraber ulaştı. Allahu Teala, sizleri hayırla mükâfatlandırsın.

★★★

O mektuba yazmışsın ki:

-Bu seferden maksud olan, husulü zor bazı maksatların husulüdür.

Amma, ümitli olmalısınız. Zira, şu ayeti kerime vardır:

"Hakikaten güçlükle beraber kolaylık vardır; muhakkak güçlükle beraber kolaylık var."(94/5-6)

Bu manada, İbn-i Abbas (ra) şöyle dedi:

-İki kolaylığı, bir zorluk alt edemez.

Sıkıntılı hallerle dolu olan hallerden neler yazayım da, onlarla dostların gönüllerini karıştırayım. Bununla beraber, belâ suretinde bize afiyet ihsan eylediği için Allahu Teala'ya milyonlarca şükürler olsun.

İki zıddı bir araya getiren, iki münafi şeyi arkadaş eden yüce Sübhandır.

★★★

Bir gün, Kur'an-ı Mecid okuyordum; şu mealdeki ayete geldim:

"De ki; babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, zevceleriniz, kabileniz, elde ettiğiniz mallar, kesadından korktuğunuz ticaret, beğendiğiniz meskenler; size Allah'tan, Resulünden, onun yolunda cihaddan daha sevimli ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin...

Ve... Allah fasıklar güruhuna hidayet etmez."(9/24)

Bu ayeti kerimeyi okumaktan bana çokça ağlama geldi, korku bastı.

Bu esnada halimi mütalaa ettim. Kendimi şöyle buldum: Bunların hiçbiri ile taallukum yoktur. O kadar ki, bunların hepsi telef olup bir hiç durumuna gelecek olsa, şeriatta yasak ve çirkin bir işin cevazı vaki olmaz. Bunların hiçbiri, o işe tercih edilmez.

Kalan maksadımız o ki:

Arkadaşlar, bizimle Allah için sohbet ettiklerinden, bize gereken de odur ki, onlara ikram edelim ve onların zahir ve batın hallerinden haberdar olalım.

Bu manada şu kudsi hadis meşhurdur:

"Ya davud, bana talip olan birini görürsen, onun hadimi ola."

Yerinde olur ki, bundan sonra taliplere, öncesinden daha çok teveccüh edile. Onlardan yüz çevirmek kokusu ve iltifat etmemek görülmez ola...

İkinci olarak, şu husus da vardır ki, yazasınız, akrabiyet üzerine yazıları mektup anlaşıldı mı, anlaşılmadı mı? Eğer anlaşıldıysa, ne alâ; anlaşılmadıysa, tereddüd edilen yeri yazınız.

Bundan daha ziyade ne yazayım?

Sübhan Allah'tan dileğimiz; selâmetiniz, afiyetiniz, sebatınız, istikametiniz ve başarınızın artmasıdır. Akibetinizin de güzel olmasıdır.

Vesselâm...

★★★

431. MEKTUP

MEVZUU: Hak Teala'nın kazasına (hükmüne) razı olup sabretmek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

★★★

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Afiyette ve belâda, darlıkta ve genişlikte.

Hakim Zat'ın fiili, hikmetten dahi değildir. Herhalde o fiili ile salâh diler.

Bu manada bir ayeti kerime meali:

"Ola ki, bir şey hoşunuza gitmediği halde, sizin için hayırlı olur; bir şeyi de seversiniz, amma o, hakkınızda şer olur. Halbuki Allah bilir, siz bilemezsiniz."(2/216)

Allahu Teala'nın verdiği iptilâya ve onun kazasına (hükmüne) razı olunuz.

Onun taatı üzerine sebat edip ona karşı masiyet işlemekten de sakınınız.

Ayet-i kerime mealleri:

"Biz, Allah içiniz; ona döneceğiz."(1/156)

"Size isabet eden bir musibet ellerinizin kazancı sebebi iledir; birçoğunu da bağışlar."(42/30)

Sübhan Allah'a tevbe ediniz. Ellerimizin yersiz kazancından istiğfar ediniz.

Sübhan Allah'tan af ve afiyet dileyiniz. Zira o, yüce Zat, affı sever. Belâdan da gücünüz yettiği kadar kaçınız. Zira, güç yetmeyen şeylerden kaçmak, peygamberlerin sünnetidir. Onlara salât ve selâm olsun.

Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Selâm size ve sair hüdaya ittiba edenlere. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar ve üstün selâmlar.

★★★

434. MEKTUP

MEVZUU: Müşriklerin necasetinden murad, onların batıni habasetleri ve kötü itikadları olduğu; görülen necisin aynı olmadığı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Maksud Ali Tebrizi'ye yazmıştır.**

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Ey mahdum-u müşfik.

Hüseyni tefsirinin gönderilmesinden maksadın ne olduğu bilinmedi. Tefsir sahibi, ayet-i kerimenin manasını, Hanefi imamlarının görüşüne muvafık olarak beyan etmiştir. Necasetten dahi şirki, batın habasetini, kötü itikadı murad etmiştir.

Daha sonra:

-Bunlar, necasetlerden sakınmazlar, dediğine gelince... Bu mana, bugünlerde ehl-i İslâm'ın pek çoğunda mevcuttur.

Bu cihetten, ehl-i imanın avamı ile küffar arasında fark kalmamıştır.

Eğer necasetten sakınmamak; bir şahsın necasetine sebep olsaydı, o zaman iş zorlaşırdı. Halbuki İslâm'da zorluk yoktur.

İbn-i Abbas'tan nakledilen:

-Müşrikler, necasetin aynıdır; köpekler gibi, cümleye gelince... Bu ve emsali nakiller azdır. Din büyüklerinin çoğundan nakledilmiştir ki, hepsi de tevile ve tevcihe hamledilir.

Onlar, necasetin aynı nasıl olabilirler ki, Resulullah (sav) Efendimiz, bir Yahudinin evinde yemek yemiş ve bir müşrikin kabından da abdest almıştır. Hazret-i Ömer Faruk dahi Nasrani bir kadının kabından abdest almıştır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir0

"Ancak, müşrikler necistir."(9/28) mealine gelen ayet-i kerime sonradan gelip anlatılan manaları neshetmiştir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Böylebbir şeyin caiz olması, bu makamda yeterli değildir. Elbette ayetin sonradan nazil olduğunu isbat eylemek gerek. Ta ki, böylece nesih davası sıhhata kavuşa... Zira hasım, men'in ötesindedir. Ayetin sonradan geldiği kabul edilse dahi, haramlığı isbat eylememesi gerekir. Dolayısı ile, burada murad, batın habasetinin necasetidir. Zira, şöyle nakledilmiştir:

-Enbiyadan hiçbir nebi, bir şey irtikab etmemiştir ki; o şeyin sonu, kendi şeriatında veya başka bir peygamberin şeriatında haram çıksın veya neticede haram kılınsın. İsterse, irtikâb edildiği zaman, mubah olsun.

Şarabı görmez misin? Önceleri mubahtı; sonradan haram oldu. Bundan da hiçbir nebi içmemiştir.

Eğer müşriklerin netice işleri, zahiri necasete varmış olsaydı; köpekler gibi aynı necis olsalardı, alemlerin Rabbı Allah'ın mahbubu olan Resulullah (sav) Efendimiz, onların yemeklerini yemesi şöyle dursun; onların kablarına dahi elini sürmezdi.

Anlatılandan başka, necisin aynı olan, her zaman necisin aynı olur. Bunun geçmişte mubah olmasına yer yoktur; hatta gelecekte de... Mana böyle olunca, eğer müşrikler necisin aynı olsaydı; taa başından beri öyle olmaları gerekirdi. Resulullah (sav) Efendimiz dahi ölçüsüne ve iktizasına göre başta muamele ederdi. Böyle olmadığına göre, değildir.

Sonra,

Dinde zorluk atılmıştır. Bu durumda malumdur ki, onların necasetine hükmetmek, onların necis olduklarına itikad etmek cidden Müslümanları sıkıntıya sokmanın kendisidir. Onları zorluğa ve meşakkate atmaktır.

Hanefi imamlanna minnettar olmak lâzımdır. Şunun için ki: Müslümanlara bir çıkış yolu hazırladılar ve onları haram irtikabından da çıkardılar. Onların iyiliklerini kabahat ve ayıp görüp kendilerin taan etmek şöyle dursun...

Sonra, müçtehide itiraz yeri nerede? Zira, onun hatası için dahi sevaptan bir derece vardır. Ona uymaya gelince, hatalı olsa dahi, necatı mucibdir.

Müşriklerin yemeklerinin ve içmeklerinin haram olduğuna kail olup da, onlardan içtinab edenlere gelince, bunları yiyip içmekten kurtulmak adeta muhaldir. Bilhassa Hindistan beldelerinde... Çünkü bu iptilâ oralarda daha ziyadedir.

Dini bir meselede ki, umumi belva vardır; evlâ olan, işlerin en kolayı ve en sühuletli olanı ile fetva vermektir. Amma hangi müçtehidin kavli ile olursa olsun. İsterse, kendi mezhebine muvafık olmasın.

Şu ayet-i kerimeler, bu manaya işarettir:

"Allah, size kolaylık murad eder; zorluk murad etmez."(2/185)

"Allah, sizden hafifletmek ister. İnsan zaif olarak yaratılmıştır."(4/28)

Allah'ın halkına tazyik etmek, onlara eza vermek haramdır; Sübhan Hakkın rızasına münafidir.

İmam-ı Şafii'nin sıkı tuttuğu bazı meselelerde, Şafii mensupları Hanefi mezhebine göre fetva verirler. Bunun sebebi de, halka kolaylık olmasıdır. Meselâ zekât işlerinde... Şafii mezhebine göre, zekâtın verilmesi yerli yerinde olmalıdır. (Yani ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerde belirtildiği üzere...) Zekâtın verilecek yerlerinden biri de, müellef-i kulubdur. Halbuki, bugün bunlar yoktur. Bunun için de, Şafii mezhebi mensupları Hanefi mezhebine göre şöyle fetva vermişlerdir:

-Onlardan hangi sınıfa zekât verilecek olursa yeterlidir.

Sonra,

Şu mana dahi açıktır ki, eğer müşrikler, aynen necis olsalardı; imanla da temizlenemezlerdi.

İşte üstte anlatılan manalar da gösteriyor ki, onların necis olmaları, zevali kabil olan inançlarındaki habasettir; inanç mahalli olan batına inhisar etmektedir. Batının necaseti ise, zahirin taharetine münafi değildir. Bu mana, herkese, büyüğe ve küçüğe malumdur.

Şu da bir başka manadır ki:

"Ancak, müşrikler necistir"(9/28) mealine gelen ayet-i kerime müşriklerin halinden ihbardır. İhbar ise, ne nasih olur; ne de mensuh. Zira, nesh, şer'i bir hükmün yapılmasındadır; bir şeyden ihbarda değildir.

Yerinde bir mana olur ki, müşrikler, bütün vakitlerde necis olarak ve necisten murad ise, inancın habaseti ola. Böyle olmalı ki, delillere bir muaraza çıkmaya ve onlara dokunmakta dahi bir mahzur bulunmaya. Hem de, vakitlerin hiç birinde...

"Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helâl olduğu gibi; sizin yiyeceğiniz dahi onlara helâldir"(5/5) mealine gelen ayet-i kerimeyi okuduğum gün, karşılığında demiştiniz ki:

-Burada, yiyecekten murad buğday, nohut ve mercimektir.

Ehl-i örf, bu tevili kabul etmiş olsalardı, bu sıkıştırmaya hacet kalmazdı. Lâkin, mutlaka insaf lâzımdır.

Bu kadar sözü uzatıp baş ağrıtmaktan asıl maksad, halka merhamet edilmesini ve umumi manada necasetlerine hüküm verilmemesi gereğini

anlatmaktır. Küffarla karışık durmaları sebebi ile ehl-i İslâmın necasetine dahi itikad edilmemesi gereğini anlatmaktır. Zira, onlarla olmaktan kaçıp kurtulmanın imkânı yoktur. Mevhum necaset dolayısı ile, Müslümanların yiyip içtiklerinden dahi içtinab edilmeye. Bu durumda, anlatılan hüccete dayanarak, her şeyden teberri etmek gerek. Böyle bir şey de ihtiyat sanılır. Halbuki ihtiyat, bu gibi ihtiyatı terk etmektir.

Bundan daha ziyade ne yazayım.

Bir şiir:

Korktum da açtım dertlerimden birazısını;
Bıktırmasın sizi çok, dedim pek azını...

Vesselâm...

★★★

436. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizin ashabının menkıbeleri, aralarında merhamet ve şefkatleri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Murad Keşmiri'ye yazmıştır.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Muhammed, Allah'ın Resulüdür. Onun maiyetinde bulunanlar, küffara karşı çetindirler. Kendi aralarında da merhametlidirler. Onları rükû edici ve secde edici olarak görürsün. Onlar daima Allah'tan fazl-ü kerem ve rıza isterler. Secde izinden meydana gelen nişanları yüzlerindedir.

İşte, onlann Tevrat'taki vasıfları budur.

İncil'deki vasıfları da şöyledir:

Onlar, filizini yarıp çıkarmış, gitgide onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sapları üzerine doğrulup kalkmış bir ekine benzerler ki bu, ekicilerin de hoşuna gider. Ta ki, bunlarla kâfirler öfkelensin. İçlerinden iman edip iyi amel ve hareketlerde bulunanlara Allah hem mağfiret, hem de büyük mükâfat vaadetmiştir."(48/29)

Üstte meal olarak anlatılan ayet-i kerimede, Sübhan Allah, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabını medhetti. Ona ve diğerlerine salât ve selâm olsun. Yani onların bazısının bazısına olan tam merhametlerinden ötürü. Ki onlar, bu merhamet üzere bulunmaktadırlar.

-Rahiym lâfzı, ayet-i kerimede (Arapça aslına göre) geçen:

-"**Ruhema...**" lâfzının cem sığasından tekidir ki, merhamette mubalağayı tazammun etmektedir.

Aynı zamanda sıfat-ı müşebbehedir. Sıfat-ı müşebbehe dahi, istismrara delâlet etmektedir. Bu da, onların merhametlerinin devamlı oluşuna işarettir.

Onların bu merhamet durumu, Resulullah (sav) Efendimizin hayatında iken ne ise, irtihalinden sonra da aynı olmuş, hiçbir değişme olmamıştır. Her ne şey ki, onların, bazısından bazısına karşı olan merhamete münafidir; kendilerinden atılmıştır. Böyle olması gereklidir, hem de daima... Ba-

zısının bazısına olan buğuz, kin, hased, düşmanlık ihtimali onlardan atılmıştır. Hem de her zaman için...

Ashab-ı kiramın bütünü ki, bu beğenilen sıfatlarla muttasıf olmuşlardır; nitekim:

"Ellezine" (Onlar.)" (48/29) lâfzı, umumi ve istiğrak sıgası ile gelmektedir. Bu durumda, ashabın büyükleri için ne diyelim? Zira, bu sıfatlar, onlarda daha tamam ve daha kemallidir. Hem de fazlası ile... Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ümmetime ümmetimin en merhametlisi, Ebu Bekir'dir."

Resulullah (sav) Efendimiz, Hazret-i Faruk şanında ise, şöyle buyurdu:

"Benden sonra, peygamber gelecek olsaydı; Ömer olurdu."

Yani nübüvvetin levazimi ve kemalâtı, bütünüyle Hazret-i Ömer'de vardır. Lâkin, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizle nübüvvet makamı kapandığı için; bu makam devleti ile müşerref olmamıştır.

Nübüvvet levazimi arasında, halka tam rahmet ve şefkat vardır.

Sonra, o rezil hallerdir ki, şefkata ve merhamete münafi olup kin, hased, buğz, düşmanlık gibi kötü huylardan sayılır; Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti ile şerefyab olanlarda nasıl tasavvur edilir? Zira onlar, ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin en faziletlileridir. Bütün dinleri nesheden bu din ehlinin en önde olanlarıdır.

Onların asırları, asırların hayırlısıdır. Onların sahibi dahi, resullerin ve nebilerin en faziletlisidir.

Anlatılan düşük sıfatlar, bu ümmetin en küçüğüne dahi, ardır. Şayet onlar, bu düşük sıfatlarla mevsuf olsalardı; bu ümmetin en faziletlileri olmak şerefine nasıl nail olurlardı? Ne yüzle bu ümmet, ümmetlerin hayırlısı olacak ve imanda ileri olmanın ve mal harcamakta, nefsi vermekte er davramının ne meziyeti olacaktır? Fazileti nedir?

Sonra, hayırlı asır olmasına ne tesiri olacaktır? Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbet faziletine ne eser terettüb edecektir?

O kimseler ki, ümmetin evliyası ile sohbette bulunmaktadırlar; bu sebeple de, anlatılan bu rezil huylardan kurtulurlar; bu durumda o cemaatta bu kötü huyların bulunması nasıl tevehhüm edilir? Halbuki onlar, Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinde ömür tüketmişlerdir. Onun dinini teyid, şeriatına yardım ve kelimesini ilha için mal ve can harcamışlardır.

Meğer ki böyle bir tevehhüm, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin azameti ve şerefi gözden düşe ve tevehhüm edile ki, onun sohbeti, bu ümmetin bir velisinin sohbetinden daha noksandır! Böyle bir şeyden Allah'a sığınırız.

Mukarrer olan durum şu ki: Ümmet velilerden hiçbiri, o ümmetin sahabelerinden bir sahabenin mertebesine ulaşamaz; peygamberlerinin mertebesi şöyle dursun...

Bu manada Şeyh Şibli şöyle dedi:

-Ashabını tazim etmeyen, Allah'ın Resulüne iman etmiş olmaz.

İnsanlardan bazıları sanır ki:

Resulullah (sav) Efendimizin ashabı iki fırkaya ayrılmıştır. Onlardan bir fırkanın Hazret-i Ali ile muvafakatı vardır; diğer fırkanın dahi, onunla muhalefeti vardır.

Bu iki fırkadan her birinde ise, diğerine karşı düşmanlık, buğuz, kin vardır. Onlardan bazısı dahi, iki yüzlü olarak, bazı çıkarları düşünerek bu sıfatlarını gizlemiştir.

Yine sanmışlardır ki, bu rezil huylar ve onlarda bulunan diğer kötülükler, birinci asra kadar uzamıştır.

Anlatılan tevehhüm sebebi ile, Hazret-i Ali'nin (ra) muhaliflerini şerli anlatırlar ve onlara yakışmayan isnadları yaparlar.

İnsaf edilmesi gerek...

Anlatılan mana takdirine göre her iki fırka da taana uğratılmaktadır. Düşük sıfatlarla muttasıf bulunmaktadırlar. Bu ümmetin en faziletlileri, bu ümmetin en şerlileri durumuna düşürülmektedir; hatta bütün ümmetlerin en şerlileri!.. O ümmetin hayırlı oluşu, şerli olmaya geçmektedir!..

Hangi insafla, Hazret-i Ebu Bekir (ra) ve Hazret-i Ömer (ra) anlatılan tevehhümle kötü olarak anılmaktadır? Din ulularına münasip düşmeyen işler isnad edilmektedir!..

Hazret-i Ebu Bekir (ra) bu ümmetin en müttakisidir. Hem de, Kur'an'ın kat'i hükmü ile... Müfessirlerden İbn-i Abbas ve diğerleri birleştiler ki:

"Halbuki en müttaki, Allah katında temizlik bulmak için verendir ve ondan (ateşten) **uzaklaştırılacaktır."**(92/17-18) mealine gelen ayet-i kerimeler, Hazret-i Ebu Bekir şanında nâzil olmuştur. Burada:

"Ey müttaki..." (92/17-18) Hazret-i Ebu Bekir'dir. Allah ondan razı olsun.

Allahu Teala ki, bir şahıs hakkında:

"En müttaki..." (92/17-18) buyurur. Yani ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin en müttakisi... Şimdi düşünmek gerek: Onu tekfir etmek, fıska vardırmak, dalâlette saymak şenaat yolunda hangi hadde ulaşır!..

İmam Fahreddin-i Razi, üstte anlatılan ayet-i kerimeyi delil tutarak, Hazret-i Ebu Bekir'in en faziletli olduğunu çıkardı. Allah ondan razı olsun. Çünkü:

"En keremliniz, en müttaki olanınızdır."(49/13) mealine gelen ayet-i kerime hükmüne göre, yüce Hakk katında bu ümmetin en keremlisi olma şerefi nass-ı lâhik hükmüne göre, yine Hazret-i Sıddık'ın olan. Allah ondan razı olsun.

Eimme-i selefin isbat ettiklerine göre, ki bunlardan biri de, İmam-ı Şafii'dir; Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları üzerine sahabenin ve tabiinin icamı vardır. Allah onlardan razı olsun.

Hazret-i Ali dahi, her ikisinin daha faziletli oldukları üzerine hükmetmiştir. Allah onlardan razı olsun.

Muhaddislerin en büyüklerinden olan Zehebi şöyle anlattı:

-Bu manayı, Hazret-i Ali'den (ra) seksen küsur kimse rivayet etti.

Şia'nın en büyüklerinden olan Abdürrezzak dahi, üstte anlatılan rivayet dolayısı ile Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduklarına hükmetti. Allah onlardan razı olsun. Şöyle dedi:

-Hazret-i Ali'nin, Hazret-i Ebu Bekir'i ve Hazret-i Ömer'i kendi nefsi üzerine daha faziletli tuttuğu için, her ikisini de daha faziletli buluyorum. Yoksa, onları daha faziletli saymazdım. Benim için bir vebal olur ki, onu seveyim, sonra ona muhalif durayım.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olunca; ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin en faziletlilerini, hem de Kur'an, hadis, icma ve Hazret-i Ali'nin (ra) itirafı ile noksan bilmek, onları tahkir etmek hangi insaf ölçüsünden, hangi diyanetten, zımnında bulunan hangi hayırdan dolayıdır!..

Eğer bir kimseye sövmekte hayır ve ibadet bulunsaydı, Ebu Cehil'e ve Ebu Leheb'e sövmekte olurdu. Ki bunlar matrud ve mel'undurlar. Hem de, Kur'an'ın kat'i hükmü ile... Hem de, onun zımnında çok hasenat hasıl olurdu...

Kesilmeyi ve kötülüğü tazammun eden sövmenin hayırlı oluşu neredededir? Bilhassa, layık ve müstahak olmayan bir şahıs hakkında olursa. Bir şeyi, kendi yerine bırakmamak zulümdür. Bir şeyle diğer şey arasında fark vardır. Bir mevzi ile diğer mevzi arasında değişiklik vardır. Bir zulüm ile diğer zulüm arasında yine tam bir açıklık vardır.

★★★

HAZRET-İ OSMAN (Allah ondan razı olsun)

Hazret-i Osman Zinnureyn'in hilâfeti, sahabe-i kiramın icmaı ile sabittir. Ayrıca, o babda asırların hayırlısı olan o asırda bulunan büyük küçük, kadın erkek hemen herkesin ittifakı vardır. Bu mana icabı olarak, ulema şöyle dedi:

-Hazret-i Osman Zinnureyn'in hilâfeti üzerine olan ittifak diğer üç halifeden hiçbiri için olmamıştır.

Onun hilâfetinin başlamasında, o asır ehlinde bir nevi tereddüd vardı. Dolayısı ile o asır ehli bu madde üzerinde çok ihtiyatlı davrandı. Sonra, o hilâfet üzerinde ikdam eylediler.

★★★

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Sahabe-i kiram, Kur'an ve hadisin tebliğcileridir. İcma dahi, onların asrına bağlıdır. Onlardan tümü veya bazısı dalâlet ve fısk ile muttasıf olur ise, dinin bütününden veya bazısından itimad kalkar. Hatemü'l-enbiya, Afdalü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin bi'setinden gelecek fayda dahi az olur.

Kur'an-ı Kerim'i cem eden Hazret-i Osman'dır; hatta, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer Faruk'tur. Allah onlardan razı olsun.

Şayet bu zatlara taan edilir ve onlardan adalet kaldırılmış olur ise, Kur'an'a nasıl itimad kalır ve ne şeyle din kaim olur? Bu işin şenaatı düşünülmelidir.

Resulullah (sav) Efendimizin ashabı tümden idalet üzeredir. Bize her ne

tebliğ etmişlerse haktır ve doğrudur.

Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfeti zamanında vaki olan muhalefetler ve münazaralar; heva, heves, makam ve siyaset sevgisi ile olmamıştır. Elbette, içtihad ve istinbat üzere olmuştur. Onlardan birinin içtihadında hatta, istinbatı sevaptan uzak olsa dahi durum budur.

Ehl-i sünnet uleması katında mukarrer olan mana şudur:

-Mu muharebelerde ve müşacerelerde haklı olan Hazret-i Ali'dir. Muhalifleri dahi hata üzere idiler. Bu hatanın menşei içtihad olunca, sahibmi taan edilmekten ve ayıplanmaktan uzak tutulur.

Asıl maksud olan Hazret-i Ali tarafında haklılığın oluşu ve hatanın muhalifleri tarafında bulunuşudur. Ehl-i sünnetin kail oldukları mana budur. Lanet okuyup tard etmek, ziyadeden bir şeydir. Hatta zarar ihtimalini tazammun eder.

Çünkü, onlar Resulullah (sav) Efendimizin ashabı olup kendilerinden razı olmuştur. Bazılan da, cennetle müjdelidir. Bedir gazasına mensupları vardır; günahlan bağışlanmıştır. Uhrevi azap kendilerinden kalkmıştır. Nitekim, sahih hadislerde şu mana gelmiştir:

"Allahu Teala, Ehl-i Bedr'e muttali oldu ve şöyle buyurdu:

-Ne isterseniz yapın, sizi bağışladım."

Onlann bir kısmı da, Biat-ı Rıdvan ile müşerref olmuştur. Resulullah (sav) Efendimiz de, bu biatta bulunanlara şöyle buyurdu:

"Ağacın altında biat edenlerden hiç kimse, cehenneme girmeyecektir."

Hatta, Kur'an-ı Mecid'den anlaşılan mana üzerine ulema kaildir ki, ashab-ı kiramın tümü cennet ehlidir. Bunu şu meale gelen ayet-i kerimeden almışlardır:

"İçinizde, fetihten evvel Allah yolunda harcayan ve muharebe eden kimseler, diğerleri ile bir olmaz. Onlar derece itibarı ile fetihten sonra harcayan ve muharebe edenlerden daha büyüktür. Allah her birine Hüsna'ya vaad etmiştir. Allah her ne yaparsanız hakkıyla haberdardır."(57/10)

"Hüsna..." manası cennettir. Hangi sahabe ki, fetihten evvel ve sonra mal harcayıp muharebe etmiştir; onun için cennet vaadi gelmiştir. Dediler ki:

-İnfak ve kıtal sıfatı takyid için değildir; medih içindir.

Zira, bütün sahabe, bu iki sıfatla muttasıftır; hepsi de cennetle vaad olunmuştur.

Üstte anlatılan manalara göre mülâhaza etmek gerek. Bu büyükleri şerle ve suizanla anlatmak, insaftan ve diyanetten nasıl sayılır?

Üstte anlatılan manalar dışında şöyle bir soru çıkabilir:

Bir cemaat demiştir ki:

-Ashab-ı kiramdan bazıları, Resulullah (sav) Efendimizin irtihalinden sonra, anlatılan yol üzerinde kalmamışlardır. Makam ve riyaset talebi, hilâfet sevdası ile hak yoldan inhiraf etmişlerdir. Hazret-i Ali'den dahi hilâfe-

ti gasb eylemişlerdir. Hatta, bu inhirafı, küfür ve dalâlet haddine varır zannetmişlerdir.

Burada anlatılanlar, bu cemaatın zannına göre, ashab-ı kirama vaad edilenlerden mahrumdurlar. Zira, sohbet faziletine nail olmak, İslâm'dan bir parçadır. İslâmları söz götürünce, sohbetin tesiri ne olur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Üç halife dahi, cennetle müjdelidir. Allah onlardan razı olsun. Bu durum, sahih hadislerle sabit olup manevi tevatür derecesine ulaşmıştır. Küfür ve dalâlet ihtimali onlardan def edilmiştir. Ayrıca, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer ehl-i Bedir'dendir. Sahih hadislere göre de, ehl-i Bedir bağışlanmıştır. Sonra onlar, aynca, Biat-ı Radvan ehlidir; bunlar dahi, daha önce anlatıldığı gibi, ehl-i cennettir.

Hazret-i Osman, Bedir gazasında hazır olmamıştır. Çünkü, Resulullah (sav) Efendimiz onu, hanımı hasta olduğundan Medine'de bıraktı; o da Resulullah (sav) Efendimizin kızı idi. Kendisine şöyle buyurdu:

"Bedir ehline olan ecirden sana da vardır."

Aynca, Hazret-i Osman, Biat-ı Radvan'da da bulunamadı. Zira, Resulullah (sav) Efendimiz onu, Mekke'ye Kureyş'e elçi olarak göndermişti.

Amma, Resulullah (sav) Efendimiz, onun yerine kendisi ile biat etmiştir. Nitekim, bu mana meşhurdur.

Kaldı ki, Kur'an-ı Mecid, bu büyüklerin üstün şanına şehadet etmektedir; onların üstün derecelerinden haber vermektedir.

Bir kimse ki, Kur'an ve hadise karşı gözlerini kapamıştır; o kimse, bahis dışıdır. Bu manada, Şeyh Sadi (rh) şöyle dedi:

Bir şiir:

O ki durmaz Kur'an, hadis yanında;
Susman, konuşmaman haktır cevabında...

O ne biçim bir belâdır ki, vaki olur... Şayet Hazret-i Sıddık'ta küfür ve dalâlet ihtimali olur ise... Şunun için ki: Adaletlerinin varlığına, çokluk olmalanna göre, kendisini Resulullah (sav) Efendimizin makamına oturtmuşlardı.

Hazret-i Sıddık'ın hilâfetini tekzib etmek; asırların hayırlısı olan o asır ehlinden otuz üç bin kişiyi tekzib etmektir.

En azından bir dirayete sahip olan kimse, böyle bir şeye cevaz vermez.

Sonra, bir asırda nasıl bir hayır kalır ki, o asır ehlinden otuz üç bin kişi batıl üzerinde birleşmiş ve Resulullah (sav) Efendimizin makamına dalâlette kalan ve dalâlete götüren birini oturtmuşlardır!..

Allahu Teala, bu cemaata insaf versin ki, din ulularına taan etmekten dillerini tutarlar ve Resulullah (sav) Efendimizin sohbet hakkına da riayet ederler.

Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Ashabım hakkında Allah'tan korkunuz. Benden sonra, onlara garaz beslemeyiniz. Onları seven, benim sevgimden dolayı sever; onlara buğzeden de, bana buğzettiği için buğzeder.

★★★

Bundan daha ziyade ne yazayım? En açık bedihi manaları daha nasıl açayım? Halbuki Kur'an-ı Mecid, Hazret-i Sıddık'ın medhi ile doludur. Allah ondan razı olsun. Onun hakkında Leyh suresi ve başka ayetler nazil olmuştur. Sayıya ve hesaba gelmeyecek kadar, onun faziletleri sahih hadislerle anlatıldı. Onun şemaili ve vasıfları, hatta bütün sahabe, geçmişte gelen peygamberlerin kitaplarında anlatıldı.

Nitekim, Allahu Teala, Tevrat'ta ve İncil'de vasıflarını anlattı.

Ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin başı ve onların reisi, Hazret-i Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun. Ona ki, küfür ve dalâlet iftirası atarlar; başkalarına nasıl bir itirazda bulunacaklardır? Hangi yoldan konuşacaklardır?

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Allahım, ey semaları ve yeri yaratan, gaybı ve şehadeti bilen; ihtilâfta bulundukları şeylerde, kulların arasında hükmeden sensin."(39/46)

★★★

Hüdaya ittiba edenlere ve Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli...

★★★

437. MEKTUP

MEVZUU: Namaz kılmaktan, Kur'an okumaktan, zikirden hâsıl olan mertebelerin yükselmesi ve güzel neticelerin beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

★★★

Bu tarikatın müptedi talebelerine mutlaka gereklidir ki, zikrederler. Zira, bu müptedinin terakkisi, zikir tekrarına bağlıdır. Şu şartla ki: Bu zikir, kâmil ve mükemmel bir şeyhten alına. Bu şart bulunmadığı takdirde; çoğunlukla, ebrarın virdleri kabilinden olur; bunların neticesi de sevaptır. Mukarrebine taalluku olan yakınlık değildir.

Çoğunlukla, ebrarın virdleri kabilinden olur cümlesini ancak şunun için kullandım:

Caiz olur ki, şeyhin tavassutu olmadan, Sübhan Hakkın fazlı terbiye ede... Kendisini, zikir tekran ile mukarrebin zümresinden kılar. Hatta, zikir tekran olmadan, yakınlık mertebeleri ile müşerref olması, Allahu Teala'nın veli kulları arasına girmesi caiz olur.

Anlatılan şarta gelince; ağleb, ekser itibarına ve hikmet âdet vafkına göredir.

Sübhan Allah'ın fazlı ile zikre bağlı muamele tamam; heva ilâhlarından da halâs müyesser olur ise, emmare dahi mutmainne durumuna gelir ise, o zaman, terakki zikirle hâsıl olmaz. Bu durumda, zikrin hükmü, ebrarın

virdleri hükmünü alır. Bu yerde mertebeleri kat etmek; Kur'an okumaya, kanutu uzun tutarak namaz kılmaya bağlı kalır.

Daha önce zikirle müyesser olan, bu kere Kur'an okumakla müyesser olur. Bilhassa namazda okunur ise...

Hulâsa, başta ebrarın virdleri kabilinden olan zikir hükmü, Kur'an tilâveti hükmü olur. Mukarrebattan olduğu için de, başta ve ortada Kur'an tilâveti hükmü, zikir hükmü yerine geçer.

Şaşılacak bir durumdur: O vakitte, Kur'an ayetleri cümlesinden olarak; Kur'an tilâveti unvanı ile zikir tekrarı ve onda istiazeye şuru edildiği zaman üzerine öyle faydalar terettüb eder ki; kıraat unvanı ile tekrar edilmez ise, Kur'an tilâveti üzerine terettüb etmez; ebrarın amelleri gibi olur.

Her amelin yeri ve zamanı vardır. Zamanında eda edildiği takdirde güzel olur. Aksi halde, çok kere hata olur. İsterse kendi zatında iyi olsun.

Görmez misin ki, teşehhüdde Fatiha okumak hatadır; isterse Ümmü'l-kitab olsun.

Bu yolda şeyh zaruriyattan sayılır. Onun talimi dahi, önemlilerin en önemlisidir.

Bundan sonrası, kuru ot misali uçar gider.

Büyüklerden biri şöyle demiştir:

Olduğun için bidayette Ahvel; (AHVEL: Şaşı gözlü... Biri, iki gören.)
Gerek ki, seni şeyh yönete evvel...

★★★

438. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın sıfatları beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun.

Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...

★★★

Sübhan Hak, vücudun kendisinde, mukaddes zatı ile yeterlidir. Sair kemalât ve tevabiinde de böyledir. Bunlar hayal, ilim, kudret, semi, basar, irade, kelâm ve tekvindir. (Dirilik, bilmek, güçlü olmak, duymak, görmek, dilemek, konuşmak ve yaratmaktır.) Bu kemalâtın husule gelmesinde, sair zaid sıfatlara muhtaç değildir; isterse onun zaid kâmil sıfatları bulunsun. O yüce Allah, vücudla değil, pek mukaddes zatı ile mevcud olduğu gibi; kendisinin sıfatı olan hayatla değil, zatı ile diridir. Sonra o:

Zatı ile alimdir; ilim sıfatı ile değil...
Zatı ile basirdir; basar sıfatı ile değil...
Zatı ile duyar; semi sıfatı ile değil...
Zatı ile kadirdir; kudret sıfatı ile değil...
Zatı ile diler; irade ile değil...
Zatı ile konuşur; selâm sıfatı ile değil...

Kâinatın vücuda getirilme mebdei ise, yine zatı ile olup, tekvin sıfatı ile

değildir. İsterse alemin vücuda getirilmesi tekvin ve sair sıfatlar vasıtası ile olsun. Nitekim bu mananın tahkiki ileride gelecektir.

Bu tekvin, kudretin ilerisindedir. Çünkü kudrette, fiilin ve terkin sıhhatı vardır. Tekvinde ise, fiil tarafı taayyün etmiştir. Kudretin dahi, iradeye tekaddümü vardır. Tekvin ve iradeden sonradır.

Bu tekvin, kulun gücüne benzer. Bu manada ehl-i hak ulema şöyle dedi:

-O fiile mekrun olup, kudretin ve iradenin ilerisindedir.

Kudret, her iki tarafı da, yani terki ve fiili sağlar.

İrade, iki taraftan birini tercihe yarar. İcad ise, iradenin tercihinden sonra, tekvine taalluk eder.

İki tarafı sağlama çıkaran kudret isbat edilemez ise, icab gerekir. Tekvinin isbatı olmadığı takdirde, icad mesnetsiz olur.

İcadı sağlama çıkaran kudret olup, tekvin dahi icadın mübaşiridir. Bu manadan olarak, tekvinin isbatı gerekli oldu. Matüridiye uleması bu yolu bulmuşlardır.

Eş'arilere gelince, tekvinin eşyaya izafetini ve taallukunu daha çok bulduklarından ötürü; izafi sıfatlardan zannetmişlerdir.

Hakkı hak eyleyen Allah'tır. Yolu gösteren de odur.

Tahlik, terzik, ihya, imate (yaratmak, rızıklandırmak, diriltmek, öldürmek) ve bunların benzerlerini tekvin sıfatına döndürmek; onlardan her birinin kendi başına kadim olduklarına kail olmaktan daha iyidir. Ta ki, hiçbir zaruret olmadan, birçok kadimlerin isbatı gerekmesin.

Üstte anlatılan beyandan anlaşıldı ki, Sübhan Hakkın gayrına, Sübhan Hakkın icadı sıfatlar vasıtası ile müyesser olan şey; Sübhan Hakka zatı ile sıfatların tavassutu olmadan hâsıl olmaktadır. Zira, Sübhan Hakkın zatı, herhangi bir işi ve itibarı mülâhaza olmadan, bütün kemalâtı camidir. Hatta o, her kemalin aynıdır. Zira yüce Hakkın zatında parçalanma ve bölünme yoktur.

Zira, Sübhan Hak, zatının tamamı ile alim, tamamı ile duyan, tamamı ile görendir. Sair sıfatları da buna kıyas etmek vardır.

Durum, üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen, Sübhan Hakkın yedi, hatta sekiz sıfatı vardır. Nitekim ehl-i hak ulema dahi buna kaildir.

Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Bu kâmil kadim sıfatlar, o zati sıfatların zılâli ve mazharlarıdır. Hatta şöyle demek dahi mümkündür:

-Bunlar, o kemalâtın nikabı, saklı nurlarının hicaplarıdır.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sübhan Hakkın zatı ki, bütün kemalâtın husulünde yeterlidir. Ne şey için, sıfatların isbatı olsun? Kadimlerin vücuduna niçin kail olunsun? Bu manadan olarak; felsefeciler, mutezile zatla yetindiler. Kadimlerin taaddüdüne kail olmaktan kaçıp sıfatların nefyine kail oldular.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Yüce mukaddes Hazret-i Zat, her ne kadar kemalâtın husulünde yeterle ise de; eşyanın tekvininde ve tahlikında sıfat-ı zaideler lâzımdır. Zira, yüce Hakkın zatı tenezzüh ve takaddüsün nihayetinde, azametin ve kibriya şanının gayetindedir. Gına kemalinde dahi öyledir. O yüce Zatın eşya ile münasebeti yoktur. Hikmet iktizası ve âdet iktizasına göre; faydada ve feyizde istifade edip feyiz almak isteyenlerle münasebet de gereklidir. Umumi manada olsa dahi, sıfatlar bir derece tenezzül edip zıllıyet ve eşya ile münasebet hasıl olmuştur. Bu durumda, sıfatların tavassutu olmadan, eşyadan hiçbir şeyin husulü tasavvur edilemez. Zira, yüce mukaddes Hazret-i Zat'ın nur şaşaası satvetinde eşyaya helâk, fena, mahiv ve yok olmaktan başka nasip yoktur.

Eşyanın icadını, sıfatların isbatı olmadan, zat-ı bahte bağlayanlarda fikir yoktur. İlk südur nedir ki, yüce Hakkın veçhi azametlerinde muzmahil ve mütelaşi olmaya...

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Felsefeciler ve mutezile, her ne kadar hariçte sıfat isbat etseler de; ilmi itibarlara kail olup ilimde mütemayyiz olan zati kemalâtı isbat etmektedirler. Böyle olunca, eşyanın icadı zat-ı bahte bağlanmayıp itibarların tavassutu ile olmaktadır.

Bu suale cevabım şudur:

-Alemin icadı hariçtedir; alem dahi hariçte mevcuttur. Harici hicaplar da mutlak gereklidir ki; hariçte eşyanın vücuduna vesile olup ve onları koruya. Yani mahvolup helâke gitmekten...

İlmi itibarlar, harici vücudlarda bulunmaz. Harici mevcudatın muhafazasında dahi, ilmi hicap yeterli değildir.

Sofiyeden bazıları var ki, alemin vücuduna ilim dışında kail olmazlar.

İlmi itibarlar bunlar için faydalı olabilir. İlmi vücutlara vesile olması da mümkün olur. Lâkin, alem hariçte mevcuttur; isterse bu hariç; o haricin zıllı olsun. Bu vücud dahi, o vücudun zıllı olsun. Mutlaka, harici hicaplar gereklidir ki, hariçte alemin vücuduna vesile ola...

Şu da yerinde olur ki, hakiki sıfatlar hariçte mevcut olarak eşyayı terbiye edip alem aynalarında kendi vasıtası ile zati kemalâtı tecelli ettirip zuhur makamına vardıralar.

Sıfatlar, her ne kadar yüce Zat'a hicap makamında olsalar da, zati kemalâtın zuhuru, onların varlığına bağlıdır. Sıfatların hicabiyet durumu, göstermeye sebep olan manzaranın hicabiyet durumu gibidir. Her ne kadar zılli ise de, ne yapalım ki, vücudumuz, zılla merbut kılındı. Tahakkukumuz dahi hicaba bırakıldı.

O ki zatladır; zattan ayrılmaz.

Bir mısra:

Siyahlık Habeşi'den nasıl gider, kendi rengidir.

Bir şiir:

Bundan ötesinin beyanı ince;

Gizlemek pek hoş pek de güzel bence...

★★★

Kul, Sübhan Hak olamaz. Ne var ki, Sübhan Hakkın fazlı ile şanı yüce Hak'tan da ayrılamaz. Zira:

"İnsan sevdiği ile beraberdir..." manası doğrudur.

Sübhan Hakkın eşya ile maiyet nisbeti var ise de; lâkin menşei mahabbet olan bu maiyet, o mahiyetten başkadır. Bir kimsenin mahabbeti yok ise, bu maiyeti de bilemez.

Dereceler, mahabbette nasıl değişik ise, mahabbetin değişik olduğu kadar maiyette dahi değişiklik hasıl olmaktadır.

O maiyet, zıllıyetten halâs olmaya sebeptir; tamamı ile izmihlâle vasıtadır. Yine o maiyet, köleliği izale edip kulluğun aynında hürriyeti ispat etmektedir. Yine o maiyet, enaniyeti iskat etmektedir; hatta enaniyeti kemaliyet derecesine çıkarmaktadır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Sübhan Hak, umumi maiyet manasında şöyle buyurdu:

"O sizinle beraberdir."(57/4)

Böylece, Sübhan Hak tarafındaki maiyeti isbat eyledi. Hususi maiyette ise:

"İnsan sevdiği ile beraberdir" hükmüne göre, bu tarafta, mahabbet iktizasına göre maiyet sabit oldu. İkisi arasında çok fark vardır.

Çünkü has maiyette, her iki tarafın isbatı vardır. Bunun için de, vicdan içinde de mahrumiyet lâzım gelir. (Yani varlık içinde yokluk)

O ne hasrettir ki, yüce Hakkın huzurunda duyulur!

Alem, her ne kadar sıfatların zılâli olup sıfatlar vasıtası ile kendisine vücud ve beka ârız olmuş ise de; lâkin yüce mukaddes Zat'ı seven, zati mahabbet tavassutu ile, kendi asılları olan sıfatlardan lâkeyfi (şekli belli olmayan) bir yükselme ile terakki etmiştir. Asılları geçerek, asılların aslı ile de ittisal etmiştir. Ne var ki, onun bu ittisali dahi lâkeyfi bir şekildedir. Yani keyfiyeti, şekli belli olmayan bir şekilde.

Şayet aslından terakki edip yükselmez ise, gelişinden, yani vücudundan ne fayda gelir? Ve mahabbete ne hacet... Zira, kendisinin bütün vakitlerde aslı ile ittisali vardır. Zılli vuslat, her zaman için kendisine müyesser olmaktadır. Asıl iş odur ki, asıl, zıl gibi basamak yapılan; mahabbet kanatları ile de daha üstüne terakki edile... Bu yükselişi anlamak, herkesin fehminde hasıl olacak cinsten değildir. Nefsini terk ederek, nefsinden terakki etmek, nazar ve fikir erbabının akıl edeceği bir iş değildir.

Sofiyeye gelince, onlardan dahi bu kuvvetle müşerref olanlar, binde birdir. Ki o binde bire, bu muammanın sırrı inkişaf eder.

Bir şiir:

Binlerce nükte vardır bunda kıldan ince;
Her tıraşlı baş bilmez kalenderlik nice...

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu seyir afaki midir, yoksa enfüsi mi?
Bunun için şu cevabı veririm:
-O, ne enfüsidir, ne de afaki. Zira, enfüs ve afaktan murad, dahil ve haric olandır. Halbuki bu muamele, duhulün ve hurucun ötesindedir. İsterse, nazar erbabına göre, muhal olsun. Şöyle ki:
Matlub olan, duhul ve huruçtan yana, pek mukaddes olunca, onunla olan nisbet dahi, zaruri olarak, dühul ve huructan münezzehtir.
İş bu seyir; böyle müşkil ve böyle incelik taşıyan bir şey olmasına rağmen; erbabı katında malum olup ayırd edilebilmektedir. İlim erbabından olunca da, Dehli ve Ekre seyri gibidir.
Zira, diğer menzile göre; her menzilin mümtaz bir durumu vardır.

★★★

BİR TENBİH
Alem, her ne kadar sıfatların zılâli, sıfatlar dahi Hazret-i Zat'ın zılâli olsa da, lâkin zıllıyetin kendine göre mertebeleri ve dereceleri vardır. Bunların her birinden de Matlub Zat'a hicab vardır.
Çünkü şöyle bir haber vardır:
"Allah'ın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır."
Bu hicaplar, tamamı ile açılmadıkça; zıllıyetten halâs olmaz. Burada, hicapların açılmasından murad; şühudi olandır.
Hicapların açılmasının men'i üzerine gelen haber ise, o da vücudi açılmadır. Böyle bir açılma mümteni olup kadim sıfatların kaldırılmasını gerektirir. Böyle bir şeyin olması muhaldir. Lakin, keyfiyeti olmayan bir şekilde maiyet hasıl olur ise, bunun hükmü vücudi manada bir açılma olur ki, hicaplarla olduğu halde hicapsız gibidir. Zira, maiyetin bir inceliği vardır ki, ona hail dayanamaz.
Bir ayet-i kerime meali:
"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Çünkü sen, her şeye kadirsin..."(66/8)
Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Resullerin efendisine, sen resullere ve onun pâk âlinin tümüne...

★★★

439. MEKTUP

MEVZUU: a) Kula lâyık olan; kendi muradlanndan tamamen çıkıp yüce Sübhan Hakkın muradı üzere bulunmasıdır.
b) Zati ve arızi hastalık beyanı.
NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Ali Keşmiri'ye yazmıştır.

★★★

Kula yakışan odur ki, aziz ve Celil Mevlâsından başka bir muradı ve matlubu olmaya; onun muradından başka muradı dahi asla kalmaya...
Anlatıldığı gibi olmadığı takdirde kendisi, kulluk bağından başını sıyırmış; ayağını dahi kulluk kaydından çıkarmış olur.
Kul, nefsinin muradlarından esir olur da onun heva ve hevesine aldanır

ise, bu durum ile o, nefsinin kölesi olur ve lâin şeytanın itaatında kalır.

Aziz Celil Zat'tan gayrı bir murad ve matlubun olmaması onun muradından gayrı bir muradın bulunmayışı bir devlet olup hâsıl olması, has velâyetin husulüne kalmıştır. Bu has velâyet ise, pek tamam olarak husule gelecek fenaya ve ekmel manada olacak bekaya bağlıdır.

★★★

Yukarıda anlatılacak manalar üzerine şöyle bir soru sorulabilir:

-Çok kere kâmil zatlardan muradlar ve bazı iktiza eden şeylerin zuhuru olur. İlk büyüklerden dahi, çeşitli taleplerin husule gelme temennisi görülür.

Resulullah (sav) Efendimiz ki İmam-ı Enbiya Sultan-ı Evliya idi. Ona ve diğerlerine salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli olsun. Soğuk suyu ve tatlıyı severdi. Ümmetinin hidayetini dahi şiddetle arzu ettiği Kur'an-ı Mecid'de beyan edilmiştir:

Mana anlatıldığı gibi olunca, bu gibi iktiza eden şeylerin o büyüklerde bulunmasının tevili nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-İktiza eden bazı şeylerin menşei tabiattır. Tabiat hayatı devam ettiği süre, o iktiza eden şeyler dahi baki kalır. Şöyle ki: İhtiyari bir hareket olmadan tabiat, sıcak vaktinde soğuğa meyillidir. Soğukluk zamanı ise, sıcaklığı ister.

Üstte anlatıldığ gibi olan iktiza, kulluğa münafi olmadığı gibi; heva ve hevese taalluk sebebi dahi değildir. Zira, tabiatın zaruri işleri teklif dairesi dışındadır. Nefs-i emmareden gelen bir arzu dahi sayılmaz. Çünkü nefsin meyli ya fuzuli mübahlaradır; ya da şüpheli veya haram işleredir. O ki, zaruridir; onda nefsin medhali yoktur.

Üstte anlatılan manadan zahir oldu ki, taallukun ve taavvukun (yani yersiz alâka ve oyalanmanın) menşei, fuzuli işlerle meşgul olmaktır. İsterse, mübah kısımlarından olsun... Zira mübahın haramla yakın komşuluk nisbeti vardır. Lain şeytanın azdırması ile adımını o mübahtan kaldırdığı anda, harama basabilir. Bunun için, mübahla yetinip kalmak zaruridir. Zira, bundan adımını kaldırdığı takdirde, fuzuli mübahlara basar. Bu mana, fuzuli mübahlarda kalındığı gibi değildir; zira, onun haricine adım atan harama düşer. Bu mana yukarıda da anlatıldı.

Bazı muradların zuhuru çok kere; bir şahsın kendi nefsinde hulusu olmasına rağmen, hariçten bir sebeple de olabilir.

Bu sebeb, Rahman Zat'ın vaizi olabilir ki, o şahsı hayra koşturur. Çünkü, Sübhan Hakkın, her mümin kulun kalbinde bir vaizi vardır.

Yahut şeytan o kimseye şer ve düşmanlık bırakır. Şeytanın vaadi üzerine şu ayet-i celile vardır:

"...vaad eder, olmayacak ümitlere kaptırır. Şeytanın onlara vaadi, ancak kandırmacadır."(4/120)

Bu Fakir, bir gün, sabah namazından sonra, sükût yollu oturmuştum. Ki böyle etmek; bu Tarikat-ı Aliyye ehlinin âdetidir. Böyle edişim, kalede bu-

lunduğum günlerde idi. Tam bu sırada, bazı temenniler hatıra hücum etti. Bu hücumların sebebi i.e, halâvatten alındım; bir gönül dağınıklığına düştüm. Sübhan Hakkın inayeti ile bir an sonra, tekrar gönül birliği eski haline geldi. O temennilerin dahi, hatırdan çıkıp gittiğini gördüm. Bir bulut parçası gibi idi. Onları bırakanla beraber kapıdan çıkıp gitti; hane onlardan temizlendi. O vakit bilindi ki, bu muradlar ancak hariçten gelmiştir; dahilden değildir ki, kulluğa münafi olsun.

★★★

Menşei nefs-i emmare olan her fesad; zati bir maraz olup öldürücü zehir durumundadır. Kulluk makamına dahi münafidir.

Hangi fesat ki, hariçten hâsıl olmaktadır; isterse şeytanın ilkası ile olsun. Bu, arızî marazlardan olup ufak bir çare ile giderilir. Bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Şeytanın hilesi zayıf durumdadır."(4/76)

Belâmız, ancak nefislerimiz olup, ruhlarımızın düşmanı ve kötü arkadaşımızdır. Harici düşman, onun yardımı ile bizi istilâ eder; onun yardımı ile bizi yerimizden atar.

Eşya arasında, cehalet itibarı ile en şiddetlisi, nefs-i emmaredir. Zira, o kendi nefsinin düşmanı ve onun kötülüğünü istemektedir. Bütün gayreti kendisini helâke götürmektir.

Bütün temennisi, Mevlâsı ve velinimeti olan Rabbına masiyettir. Kendisinin düşmanı olan şeytana da itaattır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki; zati ve arızi marazı temyiz edip dahili ve harici fesadı bilmek son derece zordur.

Çok kere nakıs bir kimse, kendi marazını zati değil, arızi sanarak kendisini kâmil zanneder. Böylece, ebedi hüsranda kalır. Bu korkudandır ki, bu sır hakkında yazmaya cesaret edemiyorum; bu mananın izharını dahi iyi görmüyorum.

On yedi sene kadar şüphe içinde kaldım. Hem de, zati fesadı arızi fesada karışık bularak. İş bu vakitte, Sübhan Hak, hakkı batıldan ayırd etti. Arızi fesatla zati fesadı da açığa çıkardı.

Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun. Hatta bütün nimetleri için...

Bu gibi sırları izhar etmenin sebeplerinden biri, hikmetlerinden bir hikmet odur ki, kısa görüşleri ayıktırıp dikkat etmelerini temin ola ve bu gibi temennilerin varlığı harici muradların bulunması sebebi ile kâmil zatı noksan görmeyenlere. Sonra, onun bereketlerinden mahrum kalırlar.

Nitekim, kâfirlerin enbiyayı tasdik devletinden mahrum kalmaları, anlatılan sıfatların onlarda bulunmasıdır. Bunun için dediler ki:

"Bir beşer mi bize hidayet edecek?"(64/6)

Ve kâfir oldular.

Şöyle bir cümle vardır:

-Sübhan Hak, muradlar ve muktaziyat kendisinden zevale erişinden sonra irfan sahibi bir irade ve ihtiyar sahibi kılar.

Allah'ın inayeti ile bu cümle bir başka yerde tafsilatı ile anlatılacaktır. Şu vakit, böyle bir şeye müsaid değildir.

Hüdaya ittiba edenlere ve Mutabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli...

★★★

440. MEKTUP

MEVZUU: Ölülerin ruhları namına sadaka vermeyenin keyfiyeti.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Salih Türk'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm.

Bir gün hatıra geldi ki, ölen akrabalardan bazılarının ruhları için sadaka vereyim.

Bu esnada zâhir oldu ki, sırf bu niyetle o meyit için ferah ve sürur hâsıl olmuştur. Nazarda dahi, ferah ve sürur zuhura geldi.

O sadakayı vermek vakti gelince... Onu vermekle, önce Hatem'ür-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetini kasd ettim. Ona ve âline salât ve selâm. Nitekim, daha önce âdetim de buydu. Sonrada a, o meyitin ruhaniyetini niyetime aldım.

Tam bu sırada, o meyitte, gam ve hüzün hissettim. Vahşet ve sıkıntı zuhura geldi. Bu durumu müşahedede dahi bana tam bir taaccüp geldi. Zira, onun vahşetinin ve sıkıntısının sebebi belli değildi. Halbuki, duyulan mana oydu ki, bu sadakadan dolayı onun için büyük bereketler hasıl olmaktadır. Böyle iken, onda ferah ve sürur eseri görülmüyor.

Aynı şekilde, bir gün Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetine bir meblağ adadım. Bu adağıma sair enbiya-i kiramı dahi kattım. Bu işte dahi, Resulullah (sav) Efendimizin rızasını görmedim.

Aynı şekilde, bazı vakitlerde sair enbiyayı dahi salâvatlara kattım. Bundan dahi, Resulullah (sav) Efendimizin rızası zahir olmadı.

Halbuki şu mana bilinmekte idi: Bir kimsenin ruhaniyeti namına sadaka verildiği ve bu sadakaya bütün müminler katıldığı takdirde, o sadakanın sevabı hepsine ulaşmakta ve niyete alınan kimsenin sevabından da bir şey eksilmemektedir.

"Rabbın mağfireti geniştir."(53/32) manası doğru iken, o takdirde kederin, rıza olmayışın manası nedir?

Bu şekli durum bir süre kaldı. Sonunda, Sübhan Hakkın fazlı ile o kederin ve hüznün manası açıldı. Şöyle ki:

Bir meyit namına sadaka başkası katılmadan verildiği zaman; o meyit bu sadakayı kendi tarafından alır; hediye yollu Resulullah (sav) Efendimizin hizmetine götürür. Böylelikle de, Resulullah (sav) Efendimizden o sadaka vasıtası ile çokça feyiz ve bereketler alınır. Amma o sadaka sahibinin sadakası ile, Resulullah (sav) Efendimizi de kasdına alması böyle değildir. Çünkü sevaptan başka, meyit için bunda bir fayda yoktur.

Başkasının da katılması suretinde, eğer sadaka kabul edilir ise, meyit

için, o sadakanın sevabı vardır. Başkalarının katılmaması suretinde, eğer sadaka kabul edilir ise, hem sadakanın bereketleri vardır; hem de o sadakayı ihmal etmenin bereketleri vardır. Bir de, o sadakayı Resulullah (sav) Efendimize hediye etmenin feyizleri.

Anlatılan mana, her sadakada vardır; bunda meyitle başkası aynıdır.

Şöyle ki: Başkalarını katma suretinde sevab olarak bir derece vardır. Başkalarını katmamak suretinde ise, iki derece vardır:

a) Sadaka derecesi.

b) Kendiliğinden, bu sadakayı başkalarına götürme derecesi.

Anlatılandan başka şu da malum oldu ki:

Bir garip, büyüklerden birine bir hediye ve bir armağan götüreceği zaman, en faziletlisidir ki, başkalarını ortak etmeden, o hediyeyi, o armağanı götüre... İsterse, o kimse, tabilerden biri olsun...

Kendisine hediye verilen kimse, o hediyeyi, kendiliğinden dilediği ihvanına ve diğerlerine verir.

Al ve ashap, Resulullah (sav) Efendimizin ayali mesabesindedir. Ona ve diğerlerine salâtlar ve selâmlar. Bu durumda, diğerlerini de, Resulullah (sav) Efendimizin hediyesine dahil kılsa dahi, yine beğenilir ve makbul olur.

Evet, örf halinde gelen odur ki, büyüklerden birine hediyeler verildiği zaman; o hediyede, akranı da kendisine ortak edilir ise, edepten uzak bir hareket olur. Keza, hediye verilenin rızasını almaktan da. Amma, o zatın tebaiyeti ile hizmetinde bulunanlara verilen hediye böyle değildir. Bunda hoşnut olunan bir mana vardır. Zira, bir şahsın hizmetinde bulunanlara ikramda bulunup ağırlamak, o şahsın kendisini ağırlamaktır.

Bundan malum olan şu ki: Meyyitlerin çoğunlukla rızası, sadakanın tek olarak verilmesindedir; başkalarının da katılmasında değil. Lâkin, bir meyit namına sadaka verileceği zaman, yerinde olur ki, önce tek başına Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetine bir şey hediye edile... Bundan sonra da, meyit namına sadaka verile. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin hakları, sair halkın haklarının üstündedir. Böyle olduğu takdirde, şu ihtimal vardır ki, Resulullah (sav) Efendimizin bereketi ile, öbür sadaka dahi makbul ola. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin.

Bu fakir, mevta namına verilen sadakalarda, niyet sağlama çıkarılmasına bir çare bulamadığından; en faziletlisi, onu Resulullah (sav) Efendimizin niyeti ile verip o meyiti dahi kendisine katmak olmuştur. Zira, umulan odur ki, Resulullah (sav) Efendimizin bereketi ile o sadaka makbul olur. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin. Ulema dedi ki:

- Resulullah (sav) Efendimize okunan salâvat makbuldür. İsterse riya ve süm'a için olsun. (YAni görsünler ve duysunlar diye)

İş bu salâvat-ı şerife, Resulullah (sav) Efendimize ulaşır; isterse, salâvat okuyana bir sevap nasıl olmasın. Zira sevap, niyetin sağlamlığına bağlıdır.

Salâvatın, alemlerin Rabbı Zat'ın mahbubu olan Resulullah (sav) Efendimize ulaşmasına ve onun hakkında makbul olmasına en küçük bir sebep

yeter. Kaldı ki, Allahu Teala, onun hakkında şöyle buyurdu:

"Allah'ın sana fazlı büyük olmuştur."(4/113)

İş bu ayet-i kerime, Resulullah (sav) Efendimiz hakkında nazil olmuştur. Allahu Teala, ona ve âline, enbiya-i kiramdan, melâike-i ızamdan bütün kardeşlerine salât eylesin. Taa, kıyamete kadar...

★★★

441. MEKTUP

MEVZUU: Kur'an ayetlerinden bazı kudsi kelimeleri anlamak beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhibbüllah'a yazmıştır.

★★★

Daha önce, Kur'an cümlelerinden bazılarında tereddüd hâsı oldu. Onların tatbikinden aciz kaldım. Allah'ın inayeti ile, o vesveselerin def'inde nefsime şöyle demekten başka çare bulamadım:

-Gerçekten sen, bu Nazm-ı Kur'ani'nin Allah kelâmı olduğunu biliyor ve inanıyor musun, yoksa inanmıyor musun?

Şayet inanmıyorsan, bahis dışısın ve kâfirsin... Eğer inanıyorsan, kusur senin anlayışındadır; Kur'an nazmında değil. Zira, yerin ve semaların yaratıcısı Halikın kelâmıdır. Akılları ve idraki yaratan zatın kelâmıdır.

Vakta ki, yüce Sultan Hakkın fazlı ile Allah kelâmının hakikatına iman hâsıl oldu; o vesveseler dahi, izmihlâle uğradı; kaybolup gitti. Tereddüdden dahi necat buldum.

Şu anda ise, Allahu Teala'nın fazlı ile iş o dereceye ulaştı ki, Kur'an nazmından yana, bir yerde benim için, idrak kusurundan dolayı bir tereddüd mecali olsa, o yer Kur'an'a imanın artmasına sebep olmaktadır. Yine bu tereddüd, Kur'an'da icazın zuhuruna sebep olmaktadır.

Şimdi, ondaki icaz bölümlerinin muğlak yanlarını tasavvur ediyorum. Bu müşkil cihetleri dahi, tam manası ile olsa bir belağate ve fesahate hamlediyorum ki, beşer onları anlamaktan yana acizdir. Şunun için ki, o, icazın da ihtirasın da ötesindedir.

Kur'an'ı anlamamakta hasıl olan iman, onu anlamakta yoktur. Zira onu anlamamakta, icaz yolunun inkişafı bulunmaktadır; halbuki böyle bir şey anlamak suretinde yoktur.

Sübhan Allah... Ne hikmettir ki, Kur'an'ı anlamamak, bir kavmin dalâletine ve Allah kelâmını inkâr etmelerine sebep olurken, bir başka kavmin dahi Kur'an'a imanda kemaline sebep olmaktadır; onları hidayete götürür. Onunla bazılarına hidayet verirken, bazılarını da dalâlete düşürür.

Rabbımız, katından bize rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla...

Vesselâm...

★★★

442. MEKTUP

MEVZUU: Asıllar mertebelerine ve ibadetler mertebelerine yükselmek

beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

★★★

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyed'ül-Mürselin Resulullah'a...

Bir şiir:

Halkın ötesindedir, insanın mertebesi;
Bundandır huzur izzetinde gerilemesi...

Ayrılmazsa uzaklığından gurbet halinden;
Bulunmaz hiç mahrumiyette insan gibisi...

Allah'ın inayeti ile asıllara urucu vaki olur ise, ki o asıllara kendisi zıl gibidir. O asılların her birinde kendisi için fena hasıl olur; sonra da onunla beka. Bu fena ve beka sebebi ile:

-Ene... (Ben...) lâfızının ıtlakı, o zıldan zail olur, kendisinin fani olup beka bulduğu asla ıtlak edilir. Kendi nefsini dahi, o aslın aynı olarak görür.

Yüce Hakkın keremi ile o asıldan dahi yükselir ise, ilk aslına, bu aslın üstünde bulunan asılla fena ve beka hasıl olur. Bu asıl da onun için bir zıl gibidir. Yani ilk asıl. Böylelikle de:

-Ene... (Ben...) lâfzı itlakı ilk asıldan zail olur; ikinci asla düşer. O, dahi kendisini bu ikinci aslın aynı olarak bulur.

Bu ikinci asıldan da, üçüncü asla yükselme durumu olur ise, o zaman:

-Ene... (Ben...) lâfzının ıtlakı, bu üçüncü asıl için tekarrur eder ki, ikinci asıl bunun zıllıdır.

Üstte anlatılan bağlantı, her üst asılla alttaki asılda devam eder. Ki, alttaki asıl, üsttekinin zıllı durumundadır. Şöyle ki:

Sırf Sübhan Allah'ın fazlı ile, zıldan asıla yükselme vaki olur ise, o zaman:

-Ene... (Ben...) itlakı, o zıldan zail olup asla düşer. İnsan dahi, kendisini o aslın aynı olarak bulur. Taa, Allah'ın dilediği yere kadar gider. Bu dahi, istidad derecelerinin değişik durumlarına göredir.

O asıllar, bu çokluk ve bu üstünlük onun parçaları olur. Böylece damla deniz olur, zerre dağ olur.

Bu asıllar ki, onun parçaları durumundadır; hiç şüphe edilmeye ki, onların kemalâtından ve bereketlerinden kâmil manada kendisinin nasibi vardır. Kendisinin kemalâtı dahi, o parçaların kemalâtını cami durumundadır.

İşte bu anlatılan manadan gerektir ki, insan-ı kâmil ile, sair insan fertleri arasındaki fark ayırd edile... Zira, o umman deniz olup diğerleri de, onun damlaları hükmündedir. Hem de küçük küçük. Bunlar, onun kemalini nasıl bilip idrak edebilirler? Bu manada şu cümle ne kadar güzeldir:

-İlâhi, o hikmettir ki, evliyanı öyle eyledin; onları bilen seni bulur. Seni bulamayan dahi, onları bilemez.

İnsan-ı kâmil ile noksan insan arasında parçalarının azlığı ve çokluğu arasındaki fark olduğu gibi; onların taatları ve hasenatları arasındaki dahi çok fark vardır.

Meselâ, bir insana yüz dil verilir ve bu dillerin her biri ile Sabhan Hakkın zikrini yapar. Kendisine bir lisan verilen ve bu lisanla da, Allahu Teala'yı zikretmeye çalışan kimse ile bunun ne gibi bir nisbeti olabilir.

Yerinde olur ki, iman, marifet, sair kemalât dahi, bu manaya göre kıyas edile...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla, bizi bağışla... Çünkü sen her şeye kadirsin..."(66/8)

Evvel ahir, alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne... daima ve sonsuzluğa kadar. Keza, o Resulün âl-i kiramına ve ashab-ı izamına da. Taa, kıyamet gününe kadar.

★★★

443. MEKTUP

MEVZUU: Ruhlar alemi, misal alemi ve cesetler aleminin tahkiki.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Bedreddin'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Yazmışsınız ki:

-Ruh, bedene taallukundan evvel misal aleminde idi. Bedenden ayrıldıktan sonra da, misal alemine gidecektir. Kabir azabı da misal aleminde olacaktır. İnsanın rüyada hissettiği elem gibi ki, o dahi misal alemindedir.

Devam ederek yazmışsınız:

-Bu konuşmanın çok bölümleri vardır. Eğer kabul ederseniz, onun üzerine çokça teferruat ekleriz.

Bilesin ki,

Bir misillu hayalâtın, doğruluktan yana nasibi azdır. Korkarız ki, bilinmeyen bir yola sizi götürürler. Bunun için, bu bahsin tahkikinde zaruri olarak bazı cümleler yazacağız. Hem de, birçok maniler bulunmasına rağmen.

İrşad yoluna hidayet eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Ey kardeş,

Münkinat alemi, üç kısma ayrılmıştır. Şöyledir:

a) Ruhlar alemi.

b) Misal alemi.

c) Cesetler alemi.

Dediler ki:

-Misal alemi, ruhlar alemi ile cesetler alemi arasında bir berzahtır. (Bir kanal veya geçit manasına...)

Yine dediler ki:

-Misal alemi, anlatılan her iki alemin manalarına ve hakikatlarına ayna

gibidir.

Ruhlar aleminin ve cesetler aleminin manaları, lâtif suretlerle misal aleminde zuhura gelir. Zira, her mananın ve hakikatın orada başka bir sureti ve heyeti onlara münasip bir şekilde vardır. Haddi zatında o alem; suretleri, hey'etleri ve şekilleri tazammun etmemektedir. Ancak ondaki suretler ve şekiller diğer alemlerden aksetmektedir. Birayna gibi ki o, haddi zatında asla bir sureti tazammun etmemektedir. Eğer onda bir suret var ise, hariçten hasıl olmaktadır.

Üstte anlatılan kelâm malum olduktan sonra, bilesin ki,

Ruh, bedene taallukundan evvel, kendi aleminde idi ki, orası misal aleminin fevkindedir. Bedenle taalluktan sonra, bir tenezzül var ise, sevgiye bağlı bir alaka ile cesetler alemine tenezzüldür. Misal alemi i le onun bir alâkası yoktur. Ne bedenle taalluktan evvel, ne de bedenle taalluktan sonra. Ancak, Allahu Teala'nın inayeti ile bazı vakitlerde o alemin aynasında mütalaa etmektedir. Güzel ve çirkin hallerini zaman zaman, o alemin aynasında mütalaa etmektedir. Güzel ve çirkin hallerini oradan öğrenmektedir. Nitekim bu mana, rüyaların ve düşlerin suretlerinde açık seçik bellidir.

Bu mana, çok kere, histen geçmeden ve bedenden ayrılmadan da hissedilir. Eğer ulviyata bağlı ise, daha yukarıya teveccüh etmektedir, eğer süfli ise, süfliyatta esirdir. Misal alemi ile onun bir meşguliyeti yoktur.

Misal alemi, ancak müşahede edip görmek içindir; keynunet (oluş) için değildir. Keynunet yeri, ya ruhlar alemidir; ya da cesetler alemi. Daha önce de anlatıldığı gibi, misal alemi, her iki alem için bir aynadır.

O elem ki, rüyada iken misal aleminde görülür; ancak o, görenin müstahak olduğu cezanın sureti ve benzeri olup kendisini ayıktırmak için zuhur etmiştir.

Amma kabir azabı bu kabilden değildir. Zira o, cezanın hakikatı olup sureti ve benzeri değildir.

Aynı şekilde, rüyada duyulan elem, her ne kadar onun hakikatı olsa dahi, dünya elemleri kabilindendir. Kabir azabı ise, ahiret azabı cümlesindendir. İkisi arasında çok fark vardır. Çünkü dünya azabının, ahiret azabına nisbetle bir itibarı ve değeri yoktur. Allahu Teala bizleri korusun. Eğer, cehennem ateşinden bir kıvılcım dünyaya düşecek olsa, hepten yanar v e hiç hükmüne gelir.

Kabir azabını, rüyada görülen azap gibi sanmak, azabın suretine ve hakikatına muttali olamamaktan gelir.

Sonra, bir karıştırmanın bir menşei de, ahiret azabını, dünya azabı cinsi gibi tevehhüm etmektir. Bu tevehhüm dahi, batıllığı açık olan bir batıldır.

★★★

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

"Allah, ölenin ölüm zamanında, ölmeyenin de, uykularında ruhlarını alır."(39/42) mealine gelen ayet-i kerime ile de anlaşıldığı gibi, nefislerin ölümü, ölümde nasılsa, uykuda da öyledir. Mana böyle olunca, birini ahiret azabı sayıp diğerini de dünya azabı saymanın manası nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Uykuda ölüm şu kabildendir ki, bir şahıs, kendi alıştığı vatanından gezip görmek için aşkla şevkle isteyerek çıkar. Ta ki, kendisine ferah ve sürur hasıl ola... Sonra da, ferah ve mesrur olarak vatanına döne... Sonra onun mesire yeri misal alemidir ki, orası mülk ve melekûtun acaiplerini tazammun etmektedir. Amma ölüm sırasında ölmek böyle değildir. Onda alışılan vatanın yıkılması ve mamur binanın tahribi vardır.

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, uyku ölümünde mihnet ve külfet hasıl olmaz. Hatta o, ferahı ve süruru tazammun eder. Ölüm sırasındaki ölmekte ise, şiddet ve külfet vardır.

Uykuda ölenin vatanı dünyadır; haliyle kendisine zahir olacak muamele dahi dünya muamelelerinden olacaktır. Amma, ölüm vaktinde ölenin durumu, ahirete intikaldir. Hem de alıştığı vatanını tahrip ettikten sonra. Kendisi ile olacak muamele dahi, ahiret muamelelerinden olacaktır. Herhalde, şu cümleyi duymuş olacaksınız:

-Bir kimse ölür ise, onun kıyameti kopmuştur.

★★★

Bilhassa, hayali keşiflere, misali suretlerin zuhuruna aldanarak, ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadından inhiraf etmekten sakınınız. Allah onlann çalışmalannı şükrana lâyık eylesin. Zira, bu fırka-i naciyeye tabi olmadan, necat tasavvur edilemez.

Bu büyüklere tabi olmak için çaba harcayınız. Hem ne kadar mümkün ise, o kadar... Bu tabi olmaya menfi manada tesir edecek her ne var ise, onu da bırakarak.

Bir ayet-i kerime meali:

"Elçiye ancak tebliğ vazifesi vardır."(29/18)

İbarelerde, sizin bu şekilde açılmanız, beni şöyle bir tevehhüme attı: Bu tahayyülat, sizi o büyüklere uymaktan çıkaracak gibidir; kendi keşfine tabi olanlardan edecek gibidir. Böyle bir şeyin olmasından Sübhan Allah'a sığınırız. Keza, nefislerimizin şerlerinden ve amellerimizin kötülüğünden de...

Şeytan, kuvvetli bir düşmandır. İnsan için gereklidir ki, nefsine vakıf buluna... Ta ki, doğru yoldan çıkıp başka yollara sapmaya.

★★★

Düşünülen bu ne belâdır!.. Ayrılık müddeti henüz bir seneye varmadan, ihtiyatlı hareket edip sünnet-i seniyeye mutabakat ederek, ehl-i sünnet yoluna tutunmaktan zühul vaki olmuş.

Kurtuluşu, bu büyüklere uymaya inhisar etme durumu sizde vardı. Halbuki siz, hayali işlerinizi kendinize mukteda kılmakta, onlar üzerine de çokça teferruat çıkarmaya bakmaktasınız.

★★★

Zahir ciheti ile karşılaşmanızın ihtimali uzak görülmektedir. Ümit bağını koparmadan geçimi ve muameleyi devam ettirmelisiniz.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

444. MEKTUP

MEVZUU: a) Hatıratın (gönüle gelenlerin) çokluğu, vuslat sebeplerinden olması, ancak tecelli miktarına göredir cümlesinin beyanı.

b) Kesret-i vehmiye hakikatının tahkiki.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Maksud'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

★★★

Yazmışsınız ki:

-Tarikat seyrini devam ettiren biri; tarikatı bilen birine hatıratın (gönüle gelenlerin) hücumundan şikâyet etmiş. Bu babda aldığı cevap şu olmuş:

-Matlub zatın ihatası ve şümulü, **"Onun, her şeyi ihatası vardır.** (Ve hüve bi külli şey'in muhit)"(41/54) ayetindeki mana hükmüne göre olduğundan; yerinde olur ki, hatırat vuslat sebepleri arasında sayıla, ayıklık icapları arasında değil. Müşahede kapılan açık kılınıp gaflet pencereleri de kapana...

Üstte anlatılan kelâm, suri tecelli hasebi ile doğrudur. Ki bu suri tecelli, bu tarikatın mukaddimelerinden bir mukaddimedir. Her ne kadar bu makamda vuslat var ise de, hakikatta o, fasıl olmaktadır. Amma bu suret itibarı iledir. Eğer orada olan müşahede ise, isterse o vuku bulmaktan uzak olsun. Bu dahi suret mülâhazası iledir.

Bu tecelli, bu Tarikat-ı Aliyye büyükleri katında itibar makamından düşmektedir. Zira, onda haklı ve batıl birbirine karışmış durumdadır. Kaldı ki, bu işten, Hind Fakirleri ile Yunan feylesofları haberdardır. O tecellinin ilimleri ve marifetleri ile onlar da hazırlanıp lezzet alırlar.

Netice söz şu ki:

Bu devletin husulü, kalbin safası yolundan gelmektedir; batıl olana da, nefsin safası yolundan gelmektedir. Hiç şüphe edilmeye ki o, hidayete götürürken; öbürü de, dalâlete çeker. Lâkin, her ikisi de suret esaretinde olup, manadan haberleri yoktur.

Bir şiir:

Suretperest gafil ne anlar manadan;
Bir de, başka söz eden camal canandan...

Ne var ki, haklı olanda suret esaretinden necat ihtimali vardır. Batıl olan ise, surete saplanıp gider. Çünkü enbiyanın şeriatına iltizam etmeden suret esaretinden halâs olmak muhal iştir.

Sonra, suri tecelli, ilim dairesine dahildir. Lâkin ona hal ve zevk aydınlık kattığı için hal gibi görünmektedir.

Bundan başka suri tecellide müşahede edilen kesrettir; lâkin vahdet

mazhariyeti unvanı ile... Kesret müşahedesi ise, her ne nam altında olursa olsun, vebal içinde vebaldir.

Şu yerinde olur ki, batın nazarında kesret ve onun müşahedesinden yana, ne gam kala ne de nişan. Hakiki vahidden başka müşahede edilen asla kalmamalıdır. Ta ki, bu Tarikat-ı Aliyye'de ilk adım olan fena müyesser ola... Zira, fena, Sübhan Hakkın masivasını unutmak ve batında onun zevalidir. Bu yerde, kesrete mecal nereden olsun? Orada, kesretin müşahedesi nereden olsun?

-Hatırat, vuslat sebeplerinden olup müşahede kapılarıdır diyenin sözüne gelince:

Bu vuslattan ve müşahededen murad; suri olan vuslat ve müşahededir. Ki bunlar, uzaklığın ve aynlığın kendisidir. Zira, bu taife-i aliyye katında muteber olan vuslat, ancak fenafillah sonunda hâsıl olan bekabillah makamındadır. Hem de, yüce Hakkın masivasını unutarak.

Hatıraların varlığı bu devletin husulüne menfi manada tesir eder. Vesvesenin husulü dahi, bu dereceye çıkmaya manidir.

Fena makamı ki, bu vuslatın dehlizidir; hatıraların yok olması o şekilde olur ki, masivayı unutmanın kendisine hasıl olması sebebi ile; eşya hatırlamak için, kendisine zorlansa dahi hatırlayamaz.

Yazmışsınız ki:

-Onun her şey üstüne ihatası vardır. (Ve hüve alâ külli şey'in muhit)

Amma, ihata beyanı bu ibare ile gelmiştir. Bu cümle doğmacıların (müvellidinin) kelâmına benzer. Zira ihatanın:

-Ala... (üstüne veya üzerine...) edatı üzerine tadiye olarak gelmesi, çoğunlukla Acem kelâmında vukubulmuştur. Arabi fasih ibarede bilinen, ihatanın tadiye olarak gelmesi:

-Ba... harfi iledir. Nitekim, bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Allah her şeyi ihata etmiştir."(41/54)

Zahir mana odur ki, o cümlenin Kur'an'dan olduğunu tahayyül ettirmek için, bir şahid olarak getirilmiştir. Halbuki, hiç de öyle değildir. Zira, b u mananın beyanı, bir başka ibare ile gelmiştir. Nitekim, yukarıda anlatıldı.

★★★

Yine yazmışsınız:

-Vehmi kesret ve itibari taaddüd, o şekilde teraküm etmiştir ki; ulemanın pek çoğu, taaddüd-ü vücud tevehhümü ile galata düşmüştür. İç yerine kabukla yetinmişlerdir.

Bilesin ki,

Kesret ve taaddüd, vehmi ve itibari olsa dahi, yüce Hakkın yaratması ile, sağlam ve kuvvetli olarak zuhur edip geldiğinden, dünya ve ahiret muameleleri onları bağışlamıştır. Harici eserler dahi onlar üzerine tertip edilmiştir. Onların kalkması da memnu bulunmaktadır. İsterse vehim ve itibar kalkmış olsun.

Çünkü Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimizin haber verdiği daimi olan ahiret azabı ve sevabı kesrete bırakılıp taaddüde bağlanmıştır. Kes-

retin ve taaddüdün kalkmasına hükmetmek, ilhada ve zındıklığa girmektir. Allahu Teala, bizi böyle şeylerden korusun.

Sofiye ve ulema, hep birden bu kesretin sübutuna ve taaddüdün devamına kail bulunmaktadırlar. Daimi olan ahiret muamelelerini de onlara bağlı görmektedirler.

Amma, sofiye şühudunda bu kesretin şanı urucu vaktinde irtifa olduğundan; onu, vehmi ve itibari olarak bulmaktadırlar. Müşahedede kalkmasına rağmen, işin aslında kalkmadığından ötürü de, ulema onun mevcud olduğuna kail olmaktadır.

Mana, üstte anlatıldığı gibi olduğundan, her iki tarafın nizaı da, lâfza dönük bulunmaktadır. Yani manada ittifak olduktan sonra...

Her fırka, kendi vicdanının (buluşunun) ölçüsüne göre hüküm vermektedir.

Sofiye, şühuda bağlı irtifa mülâhazası sebebi ile, şühuda itibar edip vehmi ve itibari olarak hükmetmişlerdir.

Ulema ise, işin aslında onun sübutunu ve istikrarını mülahaza ile varlığına kail olmuştur.

Bunlardan her birinin bir tevil yönü vardır.

Fakir, bu manayı, mektuplarında ve risalelerinde tafsilatı ile beyan etmiştir. Her iki fırkanın nizaını lâfza getirmiştir. Eğer bunda gizli bir yan kalır ise, o yazılanlara müracaat edilmesi yerinde olur.

Ulemanın görüşü, doğru olmaya daha yakındır. Zira, izin aslına mutabıktır.

Sofiyenin görüşü ise, halin galebesi ve sekir itibarı iledir.

Görmez misin ki, yıldızlar, işin aslında sabit olmalarına rağmen gündüzleri gizlenir. Müşahedeye kapalı olsa dahi, durum budur. **Hüküm:** Yıldızların sübutuna olması, onların görülmeyişi mülahaza ile yokluğuna olmasından; doğru olmaya daha yakındır.

Ulemanın, kesretin varlığına kail olmasındaki maksadı, şeriatın bekasıdır. Ki, o şeriatın binası da taaddüd üzerine kurulmuştur. Şeriat sahibinin vaadinin ve vaidinin (çekindirmesinin) icrası da, kesret olmadan tasavvur edilemez.

Sofiye anlatılan manayı itiraf etmektedirler. İsterse, onu şeriata tekellüfle tatbik etsinler.

Ulemanın kail olduğu mana ise, tekellüfsüz olarak doğrudur; hiçbir tevil yolu aranmadan tatbik edilir. Bunda ne bir leke vardır; ne de sıkıntı. Kaldı ki bunlar müstakil, kendi başına bir varlık isbat etmemektedirler ki; söz götürsün ve Vacip Teala'ya da ortak durumu alsın... Bunların isbatı, ancak zaif, ısmarlama, başkasından alınan emanet bir vücuddur. Bu işte, ulemaya hata bulmak, nasıl caiz olur? Zira onlar, din büyükleridir. Bu sebeple onlara galat nisbeti yapmak, galatın katıksızıdır.

Biz acizlere, oyalanıp duranlara gelince, dini ve şeriatı ulemadan almışız. Mezhebi ve yolu onların bereketinden faydalanıp bulmuşuz. Eğer onlara taan yeri olsa, dinden ve şeriattan itimad kalkar. Bu manadan olarak

demişlerdir ki:

-Selef-i salihine taan eden, dalâlete düşen bid'atçıdır.

Böylece, taan etmeyi dinde dalâlate saplanıp şekke düşmek saydılar. Onun batıl olduğuna da hükmetmişlerdir.

★★★

Sonra, şunu da yazmışsınız:

-Onlar iç yerine kabukla yetinmişlerdir.

Bu durumda, sizin durumunuz ona benzer ki, suretleri iç tahayyül etmişsiniz; tenzihi dahi kabuk.

Zira, ulemanın daveti ve dalâleti tenzihedir; suri tecelli sahibinin müşahedesi ve matlubu ise, suretler ve şekillerdir. Bu durumda insaf gerek... Bunlardan hangisi içe yapışmakta ve hangisi kabukla aldanıp kalmaktadır.

Ayet-i kerime mealleri:

"Herhalde ya biz veya siz; ya bir hidayet üzereyiz. Yahut açık bir dalâletteyiz."(34/24)

"Rabbımız, bize katından merhamet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(34/24)

"Rabbımız, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Evvel ahir selâm...

★★★

445. MEKTUP

MEVZUU: Şeyh Şerafeddin Yahya Müniri tarafından söylenen şu cümlenin tahkiki:

-Salik kâfir olmadıkça, kardeşinin başını kesmedikçe, anası ile tezevvüc etmedikçe Müslüman olamaz.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Şemseddin'e yazmıştır.

★★★

İstikameti bırakmayınız, ey Molla Şems!

Sormuşsunuz ki:

-Şeyhü'l-meşayih Şeyh, Şeyh Şerafeddin Yahya Müniri İrşad'üs-salikin adlı risalesinde şöyle yazmıştır:

-Salik kâfir olmadıkça Müslüman olamaz. Kardeşinin başını kesmedikçe Müslüman olamaz. Anası ile tezevvüc etmedikçe Müslüman olamaz.

Söylediği bu cümlelerden muradı nedir?

Bilesin ki,

Burada küfürden murad, tarikat küfrüdür. Bu dahi, cem mertebesinden ibarettir. O cem mertebesi dahi, kapanma yeri, İslâmın güzelliği ile küfrün çirkinliği arasında imtiyazın olmaması makamıdır. Hatta, İslâm nasıl güzel görülüyorsa, küfür dahi, aynı şekilde güzel bulunmaktadır. Biri HADİ, biri MUDİLL isminin mazharı görülmektedir. Bunların her birinden bol hazza nail olunmakta ve her ikisinden de lezzet alınmaktadır.

Burada anlatılan o küfürdür ki, Hüseyin b. Mansur Hallac ondan şöyle haber vermiş, onda olmuş ve onun üzerine ölmüştür:

Küfrettim Allah'ın dinine ki, küfür vaciptir;

Bence, amma katında Müslümanların kabihtir...

Sofiyenin şathıyatı (vecdin ve halin galebesi ile söylenen aşırı sözler) arasında şu cümleler vardır:

-ENEL-HAK... (Hak ben...)

-Cübbemin içinde Allah'tan başka yoktur...

-Sübhanım, şanım ne kadar büyük...

Bütün bu cümleler, o cem ağacının meyveleridir ki, menşei, mahabbetin istilâsı ve hakiki mahbubun sevgisinin ağır basmasıdır. Bu durumda, onların müşahede gözünde mahbubdan başkası kalmaz; hatta gizlenip saklanır.

Bu makam, cehl ve hayret makamıdır. Lâkin, bu makamın cehli güzeldir, hayreti dahi iyidir.

Sübhan Allah'ın inayeti ile seyir, cem makamından yukarıya vaki olursa, o zaman ilim cehille içtima eder; mağfiret dahi hayrete arkadaş olur. Fark ve temyiz dahi zuhur eder; sekir hali, ayıklık haline geçer. İşte o zaman hakiki İslâm husule gelir; iman hakikatı dahi müyesser olur.

İş bu anlatılan iman ve İslâm; zevalden mahfuz ve küfür gelmesinden ve değişikliğe uğramaktan yana da emin olurlar.

Resulullah (sav) Efendimizin bazı bilinen dualarında gelen:

"Allahım, senden bir iman istiyorum ki; ondan sonra küfür olmaya" cümledeki iman, anlattığımız imandır. Zira o, zevalden mahfuzdur.

Allahu Teala'nın buyurduğu:

"Dikkat ediniz, Allah'ın veli kullarına korku yoktur; onlar mahzun da olmazlar."(10/62) ayet-i kerimesindeki mana dahi, bu iman ehlinin halini beyan etmektedir. Zira, velâyet, anlatılan iman olmayınca, tasavvur edilemez.

Cem mertebesinde:

-Velâyet... ismini kullanmak, her ne kadar mümkün olsa dahi, lâkin kusur ve noksan daima bu mertebenin gereğidir. Zira, imanda ve marifette kemal; küfürde ve cehalette değildir. Amma hangi küfür ve cehalet olursa olsun.

Üstte anlatılan mana gereğince, Şeyh'in dediği mana sağlığa kavuşmuş olur ki, tarikat küfrü tahakkuk etmedikçe, hakikat İslâmı ile müşerref olunmaz.

Şimdi gelelim:

-Kardeşinin başını kesmedikçe Müslüman olamaz cümlesine. Burada:

-Kardeş... tabirinden murad, kendisi ile beraber doğan şeytandır. Onun arkadaşı bulunmakta ve kendisini, daima şerre ve fesada götürmektedir.

Bu manada, Resulullah (sav) Efendimi şöyle buyurdu:

"Ademoğlundan her biri ile beraber bir cin vardır (yani şeytan...)"

Dediler ki:
-Ya Resulallah, seninle de var mıdır?
Şöyle buyurdu:
"Evet... vardır. Amma, ondan selâmet buldum... (yani şerrinden..)"
"Selâmet..." manasını çıkaran kelime, mütekellim sığası ile gelirse, mana üstte anlatıldığı gibidir.
"Şeytanım Müslüman oldu..." buyurmuş olabilir ki, bu mazi sığası iledir. Meşhur olan rivayet de budur.
Burada:
-Kardeşin başını kesip öldürmek manasından murad odur ki, ona boyun eğilmeye, küçük tutulup rezil edile...
Burada, şöyle bir soru sorulabilir:
-İnsanın kendisinde, akıl ve feraset varken, neden şeytana mağlup olur ve Allahu Teala'nın rızası bulunmayan işi irtikâb eder?
Bunun için şu cevabı veririm:
-Şeytan bir fitne ve bir belâdır. Allahu Teala, onun kullarına iptilâ ve imtihan için musallat etti. Onu kullarının nazarından sakladı ve kendilerini, onun hallerine muttali kılmadı. Şeytanı dahi, kulların ahvalini görür eyledi; onların kan dolaşan damarlarında da yürüttü.
Said o kimsedir ki, Allahu Teala'nın inayeti ile bu gibi belânın keydinden ve mekrinden mahfuz bulunur. Durum böyle olmasına rağmen, Allahu Teala onun keydini:
"Zaif..."(4/76) olarak anlattı. Böylece, saidlere cesaret verip güçlendirdi.
Şeytanın hükmü, bu tasallut ile, Allah'ın kuluna yardımcı olur ise, tilki hükmüne girer. Amma, onun fazlından yardım olmayınca, fırsat kollayan bir arslana benzer.
Bir şiir:
Sen bize dil verip de dilberi gösterdin;
Tilkiyi sofra diye arslana gösterdin...
Bu manada bir başka cevap da şudur:
Çok kere şeytan, nefsin arzuları yolundan gelir; o kimseyi, iştah duyulan şeylere dalâlet edip götürür. Oranın yerli düşmanı olan nefs-i emmarenin dahi muaveneti ile, o kimsenin aleyhine zaruri olarak yardım bulur. Böylelikle de, o nefsi kendisine karşı boynu eğik eyler.
Şeytanın keydi (hilesi) aslında zayıftır. Ancak yapacağını, düşmana yataklık yapanın yardımı ile yapar. Asıl belâmız da, nefs-i emmare olup ruhlarımızın düşmanıdır. Yani can düşmanımızdır. Bu hasisten başka, kendisine düşman olan hiç kimse yoktur. Harici düşman, yapacağını ancak onun yardımı ile yapar.
Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, yerinde olur ki, önce nefsin başı koparıla... Ona inkıyaddan imtina edilip küçük düşürülüp ihanete uğratıla...
İşte kardeşin başı, anlatılan bu cihadın zımnında kesilir ve hakir, zelil edilir. Tarikat salikinin hicabı ve önüne çıkan set işte bu nefsidir.

Bu arada kardeş bahis dışıdır. Zira o, doğru yoldan çıkıp eğri yola sapanı şerre davet eder.

Harici düşmanı def etmek, Allah'ın yardımı ile nefsin inkıyadından halâs bulduktan sonra olur. Hem de pek kolay olarak. Çünkü:

"Kullarım üzerinde senin bir tahakkümün yoktur."(15/42) mealine gelen ayet-i kerime nefsin köleliğinden halâs olanlara bir müjdedir. Ayrıca bunlar, ibadeti, Mahbub-u Hakiki için halis kılmışlardır.

★★★

Gelelim şu cümledeki manaya:

-Anası ile tezevvüc etmedikçe Müslüman olamaz.

Bu cümlede geçen:

-Anası... tabirinden murad, onun ayan-ı sabitesi olsa gerektir. Zira, bu ayan-ı sabite onun hariçte vücud bulup zuhura gelmesine bir sebeptir.

Ayan-ı sabiteden:

-Ümm... (Ana...) olarak tabir etmek, bu taifenin ıstılahında varid olmuştur. Bu manada, büyüklerin biri şöyle demiştir:

Anam, babasını doğurdu;

Böylesi şaşırtıcı oldu...

Bu beytte geçen:

-Ana... tabiri ile ayan-ı sabitesini murad etmiş olup:

-Baba... tabiri ile de, İlâhi isimlerden birini murad etmiştir. Ki, ayan-ı sabite, o ismin zıllı ve aksidir. Vakta ki o ismin zuhuru, hariçte o ayan-ı sabitesinin tavassutu olmuştur; bu zuhurdan:

-Doğum... olarak anlatılmıştır.

Hulâsa:

-Ana... derler, bununla ayan-ı sabiteyi murad ederler. Bu ayan-ı sabite için:

-Vücubi taayyün... tabirini kullanırlar. Zira, bu taife-i aliyye katında taayyünler beştir. Bunlar için ayrıca:

-Tenezzülat-ı hamse, hazarat-ı hamse... (Beş tenezzül, beş makam) derler... Bunlardan iki tanesini, vücup mertebesinde isbat ederler. Üç tanesini de, imkân mertebesinde isbat ederler.

O vücubi olan iki taayüyn şunlardır:

a) Vahdet taayyünü.

b) Vahidiyet taayyünü.

Her ikisi de, ilim mertebesinde olup fark ilmi olan icmal ve tafsil iledir.

İmkâna bağlı üç taayyüne gelince şunlardır:

a) Ruhi taayyün.

b) Misali taayyün.

c) Cesedi taayyün.

Ayan-ı sabite, vahidiyet mertebesinde olunca; zaurri olarak onun taayyünü vücubi olmaktadır.

Mümkinin hakikatına gelince; o mümkünin ayn-ı sabitinin bir yüzü vücubi tahayyüne olduğundan; o mümkün vücuba bir zıl gibi olmaktadır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o mümkinin anası, vücub aleminden olup kendisini imkân aleminde izhar eylemiştir. Böyle olunca:

-Ana ile tezevvü.... cümlesinin manası şu olur: İmkâna bağlı mümkün taayyünü, vücuba bağlı taayyünü ile ittihad eylemiştir (yani birleşmiştir)

Bir şiir:

Mümkün atacak olsa imkân tozlarını;
Bırakmaz ortada vacip başkalarını...

Demek olur ki:

-Onun imkâna bağlı taayyünü, nazarından gizlenir.

-Ene... (Ben...) lâfzının itlakı dahi, vücubi taayyün üzerine olur. Amma şu demek değildir:

-İmkâna bağlı taayyün, işin aslında vücubi taayyünle ittihad eder.

Zira, böyle bir şeyin olması muhaldir. Böyle bir şeye kail olmak dahi, ilhadı ve zındıklığı getirir.

Çünkü burada muamele, şühud ciheti iledir. Eğer zeval var ise, şühud itibarı iledir; eğer ittihad var ise, o dahi şühuda göredir.

Bir şiir:

Buna olmak yoktur siz asla;
Siz olamazsınız bu kat'a...

Bir salik, taayyününü, o taayyünle muttahid bulur ise, imkâna bağlı televvüsattan halâs olmaya müstahak olur. İslâm devleti ile müşerref olur ve vücub mertebesine de inkıyad eder.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Sofiyenin kail olduğu tenezzülat-ı hamse, mücerred itibarlardır. Onların keşfe ve şühuda taalluku vardır. Hakikatta buraya tenezzül edip tağayyür edip tebeddüle uğramış değillerdir.

Khainatın değişen hadiseleri ile isimlerinde, sıfatlarında, zatında değişmeyen yüce Zat Sübhandır.

Sofiye, çoğu kez, dillerine bazı şeyleri getirirler ki, bunlar vicdanlarında (kendi buluşlarında) olduğu kadardır. Amma sekri ve halin ağır basmasını tazammun etmektedir. Onları dış manalara yormak yerinde değildir. Onları dış manalardan başka yana aktarmak daha yerinde olur. Yani tevile ve başka yoruma... Zira, sarhoşların sözleri, zahir manadan alınıp başka manaya yorulur.

Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

Büyük bir şahıstan, karışıklığa ve ıstıraba sebep olacak bu cümleleri naklettiğin için, onun hallinde zaruri olarak bazı şeyleri yazdık. Halbuki Fakir'in, muhalefeti anlatan o misillu cümlelere iltifatı yoktur. Ne red, ne de kabul olarak onlar için dudaklarını oynatır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirler üzerine bize yardım eyle."(3/147)

Evel ahir alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Re-

sulüne daima ve her zaman... Keza o Resulün âl-i kiramına ve ashab-ı izamına da... Taa, kıyamet gününe kadar...

★★★

446. MEKTUP

MEVZUU: Nasihat...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Emin'in validesine yazmıştır.

★★★

Yapmak istediğim nasihat şudur:

Başta, itikadı ehl-i sünnet ve'l-cemaatın görüşüne göre düzeltmek gerek. O zatlar, fırka-i naciyedir. Allahu Teala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

İtikadı düzelttikten sonra da, fıkhi hükümlerin iktizasına göre amel etmek dahi zaruridir.

Yapmakla emir aldığımız şeyleri mutlaka yapmamız gerek. Bundan kaçma yolu yoktur. Ayrıca, bize yasak olan şeylerden dahi çekilmemiz gerek.

Tadil-i erkâna ve şartlara riayet etmek sureti ile ara vermeden, tembellik etmeden beş vakit namazını eda etmelidir.

Nisap husülünde zekâtın verilmesi dahi mutlaka gerekir. İmam-ı Azam'a göre kadınların süs altınlarının da zekâtını vermek vaciptir.

Vakitleri, oyunda ve oyalanmada sarf etmek yerinde olmaz. Yasak işler bir yana, ömrü malayanide (yararsız ve faydasız işlerde) telef etmek yakışmaz.

Mağanni, nağme gibi şeylere rağbet edip onların lezzetine aldanmaktan çok sakının. Zira onlar, bal sürülmüş zehirdir.

Gıybetten, insanlar arasında söz gezdirmekten sakının. Zira, anlatılan her iki kötü huyun irtikâbı halinde şiddetli tehdidler gelmiştir.

Yalandan, bühtantan dahi sakınmak zaruridir. Bu iki rezil iş, bütün dinlerde haram edilmiştir. Bunları yapanlara, çokça azap tehdidleri vardır.

İnsanların ayıplarını ve günahlarını kapamak, hatalarından geçmek büyük işlerdendir.

Hizmetçilere, kölelere şefkat gösterip onlann kusurlarına göz yummalıdır. Onlara eziyet etmemelidir. O zavallıların, isterse yüzlerine isterse başka yerlerine vurmak, sövmek, üzmek münasip değildir; uymaz.

İnsana yakışan odur ki, her an kendisinden, yüce mukaddes Zat'a karşı vaki olan kusurlarına baka... O yüce Zat, o kusurlar sebebi ile muahazede de acele etmediği gibi; rızkını dahi engellemez.

İtikadı düzeltip fıkıh hükümlerini yerine getirdikten sonra; aldığınız talimata göre vakitleri, Allahu Teala'nın zikri ile doldurmak gerek. Her ne ki, buna menfi manada tesir eder; ondan kaçınmalıdır.

Bir şiir:

Her ne şey ki, Allah'ın zikri değildir.
Şeker olsa da öldürücü zehirdir...

★★★

Huzurda dahi söylenmiştir ki, şer'i işlerde her ne kadar dikkatli, ihtiyatlı olunur ise, vazifede o miktar ziyadelik hasıl olur (yani iyilik artar...) Amma, şer'i hükümlerde, gevşeklik vaki olunca, halâvet zail olur; vazifedeki lezzet gider.

Bundan daha ziyade ne yazayım?

En iyi bilen sübhan Allah'tır.

★★★

447. MEKTUP

MEVZUU: Taziye, nasihat, gençliği ganimet bilmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. Bu mektubu, Mirza Manuçeh'e yazmıştır.

★★★

Sübhan Allah, bu haşmetli ve saadetli zatın birliğini devam ettirip vakitlerine güzellik versin... Kendisi hakkında, geçip giden hüzünleri dahi en güzel şekilde telâfi eylesin... Nimet feyizlerini dahi ona yağdırsın...

★★★

Ey çocuklar!..

Gençlik çağları, heva ve heves çağları olduğu gibi; ilim tahsili zamanı ve çalışıp kazanma devridir.

Şehvani engellerin, nefsani garazların varlığına rağmen, bu sıralarda yapılan şeriat iktizasına göre amelin meziyeti, itibarı, sayısı bundan başka zamanlarda yapılan amele göre kat kat fazladır. Zira, engellerin varlığı meşakkat ve mihnet sebebidir. Bunlar da, onun şanını semalara yükseltir. Manilerin olmayışı dahi, sıkıntıyı ve meşakkatı yok eder. Bunlar da muamelenin değerini yere düşürür.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, beşerin havas zümresi, meleklerin havas zümresinden daha faziletlidir. Zira, beşerin taatı, engelmere bağlıdır. Meleklerin taatında ise, engellerin sıkıntısı yoktur.

Görmez misin ki, askerlerin itibarı, ancak, devlet engelcileri olan düşmanların istilâsı zamanlarındadır. Bu zamanlarda, onların en küçük bir hareketlerine nazaran kat kat fazladır.

Şu da malumdur ki, heva ve heves, Allahu Teala'nın düşmanları olan nefsin ve şeytanın beğendikleri şeylerdir; şeriatın iktizasına göre ilim ve amel ise, yüce Sultan Hazret-i Rahman'ın razı olduğu şeydir.

Mevlâ'nın düşmanlarını beğendirmeye çalışmak, nimetlerin sahibi yüce Mevlâyı darıltmaktır. Böyle bir şeyi yapmak da akıldan ve zekâdan uzak bir iştir.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

448. MEKTUP

MEVZUU: Kabir azabını inkâr edenlerin şüphelerini kaldırmak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun . Seçmiş olduğu kullarına da selâm...

Bilesin ki:

Bir cemaatın, kabir azabı hakkında tereddüdü vardır. Halbuki, kabir azabı; Kur'an ayetleri, meşhur sahih hadislerle sabit olmuştur. Neredeyse onlar, kabir azabını inkâr edecekler ve onun muhal olduğuna karar verecekler.

Onları bu şüpheye düşüren durum da, medfun olmayan ölülerin hallerini görmeleridir. O, tek hal üzere devam edip durur. Onun bu durumunda, azap ve elem yoktur. Azabın levazimi arasında, zıplamak ve ıstırap duymak ve çırpınmak vardır. Halbuki böyle bir şey onda görülmemektedir.

Bu müşkil sualin cevabı şudur ki:

Kabir yeri olan berzah aleminin hayatı, dünya hayatı kabilinden değildir. Dünya hayatında iradi hareketler ve ihsas vardır; her ikisi de dünya hayatının levazimi arasındadır. Zira, dünya hayatının intizamı, bu iki işe bağlıdır.

Berzahta ise, asla harekete ihtiyaç yoktur. Hatta hareket, o berzah hayatına münafidir. Orada hissetmek yeterlidir. Bu da, azab acısını duymak içindir.

Berzah hayatı, dünya hayatının yarısı gibidir. Ruhun, oradaki bedenle taahluku; dünya hayatındaki taallukun yarısı kadardır.

Medfun olmayan ölülere gelince... Onlar berzahiyet hayatı ile azab acısını duyarlar; amma, bu hayata göre olan çırpınma ve hareket onlarda görülmez.

Muhbir-i Sadık Resulullah Efendimizin verdiği haberler doğrudur. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

Bu müşkil maddeyi ve benzerini kesip atmak için, şöyle de diyebiliriz:

-Nübüvvet tavrı, akıl ve fikir tavrının ötesindedir. O işler ki, akıl onları idrakten yana kusurludur. Onlar, münübüvvet tavrı ile sabittir.

Şu mana dahi açıktır ki, eğer akıl yeterli olsaydı; peygamberlerin gönderilmesi neden olacaktı? Onlara salât ve selâm olsun. Ve neden dolayı, ahiret azabı onların gönderilmesi ile bağlantılı olacaktı? Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Biz resul göndermedikçe, azab ediciler değiliz..."(17/15)

Akıl, her ne kadar hüccet olsa da, lâkin o, tam bir hüccet değildir. Asıl hüccet-i baliğa (tam hüccet) ancak, peygamberlerin gönderilmesi ile tahakkuk etmiştir. Mükelleflerin özürleri de onunla kesilmiştir. Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Sevindirici ve çekindirici peygamberlerdir. Ta ki, resullerin gelişinden sonra, insanların Allah'a (arz edecekleri) **olmaya... Allah Aziz Hakim'dir."**(4/165)

Bazı işleri idrak etmekte, aklın kusuru sabit olduğuna göre; bütün şer'i hükümleri, akıl mizanı ile tartmak iyi olmaz.

O hükümleri, akla uydurmaya kalkmak, aklın istiklhaline hüküm olur ki, nübüvvet tavrını inkâr sayılır. Allahu Teala bizi böyle bir şeyden korusun.

Başta, Resulullah (sav) Efendimize imanı düşünmek gerek; bir de onun risaletini tasdik etmeyi... Ta ki, bütün hükümleri tasdik etmek mümkün ola... Onun vasıtası ile de, şeklerin ve şüphelerin zulmetlerinden halâs müyesser ola...

Önce, asla akıl erdirmek gerektir ki, sonra parçaya akıl erdirile. Bir zorlama olmadan da biline... Aslın isbatı olmadan, her parçaya akıl erdirmek cidden zordur.

Anlatılan tasdik yolların en yakını, kalb itminanının husulü yüce Sultan Allah'ın zikridir. Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Dikkat ediniz; kalb, Allah zikri ile tatmin olur.

Onlar ki, iman edip güzel amel işlerler; ne mutlu onlara. Dönecekleri yer de güzeldir."(13/28-29)

O yüce matluba nazar ve istidlâl yolu ile varmak, cidden uzak görünüyor.

Bir şiir:

Ağaçtandır nazar ehlinin ayakları;
Ne gücü var ki, ağaçtır basamakları...

Şunun da bilinmesi gerekir ki:

Nübüvvetlerini isbat, risaletlerini tasdik ettikten sonra; peygamberlere uyanlar da istidlâl ehli olanlardan sayılırlar. Onlara uymaları ve sözlerini tasdik etmeleri aynen istidlâldir. Misal olarak diyelim ki:

-Bir şahıs usullerden bir usul bulmuştur. Yani istidlâl ile... Bütün teferruat dahi, o asıldan oluşup gelmiştir; istidlâle dayanmıştır.

O aslın istidlâli de, bütün teferruata delil olmuştur.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bizi buna hidayet etti. Allah bize hidayet etmeseydi; biz hidayeti bulamazdık. Rabbımızın resulleri hakkı getirmişlerdir."(7/43)

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

★★★

449. MEKTUP

MEVZUU: Cemil-i Mutlak zattan her ne südur eder ise, o mutlaka cemildir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Muhammed Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

★★★

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Daima ve her halde.

Korkutucu haberleri duymakla, korkup feryad etmekten bilhassa sakının. Zira, Mutlak Cemil zattan her ne gelir ise, güzel ve hoş olur.

Anlatılan kelâm, yalana hamledilmesin, atma söz sanılmasın. Elbet, tam hakikattır; söylemek yazmak doğru olmaz.

Şayet dünyada mülâkat müyesser olur ise, ne âlâ... Yoksa ahiret muamelesi yakındır.

"İnsan, sevdiği ile beraberdir..." müjdesi ayrılığa düşünlere teselli ver-

mektedir.

★★★

Derviş Muhammed Keşmiri ile gönderilen mektup ulaştı.

Yazdığınıza muttali olduk; vaktin müsaadesi nisbetinde cevaben bir şeyler yazdık.

Evlâd ve ahbab gönül birliği içinde yerlerinde sabit kalsınlar. Hem de, Allahu Teala'nın hükmüne razı olarak.

★★★

450. MEKTUP

MEVZUU: a) "Ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacaktır" manasına gelen hadis-i şerifi üzerine sorulan suale cevaptır.

b) Erbab-ı Fakrin derecesi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla İbrahim'e yazmıştır.

★★★

Bilinmesi yerinde olur ki;

Resulullah (sav) Efendimizin:

"Ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacaktır... Onların hepsi ateştedir; biri müstesna..." hadis-i şerifi ile anlatılan zümrelerin ateşe girmeleri, orada bir müddet kalmaları murad edilmiştir.

Sonsuz olarak orada kalıp azap görecekleri manasına gelmez. Zira, böyle bir şey, imana münafi olup küffara mahsustur.

Bu babda netice söz şu ki:

-Onların ateşe girmelerine sebep olan kötü itikadları olduğuna göre; zaruri olarak hepsi oraya girecektir. İtikadlarının habaseti nisbetinde orada azap göreceklerdir.

Amma, müstesna tutulan fırka böyle değildir. Bunların itikadı, cehennem azabından necat bulmayı muciptir; felâh bulmalarına sebeptir. Lâkin, bunlardan bazıları kötü amel irtikab eder de, tevbe veya şefaatle affa uğramaz ise, caizdir ki, günahı kadar ateşte azap oluna. Böylece, cehenneme dühulü de tahakkuk ede...

Lâkin, sair fırkalar hakkında cehennem ateşine girmek, bütün fertlerine şamildir; isterse orada diimi kalmak olmasın.

Fırka-i naciyede ise, bu mana, onların bazı masiyet irtikab eden kimselerine mahsustur.

Üstte anlatılan hadis-i şerifte:

"Hepsi..."(Küllühüm)" tabiri, bu beyana işarettir. Nitekim, bu mana gizli değildir.

Bu bid'atçı fırkalar, ehl-i kıbleden olmaları dolayısı ile; dinen zaruri olan işleri inkâr etmedikleri süre, kendilerini tekfir etmeye cür'et yerinde değildir. Tevatüren sabit olan şer'i hükümleri reddetmedikleri, zaruri olarak, dini işlerden geldikleri bilinen şeyleri kabul ettikleri takdirde, onlar kâfir görülmezler. Bu manada, ulema şöyle dedi:

-Bir meselede, küfrü gerektiren doksan dokuz yön olsa da, bir yönde küfrü nefyetse; yerinde olur ki, bu küfrü nefyeden yön tutula... Küfürle hü-

küm verilmeye...

En iyisini Sübhan Allah bilir ve en sağlamı onun kelâmıdır.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki;

"Bu ümmetin fukarası, zenginlerden yarım gün evvel cennete gireceklerdir..." hadis-i şerifinde geçen:

"Yarım gün..." manasına... Bundan murad; dünya senelerinden beş yüz senedir. Zira, Allah katında bir gün, bin senedir. Bu manada, bir ayet-i kerime şöyledir:

"Rabbın katında bir gün, sene saydıklarınızdan bin sene gibidir."(22/47)

Anlattığımız manaya da şahittir.

Bu müddetin takdiri de, şanı büyük Allah'ın ilmine bırakılmıştır. Orada; ne gece, ne gündüz, ne sene, ne de ay vardır. Yani bilinen manada.

Bu hadis-i şerifte geçen:

"Fakir..." tabirinden murad ise, o sabırlı fakirdir ki, şeriat hükümlerine tutunur; şeriatın yasak ettiği şeylerden dahi kaçınır.

Fakrin dereceleri ve mertebeleri vardır ki; onların bazısı bazısından üstündür. Onun en yüksek mertebesi ise, fena makamında tasavvur edilir. Ki bu fena makamında, Sübhan Hakkın gayrı muzmahil ve mütelaşi olup unutulmuştur.

Bir kimse, fakrin bütün mertebelerini cami olur ise, bazısında tahakkuk edip bazısında tahakkuk etmeyenden daha faziletlidir.

Bir kimsede, fakrin zahiri fena ile var ise, zahiri fakrin olmayışı ile yalnız kendisinde fena olandan daha faziletlidir.

Bu manaları anla...

★★★

451. MEKTUP

MEVZUU: Tabileri ile hac seferi müşaveresine cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd olsun iyidir. Sübhan Allah'tan niyaz; sizin de selâmet ve afiyet üzere olmanızdır.

Şefkat ve merhamet üzere bu Fakir'in adına gönderilen mübarek mektubun mütalaası ile şerefyab oldum.

Şu istiyakı izhar etmişsiniz: Ehil ve ayal ile her iki haremin birine gidip kalmalı ve orada ölmeli.

Ey mükerrem mahdum,

Ehil ve ayal ile gitmeniz, nazarda zahir olmamaktadır; hatta böyle bir şeye men (engel) anlaşılmaktadır. Sizin tek başınıza gitmeniz, nazarda güzel zâhir olmaktadır.

Selâmetle kavuşmanızı dileriz. İş Sübhan Allah'a kalmıştır.

Gelelim siyd... maddesine (galiba, keçi eti bahsi olacak...) (Müstakimzade'nin tercümesinde bu cümleye verilen manayı anlayamadık.)

Bunun için yazmışsınız ki:

-Tabipler onun zararına hükmetmektedirler.

Ey müşfik,

Nazar derinlere indikçe, onda zarar müşahede edilmemektedir. Onda bir zulmet hissedilse dahi, zarar zulmeti değildir. Onun nazar yönünü anlayamadık.

Hülâsa, tabiplerin anlattığı zarar yoktur.

En iyisini bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

452. MEKTUP

MEVZUU: Sofiye için hasıl olan ilme'l-yakin ile akıl erbabı için meydana gelen ilme'l-yakin.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Muhammed Sadık Keşmiri'ye yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Bilesin ki,

Sofiye katındaki ilme'l-yakin; eserden müessire istidlâlden hasıl olan yakinden ibarettir. Bu mana, nazar ve istidlâl ehline de müyesser olmaktadır.

Bu durumda, sofiyeye mahsus olan ilme'l-yakin ile akıl erbabına gelen ilme'l-yakin arasında ne fark vardır?

Sofiyeye mahsus olan ilme'l-yakin; neden keşfe ve şühuda dahil olmakta ve ulemaya mahsus olan da, nazar ve fikir darlığından çıkamaz?

Bu manada şunun bilinmesi gerekir ki;

Eseri müşahede etmek, her iki taifenin ilminde de gereklidir. Şunun için ki, meşhud olmayan müessire intikal edile.

Netice mana da şudur:

Eserle müessir arasında irtibat olduğundan; bu irtibat, eserin vücudundan, müessire intikal etmeye sebep olmuştur. Bu irtibat ise, sofiyeye mahsus olan yakin ilminde keşif ve müşahede edilmiştir. Amma, ulema için böyle değildir. Zira bu, onlarda nazari ve fikridir. Zaruri olarak, intikal dahi nazari ve fikri olmaktadır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; birinci taifenin yakini, keşfe ve şühuda dahildir; amma ikinci tafieninki böyle değildir. Zira, o istidlâl darlığından çıkamaz. Sofiyenin yakinine:

-İstidlâl ıtlakı ise, zahire ve surete mebnidir. Çünkü o, eserden müessire intikali tazammun etmektedir. Amma hakikatte, keşfe ve şühuda dahildir. Ulemanın yakininde durum böyle değildir; bunların yakininde istidlâlin hakikatı vardır.

Üstte anlatılan ince fark, pek çoklarının nazarından gizli kaldığından; zaruri olarak, hayret mertebesinde kalmışlardır. Dolayısı ile onlardan bir ce-

maat kendi kusurlarından; sofiyeye mahsus olan ilme'l-yakini:

-Eserden müessire istidlâl olarak tefsir eden bazı büyüklere itiraz dilini uzatmıştır. Bütün bunlar, işin hakikatına müttali olamamaktandır.

Hakkı yerine getiren yüce Allah'tır. Bu yola, o hidayet eder.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

453. MEKTUP

MEVZUU: Kadınlar için zaruri olan nasihatlar.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, saliha hanımlardan birine yazmıştır.

★★★

Önce bir ayet-i kerime meali:

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey Nebi, iman eden kadınlar sana: Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleri ayakları arasında iftira düzmemek, herhangi bir iyilikte sana asi olmamak üzere, biat için sana geldikleri zaman; onlarla biat et. Onlar için, Allah'tan bağış talebinde bulun. Çünkü: Allah Gafur Rahim'dir."(60/12)

Mekke'nin fethi günü, Resulullah (sav) Efendimiz, erkeklerle olan biatı tamamladıktan sonra; kadınlarla biat etmeye başladı.

Kadınlarla olan biat, yalnız sözlü idi; Resulullah (sav) Efendimizin eli, biat eden kadınların ellerine hiç değmedi.

Kötü ve düşük huylar, erkeklerden çok kadınlarda bulunduğundan; erkeklerin biatına göre kadınların biatında fazladan şartlar beyan buyurdu. Yüce Allah'ın emrine imtisal ederek, o vakitte kadınları o kötü huylardan men etti.

O şartlardan birincisi şuydu: Allah'a şirk koşmamak...

Koşulan şirk, yüce Hakkın ne vücub vücubunda, ne de ibadet istihkakında olacaktır.

Bir kimsenin ameli; riyadan, süm'adan, (Görsünler ve işitsinler diye yapılmaktan), Allahu Teala'nın gayrından; sözde ve övmekle olsa dahi ecir talebinden beri olmaz ise, o amel şirk dairesinin dışında değildir. O ameli yapan dahi, halis bir muvahhid olmaz. Resulullah (sav) Efendimiz bu manada şöyle buyurdu:

"Ümmetimde şirk, karanlık gecede karataşın üzerinde yürüyen karıncanın ayak izinden daha gizlidir."

Bir şiir:

Şirksiz olma sözü incedir karınca izinden;
Karanlık gecede bir karataş üstündekinden...

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"En küçük şirkten sakınınız." Sordular:

-En küçük şirk nedir ya Rasulallah?

"Riyadır..."

Bundan başka, şirk âdetlerine, küfür mevsimlerine tazim etmek şirkte sağlam bir basamaktır.

İki dini tasdik eden dahi, şirk ehlinden sayılır. İslâm hükümlerinin mecmuu ile küfrü bir araya getirmeye teşebbüs eden dahi müşterektir. Halbuki küfürden teberri etmek, şirk şaibelerinden sakınmak tevhiddir.

Marazların, hastalıkların def'i için, asnamdan ve tağuttan (kâhin ve putlardan) yardım talep etmek aynen şirktir. Böyle şeyler, ehl-i İslâm'ın cahilleri arasında şayi olmaktadır.

Yontulmuş taşlardan hacet talep etmek dahi küfrün kendisi olup yüce Vcaibü'l-Vücud zatı inkârdır.

Allahu Teala, bazı dalâlet ehlinin halinden şikâyet ederek, şöyle buyurdu:

"Şu kimseleri görmez misin ki, onlar sana indirilen ve senden önce indirilene iman ettiklerini sanırlar; kâhini de hakem tutmak isterler. Halbuki, ona küfretmek için emir almışlardır. Şeytan dahi, onları, derin bir sapıklıkla saptırmak ister."(4/60)

Kadınların pek çoğu, memnu olan bu yardım talebini yapmaya müptelâdırlar. Kendilerinde bulunan tam cehalet sebebi ise, müsemmadan hali olan bu isimlerden beliyyenin def'ini talep ederler... Şirk ehlinin ve şirkin merasimini edaya meftundurlar. Bilhassa, Hindistan kadınları sırasında:

-Setile... diye bilinen cederi (çiçek veya benzeri kabarcıklı bir hastalık) marazının ârız olduğu vakitlerde.

Anlatılan fiil, o kadınların hayırlısında ve şerlisinde; bu zamanda müşahede edilip görülmektedir. O derecede ki, bu şirkin inceliklerinden geri kalan, onun âdetlerinden bir âdete gitmeyen tek kadın bulunamamaktadır. Meğer ki Allahu Teala'nın koruduğu biri ola...

Hinduların büyük bildikleri günlere tazim, Yahudilerce bilinen gün âdetlerine uymak küfrü icab ettirip şirki gerektirir.

Nitekim ehl-i İslâm'ın cahilleri, bilhassa kadın kısımları küffarın belli günlerinde küfür merasimini icra etmektedirler. Bunları kendileri için de bayram kabul edip kızlarının ve kardeşlerinin evlerine onlara benzeyen hediyeler yollamaktadırlar. Zarflarını dahi küffar gibi o mevsimde boyarlar. Ayrıca onları kırmızı pirinçle doldurduktan sonra yollarlar. O mevsime de tam manası ile itina ederler.

Bütün bu anlatılanlar şirktir ve Allah'ın didine karşı küfürdür. Bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Onların pek çoğu, Allah'a iman etmez; meğer ki müşrik halleri ile inanalar..."(12/106)

Kendilerine adak yapılmış olarak, meşayihin kabirlerinde, meşayih için adak olarak kesilen kurbanları dahi, fıkhi rivayetlerde fukaha şirke dahil edip üzerinde sıkı durdular. Sonra bunu, şer'an men edilen cinne tapanların kestikleri cinse dahil eylediler. Kendisinde şirk şaibesi olduğundan, bu amelden dahi sakınmak gerik. Zira, adak yolları bunun dışında çoktur. Neden dolayı, öyle bir şekilde hayvan boğazlanıp da, cinne tapanların cin

için kestiklerine benzetilip onlara katılmak olsun?

Kadınlann, meşayih niyeti ile oruç tutmalan da böyledir. Bunların isimlerini ekseriyetle kendiliklerinden uydururlar; onlann niyeti ile de oruç tutarlar. Her gününün iftarı için, hususi bir vaziyet tayin ederler. Oruç için de, günler tayin ederler. Taleplerini ve maksatlannı da bu oruçlara bağlı kılarlar. Bu oruçlar sebebi ile, o mesavihten hacetlerinin yerine gelmesine talep ederler. Sanırlar ki, işlerinin yerine gelmesi onlardandır. Böyle bir fiil, Allah'ın ibadetinde başkasını ortak etmektir. Ona ibadet yolu ile hacetlerin talebini başkasından yapmaktır.

Üstte anlatılan fiilin şenaatını bilmek gerek.

Bir hadis-i kusdisede şöyle geldi:

"Oruç benim içindir; onun mükâfatını ben veririm."

Bunun daha açık manası şudur:

-Oruç bana mahsustur; oruçta başkasının bana ortaklığı olamaz.

Her ne kadar yüce Hakka bütün ibadetlerde başkasını ortak etmek aciz olmasa dahi; bunun oruca mahsus görülmesi, ona önem verip ondan ortaklığı atmak içindir.

Bu şeni fiili izhar ettikleri zaman, bazı kadınlar der ki:

-Biz, bu oruçları Allah için tutarız. Ancak, onun sevabını meşayihin ruhlarına hediye ederiz.

Böyle bir söz, onlardan gelen hile yoludur. Eğer bu sözlerinde doğru iseler; oruç için günlerin tayinine ne hacet? Hususi taam vermek, iftarda çeşitli şeni vaziyetlerin tayinine neden gerek duyulur?

Onlar, çok kere, iftar vaktinde haram işler irtikâb ederler. Haram olan bir şeyle de oruç açarlar. Hiç de muhtaç olmadıkları halde, dilenirler ve o dilenerek aldıkları ile oruç açarlar. Sanırlar ki, hacetlerinin yerine gelmesi, bu haramı irtikâbına bağlıdır.

Üstte anlatılan manada yapılan işler aynen dalâlet olup, şeytanın aldatmacalandır. Allah korusun.

Kadınların biatında ikinci şarta gelince... Bu, HIRSIZLIKTIR.

Bu da yasaktır. Bu dahi, seyyielerin büyüklerindendir. Bu kötü huy, çoğunlukla kadınlarda bulunmaktadır. O kadar ki, bundan kurtulan kadın bulunmayacak kadardır. Bunun için de, onlarla yapılan biatta, hırsızlıktan nehyetmek şart oldu.

O kadınlar ki, kocalarının mallarında, izinlerini almadan tasarruf edip hiç sakınmadan onlan telef ederler; hırsızlar cümlesine dahildirler. Bu arada şöyle dememiz mümkündür:

-Bu mana, bütün kadınlarda sabit olup, bu hiyanet onların bütün fertlerinde var gibidir. Meğer ki Sübhan Allah'ın koruduğu biri ola... Keşke böyle bir şeyi seyyie ve hıyanet saysalar. Onlarda bu seyyieyi helâl bilmeleri korkusu çoktur. Böyle bir helâl bilme cihetinden de, küfür korkusu onların halinde daha ziyadedir.

Şanı yüce mutlak hakim Zat, şirki yasak ettikten sonra, kadınlara hırsız-

lığı da yasak etti. Şu bağlantı ile ki: Bu kötü işin küfürde sağlam bir basamağı vardır. Yani kadınlar hakkında... Bu da, hırsızlığı helâl bilmelerinin yaygın olması sebebi iledir.

Böyle bir iş, kadınlar hakkında sair seyyielerin en kötüsüdür.

Kadınlara, kocalarının mallarını almanın tekerrür etmesi sebebi ile hıyanet melekesi hasıl olunca; başkalarının mallarında tasarruf etmenin kötülüğü de onların nazarından düşünce, zevcelerinden başkalarının mallarında tasarrufa geçmeleri de uzak görülmez. Dolayısı ile, sakınmadan hıyanetle başkalarının mallarına da çalarlar. Çok az düşünmekle bu mana açık bulunmaktadır.

Üstte anlatılan manadan da tahakkuk etti ki, kadınları hırsızlıktan nehyetmek, İslâm dinini en önemli işlerindendir.

Kadınlarla bağlantılı olarak, bunun çirkinliği şirkten sonra taayyün etmiştir.

Bu arada bir ek bilgi:

Resulullah (sav) Efendimiz, bir gün ashaba sordu:

"Hırsızlığın en kötüsü nedir bilir misiniz?"

Dediler ki:

-En iyi bilen, Allah ve Resulüdür.

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"En kötü hırsız, namazından çalandır. Yani namaz erkânını ikmal etmez; onu kemal üzere eda etmez."

Bu hırsızlıktan sakınmak dahi zaruri görülmektedir; ta ki namaz kılan en kötü hırsızlardan olmaya...

Namaz niyeti, kalb huzuru ile olmalıdır. Zira, namaz, niyet hasıl olmadan sahih olmaz.

Namazda okunan Kur'an dahi sıhhatli okunmalıdır.

Rükûun, sücudun, oturmanın ve kalkmanın yapılması dahi itminan ile olmalıdır. Yani rükûdan kalkarken, tam kalkmalı; bir tesbih okuyacak kadar da öyle durmalıdır. İki secde arasında dahi, bir tesbih okuyacak kadar oturmalıdır. Böyle yapmalı ki, oturmada ve kalkmada, itminan müyesser ola...

Bir kimse, anlatıldığı gibi yapmadığı takdirde; kendisini hırsızlar zümresine katmış ve tehdid altına girmiş olur.

★★★

Gelelim, kadınlarla yapılan biat şartlarının üçüncüsüne... ZİNADIR. Bu dahi nehyedilmiştir.

Kadınlarla olan biatın, bu şartla olan husisiyeti odur ki; zina işi kadınlarda daha çoktur. Bu da, zina işine onların rızalarının husulü, kendilerini erkeklere arz etmeleri sebebi iledir. Bu işte, kadınlar daha öndedir; bu işin husulünde onların rızası dahi muteberdir. Dolayısı ile bundan nehyetmek durumu, onlar hakkında daha tekidli oldu.

Bu işte, erkekler kadınlara tabidir. İş bu mana icaba olarak, Kur'an-ı Mecid'de Sübhan Hak, zina eden kadını, zina eden erkekten önde anlattı.

Şöyle buyurdu:

"Zaniye... (zina eden kadın) **zani...** (zina eden erkek) **bunların her birine yüz değnek vurun..."**(24/2)

Bu kötü iş, dünya ve ahiretin hüsranını muciptir. Bütün dinlerde çirkin ve kötü görülmüştür. Ebu Huzeyfe (ra) Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet etti:

"Ey insanlar, zinadan sakınınız; onda altı haslet vardır ki, bunların üçü dünyada olup üçü de ahirettedir. Dünyada olanlar şunlardır:

a) Zina, insanın değerini, nuraniyetini, safasını giderir,

b) Fakirlik getirir,

c) Ömrü kısaltır.

Ahirettekiler ise şunlardır:

a) Yüce Allah'ın darlığı ve gazabıdır,

b) Kötü bir şekilde hesap vermektir,

c) Cehennem ateşi azabıdır.

Bundan başka Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Gözlerin zinası, yabancı kadınlara bakmaktır. Ellerin zinası, yabancı kadınlara el sürmektir. Ayakların zinası, yabancı kadınlara gitmektir..."

Bu manada, şu ayet-i kerimeler vardır:

"Müminlere söyle: Gözlerini harama bakmaktan sakınsınlar; edep yerlerini korusunlar. Bu, kendileri için pek temiz bir harekettir. Allah yaptıklarından haberdardır."(24/30)

Sonraki ayet-i kerimede ise şöyle buyurdu:

"Müminlere (kadınlara) **da söyle: Gözlerini harama bakmaktan korusunlar; edep yerlerini muhafaza etsinler..."**(24/31)

Şunun da bilinmesi yerinde olur; şöyle ki:

Kalb, göze tabidir. Göz, harama bakmaktan sakınmadığı takdirde; kalbin korunması müşkil iştir. Kalb dahi, öyle şeylerle meşgul olduğu takdirde, edep yerini korumak da zordur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; edep yerini korumak zaruridir. Şu manadan ötürü ki, edep yerini korumak müyesser ola...

Allahu Teala, kadınları, yabancı erkeklerle konuşurken; fücur işleyen kadınlar gibi yalpayı konuşmaktan dahi, Kur'an-ı Mecid'de nehyetti. Ta ki, kalblerinde maraz olanlar, bir şey umup onlara kötü kasdda bulunmayalar... Onların âdet olduğu şekilde konuşmalarını emretti. Yani herhangi bir vehme kaptırmaktan ve bir tamah vermekten...

Bundan başka, kadınlara; erkeklerin yanında zinetlerini açığa çıkarmaktan nehiy geldi. Ta ki, erkeklerde o manada bir ihtiyaç zâhir olmaya...

Bundan başka, kadınlar; yürürken ayakları ile yere vurmak dahi nehyedildi. Ta ki, gizli zinetleri, yani halhal ve benzeri şeyleri bilinmeye... Bu şekilde ayak yere sıkı vurulunca, onlar oynar ve şıngırdar. Böyle bir şey dahi erkeklerin kadınlara meylini gerektirir.

Hulâsa, her ne şey ki, fıska çeker; o şey, kötü olup yasak edilmiştir.

Mutlaka, böyle bir şeyden korunmak gerekir ki, haramın başlaması ve mukaddimesi irtikâb edilmeye... Böylelikle de, selâmet müyesser ola... Yani haram işlerin kendilerinden.

Koruyucu Sübhan Allah'tır.

"Başarı dileğim, ancak Allah'adır. Ona tevekkül ettim; ona bağlandım..."(11/88)

Şu da gizli bir mana değildir ki:

Yabancı kadın, kadına nazar etmekte ve onu şehvetle okşamakta yabancı erkek gibidir. Bu manadan olarak, kadının kocasından başkasına süslenmesi caiz değildir. Bu başkası, isterse kadın olsun...

Erkeklerin tüysüz delikanlıya şehvet nazarı ile bakmaları ve aynı duyguyla onları okşamaları haram olduğu gibi; şehvetle kadınların kadınlara bakmaları ve onları okşamaları dahi haramdır. Bu inceliğe de çok riayet edilmesi gerek. Zira böyle bir şey dünya ve ahiret hüsranına çıkan geniş, bir yoldur.

Bir erkeğin kadına ulaşması; iki sınıf arasında bulunan ayrılık ve manilerin olması sebebi ile zordur. Amma kadının kadına ulaşması böyle değildir. Zira, iki sınıfın ittihadı için kolaylık ve sühulet vardır. Bundan dolayı, öbür manadan daha çok, bu hususa dikkat edip ihtiyatlı hareket etmeleri gerekir.

Kadının kadına nazar etmesini, erkeğin kadına nazar etmesini, kadının dahi erkeğe nazar etmesini açık bir şekilde men etmek gerek...

★★★

Kadınların biatındaki dördüncü şarta gelelim: ÇOCUKLARI ÖLDÜRMEKTİR.

Şu manadan ötürü ki: Cahiliyetteki kadınlar, fakirlik korkusu ile, kız çocuklarını öldürürlerdi. Bu şeni iş, bir insanı öldürmek olduğu gibi, soyu da kesmektir. Böyle bir şey de, büyük günahlardan sayılır.

Kadınların biatında anlatılan dördüncü yasak şart ise, BÜHTAN ve İFTİRADIR.

Anlatılan bu kötü huy, kadınlarda daha ziyade olduğundan; bilhassa onlar bu işten nehyedildi. Bu sıfat, çirkinlik itibarı ile kötü sıfatlann en şiddetlisidir. Rezil huyların da en rezilidir. Zira o, bütün dinlerde haram olan yalanı tazammun eder; hepsinde de kötü görülmüştür. Bundan başka, müminlere eziyet sayılır ki, bu dahi haramdır. Sonra o, yeryüzünde fesadı gerektirir ki, mahzurlu olup men edilmiştir. Kur'an hükümlerinin kat'i kararı ile, kötü olarak kabul edilmiştir.

★★★

Gelelim altıncı şarta ki, Peygambere asi gelip ona muhalefet etmekten nehiydir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Hem de verdiği emr-i marufun tümünde.

Bu şart, bütün emirlere imtisal etmeyi; şer'i yönden gelen bütün yasaklara da uymayı tazammun etmektedir.

İmtisal edilmesi gereken işler arasında şunları sayabiliriz: Namaz, oruç,

zekât, hac.

Anlatılan dört şart, Allah'a ve Allah katından gelenlere imandan sonra, islâm'ın üzerine kurulduğu işlerdir.

Ciddiyetle, çaba harcayarak; tembellik edip ara vermeden, namazın eda edilmesi gerekir.

Bir minnet borcu kabul ederek, zekâtın dahi sarf edilecek yerlerine verilmesi yerinde olur.

Ramazan ayı orucunu dahi tutmak gerek. Zira bu oruç; bir senelik seyiata kefaret sayılır.

Hac vazifesinin dahi eda edilmesi gerek. Zira, Resulullah (sav) Efendimiz hac hakkında şöyle buyurdu:

"Hac, yapılmadan önce işlenenlere de kefaret olmayı gerektirir."

Bu vazifeyi de eda etmeli ki, İslâm kıyamı sağlansın.

Anlatılanlardan başka, mutlaka vera (şüpheli işlerden çekinmek) ve takva (her türlü kötülükten dikkatle sakınmak) lâzımdır. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Dinimizin direği vera'dır..."

Burada vera, şer'an nehyedilen işlerin terkinden ibarettir.

Müskirat (sarhoş edici şeyler) alıp yemekten dahi sakınmak gerek. Böyle şeyleri şarap gibi haram ve kötü bilmelidir.

Çalgılı işlerden de sakınmalıdır. Bundan sakınmak zaruridir. Çalgılı şeyler hakkında şöyle geldi:

"Ğına (çalgı) **zinanın efsunudur."**

Zira, böyle şeyler oyuna ve oyalanmaya girer ki, haramdır.

Gıybetten, nemimeden (söz gezdirmekten) dahi sakınmak gerek. Bunlar da yasak edilmiştir.

Maskaralıktan ve bir mümine eziyet etmekten dahi sakınmak zaruridir. Zira, her ne veçhile olursa olsun; bir mümine eziyet edip alaya almak, eğlenmek yasaktır.

Şum tutmak ve herhangi bir şeyi uğur sayıp onun tesirine inanmak dahi yerinde değildir.

Hastalığın da, bir şahıstan diğer şahsa geçeceğine itikad etmek doğru olmaz. Zira, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, her ikisinden de men edip şöyle buyurdu:

"Ne şum tutmak, ne de geçme vardır..."

Kâhinlerin ve müneccimlerin sözlerine itibar etmek yerinde değildir. Bunlara gaybe dair işler sorulmamalı ve gaybe dair işlerde onların maarifetli olacaklarına itikad etmemelidir.

Bu hususta dahi, çokça yasak emri gelmiştir.

Sihir istimalinden dahi, sakınmak gerek. İster yapmak, isterse yaptırmak için olsun. Zira, böyle bir şey, kesin olarak haramdır. Bunun küfürde sağlam bir basamağı vardır. Hiçbir günah yoktur ki; sihir istimalinden daha ziyade küfre yaklaştırsın. Bundan çok sakınmak gerekir ki, onun inceliklerinden hiçbiri sudur etmeye...

Bir rivayette şöyle geldi:

"Müslüman, Müslüman olarak kaldıkça, kendisinden sihir (büyü) **sadir olmaz."**

Allah, bizleri korusun; ondan iman zail olduğu takdirde kendisinden sihir sadir olabilir.

Sihir ve imandan her biri, birbirinin naksedicisi gibidir. Yani sihir vaki olunca, iman kalmaz.

Anlatılan inceliğe dikkat etmelidir ki, imana bir halel gelmeye ve bu amel şumluğu ile, İslâm elden gitmeye...

Hulâsa, muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz her ne haber v ermiş ise, şeriat kitaplarında ulema her neyi beyan etmiş ise, onlara intisal için, tam manası ile çalışmak gerek. Hem de, onların hilâfını, öldürücü bir zehir ve ebedi ölüme kavuşmak, sonsuz azapların dahi çeşitlerine uğramak olduğunu bilerek.

★★★

Kendileri ile biat edilen kadınlar, anlatılan şartları kabul edince; Resulullah (sav) Efendimiz, onların mücerred sözü ile biat etti. Yüce Allah'ın emri ile de, onlann bağışlanmasını talep etti. Bir cemaat hakkında, Resulullah (sav) Efendimizin istiğfarı vaki olunca; onların bağışlanacağına tam bir ümit vardır. Yani kabul olacağı şanında. O cemaat dahi, bağışlanmış olur.

Ebu Süfyan'ın zevcesi Hind dahi, bu biat eden kadınlar arasında idi. Hatta onların başkanı idi. Onların namına konuştu. Onun hakkında dahi, tam manası ile, bir bağışlanma ümidi vardır.

Hangi kadın olursa olsun; bu şartları itiraf edip de, iktizasına göre amel eder ise, hükmen bu biata dahildir; bu istiğfar bereketinden ona da ümid vardır.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Eğer şükredip de iman ederseniz, Allah size azapla ne yapsın?"(4/147)

Burada şükretmenin manası şudur: Şer'i hükümleri kabul edip onların iktizasına göre amel etmek...

Necat ve halâs yolu, şeriat sahibi Resulullah (sav) Efendimize; itikadda ve amelde tabi olmaktır.

Üstaz ve şeyh, ancak şeriata dalâlet içindir. Onların bereketi ile itikad ve amele dair işlerde sühulet ve kolaylık olması içindir. Ancak şöyle bir şey için değildir: Müridler, dilediğini yapacak, canının istediğini yiyecek; sonra şeyh onlara cehenneme karşı perde olup kendilerini azaptan koruyacak! Böyle bir şey, sırf temennimden ibarettir.

Orada ancak, Allah'ın izni ile bir kimse şefaat edebilir. Bir kimse ki, Rabbının razı olduğu murtaza zümreden değildir; hiç kimse onun hakkında şefaat edemez.

Rızaya nail olan murtaza o kimsedir ki, şeriat iktizasına göre amel eder; bu arada kendisinden ufak bir hata da südur eder ise, amma beşeriyet iktizası olarak, işte hali anlatıldığı olan bir kimsenin şefaatla kurtulması

mümkündür.

Burada, şöyle bir şey sorulabilir:

-Hangi itibara göre, günahkâr bir kimseye:

-Murtaza demek mümkün olur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Sübhan Hak, bir kimsenin bağışlanmasını murad eder ise, onun affı şanında bir vesile meydana çıkar. Böyle bir kimse, hakikatte murtazadır; isterse zahirde günahkâr olsun.

Başarı ihsan eden Sübhan Haktır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. Bizim için işimizde başarı hazırla..."(18/10)

★★★

454. MEKTUP

MEVZUU: Bir manada müjde.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Haşim'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne... Sizlere dahi dualar ettiğimi bildiririm.

Malumunuz olsun ki,

Molla Fethullah ile gönderilen mektup ulaştı. Mahabbet, ihlâs, hararet ve iştiyakı da tazammun ettiğinden, ferah ve sürur verdi. Nuraniyetinizin dahi, çevreye yayıldığı zâhir oldu. Bu mana, mektubunuzu mütalaa sırasında zahir oldu ve nazarda çokça yayılıp dağıldığı görüldü. Bu mana dahi, bana ümit verdi.

Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ve şükürler olsun.

★★★

Bundan daha ziyade ne yazayım?

Ey muhib,

Mir Muhammed Nu'man'ın mektuplaşmayı bırakmasının sebebini bilemiyoruz. Şayet bu taraftan, bir şeyin tevehhümü kendisine vaki olmuş ise, böyle bir şey asla vaki olmamıştır.

Hatta tam bir safa ile tasavvur etmek gerekir ki, Fakir tam manası ile Mir tarafını son derecede muhafazaya çalışmaktadır. Hem de, kuşun yumurtasını korumaya çalıştığı gibi... Ta ki, talep işine bir fütur gelip de, saliklerin yolunda bir kapanma olmaya...

★★★

İki aydan beri Fakir'e zaaf geldi. Bunun için daha önceki mektuba derc e dilen suallerin cevabının müsveddesinden aciz kaldı. Şayet Sübhan Allah, sıhhat ve afiyet nasib ederse yazarız. Olmazsa asbabdan dua ve Fatiha bekleriz. Sübhan Allah bize yeter, o ne güzel vekildir.

Selâm size ve diğer ehlüllaha. Evlâd-ı kiram selhamette, ganimet içinde ve bütün kötülükten mahfuz olsunlar.

★★★

455. MEKTUP

MEVZUU: Zaman Sultanı ile mahfilinde vaki olan konuşmanın beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Sonra...

Bu tarafın hal ve vaziyetleri hamd etmeyi icab ettirir.

Hayret verici, görülmemiş sohbetler geçti. Yüce Sübhan Allah'ın inayeti ile bu konuşmalarda; dini işlere ve İslâmi esaslara kıl kadar olsun bir müdahane ve gevşeklik düşmedi.

Sübhan Allah'ın muvaffakiyet vermesi ile; has meclislerde ve halvetlerde südur eden ibarelerin aynıyla bu yerlerde beyanı vaki oldu.

Şayet bir mecliste cereyan edeni yazacak olsak; bir cilt dolmak ister. Bilhassa Ramazan ayının on yedinci gecesi olan leyle-i barihada cereyan edeni.

★★★

Enbiyanın biseti üzerinde çok şeyler anlattım.

Aklın istiklâli olmadığı üzerinde de durdum.

Ahirete iman, oranın azabı ve sevabı, rüyetin isbatı, Hatemü'r-rüsul Resulullah (sav) Efendimizin Hamiyeti, her yüz yılın müceddidi, Hulefa-i Raşidin'e iktida, teravihin sünnet oluşu, tenasuhun batıl olduğu, cin halleri ve onların azapları, sevapları, daha bunların benzeri işler anlatıldı.

Bütün bu anlatılanlar pek güzel bir şekilde dinlendi.

Bu arada; kutupların, ebdalin ve evtadın hallerine dair başka şeyler de anlatıldı. Onların hususiyetleri dahi anlatıldı.

Sübhan Allah'a hamd olsun ki, siz olduğunuz halde kaldınız ve hiçbir şekilde de zahir olmadı.

Ümid odur ki, Sübhan Allah'ın, bu vakıalar ve mülakatta saklı maslahatları ve gizli sırları vardır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki... bunu bize hidayet eyledi... Eğer Allah bize hidayet etmeyeydi, biz yolunu bulamazdık. Rabbımızın resulleri hakkı getirdi..."(7/43)

★★★

Kur'an-ı Kerim'in hatminde Ankebut suresine kadar geldim.

Her gece o meclisten dönüyorum; yerime gelip teravih vazifesini yapıyorum.

Hıfzın faydası büyük bir devlettir. Gönül birliği cemiyetin aynı olan bu kesik günlerde o dahi hasıl oldu.

Evvel ahir Allah'a hamd olsun.

★★★

456. MEKTUP

MEVZUU: Uhrevi rüyeti inkâr edenlerin şüphelerini atmak hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Abdürrahman b. Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Rüyet meselesi, (yani ahirette yüce Allah'ı görmek) hakkında irad ettikleri itiraz, hatta rüyetin nefyi için ikame ettikleri delil şudur: Gözle görmek iktiza eder ki; görülen aynı hizada buluna ve görenin mukabilinde dura... Böyle bir şey ise, Vacib Teala hakkında yoktur. Zira böyle bir şeyin olması ciheti gerektirir. Bu cihet ise; ihata, tahdid, nihayeti getirir. Böyle bir durum da, ülûhiyete münafi olan noksanı gerektirir.

Halbuki yüce Allah, anlatılan manadan yana, tam bir yüceliğe sahiptir.

Üstte ileri sürülen itiraza cevap şudur:

Kemal üzere kudret sahibi olan yüce Sultan, iki parça içi boş, histen ve hareketten uzak damara; bu zayıf fani dünya hayatında, hiza ve mukabil durma şartı ile eşyayı görüp hissetme kuvvetini verdikten sonra, ahiretin kuvvetli ve baki hayatında o iki parça damara neden bir kuvvet vermesi mümkün olmaşın ki; hizasız ve mukabelesiz olarak görülecek olanı o kuvvetle göre... Bu durumda o görülecek olanı ister bütün cihetlerde bulunsun; isterse hiçbir cihette bulunmasın. Bu işin uzak görülmesine sebep nedir ve muhal oluşu nereden gelir?

Zira, Fail-i Muhtar olan yüce Zat, iktitarın en yüce mertebesindedir. Bir istidadlı için kabul eder ki, görme ve hissetme manaları ona taalluk etsin.

Bu manada asıl söz şu ki:

Yüce Allah bazı yerlerde, yararlı olacakları dolayısı ile, hiza şartını ve cihet tayinini gözlerin görmesi için koyar. Ondan başka, bazı yerlerde ve zamanlarda ise, bu şartı itibardan düşer. Anlatılan şart olmadan da, gözlerin görmesi takarrur eder. Aralarında tam zıddıyetin, değişikliğin bulunmasına rağmen; o yeri bu yerle kıyas etmek insaftan uzaktır. Böyle bir iddia, mülk ve şehadet alemi keşiflerinde kısa görüşe sahip olmaktır. Melekût aleminin acaiplerini dahi inkârdır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sübhan Hak, görüleceğine göre; gerekir ki, gözle idrak edilip kavrana... Böyle bir şey ise, haddi ve nihayeti gerektirir.

Halbuki, Allahu Teala, böyle bir manadan yana çok çok üstünlüğe sahiptir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Mümkündür ki; görüle... Fakat gözle idrak edilip kavranmaya... Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Gözler onu idrak edemez; ama o, gözleri idrak eder. Lâtif Habir odur."(6/103)

Müminler, Sübhan Hakkı ahirette göreceklerdir. Vicdani bir yakinle de, o şanı yüce Zat'ı gördüklerini anlayacaklardır. Bu görmeye terettüb eden lezzeti dahi kemal üzere kendilerinde bulacaklardır. Lâkin, görülen onlar-

ca asla idrak edilmiş olmayacak, o manadan yana kendilerine kesin olarak bir şey hasıl olmayacak. Yalnız görmeyi bulmak ve onunla lezzet almak başka.

Bir şiir:

Rahat ol, hiç anka avlanır sanma;
Yoksa tuzaklar taşırsın daima...

Görülenin kavranıp idrak edilmesi manasında tevehhüm edilen rüyetteki noksan o yerde yoktur.

Cihetsiz olarak görmenin sübutu olduğu gibi, görene dahi bu rüyetten hasıl olan lezzet için ne noksan vardır; ne de kusur.

Hatta görülen yüce Zat'ın tam in'amından ve ihsanındandır ki, mahabbet ateşi ile yananlara kâmil cemalini açar ve rüyetinin zülâlinden kana kana onlara içirir.

Onları visali ile şereflendirmesi, yüce mukaddes Zat'ına hiçbir kusur ve noksan gelmeden olur. O Sübhan Zat'ın üns makamında dahi cihet ve ihata sübutu olmaz.

Bir şiir:

Gelmez noksan şanınıza bu yandan;
Olsa bende bir keramet şanından...

Bu manada şöyle de diyebiliriz:

Rüyetin husulünde, hiza ve mukabele şart olunca, gören tarafında dahi, aynı şekilde şart olması gerekir. Çünkü, görülen tarafında şarttır. Sonra, mukabele bir nisbet olup iki mütakabil tarafta da vardır. Yani gören ve görülende...

Üstte anlatılan manadan lâzım gelir ki, Sübhan Hak eşyayı göremeye... Görme sıfatı dahi, o yüce mukaddes Zat için sabit olmaya... Halbuki, böyle bir mana, Kur'an'ın kat'i hükümlerine aykırıdır. Bu manalarda şu ayet-i kerimeler sarihtir:

"Allah, yaptıklarınızı görür..."(54/4)
"Gören ve duyan odur..."(42/11)
"Allah amellerinizi görecektir..."(9/94)

Sonra öyle bir manayı almak, o yüce Zat'tan kâmil bir sıfatı için noksan ve olmamaktır.

Burada şöyle bir soru da çıkabilir:

-Vacib Teala hakkında görmek, eşyayı bilmekten ibarettir. İlmin dışında görmek, ciheti icab ettiren manadan başka bir şey değildir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Hiç şüphe yok ki, rüyet (görmek) kâmil sıfatlardan olup, Vacib Sübhan için sabittir. Hem de istiklâl ile... Bu mana, Kur'an'ın kesin hükmü ile anlatılmıştır. Bu durumda rüyeti ilme döndürmek, zâhir olan mananın hilâfına irtikap etmektir.

Öyle bir mana kabul edilse dahi, yani rüyetin ilim kısımlarından olduğu, yine de bundan, hizanın şart olmaması lâzım gelmez. Yani ilimde. Zira, ilim iki kısımdır:

a) Bir kısım ilim var ki, bunda bilinen şeylerin hizada olması şart değildir.
b) Bir kısım ilim de vardır ki, bunda hiza şarttır.
Bu, ikinci kısma:
-Rüyet... (Görmek) ismi verilmiştir. Bu kısım ise, mümkinatta ilim kısımlarının en alâsıdır; kalbin itminan mertebesinde hasıl olur.
Makulatta, yani akılla idrak edilen şeylerde, vehmin arız olmasından kurtuluş yoktur. Bu muarazadan kurtulan, ancak hissedilen (yani görülüp tutulan) şeydir.
Üstte anlatılan mana icabı olarak, İbrahim Halil (as) Peygamber ölülerin dirilişini görmeyi taleb etti. Buna imanı ve yakini olduğu halde, görmekle kalbinin tatmin olmasını istedi.
Şunun da bilinmesi gerekir ki, sıfat-ı kâmilden olan rüyet, şayet Vacib Teala'dan olmayaydı; mümkine nereden gelecekti? Zira, mümküne hasıl olan her kemal, yüce mukaddes Vacib mertebesindeki kemalin bir aksidir. Haşa ki, Vacib Taala'da olmayan bir şey mümkinde buluna... Zira mümkin, haddizatında aynen noksandır; eğer onda bir kemal var ise, yüce mukaddes Hazret-i Vücub mertebesinden gelen bir emanettir. O makam, her hayrın ve kemalin kaynağıdır.
Bir şiir:
Getirmedim ki, evimden hiçbir şey, ancak;
Verdin bendekini, nefsim ondan olacak...
Sualin aslına bir başka cevap da şudur:
-Bu itiraz, yüce mukaddes Vacib Zat'ın varlığına da yürümektedir. Rüyeti nefyettiği gibi, yüce mukaddes Zat'tan varlığı dahi nefyetmektedir. Dolayısı ile, böyle bir itiraz varid değildir. Şunun için ki, aklen muhal olan bir şeyi getirir. O itirazın daha açık beyanı şudur:
-Sübhan Vacib Zat madem mevcuttur; alem cihetlerinden bir cihette olması gerekir. Meselâ altta, üstte, önde, arkada, sağda ve solda.
Halbuki, öyle bir şey ihatayı, tahdidi gerektirir ki, bunların hepsi de, ülûhiyeti nefyeden noksandır. Allahu Teala, böyle bir manadan yana pek temizdir.
Burada şöyle bir soru da çıkabilir:
-Mümkündür ki, bütün cihetlerde buluna; ama bundan ihata ve tahdid lâzım gelmeye.
Bunun için şu cevabı veririm:
-Onun bütün cihetlerde olması ve ihata ve tahdidi nefyetmez. Bu takdire göre o, elbette alemin ötesindedir. Bu durumda ikilik olur ki, başka başka olmayı gerektirir. Zira:
-İki şey, birbirinden başkadır. Kaziyesi, akıl erbabı katında mukarrerdir. Bu da, tahdidi gerektirir.

★★★

Şu mana gizli kalmamalıdır:
Bu gibi, süslü gösterilen haksız şüphelerden kurtulma yolu odur ki, gay-

be ait hükümlerle, şehadete ait hükümlerin arası fark edile... Gayb dahi, şahide kıyas edilmeye. Zira mümkündür ki, şahidde bazı hükümler doğru olurken, gaibde yalan çıkar. Şahidde kemal olan dahi, gaibde noksan bulunur. Zira hükümlerin ayrılığı sabittir. Bilhassa iki yer arasında, uzun bir ayrılık olursa...

Toprak nerede Rabbü'l-erbab nerede!..

Allahu Teala, onlara insaf versin ki, Kur'an'ın sağlam hükümlerini inkâr etmeyenler... Hem bu karışık tevehhüm ve hayalât ile sahih hadis-i nebevileri dahi yalana çıkarmayalar...

İnzal olunan bu gibi hükümlere iman etmek gerek. Hem de, keyfiyetini, keyfiyeti belli olmayan ilme havale ederek. Onu anlamaktan yana da kusuru itiraf etmek gerek. İdrak edilemediği için, o hükümleri nefyetmek yerinde bir hareket olmaz. Zira, böyle bir şey, selâmetten ve doğruluktan uzaktır.

Şu da mümkündür ki, pek çok şeyler aslında doğru oldukları halde, bizim kısa akıllarımıza göre uzak bulunurlar.

Eğer akıl yeterli olsaydı; Ebu Sina gibi birine olurdu. Ki o, işi akılla bulmaya çalışan akıl erbabına mukteda idi. Bütün akla dayalı hükümlerde haklı idi; onlarda yanılmadı. Halbuki o, bir meselede hata etti; o da şu hükme varmasıydı:

-Birden ancak bir südur eder.

Bunun böyle olmadığı da, en küçük bir teemmülle insafla bakana açıktır. Bu makamda, İmam Fahr-i Razi ona taan edip şu ibareyi kullanmıştır.

-Asıl şaşırtıcı mana, o kimseden gelmektedir ki; bütün ömrünü hatadan koruyan bir âleti öğrenmek ve öğretmekle tüketmişti. Sonra, en büyük matluba gelince; çocukları dahi güldürecek şeyler kendisinden sadir olmuştur.

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet uleması, bütün şer'i hükümleri isbat etmişlerdir. Amma, bunların manası ister aklen bilinsin; isterse bilinmesin. Onların keyfiyetinin idrak edilemeyişi sebebi ile nefyi cihetine de gitmezler.

Misal olarak, burada kabir azabını, Münkir Nekir sualini, sıratı mizanı ve benzerlerini alabiliriz. Ki bunlar, noksan akıllarımızın, idrakten yana kusurlu olduğu şeylerdendir.

Bu büyüklerin iktida ettikleri Kur'an ve hadistir; akıllarını da onlara tabi kılmışlardır. Şayet onları idrak zaferine ererlerse ne âlâ... Aksi halde, şer'i hükümleri kabul ederler. İdrak edemeyişi dahi, anlayışlarındaki kusura yorarlar. Bunlar başkaları gibi, akıllarının idrak edip kabul ettiğini kabul ve akıllarının idrakten aciz kaldığını da reddedenler değildir.

Hiç bilmezler mi ki, peygamberlerin gönderilmesi, ancak Sübhan Mevlâ'nın razı olduğu bazı matlupları idrak etmekten yana akıllar kusurlu olduğu içindir. Akıl da, her ne kadar hüccet ise, lâkin kâmil manada hüccet değildir. Asıl kâmil hüccet, peygamberlerin biseti ile tamam olmuştur. Onlara salât ve selâm olsun. Bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Biz, bir resul gönderinceye kadar azab ediciler değiliz..."(13/15)

★★★

Biz, yine esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Hiza ve mukabele, her ne kadar şahidin (hazırın) görülmesinde şart olsa da, lâkin mümkündür ki, gaibin görülmesinde bunlar şart olmaya...

Galib mevcuttur; ancak mevcudat cihetlerinden herhangi bir cihette asla değildir.

Görenin görmesi olmasa dahi, o bütün cihetlerden münezzeh olduğu gibi; gördükten sonra da, ona bir cihet sabit olmaz.

Orada mukabele ve hiza yoktur; burada anlatılan mananın uzak görülmesi ve muhal sayılması neden? Şekli belli olmayan görüşün şekli belli değildir. Şekli belli olmayan, şekli belli olanın yolu yoktur.

Sultanın ihsanını ancak onun taşıyıcılan alabilir.

Keyfiyetten münezzeh görüşü; keyfiyeti belli görüşe göre, görülen şeylere taalluk eden kayfiyetle kıyaslamak münasip düşmez. Böyle bir şey, insaftan da uzaktır.

Doğruda başan ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Zira, her ne şey ki, icmal ciheti ile daha sıkı, cem'iyet itiban ile daha çok olur; yüce Allah'ın zatına daha yakındır.

İnsanda bulunan, ya halk alemindendir, yahut emir aleminden. Kalbe gelince, bu iki alem arasında berzahtır.

Yükseliş, mertebelerinde ise, o mertebelerin tazammun ettiği şeylerden insan letaifi, asıllarına kadar yükselir. Meselâ, önce suya yükselir; sonra havaya, sonra ateşe, sonra letaifin asıllarına, sonra kendisinin terbiyesine gelen cüz'i isme. Daha sonra da, onun küllisine. Daha sonra da Allah'ın dilediği yere kadar yükselir. Amma kalb, böyle değildir. Zira, onun yükseleceği bir aslı yoktur. Elbet kalbden yükselişi, evvelâ yüce Zat'adır.

Sonra kalb, gayb hüviyetinin kapısıdır. Ne var ki, anlatılan tafsil olmadan yalnız kalb yolundan vuslat, zordur. Ancak o tafsili itmam ettikten sonra, vuslat meyesser olur.

Görmez misin ki, onda bulunan bu cemiiyet ve vüs'at, anlatılan tafsilli mertebeleri aştıktan sonra olmaktadır.

Burada:

-Kalb... demekten murad, geniş manası ile (basit) cami olan kalbdir. Bilinen bu et parçası değildir.

★★★

457. MEKTUP

MEVZUU: Mü'min kalbinin yüce şanı beyanında olup ona eziyetten men hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Arabi ibare ile Mevlâna Sultan Serhendi'ye yazmıştır.

★★★

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm, onun Resulü Muhammed'e ve tüm âline.

★★★

Sonra...

Bilesiniz ki,

Kalb, Sübhan Allah'ın candır. (Komşu, yakın manalarınadır) Onun mukaddes zatında ondan daha yakın bir şey yoktur. Bilhassa ona eziyet etmekten sakınınız. Amma hangi kalb olursa olsun...İster mü'min olsun; isterse asi. Zira komşu, asi olsa dahi himaye görür. Sakınınız, bundan çok sakınınız. Zira, küfürden sonra, Sübhan Allah'a eziyet etmeye sebep olan kalb eziyeti gibi bir günah yoktur. Çünkü o, Sübhan Allah'a pek çabuk ulaşır.

Halkın tümü, Sübhan Hakkın kullarıdır. Dövmek ve ihanet etmek. Amma hangi kul olursa olsun; onun efendisine eziyet muciptir.

Yüce Mevlâ'nın şanını düşünmek gerek. O , Mutlak Malik'tir. Onun halkında ancak emir buyurduğu kadar tasarruf edilir. Bu emredilen mikdar dahi, eziyet kısmına dahil değildir. Elbette yüce Allah'ın emrine imtisaldir.

Meselâ, bekâr olarak zina eden kimsenin haddi yüz değnektir. Bu yüzün üstüne bir tane artırılırsa, zulüm olur ve eziyete dahildir.

Bilesiniz ki,

Kalb, mahlukatın en faziletlisi ve en şereflisidir. Nitekim, insan da, mahlukatın en faziletlisidir. Bu da, alem-i kabirde olanı icmal ve cem ettiği içindir. Kalb de, insanda bulunanı cem ettiğinden en faziletlidir; bir de basatında ve icmaliyetinde kemal üzere olduğundan...

Zira, her ne şey ki, icmal ciheti ile daha sıkıcı, cem'iyet itibarı ile daha çok olur; yüce Allah'ın zatına daha yakındır.

İnsanda bulunan, ya halk alemindendir, yahut emir aleminden. Kalbe gelince, bu iki alem arasında berzahtır.

Yükseliş mertebelerinde ise, o mertebelerin tazammun ettiği şeylerden insan letaifi, asıllarına kadar yükselir. Meselâ, önce suya yükselir; sonra havaya, sonra ateşe, sonra letaifin asıllarına, sonra kendisinin terbiyesine gelen cüz'i isme... Daha sonra da, onun küllisine... Daha sonra da Allah'ın, dilediği yere kadar yükselir. Amma kalb, böyle değildir. Zira, onun yükseleceği bir aslı yoktur. Elbet kalbden yükseliş, evvelâ yüce Zat'adır.

Sonra kalb, gayb hüviyetinin kapısıdır. Ne var ki, anlatılan tafsil olmadan yalnız kalb yolundan vuslat zordur. Ancak o tafsili itmam ettikten sonra, vüslat müyesser olur.

Görmez misin ki, onda bulunan bu cem'iyet ve vüs'at, anlatılan tafsilli mertebeleri aştıktan sonra olmaktadır.

Burada:

-Kalb... demekten murad, geniş manası ile (basit) cami olan kalbidir. Bilinen bu et parçası değildir.

★★★

458. MEKTUP

MEVZUU: Uruc ve nüzul beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Arapça olarak, Mahdumzade Muhammed Said'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Ondan yardım dileriz.

Seyyidüna Mevlâna Şefi-i zünubiha (Efendimiz sahibimiz günahlarımıza şefaatçı) Muhammed'e ve onun âline, ashabına salât okuruz.

★★★

Bilesiniz ki,

Sübhan Hakkın bana zihar eylediğine göre, kâinatta bir nokta vardır ve o nokta, zılli alemin merkezidir. Yine bu nokta, tüm alemin icmalidir. Alem dahi, tamamı ile bu icmalin tafsilidir.

Yine o nokta, semada güneş gibi olup afaktakiler onunla nurlanır.

Her kime ki, Sübhan Hak'tan bir feyiz ulaşır; bu noktanın tevessülü ile olmaktadır.

O nokta, gayb hüviyeti noktasının hizasındadır.

Yine o nokta, nüzul mertebesinde bulunmaktadır.

Hübuta ve esfeliyete bu mertebede nüzul olmadıkça, gayb-ı hüviyet ismi ile müsemma olan mertebeye uruc olmaz.

Bu nüzul, davet ve tekmildedir.

O nokta mertebesinde bulunan nüzulda tahayyül edilir ki, yüz aleme, arka dahi Sübhan Hakkadır.

Zahir olan mana şu ki: Aleme olan bu teveccüh, Sübhan Hak'tan inkıta; ancak ölüm zamanına kadardır. Ölüm zamanı gelince, iş tersine döner.

Bu dünya hayatında ayrılık ve her iki taraftan zevk vardır. Mülâkat, ancak ölümden sonra olacaktır.

Bu anlatılan manadan da şu kudsi hadis-i şerifin manası zahir olmaktadır:

"Dikkat ediniz, ebrarın bana şevki arttı... Benim dahi onlara pek ziyade şevkim vardır..."

Bilesin ki,

Bu mertebede nüzul tahakkuk etmekle beraber; salikle Sübhan Allah arasında hicap yoktur. Hatta bu mertebede, bütünüyle hicaplar yoktur. Lâkin, Sübhan Hakka teveccüh de yoktur. Bu makamda teveccüh, tamamı ile halkadır.

Bu makam, davet makamıdır.

Nüzul bu noktadan başlar ki, zılli alem dairesinin merkezidir; adem dairesi merkezi noktasına kadar gider. Bu da, Allahu Teala'ya küfür ve Sübhan zat'ı, enbiyayı, yüce Allah'ın ayetlerini de inkâr makamıdır.

Uruc, bu noktadan asıl daire merkezine vaki olur. Ki orası enbiyanın makamıdır. Onlara selâm...

Anlattığımız o nokta, zulmani olmanın son derecesinde zulmanidir. Nurlanıp aydınlık olması için o makama nüzul, manası yüksek bir iştir. Bunun mukabilinde ise, İslâm noktası vardır. Bu dahi o noktadır ki, anlatılan zulmani nüzuldan sonra oraya urucu vaki olur. Bu zulmani noktanın aydınlık

lambası ise şu kelim-i tayyibedir:
-LA İLAHE İLLALLAH... (Allah'tan başka ilâh yoktur)
Vesselâm...

★★★

459. MEKTUP
MEVZUU: a) Duanın sırları.
b) Ulemayı ve sulahayı medhetmek.
NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, sayesi eksik olmasın, zaman sultanına yazmıştır.

★★★

Duacıların en küçüğü AHMED, zat-ı muallanın hizmetçilerine tavazu ve inkisar izhar eder. Avama ve havasa şamil olan emniyet ve eman nimetinin şükrünü edaya çalışır. Duanın kabul olacağı bilinen vakitlerde, fakirlerin (dervişlerin) toplandığı zamanlarda, İslâm askerlerine fetih ve yardım talep eder.

Mahlukun her ferdi, bir iş için yaratılmıştır. Her neden yaratıldıysa, kendisine müyesser olan odur. Zira, Sübhan Allah'ın fiillerinde abes mümtenidir.

Gazi mücahid askerlere bağlanan işe gelince, üstün devletin sütunlarını takviyedir; açık saltanatın rükünlerini teyiddir. Şöyle ki:

Şeriat-ı garranın revaç bulması dahi o saltanatın kıyamına bağlıdır. u manada şöyle gelmiştir:

"Şeriat, kılıçların gölgesi altındadır."

Bu iş, değeri üstün bir iş olup, dua askerlerine bağlıdır. Bu dua askerleri, fukara ve ashab-ı belâdır.

Çünkü, fetih ve nusret iki kısımdır. Şöyle ki:

a) Sebeplere bağlı olan kısımdır. Ki bu savaş askerlerine taalluk eden fetih ve nusrettir.

b) Diğer kısım ise, fethin ve nusretin hakikatıdır ki; sebepleri sebep eyleyen yüce Zat katından gelmektedir. Allahu Teala'nın buyurduğu:

"Nusret, (yardım) **ancak allah katındandır..."** (3/126) ayet-i kerime bu manaya işarettir. Bu dahi, dua askerlerine taalluk eder.

Dua askerleri, züllü ve inkisarı ile önde olup sebepten müsebbibe terakki etmiştir.

Bir mısra:

Topu kaptılar, bu meydanda gönlü kırıklar...

Bundan başka, dua kazayı dahi reddeder. Nitekim bu manada, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kaza, ancak dua ile reddolur..."

Kılıcın ve cihadın, kaza reddinde bir kudreti yoktur. Bu manada, zaaf ve inkisar varlığına rağmen; dua askerleri, gaza askerlerinden daha kuvvetlidirler.

Anlatılan manadan başka, dua askerleri, gaza askerlerine ruh gibidir; gaza askerleri de onlara bir kalıp. Bu manadan olarak, gaza askerine mut-

laka dua askeri lâzımdır. Zira, ruhtan hali kalan kalıp teyid ve nusret babında kabiliyetli değildir. Bu mana icabı olarak, anlattılar ki:

- Resulullah (sav) Efendimiz, muhacirlerin fakirlerine tevessül ile fetih ve nusret talebinde bulunurlardı. Hem de, gaza askerlerinin varlığı ve muhariplerin istilâsına rağmen...

Fukara; zillet, meskenet, itibarsızlık olmasına rağmen, dua ordusu olmuşlardır. Nitekim, bu manada demişlerdir ki:

-Fakirlik, iki cihanda yüz karasıdır.

Bazı yerlerde, bunlara ihtiyaç olmuştur. Bu itibarsızlıklanna rağmen, onların itibarı olmuştur. Anlatılan yerlerde, onlar, akranlarından üstün tutulmuşlardır.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü, ulemanın mürekkepleri, şehitlerin kanı ile tartılacak; ulemanın mürekkepleri ağır gelecektir."

Sübhanellah, ona hamd olsun, bu mürekkep ve yüz karalığı, onların izzet ve rif'at bulmalanna sebep olmuştur. Derecelerini, aşağılıktan alıp yükseklere çıkarmıştır.

Evet, şu mısra güzeldir:

Zulmetlerdedir, hayat suyu...

Bu manada, bir şair de şöyle demiştir:

Lâle yanaklı aldı beni köleliğine;
Sonunda yaradı kara yüzüm işe yine...

Bu Fakir, her ne kadar kendisini dua askerlerinden saymaya lâyık olmasa dahi, mücerred FAKR ismi ile ve duanın kabul olunacağı ihtimaline göre kendisini üstün devlete duadan yana boş bırakmıyor. Hal ve kal dili ile dua ve Fatiha okuyup dilini ıslak tutmaktadır.

"Rabbımız bizden kabul buyur; sen duyan bilensin..."(2/127)

★★★

460. MEKTUP

MEVZUU: a) Allahu Teala'nın pek yakın oluşunun sırrı.

b) Huzuri ilimle, künh-ü zatın inkişafı beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

★★★

Bilesin ki,

Yüce Allah'ın akrebiyeti (pek yakınlığı), malumun aslına taalluku olan huzuri ilme bağlıdır; onun zılâlinden bir zılla değil. Suretlerinden bir surete de değil. Zira bu, husuli ilmin nasibidir. Husuli ilim ise, hakikatta, bir şeyin kendini bilmek değildir; onun suretlerinden bir sureti bilmektir. Bu durumda, o şeyin kendisine karşı cehl tahakkuk etmiş durumdadır.

Sübhanellah... Bir şeye olan cehaleti, o şeye karşı ilim olarak kail olmuş-

lardır. Sanki bu durumda onlar bir şeyin suretini ve zıllını, o şeyin aynı tasavvur etmişlerdir. O sureti bilmeyi dahi, o şeyin kendisini bilmek sanmışlardır. Halbuki, bu memnu olup böyle bir şeyde ayniyet davası duyulmamıştır. Zira, bir şeyle sureti arasında, ikilik nisbeti vardır. İkilik nisbeti oldukça da, başkalık lâzım gelir. Zira:

-İkilik, başkalıktır kaziyesi, akıl erbabı kaziyeleri arasında mukarrerdir.

Üstte anlatılandan başka; bir şeyin suretini bilmek, nasıl o şeyin kendisini olduğu gibi bilmeyi gerektirir? Zira, bir şeyin sureti, o şeyin zahirde timsali olup ayna hükümleri manası gibi karışık zuhur eder.

Bir şeyin nice incelikleri ve sırları vardır ki; onlardan yana surette ne bir nam vardır, ne de nişan...

Bir şiir:

Nakkaş tasvir etse suretini güzelin;

Hayret ederim, yolu nedir işvesinin...

Keşke bir şeyin zahiri, o şeyin suretinde sarafeti ile zahir olabilseydi!.. Batın dahi, ona bağlı kalıp susardı.

Zira, bir şeyin zahiri, bir şeyin suretinde mahallin ve aynanın hükümlerine karışık olarak zuhur ettiği sabit olunca, yakin manada zahir sarafeti ile kalmaz. Elbette ona, bir başka hal arız olur. Çünkü suret, bir şeyin batınından nasıl mahrum ise, onun zahirinden dahi mahrum bulunmaktadır. Bu manadan ötürü, o sureti bilmek, o şeyin aslını bilmeyi gerektirmez... Bu mana zaruridir.

Hulâsa, malum (bilinen) zihinde oluşan şeydir. Zihinde oluşan suret olunca; malum dahi o suret olur.

Bir şeyin sureti ile o şey arasında ayrılık ve başkalık nisbeti olunca, sureti bilmek, bir şeyi olduğu gibi bilmeyi gerektirmez.

Huzuri ilim, öyle bir şeydir ki, o ilimde hasıl olan müdrikedeki şeyin kendisidir. Hem de araya zıl ve suretten yana bir şey karışmadan... Bu durumda malum olan, o şeyin kendisi olup suretlerinden bir sureti değildir.

Anlatılan manadan olarak, huzuri ilim, pek şereflidir; hatta ilim, ondan başka değildir. Onun dışında kalan husuli ilim ise, ilim suretine giren cehalettir.

Cehl-i mürekkeple muttasıf olan, cehlini ilim sanır; bir şey bilmediğini de, idrak edemez.

Husuli ilim için, yüce Hakkın zatına ve sıfatına yol yoktur. Zat ve yüce mukaddes Vacibiyet sıfatları bu ilimle bilinemez. Zira bu ilim, hakikatta malum olanın suretidir. Malum olanın kendisi değildir. Nitekim bu mana yukarıda da anlatıldı.

Suretin Hazret-i Sultan'a yolu yoktur ki; sureti bilmek, aslı zannedile...

Her ne kadar bazıları:

-Sübhan Hakkın misli yok ise de, onun misali vardır demişlerse de, lâkin bu misale bağlı suret, sübut bulduğu takdirine göre olup ilmin taalluk ettiği zihni suret değildir.

Şu da mümkündür ki, bu suret mahlukatın en büyüğü olarak misalde

oluşa... Amma zihinde sabit olmaya...

"Beni, ne yerim, ne de semam aldı; lâkin mümin kulumun kalbi beni aldı..." manasında buyurulan kudsi hadise gelince:

Bu mana o mümin kulun kalbine mahsustur ki; onun muamelesi, sair insanların muamelesinden başkadır. Bu da, fena ve beka ile teşerrüf ettiğinden ve husulden dahi halâs olup huzur ile tahakkuk ettiğindendir. Eğer orada bir genişlik var ise, bu da huzur itibarı ile olup husul itibarı ile değildir.

Bir mısra:

Hangi aynada tasvir edilmiştir!..

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, huzuri ilimde, alimle malumun (bilenle bilinenin) ittihadı vardır. Bu manadan olarak alimden ilmin zevali caiz değildir. Zira, malum kendisidir; ondan ayrılmaz. Hatta orada; ilim alimin aynı olduğu gibi malumun da aynıdır. Ayrılma mecali bu durumda nasıl olsun?

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Huzuri ilimde; bir şeyin sureti değil bizzat kendisi olduğundan, zaruri olarak malum, olduğu gibi orada inkişaf eder. Böylece künhü malum olur. Bir şeyin künhü ise, o şeyin kendisinden ibarettir.

Vakta ki bütün itibarlar, yüzler düştür; müdrikede hazır zatın kendisi kaldı; o zaman, o zatın künhü malum olur.

Amma, hüsuli ilimde mana anlatıldığı gibi değildir. Zira, orada malum, bir şeyin sureti ve kalıpları olan yüzleri ve itibarlandır; kendisi değildir. Nitekim, bu mana yukarıda anlatıldı. Orada malum, olan, bir şeyin künhü değildir. Ve bir şey, orada künhü ile malum olmaz.

Şu mana dahi gizli kalmasın ki, yüce Sultan Vacib Zat'a nisbetle huzuri ilim sabit olursa -daha önce de anlatıldı- gerekir ki, zat künhü inkişaf ede ve olduğu gibi zat malum ola...

Anlatılan mana, ulema katında takarrur eden durumun hilâfınadır. Halbuki, şöyle diyorum:

-Vacib Teala'nın zatına taalluku olan huzuri ilim, Sühan Hakka nisbet edilen rüyet kabilindendir. Bu manada dahi, inkişaf mevcud olduğu halde, idrak yoktur. Anlatılan bu manada dahi, inkişaf mevcud olup idrak yine yoktur. Vacib Teala'nın zatına rüyet taalluk ettiğine göre; rüyetten daha latif olan ilim neden taalluk etmesin? Asıl mahzur, ancak ihayatı gerektiren rüyette olup inkişafta değildir. Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Gözler onu idrak edemez..."(6/103)

Amma şöyle buyurmadı:

-Gözler onu göremez...

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-İdrak hasıl olmayınca, inkişaftan gelen fayda nedir?

Derim ki:

-İnkişaftan maksat, görenin lezzet almasıdır ki; bu dahi hasıl olmaktadır. İdrak ister tahakkuk etsin; isterse etmesin...

Denirse ki:
-İdrak olmadan, inkişaf nasıl lezzeti gerektirsin?
Derim ki:
-Lezzet için inkişafı bilmek yeterlidir. İdrak ister hasıl olsun; isterse olmasın...
Şöyle de diyebiliriz:
-O yerde idrak de vardır; lâkin, keyfiyeti meçhuldür. En iyisini Allah bilir; amma, menfi olan idrak, keyfiyeti bilinen ve malumu ihata olan idraktir.
"-Onu ilmen ihata edemezler."(20/110) mealine gelen ayet-i kerime ise, husuli ilme münasiptir. Huzuri ilimdeki idrak yoktur; husuli ilimde nereden olsun?
Her ne şey ki, zılda vardır; o asıl mertebeden istifade yollu gelmiştir. Lâkin, asılda idrak keyfiyeti meçhul olan bir durumdur; amma zılda bu malum bir keyfiyettir.

★★★

461. MEKTUP

MEVZUU: İrfan sahibinin kendisine olan huzuri ilmi, yüce Hakka taalluk eder.
NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hz. Muhammed Nu'man Hazretlerine yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...
Şunun bilinmesi yerinde olur ki,
Husuli ilim, afaka nisbetlidir; huzuri ilim ise, enfüse göredir.
Marifette tam olan bir irfan sahibine, yüce Hakkın akrabiyeti (pek yakınlığı) muamelesi zahir olup husule gelir ise... İrfan sahibi bu üstün makamla da değerini bulur ise... onun hakkında o enfüs hükmü, afak hükmü olur. Ona taalluk eden huzuri ilim dahi husuli ilme tebeddül eder.
Yine bu vakitte, yüce Hakkın akrabiyetine enfüs hükmü taalluk eder.
Daha önce, enfüse taalluk eden huzuri ilim ise, bu kere o akrabiyete taalluk eder. Amma bu:
-O, kendisine yüce Vacib'in aynı bulur. Kendisine taalluk eden ilmin de, ayniyle Sübhan Vacib'e taalluk ettiğini zanneder manasına değildir.
Zira böyle bir şey, ayniyle tevhid muamelesidir; kurb (yakınlık) makamlarına taalluk eder. Kurbun nihayeti ise, ittihaddır. Amma akrabiyet bundan başkadır; onun muamelesi ise, bir başka şeydir.
Yerinde olur ki, ittihad geçile: ikilik itiraf edile... Ta ki, bunun sonunda akrabiyet tasavvuru meydana gele...
Üstte anlatılan:
-İkilik... lâfzından, kısır görüşlü, tevehhüme düşmemeli ve ittihadı da ikiliğin üstünde sanmamalıdır.
O ikilik ki, ittihadın altındadır; hayvanlar gibi olan avam makamıdır. Amma bu ikilik öyle bir şeydir ki, ittihad üzerine binlerce meziyetivardır; enbiya-i kiramın da makamıdır. Onlara salât ve selâm olsun.

Nitekim, sekirden ait olan sahiv, avamın halidir. Amma sekirden sonra gelen sahiv hali havas makamıdır. Hatta, havasın da hası zümrenin makamıdır.

Nitekim, tarikat küfründen evvelki İslham, ehl-i İslâmın avamına ait İslâmdır; amma tarikat küfründen sonraki İslâm, havasın da hası olan zümrenin İslâmıdır.

Asıl şaşılacak mana şu ki: İrfan sahibi, her ne kadar kendisini Vacib Teala görmese dahi, lâkin irfan sahibinin kendisine taalluk eden huzuri ilim, vacibe taalluk eder. Kendisine taalluk eden huzuri ilim ise, husuli olur.

Bir mısra:

Aşkta neler var neler; hayretten öte hayrete girer...

Zorla akıl erdirmeye çalışanın aklı, bu inceliğe eremez. Hatta onu, iki zıddın bir araya gelmesine yorar. Bu manadan olarak, irfan sahiplerinden biri şöyle demiştir:

-Rabbımı, zıdlann biraraya gelmesiyle buldum.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için başarı hazırla..."(18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

★★★

462. MEKTUP

MEVZUU: Rasihun ulemanın istidlâli ile zâhir erbabının eserden müessire istidlâli arasındaki farkın beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı Nasrullah'a yazmıştır.

★★★

Eserden müessire, mahluktan yüce Sultan Hakka istidlâl, zahir ulemanın meşguliyetidir. Aynı zamanda bu meşguliyet, rasihun ulemanın da meşguliyetidir. Bu rasihun ulema, enbiya varislerinin kâmilleridir. Onlara salât ve selâm olsun.

Zahir ulema, mahlukun varlığını bilmek yolundan, halkın varlığını bilmeyi tahsil ederler. Eserin varlığına da, müessirin varlığına delil kılarlar. Böylelikle de, müessirin varlığına, iman ve yakin hasıl ederler.

Rasihun ulemaya gelince... Velâyet kemalâtı derecelerini kat etmişlerdir; asaleten enbiyaya has olan devlet makamına da ulaşmışlardır.

Yine bunlar, eserden müessire istidlâl ederler. Amma müşahedelerin ve tecellilerin husulünden sonra. Bu yolla, hakiki müessire yakine dayalı iman kazanırlar.

Bunlar, işin sonunda bilirler ki, kendilerine tecelli edip müşahede yollu ne gelir ise, matlubun zılâlinden bir zılâl olup nefye ve iman edilmemeye müstahaktır.

Şuna da yakin hasıl ederler ki, keyfiyeti belli olmayana iman, bu yerde istidlâl olmadan müyesser olmaz. Çaresiz olarak, istidlâle geçip matlub zatı, zılâl hailiyeti olmadan talep ederler.

Bu büyüklerin ki, yüce mukaddes Zat'a kuvvetli mahabbetleri vardır;

hatta masivayı onun için feda etmişlerdir; hiç şüphe edilmeye, Resulullah (sav) Efendimizin buyurduğu:

"İnsan, sevdiği ile beraberdir..." mana hükmüne göre, istidlâl yolundan hakiki matluba vâsıl olurlar.

Böylelikle de, tecellilerin darlığından ve zılâl şaibesi olan zuhurattan halâs olurlar. Böylelikle de, aslın aslına adım atarlar.

O makam ki, zahir uleması ilmi oraya ulaşır; bu büyüklerin kendileri mahabbet cezbeleri ile cezbeli olarak oraya ulaşır. Kendilerine, keyfiyeti belli olmayan bir manada ittisal hasıl olur.

Üstte anlatılan fark, ancak mahabbet yolundan gelmektedir.

Her kim ki mahabbet ehlidir; mahbubun gayrından kopup onunla ittisal eder. Bir kimsede mahabbet yok ise, ilimle iktifa eder; bunu da bir ganimet bilir.

Hatta, bu büyükler, bazan öyle bir makama çıkarlar ki, ulemanın ilmi dahi, oraya ulaşamaz.

Ulemanın ilmi, o da sıhhat takdirine göre, matlubun dehlizinde nihayet bulur. Halbuki, matluba ulaşan, matlub iledir. Bu beraberlik bir dakika dahi terk edilmez ki, o dakikada onlara nasip gelmeye...

Bir büyük şöyle demiştir:

Hak ile kulu, sütle şeker oldu...

En yüce vasıf, yüce Allah'ındır.

Yerinde olur ki, hakiki manada kul olana; yüce Hakkın masivasından dahi halâs müyyesser ola...

Bu yolda başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

463. MEKTUP

MEVZUU: Kalbin tasdiki ile yakını arasındaki fark.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Şir Muhammed Lahori'ye yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun; onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

★★★

Bir sual:

-Kelâm ulemasının muhakkiklerinden bazıları demiş ki:

-İmanın hakikatı, iman edilmesi gereken şeylere kalbin kabulü ve onlara inkıyadıdır.

Üstte anlatılan cümlenin manası nedir? Kabul ve inkıyad; iman edilmesi gereken şeylere kalbin yakıni ve tasdikin kendisinden mi ibarettir, yoksa bu tasdik ve yakinden başka bir şey midir?

Bunun cevabı şudur:

-Kalbin kabulü, onun yakıni değildir. Tasdikten başka bir şey olmasa dahi, lâkin onun teferruatı yakin üzerine olmuştur. Çünkü, kalb yakin husulünden sonra, şu iki haletten hali kalmaz.

a) İman edilen ise teslim ve inkıyaddır,

b) Ona karşı kâfir olup inkâr etmektir.

Teslimin ve inkıyadın alâmeti odur ki, kalb, iman edilene teslim olup inkıyad ede... Ona karşı gönlü açık ola...

Küfrün ve inkârın selâmeti de odur ki, kalb tasdik edileni istemeye ve ona karşı gönül darlığı ola...

Üstte anlatılan manalarda, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Bir kimseye Allah hidayet dilerse, onun sinesini İslâm'a açar... Bir kimsenin de dalâlette kalmasını murad ederse, onun yüreğini pek sıkı kılar... Zorla semaya çıkarılıyormuş gibi olur. Allah iman etmeyenlerin üstüne, işte böyle murdarlık çökertir."(6/125)

İman edilene teslim ve inkıyad husulü; onu tasdik ve yakin husulünden sonradır.

Ona yakin elde edilmesi, sırf ilâhi bir mevhibedir; katıksız namütenahi keremdir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, şöyle denmiştir:

-İman, ilâhi mevhibedir.

Tasdik edilen şeye, yakin ve tasdik husulünden sonra küfrün ve inkharın menşei ise, düşük sıfatların nefs-i emmareye yerleşmesi ve orada âdet haline gelip devamlı durmasıdır. Zira nefs-i emmare, makam ve riyaset sevgisi üzerine yaratılmıştır. Onun tabiatı ise bir kimseye uyup tabi olmamaktır.

İster ki, herkes kendisine uyup kabul ve tasdik etsin; amma o, hiç kimseye uyup tabi olmasın. Ferdlerden hiçbir ferde teslim olup boyun eğmesin....

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, onlara zulmetmedi; lâkin onlar kendilerine zulmettiler."(16/33)

Sübhan Allah, sırf fazlı ve keremi ile bir taifeyi, bu cibilli marazdan halâs edip enbiyaya inkıyad ve teslim şerefi ile müşerref eyledi... Onlara salât ve selâm olsun. Onlar, insanları selâmet yollarına ve sırat-ı müstakime hidayet etmişlerdir.

Anlatılan inkıyad ve teslim sebebi ile, kendilerine yüce Hakkın rıza mahalli olan naim cennetleri vaad edilmiştir.

Anlatılan zümreden başka bir taifeyi ise, hallerine bırakmaktır. Cebren ve kahren de olsa, onları anlatılan rezaletlerden halâs etmemiş; anlatılan devlete kendilerini çekmemiştir. Amma, sırat-ı müstakimin, tasdik edip itaat edenleri müjdelemede ve tekzib edip asi gelenlerin çekindirilmesi beyanında ise, resuller gönderip kitaplar indirmek sureti çokça durmuştur. Böylece, her iki fırkaya da, hüccet ikmal eylemiştir.

★★★

464. MEKTUP

MEVZUU: a) Kalbin ve nefsin fenası.

b) Husuli ve huzuri ilmin zevali.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Fakir Muhammed Haşim

Keşmiri'ye yazmıştır.

★★★

Fena, Sühan Hakkın masivasını unutmaktan ibarettir. Yüce Hakkın masivası ise, iki kısımdır:

a) Afaki...

b) Enfüsi...

Afaki olanları unutmak, afaka nisbet edilen husuli ilimlerin zevalinden ibarettir.

Enfüsi olanları unutmak ise, enfüse nisbet edilen huzuri ilimlerin zevalinden ibarettir.

Zira, husuli ilim afaka taalluk eder; huzuri ilim ise, enfüse taalluk eder.

Husuli ilmin zevali mutlaktır; isterse zor olsun. Zira o, evliyanın nasibidir. Huzuri ilmin zevaline gelince, cidden pek zordur. Zira o, evliyadan pek kâmil olanlann nasibidir. O kadar ki, bunun olmasına cevaz vermek, hatta tasavvur etmek; akıl erbabının pek çoğu katında muhaldir. Şu kanaatlardan ötürü ki:

-İdrak edilenin, idrak edenin yanında olmayışı, safsatadır.

Zira, onlara göre, bir şeyin kendi özünde hazır olması zaruri bir manadır. Yine onlara göre göz açıp kapayacak kadar az bir zaman için olsa dahi, huzuri ilmin zevali caiz değildir. Bu ilmin mutlak zevali şöyle dursun; hem de hiçbir şekilde geri dönmeyecek manada...

Husuli ilme bağlanan birinci olarak anlatılan unutmak; kalbin fena bulmasına taalluk etmektedir.

Huzuri ilme nisbet edilen ikinci olarak anlatılan unutmak ise, nefsin fena bulmasını gerektirir. Ki bu, daha tamam ve ekmeldir. Bu yerde, fenanın hakikatı ise budur. Birinci fena buna nisbetle suret ve ona zıl gibidir.

Zira, husuli ilim, hakikatta, huzuri ilmin zıllıdır. Onun fenası dahi, zaruri olarak, bunun zıllının fenası olur.

İş bu fenanın husulü iledir ki, nefsin, itminan makamında istikrar bulur; Sübhan Hak'tan razı olur. Yüce Hakkın dahi rızasına kavuşmuş olur.

Beka ve rücudan sonra; tekmil ve irşad makamı ona taalluk eder. Dört tabiat unsurları ile de, cihad ve gaza kendisine müyesser olur. Bu tabiat unsurları muhtelif olup, beden erkânı sayılır. Bunlardan her biri, diğerinin iktiza etmediği şeyi iktiza eder; diğerinin hilâfına, bir başka şeyi ister.

Burada elde edilmesi gereken devlet, letaiften birine dahi müyesser değildir.

Halbuki o itminana varan nefsin, kendi siyaseti ile ateş unsurundan neş'et eden iblisi enaniyeti ıslah eder.

Şehvet ve gazap kuvvesine ve behaimin ve hayvanatın da müşterek olduğu kötü sıfatlara onun iyi terbiyesi ile itidale gelir.

Sübhanellah... Letaifin şerri, onun hayrı olur. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Fakih (nefsin terbiyesinde inceliklere vakıf) **olurlarsa, cahiliyet devrinde hayırlınız, İslâm dinine girdikten sonra da hayırlınızdır."**

★★★

BİR TENBİH

Masivanın unutulmasına alâmet odur ki, kalbde onun huzuru olmaya...

Alimin kendisine olan huzuri ilmin zevaline alâmet ise, şudur: Aynı ve eseri olarak, alimin tamamen yok olmasıdır. Böyle olması gerekir ki, ilmin ve malumun, ondan zeval bulduğu tasavvur edile... Zira o yerde, ilim ve malum, alimin kendisidir. Alimin kendisi zeval bulmadıkça, ilim ve malum ondan zeval bulmaz.

Birinci fena, afakın fenasıdır.

İkinci fena ise, enfüsün fenası olup, fenanın hakikatıdır.

★★★

465. MEKTUP

MEVZUU: Aynın ve eserin, vücud ve şühud olarak zevali.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade hace Muhammed Said'e yazmıştır.

★★★

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"İnsan üzerine, uzun devirden öyle bir zaman gelip geçti ki; o vakit o, anılmaya değer bir şey değildir."(76/1)

Ne aynen, ne eser olarak, ne şühud, ne de vücud olarak...

Evet, öyle idi ya Rabbi, sonra ona sen dilersen hayatınla hayat verir; bekanla baki kılar; ahlâkınla mütahallık eylersin. Hatta fazlınla aynen fenada baki kılarsın; aynen bekada dahi fani kılarsın. Şu manadan ki, her iki mana arasında (fena ve beka) telâzüm vardır; her birinin kemal husulü diğerinin varlığı ile olmaktadır.

Üstte anlatılan mananın misali o insanın misalidir ki, tuz madenine atılır; orada parça parça tuz hükmüne girer. Sonunda bütünüyle tuz olur; kendisinden yana ne aynen, ne de eser olarak bir şey kalır. Hiç şüphe edilmeye ki, bundan sonra onu kesmek, parçalamak mübah olduğu gibi, yenmesi de helâl olur. Keza, alınıp satılması da... Amma ondan yana aynen veya bir parça olarak, bir şey kalacak olsa, anlatılan işlerin hiçbiri caiz olmaz. Farsça şu şiiri söyleyen ne kadar güzel söylemiş:

Kaybedip giderken kendini bir köpek tuzlukta;
Tuzluktan az görmem bu dolu deryayı şorlukta...

★★★

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Daha önce mektuplarda ve risalelerde yazmıştın ki:

-Aynen ve eser olarak, zeval, ancak şühudi olur; vücudi olmaz. Zira, öbür türlüsü, ilhad ve zındıklık getirir. Ubudiyetle rübubiyet arasında sabit olan ikiliği kaldırmak olur.

Şimdi söylenen:

-Aynen ve eser olarak vücudda zeval bulur demenin manası nedir?

Derim ki:

-Bir şeyin, bir başka şeyin boyasını alması; yani kendi hükümlerinden çıkıp diğerinin hükmüne girmesi, onlardan ikiliği kaldırmayı gerektirmez. Evet, böyle olmaz ki ikilik ve zındıklık meydana gele...

Çünkü, tuz madenine atılan insan, tuzla ittihad etmemiş ve ikilik de zail olmamıştır. Elbette ona, tuz komşuluğu hasıl olmuş; onun saltanatı altına girmiştir. Kendisinden ve sıfatlarından fena bulması, tuzla ve hükümleri ile beka bulması ikiliğin bekası iledir.

Bu babda netice söz şu ki: Burada anlatılan ikilik, asla karşı ikiliğin zıllına benzer; kendisinin müstakil bir durumu yoktur. Bu zail olan ikilik, avam nazarında bir nevi istiklâldir. Amma henüz ikilik bakidir. Bundan dolayı ittihad ve zındıklık yoktur.

Kitaplarımda ve risalelerimde yazdığım vücudi zeval manilme gelince; bu dahi, avamın kusurlu anlayışına hamledilir. Zira, onlar bundan, ikiliğin (tam olarak) kalktığını anlarlar, dolayısı ile ilhada ve zındıklığa düşerler.

Allahu Teala, zalimlerin dediklerinden yana pek yüceliğe sahiptir. Büyüklüğüne de pek büyüktür.

Şu mana kaldı ki, hükmen tuz olduktan sonra insandan kalan kalıp, hakikatta insan, onun boyasını aldığı tuzun suretidir. İnsanın sureti değildir. Ancak şuvar ki, o hükmi olan tuz, insanın kalıbı ile kıyas ve onun sureti ile de tasvir edilir. Yoksa onun kalıbı kalmamıştır ki; eseri de baki kala...

BİR TENBİH

Tuzda kalan ve insanın sureti mıkyası ile kıyas edilen kalıbın zevali mümkündür; hatta vakidir. Amma, üzerinde durduğumuz mana öyle değildir.

"En üstün vasıf, Sübhan Allah'ındır."(16/60)

O Sübhan Zat, bir şeyle ittihad etmeyeceği gibi, herhangi bir şey de onunla ittihad edemez. Ne eşya ile ittisal eder; ne de eşyadan ayrılır. Eşya dahi, ne onunla ittisal eder; ne de ondan ayrılır.

Noksan sıfatlardan münezzehtir o zat ki, kâinatta meydana gelen hadiselerin oluşması ile; zatında, sıfatlarında ve isimlerinde bir değişme olmaz.

O yüce Zat, şu anda dahi yine öyle tenzih ve takdis sarafeti üzerinedir.

O yüce Sübhan Zat, aleme yakındır; alemle beraberdir. Amma, keyfiyeti bilinmeyen bir yakınlık ve beraberlik ile... Bir cismin, diğer cisimle olan beraberliği gibi değildir. Bir cismin arazlara olan yakınlığı gibi de değildir.

Hulasa, imkân sıfatları ve hüdus damgaları tamamen onun mukaddes zatından atılmıştır.

Evliyanın urucu, Sübhan Hakkın yakınlığında; kula bir yakınlık getirmez. Asfiyanın vüsulu ise, Sübhan Allah ile ittisalı sağlamaz.

Fena ve beka irfan sahipleri için, hallerdir; amma akılla anlamaya çalışanlar, ondan bir şey çıkaramazlar.

Aynen ve eser olarak, zevalin manası vardır; amma ancak onu, kendisinin nasibi olan anlayabilir.

Nitekim, bu mananın tahkiki, ileride gelecektir.

Bu taifenin kelâmanı hüsn-ü zanla dinle, kabul eyle. Amma ondan zahiri medlulünü ve zahiri tatbikini çıkarıp anlamaya bakma. Böyle bir şey ettiğin takdirde, çok kere, yanılır galata düşersin. Hem de, kötü bir şekilde. Hem doğru yoldan saparsın; hem de başkalarını saptırırsın.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Burada şöyle bir soru sorabilirsin:

-İnsanın aynen ve eser olarak zevaline cevaz veriyorsun. Lâkin, Kur'an-ı Mecid'de, Resulullah (sav) Efendimizin şanından gelen şu manaya ne dersin:

"De ki: Ancak, ben de sizin gibi bir beşerim; ne var ki bana vahiy gelir."(41/6)

Resulullah (sav) Efendimiz, bir hadis-i şerifinde ise şöyle buyurmuştur:

"Ancak, ben de sizin gibi bir beşerim. Beşer nasıl öfkelenirse, ben de öfkelenirim."

Bu manalar da, insaniyetten kalan bakiye eseridir.

Üstte sorulan soruya cevap olarak derim ki:

-İş, öyle değildir. Bundan, eser bekasına bir dalâlet de yoktur. Ancak şu var ki, fenadan ve bekadan sonra; insan-ı kâmilin aleme, halkı Sübhan Hakka davet için gönderilmesi murad edilince kendisinde, zail olan beşeri sıfatlar ve hususiyetler bir araya gelir. Amma, onların sivri yanları kırılarak. Ta ki, onunla alem arasında; zeval bulduktan sonra, yeniden münasebet husule gele...

Bundaki bir başka hikmet ise, yani beşeri sıfatların döndürülmesinde ve zeval bulduktan sonra gelip katılmalarındaki hikmet şudur: Mükellefleri iptilâ ve davet edilenleri deneme... Şunun için ki: Habis olan temizden ayır edilsin; yalancı dahi doğrudan ayrılsın. O sıfatların dönmesi ile hal örtülüp iş kapandıktan sonra da gaybe iman elde edilsin.

Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Şayet o peygamberleri melek yapsaydık; yine de erkek suretinde yapardık. Elbette o nları yine düşmekte oldukları şüpheye düşürürdük."(6/9)

★★★

Biri şöyle derse:

-Aynen ve eser olarak insan-ı kâmilin, zeval bulmasının manası nedir? Halbuki, onun zahiri beşeri sıfat üzerine daimidir. Yer ve içer. Uyur ve istirahat eder. Allahu Teala dahi, enbiya hakkında şöyle buyurdu:

"Biz, onları öyle bir ceset yaratmadık ki; yemek yemeyeler."(21/8)

Bu manada şöyle derim:

-Fena ve beka, batın sıfatlardandır. Asaleten bunların zahir ile bir taalluku yoktur. Zira, zahir kendi ahkâmı üzerine devam eder; batın ise, ayrılır kapanır.

★★★

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Batın letaifi, mütaddiddir. Onların hepsi mi fena ve beka ile tahakkuk eder; yoksa bazısı mı? Eğer bazısı ise, hangisidir?

Bunun için derim ki:

-Fena ve beka ile tahakkuk eden, ancak nefis latifesidir. Bu dahi gerçekte insanın hakikatı olup ona:

-Ene... (Ben...) sözü ile işaret edilir ki bu, önce kötülükle emreden, sonra itminana varan nefistir.

Yahut o, önceleri Rahman'ın düşmanlığına kıyam eder; sonra ondan razı olur. Sonunda kendisinden de razı olunur.

O, şerliler şerlisi; hayırlılar hayırlısıdır. İblis onun şerrini artırır; tesbih ve takdis ehli, onun için hayır üzerine hayır artırır.

BİR TENBİH

Fenanın ve zevalin manası, vücuda bağlı fena ve vücuda bağlı zeval değildir.

Bekabillah manası dahi mümkinden imkânın gitmesi ikinci olarak ona vücub husulü değildir. Zira, böyle bir şey aklen de muhaldir. Böyle bir şeye kail olmak dahi küfürdür. Belki de, o imkâniyetin bekası ile hal ve lübs (giymek çıkarmak, yani değişik görüntüler) gibidir. Kevn ü fesat yolu ile anasırda akıl erbabının isbat ettiği hal ve lübs gibidir. Ancak onlar, her iki halde de, çeşitli suretlerin tebeddülü ile beraber onların heyulasını sabit tutarlar. Bize gelince, ne heyulaya kailiz; ne de onun sübutuna. Elbette biz şu manayı söylüyoruz:

-Fena ve beka, şani yüce Kadir Muhtar Zat'tan gelen idam ve icaddır.

Bir haberde şu mana geldi:

"İki defa doğmayan, semaların melekûtuna giremez..."

Burada, ikinci doğumla, ikinci icada işaret edilmiş gibidir. Ancak:

-Bekabillah dedikleri, mecaz ve teşbih yollu düşük sıfatların nail olması ve güzel huyların da husulüdür.

Bir bakıma bu mana, yüce mukaddes Vücub mertebelerine benzer. Halbuki birçok yerlerde tahkikini yaptım: Mümkinin zatı adem olup, neyse odur. Zevalinin manası da yoktur. Çünkü mümkin, bütün hallerde mümkindir. Fena ve beka hali, ademlerindeki gibidir.

Yüce Vacib Zat'a gelince... Kesintisiz devamlı olarak vacibdir. Onun mukaddes Zatına bir şey katılmaz. Ondan ayrılan bir iş de yoktur. Şu (Farsça) şiiri söyleyen güzel söylemiş:

Hre iki alemde yüz karalığı mümkinden;

Allah'tır en iyi bilen, gitmez hiç kendinden...

Şu mana dahi sana gizli kalmaya ki:

Mümkinde imkân bekası, sübut mertebelerinden bir mertebede onun sübutundan ibaret değildir. Zira, böyle bir şey tam manası ile fena haline münafidir.

Bu tam fena ile fena bulan; emanetleri sahibine verdikten, kendisinde akseden gölgeleri de aslına dönderdikken -ki onlar, faziletli vasıflar, kâmil

sıfatlardan olup, vücud ve onun tam teavibiidir- sonra, ademiyette kâmil olan sırf ademe katılır. Kendisinde ne herhangi bir şeye nisbet ve izafet bulunur; ne de namı nişanı kalır. Zira, ademde izafet; umumi manada olsa dahi, sübuttan haber verir.

★★★

466. MEKTUP

MEVZUU: a) Şer'i Mübine ittiba.

b) Din düşmanları ile muharebe.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hanıcihan'a yazmıştır.

★★★

Allahu Teala, size razı olduğu işleri yapmakta başarı ihsan eylesin. Sizlere selâmet verip muazzez vem uhterem eylesin. Resulullah ve onun şerefli âli hürmetine, O'na ve diğerlerine salât ve selâm.

Bir şiir:

Koyun saadetini bir yana iki cihanın;
Onu atmayan varamaz ki, üstüne batılın...

★★★

Dünya lezzetleri ve fani nimetler, ancak o zaman güzel ve sindirici olur ki, onun zımnında, şeriat-ı garra ile amel bulunur. Bu durumda, ahiret nimetleri ile de birleşir.

Anlatıldığı gibi olmayınca, onun hükmü, şekere belenmiş öldürücü zehirdir ki; ancak ahmak onunla aldanır.

O ne acıdır ki, mutlak Hakim Zat'ın tiryakı ile ilaç edilmez de, onun halâveti dahi şer'i emirlerin ve nehiylerin acılığı ile telâfi edilmez ise...

Hulâsa, ebedi mülk, en küçük bir çalışma ile elde edilir. Hatta, kuruluşu kolaylık üzere olan şeriat uyarınca küçük bir hareketle de. Amma en küçük bir boş verme ile de elden çıkıp gider.

İdrakli aklın kullanılması gerek... Ebedi mülk; çocuklar gibi cevize ve muza değiştirilmemeli.

Bugün yapmakta kaim bulunduğunuz hizmetle beraber; Şeriat-ı Mustafaviye'yi de birleştirecek olursanız, enbiyanın amelini işlemiş olursunuz ve din-i metin'i nurlandırıp mamur etmiş olursunuz.

Halbuki biz fakirler, senelerce çalışıp canımızı azaba atsak, bu amelde sizlere katılamayız. Sizin gibi şahinlerin tozu olamayız.

Bir şiir:

Koyun saadetini bir yana iki cihanın;
Onu atmayan varamaz ki, üstüne batılın...

Allahım, sevip razı olduğun şeyi bizi muvaffak eyle...

★★★

Bakiye-i meram o ki:

Bu dua mektubunu getiren iki faziletli Hace Muhammed Said, Hace Muhammed Eşref hususiyeti olan arkadaşlarındandır. Bunların hallerini gözettiğiniz kadar, fakirlerin şükranını mucib olacaktır.

İşiniz daha yüksek ve şanınız daha büyüktür.

★★★

467. MEKTUP

MEVZUU: Fakr halinden gınaya dönmenin zemmi.

NOT: İmam-ı rabbani Hz. bu mektubu, Memrizhan Afgan'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm.

Kardeş Memrizhan, fakrin sıkıntısından zenginlere iltica etmiş; zenginlik nimetlerine ve lezzetlerine heveslenmiş.

"Biz, Allah içiniz; Allah'a dönücüleriz...""2/156)

Zenginlerin sohbetlerinden dünyada bir şey hasıl olursa, bu binlik olur. Şöyle farzediniz ki, en yüksek makama ulaştınız. Düşününüz, bundan elinize ne geçer, bundan hangi haşmeti kazanabilirsiniz?

Bir lokma ekmek, fakir halinde de ulaşır. Şu anda da, ondan daha yağlı lokma yersiniz. O da yok olacak, bu da yok olacak. Hele bir düşününüz: Elinizden zay olup çıkan ne iştir!.. İlerisinin de en müflisi olmaktasınız.

Zarara razı olan iltifata müstahak olmaz. Bununla da, iptilâya uğramış durumdasınız.

Çalışmalısınız. Ta ki, istikamet yolu ve şeriata iltizam elinizden çıkıp gitmeye... Batın vazifesine dahi fütur gelmeye... İsterse, bu işleri bir araya getirmek müşkil olsun. Zira iki zıddı cem etmek sayılır.

Lâkin, siz bu vaziyeti seçtiğiniz için, size kapı bekçiliği hizmetini seçmek düşer. Şayet niyetiniz sağlam olur ise, bu da gazaya ve güzel amele dahildir. Amma niyeti düzeltmek müşkildir.

Bugün siz, umumi manada iyi olan bu hizmettesiniz. Amma yarın size başka bir hizmet verirler ki, aynen vebal olur.

Hulasa, iş zordur; ayıkmak gerek...

"Elçinin vazifesi tebliğdir..."(5/99)

★★★

468. MEKTUP

MEVZUU: a) Geçen sohbetleri kaçırmaya esef etmek.

b) Yeni yeni sırlara ima.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Şeyhimizin oğlu Hace Muhammed Abdüllah'a ve Hace Hüsameddin Ahmed'in oğlu Hace Cemaleddin Hüseyin'e yazmıştır.

★★★

Maddi ve manevi gönül birliği içinde kıymetli bulunan Hace Muhammed Abdüllah'ın ve Hace Cemaleddin Hüseyin'in gözleri aydın, kulakları mesrur olsun.

Şaşılacak bir durumdur ki, her ikisi de, misli bulunmayan bir gafletle gaflete dalıp gittiler. Şefkat ve merhamet de yok oldu. O kadar ki .yakınlık olmasına rağmen, Serhend'e gelmediler ve bu Garib'in halinden sual ederek dostluk hakkını ödemediler.

Hace Muhammed Efdal için ne diyeyim? O kendisini sevgide nice merhale bunlardan uzak saymaktadır. Hatta, bizimle dostluk bağı kurmaktan korkmaktadır.

Mir Mansur'a ne diyeyim? Kendisi daima sohbet istemekte; lâkin bu bir temenni olarak kalmakta ve bir türlü kuvveden fiile çıkaramamaktadır.

Fukahanın şu sözü meşhurdur:

-Zarara razı olan, asker nazarına müstahak değildir.

Her ne kadar deniz karanlık ise de; abıhayat ondadır. Allah'ın inayeti ile, nadiren olsa dahi, cevherler burada hasıl olmaktadır. Başka yerlerde bulunan benzeri hasıl olsa dahi yine ganimettir.

Her savaşan, kadir ve kıymet kazanır. Bu dahi, düşmanın istilâsı zamanında müyesserdir.

Selâmet, her ne kadar zaviyede olsa dahi, lâkin, gaza ve şehadet devleti muharebe meydanındadır.

Zaviye, ancak, kapanan ve zaaf erbabı olanlara mahsustur.

Bir hadis-i şerifte şöyle buyuruldu:

"Kavi mümin, zayıf müminden hayırdırı."

Kuvvetli askerlerin yeri ise... büyük muharebe meydanında çarpışmaktır.

Bir ayet-i kerime meali:

"De ki: Herkes, kendi aslîy aratılışına göre amel eder. O halde, kimin doğru yolda olduğunu, Rabbın daha iyi bilmektedir."(17/84)

★★★

İzin ve ruhsat müddeti bittikten sonra askere giderken; zaruri olarak, oğlum Muhammed Said'i evde bıraktım.

Ondan ayrıldıktan sonra; feyizleri, bereketleri, ilimleri ve maarifi düşündüm, ondan ayrıldığıma pişman oldum.

Fırsatı bir ganimet bilip onu istedim. Büyük küçük, hemen herkes de bu bereketlere nail olmak için geldi.

★★★

Şaşılacak bir durum şu ki: Kendim, melametiye taifesinden ve Kalenderiye zümresi içinde gibiyim. Halbuki ben, her ikisinden de ayrılmışım; onlardan başka bir durumdayım. Benim kendi başına bir muamelem var.

★★★

Yeni ilimlerden bir parça olsun dinleyiniz, duyunuz... Şu ayet-i kerime ile başlayan mektubu (bak: 53. mektup) okuyunuz:

"İnsan üzerine, uzun bir devirden öyle bir zaman gelip geçti ki; o vakitte o, anılmaya değer bir şey değildi..."(76/1)

Evet, öyle idi ya Rabbi, n aynen, ne eser olarak; ne şühud, ne de vücud olarak anılan bir şeydi...

Herhalde siz görmüş olacaksınız, bazı mektuplarda vücuda bağlı zevali, ilhad ve zındıklık kabilinden saymıştım. Orada da bu ibareleri yazdım. Yüce Sübhan Hakkın keremi ile ona çare buldum.

Bir mısra:

Gülistanımla kıyasla baharımı...

Bütün bu devletler, o vakıaların bereketlerindendir. O olmasaydı, bunu bulamazdım.

"Rabbımız, nurumuzu tamamla, bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin."(66/8)

Mevlâna Muhammed o tarafa geldiğinden, bir iki kelime yazdık. Sonu hayırdır.

★★★

469. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu alemin sonradan yaratıldığının beyanı.

b) Akl-ı faale tapanları red.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Hamid Ahmedi'ye yazmıştır.

★★★

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyidü'l-mürselin Resulullah Efendimize.

★★★

Yüce Allah, zatı ile mevcuttur. Onun vücudu dahi, kendisi iledir.

Yüce Allah, şu anda önce olduğu gibidir. Sonsuzlara kadar da, böyle olacaktır.

Onun mukaddes zatına, ne geçmişte bir yokluk olmuştur; ne de gelecekte bir yokluk gelecektir.

Burada:

-Vücub-u vücud tabiri, o mukaddes zatın en küçük hizmetçileri arasındadır.

-Selb-i adem tabiri ise, o harem-i muhteremin en düşük temizlikçisidir.

Yüce Hakkın masivasına gelince bunların hepsi de:

-Alem tabiri ile anlatılır.

Bunlar da anasır, eflâk, ukul, nüfus, besait ve mürekkebattır. Bütün bunlar, yüce Hakkın vücud vermesi ile mevcud olmuş; ademden vücuda gelmiştir.

Zata ve zamana bağlı kıdemlerin ikisi de, yalnız yüce Hakkın mukaddes zatı için mevcuttur. Zati ve zamani hüdus ise, yüce Hakkın masivasına göredir.

Sübhan Hak, yeri iki günde yarattı. Yerin yaratılmasından sonra, semaları ve yıldızları da ademdan vücuda iki günde çıkardı. Şu ayet-i kerimeler bu manayı anlattı:

"...Yeri iki günde yaratana..?"(41/9)

"Ve yedi sema olmak üzere iki günde yarattı..."(41/12)

Sefihtir, hatta Kur'an'ın kesin hükümlerini inkâr etmektir; şu kimse ki, yüce Hakkın masivası olan eflâk ve ondakilerin kıdemine dair söz eder. Keza basit anasır, ukul ve nüfus için de aynı sözü eder. Zira, bütün din ehli olanlar, icma ile şu iş üzerinde karara vardılar ki:

-Yüce Hakkın masivayı sonradan yaratılan hadistir.

İttifakla hükmettiler ki:

-Masiva, geçmişinde bulunan yokluktan sonra var olmuştur.

Nitekim, üstte anlatılan manayı, Haccetü'l-İslâm, İmam-ı Gazali, EL-MÜNKIZÜ MİNE'D DALAL adlı eserinden sarahaten anlatmıştır. Alemin bazı parçalarının kadim olduğuna kail olanları da tekfir etmiştir.

Zira, mümkinattan bir şeyin kıdemine hükmetmek; dinden çıkıp felsefeciler arasına girmektir.

Yüce Hakkın masivasına, geçmişte yokluk olduğu gibi; geleceğine de yokluk katılacaktır.

Yıldızlar dağılacak, yerler ve dağlar parçalanacak, böylece yokluğa katılacaktır.

Nitekim, üstte anlatılan manayı Kur'an'ın kat'i hükümleri anlatmıştır. İslâm fırkalarının dahi, tamamı bu iş üzerinde kesin hükme varmışlardır.

Allahu Teala, Kelâm-ı Mecid'inde şöyle buyurdu:

"Artık sıra birinci üfürülüşle üfürüldüğü zaman; yer ve dağlar yerlerinden kaldırılıp birbiri ile bir defa çarpışıp parçalanır. İşte o zaman olan olmuş ve gök yarılmış, o gün zaafa düşmüştür."(69/13-16)

"Güneş dürüldüğü zaman; yıldızlar düştüğü zaman; dağlar yürütüldüğü zaman..."(81/1)

"Gök yarıldığı zaman; yıldızlar dağılıp döküldüğü zaman..."(82/1-2)

"Sema yarıldığı zaman..."(84/1)

"Onun vechinden başka her şey helâk olucudur. Hüküm onundur; ona döneceksiniz."(28/88)

Kur'an'da bunların benzeri manada ayet-i kerimeler pek çoktur.

Cahil, anlatılanların fena bulacağını inkâr etmektedir. Bunun sebebi de cehaletidir.

Feslefecilerin süslü sözlerine kanarak, Kur'an'ın kesin beyanlarını da reddetmektedir.

Hulâsa, mümkinata, sonradan gelecek yokluğun isbatı; onların geçimişinde bulunan yokluğun isbatı gibidir. Bütün bunlar, dinin zaruri olarak, kabul edilmesi gereken işlerindendir. Buna iman etmek lâzımdır.

Ulemadan bazılarının dediği:

-Yedi şey var ki, bunlara fena gelmez; onlar bakidir: Arş, kürsi, levh, kalem, cennet, cehennem, ruh... cümleye gelince: Burada mana şu demek değildir:

-Bu eşya fena kabul etmez. Onlarda zeval kabiliyeti yoktur.

Haşa ki, böyle bir mana da... Elbette mana şudur:

-Şanı yüce Kadir Muhtar Zat, dilediğine vücud verdikten sonra onu yok edip sonra baki kalır. Bunun da, hikmetleri ve maslahatları vardır. Zira:

"Allah dilediğini yapar ve istediği hükmü verir..." (3/40 ve 5/1) manalarına gelen ayet-i kerimeler sarihtir.

Bu beyandan da anlaşılmış oldu ki:

Bütün parçaları ile alem, Vacib Teala'ya dayanmakta; vücudda ve bekada ona muhtaçtır.

Çünkü beka, ikinci ve üçüncü zamanda, vücudun devamından ibarettir; taa, Allahu Teala'nın dilediği yere kadar. Bunda vücud üzerine zaid bir şey yoktur.

Beka ile müsemma olan vücudun kendisi olmaktadır. Onun istimran ise, yüce Hakkın iradesine bırakılmıştır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; akl-ı faal ne oluyor ki, eşyayı tedbir eyleye ve hadiseler dahi ona istinad ettirile... Kaldı ki, onun kendi varlığında ve sübutunda dahi, bin kelâm vardır. Zira, onun tahakkuku ve husulü, süslü felsefi mukaddimelere bina edilmiştir. Bütün İslâm fıkralarının usullerine göre; onların hiçbiri de tam değildir.

Asıl ahmak odur ki, eşyanın tasarrufunu, şanı yüce Kadir Muhtar Zat'tan alıp onu bu gibi mevhum işe istinad ettirir. O kadar ki, felsefi yontmalar dayandırılmaktan eşyaya bin türlü ar gelir. Hatta eşya, safsata yontmasına dayandırılıp Kadir Muhtar Zat'a bağlanmak saadetinden mahrum olmaktansa, yok olup gitmesine razı olur.

Bir ayet-i kerime meali:

"...Ağızlarından çıkan söz ne büyük!.. Onlar, ancak yalan söylerler."(18/5)

470. MEKTUP

MEVZUU: Mümkinatın yaratılması ve vücudu, vehim mertebesinde olduğunun beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Salâhaddin Ahrari'ye yazmıştır.

Var olan Allah idi; onunla bir şey yoktu.

Vakta ki, saklı kemalâtının zuhura gelmesini murad etti; isimlerinden her birine, bir mazhar (zuhur yeri) talep etti. Ta ki, o mazhara, kemalâtını tecelli ettire. Onun vücud mazhariyetini ve tevabilini ise, ademden başka bir şey kabul etmedi. Çünkü bir şeyin mazharı, onun mübayini (aralıklı olanı) ve mukabilidir. Vücudun mukabili ve mübayini ise, yalnız ademdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; Sübhan Hak, kemal-i kudreti ile, adem aleminde isimlerden her bir isim için mazharlardan bir mazhar tayin etti. Ve onu, his ve vehim mertebesinde yarattı. Hem de dilediği vakitte ve istediği şekilde... Eşyayı dahi, dilediği zaman yarattı; ebedi muameleyi dahi onab ağlı kıldı.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, ademe münafi olan hariçtir; his ve vehim mertebesinde ona arız olan sübut değildir. Zira, bununla aralarında bir münafat yoktur.

Alemin sübutu ise, his ve vehim mertebesinde olup, hariç mertebede değildir ki, kendisine münafi bir durum ala...

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, caiz olur ki, his ve vehim mertebesinde ademe bir sübut ârız ola ve orada kendisine yüce Allah'ın yaratması ile

bir sağlamlık ve kuvvet hasıl ola... Böylelikle de bu mertebede hayy, alim, kadir, mürid, basir, semi v e mütekellim (canlı, bilici, güçlü, dileyen, gören, duyan ve konuşan) ola... Amma in'ikâs ve zıllıyet yolu ile... Amma, harici mertebede onun için ne nam buluna; ne de nişan. Hariçte dahi, yüce Vacib Zat'ın, zatî ve sıfatlarından başkası da sabit ve mevcud olmaya.

Mümkündür ki; bu mana sebebi ile şöyle denmiş ola:

-Şu anda dahi, önce olduğu gibidir.

Bu anlatılanın misali, nokta-i cevvale gibidir. Zira, orada mevcut olan yalnız noktadır. Hariçte daire yoktur; ne gamı vardır, ne de nişanı... Bununla beraber, his ve vehim mertebesinde ona bir sübut arız olup o mertebede kendisine zıllıyet yolu ile bir aydınlık ve ışık hasıl olmuştur.

Bu tahkikten ötürüdür ki, geniş mukaddimelere ihtiyaç kalmamıştır. Ki onları, Şeyh Muhyiddin b.Arabi ve onun taraftarlın alemin tekvininde ilmi ve harici tenezzülat ve taayyünat-ı ilmiye ve hariciye beyanından olarak anlatmışlardır. Hakikatları ve ayan-ı sabiteyi Vacib Teala'nın ilminde isbat edip onun akislerini dahi vücudun zahiri olan hariçte isbat etmişlerdir. Onun eserlerine dahi:

-Hariciyet... (dışa bağlı şeyler...) ismini vermişlerdir.

Nitekim bu mana, onların ıstılahına muttali olup da, sözlerine insafla bakana gizli değildir.

Bu tahkikten malum oldu ki:

Hariçte yüce Hak'tan başka mevcut değildir. Ne ayan, ne de ayanın eserleri. Belki de, bunların sübutu his ve vehim mertebesinde sübut bulmasında asla bir mahzur yoktur. Zira o vehmin yaratması ile mevhum olmamıştır ki, vehmin kalkması ile kalksın. Belki de şanı büyük Allah'ın yaratması ile vehim mertebesinde sübut bulmuştur. Bu mertebede onun sağlamlığı, muhkemliği vardır. Bu manada, bir ayet-i kerime meali şöyledir:

"Bu, Allah'ın san'atıdır ki; her şeyi sapasağlam yapmıştır. Şüphesiz o, ne yaparsanız, hakkıyla haberdardır."(27/88)

Bu beyanda da açığa çıktı ki, mümkinatın hakikatleri, ademlerden ibaret olup onlara Vacib ilmi makamında temeyyüz ve taayyün arız olmuştur. Böylelikle de, his ve vehim mertebesinde ikinci kere yüce Allah'ın san'atı ile sabit olmuştur.

Onlardan bazıları, şanı yüce Allah'ın isimlerine aynalar durumunuw almışlardır. Böylece, bu mertebede, zıllıyet ve in'ikas yolu ile hayy, alim, kadir, mürid, semi, basir ve mütekellim (canlı, bilici, güçlü, dileyen, gören, işiten ve konuşan) olmuştur.

Şeyh Muhyiddin b. Arabi'nin ve ona tabi olanların tahkiki şudur:

-Mümkinatın hakikatleri, ilmi ilâhi isimlerin suretleri olup vücudi tenezzülat-ı hamsenin biridir.

Umumi olarak, bu Fakir'in anlayışına göre, mümkinatın hakikatleri ise şöyledir: Ademler... Halbuki, Şeyh katında tenezzül eden vücudlardır.

Hazret-i Şeyh, kesret görüntüsünü, hariçte sabit gördü. Dedi ki:

-Tekessür eden ilmi suretler, mümkinatın hakikatleridir.

Sonra bunları:

-Ayan-ı sabite olarak tabir etmiştir. Sonra şöyle dedi:

-Bunlar, yüce vücud zahirinin aynasında in'ikâs etmiştir. Ondan başka da, hariçte mevcut yoktur. Böylelikle onlara, hariçte bir görünme arız olmuş; hariçte mevcutmuş gibi görünmüştür. Halbuki, gerçek mana ile, hariçte yüce Zat'tan başkası yoktur.

Sonra şöyle demiştir:

-Bu ilmi suretlerden her birine, vakitlerden bir vakitte; o suretlere ayna gibi olan zahir vücudla keyfiyeti meçhul olan bir nisbet vardır. İş bu nisbet, o suretlerin hariçte görünür olmalarına sebep olmaktadır. Bu nisbet ise, hiç kimseye malum değildir. Hatta enbiya bile, bu sırra muttali olmamışlardır.

O keyfiyeti meçhul nisbetin husulünden sonra, o suretlerin hariçte izharı için:

-Eşyanın halkı ve icadı (yani eşyanın yaratılıp vücud buldurulması) demiştir.

Fakir'in bulmuş olduğu daha önce anlatılan tahkike gelince... Şöyledir:

-Eşya, hariçte nasıl kendisinin vücudu olmayan bir şey i se, hariçte onun görünmesi dahi, kendi renksizliği iledir. Hariçte, başkasının vücudu, görünmesi ve bir işi yoktur. Eğer onun için bir görüntü sabit olur ise, o vehim mertebesindedir. Eğer onun bir sübutu var ise, o dahi, yüce Allah'ın vehim mertebesindeki san'atı iledir.

Hulâsa, onun sübutu ve görüntüsü, tek mertebede olmaktadır. Sübutu bir yerde, görüntüsa dahi, ayrı bir yerde değildir. Misal olarak, nokta-i cevvaleden meydana gelen daireyi verebiliriz. Onun sübutu hariçte olmayıp vehim mertebesinde olduğu gibi, görüntüsü dahi o mertebededir. Onun hariçte bir nişanı yoktur ki, orada görünür ola...

Bu babda netice şu ki:

Çoğu kez vehmi görüntü, harici görüntü sanılır. Nasıl ki, bakan bir kimse, misal alemindeki misali suretleri; ayık halde batın hissi ile görür ve hayal eder ki onları, zahir hasebi ile görmüştür.

Bu gibi, şüpheli durumlar çok olur. Salik mertebelerden bir mertebe bulur ki bu, başkalarına da benzer. Dolayısı ile, onun için vereceği hükmü, bunun için verir.

Üzerinde durduğumuz mana da, anlatılandan farklı değlidir. Şöyle ki:

O mevhum daire, hayalde resmedilir. O resmedildiği mertebede de görülür. Amma hayal gözü ile... Fakat, hariçte baş gözü ile görüldüğü tahayyül edilir. Ne var ki, durum öyle değildir. Nokta-i cevvalenin mahalli olan hariçte onun ne namı vardır; ne de nişanı. Evet, böyle bir durumu yoktur ki, orada görüle...

Aynaya akseden bir şahsın sureti dahi, bu minval üzeredir. Zira onun hariçte bir sübutu yoktur. Hatta bir görüntüsü de yoktur. Elbette onun sübutu ve görüntüsü, her ikisi birden hayaldedir.

En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh Muhyiddin b.Arabi'nin zannına gelince, ki o, harici sanıp eşyaiçin orada sebat ve görüntü isbat eylemiştir. Yani in'ikâs yollu... Ne var ki o, hariçte değildir. Elbette vehim mertebesindedir. Şanı yüce Allah'ın san'atı ile ona sebat ve takarrur hasıl olmuştur. Böylelikle tevehnüm edilmiştir ki, O hariçtir. Halbuki hariç olan bunun ötesinde olup, bizim şühudumuzdan ve hissimizden çok uzaklardadır. O ki, müşahedemize, hissimize, aklımıza ve hayalimize gelir; hepsi de vehim dairesine dahildir. Harici mevcud olan, fehimlerimizin ötesinin de ötesindedir. Orada aynalık yeri yoktur. O Hazret-i Zat'ta hangi suret in'ikâs edebilir!.. Görüntüler ve suretler, tamamen vehim ve his dairesine dahil olan zılâl mertebelerindendir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet hibe eyle. İşimizde bizim için başarı hazırla..."(18/10)

★★★

471. MEKTUP

MEVZUU: Günlük hadiseleri, yüce Allah'ın iradesine bırakıp onunla lezzet almak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.

★★★

Sübhan Allah, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin. O şeriat sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Bizleri dahi, mukaddes zatı ile tam olarak meşgul eylesin.

Ey sahib-i temyiz aziz oğul,

Günlük hadiseler, yüce Sultan Vacibü'l-vücud'un iradesi ve dilemesi ile olduğuna göre; yerinde olur ki, kul, kendi iradesini onun iradesine tabi kıla... Hadiseleri dahi, aynen onun muradı bile... Onlarla da lezzet ala...

Eğer maksat kulluk ise, yerinde olur ki, bu nisbet kazanılması gereke... Aksi halde hareket; kulluğu inkâr ve yüce Mevlâ ile çekişmedir.

Bir kudsi hadiste şöyle geldi:

"O ki, benim hükmüme razı olmaz; belâma sabretmez, benden başka Rabb arasın ve semamın altından da çıksın..."

★★★

Evet, fakirler, miskinler ve taallukatınız; himayeniz ve gözetiminiz ile rahat ve refah içindeler. Şunun için ki: Onların bir sahibi var; kendilerine yeter. Hoş senanız ve güzel övülmeniz bakidir.

Sübhan Allah sizi bu alemde ve öbür alemde mükâfatlandırsın.

Vesselâm...

★★★

472. MEKTUP

MEVZUU: a) İnsanın zatının ademiyeti (yokluğu),

b) Onun zatının, nefs-i natıka olduğu,

c) Nefsin ve kalbin fenası,
d) İlm-i husuli'nin zevali.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, şeyhinin oğlu Hace Abdül-lah'a yazmıştır.

★★★

O Hakkü'l-Mübin zattır ki, kâinatta oluşan hadiselerle zatına, sıfatlarına ve isimlerine bir değişiklik gelmez. Zira,her tegayyür ve televvün ile, kâinat hadiselerinde vuka gelir; ancak adem mertebelerindedir.

Yüce mukaddes Hazret-i Vücud'a tenezzül ve tebeddül olmaz; ne hariçte ne de ilimde. Hem de hiçbir şekilde.

Anlatılan mananın beyanı şudur ki:

Vaktaki Sübhan Hak; zat, sıfat ve isimlere bağlı kemalâtını zuhura getirmeyi murad etti; onları eşyanın tecelligâhlarında ve göstermeye gelen yerlerinde tecelli ettirmek istedi; işte o zaman, her kemal için adem mertebelerinde o kemalin mukabili olarak bir nakledici tayin etti. Ona izafetle de, sair ademlerden dahi ayırd edici olacaktı ki, onun için ayna olabile.

Zira bir şeyin aynası, o şeyin mukabili ve zuhura gelmesinin de sebebidir. Eşya dahi, zıddı ile tebeyyün eder.

Kemalâtı göstermeye kabiliyeti olan ademlere gelince, bunları dahi, dilediği vakitte, his ve vehim mertebesinde vücuda getirdi. Ve onlara istikrar ve muhkemlik verdi. O kemâlatın bütününü dahi, o ademlerde in'ikâs eder duruma getirdi.

Anlatın in'ikâs ile, o ademleri, hayy, alim, kadir, mürid, basir, cemi, mütekellim (canlı, bilici, güçlü, dileyen, gören, duyan, konuşan) eyledi. Yani o mertebede. Lâkin, onu hissedilir bir şey kılmıştır. Şunun için ki: Evvela ademde tasarruf eyleye; amma onda başka bir şey yaratmadan. Ve bu tasarrruf ile onu mülayim ve yatkın bir hale getire; sonra onda kemali zuhura getire.

Tıpkı bir mum gibi ki, önce yatkın ve mülayim hale getirilir; sonra da istenen şekil ve suret verilir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, burada ademden murad, harici vücudun mukabili olan harici ademdir. Bu durumu ile, adem mertebesinde vaki olan icadına da münafi değildir. Bununla beraber biz diyoruz ki:

-Ademe münafî olan, onun nakzedicisi olan vücuddur. Halbuki adem, vücud olamaz. Amma mevcud olduğu zaman da, asla bir mahzur yoktur. Nitekim vücud hakkında şöyle demişlerdir:

-O, ikinci makulat cümlesinden olup hariçte onun (yani ikinci malukatın) vücudu yoktur. O kadar ki, hariçte bu madumdur.

Üstte yapılan tahkikten malum oldu ki:

Eşyanın hakikatleri ademlerden ibaret olup onlarda yüce mukaddes vücud mertebesinin kemalâtı in'ikâs eylemiştir. Yüce Hakkın vücud vermesi ile de, onlara vehmi olan tahakkuk ve sübut hasıl olmuştur. His ve vehim mertebesinde dahi, istikrar ve devamlılık vermiştir.

Böyle olunca da eşyanın zatı o ademler olmuş ve onda kemalâtın in'ikâ-

sı dahi onlar için kuvvetler ve cevahir mesabesine girmiştir.

★★★

Üstte anlatılan mukaddimeleri yaptıktan sonra; velâyet-i hassaya taalluku olan asıl maksad beyanında dahi birkaç cümle beyan edelim. Bunların da, akıl kulağı ile dinlenmesi gerek.

Bilesin ki,

Allahu Teala, seni irşad eyleyip doğru yola hidayet nasib eylesin.

İnsanın hakikatı ve zatı adem olup nefs-i natıkanın da hakikatıdır. Bunda; işin başında:

-Nefs-i emmare diye tabir edilir. İnsan fertlerinden her biri:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile ona işaret etmektedir.

Anlatılan manaya göre, insanın zatı, o nefs-i emmare olmakta ve insanın diğer letaifi ise, onun için kuvveler ve cevarih gibi olmaktadırlar.

Haddizatında adem, sırf şer ve ve hayırlı olmaktan yana bir koku almadığı için nefis dahi, sırf şerdir. Hayırlı olmaktan yana onda hiçbir koku yoktur.

Habasetinden ve cehaletinden ötürüdür ki, in'ikâs ve zıllıyet yolu ile kendisinde zuhura gelen kemalâtı kendisine mal etme iddiasındadır. Aslı ile sabit olan bu kemalâtın kıyamını dahi kendisine bağlamaktadır. Sanır ki, bu kemalât ile kendisi kâmil ve hayırdır. Bu cihetten de, efendilik iddiasına çalışmakta ve kemalâtta Rabbı ile ortaklığa girişmektedir.

Gücü ve kuvveti dahi kendisinden sanmaktadır. Yine kendisini tasarruf ehli saymaktadır.

İster ki, her şey, kendisine tabi olsun.

Her şeyden çok kendisini sevmektedir. Başkasını sevmesi dahi, kendisi için olup onlar için değildir.

Anlatılan bu fasit tahayyülât sebebi iledir ki, Mevlâsına karşı zati bir düşmanlık kazanmaktadır. Onun, inzal buyurulan hükümlerine de inanmaz. Kendi hevasına uyar. Bu manadan olarak, bir kudsi hadiste şöyle buyuruldu:

"Nefsine düşman ol; zira o benim düşmanlığıma saplandı.."

Sübhan Hak, alemlere rahmetinden ve şefkatından ötürüdür ki, enbiyayı gönderdi.

Şunun için ki: Hakkı, Sübhan Hakka davet ederler; düşman evlerini dahi tahrip ederek, onları yüce Mevlâ'ya delâlet etmek sureti ile de, cehaletten ve habasetten dahi halâs eyleyeler. Şerlerine ve noksanlarına dahi muttali kılalar.

Her kime ki, ezeli saadet yetişmiştir; bu büyüklerin davetine icabet eder, cehaletinden e habasetinden dahi rücu eder. İnzal olunan hükümlere dahi boynunu eğer.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, nefsin tezkiye yolu ikidir:

a) Bir yol var ki, rizayetlere ve mücahedelere taalluk eder; bu inabe yolu olup müridlere mahsustur.

b) İkinci yola gelince, cezbe ve mahabbet yoludur. Bu dahi, içtiba yolu olup murad olanlara mahsustur.

Bu iki yol arasında çok fark vardır.

Birincisi: Matlub canibine seyirdir.

İkincisi: Maksud tarafına çekilmektir (yani Cerr).

Seyir ile, çekilmek arasında çok fark, belli açıklık vardır.

Bir devlet sahibine, sabıktaki kerem sebebi ile içtiba yolundan çekilme murad edilir ise, kendisine cezbe ve mahabbet ihsan olunur. Yani mukaddes Zat'a. Çekile çekile maksuda ulaşır.

Bunlar arasında saadete ulaşan olur ise, o fena haddine götürülür; masivayı görmekten ve bilmekten kurtarılır. Kendisi, afaki ve enfüsü geçirtilir.

Afakı unutmak, kalbin fena bulmasına bağlıdır.

Enfüsü unutmak ise, nefs-i emmarenin fenasına kalmıştır.

Birinci, ilm-i husulinin zevali vardır.

İkincide, ilm-i husulinin zevali vardır.

Nefs-i hazıranın zevali tahakkuk etmedikçe, huzuri ilmin zevali tasavvur edilemez. Nefs-i hazıra, kaim durduğu süre, huzuri ilim mevcuttur. Çünkü huzuri ilim, nefs-i hazıradan ibarettir; ondan başka bir şey değildir.

Nefsin fenasında şühudi zeval, onun vücudi zevalinden ibarettir. Amma, kalbin fenasında itibar edilen şühudi zeval böyle değildir. Zira o, kalbin varlığının zevalini gerektirmez. Çünkü orada şühud, müşahede eden üzerine zaid bir şeydir. Birinin fenası, diğerinin fenasını gerektirmez.

★★★

BİR TENBİH

Ahmak sanmaya ki, Vahdet-i vücud erbabına müyesser olan bekabillah makamında, nefs-i hazıranın zevali hasıl olur. Zira, orada hazır olan Sübhan Hak'tır. Salikin fani nefsi değil.

Biz diyelim ki:

-O makamda hazır olan salikin nefsidir. Salik dahi onu hakkıyet unvanı ile tasavvur etmiştir.

Ne var ki Sübhan Hak, böyle bir tayyünden ve huzurdan münezzeh ve müberradır. Böyle bir şeyin olması; şu mısrada anlatılan mana kabilindendir.

Rüyasında fare, kendini görmüş deve...

Ancak orada, nefs-i hazıraya ilmin zevali vardır; bu da husuli ilim aksamındandır. Amma huzuri ilmin zevalini gerektiren nefs-i hazıranın zevali değildir.

Nefs-i hazıranın zevali ise, onun aynen ve eser olarak zevalinden ibarettir. Ve bu, nefs-i hazırayı bilmenin zevali değildir. İki mana arasında çok fark vardır.

★★★

473. MEKTUP

MEVZUU: İrfan sahibinin rüyeti, (bakması, görmesi) bazı mazharlarda, bazı zamanlarda, kendisine yükselme sebebi olur.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

★★★

Muammele sırf yüce mukaddes Zat'ta vaki olur da, bütün nisbetler ve itibarlar düşerse, iş bu yerde uruc (yükselme) zorlaşır. Bir alâka ve bir taalluk olmadan huruç (çıkış) dahi zor olur.

İş bu vakitte:

"Birinci nazar lehinedir..." hükmüne göre, evvelâ nazar, güzel mazharlara uzanır. Yani o makamda... Sonra sür'atle yukarıya yükselir.

-Hakikatın köprüsü adı verilen mecazdan da hakikate ulaşır. Ancak:

-**"İkinci nazar aleyhinedir..."** manası ile v arid olan tehdide göre, ikinci nazardan sakınmak gerek.

Zira bu nazar, öldürücü zehir hükmünü taşır... Mazarattır. Bunda, nasıl imdad ve yardım tasavvur edilebilir. Zira şu mana açıktır:

"Allahu Teala, senin için haramda şifa yaratmamıştır."

Mahsus olmuştur ki, kötü nazarla ikinci kere nazar vaki olur ise, boşa atılmış bir şey gibi görüle. Sair taş, toprak gibi...

O kimseler ki, ikinci, üçüncü, dördüncü nazarları; yani güzel mazharlara taalluk eden nazarları faydalı bilir ve onları hakikata yükselme sebepleri arasında sayarlar; bunlar istidraç ehlidir. Onlann yükseldiklerini sandıkları hakikat, mecaz alemindendir. Allahu Teala'nın:

"Müminlere söyle, gözlerini yumsunlar..."(24/30) mealine gelen emri, bu cemaatın reddine yeterlidir.

★★★

Çok kere, civarın zulmeti bu vakada faydalıdır. Keza, komşuların küfrü ve fıskı da bu muamelede yardımcıdır.

Hatta zulmet arttıkça, yardım da artar. Amma şöyle denildiği gibi değildir:

-Gaflet zulmetine dalıp gidenlere gelen feyizler; onların buna kabiliyetleri olmadığı için kendilerine ulaşamaz. Elbette, onların civarında bulunan huzur ve gönülbirliği olana döner. Böylece o, başkalarının feyizleri ile terakki eder.

Zira, iş bundan başkadır. Şöyle söylenmek istenmesi mümkündür:

-O gelen feyizler, o irfan sahibinin havalisine ulaşmaz. Bunun sebebi de kendisinin yüksek derecesidir.

Yükselmede kendisine yardım etmesi, şöyle dursun. Halbuki, bu büyüklerin şanı çok yüksektir. Her amel ve feyiz, bunların şanlannda faydalı olamaz. Hatta burada bir incelik vardır ki, o halin erbabına inkişaf etmiştir. Bunun mümkün olan izharı şu kadardır: Zulmete de şunun için ihtiyaç duyulur ki; nurun zuhuru kemal mertebede ola. Herhalde şu manayı duymuş olacaksınız:

-Eşya, zıddı ile tebeyyün eder.

Zulmetin irtikabı yasak edilince, kerem kemalinden ötürü, civarın zulmetine itibar edildi. Nurların nuru olan nurun zuhurunda dahi faydalı oldu.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Taatın ve ibadetlerin, bilhassa farzların edasında neden faydalı olmaz ve niçin urucda (yükselmede) yardım etmez.

Bunun cevabı olarak, neden faydalı olmayacağını ve neden yardım edemeyeceğini söyleyeyim:

-Ancak, daha önce tahakkuk eden ve kendilerine güvenilen fayda ve yardım bu vakitte hasıl olmamaktadır. O halde bunlann, harici sebepler ve emsali gibi faydası yoktur. Ki bu mana daha önce de anlatıldı.

Hakikat-ı halie n iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın... Bize öğrettiğğinden başka bilgimiz yoktur. Sen Alimsin, Hakimsin..."(2/32)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

474. MEKTUP

MEVZUU: Zati ademine binaen, insandan vücudi fenanın gitmesi veya olmaması.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

İnsanın hakikatı, o nefs-i natıkadır ki; insan fertlerinden her biri için ona:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile işaret edilmektedir.

Nefs-i natıkanın hakikatı ise, ademdir. Vücudi sıfatların ve vücudun in'ikâsı sebebi ile kendisini müstakillen canlı, bilgin, güçlü tevehnüm etmiştir. Bu kâmil sıfatlardan hayat, ilim ve diğerlerini de kendisinden sanmakta, kendisi ile kaim bilmektedir. Bu tevehhüm ile, kendisini kâmil ve hayır kabul etmiştir. **Hem** de, yakinen...

Sırf şer olan ademden neş'et eden zati habasetini ve noksanını da unutmuştur.

Şayet Sübhan Allah'ın inayeti yetişir de, onun cehl-i mürekkebinden ve yalanı tasdikten kurtarır ise, bu kemalâtı başka mahalden bilir; kendisinden değil. Keza, onların da kendisi ile kaim olmadığını anlar. Yine bilir ki, kendisinin hakikatı ve zatı; sırf şer, katıksız noksan olan ademdir.

Yüce Allah'ın keremi ile anlatılan görüş, kendisinde ağır basar, tamamı ile kemalâtı sahibine teslim eder, bütünüyle kemalâtı ehline bırakır, kendisini dahi hayırlı olmaktan yana bir koku almayan sırf şer bulur ise, işte o zaman kendisinden yana ne isim, ne resim, ne ayn, ne eser kalır.

Çünkü adem, sırf hiçbir şeyolmamaktan ibarettir. Mertebelerden hiçbir mertebede onun sübutu yoktur.

Faraza ona mertebelerden bir mertebede onun için bir sübut tahakkuk edecek olsaydı, kemalât bütünüyle ondan alınmazdı. Zira, sübut aynen kemaldir. Hatta kemalâtın anasıdır.

Bu tahkikten lâzım gelir ki, pek tamam ve ekmel olan fenaya, faninin vücud zevaline göre asla bir ihtiyaç kalmaya. Zira,onun için hiç de vücud sa-

bit olmamıştır ki, zevali tasavvur edile... Elbet o, ademe bağlıdır; vücud tevehhümü ile kendisini müsbet görmüştür. Ne zaman ki bu tevehhümü zail olur.

İşte o zaman, sırf ademde tahakkuk ederek hiçbir şey olmamaktan helâkte kalır. Artık şühudi zevalle işi kalmadığı gibi vücudi zevale de muhtaç olmaz.

Hakikatı, hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

475. MEKTUP

MEVZUU: Allahu Teala için olan maiyet, kurb ve ihatanın sırrını keşif ve bunları Kur'an-ı Kerim'in mücmel ve mütesabih manalarına vermek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Mansur'a yazmıştır.

Kurb, maiyet, ihata, sereyan, vasl, ittisal, tevhid, ittihad ve emsali şeyler, Hazret-i Sübhan hakkında müşkilat ve şathiyat kabilindendir. Halbuki onun şanı yüce mukaddes Zat'ı; akallarımızla bilinen, fehimlerimizle idrak edilen ittisal, vasl, maiyet, kurbdan yana münezzeh ve müberradır.

Lâkin, işin sonunda muttali olduğumuz kadarı şu ki: Bu kurb (yakınlık) ve diğerleri; ayna ve onda tevehhüm edilen suret arasında hasıl olan ittisale ve kurba benzemektedir. Her ikisi de, mevcudun mevhum ile ittisali kabilindendir.

Şu manadan ki:

Sübhan Hak, hakiki mevcud olup alem dahi his ve vehim mertebesinde yaratılmıştır. Vacib ile mümkün arasında kurb ve ittisal, mevcudun mevhum ile kurb ve ittisali kabilinden olmaktadır. Bu kurb ve ittisalden dahi, onun yüce mukaddes Cenabına bir mahzur gelmez. Hem de asla...

Çünkü, pek düşük eşya aynada aksetmekte ve ayna için onunla bir kurb ve ihate husule gelmekte; fakat, aynaya asla bir noksan gelmemektedir. Ve onda kesin olarak bir düşüklük görülmemektedir. Zira, aynanın bulunduğu mertebede, onun ne namı vardır; ne de nişanı. Böyle bir durum yoktur ki, ondaki sıfatlarına tesir edebile...

Bu babda netice şu ki:

Sübhan hak, alemi his ve vehim mertebesinde yaratınca; bu mertebede onun sabit ve muhkem tutup bu mevhuma göre mevcuda terettüb eden eserlerini ve hükümlerini icra eyledi. Bunun için de mevhum olan kurb ve ihatayı da mevcud olan kurb ve ihata gibi sabit eyleyip her ikisini de doğru hükümlerden kıldı.

Görmez misin ki, hariçte güzel surete bakmak, lezzet almayı ve alâkayı gerektirdiği gibi; o suret aynada in'ikâs ettiği ve orada vehmi suret bulduğu zaman dahi, lezzeti ve alâkayı duymayı mucib olur. Hal böyle iken; birinci suret mevcud, ikinci suret ise, mevhumdur. Tesirin husule gelmesinde dahi, ikisi arasında ortaklık vardır.

Ne zaman ki, Sübhan Hakkın keremi ile hükümlerin terettübünde mevhum için mevcutla ortaklık husule geldi; mevhum üzerine de eserler terettüb etti. Tıpkı mevcuda olduğu gibi. Dolayısı ile bu eserler, mahrum mev-

humda, mevcuttan yana ümitler ve tamahlar çıkardı. Kendisi için, mevcud ile kurb ve ittisal devletinin husul müjdeleri hasıl oldu.

Bir şiir:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri;
Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri...

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah, büyük fazlın sahibidir..."(62/4)

Şunun da bilinmesi gerekir ki:

Kurb ve ittisal, her ne kadar anlatılan mana dışında tasavvur ve taakkul edilir ise, teşbihten ve cisim verilmekten başka bir şey olmazlar. Meğer ki onlara inanalar ve onların keyfiyeti ile meşgul olmayalar... Ve onları, yüce Allah'ın ilmine havale edeler...

Bu lâfızlarla bir nevi beyan çıktığından; yerinde olur ki, onları müteşabihattan çıkarıp mücmele veya müşkile (mana derinliğine) katalım.

Hakikat-i hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

476. MEKTUP

MEVZUU: a) Vacibü'l-Vücud Sübhan'ın vücud tahkiki ile tam manası ile fena; aynın ve eserin zevaline bağlı olduğunun beyanı.

b) Mümkinden ademin zevali, sübutun bekası ve yükselişleri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Hace Muhammed Said'e ve Hazret-i Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

Tam manası ile fena ancak şu zaman tahakkuk eder ki, faniden aynın ve eserin zevali husule gele ve onun ne ismi, ne de resmi kala...

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Mümkinatın hakikatı; izafetle temayüz edip ve Sübhan Vacib'in isimlerine ve sıfatlarına tecelli yerleri olmuşlardır. Nitekim, bunu mektuplarında tahkik ettin.

Bundan lâzım gelir ki, mümkinin hakikatı olan ademden yana bir isim ve bir resim kalmaya... Yani mümkinde... Böyle olması da, anlatılan bu fenanın oluş takdirine göredir.

Ve onda sırf vücuddan başka bir şey de olmaya... Zira iki nakzedici şeyten birinin zevali, diğerinin husulünü gerektirir. Ta ki, iki nakzedicinin birden kalkması gerekmeye...

Sofiye katında ise, vücud yüce Vacib'in aynıdır veya en has sıfatlarından biridir.

Halbuki, her iki takdire göre de, hakikatın değişmesi gerekiyor. Böyle bir şeyin olması dahi, ilhadı ve zındıklığı gerektirir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Ademin nakzedicisi, Vacib Teala'nın hakikatı veya en has sıfatlarından olan vücud değildir. Elbette, o vücudun zılâlinden bir zıl, akislerinden bir akistir.

Hulâsa, hangi vücud ki, adem, ona mukabil bir tarafa gelmiştir; imkân zannı taşıyan yerlerden birine düşmüştür. Onun nakzedicisi olan ademin kaldırılmasına da muhtaçtır.

Vacib Teala'nın sıfatları, her ne kadar imkân dairesinin dışında olsa da; lâkin onların Vacib Teala'nın zatına ihtiyaçları olduğundan; onlardan her biri için, ademlerin mukabelesi sabittir. İmkân şaibesinin dışında da değillerdir. Daima, onlara zat ihtiyacı lâzımdır. İsterse kadim olup zattan ayrılmamış olsunlar.

İhtiyacın kendisi, imkânın delilidir.

Şayet başkasına muhtaç ise, kâmil manada noksandır ve noksan (veya ihtiyaç) ile muttasıf ise, imkân dairesine dahildir. Şayet başkasına muhtaç değilse, onda karışık olan durum, imkândan bir kokudur; isterse imkân dairesine dahil olmasın.

Nitekim, Vacib Teala'nın kemalâtı yüce mukaddes Zat, kemalâtından başkadır. Zira, mutlak vücub Vacip Teala'nın zatına mahsustur. Çünkü o, noksan zannından münezzeh ve kusur şaibesinden müberradır.

Vacib Teala'nın sıfatlarına her ne kadar vücub dairesinde bir basamak var ise de; lâkin muhtaç durumda olduğundan, onun vücubu, yüce Zat'ın vücubundan alt olup onun vücudu dahi, yüce Zat'ın vücudu değildir.

Sıfatlann vücudunda, adem'in nakzedici durumu vardır. Bu adem dahi, meselâ ilim ve kudret ademidir. Halbuki, yüce Zat'ın vücudu için asla bir mukabil adem yoktur, kesin olarak, onun için bir nakzedici de tasavvur edilemez. Şayet ademlerden bir adem, yüce Vacib'in vücudunu nakzeden olsa, o zaman, o nakzedenin kalkmasına muhtaç olur. Halbuki, ihtiyaç, imkânın haline münasip olup noksan vasıflardandır. Allahu Teala, böyle bir manadan yana pek yüceliğe sahiptir.

Yerinde olur ki:

-İmkân lâfzı, yüce Sultan Vacib'in sıfatlarına ıtlak edilmekten sakınıla...

Zira, böyle bir şeyi ıtlak etmek, hüdus fehmini verir; halbuki, Allahu Teala'nın sıfatları kadimdir. Onlar bizatihi vacib olmasalar da, şanı yüce Vacib'e göre vaciptirler. Zira, onlar zattan ayrılmamıştır.

Bu mananın hasıl: Her ne kadar imkânı müncer olsa dahi, hüdus tevehhümünden halidir.

Vacib Teala'nın vücudu için, ademden yana bir husul bulmayışı, keşfe ve şühuda bağlı bir iştir (yani hem keşif, hem şühud ile sabittir) Her ne kadar ona suret hasebi ile delil getirilse de, istidlâl suretinde bir tenbihtir. Tıpkı bedihiyat üzerine varid olduğu gibi...

★★★

Biz, yine esas kelâma dönelim; sualin cevabını verelim:

-Adem'in zevalinden sonra, fena takdirine göre; mümkinde vücuddan başka bir şey kalmaz. Artık onun, sübut ve tahakkuktan gayrı nasibi yoktur. Zira ondan, ayn ve eser yok olup gitmiştir. Lâkin, bu vücud ve sübut; mümkin için his ve vehim mertebesinde sabit olan cinstendir.

Ademin zevalinden sonra, onun üzerine eserler de terettüb etmiş; yüce

mukaddes Hazret-i vücud mertebesinde kemalâta ayna olmuştur. Böylece, zail olan adem gibi, mümkinin zatı ve hakikatı olmuştur.

Bu sübut, ademin zevalinden evvel, adem sıfatlarındandı. His ve vehim mertebesinde onun için sabit olmuştu. Ademin zevalinden sonra da, şu anda o sübut; onun yerine geçip naib olmuştur. Hem de mümkinin zatı olarak. Keza, sıfatlar da ona bağlanır; muamelenin kıyamı da onunladır.

Bu adem niyabeti muamelesinin kıyamı; bu sübutu nakzedenin bekası ile imkânın bekasına kalmıştır.

Muamele, sübutun nakzedeninden terakki ederek, vücud için, ona mukabil bir şey kalmayınca; hatta adem için ona mukabele mecali kalmayıp imkânın dahi orada yeri kalmayınca, işte o zaman muamele, başka muameleye tebeddül eder; nedimler ve celisler arasında mübadelet ve mugayeret olur.

İş bu makamda:

"-Evedna... (Daha da yakın...)" (53/9) sırrını talep etmek gerek.

Hangi mahalde ki imkân şaibesi, adem mecali vardır; isterse nekazet yolu ile olsun, orası:

"İki yanı birleşimi..."(53/9) manasına dahildir.

Vakta ki imkân ve adem göç hazırlığına başladı; her ikisine de göç çanı çalındı. İşte o zaman:

"Evedna..." (Daha da yakın...)" (53/9) kemalâtı karşılar. Amma ne var ki, şu manaya değildir:

-O vakit mümkün, vacibin zatı, yani aynı olur.

Elbette şu manayadır:

-Onun kıyamı, yüce Zat-ı Baht ile olur. Yüce Zat'ın zılâlinden bir zıll ile olan kıyamı ile olmaz.

Bir mısra:

İlâhta kaybolan ilâh olmaz...

Bu irfan sahibinin Vacibü'l-vücudun zatı ile olan kıyamı; o yüce Sübhan'ın zatı ile olan sıfatlarının kıyamı gibidir. Hatta onun kıyamı, öyle bir mertebededir ki, orada, asla sıfatların mülâhazası yoktur. İsterse, sıfatlar için, zattan infikâk olmasın. Ancak şu kadar var ki, sıfatların kıyamı ezeli ve ebedidir. Sıfatlar dahi kadimdir. O irfan sahibinin kıyamı ise, ezeli değildir. Hüdus damgası ile de damgalıdır.

Ne var ki, sıfatların ademlerden nakzedicileri vardır; ilmin ademi, kudretin ademi gibi. Bu irfan sahibinin muamelesi ise, ademlerin nakzedenlerinden terakki etmiştir. Tahkikimiz de budur.

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Muamele adem nakzından çıkınca, vücub tahakkuk eder. Mümkin dahi vacib olur. Böyle bir şeyin olması dahi, muhaldir!..

Bunun için şu cevabı veririm:

-Mümkin, ancak şu zamanda vacib olur ki, kendisine harici bir vücud arız ola... Halbuki, vehim ve his mertebesi dışında, mümkinin sübutu yoktur. Mana böyle olunca, onun hakkında vücub-ü vücud tahakkuku nasıl

tasavvur edilir?

Buradaki beyandan anlaşılmış oldu ki, sıfatların kıyamı ile, irfan sahibinin kıyamı arasında bir başka fark vardır. Şöyle ki:

a) Sıfatların kıyamı, harici vücud itibarı iledir.

b) İrfan sahibinin kıyamı ise, vehmi vücud itibarı iledir. İsterse onun bir sebatı ve istikrarı olsun ve eserlere mebde bulunsun.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, irfan sahibinden:

-Ene... (Ben...) lâfzının, südur etmesinin bekası; kendisinin hakikatı olan ademin bekasına bağlıdır. Ondan adem zail olunca, artık:

-Ene lâfzının uğrak yeri kalmaz ki, onun üzerine ıtlak edile... HNer ne kadar ucu uzayıp gitse dahi, sübut muamelesi, ademin zevalinden sonradır.

Sübut, mümkin için zat olmuştur; lâkin, orada:

-Ene... (Ben...) lâfzına uğrak yeri yoktur. Burada:

-Ene lâfzı, ademiyet hakikatı için vaz olunmuştur; bunun için de, sübutiyet hakikatından kaçmaktadır.

Evet, mümkinden en büyük parça, ademdir. Mümkin dahi, ademden mümkin olmuştur. Mümkinin muamelesi dahi, ademden açılmıştır. Mümkinin ihtiyacı dahi, ademden neş'et etmiştir. İmkân için lâzım olan hüdus dahi, ancak adem üzerine terettüb etmiştir.

Mümkinin çokluğu da, adem cihetinden şubelere ayrılmıştır. Ondaki imtiyaz dahi, ademden husule gelmiştir. Onun hakkındaki vücud dahi, müstear olup yine tevehhüm ve tahayyül iledir. İsterse onun için sebat ve istikrar olsun.

Bilesiniz,

Yüce Sultan Vacib Teala'nın zatı ile kaim olan sıfatların durumu öyledir ki, şanı yüce Zat, onlardan her birinin rengi ile tamamen zuhur eder. Zatın bir kısmı, bir sıatla; bazısı dahi, bir başka sıfatla muttasıf durumda olmaz. Zira, Hazret-i Zat'ta bölünme ve parçalanma yoktur. Elbette o, hakiki basittir. O makamda, her ne hüküm ki sabit olur; o külliyet itibarı iledir. Bu manadan ötürüdür ki, şöyle demişlerdir:

-Yüce Allah'ın zatı, bütünüyle ilimdir; bütünüyle kudrettir; bütünüyle iradedir.

O kıyam ki, irfan sahibine, isimlerin ve sıfatların mülahazası olmadan hasıl olur. Üstte anlatılan kabildendir. Bütünüyle, onun renginde zuhur eder. Onun şahsiyetinde görüntüsünü meydana çıkarır. Amma başka görüntü yerleri böyle değildir.

Anlatılan manayı, anlayan anlar...

Bir şiir:

"Sadi, kıyamet koparıyorsun tatlı sözünde;
Tutiye de nasip değil, şeker yemek devrinde...

Böyle bir zuhur, yani bütünüyle, aynanın suretinin renginde zuhuru, şayet infar sahibine; pek tamam olarak gelen fenadan sonra; o zuhurla beka hasıl olur ise, taayyünatının en kemallisi olur... Hem de, yüce Hak tara-

fından hibe edilen bir varlık olarak. Bu arada, kendisine ikinci bir doğum müyesser olmuştur.

Burada anlatılan taayyün, hüdus ve imkân vasıflı olmasına rağmen; cem mertebesinden neş'et edip geldiğinden, kendisinin diğer taayyünlere nazaran bir üstünlük meziyeti ve fazileti vardır. Zira, onlar bu mertebeden gelmemişlerdir. Bir misal olarak, Kur'an harflerinin ve kelimelerinin, diğer harf ve kelimelere nazaran çok üstün olan meziyetini söyleyebiliriz. İsterse, bunların hemen hepsi de, hüdus damgası ile damgalı olsun.

Ahmak o kimsedir ki, kısa görüşünden ötürü, zahire bakıp bu taayyünle diğer taayyünleri müsavi görür. Kur'an harflerini ve kelimelerini dahi, diğer harf ve kelimelerle müsavi sanır.

İşte, üstte anlatılan manadan olarak, irfan sahibinin faziletini anla; onun meziyetini dahi, diğerlerine kıyas eyle... Tıpkı yüce Allah'ın kelâm meziyeti, diğerlerinin kelâm meziyetine göre kıyaslandığı gibi.

Bir şiir:

Kaybetti çok, bu güzeli gören çirkin;
Kurtuldu o, özünde nazarı keskin...

Allah'ın Resulü Muhammed hakkında (mana gözü) perdeli olanlar dediler ki:

-O, bir beşerdir.

Ve onu, diğer beşer gibi tasavvur ederek zaruri olarak inkâr ettiler.

Ashab-ı devletin ve erbab-ı saadetin dahi, onu risalet unvanı ve alemlere rahmet namı ile tasavvur etmeleri, diğer insanlardan mümtaz bilmeleri sonunda iman devleti ileş erefyab ve ehl-i necat olmuşlardır.

★★★

BİR TENBİH

Şanı yüce Vacib Zat'ın zatına ve sıfatlarına mütaallik bazı metalib-i aliyenin edası sırasında; ibare sahasının darlığı sebebi ile; noksan ve kusur vehmini getiren lâfızlar irad edildiğine göre; yerinde olur ki, bu lâfızlar, zahir manasından alınıp o yüce mukaddes Hakkın zatı bütün noksan sıfatlardan ve kusur nişanlarından münezzeh itikad edile...

Bu arada bazı meşayih taklid edilerek, şeriatta varid olmayan lâfızlar ıtlak edildi. Amma mecaz yollu. Meselâ:

-Mir'atiyet (ayna oluş) ... Ve diğer tabirler gibi.

Münacaat makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme..."(2/286)

★★★

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Tabirlerinde, tecelli ve zılı zuhur lâfızları vaki oldu ki, zuhurat mertebelerinde bunlardan vücud tenezzülü lâzım gelir. Tıpkı, bazı meşayihin dediği gibi. Halbuki sen, bunu inkâr ediyorsun. Bunun tevil yolu nedir?

Bunun için derim ki:

-Mazhar, zahirin aynıdır dediğimiz zaman, tenezzül lâzım gelir. Nitekim,

bazıları da, böyle demiştir. Amma:

-O, onun aynıdır dememiş olduğumuza göre, tenezzül lâzım glemez. Bu Fakir'in tercihi mazhar, zahirin aynı olmadığıdır.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

477. MEKTUP

MEVZUU: İrfan sahibinin sıfatlarından her bir sıfat; latifelerinden her bir latife; zatının bekasından sonra; zatının külliyeti unvanı ile zuhur eder.

NOT: İmam-ı Rabbani hz. bu mektubu, Mevlhana Safer Ahmed Rumi'ye yazmıştır.

★★★

Marifet tam olan irfan sahibine; zat bekasından sonra, kâmil sıfatlar, güzeh ahlâk verilir ise, o sıfatlardan her bir sıfat, külliyet unvanı ile zuhur eder. Zatının bazısı, bir sıfatla, bazısı da bir başka sıfatla mattasıf olma manası yoktur. Meselâ, zatının tamamı ilimdir; zatının tamamı gözdür; zatının tamamı kulaktır.

Nitekim bu manada, sofiyenin muhakkikleri şanı yüce Vacib sıfatları hakkında şöyle demişlerdir:

-Allahu Teala'nın zatı bütünüyle ilimdir; bütünüyle kudrettir; bütünüyle sem'dir; bütünüyle basardır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; müminler, cennette Sübhan Hakkı cihetsiz olarak göreceklerdir. Zira, onlar bütünüyle gözdüler. Bütünüyle göz olunca, orada cihet mecali nasıl olsun?

Demişlerdir ki:

-Avam müminlere, şöyle böyle hallerden sonra, ahirette müyesser olan; müminlerin havassı olan evliyaya dünyada iken müyesser olur.

Diğerlerine veresiye olacak şey, bunlara peşindir.

Bir mısra:

Gülistanıma bak da, baharımı kıyasla...

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o irfan sahibi zatın latifelerinden her bir latife dahi, külliyet vasfı ile zuhur eder. Böylelikle de, irfan sahibi; tamamı ile ruh latifesi olur; tamamı ile kalb latifesi olur.

Üstte anlatılan kıyasa; nefs-i natıkadan insanın diğer latifeleri de tabi tutulabilir. Meselâ sır, hafi, ahfa... Onun cüzlerinden her bir cüz dahi bu minval üzeredir. Keza unsurlarından her bir unsur da. Bütün bunlar, kül hükmünü alır. Meselâ irfan sahibi, kendisini tamamen toprak unsuru bulur, tamamen su unsuru bulur.

Kalb latifesi, hakikat-ı camiadır; küllün rengini alıp kalb eti parçasına taalluku da zail olur ve o vakit et parçası ruhtan hali ceset gibi kalır. İşte o zaman tahayyül eder ki, bu geliş gidişte, bu yoldan kendisine hiç toz bulaşmamıştır. Hatta, asli sarafeti iledir. Tıpkı kaynayan çanakta, pişmeden

kalan ve hiçbir tesir almayan buğday tanesi gibi. Ona ne hararet tesir etmiş; ne de su bulaşmıştır.

Netice mana şu ki:

İş bu taallukun kalkmasından sonra, sair cüzlerin rengini alır; kül hükmüne girip sair cüzler gibi olur.

★★★

478. MEKTUP

MEVZUU: "Mecaz hakikatın köprüsüdür..." cümlesinin ifade ettiği mana üzerine sorulan soruya cevaptır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Muhammed Mukim'e yazmıştır.

★★★

Kardeşim Muhammed Mukim sormuş:

-Hangi manadan ötürü demişlerdir ki:

-Mecaz hakikatın köprüsüdür?

Bu soruya cevap olarak bilesin ki:

-Mecaz, hakikatın zıllıdır... (yani gölgesi).

Zıldan asla, sultani yol vardır. Bu itibarla olacak ki:

"Nefsini bilen, Rabbını bilir..." buyurmuşlardır.

Zira, zıllı bilmek, aslı bilmeyi gerektirir. Zira zıl, aslı üzerine bulunmaktadır. Aslın inkişafına da sebep olmaktadır. Bir şeyin sureti, onunla o şeyin inkişafı olan şeydir. Lâkin, şunun da bilinmesi gerekir ki, hakikatın körüsü, ancak şu zaman olur: Şayet araya mecaz ile taalluk girmez ise, iş, ikinci bir nazara müncer olmaz ise...

Hakikatın köprüsü, o birinci nazardır ki: Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz onun hakkında şöyle buyurdu:

"Birinci nazar, lehinedir."

Resulullah (sav) Efendimiz:

"Lehinedir..." lâfzı ile, bu anlatılan devletin husulüne işaret buyurmuş gibidir.

Allah korusun; araya mecaz ile taalluk girer de, işi ikinci nazara müncer olur ise, o zaman, hakikata vüsul yolunda sed olur; köprü olması şöyle dursun. Hatta o bir puttur ki, kendisine tapmaya çağırır; bir aldatmacadır ki, azdırması ile hakikat yolundan saptırır. Bu mana icabı olarak, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İkinci nazar, aleyhinedir..."

Böylece, onun nazarratını beyan buyurmuştur. Hangi şeydir ki, hangi yoldan alıp da, batılla meşgul edenden daha zararlı olur!..

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki; birinci nazar, ancak şu zaman faydalı olur; isteyerek bakılmaz ise... Ne zaman ki, isteyerek bakılır; o zaman bunun hükmü, ikinci nazar hükmüne girer. Bu mananın isbatında, Allahu Teala'nın şu emri yeterlidir:

"Müminlere söyle; gözlerini yumsunlar.."(24/30)

Sofiye cühelası, bu ibarenin manasını anlamamış; galata düşüp halt et-

mişlerdir. Böylelikle de, güzel suretlere dalıp gitmişler ve onların nazına ve işvesine kanmışlardır. Şundan dolayı ki: Hakikat yolundan kendilerine vesile olur; matlubun hasıl olmasına da bir basamak.

Kella, hiçbir şekilde mana böyle değildir; hatta o, matlup yoluna bir sed, maksudun husulüne dahi bir perdecidir.

O şey ki, nazarlarına süslü gelmiştir; batılın kendisidir. Halbuki onlar, onu hakikat sanarak gurura kapılmışlardır.

Onlardan bir cemaat dahi sanmıştır ki, o suretlerin güzelliği cemallerinin hoşluğu, aynen yüce Hakkın güzelliği ve cemalidir. Bunlarla olan taalluku dahi, yüce Hak ile taalluk zannetmişlerdir. Onları müşahedeyi dahi, aynen yüce Hakkın müşahedesi görmüşlerdir. Hatta bazıları, bu manada şu şiiri de söylemiştir:

Cemalin, bugün perdesiz zahir olduğu için;
Hayretteyim, feryada bırakma vaadi niçin!..

Allahu Teala, zalimlerin söylediklerinden yana pek üstün manada yüceliğe sahiptir.

Bu kısa görüşlerin Sübhan Hak için zanları nedir!.. Onun hüsnünü ve cemalini ne zannederler!.. Acaba bunlar, şu cümleyi duymamışlar mıdır:

"Cennet hurilerinden birinin saç teli, faraza dünyaya düşecek olsa, ebedi olarak, onun verdiği aydınlıktan ötürü bir daha kararmaz."

Halbuki, bunlar onun mahlukatı arasındadır. Kaldı ki, yüce Hakkın tecellilerinden bir tecelli ile, Tur dağının yanıp parçalandığı da sabittir. Keza, Kelimullah Musa'nın dahi, bu tecelliden dolayı bayılıp düştüğü de bilinmektedir. Halbuki onun üstün derecesi, yakınlığının ziyadeliği, üstünlüğü Kur'an hükmü ile kat'iyet kazanmıştır.

Bu zümreye gelince, akıllarının kısalığına rağmen, Sübhan Hakkı bütün vakitlerde perdesiz olarak görmekteler ve görmenin ahirete bırakılmasına da hayret etmektedirler!..

Bir ayet-i kerime meali:

"Andolsun, onlar içlerinde kibir ve azamet saklamışlardır; büyük bir azgınlıkla da, haddi aşmışlardır."(25/21)

Allah, çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet ve'l-cemaat uleması nakli delillere dayanarak, uhrevi rüyeti isbat için son derece gayret harcamışlardır. Amma bütün muhalif fırkalar, bu işe muhalefet etmişlerdir. Muhalif fırkalardan dine bağlı olanlar ve olmayanlardan hiçbiri ehl-i sünnet dışında bir rüyete kali olmamışlardır. Hatta, onu muhal saymışlardır. Ehl-i sünnet ise, şöyle demiştir:

-Bu, şekli belli olmayan bir manada olacaktır ve o hayata mahsustur.

Bu heves atına binenlere gelince, bu üstün devletin husülünü bu fani dünya hayatında sanmaktalar; rüyaları ve hayalleri ile mesrur olmaktalar.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için başarı hazırla."(8/10)

Hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. O'na ve

âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

★★★

479. MEKTUP

MEVZUU: a) Kâmil hakikatının beyanı.

b) Hazret-i Şeyhimizin keşifleri ile Sahibü'l-Fütuhat Muhyiddin b.Arabi'nin keşifleri arasındaki fark.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Mansur'a yazmıştır.

★★★

Hayal edilen bu kâinat arası; gözle görülür, müşahede edilir, yaygındır, sathı vardır, enli ve boyludur. İşte, bu Muhyiddin b. Arabi ve ona tabi olanlara göre, o Hazret-i Vücud'dur ki, hariçte ondan başkası yoktur.

Bu vücud dahi, Sübhan Hakkın zatı olup ona:

-Vücudun zahiri ismini verirler. Bunun sebebi de, ilmi suretlerde tekessür eden o vücudun in'ikâsıdır. O tekessür eden ilmi suretlere dahi:

-Vücudun batını ismini verirler. Ayrıca bunlar için:

-Ayan-ı sabite denir. Bu varlık, o ilmi suretler libasına bürünmesi dolayısı ile; çoğalan, yayılan, enli ve boylu tahaylül edilir. Halbuki o, kendi vahdeti ve basatatı iledir.

Yine derler ki:

-Avamdan olsun, havastan olsun; herkesin müşahede ettiği, bütünün hissettiği, yani bu safhada kevniyet kisvesinde ve temayüz eden şekillerde ve suretlerde o Sübhan Hak'tır ki, avama:

-Alem demek tevehhümü ile gelir.

Halbuki alem, ilim konağından asla çıkmamış ve harici vücuddan yana bir koku almamıştır.

Hazret-i vücud aynasında zahir olan ise, o ilmi suretlerin akisleri olup hariçte zuhuru ile avamı:

-Harici vücud demek tevehhümüne düşünmüştür. Bu manada Mevlâna Cami şöyle dedi:

Kâinat mecmuasından ders alarak;
Derinden okuduk, yaprak yaprak...
Hakka ki, onda ne gördük, ne okuduk;
Başkasını, hep Zat-ı Hak hep Şuun-u Hak...

★★★

Fakir'in inancına ve kanaatına gelince... Bu arsa, vehim arasıdır. Mümkinatın şekilleri ve suretleri bulunan, şekiller ve arsalar ise, his ve vehim mertebesinde, yüce Allah'ın san'atı ile sabit olmuştur. Böylelikle de sağlamlık kazanmıştır.

Bu kâinat safhasında her ne ki, müşahede olunur ve hissedilir; o mümkinattan sayılır. İsterse, bu müşahede edilen bazı saliklere vacih vehminde gelsin ve hakkiyet unvanı ile zuhur etsin. Lâkin o, bu alem ferdlerinden sayılır.

Yüce Allah ise, ötelerin de ötesinde bilip gördüklerimizden yana münezzeh keşif ve müşahede ettiklerimizden yana da müberradır.

Bir şiir:

Nasıl gösterilir halka onun cemalinden nur;
O hangi aynadır ki, bu nur onda suret bulur.

Bu babda netice söz şu ki:

-Bu mevhum arsa, yüce mukaddes Vacib mertebesinin harimi olan harici arsanın zıllıdır.

Nitekim, bu mertebenin vücudu dahi, o mertebenin zıllıdır. Bu vehim mertebesine; hariç mertebesi için zıl oluşu dolayısı ile:

-Hariç dense de yeridir. Tıpkı ona, zılli vücud itibarı ile:

-Mevcud dendiği gibi...

Bu vehim arsası, hariç arsası gibi; işin aslı cümlesindendir. Bunların sadık hükümleri olduğu gibi, ebedi muamele dahi bunlara bağlıdır. Nitekim, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz bu manayı haber vermiştir. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

★★★

Şimdi mülahaza edilip düşünülmesi gerek. Üstte anlatılan keşiflerden hangisi, yüce Allah'ın tenzihine daha yakın ve onun takdisine daha lâyık. Ve onun yüce mukaddes Zatına daha münasip...

Ayrıca, onlardan hangisi ilk ve orta hale münasip. Yine onlardan hangisi intihaya münasiptir.

Bu Fakir, senelerce ilk keşife inanırdı. Bu yerde, onun üzerine nice acayip haller ve garip müşahedeler geçti. Kendisine bu makamda, çokça haz da geldi.

Şanı büyük Allah'ın fazlı ile sonunda malum oldu ki, her ne ki görülür ve bilinir, o Sübhan Hakkın gayrıdır; nefyi gerekir.

Şöyle böyle hallerden sonra, iş nefiyden de geçti; intifaya vardı. Kendisini HAK unvanı ile izhar eyleyen batıl da zail oldu. Görmekten ve bilmekten kaydı. Gayb gaybi ile taalluk hasıl oldu. Mevlum dahi mevcuddan ayrıldı. Kadim dahi, hadisten fark edildi. Bunlar da, ikinci keşfin hasılıdır.

Müellife ait bir rübai:

Kâinat arsalannda fehmin inceliğinde;
Defalarca gelip geçtik tam bir ok sür'atinde...
Baştan başa göz olduk uğruna da göremedik;
İlâhi sıfat zıllından gayrı, sabit vehimde...

Münacaat makamında bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun; hidayet ederek bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; buna eremezdik. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

★★★

480. MEKTUP

MEVZUU: Alemin zuhura geldiği vehim mertebesinin tahkiki. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Muhammed Haşim Keşmiri'ye yazmıştır.

Alem için:

-Mevhum sözümüz, şu manaya değildir:

-O, vehmin yapması ve yontmasıdır.

O nasıl vehmin yapması ve yontması olabilir ki; vehim dahi alem cümlesinden sayılmaktadır. Elbette, o sözümüzün manası şudur:

-Sübhan Hak, alemi vehim mertebesinde yarattı.

Her ne kadar, o zaman vehim olmasa dahi, yüce Allah'ın ilminde vardı.

Vehim, oluşu olmayan bir zuhurdan ve vücuddan ibarettir. Bir noktanın cevelânla dönmesinden doğan bir daire misalidir. Onun da zuhuru v ardır; amma vücudu yoktur.

Yüce Sultan Mutlak Hakim, alemi o mertebede yarattı. Sırf zuhura bir sübut ve sebat verdi. Sonra onu; galattan sıhhata, yalandan doğruya çıkardı. Sonra onu işin özü kıldı. Şu ayet-i kerime bu manada alınmaya değer:

"Allah, bunlann kötülüklerini iyiliklere çevirir."(25/70)

Mevhum mertebe, bir acayip mertebe olup mevcud ile asla sıkıntılı bir durum yoktur. Ne def edilme manası, ne de mevcudu tesbiti vardır. Hem de cihetlerin hiçbiri ile... Onun için bir haddi ve nihayeti de yoktur. Tıkı, mevhum dairenin mevcud olan nokta-i cevvale ile bir çekişmesi olmadığı gibi. Onunla, cihetlerden bir cihet de tesbit edilemez. Mevhum dairede olup bitenlerden bir hadise de nokta için meydaan gelmez. O kadar ki, şöyle denemez:

-Daire, noktanın sağındadır; solundadır; önünde veya arkasındadır; üstünde veya altındadır.

Daire için bu cihetlerin sübutu ancak şu eşyaya nisbetledir ki, kendi mertebesinde onların sübutu vardır. Amma o şey ki, başka bir mertebededir. Daire için, bu cihetlerden birini sabit kılan bir şey olamaz.

Aynı şekilde, bu nokta için; o dairenin yenilikleri ile bir had ve bir nihayet de tesbit edilemez. Herhalde o, kendi sarafeti üzerinedir.

"Vasıfların en üstünü Allah'ındır."(16/60)

Yerinde olur ki, üstte yapılan beyandan; şanı yüce Yaratıcının alem ile durumu biline.. Şöyle ki: Alemin icadından ötürü, onun için bir had ve nihayet çıkmaz. Onun için, cihetlerden bir cihet de hasıl olmaz.

Anlatılan manada nasıl bir nisbet tasavvur edilebilir ki!.. Zira, bunların o yüce mertebede ne namı vardır ne de nişanı. Evet, böyle bir şey yoktur ki, nisbetler de tasavvur edile...

Hizlanda kalanlardan bir taife, kusurlu nazarlarından ötürü, bu nisbetlerin husulünü ve cihetlerin sübutunu tasavvur ettiler. Yani bu alemde yanı yüce Yaratıcı hakkında...

Anlatılan manadan ötürü, onun rüyetini dahi nefyettiler; hatta onu muhal sandılar. Cehl-i mürekkeplerin ve yalanı doğrulamalarını Kur'an ve hadis üzerine tercih edip önde gördüler.

Zannettiler ki, şayet Sübhan Hak görülecek ise, görene göre cihetlerden

bir cihett olacaktır. Bu da, bir haddi ve nihayeti gerektirir.

Halbuki daha önceki tahkikten anlaşılmış oldu ki, bu nisbetlerden hiçbir şey, alemle Sübhan Hak arasında yoktur. Rüyet ister sabit olsun; isterse olmasın. Rüyet olabilir; amma cihet meydana gelmez. Nitekim bu mana, daha önce de tahkik edildi.

Bilmezler mi ki, anlatılan mahzur, alemin vücudu vaktinde de lâzımdır; ki yüce Yaratıcı, alemin bir cihetinde olur. Ayrıca alemin ötesinde olması gerekir ki, bu da haddi ve nihayeti gerektirir. Şayet diyecek olurlarsa ki:

-O, bütün cihetlerdedir.

Ötede bulunuş için lâzım olan haddin ve nihayetin lüzumuna ne diyecekler?

Cihetin sübutundaki fesat ve mahzur, ancak nihayeti gerektirdiği içindir. Böyle bir şey ise, kail oldukları mananın ayrılmaz parçasıdır.

Bu darlıktan halâs ancak, sofiyenin kavlini ihtiyar etmektedir, yani:

-Alem mevhumdur dedikleri manayı...

Mana böyle olunca, cihet ve nihayet zorluklardan halâs hasıl olur. Bu arada:

-O mevhumdur demekte hiçbir mahzur da yoktur. Zira, onun sadık hükümleri vardır. Ebedi muamele, sermedi nimetler ve azaplar da ona bağlıdır.

Bu arada, mecnunlar güruhu sofestaiyenin kail olduğu mevhum ise, bir başkadır. Bunların kail oldukları vehmin icadı ve hayalin yontmasıdır. İki mana arasında çok fark vardır.

Biz, yine esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Nokta-i cevvaleden neş'et eden mevhum daire için cihet yoktur. Yani noktaya nisbette. Hatta o, bütün cihetlerden hariçtir. Şayet daire, tamamı ile göz olsa, elbette noktayı cihetsiz olarak görecektir. Zira ikisi arasında cihet yoktur.

İşte, üzerinde durup anlattığımız mana dahi böyledir. Şayet bakan, tamamı ile göz olsa, böylece yüce Hakkı da cihetsiz görse, bundan ne gibi sakıncalar çıkar!..

Müminler, Sübhan Hakkı cennette bütün külliyetleri ile göreceklerdir. Hem de hiçbir cihetin isbatı olmadan.

"Allah'ın ahlâkı ile ahlâklı olunuz..." manasındaki hükme göre, bu devlet evliyeye dünyada hasıl olacaktır. Onlar, bütün külliyetleri ile göz olacaklardır. isterse bir görmek olmasın; zira o, ahirete mahsustur; lhakin bunun için görmek (rüyet) hükmü vardır.

"Allah'ın ahlâkı ile ahlâklı olunuz" cümlesini, ancak şunun için kullandım; zira onlar Vacib Teala için şöyle demişlerdir:

-Onun zatı, bütünüyle gözdür, bütünüyle kulaktır, bütünüyle ilimdir.

Bu manadan ötürü, elbette onunla ahlâklı olanlara anlatılan ahlâktan nasip vardır. Sıfatlarından her bir sıfat, bu makamda külliyetleri hükmünü alır. Meselâ, külliyetleri ile göz olurlar. Sair müminler ise, bu devlet ahirette ve-

rilecektir. Orada, rüyet devleti şerefine ereceklerdir; Allahu Teala dilerse... Bu takdirde, bir mahzur ve şüpheli bir durum ortay çıkmaz.

Hakikat-ı hali en iyi bilen sübhan Allah'tır.

★★★

481. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeriata tutunmaya teşvik.

b) Gönülbirliği erbabı ile sohbet.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı Musa'ya yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, onun Resulüne. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Şunu bildirmek isterim ki, bu tarafta fukaranın, (yani dervişlerin) halleri, hamdi muciptir.

Derviş Rahim Ali ile gönderilen mübarek mektup gelişi ile sürur verdi. Allahu Teala, sizlere selâmet ve istikamet nasib eylesin.

O mektuba, nasihat talebi derc edilmiş.

★★★

Ey mahdum,

Nasihat, işte dindir. Seyyidü'l-mürselin Resulullah (sav) Efendimizin sünnetine mütabaattır. Resulullah Efendimize ve diğerlerine salât ve selâmlar.

Bu babda netice kelâm şu ki: Mütabaatın kısımları vardır. Onlardan bir kısmı şeriat hükümlerini yerine getirmektir. Kalan kısımları ise, bu Fakir, sevdiklerinden bazılarına yazılan mektuplarda tafsilatı ile anlatmıştır. İnşaallah emir veririm, onların bir suretini size naklederler.

Hulâsa, bu Tarikat-ı Aliyye'de faydalı olma ve faydalanma yolu sohbet üzerine kurulmuştur. Bunda, söyleyip yazmakla yetinilmez. Hazret-i Hace Nakşibend şöyle dedi:

-Bizim tarikatımız sohbettir.

Allah, sırrının kudsiyetini artırsın.

Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı için; diğer ümmet evliyasına nazaran üstün fazilet ise, sohbet sebebi iledir. O kadar ki, evliyadan hiçbir veli, sahabelerden birinin mertebesine ulaşamaz. İsterse bu veli Veyselkarani olsun.

Kardeşlerden dilek: Selâmet-i iman üzerine duadır.

"Rabbımız, katından bize rahmet ver; işimizde bize başarı hazırla."(18/10)

Derviş Rahim Ali'nin kalbi ve inceliği salâh ve ıslah nasiplidir. Allahu Teala ona istikamet versin.

Vesselâm...

★★★

482. MEKTUP

MEVZUU: Gönülbirliği erbabı ile sohbet etmeye teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna İshak b. Kadı Mu-

sa'ya yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Derviş Rahim Ali ile gönderilen mektub-u şerif ulaştı. Ne zaman ki, zevkten, şevkten haber getirdi; sürur verdi.

Size zuhur eden vakıadan yazmış olduğunuz tek sayfa, mütalaa edilince, ferah husule getirdi.

Bilesin ki, bu gibi vakıalar, müjdeli mana taşıyan cümlelerdendir; alışmak gerek ki, iş kuvveden fiile çıka..

Mektuplaşmak, başbaşa oturup konuşmak, kusurları telâfi etmek bugün mümkündür. Bu fırsatı ganimet bilmek gerek. İşte, erteleme ve tehir olmamalıdır.

Hazret-i Hace Ahrar şöyle anlattı:

-Biz, dervişlerinden bir cemaatle beraberdik. Aramızda söz, cuma günündeki icabet saatına geldi. Şöyle ki: Şayet, o saate kavuşmak müyesser olur ise, Sübhan Hak'tan neyin talebi yerinde olur? Bu hususta herkes bir şey söyledi. Sıra bana gelince şöyle dedim:

-Gönülbirliği olan kimselerle sohbet taleb edilmelidir. Zira bütün saadet onun zımmındadır.

★★★

Bazı mektupların suretlerini, Rafi ile gönderdik. Allahu Teala, onlardan faydalanmak nasib eylesin.

Kardeşim, Şeyh Kerimüddin, bir müddet önce geldi. Herhalde, kendi hallerini size yazacaktır.

Sevdiklerinden beklenen duadır.

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Çünkü sen, her şeye kadirsin."(66/8)

Selâm, hüdaya ittiba edip Şeriat-ı Mustafayı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

★★★

483. MEKTUP

MEVZUU: Mevhum olan alemin incelikleri ile alemin yaratıcısı olan hakiki mevcud arasındaki incelikleri ayırd etmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mahdumzade Hace Ubeydüllah cenaplarına yazmıştır.

★★★

Bir ayet-i kerime meali:

"Vasıfların en yücesi Allah'ındır..."(16/60)

Vehimde, kendisinden daire neş'et eden nokta-i cevvale; hariçte mevcud olduğu gibi, vehimde dahi mevcuttur. Lâkin, orada dairenin zuhur nikabı olmadan vücudu vardır; burada ise, bu nikapladır. Onun hariçte mevcud oluşu, şu manaya değildir:

-Her iki mertebede dahi, aynı şekilde mevcuttur.

Kella, böyle bir mana yoktur. Elbette şöyledir:

-Hariçte ve vehimde onun tek vücudu vardır. Orada daire nikabı olmadan vardır; burada ise, anlatılan nikab iledir.

Vehimde zuhuru olan bu mevhum dairenin vücudu yoktur. Ancak, hissin galatından meydana gelmiştir. Şayet o mertebede mevcud kılınır da; kendisine sebat, istikrar ve vücud ile zuhur verilir ise, hissin galatından elbette çıkar. O zaman işin aslı cümlesinden olur; kendisi üzerine dahi doğru hükümler terettüb eder.

Bu daire için vehimde bir hakikat ve bir suret vardır. Onun hakikatı kendisi ile kaim olduğu nokta-i cevvaldir; onun sureti ise, dairenin kendisi olup orada kendisine sübut ve istikrar ârız olmuştur. Bu suret, kendisinde temayüz eden hükümlerin sübutu için o hakikatın aynı değilse de; lâkin o, hakikattan uzak ve ondan ayrılmış değildir. Zira bu zuhura tahayyül edilen, o hakikattır.

Bir şiir:

Ben gayrımla kananm onu andığım zaman;

Zeynep zikri ile Leylâdan olurum heman...

Hazret-i Şeyh Muhyiddin b. Arabi -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- bu makamda demiştir ki:

-Şayet istersen şöyle diyebilirsin:

-O, haktır...

Şöyle de diyebilirsin:

-O, halktır.

İstersen şöyle dersin

-O, bir cihetten hak, bir cihetten de halk...

İstersen, hayrete dalıp ikisi arasında bir ayırım yapmazsın.

Lâkin, şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Bu ayırd etme işi, suret ve hakikat arasındadır; şayet vehimde bulunur ise, ne zaman ki, yüce Allah'ın vücud vermesi ile bu mertebede mevcud oldu, onun için burada sebat ve takarrur husule geldi, o zaman elbette işin aslı cümlesine girer. Ayrıca kendisine işin aslına uygun biçimde bir ayırd etme meydana çıkar. Zılliyet yolu ile de, hariçte mevcud olur. Zira, suret vücudu, hakikat vücudunun zıllı olduğu gibi; bir oluşun ve vücudun husulünden sonra da, zuhur mertebesi, hariç zıllı olur.

Ne zaman ki, hakikatle suret arasındaki ayırd etme işi, işin aslına göre hatta harici manada olur; o zaman, birini diğerine hamletmek mümteni olur. Biri de, diğerinin aynı olmaz. Bir kimse ki, ikisinin ayniyetine kail olur; vehmi ayırd etmeden başkasını anlamamış ve onun katında ilmi imtiyazdan başkası sabit olmamıştır.

Sübhanellah...

Vehim mertebesi, o mertebede vaki olan Sübhan Hakkın vücud vermesi ile hariç ve işin aslı olmuştur. Böylelikle de, ilim ötesi ve hariç bilinen iki şey olmuştur.

Bu mertebede hariç olunca; orada vehim mertebesi de ayırd edilmiştir.

Bu durumda, nokta hariçte mevcuddur; ondan neş'et edene de:

-Mevhum ismi verilmiştir.
Asıl şaşılacak şu ki:
O suret ki; hakikatten eş'et etmektedir ve her ne iki onda hasıl olur; o hakikattan olup asla onun için bir ayrılık yoktur. Ne var ki, ihtiyarsız olarak, hakikattan aynlmış ve tevehhümden tahakkuk safhasına çıkmıştır. Böylelikle de, vehmi temyiz, harici olmuştur. Burada, şu ayet-i kerime manası mülâhaza edilmelidir:
"Bu, her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın san'atıdır."(27/88)
Şu manadan ötürü ki, hiçbir şey olmama hükmünde olanı; kudret-i kâmilesi ile bilen, gören güçlü, dileyen (alim, basir, kadir, mürid) bir şey haline getirmiştir.
Büyüklerden biri şöyle dedi:
Madem ki odur el ayak, göz kulak;
Hayret; kulun gözü tabirine bak...
Halbuki, burada gözü oraya rapta mecal yoktur. Göz raptı ancak o mahalde sabit olur ki, gayrı olan bir durum, vakıa olarak görülür. Burada ise, Sübhan Hakkın kudreti, gayrıvaki olanı, vaki eylemiştir. Yalancı hükümleri dahi, bu mertebede sadık (doğru) kılmıştır.
Şeyh Muhyiddin b. Arabi, ikisi arasında bir ayırd etme manasına kail değildir. Halbuki, kulla Rabbı arasında elli bin senelik mesafe vardır. Şu ayet-i kerime bu manaya işaret eder:
"Melekler ve ruh, oraya bir günde yükselir ki; onun mesafesi elli bin yıldır..."(70/4)
Şeyh, Muhyiddin b. Arabi (ks) bu yolun uzunluğunu bizzat itiraf etmektedir. Bunun için, üstte anlatıldığı gibi, hayrete kail oldu.
Aklı kıt olan, yol uzunluğundan sanmaya ki, Sübhan Hak uzaktır. Zira, Sübhan Hak yakındır. O kadar ki, kulun kendisine olan yakınlığından daha da yakındır. Elbette bu uzaklık, marifet ve idrak yönü iledir; mekân ve mesafe itibarı ile değildir. Halbuki, dairenin sonunda olan nokta; dairenin mebdeine, diğer noktalardan daha yakındır. Lâkin, arkasını mebdee (başlama noktasına) çevirdiği, yüzünü dahi öbür yana verdiğinden, başlama noktasına olan yakınlığına rağmen, uzak olmuştur. Bütün noktaları aşmaya bağlı kılınmıştır.
Bir şiir:
Ey oku ve yayları uçuran;
Av yakın, sen uzağa atılan...
Her ki uzağa atar, uzaktır;
Böyle bir avdan da uzak kalan...
Evet, bir kimse ki, uzaklık ölçüsünü bilmez; o kimse, yakınlığın kadrini bilemez.
Yüce Allah'ın san'atı ne ise, o hayırdır.
Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

484. MEKTUP

MEVZUU: a) Askerlik telvinatının erbab-ı cemiyete temkin olduğunun beyanı..

b) Bu arada mevlid okunmasına dair sorusuna cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Hüsameddin Ahmed cenaplarına yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Mübarek mektubun mütalaâsı, mülatafa-i münifenin mülâhazası ile teşerrüf ettim.

O mektup, bu Fakir'in adına kerem ve şefkat olarak gönderilmiştir.

Şunun için Sübhan Allah'a hamd-ü şükürler olsun ki, sıhhat ve afiyet üzeresiniz ve uzakta kalan ahbabın hallerini gözetmekten de hali kalmamaktasınız.

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri de hamdi muciptir.

Şöyle ki: Aynen belâda afiyet vardır; tefrika zannedilen şeylerde dahi bir birlik vardır.

Refakatta bulunan evlâd ve ahbab ise, vakitlerini cemiyet üzere geçirmektedirler. Halleri dahi, terakki ve tezayüd üzeredir (yani yükseliş ve artış kaydetmektedir)

Askerlik onlar hakkında bir hanigahtır. Askerlik telvinatı içinde bir gönülbirliği onların nasibidir. Onlar, bu yerin levazimi olan çeşitli taallukatın içinde oldukları halde, tek talebe yönelmiş ve onunla dolmuşlardır. Hiç kimsenin onlarla meşgul olduğu yoktur. Hiç kimseden onlara zarar da gelmez. Hal böyle iken, onlar itibardan düşük olup hapislik ve kayd devletine giriftardırlar.

O ne iyi bir kimsedir ki, kendisine hapislik olur da, onun uğruna halâs bir cevize bile satın alınmaz.

Ey o kimse ki, kaydı (bağlanması-zincire vurulması) vardır; salınmak onun yanında bir muz kadar kıymetli değildir.

★★★

Ey mahdum,

Göz nuruna yazılan mektuptan asıl maksad, bazı nimetlerin fevtine duyulan hasrettir. Ki bunların husulü, vatan civarında olmaktadır. Askerlerin gelmesi ve onlarla sohbet kendi iyiliklerinedir. Zira, onların askerlik işlerini bilmeleri daha çok; bu yerin faydasına ve zararına olan ıttılaları daha ziyade ve fazladır.

★★★

O mektuba derc edilmiş ki:

-Onlara bir afet isabet etmez diye yazarsanız, oraya gelsinler.

Ne var ki, gaybı ancak Allah bilir. Lâkin, Sübhan Allah'a hamd olsun; Sübhan Allah'ın keremi ile arkadaşlardan ve refakatta bulunan kimselerden hiçbirine, şu ana kadar tefrika afeti isabet etmemiştir. Hem de, tefrika erbabı ile karışıp durdukları halde... Bunlardan hiçbiri, esas matluptan imtina etmemiştir.

★★★

O mektuba, mevlid kıraatı için şu husus da derc edilmiştir:

-Kur'an okunmasının kendisinde, naat (ilâhi) okumakta, menakıb okumakta ne gibi bir zorluk vardır? Yani güzel sesle...

Bu hususta yasak olan odur ki, Kur'an harfleri tahrif ve tağyir edilir. Bir de, yasak olan nağme vezinlerine uyup makam tutturmak için sesi alçaltıp yükseltmektir. Bir de, buna uygun düşen el çırpması eklenir ise... Kaldı ki, böyle bir şey şiirde dahi yakışık alan mubah cinsi değildir.

Şayet, üstte anlatılan mahzurlar olmadan, iyi niyetle kasideler okurlarsa ve Kur'an harflerine bir tahrif gelmeyecek şekilde okurlarsa, bu durumda ne gibi bir mani olabiblir?

Ey mahdum,

Bu arada, Fakir'in hatırına gelen şu ki: Bu yol, tamamen kapatılmadıkça, bu heveskârlar bir türlü vazgeçmezler. Şayet aza cevaz verecek olsak, iş çoğa varır.

-Azı çoğa götürür, sözü meşhurdur.

Vesselâm...

★★★

485. MEKTUP

MEVZUU: İlmin üstünde bulunan hayat sıfatının sırlarıdır. İlim, sıfat-ı zaideden olduğu gibi, bu hayat sıfatı da, şuun-u gayr-ı zaidedendir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

★★★

Bilesin ki,

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Hazret-i Şeyh Muhyiddin b. Arabi ve ona tabi olanlar, tenezzülat-ı hamseyi isbat eyleyip birinci taayyünü de, ilim makamı icmalinden itibara almışlardır. Bunun için de:

-Hakikat-ı Muhammediye demişlerdir. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Bu taayyünün inkişafını da, zati tecelli bilmişlerdir. Bunun üstünü de, lâtaayyün (taayyünün olmadığı) makamı bilmişlerdir. Ki burası, zat-ı baht, bütün nisbetlerden ve itibarlardan mücerred olan ehadiyet mertebesidir.

Bu manada şunun gizli kalması gerekir ki,

İlim şanı üstünde hayat şanı olup ilim ona tabidir. Bu hayat, bütün sıfatların manasıdır; ister ilim, isterse diğerleri. İlim dahi, ister husuli olsun; isterse huzuri. Bu hayatın şanı çok çok büyüktür. Bu hayat şanı yanında; sair şanların hükmü; umman denize nisbetle akan küçük su yollarıdır.

Şaşılacak şeydir ki, o Şeyh-i Muazzam (yani Muhyiddin b. Arabi) bu geniş memlekette seyredememiş ve onun bahçelerinden ilimlerin ve maarifin çiçeklerini derleyememiştir.

Bu anlatılan şan, yüce Hazret-i Zat'a daha yakın olduğundan; onu bilmemek ve idrak edememek yerinde ise de, lâkin onda tenezzül ve zılliyet şaibesi olduğundan ilim ve marifet yeri olmalıdır, amma az, amma çok.

Sübhan Allah keremi ile bu Fakir'e, bu şanı büyük makamda seyir düşünce, bu durum müşahede edildi: Şeyhin, onun altında bulunan uzak mesafede bir hücresi var.

Madem ki o, bu makamda bulunmayı ihtiyar etmiştir; herhalde sonunda bu makamdan bol hazza nail olur. Burada; keyfiyeti belli olmayan uzaklık için:

-Uzak mesafe... tabirini kullanmak, iki itibara dayanmaktadır:

a) İbare sahasının darlığına,

b) Bu misali olan uzaklık sureti, misal aleminde mesafe uzaklığı suretinde müşahede edilmiş olmasına.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın... senin öğrettiğinden başka ilmimiz yoktur. Çünkü sen Alim Hakimsin."(2/32)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

HAYIRLI BİR FASIL

Üstte anlatılan beyandan lâzım geldi ki, hayat mertebesinde ilim sabit olmaya. Zira, hayat onun üstündedir. Bu ilim, ister husuli olsun; isterse huzuri.

İlim ki, hayat mertebesinde sabit değildir; Hazret-i Zat mertebesinde nasıl sabit olur?.. Bu Hazret-i Zat ki, üstlerin de üstündedir.

İlim sabit olmayınca da, onun nakzedicisi sabit olur.

Sübhan Allah bu gibi şeylerden yana pek üstün yüceliğe sahiptir.

Bu müşkil mananın derinliğine inmek, ince bir marifet duygusuna bağlıdır. Yüce Allah'ın veli kulları arasında, bu manada kelâm eden azdır.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Şanı yüce Vacib Zat'ın ilmi, hakkiye-i zaide olan sekiz sıfattandır. Nitekim ehl-i hak uleması bunun böyle olduğuna kail olmuştur. Aynı şekilde o, zaid olmayan şuun ve itibarlardan da sayılır.

Üstte anlatılan birinci kısım, yüce Zat üzerine sıfat-ı zaideden olduğu için; ona taalluk eden dahi, mukaddes Zat'ın masivası sayılır. Bu masiva dahi ister alim olsun; isterse başka zaid sıfat.

Her ne ki, zıllıyet nişanı ile damgalıdır; kendisine:

-Ziyade... (fazladan veya olup olmaması müsavi) ismi ârız olmuştur; mukaddes Hazret-i Zat mertebesine lâyık değildir. Ve yüce mukaddes Zat'a dahi taalluku yoktur.

Bu manada anlatılan ilim, ister husuli olsun, isterse huzuri.

Huzuri olsa dahi, yine Hazret-i Zat zılâlinden bir zılla taalluku vardır. İsterse; ilim, alim ve malum arasında bir ittihad olsun. Keza bu ittihad dahi o mukaddes mertebe zılâlinden bir zıldır; o mertebenin aynı değildir. İsterse, bunu çokları aynı sansın.

İkinci kısma gelince, bu dahi, zaid olmayan zati şuunlardan olmasıdır. Bunun taalluk ettiği, yalnız Hazret-i Zat'tır. Zatın masivasına taalluk eden-

lerden de, pek yücedir.

Hulâsa, şayet ilim zaid ise, onun taalluku da, zatın masivasına kalmıştır.

Ve o ilim ki, zaid değildir; bunun taalluku da yalnız yüce mukaddes Zat'a kalmıştır.

Hazret-i Zat mertebesinden nefyedilen ilme gelince, bu dahi zaid olup o mukaddes mertebeye lâyık olmayan ilimdir. Ki, zaid olmayan ilim şanının (makam veya mertebe manasına) zıllıdır. Bu ilmin nefyedilmesinden de, onun nakzedeni olan cehlin sübutu lâzım gelmez.

Orada kâmil sıfatlardan olduğu halde, ilim mecali olmayınca; baştan sona noksan olan onun makzedenine o makamda nasıl sübut makamı olsun!..

Bu babda netice söz şu ki: O Hazret'ten her iki nakzedici de atılmıştır. Bunda dahi hiçbir mahzur yoktur.

Bir irfan sahibi şöyle demiştir:

-Rabbımı zıdların cem'i ile bildim.

Yüksekliği sebebi ile o pek mukaddes makama, bu iki nakzediciden biri dahi ulaşmamış gibidir.

Hazret-i Zat'tan bütün nisbetler ve itibarlar atılmış olunca, nisbetler cümlesinden olan ilmin oluşu ve olmayışı dahi ondan atılmıştır.

O şey ki, kendisine nisbetler ve itibarlar lâzımdır ve onda iki nakzedicinin kalkması veya birleşmesi olmaz, o şey mümkindir.

Nisbetlerin ve itibarların yaratıcısı, bütün nisbetlerden ve itibarlardan münezzehtir. Bu yerde, gaibi şahide kıyaslamak da mümtenidir.

Bu arada şöyle dememiz de mümkündür:

-Has ilmin nefyedilmesi, mutlak ilmin olmayışını gerektirmez. Hatta has ilmin olmayışı gerekir ki o, zıllıyet şaibesini tazammun eder. Bu takdire göre de, hiçbir mahzur yoktur. İki nakzedicinin kalkması gerekmez.

Bu manayı anla...

Şunun da bilinmesi yerined olur:

O ilim ki, şuun-u zatiyedendir; sıfat-ı zaideden olan ilimli asla bir münasebeti yoktur. İsterse bu ilmin aslı, o ilim olsun. Zira sıfat-ı zaide, zati şanın zıllıdır.

O makamda hepsi, inkişaf içi inkişaftır. Huzurun aynında dahi, husüldür.

Onun yüksek derecesi sebebi iledir ki, onun mukabil hiçbir tarafa cehl düşmeye güç yetiremez. Keza onun nakzedicisi olmaya da...

Amma ilim sıfatı böyle değildir. Zira cehl, onun nakzedeni olarak kaimdir. İsterse bunun vukuu caiz olmasın...

Onda bulunan, nakzedici ihtimaldir ki; onun düşmesine ve mukaddes Zat ile taallukuna engeldir. Zira, bir kemal ki, onda nakzetme ihtimali vardır; amma hangi kemal olursa olsun, o mukaddes ertebe isbat edilen hazret-i kudrette onun yeri yoktur. Meselâ, o öyle bir kudrettir ki, mukabilinde acz durumu vardır. Fakat, kudret sıfatı böyle değildir; zira onda nakzedici ihtimali vardır. İsterse bu vaki olmasın.

Üstte kıyas, yüce mukaddes Vacibiyet sıfatlarının ve şanların tümünde

yapılır.

İlim şanının ki, ilim sıfatı ile asla bir münasebeti yoktur; mahlukatının ilmi için bu makamı büyük şanla nasıl bir münasebet olabilir!.. Onun için, o mukaddes mertebe ile bir taalluk nasıl tasavvur edilebilir!.. Meğer ki, Sübhan Hak katında kula bir inayet ve himaye gele ve kendi katındaki inkişaftan nakısın inkişafına bir açıklık ihsan eyleye. Tam bir fena haline vardıktan sonra da, ona ekmel manada beka vere...

İşte anlatılan vakittedir ki, o mukaddes mertebe ile keyfiyeti belli olmayan manada bir taalluk hasıl olur. Öyle bir mertebeye ulaşır ki, onun yanında asıl dahi kusurlu kalır. Zira, aslı da geçip aslın aslına ulaşmıştır.

Bu, öyle bir hususiyettir ki, bununla onlar imtiyaz bulmuşlardır. Böylece, onlara terakki yolu açılır; asıldan geçtikleri gibi, aslın dahi aslından geçerler. Öyle bir makama ulaşırlar ki, asıl, yola düşen bir zıl (gölge) gibi kalır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

★★★

487. MEKTUP

MEVZU: Yüce Sübhan Allah'ın ef'al tecellisi, sıfat tecellisi, zat tecellisinin beyanı.

(Bu mektup, bundan önceki mektubun devamı ve tamamlayıcısı gibidir)

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, bu Hakir Muhammed Haşim Kişemi'yey azmıştır.

★★★

Kardeşim Hace Muhammed Haşim Kişemi'nin malumu olsun ki,

Tecelli-i ef'al; Sübhan Hakkın, salike fiilinin zuhurundan ibarettir. O şekilde ki, kulların fiillerini, o fiilin zılâli görür. Yine o fiili, diğer fiillerin aslı olarak bulur. Yine itikad eder ki, o fiillerin kıyamı bu tek fiil iledir.

Üstte anlatılan tecellinin kemaline gelince, o zılâl salik nazarından tamamı ile gizlenip aslına katılmış olur. Bu fiillerin failini dahi, hissiz ve hareketsiz cemadat gibi görür.

Tevhid erbabının ayniyete kail olup:

-Hepsi odur dedikleri mana işte bu yerdedir. Şunun için ki: Kullardan sadir olan çeşitli fiilleri, şanı büyük Vahid Zat'tan görürler.

Burada, fiillerin yapanlara bağlanmasının gizlenip de; tek faile bağlanmasının ortaya çıkması; fiillerin kendi gizlenişi ve aslına katılışı değildir. İki mana arasında çok fark vardır. İsterse, bu gizleme durumu, bazılara gelir gibi olsun.

Gelelim sıfat tecellilierine:

Sıfat tecellisi, salike; Sübhan Hakkın sıfatlarının zuhurundan ibarettir. O şekilde ki, kulların sıfatlarını, yüce Sultan Vacib Zat'ın sıfatlarının zılâli olarak görür. Onların kıyamını dahi, asılları ile bulur.

Meselâ, mümkinin ilmini, Vacib Zat'ın ilminin zıllı ve onunla kaim bulur. Aynı şekilde onun kudretini dahi, yüce Zat'ın kudret zıllı ve onunla kaim

bulur.

Bu tecellinin kemaline gelince, o sıfatların zılâliyeti, salikin nazarında gizlenmiştir. Hem de tamamı ile... Sonra da, asıllarına katılmasıdır. Salik dahi, bu sıfatlarla mevsuf olan nefsini, boş bulur... Tıpkı bir cemad gibi. Ne ilim vardır; ne de hayat. Kendi nefsinde, vücuddan yana bir eser bulamaz. Hatta, vücud kemalâtını ve tevabiini de bulamaz. O kadar ki, orada zikir, teveccüh, hazır ve şühud dahi olmaz.

Şayet asla iltihak ettikten sonra bir teveccüh olur ise o, nefsinden nefsine teveccüh etmektedir. Eğer huzur var ise, nefsini nefsi ile hazır etmektedir.

Bu makamdan salikin nasibi, fena hakikatının husulüdür; izmihlâldir. Kendi zannınca nefsine bağladığı kemalâtın yok olmasıdır. Yalan ve töhmet olarak, kendi nefsinden zannettiği emaneti de sahibine verir.

-Ene... (Ben...) kelimesinin uğrak yeri dahi zail olup gider. O şekilde ki; beka ile müşerref olsa dahi:

-Ene... (Ben...) kelimesinin uğrak yeri olamaz. Kendisini anlatırken:

-Ene... (Ben...) tabiri ile anlatmaya güç yetiremez. Kendisini, aslının aynı bulsa dahi, yine de:

-Ene... (Ben...) lâfzını o asla ıtlak etme mecalini bulamaz. Onun aynı olduğunu söylemeye de gücü yetmez. Çünkü, enaniyet ondan zail olup gitmiştir.

-Enel-Hak... (Hak ben...) sözü, üstte anlatılan nisbetin husul bulmayışındandır.

-Sübhani manasının dile gelmesi, bu devlete vüsul bulmayıştandır. Lâkin, şu mana yerinde olur ki; büyüklerden bu gibi lâfızların süduru, orta hallerine yorula... Onların kemali dahi, bu gibi sözlerin ötesinde biline...

Mahvin ve izmihlâlin hakikatı olan fena, her ne kadar sıfat tecellisinin müntehası olsa dahi, lâkin onun husulü, zat tecellisinin, şualarından sayılır. Zat tecellisi olmayınca, fena devleti müyesser olmaz. Hatta, sıfat tecellisi tam olmaz. Bulunmadıkça kurtuluş yoktur.

Zat tecellisi iledir ki, irfan sahibinin bakiyesi zail olur. Bu bakiye de, kendisini cemad gibi görmesidir. Yine bu bakiye odur ki, bütün mümkinatın aslı bulunmaktadır. Amma onun için, yüce mukaddes Hazret-i Vacib sıfatlarından bir in'ikâs husule gelmiştir. Böylece, bir imtiyaz bulup şahsiyet peyda etmiştir. Burada bir ayna olma durumu elde etmiştir ki, bununla diğer ademlerden mümtaz bir durum kazanmıştır.

Vakta ki, bu in'ikâs eden zılâl; aslına katılır; o ademler arasında bulunan imtiyaz da kalmaz olur. Böylelikle bu has adem dahi, mutlak ademe katılır. İşte o zaman o irfan sahibinden yana ne nam kalır; ne de nişan.

Bu manada, bir ayet-i kerime meali:

"Ne bırakır, ne de vazgeçer..."(74/28)

Tıpkı vücud ve tevabiinin onu bırakıp gittiği gibi; bu adem dahi ondan ayrılır. Aslına katılıp rahata erer.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Bu ademin, diğer ademlerden ayrı olarak imtiyaz bulması; -ki bu imtiyazı, sıfat zılâlinin kendisine husulü sebebi ile bulmuştur-, tevehhüm itibarı iledir. Hakikatta, asla onda bir zıl yoktur. Yani diğer aynalar gibi... Zira, onlarda dahi, suretlerin husulü tevehhüm itibarı iledir. Şayet onlarda zılâl husulü var ise, tevehhüm itibarı iledir. Böylelikle onun imtiyazı dahi tevehhüm itibarı iledir.

Mümkinin vücudu tevehhüm itiban ile olduğu gibi; onun adami dahi tevehhüm itibarı iledir. Onun için, vehim dairesi dışında bir basamak yeri verilmemiştir. Zira, vücud ve adem, kendi mutlak karafetleri üzeredirler. Ne onun için bir tenezzül arazı gelmiştir; ne de öbürü için terakki hasıl olmuştur.

Yüce Yaratıcının kudretinin kemalindendir ki, alemi şöyle veya böyle vehim mertebesinde yarattı. Sonra ona sağlamlık verdi. Ebedi muameleyi, sonsuz mücazatı dahi ona bağlı bıraktı. Bu manada, bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'a göre güç bir şey değildir."(14/20)

★★★

Yukarıda şöyle bir cümle kullanmıştım:

-Fena devletinin husulü, zat tecellisi nurlarından sayılır.

Bunun asıl manası şudur: Zat tecellisinin husulü, fena devletinin husulünden sonradır. Halis olmayan bulamaz.

Tecellinin şualan ile, tecellinin kendisi arasındaki fark; sabaha doğru açılan aydınlıkla, güneşin doğuşundaki aydınlık gibidir. Çünkü sabaha doğru açılan aydınlık, güneş tecellisinin şuaları ile, tecellinin kendisi arasındaki fark; sabaha doğru açılan aydınlıkla, güneşin doğuşundaki aydınlık gibidir. Çünkü sabaha doğru açılan aydınlık, güneş tecellisinin şualarının zuhurudur. Güneş doğduktan sonra da, güneş tecellisinin kendisi vardır.

Bazıları, tecelli şualarına ermekle beraber; tecellinin kendisi ile müşerref olamazlar. Arız olan bazı şeyler sebebi ile o büyük devlete ulaşamazlar. Tıpkı semavi ve arzi bir arıza sebebi ile, sabaha yakın aydınlığa erildiği, fakat güneşin doğuşuna erilmediği gibi...

Sonra, sabah aydınlığının müşahedesinde; görme kuvvetinin kemal derecede olmasına hacet yoktur. Amma güneşin müşahedesi, görme kuvveti ve keskin nazar ister. Yarasa kurşunu görmez misin sabah aydınlığına idrak eder; amma gündüz güneşe bakmaya gücü yetmez. Bu hususta acizdir. Güneş görmek, bir başka göz elde etmeyi gerektirir.

Çok kere, salikte de, tecellinin şualarına istidad vardır; amma onda, tecellinin kendisine istidadı yoktur.

Yarasa kuşunda dahi, güneşin şunları tecellisine karşı istidad vardır; amma güneşin kendi tecellisine karşı istidad yoktur.

İşte ben, üstün kelâm etmekteyim. Herhalde faydası yoktur.

Sıfat tecellilerinin kesilmesi, sıfat ve zat fenasının husulünden sonra; irfan sahibini bir tecelli karşılar ki, zat tecellisinin dehlizi gibidir. Sanki o te-

celli, sıfat tecellisi ile, zat tecellisi arasında bir berzahtır. O kimse ki, bu tecelliden yükselir; istidadı kadar zat tecellisinden nasibi vardır.

Fakir'in kanaatına göre, bu berzahi tecelli, o zati tecellinin aslıdır ki; Şeyh Muhyiddin b. Arabi -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- şu ibare ile anlatılmıştır:

-Zattan gelen tecelli, ancak kendisine tecelli olanın suretinden olur. Kendisine tecelli olan dahi, hakkın aynasında kendi suretinden başkasını görmemiştir. Hakkı göremez; gömesi de mümkün değildir.

Ayrıca, bu tecelli için:

-Tecellilerin müntehası demiş ve bunun üstünde bir makama kail olmamıştır. Sonra şöyle demiştir:

-Bu tecelliden sonra, sırf adem vardır. Tamaha kapılma ve onun üstüne yükselmek için kendini yorma. Zira, bu makamdan daha yüksek bir derece yoktur. Yani zati tecellide...

Şaşılacak şeydir ki, matlub-u hakikiye kavuşmak, bu tecellinin ötesindedir. Halbuki Şeyh (Muhyiddin b. Arabi k.s.), Allahu Taala'nın şu emrine göre, çekindirip sakındırmaktadır:

"Allah, sizi zatına karşı sakındırıyor."(3/28)

Ve tehdid ediyor. Şayet o, manada bir tamaha kapılmazsak, ondan biz, şaşırıp uzaklara düşmüş oluruz. Şayet onun husulü için yorulmazsak, başka ne yapabiliriz ki!.. O zaman teselliyi, nefis cevher yerine, saksı parçalarında buluruz.

Bu babda netice kelâm şu ki:

Her mertebenin nasibi, o mertebeye münasip şekilde olur. Keyfiyeti belli olmayandan müyesser olan nasip, keyfiyeti belli olmayan bir şekildedir. Keyfiyeti belli olan için keyfiyeti belli olmayana yol çıkmaz. O mertebeye taalluk eden marifet, keyfiyeti belli olana taalluk eden marifet gibi değildir. Zira, bu marifetin orada yeri yoktur.

Sübhan Allah'ın zatı hakkında bilgi, cehldir. Yani mümkinin bilgisine taalluku olan ilim cinsinden bir ilim değildir. Zira o, bu keyfiyeti belli cinstendir; halbuki orada keyfiyetin yeri yoktur.

Yüce Allah'ın zatı hakkında tefekkürden men etmeye gelince, sebebi şu ki: O, tefekkürün ve tahayyülün de ötesindedir. Yüce Allah'ı ancak kendisi ile bulmak mümkündür; hayalle ve tefekkürle değil...

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh şöyle deseydi, yerinde olurdu:

-Bu tecelliden sonra, sırf vücud vardır, katıksız nur vardır.

Onun:

-Bu tecelliden sonra, ancak adem vardır (yani yokluk) demesi de, ancak şu itibara göredir: Alem sıfatların zıllıdır; sıfatlardan terakki edip yükselmek ise, nefsi idam (yok) etme işinde çalışıp çabalamaktır.

Ne var ki, iş böyle değildir. Çünkü, irfan sahibi, kendi aslı olan sıfattan

terakki etmedikçe, zati olan şuunu ve itibarları aşmadıktan sonra onun fiili ne olur ki!.. Gelişi ne şey için olur!..

Fena ve beka ki, her mertebede ona müyesser olmaktadır; aslının da yukarısına çekmeye bakarlar. Bundan sonra o, asıl beka ile, asıldan geçip aslın dahi aslına ulaşır.

Bir şiir:

Dokunursa biri ateşe yanar;
O ki ateştir nesini yakar?..

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şayet Şeyh (Muhyiddin b. Arabi), o zıllın aslına ulaşmış olsaydı, daha yukarıya terakkiden korkmadığı gibi korkutmazdı da... Lâkin hüsn-ü zan iktiza eder ki, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile, bu Şeyh-i Muazzam bu makamdan terakki edip yükselmiştir; işin hakikatını da idrak etmiştir. Onun büyük halini, söyledikleri ile ölçmek yerinde olmaz. Herhalde o, bu dediklerini, ilk ve orta hallerinde söyleyip sonra nice merhale onları aşıp geçmiştir. Zira, şu mana açıktır:

"İki günü müsavi geçen ziyandadır."

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Zati tecelli üzerine ne diyebilirim ki?.. Hem yazmaya nasıl gücüm yeter? Zira o, zevke dayalı bir şeydir. Her kim tadarsa bilir; tadmayan da bilmez.

Bir mısra:

Kalem oraya ulaştı; sonra kırıldı...

Ancak, izhar edilmesi mümkün olan şudur:

Zati tecelli, varmış oludğu fena hali daha önce anlatılan irfan sahibi hakkında daimidir. Başkaları hakkında şimşek gibiçakıp geçer; amma bu tecelli onun için devam edip gider. Hatta, şimşek gibi çakıp geçen tecelli (tecelli-i berki...) hakikatta zati tecelli dahi sayılmaz. Onun için:

-Zati tecellidir demişlerse de, değildir; belki de, zat şanlarından bir şandır. Çakması ile kapanması bir olur. Ne zaman ki, şuun ve itibarların mülahazası olmadan, zati tecelli hasıl olur; onun devamı lâzımdır, onda kapanma dahi tasavvur edilemez. Tecellilerin telvinatı, sıfatlardan ve şunaattan haber verir. Hazret-i Zat telvinattan münezzeh ve müberradır. Orada kapanma mecali de yoktur.

"Bu Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir."

★★★

488. MEKTUP

MEVZUU: İlim (makamı...) şanı,

-Sırf Nur olarak, tabir edilen mukaddes mertebe onun üstündedir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

Bilesin ki,

İlim şanı, ne kadar hayat şanına tabi olsa dahi; lâkin ilmin, sıfat ve şuun

itibarlarının sükutundan sonra, yüce mukaddes Hazret-i Zat mertebesinden bir şanı vardır ki, bu diğer sıfatlar ve şuun şöyle dursun, hayat için dahi yoktur.

Bütün nisbetlerden tecerrüd makamında bir mertebe vardır ki; kendisine:

-Nur ıtlakından başkasına cevaz vermez. Sanırım ki, ilmin dahi, orada bir mecali vardır. Amma bu mecal, kendisine:

-Huzuri ve huzuli diye ad verilen ilim için değildir.

Zira bu ilim, her iki kısmı ile, hayata tabidir. Amma, asıl anlatılan ilim, keyfiyeti ve misli yoktur; yüce mukaddes Hazret-i Zat gibi... Onun bütünü, keyfiyeti olmayan bir manada şuurdur. Hem de, alim ve malum itibarı olmadan.

Ancak, anlatılan mertebenin üstünde bir mertebe vardır ki; sair şuun gibi, orada ilmin yeri yoktur. Orada, anlatılan keyfiyeti ve misli olmayan o şuurun aslı nurun gayrı bulunmaz.

O nurun zıllı (gölgesi) ki, keyfiyeti ve misli yoktur; aslı o nurun aynı olan keyfiyeti olmayan için ne diyebiliriz?.. Hem ne demeye gücümüz yeter? Vücubi olsun, imkâni olsun; bütün kemalât ve nurun zılâlidir ve o nurla kaimdir. Her şeyin vücudu dahi, bir vücud ve eserlere mebde olarak bu nurdan gelmedir.

Birinci mertebede, sırf nur olan Hazret-i Zat mertebesinden gelen bir inhitat rayihası olduğundan, şuurun camii dahi o nur olduğundan; Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz onun hakkında şöyle buyurdu:

"O mahluktur..."

Bazan dahi, ondan:

"Akıl..." tabir etti ve şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, ilk olarak aklı yarattı..."

Bazan da, şöyle buyurdu:

"Allah'ın ilk yarattığı nurumdur."

Her ikisi de, aynı şeydir. Zira o; hem akıl, hem nur, hem de şuurdur.

Resulullah (sav) Efendimiz, onu kendisine nisbet edip:

"Nurum..." buyurduğundan, şöyle dememiz mümkündür:

-Bu mertebe, Hakikat-ı Muhammediye'dir, taayyün-ü evveldir.

Amma bilinen hakikat ve taayyün değildir. Hatta, o taayyün, bu taayyünün zıllı olsa dahi, bir ganimettir. Nitekim, burada anlatılan akıl dahi, felsefecilerin kail oldukları akıl değildir. Bunların dediğine göre bu akıl, icab yolu ile Vacib Teala'dan ilk sudur edendir. Ve bunu, birçok südur eden şeylerin südur yeri yapmışlardır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Her nerede taayyün var ise, orada imkândan bir koku olup onda ademden dahi, bir şaibe vardır. İş bu adem dahi, vücud tahayyününe ve temeyyüzüne sebeptir. Eşya dahi, zıddı ile tebeyyün eder.

Şanı yüce Vacib sıfatları ise, kendilerine taayyün ve temeyyüz arız olduğundan ötürü, kendilerinde kıdem olmasına rağmen, zatları için vacip ol-

mayıp Vacib Teala'nın zatı için vaciptir.

Bu mananın hasılı şu ki: Vücubu başkası ile olan, mümkin kısımlarındandır. İsterse, kadim sıfatlar hakkında:

-İmkân lâfızını ıtlak etmekten sakınmak lâzım olsun; zira, böyle bir lâfzı ıtlak etmek, hüdus vehmini verir. Burada münasip olan, Vacib Teala'dan gelişi dolayısı ile ona vücub ıtlak etmektir.

Lâkin, hakikatta, imkân için onlarda yer vardır. Bu da, başkalarına zatları için, vücubun bulunmayışındandır.

Her ne kadar, gayriyete kail olmamışlarsa, bundan muradları ıstılahta kullanılan gayriyet değildir. Lâkin ikilik, gayriyeti iktiza eder. Bu manada:

-İkilik, birbirinin gayrıdır hükmü, erbab-ı akıl kaziyelerinden mukarrer bir kaziyedir.

Tuhaftır; Şeyh (Muhyiddin b. Arabi k.s.) taayyünatın ikisi için:

-Vücubi taayyün demiştir. Üçüncüsü için de:

-İmkâni tabirini kullanmıştır.

Halbuki, hakikatta, taayyünlerin hepsinde zıllıyet nişanı ve imkân kokusu vardır. İsterse, bir mümkin ile diğer mümkin arasında çok fark olsun. Biri kadimdir, diğeri de bir hadis... Lâkin hepsi de, imkân dairesinden hariç değildir. Hepsinde de, adem kokusu vardır.

Sakın ha!.. Olmaya ki, sırf nur olan ikinci mertebeyi, lâtaayyün ile mütaayyin olanı; mücerred zat-ı baht vahidiyet olarak tahayyül edesin... Yani öbürleri gibi!.. Zira o dahi, nurlu hicaplardan bir hicaptır. Burada:

"Allahu Taala'nın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır" manası açıktır.

O, taayyün olmasa dahi, hakiki matlubun hicabıdır. İsterse, hicapların sonu olsun. Halbuki, Allahu Teala, ötelerin de ötesindedir.

Bu sırf nur, taayyün dairesine dahil olmadığından; adem zulmetinden münezzeh ve müberradır.

"Vasıfların en yücesi Allah'ındır..."(16/60)

Anlatılan nurun misali, güneşin nurunun şaşaası gibi olup güneşin kendisine perdedir. Güneşin kendisinden intişar etmiştir ve ona hicab olmuştur. Bir hadis-i şerifte:

"Onun hicabı nurdur" manası gelmiştir.

Bu büyük mertebe, zati tecellilerin fevkindedir. Sıfat ve ef'al tecellileri şöyle dursun... Zira, taayyün şaibesi olmayan tecelli tasavvur edilemez. Halbuki, bu tecelli, bütün tecellilerin üstündedir. Lâkin, zati tecelli menşei de, bu sırf nurdur. Tecelli, ancak bunun vasıtası ile tasavvur edilebiblir. Bu olmaz ise, tecelli de hasıl olmaz.

Zannediyorum ki, Kâbe-i Rabbaniyenin hakikatı bu nur olup bütünün secde makamıdır cümle taayyünatın dahi aslıdır.

Bütün tecelliyatın merkezi, iltica yeri o nur olduğuna göre; onun medhinde diğerlerin secde makamı oluşu ne artırır!..

Sübhan Allah fazlının kemali ise, binler arasından bir irfan sahibini bu devlete ulaşmak şerefine nail eyledikten sonra onu fena ve beka ile bu

yerde has kılar ise, mümkündür ki, bu nurun bekasına nail ola... Üstten ve üstün dahi üstünden bolca hazza nail olarak, nurdan nura geçe ve nurun aslına ulaşa...

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Üstte anlatılan marifetler; fikrin ve nazarın tavrı dışında olduğu gibi, keşfin ve şühudun dahi tavrı dışındadır. Keşif ve şühud erbabı; bu ilimleri fehmetmek babında ilim ve akıl erbabı gibidir. Bu hakikatların idrakine ermek babında nübüvvet feraseti nurundan almak için, mutlaka enbiyaya mütabaata ihtiyaçları vardır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur:

-Hâşâ ki, bu nur, kendisinde imkân şaibesi olan bir nur, cevher veya araz cinsi bir şey ola... O, öyle bir mertebedir ki:

-Nur ıtlakından başka bir şeyi ona vermek mümkün olmaz.

İsterse burada anlatılan başka, vücud vücubu olsun. Zira vücub ondan alttır.

★★★

BİR TENBİH

Hiç kimse tevehhüm etmeye ki, yukarıda anlatılan manaya göre, bu nur, bütün hicapların sonu olduğundan; yüce muraddes Zattan bütün hicapların açılması bu irfan sahibi için tahakkuk etmiştir. Zira, böyle bir şeyin olması, anlattıkları şu hadis-i şerife göre mümtenidir:

"Allahu Teala'nın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır. Şayet açılmış olsa... yüzünün nurları, gözünün aldığı yere kadar halkından ne varsa yakar..."

Çünkü, burada hicaplarla beka vardır ki birinden diğerine geçilir; hicapların açılması yoktur. Anlatılmak istenenle, bunun arasında çok fark vardır.

"Rabbımız, katından bize rahmet hibe eyle... İşimizde, bizim için muvaffakiyet hazırla..."(18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

489. MEKTUP

MEVZUU: a) Kur'an-ı Mecid'in sırları.

b) Aczin ve marifetin inceliklerini beyan.

c) Namazın hakikatı.

d) Kelime-i tayyibe.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade, Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

★★★

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bunu bize hidayet eyledi. Allah bize hidayet eylemeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi..."(7/43)

Sırf nur mertebesinden sonra, Fakir'in bulup da beyan ettiği Hakikat-ı

Kâbe, cidden yüksek bir mertebe olup, Kur'an-ı Mecid-i Sübhani'nin hakikatıdır.

Kâbe-i Muazzama, ancak afakın kıblesidir... Her şey için secde edilme makamı olma devletinin şerefine, Kur'an-ı Mecid hükmü ile ermiştir.

İmam, Kur'an'dır. Memum-u evvel Kâbe-i Muazzama'dır.

Bu mertebe, Hazret-i Zat-ı Lâkeyfiye vüs'atında bir mebledir. Yine o Hazret-i Zat-ı Lâkeyfi ve Lâmisli imtiyazına dahi bir mebdedir.

O mukaddes derecede bulunan bu yüce vasi imtiyaz mebdel derecesi, en ve uzunluk ölçüsüne göre değildir. Çünkü böyle bir şey, noksan ve imkân nişanlarındandır. Bu, öyle bir iştir ki, tatmayan bilemez. Keza, bu mukaddes mertebeki imtiyaz, bir müzayelet ve mübayenet dahi değildir. (Bir manaya göre: Ayrılma ve uzaklaşma, kayma) Zira, böyle bir şey, cismin ve cismani olmanın levazimi olan, bölünme ve parçalanmayı gerektirir. Allahu Teala, böyle bir manadan yana yüceliğe sahiptir. Kaldı ki, bu yerde bir şeyi, bir şeyin gayrı farzetmek tasavvur edilemez. Zira, başkalık, ikilik haberini getirir. Farz-ı muhal kabilinden olduğu için, öyle bir farzın da yeri yoktur. Tatmayan bilemez.

Bir şiir:

Kuşumdan nasıl bir alâmet bildireyim;
-Anka veya hame gibidir;
Diyeyim...
Ankanın ismi vardır nas arasında;
Kuşumun ismi yoktur ki söyleyeyim...

Bu yerde her şey farz (takdir) olunur. İsterse farz-ı muhal olsun. Ve o şeyde de nazar derinleştirilir; onda, mukayyed bir şeyle hususiyeti olan bir iş zuhura gelmez. Başka bir şeyde, farz (takdir) olunan bir şey de bulunmaz.

Durum, anlatıldığı gibi olmasına rağmen; farz olunan iki şey arasında imtiyaz, açıkça bulunmaktadır. O iki şeyden her birinin hükümleri dahi, diğerinin hükümlerinden ayrıdır.

O yüce Zat Sübhandır ki, bilinmesinden yana halka, aczden başka yol yaratmadı. Marifetten yana acz, büyük velilerin nasibidir.

Marifetin olmayışı, marifetten yana aczden başkadır. Meselâ, O yerde imtiyazın olmadığına hükümdür; zati kemalin her birini, diğerinin aynı bulmaktır. Nitekim, bu manada şöyle demişlerdir:

-İlim, aynı kudrettin; kudret dahi, aynı ilimdir.

O yerin imtiyazına karşı marifet sahibi olmamak, o yerin imtiyazına hüküm vermek, o yerin imtiyazının künhünü bulamamayı itiraf etmek; o yerin imtiyazına karşı marifetten yana aczdir.

Marifetin olmayışı cehalettir. Marifetten yana acz ise, ilimdir. Belki acz iki ilmi de tazammun etmektedir:

a) Bir şeyi bilmeyi,

b) Bir şeyi gayet azametli ve büyük oluşundan ötürü, künhünü bulup bilememeyi.

Bu arada, üçüncü bir ilmi derc eylesek de yeri vardır. Bu da, insanın aczini ve kusurunu bilmesidir. Bu da, onun abdiyet ve ubudiyet makamını teyid etmektedir.

Cehalet sayılan marifetin olmayışı, çok kere cehl-i mürekkeb olur. Bu da, nefsinin cehaletini bilmemektir; hatta bunu, ilim sanmaktır.

Marifetten yana aczde, anlatılan marazdan tam necat vardır. Hatta, böyle bir marazın orada yeri de yoktur. Zira, aczini itiraf etmektedir.

Şayet marifetin bulunmayışı ile marifetten yana acz, müsavi olsaydı; bütün cahiller irfan sahipleri olurlardı. Cehaletleri dahi, kemallerine sebep olurdu. Hatta, bu manaya göre; her kim daha çok cahil ise, o daha fazla ârif olurdu. Zira, marifet, orada marufu bulmanın olmayışıdır.

Yukarıda, marifetten yana acz için yapılan mukaddime doğrudur. Her kim, marifetten yana daha çok aciz durumda ise, marifetlere dair işlere daha fazla irfan sahibidir.

Marifetten yana acz, zemme benzeyen medihtir.

Marifetin olmayışı ise, sırf zemdir; bunda medih kokusu yoktur.

Rabbım, marifetinden yana aczin kemali ile ilmini artır; sübhansın.

Şeyh, Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh Muhyiddin b. Arabi, bu Fakir'in bulduğu farkı mülâhaza etmiş olsaydı; marifetten yana aczi:

-Cehl... diye asla anlatmazdı.

Kesin olarak, onu ilmin olmayışı saymazdı. Şöyle demişltir:

-Bizden alim olan da vardır; bizden cahil olan da şöyle demiştir:

-İdrak etmekten yana acizlik, idraktir.

Bundan sonra, birinci şıkkın ilimlerini beyan etmiştir. Bunlarla bir övünme payı çıkarıp onları kendi nefsinden bilmiştir. Bunun için de şöyle demiştir:

-Hatemü'l-enbiya, bu ilimleri Hatemü'l-velâyetten alır.

Burada, Hatemü'l-velhayet-i Muhammediye'den de, kendisini kasd etmiştir. Bu manadan ötürü de, taana uğramıştır. Bu kelâmın tevili için, Füsus şerihleri gayretleri sarf etmiştir.

Fakir katında şöyle demek mümkündür:

-Bu kelâm, hakikatta, o acz manasından daha alttır. Hatta, onunla bir münasebeti de yoktur; çünkü, zılâle bağlıdır. Aciz ise, asıl yerindedir.

Sübhanellah... Bu sözün diyeni Hazret-i Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun. Nitekim, bunu böyle anlatmışlardır. O, irfan sahiplerinin başı olup sıddıkların da reisidir. Hangi ilim, o aczi geçebilir!.. Hangi güçlüdür ki; o acizden daha önde bir basamağa varmıştır!..

Evet, Sıddık'ın üstazı hakkında, yani Resulullah (sav) Efendimiz hakkında dediğini dedikten sonra: Hazret-i Sıddık hakkında neden öyle demesin?

Şaşılacak iştir ki, Şeyh bu kıyl ü kal ile, bu şathıyat sözleri ile nazarda makbullerden zahir olur; evliya-ı mükerremin arasında müşahede edilir.

Bir mısra:

Ne zorluğu işte, olunca keremlilerle...

Evet, çok kere duadan eziyet hasıl olur. Çok kere, şetm ve ezadan dahi, sürur ve sevinç husule gelir.

Onlar ki, Şeyh'i reddederler; tehlikededirler.

Onlar ki, Şeyh'i kabul ederler; bunlar dahi aynı şekilde tehlike içindedirler.

Yerinde olur ki, Şeyh kabul edile; amma bu muhalefet sözleri kabul edilmeye. Orta yol budur. Yani Şeyh'in (Muhyiddin b. Arabi'nin k.s.) kabul edilmesinde ve edilmemesinde. Bu Fakir'in seçtiği yol da budur.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

Biz, yine esas kelâma dönelim. Deriz ki:

-Hakikat-ı Kur'an diye anlattığımız mukaddes mertebeye, nur ıtlakının dahi yeri yoktur.

Bu manada, nur dahi, sair zati kemalât gibi yolda kalır. Orada; vüs'at-ı lâkeyfiye ve imtiyaz-ı lâmisliden başka bir şey asla bulunmaz. Allahu Ta-ala'nın:

"Allah'tan size nur geldi..."(5/15) buyurduğu, nurden murad, Kur'an nuru olsa dahi, mümkündür ki bu, inzal ve tenzil itibarı ile ola... Nitekim bu mana:

"Size geldi.."(5/15) kelimesi ile ima edilmektedir.

Üstte anlatılan mukaddes mertebenin üstünde bir mertebe vardır ki; cidden yüksektir. Bu dahi, namazın hakikatı olup onun sureti; nihayet erbabından namaz kılanlarla kaimdir. Herhalde, Resulullah (sav) Efendimizin mirac kıssasından:

"Dur ya Muhammed! Allah namaz kılıyor..." hikâyesi, namazın hakikatına ima etmektedir.

Evet, o ibadet ki, tenezzüh ve tecerrüd mertebesine lâyıktır; herhalde onun, kıdem tavırlarından zuhur etmesi ve vücub mertebelerinden sadir olması lâzım gelir.

Yüce mukaddes Hakkın zatına lâyık olan ibadet dahi, vücup mertebelerinden sadir olmaktadır; başka değil Abid, mabud odur.

Bu mukaddes merteede, vüs'at-ı lâkeyfiyenin kemali ve imtiyaz-ı lâmisli vardır. Kâbe'nin hakikatı ve Kur'an'ın hakikatı onun iki parçasıdır. Namaz dahi aslı üzere bulunmaktadır. Zira, mabudiyet, orada tahakkuk etmektedir.

Bütün ibadetleri cami olan namazın hakikatı, bu mertebede; kendinden üstün olan mukaddes mertebe için bir ibadettir. Mabudiyet istihkakı dahi, orası için sabittir. Zira o, her şeyin aslı ve cümlenin sığınağıdır. Bu yere göre vüs'at kusur kalır; imtiyaz dahi, yolda bırakılır. İsterse lâkeyfi ve lâmisli olsun.

Enbiyadan pek kâmillerin en büyük velilerin basamakları; bütün ibadetlerin nihayeti olan namazın hakikatı makamının nihayetine kadardır. Evvel âhir onlara salâtlar ve selâmlar olsun.

Bu makamın üstünde, sırf mabudiyet makamı vardır; hiçbir şekilde,o

makama kimsenin ortaklığı yoktur ki, onun yukarısına kadem bassın.

Hangi makam ki, orada âbid ve mabud şaibesi vardır; orada nazar gibi kadem mecali vardır. Amma, muamele ki, sırf mabudiyete düştü; kadem kusur kalır, seyir tamam olur. Lâkin, Sübhan Allah'a hamd olsun; oraya nazar men olunmaz. Hatta orada, bu manada istidad kadar bir mecal vardır.

Bir mısra:

Bu da olmayınca, cihet olur belâ...

Şu mana dahi mümkündür ki:

"Dur ya Muhammed.." emrinde, kademin kusuruna işaret buluna. Bu manada verilen emir şudur:

-Ya Muhammed, dur ve kademini bunun üstüne atma. Zira, salât mertebesinin üstünde kadem mecali yoktur.

Namaz, vücup mertebesinden sadir olmaktadır. Yüce mukaddes Hazret-i Zat mertebesinin tenezzühü ve teceddüdüdür:

-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelime-i tayyibesinin hakikatı dahi, tenezzühü ve tecerrüdüdür.

İbadete müstahak olmayan ilâhların nefyi bu yerde tasavvur edilir.

Kendisinden başka ibadete müstahak olmayan hakiki mabudun isbatı dahi, bu makamda hasıl olur.

Abidle mabud arasındaki imtiyaz kemali dahi burada zahir olur. Abid, mabuddan orada ayırd edilir. Yani nasıl ayırd edilmesi uygunsa öyle...

Yine bilinir ki:

-LA İLAHE İLLALLAH kelime-i tayyibesinin manası, müntehilere göre şu demektir:

-Allah'tan başka mabud yoktur.

Şeriatta takarrur ettiği gibi, bu kelimenin manası odur.

-Maksud ve mevcud yoktur manaları, iptida ve orta hallere münasiptir.

-Lâ maksude (maksud yoktur) manası, burada:

-Lâ mevcude... (mevcud yoktur) manasından daha yukarıdır. Zira o burada:

-Allah'tan başka mabud yoktur. (Lâ mabude illallah..." manasına, açılan bir penceredir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Bu yerde nazardaki terakki ve oradaki keskin nazar müntehilerin vazifesi olan namaza bağlıdır. Herhalde sair ibadetler; namazın tekmiline ve noksanının telâfisine yardımcıdır. İhtimal ki, bu manadan olarak; namaz hakkında şöyle demişlerdir:

-O, iman gibi zaten güzeldir. Amma sair ibadetler zaten güzel değildir.

★★★

490. MEKTUP

MEVZUU: Asker semerelerinin zikri ile, onlara şefkat ve onlara iştiyak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said ve Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm dahi Allah'ın Resulüne.

Evelâd-ı kiram, bize müştak ve bizimle olacak sohbetin devamını istemekte iseler; bize dahi onların hazır olmalarını ve mülâkatını temenni etmekteyiz. Ne yapabiliriz ki, bütün temenniler husule gelmiyor.

Bir mısra:

Rüzgâr götürür; gemiler istemese de...

★★★

Asker'de, ihtiyarsız ve rağbetsiz olarak kalmamı bir ganimet görmekteyim. Bu yerde bir saat kalmayı, sair yerlerde çok saatler kalmaktan daha faziletli bilmekteyim.

Burada öyle şeyler müyesser oldu ki; başka yerlerde onun misli müyesser olur mu bilinmez.

Bu yerin maarifi dahi, sair maariften ayrıdır, mümtaz bir manası vardır. Bu toplumun halleri ve makamları, her irfan sahibinin nail olacağı cinsten değildir.

Sultan tarafından varid olan engele gelince, aziz şan Mevlânın rızasına açılan bir pencere görmekteyim. Saadetimi dahi, bu hapiste görmekteyim. Bilhassa, bu çekişmeli günlerde; bu işler ve muameleler acayiptir. Bu tefrika günlerinde, bunlar bir nazdır, işvedir, mülatafedir.

Lâkin gün gün, yeni hayretseza devlet husule gelirken; evlâd hatıra düşmekte ve mülâkat nailiyetinin olmayışı ile uzaklık ve hicran eleminden gönül mustarib olmaktadır.

Sanıyorum ki, benim şevkim, sizin şevkinizden daha ziyade, daha çok ve daha üstündür.

Şu makarrer bir manadır ki, babanın çocuğunu istediği kadar çocuk babasını isteyemez. İsterse, asalet ve fer'iyet kaziyesi bu mananın aksine olsun. Zira aslın ona ihtiyacı yoktur; fer'in ise, ona ihtiyacı vardır. Baştan sona durum budur. Lâkin muamele böyle cereyan etmiş; şevkin şiddetlisi asıl için sabit olmuştur.

Ölüm gibidir, bir yerde kalmak kethuda ile...

Dehli civarınızdadır; Egre dahi size yakındır.

Vesselâm...

★★★

491. MEKTUP

MEVZUU: a) Mevhube-i lâkeyfiye olan ârifin zatının sırları,

b) Zat tecellisinin tahkiki.

c) Uhrevi rüyet... (Ahirette Allahu Teala'yı görmek)

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

İrfan sahibinin muamelesi, şuundan ve sıfatlardan yükselip yüce mukaddes Zat itibarları yüzlerini de geçerek, kendisinden:

-Namazın hakikatı diye anlattığımız makamdan dahi o muameleye bir üstünlük hasıl olur ise, orada teveccüh ve teveccüh eden bilâkeyf olur. Tıpkı kendisini teveccüh edilen zat gibi. Çünkü, keyfi için, lâkeyfiye yol yoktur.

Bu teveccüh eden, o irfan sahibinin zatıdır. Amma kendisinden bütün yüzleri ve itibarları attıktan sonra.

Künh: Bu mücerred zattan ibarettir. Ki o, marufunun zatına ve matlubunun kendi künhüne teveccüh etmektedir. Amma ne bir yüz, ne de bir itibar. Yukarıda:

-Künh, mücerred zattan ibarettir dedim. Bunu ancak şunun için dedim ki:

-Bir şeyin künhü, o şeyin bütün yüzlerinin ve itibarlarının ötesindedir. Bir şeyin zatı dahi, o şeyin tüm yüzlerinin ve itibarlarının ötesindedir.

Her ne zaman, bir şeyin yüzleri ve itibarları mülâhaza edilir ise, o şeyin zatı, bütün bunların ötesinde bulunur. Zat mertebesinde bir şeyin isbatına asla mecal yoktur. Her ne şey ki, orada sabit olur; o yüzlere ve itibarlara dahildir; zat bunun ötesindedir. O makamda, nefy ve selbden başka bir iş tasavvur edilemez.

Şayet orada imtiyazlı bir ilim var ise, selb iledir. Eğer orada bir tabir ve tefsir var ise, selb iledir.

Her ne şey ki, onda isbat mecali yoktur ve selb olmadan ondan tabir dahi mümkün değildir; o keyfiyeti meçhul bir şeydir v e onun için lâkeyfiden nasip vardır.

O teveccüh ki, zat mertebelberinde isbat edilir; teveccüh edenin aynen zatıdır. Zatın yüzlerinden bir yüz olmadığı gibi, onun itibarlarından bir itibar da olmaz. Çünkü, bütün yüzler ve itibarlar ondan atılmıştır; tek zattan başka bir şey de kalmamıştır.

Mana böyle olunca, aynen zat olan bir teveccüh dahi, zaruriolarak lâkeyfiden bir nasip olur.

Şimdi sağlama çıkan mana şu ki: Teveccüh, teveccüh eden orada bilâkeyf olmaktadırlar. Tıpkı kendisine teveccüh edilen gibi. İsterse, bir lâkeyfi ile diğer lâkeyfi arasında çok fark bulunsun.

Toprak kim, Rabbü'l-erbab kim!.. İş bu manadan ötürüdür ki, teveccühte ve teveccüh edende, lâkeyfiden bir nasip isbat eyledik. Halbuki, hakiki lâkeyfi olan yalnız kendisine teveccüh edilendir.

Bu mümkinin zatı ve künhü ki, keyfiyeti meçhul bulunmaktadır ve onda bir şeyin isbatı da mümkün değildir; letafetin, tenezzühün, tekaddüsün kemalinde bulunan yüce Vacib Zat nasıl idrak edilir ve ondan bir şey nasıl elde edilir!..

Bir şiir:

O ki, haberdar değildir, kendi zatından;
Gücü yeter mi haber vere şundan bundan?..

Merhametliler merhametlisi yüce Zat, tamamen keyfiyetle muttasıf olan mümkine merhametinin ve şefkatının kemalinden ötürü lâkeyfiyeden bir

nasip verdi. Şunun için ki: Kendisine hakiki lâkeyfiyeden bir zuhur ve şuur hasıl ola...

Bir mısra:

Yerin de vardır nasibi, büyüklerin kadehinden...

Denmiştir ki:

-Zatın künhünü bilmek muhaldir.

Herhalde bunların:

-Bilmek (marifet) demekten muradları, keyfi alemden bilinen şeylere dair bir bilmektir. Halbuki, bunların lâkeyfiye taalluku muhaldir. Amma lâkeyfi alemden bir iş, lâkeyfi ile lâkeyfi bir ittisal ile muttasıl olur ise, bu büyük devletten de büyük bir nailiyete erer ise, neden muhal olsun?

Burada anlatılan duyulmamış bir marifet, incelik taşıyan bir meseledir. Keşif ve irfan sahiplerinden de pek az zuhur etmiştir.

Lâkeyfiden nasibi olan bu mücerred zat ki, tafsilatı ile beyan ettim; marifeti tam bir irfan sahibine mahsustur. Sonra o, yüce mukaddes Hazret-i Zat'a dahi vasıl olmuştur. Ve bu yüksek derecede ona fena ve beka dahi hasıl olmuştur. Bu devlet dahi, o zati bekanın eseridir. Bu irfan sahibinin dışında kalan sair mümkinata gelince, zattan yana asla onların nasipleri yoktur. Kesin olarak, onların zatı yoktur ki; bu zatla kaim olan sıfatları da olsun. Elbette onların tüm varlıkları, isimlerin ve sıfatların zılâli, şuunun ve itibarların akisleridir. Bu zılâl ve akisler dahi, isimler ve sıfatalr olan asılları ile kaim bulunmaktadırlar. Kendisinden:

-Zat... diye anlatılabilecek bir işle değil.

Tüm mümkinatın ecmaı olan insan letaifine gelince, ister hafi, isterse ahfa olsun, cismani ve ruhani olarak sıfatların eserleri ve isimlerin de zılâlidir; yüce mukaddes Zat itibarlarıdır. Zatın kendisinden, onlara bir şey tevdi edilmediği gibi, onların kıyamı dahi zat ile olmamıştır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-İsimlerin ve sıfatların kendi başlarına kıyamı yoktur; bunlann kıyamı da ancak yüce mukaddes Zat iledir. Gayrı olan nasıl onlarla kaim olabilir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Gayrı olan ancak şu halde onlarla kaim olamaz ki, mevcud olur ise. Amma onun sübutu ki, tevehhüm mertebesindedir. Neden onlarla kaim olamasın? Zira o, pek zayıftır.

★★★

Hem söyledim; hem de yazdım:

-Mümkinin zatı ademdir diye... Bu, şu sözümüz gibidir:

-Mümkinin zatı yoktur.

Onun zatının olmaması, zatının olması bir manayadır. İsterse, felsefi tahkik, bu iki mana arasında bir başkalık ortaya atsın; onun bir mefhumu yoktur. Hakikatta, her ikisin mercii ve meali birdir.

Ademin kendisine bir faydası yoktur; başkası için ne yararı olabilir? Kendini tutmaya gücü yetmez. Başkasını tutmaya nasıl gücü yetsin?

Bu bahsin tahkiki şu ki: İsimlerin ve sıfatların akisleri adem aynasında

zuhura geldiği zaman, onların kıyamı zahiren aynada görülür. Onların kıyamı ayna ile olduğundan; ayna, onlara zat gibi tahaylül edilir. Hakikatta onların kıyamı asılları ile olup, aynı ile asla taalluku yoktur. Adem aynası ile tevehhüm dışında bir işleri de yoktur. Burada, aynanın cevheriyle ve zatiyeti için mecal nereden olsun? Halbuki ademin araz olmaya dahi kabiliyeti yoktur; nasıl cevher olabilir?

Marifeti tam olan bu irfan sahibine gelince... Ki o, yüce mukaddes Zat mertebesine vasil olmuştur. Kendisine o zat ile beka hasıl olmuştur ki, onun hükmü anka-i mağrib hükmüne benzer. Hem de bütün vakitlerde. Ki onun vücudu bulunmaz bir şey olup, vukuu dahi enderdir.

Fenadan ve bekadan sonra, ona bir zat verilir ki, isimlerin ve sıfatların zılâli ve akisleri -ki bunlar o irfan sahibinin hakikatıdır- o zat ile kaimdir. Tıpkı onların asılları olan isimlerin ve sıfatların kıyamı Hazret-i Zat ile olduğu gibi; bu isimlerin ve sıfatların zılâli dahi o irfan sahibine verilen zat ile kaimdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, o irfan sahibi, cevherden ve arazdan mürekkeb olur. Sair mümkin fertleri ise, mücerred arazlar olup onlarda cevheriyet şaibesi yoktur.

Sahibü'.-Fütuhat Muhyiddin b. Arabi'nin şu cümlesi ne kadar güzeldir:

-Alem, tek zatta toplanıp kaim olan arazlardan ibarettir.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Ancak, Şeyh, burada iki inceliği seçmiştir. Şöyle ki:

a) Anlatılan ekmel manadaki irfan sahibini bu hükümden istisna etmemiştir.

b) Alemin kıyamını zat-ı ehadle kılmıştır. Halbuki, onun kıyamı, aslıolan cema ve sıfat ile olup yüce Zat ile değildir. İsterse, isimlerin ve sıfatların kıyama zat ile olsun. Çünkü, Hazret-i Zatın alemden yana istiğnası vardır. Alemin o yüce derece ile kıyamı nasıl olsun? Alem ne oluyor ki; o zirve-i kusva ile kıyam hevesi kendisinde bulunsun.

Bir şiir:

Biz yetişmeye çalışırız kısa elle;
Senin gibi ulu ağaca şöyle böyle...

Bu irfan sahibinin muamelesi, alemin muamelesi dışındadır... Onun hükmü dahi, alemin hükümlerinden müstesnadır. Zira o:

"İnsan sevdiği ile beraberdir..." hükmüne göre, zati mahabbetle maiyete (beraberliğe) nail olmuştur. Aslını geerek, aslın aslı ile bir olmuştur. Asılların aslında nefsini ifna etmiştir. Keremliler keremlisi:

"İhsanın mükâfatı, ihsandan başka mıdır."(55/60) ayet-i kerimesindeki mana muktazasına göre, onun fenasına karşılık, bekasını ikram eyleyip fenasına erdiği şeyde bakı kılar. Ve onu, isimlerine ve sıfatlarına mazhar eyler. Kendisini cami bir mir'at yapar.

Bundan sonra, sair alem fertlerinin hükmü, bir aşık irfan sahibinin yanında, ummandenize nisbetle bir damla gibi olsa iyidir. Çünkü, isimlerin ve sıfatların Hazret-i Zat yanında bir kadri kıymeti yoktur. Halbuki, damlanın,

umman denize nisbetle bir miktarı vardır.

O irfan sahibinin, kavrayışı, idraki, marifeti ve ilmi diğerlerine nisbetle anlatılan mana ile kıyaslanmalıdır. Onun büyük şanı, derecesinin yüksekliği bu manadan anlaşılmalıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve, Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Zati beka ile müşerref olan ve kendisine zat verilen bu irfan sahibinin sıfatlarının kıyamı ilim ve kudret gibi zat iledir. Nitekim daha evvel, sair alem fertleri gibi, asılları ile kaimdi.

Bu ekmel manada bekanın varlığı ile; o irfan sahibine:

-Ene... (Ben...) kelimesinin ıtlakı avdet etmez. Zira, ondan zail olup gitmiştir. Zira, beka mertebelerinden hiçbir mertebeye:

-Ene... (Ben...) ıtlakına güç yetmez. Çünkü ekmel manada beka, pek tamam olan fena üzerine yayılmıştır. Ki bu fena:

-Ene... (Ben...) kelimesinin ıtlakından yana, ne nam bırakmıştır, ne nişan. Ne de öyle bir mecal kalmıştır.

-Zail geri dönmez, kaziyesi meşhurdur. O ki, avdet edip geri döner; zail olmamıştır. Belki de, ağırlık altında kalıp mağlup ve mestur olmuştur. Sonra, arızalardan biri ile, kuvvetlenir ve galip gelir. Zira, mağlup, bazan galip olabilir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Yüce mukaddes Hazret-i Zat mertebesinden nasip bu irfan sahibine mahsustur. Zira o, sıfatların dahi onunla kaim olduğu Hazret-i Zat ile bakidir. Onun dışında kalanın; fena ve beka kısmından elde ettiği her ne olur ise, isimlerden ve sıfatlardan bir nasip olup zattan değildir. İsimlerde ve sıfatlarda zattan ayrılma durumu olmasa dahi zattan gelen nasip sıfatlardan gelen nasipten başkadır. Her ne kadar, sıfatların zattan ayrılma durumunun olmayışı, bir cemaatı sıfatlardan gelen nasibin; zattan gelen nasibin ayniyeti ve ittihadı tevehhümüne düşürmüş ise de, her birinin kendine has alâmetleri ve emareleri, ilimleri ve hususi manada maarifi vardır. Bu mana dahi, bu büyük devlete ulaşan kimselere gizli değildir.

Şu mana dahi, sana gizli kalmamalıdır ki, zati tecelli, yalnız anlatılan irfan sahibine mahsus değildir. Bu tecellinin, ondan başkasına da müyesser olması caizdir. Lâkin o başkasına, zatın kendisinden nasip yoktur. Çünkü, tecelli zıllıyetten bir şey ister. Zira o, ikinci mertebede bir zuhurdur. Zikri edilen zatın kendisine gelincezıllıyetten yana bir şaibeye tahammülü yoktur;tecellinin kendisinden kaçar. Keza zuhurdan da... Sıfatlardan herhangi biri ile, zatın zuhuru dahi, ikinci mertebede bir zuhurdur. Amma bu, zati tecelli de olmaz. Belki de, yüce mukaddes Zat itibarlarından bir itibar tecellisidir.

Çünkü şanı yüce Zat, bütün itibarları camidir. Hatta, bütün itibarlardan münezzehtir. Dolayısı ile itibarlardan bir itibar, zati tecelli olamaz.

★★★

Üstte anlatılan manalara bakılarak, şöyle bir soru sorulabilir:

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- ve ona tabi olanlara -sırlan mukaddes olsun- demişlerdir ki:

-Tahayyün-ü evvel, zati taayyündür.

Bu dahi, ilmi cümeli taayyün ile zatın zuhuru olup zat itibarlarından bir itibardır. İsterse, onun camiiyeti olsun.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu derviş'in itikadı odur ki:

-Taayyün-ü evvel diye tabir ettikleri ilmi cümeli zuhur, zati tecelli değildir. Zat şuunatından bir şandır. Zat ise, bütün şuunatı ve itibarları camidir. Hatta şuunatın ve itibarların da üstündedir.

Burada ilmin itibarı, sair itibarlar gibidir ki, o mukaddes mertebenin zenginliğine eller ulaşmaktan yana kusurludur.

★★★

Burada, bir başka soru da şöyle olabilir:

-İkinci mertebede zuhur, ilme inhisar etmektedir. Zira, hariçte yüce Zat'ın kendisi vardır. Dolayısı ile onun zuhuru, ilim yeri olan ikinci mertebededir. Kaldı ki, bu zuhur ya ilimdedir; yahut hariçtedir. Üçüncsü şık beyan edilmemiştir ki, onda zuhur sabit olsun.

Bu soruya şöyle derim:

-Zat itibarlarından bir itibar olan ilim şanında zuhura kadir olan; bazan ilim itibarının zuhuru olduğu yerde dahi zuhur etmeye kadirdir. Yani o cami zuhurdan bir zuhur olarak. Hatta, şöyle bir zuhur olduğu dahi olur ki orada, ne ilim itibarı, ne de sair itibarlara bir mecal buluna... Bu durumda, o cami zuhur mertebesi, hariç mertebesinin de, ilim mertebesinin de ötesinde olur. Yani hariç için bir zıl, ilim mertebesinden daha yüksek.

Zati tecelliyi, ilim tahayyünü ile mukayyed kılmak, umman denizi bir testiye sığdırmaya çalışmak kabilindendir; hatta, şarabı serapta aramak kabilindendir.

Bir şair şöyle demiştir:

Kim ki, sırça çanakta kavurma yapar;
O bir muhal uğruna ömrünü harcar...

★★★

Evet,

İlim itibarı, zat itibarların tümden ecmaıdır. Yine bunda, zıt kemalâtının şümulü de vardır; ondan başka itibarlarda bu yoktur. Şayet, ilmi zuhur için:

-Zat zuhurudur derlerse, amma mecaz yollu... Ve onun için, zati tecelli ıtlakını yaparlarsa... Bunun yeri vardır. İsterse,onların ıtlaklarından uzak ve zevklerine uymaz olsun.

Nitekim, bu mana, onların kelâmlanna nazar edenlere gizil değildir.

★★★

Burada, şöyle bir soru sorulabilir:

-Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh Muhyiddin b. Arabi, demiştir ki:

-Uhrevi rüyet; lâtif, cami ve misali bir surette olacaktır.
Bu hususta sizin kanaatınız nedir?
Bunun için şu cevabı veririm:
-Anlatılan suret-i camia, Sübhan Hakkın rüyeti değildir; onun kemalât mazharlarından bir mazharın rüyetidir. Böylece, misal aleminde hasıl olmuştur.
Bir şiir:
Müminler onu keyfiyetsiz görecekler;
İdraksiz ve darb-ı meselsiz erecekler...
Sübhan Hakkın rüyetine suret olarak kail olmak; hakikatta, Sübhan Hakkın rüyetini nefyetmektir.
O suret ki, misal aleminde hasıl olmaktadır; isterse cami manada olsun, bu misal aleminin miktarına göredir. İsterse onun bir vüs'atı olsun. Ne var ki o, yüce Allah'ın yaratmış olduğu alemlerden biridir. Nasıl onda suret-i camianın yeri olsun!.. Böylece o, vücubi kemalâtın tümünü cami ola ve onun bütününü zaptede ve o mertebe-i mukaddeseye mir'at durumunu ala!.. Onun rüyeti dahi, Hak Taala'nın rüyeti ola!..
Vücubiyet sıfatlarından bulunduğu, zati sıfatların dahi ecmaı olduğu halde; daha önce de anlatıldığı gibi, bütün sıfatları ve zati itibarları almaya kendisinde mecal olmayınca; mümkin ve mahluk olan misal alemi nasıl olur da kendisinde, bütün vücubi kemalâtı cami bir suret bulunur!
O suretin cami olduğunu faraza kabul etmek dahi, o mertebenin zılâlinden bir zılâl olur ki, zıllın rüyeti, hakikatta aslın rüyeti değildir.
Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, uhrevi rüyeti, mehtabı görmeye benzetmiştir. Bunda gizli bir yan bırakmamıştır.
Zıllı görmek dahi, bir teşt içinde ayı görmek gibidir ki, üstün fıtrata sahib olanlar bunu kabul etmezler.
Bu arada bilip anladığımız şudur:
Bu mukaddes mertebe için, ilim yeri dışında bir zuhur hasıl olması mümkündür. Daha önce de anlatıldığı gibi, bu zuhur için, hariç mertebesi zıllında bir sübut meydana gelir.
Anlatılan cami zuhur için dahi:
-Tahayyün-ü evvel tabir ettikleri ilim yerinde cami bir zıl meydana gelir.
Bu cami zuhur için yine, misal aleminde bir başka cami zıl olur ki, cami-i ilmi zılla bir ayna olur.
Misal aleminde lâtif bir surette zuhura gelen misal alemine bağlı bu zıll ise, mahlukatın ecmaı olan insan suretinde olur. Mümkündür ki:
"Allahu Teala, Ademi kendi sureti üzerine yarattı..." manasında buyurulan hadis-i şerif bu itibara göre varid ola. Lâkin, Sübhan Hakkın rüyeti, zuhuratın ve suretlerin ötesinde lâkeyfi ve lâmisli alemden gelecektir.
Uhrevi rüyete iman etmek gerek. Amma onun keyfiyeti, kemmiyeti, limmiyeti ile meşgul olmadan.
Ahiretin yaratılışı ile, dünyanın yaratılışının ve vücudunun asla bir münasebeti yoktur ki, birinin hükümleri, diğerinin hükümleri ile kıyas edile...

Oradaki göz, buradaki gözden başkadır.

Oradaki anlayış ve idrak dahi, buranın anlayış ve idrakinden başkadır. Onun için devam ve ebedilik vardır; bunun için fena ve zeval vardır.

Onun için, kemal manada letafet ve nezafet vardır; bunun için ise, gayet habaset ve son derecede kesafet vardır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh (Muhyiddin b. Arabi) yüce Hak için, ilim yeri dışında bir zuhur isbat eylemiyor. Tecelligâh ve zuhur yerleri dışında dahi; bir şuhuda, bir müşahadeye ve bir rüyete cevaz vermiyor.

Bir mısra:

İşte görüşüm, onların görüşünden başka...

Ne yapabiliriz ki? Bu meydanda Şeyh'ten başkası yok. Sırrı mukaddes olsun. Onunla da, bazan muharebe ediyoruz; bazan da musaleha.

Marifet ve irfan kelâmını kuran, şerh edip yayan odur.

Tafsilatı ile tevhid ve ittihad kelâmını eden de odur.

Taaddüd ve tekessür menşeini de beyan eden odur.

Külliyeti ile vücudu Hakka veren odur. Bu alemi dahi, mevhum ve yal kılan odur.

Vücud için tenezzülat isbat eyleyen, onlardan her birinin hükümlerini diğerinden ayırd eyleyen odur.

Alemi yüce Hakkın aynı bilen ve:

-Hepsi odur diyen odur. Bununla beraber, yüce Hakkın tenzih mertebesini, alemin ötesinin de ötesinde bulan ve Sübhan Hakkı, görmekten ve idrak etmekten münezzeh ve müberra bilen de odur.

Şeyh'ten (Muhyiddin b. Arabi'den k.s.) evvel gelen meşayih, bu babda konuşacakları zaman, işaret ve rümuzla konuşurlardı. Şerhi ve tafsilatı ile meşgul olmazlardı.

O kimseler ki, Şeyh'ten sonra geldiler. Yani bu taifeden... Onların pek çoğu, Şeyh'i taklid etmeyi tercih etti. Onun ıstılahına uyarak kelâm yürüttüler.

Biz sonradan gelen aclere gelince, onun bereketlerinden feyz aldık (yani Muhyiddin b. Arabi'nin). Onun ilimlerinden ve maarifinden dahi bolca hazza nail olduk. Allahu Teala onu bizden yana bolca mükâfatlandırsın.

Bu babda netice mana şu ki:

Beşeriyet hükmüne göre, hata zannı ile sevap mecali birbirine karışıktır. Dolayısı ile insan bazan hata eder; bazan da sevap işler. Mana böyle olunca, hiç şüphe edilmeye ki, ehl-i Hak olan süvad-ı azama muvafaakat eylemek gerek. Bunlara uymak, savap alâmeti olsun. Söylenen de ne olursa olsun. Bundandır ki, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Süvad-ı Azama tabi olmalısınız..."

Şu mana dahi, mukarrerdir ki, san'atın tekmili fikirlerin katılmasına bağlıdır; bir de değişik görüşlerin serd edilmesine. İsterse:

-Nahiv ilminin banisi Sibeveyh'tir, denebilsin.

Lâkin, nahiv ilmi, son gelenlerin fikirlerinin katılması ve onlardan değişik

görüşlerin girmesi ile kemalini bulmuştur. Ona bir başka şeylerin girmesi de, onda bir başka güzellik peyda olmuştur. Hatta denebilir ki:

-Bu, bir başka çeşittir; ona tek başına başka hükümler ârız olmuştur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver... İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla..."(18/10)

★★★

492. MEKTUP

MEVZUU: Eşyayı, irfan sahibinin mevhub zatına istinad ettirmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bunu bize hidayet eyledi. Allah bize hidayet eylemeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

Onlara salât ve selâm olsun.

★★★

Bilesin ki,

Zıllın, aslına doğru sultani bir yolu vardır. İkisi arasında, saman çöpü kadar dahi bir aralık hali yoktur. Eğer ikisi arasında bir hali var ise, bu da, asıldan iraz edip kendi nefsine dönmesidir.

Zıl, ancak aslın emanetlerini taşır. Şayet onda bir vücud güzelliği ve kemali var ise, hatta tevabii de, hemen hepsi asıldan istifade yollu gelmiştir. Aslın tavassutu olmadan gelen nasibi ise, herhalde ademdir. Bu dahi, mahza hiçbir şey değildir; mücerred itibardır.

Bu zıl, aslını unuttu. Bu unutuşu da, tam manası ile cehaletinden gelmektedir. O emaneti dahi, kendi nefsi tarafından sanmaktadır; böylelikle de, emanete hıyanet etmiş olmaktadır.

Zati çirkinliğe rağmen, kendisini güzel ve kâmil sanmaktadır. Lâkin, onun nefsine ikbali olmasına, aslından irazına rağmen; aslına karşı tabii bir meyli vardır. Bu manayı, ister bilsin; ister bilmesin... Zira mahabbetin taalluk ettiği güzellik ve kemal, aslından gelmektedir; kendisinden değil. Çünkü o, ademden ve çirkinlikten başka bir şey değildir ki, kendisine mahabbet taalluk etsin. Nitekim bu mana daha önce de geçti.

Sübhan Allah'ın keremi ile, kendisinden ucüp ve enaniyet marazı zail olduğu, kendisinde bulunan cehl-i mürekkepten kurtulduğu, emanetin emanet sahibinden geldiğini itiraf ettiği, kendi nefsine ikbal yerine nefsinden iraz etmek kendisine hasıl olduğu; aslından iraz yerine de ikbale geçtiği zaman eli ile saadet ipine yapışmış olur. Asla vüsul babında dahi, kendisinde bir ümit peydah olur.

Bu babda netice mana şu ki:

Alem, vacibiyet isimlerinin ve sıfatlarının zılâli olduğuna göre; o zılâlin asılları o isimler ve sıfatlardır. Bu zılâl dahi, esma ve sıfat asılları ile kaim

olan arazlardır. Alemle bunlar arasında bir cevher yoktur ki, onunla kaim bulunsun.

-Yalancı bazan doğru söyler hükmüne göre, Mutezile'den Nizam bu sırra muttali olup demiştir ki:

-Alem, tamamı ile arazlardan ibarettir; onun kaim olacağı bir cevher yoktur.

Ne var ki, bu arazların kendi kendilerine kaim olduklarına kail olmak sureti ile hataya düşmüş ve onların kaim oldukları asıllardan yana gafil kalmıştır.

Sofiyeden Şeyh Muhyiddin b. Arabi ise, sırrı mukaddes olsun:

-Alem, biraraya gelen arazlardan ibarettir demiştir. Ve onların kıyamını, asılları olan esma ve sıfat ile değil; yüce Allah'ın zatı ile eylemiştir.

Keşke bileydim: Vücihlerden ve itibarlardan mücerred olan zat ile kıyamın manası nedir? Burada kıyamın manası, naitin men'ut ile ihtisasından başka değildir. Bu durumda ne naat vardır; ne de kıyam. Sonra kıyam dahi, taayyün eden vecihler ve itibarlar cümlesindendir. Dolayısı ile, bu mukaddes mertebe onun isbatına mana yoktur.

Alem fertleri, isimlerin ve sıfatların zılâli olduğuna göre; hiç şüphe edilmeye ki, onların vüsulü, asılları olan isimlere ve sıfatlara olacaktır. Bu durumda alem, asılların aslına ulaşsa dahi; mücerred mukaddes Zat'ta nihayet bulamaz. Onu geçmeye de gücü yetmez. Orada asalet için de yer yoktur. Zira, orada her şeyden yana bir gına vardır. Orada ne isim, ne sıfat, ne şan, ne de itibar vardır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, mukaddes Zat mertebesinden, alem için mahrumiyetten başka nasip yoktur. Orada vaslın ve ittisalin mecali yoktur.

Lâkin, Sübhan Allah'ın âdeti öyle cereyan etmiştir ki, aradan geçen uzun asırlardan ve uzun zamanlardan sonra; merhametinin ve şefkatının kemalinden, tam manası ile fenadan ve ekmel manada bekadan sonra bir devlet sahibine pek mukaddes Zat'tan bir örnek vere... Daha önce onun aslı esma ve sıfat iken, bu vergiden sonra, o örnek ile kaim olur. Daha önceki arazların nihayeti dahi burada son bulur. Onun hakkında nimet dahi tamam olur.

İşte ben burada öyle bir kelâm ediyorum ki, bunu dikkatle dinlemek gerek.

O hibe edilen zât ile kıyam, anlatılan irfan sahibine mahsus değildir. Elbette, bir araya gelen arazlardan ibaret olan alem fertlerinin kıyamı daha önce isimler ve sıfatlarla olduğu halde, şimdi o hibe edilen zata merbut kılınmıştır. Böylelikle her şey, o hibe edilen zatta kaim olmuştur.

Bir şiir:

Ne zorluğu olur yüce Allah'a;
Sığdırırsa alemi bir varlığa...

İnsan hilâfetinin sırrı burada tahakkuk etmektedir. Ki o hilâfet hakkında şu ayet-i kerime gelmiştir:

"Gerçekten ben, yerde bir halife kılacağım..."(2/30)

Ayrıca:

"Allahu Teala, Adem'i kendi sureti üzerine yarattı" manasına gelen hadis-i şerifin hakikatı dahi, vuzuha kavuşmuş olur.

Burada:

-Pek mukaddes Zat'tan bir örnek verilir, deyişim dahi, ibare meydanının darlığındandır. Halbuki, orada örnek mecali nereden olsun. Onun suretini ne zuhura getirebilir!.. Sonra orada suret mecali nasıl olsun!

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Anlatıldığı manada bir irfan sahibi, bir asırda müteaddid olmaz. O, uzun asırlardan sonra geldiğine göre, bir asırda onun müteaddid olması nasıl tasavvur edilir!.. Böyle bir devletin zuhuruna bir müddet tayin edecek olsak, onu tasdik edecek olan azdan daha azdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. Bizim için, işimizde muvaffakıyet hazırla..."(8/10)

Şunun da bilinmesi yerinde olur:

O zat ki, irfan sahibi onunla beka bulmak şerefine nail olmuştur; bu hibe edilen bir zat olup lâkeyfidir. İş bu zat, bütün vecihlerin ve itibarların ötesinde bulunmaktadır.

O zat ki, kendisine lâkeyfi manadan bir nasip gelmiştir; lâkeyfi olan mücerred zata onun için bir sultani yol vardır. O hibe edilen zat ise, o irfan sahibinin künhüdür. Künh ise, bütün vecihlerin ve itibarların ötesinden ibarettir. Bu zat dahi, bütün itibarlann ötesindedir.

Diğer alem fertlerinin künhü yoktur. Onların bütün vücudları, vecihler ve itibarlardır. İtibarların ötesinde onların zatı yoktur ki, onlara bir künh içni kail olunsun. Onların ki künhü yoktur; aslın künhünden yana nasıl nasipleri olur.

O kimse ki, künhe yolu vardır; künh odur. Künh ile vechin ne münasebeti olabilir!.. Künh, künh ile aynı hizada gibidir. Vecih ise, künhten inhiraf etmiştir; künhe nasıl ulaşabilir!.. Bu durumda, onun hareketi ve seyri ne kadar çok olur ise... o kadar künhten uzak düşer...

Bir şiir:

Ey Arabi, yüce Kâ'be'ye varmadan kalırsın;
Bu girdiğin yoldan ancak Türkistan'a varırsın...

Yukarıdaki cümlede geçen:

-Künh, künh ile aynı hizada gibidir tabiri, ibare mecalinin darlığından söylenmiştir. Yoksa, o makamda, nasıl hiza tasavvur edilebilir.

Ne var ki, hiza ıtlakı mecaz yolludur. Bu dahi, anlatılan o lâkeyfi manayı, misali keyfi surette temsil yollu anlatmak içindir:

"Rabbımız, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme."(2/286)

Şimdi dinle...

Bir araya gelen arazlardan ibaret olan, alem fertlerine o irfan sahibinin hib edilen zatı ile kıyam hasıl olduğuna göre; -ki bu daha önce de anlatıl-

dı- onlara pek mukaddes şanı yüce Zat ile dahi bir bağlantı hasıl olur. Amma bu anlatılan irfan sahibinin tavassutu ile olacaktır. Ayrıca, anlatılan mana cihetinden, onlara o mukaddes mertebeden dahi bir nasip gelir. Zira onların zatı, bu irfan sahibinin zatının aynıdır. O zatların tavassutu ile, kendilerine lâkeyfi zat ile lâkeyfi bir irtibat hasıl olmuş gibidir. Bununla beraber, onların intisabı, o irfan sahibinin tavassutu ile pek mukaddes Zatadır. Zira, hakikatta, o zat irfan sahibinin zatıdır.

Duyulmamış bir kelâmı dinle... Hemen herkesin, o pek mukaddes Zat'a bizatihi intisabı vardır. O mukaddes mertebeye dahi, lâkeyfi manada asaleten vüsulü vardır. O mukaddes mertebeden feyizleri ve bereketleri almak için de, bir istiklâli vardır. Bu durumda, vasıtalar ve tavassut araya girmez. Ancak bu tavassut ve vasıtalar, o mukaddes mertebenin dışındadır. O münezzeh mertebeye vasıl olanlardan herkese dahi; asalet yollu, istidadı kadar nasip vardır.

Bütünüyle işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

493. MEKTUP

MEVZUU: Rüya tabiri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Cemaleddin Hüseyin'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne dahi salât ve selâm. Sizlere de dualar ederim.

Pek değerli oğlunun malumu olsun ki, göndermiş olduğu mübarek mektup ulaştı.

Maddi ve manevi birliği, sıhhat ve afiyet haberini tazammun ettiğinden; ferah ve sürur verdi.

★★★

Tabirini talep ederek yazdığın rüya şöyle:

-Bir gün ben abdest alıyordum. Bana baygınlık geldi; düşmüşüm. Ruh bedenimden çıkmış gibi bir hale geldim. Ayıldığım zaman, güneş gibi parlayan bir nur gördüm. Gayet lâtif olarak beni kapladı. Tıpkı bir şahıs sevdiğini görünce, onun cemali şualannda kaybolduğu gibi. Bu durumda ondan yana ne bir nam kalır; ne de nişan.

Oğluma açık bir şekilde malum olsun ki,

İnsan, meşhur olan yedi lâtifeden mürekkeptir. Her lâtifenin de kendine has bir muamelesi vardır. Ona mahsus olan haller ve vecidler vardır.

Oğlumun halleri ve zevkleri şu anda kalb lâtifesine taalluk etmektedir; kalb lâtifesi telvinatı ile mütelevvin bulunmaktadır. Şu anda da bu kuvvetli varidat ruhunun lâtifesine gelmiş ve onu tasarrufu altına almıştır. Zira:

"Bir karyeye melikler gerince, orayı ifsad edip, aziz ehlini zelil ederler."(27/34) ayet-i kerimesindeki mana sarihtir.

İdrakin ve şuurun menşei olan ruh mağlup olunca, o zamanın hasılatı

baygınlık olur. Bu vakitte sana ait muamele dahi, ruh lâtifesine taalluk eder.

Bugünkü halkada bir nevi imdad ve muavenet vaki oldu. Yani bu nisbetin tekmili hakkında. Bunun tesiri dahi müşahede edildi. Şu da malum oldu ki, o tesir için bir vüs'at hasıl oldu... Amma henüz o, sirayet sadedindedir. Allahu Teala onun itmamını nasip eylesin.

***

Yazdığın ikinci rüyaya gelelim. Yazmışsın ki:

-Gördüm ki, süreyya yıldızı ile benat-ı naaş evimde karşılaştı.

Bu rüyanın tabiri de, birinci rüyanın tabirine uyar. Şunun için ki: Kalb nisbeti ile, ruh nisbeti bir araya gelmiştir. Yani yıldızlardan anlatılan iki kısmın karşılaşması ile... Şöyle ki:

Süreyya yıldızında yıldızların intizamı vardır; bunun için de kalbe uygun düşer. Benat-ı naaşta dahi, intişar vardır. Bu da ruha münasiptir.

İkinci rüyanın, birinci rüyadan sonra zuhura gelmesi sahihtir ve iki nisbetin içtimaına delildir. Önce zuhur etmiş olsa dahi yine sahihtir. Zira, nisbet hasıl olur amma, zuhur olmaz...

Bu durumda, sana önce o nisbetin husulü gösterilmiş; sonra da ikinci rüya ile zuhura gelmiş.

Doğruyu en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın (Allahım), **senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur."**(2/32)

***

494. MEKTUP

MEVZUU: Bazı müjdelerle, mücerret elemlerini izhar.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Said'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Evlâd-ı kiram, maddi ve manevi birlik için, tahakkuk etmiş olsunlar.

Bu seferlerde de mihnetlerde elemlerden bir şey bulamıyorum ki, aziz evlâdımın ayrılığına müsavi olsun.

Onları hatırlamaktan pek az fariğ olmaktayım.

Mün'im-i hakikiden nimetlerin vusülü, ne miktar artacak olsa, uzakta kalan sevgililerin mahabbetleri o kadar çoğalıp artmaktadır.

Yeni yeni sünuhat gün gün müsveddeye yazılmakta ve beyaza nakledilmektedir. Lâkin, onları kim anlayacak ve onlardan haz alacak ki?

Hace Muhammed Haşim, bir ganimettir. Kendisinde kelâm anlayışı istidadı da vardır. Umumi olarak lezzet almaktadır. Lâkin, bu icmi seferinde o, özrü sahih muhlislerden mihnet şiddetine düçar oldu. Refakat edenler dahi az.

Allah bize yeter; o ne güzel vekildir.

Refikler az olduğu gibi, zevkler dahi az.

"Allah kuluna yeterli değil mi?"(39/36)

Evet, yeter...

★★★

Sonra, bir gece ben, sizin ayrılık elemenizden mahzun ve müteellim iken; teheccüd namazından sonra şöyle gördüm: Siz iki kardeş, o arkadaşlardan biri ile sultan vekilinin yanına gittiniz ki; kendisine hizmette bulunasınız. Bu hizmete yarayanı ayırd etmek işi de, o vekile bırakılmış. O da, her kimi hizmete kabiliyetli görüyorsa, onu hizmete alıyor. O kabul edilenin rengini ve alâmetlerini de bir kâğıda bu arada yazıyorlar.

Bu üç kişiden ikinizin rengini yazıp hizmete aldılar. Arkadaşlardan üçüncünün rengini yazmadılar ve hizmete de almadılar.

Bu arada ben size soruyorum:

-Onun rengini neden yazmadılar?

Siz de şu cevabı veriyorsunuz:

-Renk yazma sırasında, yazan kendi yüzünü onun yüzüne yaklaştırdı; onda çokça düşündü. Sonra şöyle dedi:

-Onda siyahlık vardır.

Veya buna benzer bir lâfız kullandı. Ve yazmadı.

Sübhanellah, sizden yana kalb mutmain oldu. Şunun için ki: Sizi kabul ettiler. Lâkin, arkadaşlardan o üçüncü şahıstan yana gönül elemli kaldı. Şunun için ki: Onu kabul etmediler. Keşke onu da, sultanın hizmetine kabul etselerdi.

Akıbet hayırlıdır.

★★★

495. MEKTUP

MEVZUU: Gayr-ı ihtiyari bereketlerin askerde olduğu beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Said ve Hace Muhammed Masum Hazretlerine yazmıştır.

★★★

Keremli evlâdım birlik üzere olsunlar... (Yani manevi huzurda ve gönül birliğinde...)

İnsanlar, her zaman mihnetlerimize bakarak; bu darlıktan kurtulmamızı isterler. Amma bilmezler ki, muradın husule gelmeyişinde, ihtiyarsız olmakta, maksada ve merama nail olmamakta tatlı ve hoş belâ vardır.

Hangi nimet var ki, insanın ihtiyarı olmadan ihtiyarından çıkarılmasına, istenmeden maişetinin verilmesine, ihtiyari işleri dahi onun ihtiyarsızlığına ve onun, yıkayıcı elindeki meyit kılınmasına müsavi olur.

Hapis günlerinde, zaman zaman, bilhassa ihtiyarsız ve mustar halimde; çokça haz alırım. Hem de şaşılacak kadar. Keza garip zevk alıyorum.

Evet, feragat erbabı, belâ erbabının zevklerinden ne alabilir ki? Onun belâ güzelliğinden ne anlarlar?..

Çocuklara göre, yalnız haz tatlıdadır. O ki, acılıktan yana bol hazza nail olur, tatlıyı bir kıla satın almaz.

Bir mısra:

O kuş ki, ateş yutar, dane lezzetinden ne anlar...
Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

496. MEKTUP

MEVZUU: Bu Tarikat-ı Aliyye'nin adabı hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hafız Abdülgafur'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat görüşlerine göre itikadı düzeltip fıkıh hükümlerini de öğrenerek onların gereği ile amel ettikten sonra bir talibe yakışan odur ki, cümle vakitlerini şanı büyük Allah'ın zikrine harcaya. Şu şartla ki: Bu zikir, kâmil ve mükemmel bir şeyhten alınmış ola... Zira, nakıstan kâmil çıkmaz.

Vakitleri, zikirle mamur eylemek gerek. O kadar ki, farzların ve sünnet-i müekkedelerin edasından sonra zikirden başka bir şeyle meşgul olunmamalıdır. Hatta Kur'an-ı Kerim tilâveti ve nafile ibadetler dahi (bir zaman için) bırakılmalıdır.

Abdestli, abdestsiz, ayakta ve oturarak zikir vazifesini yapmak gerek.

Giderken, gelirken, yerken ve uyurken zikirden hali kalınmamalıdır.

Bir şiir:

Ayıkın, zikredin mahlukatın Rabbını zira;
Hem cilâ vurur kalblere hem gıdadır ruhlara...

Devamlı zikirle meşgul olunsun. O kadar ki, sine sahasında, zikri edilenden gayrı ne gam kalsın; ne de nişan... Hatta, anma yolu ile, kalbe zikri edilenden başkasının hatırası dahi gelmemelidir. Kalb, zikri edilenin gayrını unuttuğundan, onun gayrı zorla hatırlatılmaya çalışılsa dahi böyle bir şey müyesser olmamalıdır. Bu unutmak:

-Matlubun gayrı olan her şeyi unutmak demek istiyorum. Matlubun husulüne bir mukaddime ve ona vüsul için müjdecidir.

Matlubun husulü ve maksuda hakiki vusül için ne yazabilirim ki? Zira o, ötelerin de ötesindedir.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete ki, hep oralar;
Yüksek yüksek dağlar ve korkunç uçurumlar.

Pek aziz kardeş, bu dersi bitirirse, başka dersi talep edebilir.

Başarı ihsan eden Allah'tır. Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

497. MEKTUP

MEVZUU: Vakitleri muhafaza etmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

★★★

Bu tarafın halleri ve vaziyetleri hamd edilmeyi gerektirir.

Sübhan Allah'tan dilek: Selâmetiniz ve istikametinizdir.

Yüce Allah'ın dileği ile, İcmir'e vasıl olur da; bu akabelerin sıkıntısından ve şiddetli sıcağından necat hasıl olur ise, size bir mektup yazar, sizi isterim. Allahu Teala dilerse...

★★★

Gönül birliği içinde olmalı ve tamamı ile himmeti, şanı büyük Mevlha'nın razı olduğu şeylere harcamalısınız.

Vakitleri boşa harcamaktan sakınmak gerek.

Nefsin hazzını vermeye çalışmak, ehil ayal ile ünsiyete dalıp kalmak önemli işlere kesiklik getirir. Bunlardan, mahrumiyet ve nedamet dışında bir şey hasıl olmaz. Nedamet ise, bir şey hasıl etmez.

Bu sohbeti ganimet bilmelisiniz.

Vakitleri de, işlerin en önemlilerine harcamalısınız.

"Elçinin vazifesi, ancak tebliğdir..."(24/44)

★★★

Size ders ders yazdığım maarife dikkat ediniz; onları boşa gidermeyesiniz. Ciddi ve ihtimamla onlan mütalaaya çalışınız. Herhalde onların gizliliklerinden size birer pencere açılacaktır. O zaman, saadet sermayenizi bulmuş olursunuz.

Sizin için müjdeli bir haber buldum; bir mektuba yazdım. Hace Muhammed Haşim'e de verdim; onu size ulaştıracaktır.

Ümittir ki, Sübhan Allah keremi ile sizi zay etmez; makbul kılar. Ne de olsa, çekinmeli ve sakınmalısınız.

Vakitleri oyuna ve oyalanmaya harcamaktan çokça sakınınız; bu durumda sohbetin de tesiri kalmaz.

Hazret-i Sübhan Hakka iltica ve tazarru üzere olunuz.

Ehl-i hukuk ile zaruret miktarı karışık durunuz ve gönüllerini alınız.

Cemaat-ı mesture ile vaaz ve nasihat ederek geçininiz. Onlar hakkında, emr-i maruf ve nehy-i münker vazifesinde cimrilik etmeyiniz.

Bütün ehl-i beyti; namaza, salâha ve şeriat hükümlerini yerine getirmeye teşvik ediniz. Zira siz, muhafazanız altında olanlardan sorumlusunuz.

Allahu Teala, size ilim ihsan eylesin. Bu ilimle de, amel etmeye muvaffak eylemesini ve istikamet üzere kılmasını o yace zat'tan dileriz.

Amin!..

★★★

498. MEKTUP

MEVZUU: Harika hallerin zuhurunun çokluğu ve azlığı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Derviş Habib Hadim'e yazmıştır.

★★★

Bilesin ki,

Fuzuli mübahları irtikâb etmek, harika kerametlerin azalmasına sebeptir. Bilhassa bu fuzuli şeyler, şüpheliler haddine ulaşacak olur ise... Oradan dahi haram sınırlarına ulaşır ise... Bu durumda, keramet nerede!.. Ha-

rikaların zuhuru nerede!..

Her ne miktar mübahlara mübaşeret çemberi daralır ise, onunla zaruri miktar iktifa edilir ise, keşif, keramet mecali o miktar geniş olur. Harika hallerin zuhuru dahi o miktar açık vazıh olur.

Harika hallerin zuhuru, nübüvvet şartlarından olup, velâyet şartlarından değildir. Zira, nübüvvet izahı vaciptir; velâyet izhan değil. Hatta, bu velâyet mertebesinde gizlilik ve saklılık evlâdır. Çünkü, nübüvvette halkı davet vardır.

Bu manadan olarak şu husus malumdur ki:

Davet için izhar lâzımdır.

Yakınlık için de, kapamak münasip olur.

Bir veliden çokça harika hallerin zuhur etmesi; kendisinden zuhur eden harika hallerin benzeri zuhur etmeyen başka velilerden daha faziletli olduğuna delâlet etmez. O kadar ki, kendisinden asla harika bir keramet zuhur etmeyen bir veli, kendilerinden çokça harika kerametler zuhur eden velilerden çok daha faziletlidir.

Nitekim üstte anlatılan manayı Şüyhü'ş-Şüyuh AVARİF nam kitabında tahkik etmiştir.

Harika hallerin çok veya az zuhuru, nübüvvet şartı olmasına rağmen; daha faziletli olma mucibi olmayınca, velâyette daha faziletli olma mucibi nasıl olabilir? Halbuki harika hallerin zuhuru onda şart da değildir.

Zannım o ki, enbiyanın riyazetlerinden, mücahedelerinden ve nefislerini mübah işlemek için tazyik etmelerinden asıl maksat; kendilerine vacip olan nübüvvetleri için şart olan harika hallerin zuhurunu tahsildir. Yüce Sultan kurb-u ilâhi derecelerine vüsul değildir. Onlara salât ve selâm olsun.

Zira peygamberler seçilmiş zatlardır. Mahabbet cezbesinin zinciri azar azar onları çeker ve şanı büyük Allah'ın yakınlığına ulaştırır. Hem de, kendilerinden gelen bir meşakkat olmadan.

O yolda ki, yüce Sultan Allah'ın yakınlık derecelerine vuslat için riyazete ve mücahedeye ihtiyaç duyulur; bu yol, inabe ve irade yolu olup müridlere göre bir yoldur. İçtiba yolu ise, murat olanların yoludur.

Müridler, meşakkat ve mihnetle ayakları ile giderler.

Muratlar, izaz ikram ile menzil-i maksuda alınıp taşınırlar. Kendilerinden gelen hiçbir mihnet olmadan, büyük dereceler ulaştırırlar.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, riyazet ve mücahedeler, inabe v e irade yolunun şartları arasındadır. Amma bunlar, içtiba yolunun şartları arasında değildir. Bununla beraber faydadan hali de değildir. Meselâ bir kimseye, parça parça taşınarak götürülme işi hasıl olunca, bu arada kendisinden de, bir miktar gayret olur ise, hiç şüphe edilmeye ki, bunun gidişi, kendisinden hiçbir çaba çıkmayandan daha çabuk olur. İsterse, zaman zaman tek başın çekilmek, iki taraflı çekilme işinden daha kuvvetli ve daha faydalı olduğu caiz olsun.

Hulâsa, içtiba yolunda, sa'y (çaba harcamak, çalışmak) kemalli mana-

da vüsul için şart değildir. Tıpkı vüsulün kendisine şart olmadığı gibi.

Evet, bunda fayda ihtimali, bazı mahallerde olsa dahi vardır.

Rizayetlerin faydaları, mücahedelerin menfaatları ki, bunlar mübah işlerin zaruri olanları ile yetinmektir; içtiba erbabı için, anlatılan mana dışında dahi çoktur. Meselâ cihad-ı ekberin devamı, dünya telvinatından batın tahareti ve nezafeti gibi. Zira, her ne ki, zaruri sayılır; dünya işlerine dahil değildir. Her ne ki, fuzulidir; o da dünyaya dahildir.

Riyazette ve zaruri olan işlerle yetinmekte bir başka fayda odur ki, uhrevi olan muhasebe ve muahaze az olur. Bu da derecelerin yükselmesine bir sebeptir. Zira, ahiret sürurú, dünya mihnetinin katına göre olacaktır.

İş bu manadan; enbiyanın riyazetleri ve mücahedeleri için, anlatılan vecihler dışında bir başka vecihler zahir oldu.

Şu da vuzuha kavuştu ki, riyazet ve zaruri olanlarla yetinmek, her ne kadar içtiba yolunda şart değilse de, haddizatında beğenilir ve güzel olur. Hatta anlatılan faydalara nazaran, zaruri ve lâzımdır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakıyet hazırla..."(18/10)

★★★

499. MEKTUP

MEVZUU: Hazret-i Şeyhimizin (yani: İmam-ı Rabbani Hazretlerinin) murad ve mürid olduğu sırlarının beyanı...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Salih Külabi'ye yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm olsun.

Ben, Allah'ın müridiyim; Allah'ın muradıyım.

Müridlik silsilem dahi, arada vasıta olmadan, yüce Allah'a muttasıldır.

Elim, yüce Allah'ın eli yerine naib-i menabdır.

Yine müridliğim, çok vasıtalarla Allah'ın esulü Muhammed'e ulaşmaktadır. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Onunla aramda:

a) Nakşibendiye Tarikatında, yirmi bir (21) aracı vardır.

b) Kadiriye Tarikatında yirmi beş (25) aracı vardır.

c) Çeştiye Tarikatında, yirmi yedi (27) aracı vardır.

Daha önce de anlatıldığı gibi, Allahu Teala ile müridliğim hiçbir vasıta (aracı) kabul etmez.

Ben, Allah'ın Resulü Muhammed'in müridiyim. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin. Onun izinde giderek, ikimiz bir mürşidde de birleşmekteyiz.

Ben, bu devlet sofrasının her ne kadar tufeylisi isem de, oraya davetsiz gelmedim.

Ben, her ne kadar tabi isem de, lâkin asaletten hali değilim.

Ben her ne kadar ümmet isem de, bu devlette ortağım. Amma, müsavat davasının kaim olduğu bir ortaklıkla değil. Zira, böyle bir iddia küfür-

dür. Elbet bu, bir hadim ve mahdum (hizmet eden ve hizmet edilen) ortaklığıdır. Talep edilmedikçe, bu devlet sofrasında hazır olmam; davet edilmedikçe, o devlete elimi uzatmam.

Ben, her ne kadar Üveysi isem de, lâkin benim hazır nazır mürebbim vardır.

Nakşibendiye tarikatında şeyhim her ne kadar Abdülbaki ise, -Allah ondan razı olsun- lâkin terbiyeme tekeffül eden o şanı yüce nimeti bol Baki'dir.

Ben, fazi ile büyüdüm; içtiba yolundan götürüldüm.

Silsilem, Rahmani silsile olup ben, Abdürrahman'ım, Rabbım da Rahman'dır. Onun şanı büyük insahı her şeye şamildir.

Tarikatım, Tarikat-ı Sübhaniyedir. Zira ben, tenzih yolundan gittim. Pek mukaddes Zat'tan başka ne isim, ne de sıfat istedim.

Bu Sübhani olmak, Beyazıt-ı Bistami'nin kail olduğu Sübhani manasına değildir. Bununla onun hiçbir münasebeti yoktur. Zira o, enfüs dairesinden halâs manasıdır. Bu ise, enfüsün ve afakın ötesindedir. O, tenzih libası giyen bir teşbihtir. Bu ise, bir tenzih olup kendisine teşbih tozu bulaşmamıştır. O, sekr menbaından fışkırmaktadır; bu ise, sahiv kaynağından çıkmaktadır.

O merhametliler merhametlisi, hakkımda terbiye sebeplerini MA'DAN veya MA'DAT (MA'DAN ve MA'DAT: Değişk nüshalarda her iki lâfız da vardır. Biri başka vurulmak, diğeri de, dıştan görülen düşman cephe hareketleri manısına alınabilir.) dışında bir şey kalmadı. Terbiyemde yapıcı bir sebep olarak, o yüce mukaddes Zat fazlından ve ihtimamından başkası olmadı. Kereminin kemalindendir ki, terbiyeme, başkasının fiiline karışma cevazı olmaz.

Bu manada, başkasına teveccüh etmem de caiz değildir. Dolayısı ile ben, o şanı yüce İlâh'ın terbiyesinde olmuşum; namütenahi fazlı ve keremi ile seçilmişim.

Bir mısra:

Ne zorluğu bir işte, olunca keremlilerle...

Zü'l-celâl ve'l-İkram Allah'a hamd ü şükürler olsun. Baştan sona kadar salât, selâm ve tahiyyet dahi onun Resulüne olsun.

★★★

500. MEKTUP

MEVZUU: a) Hilal'in hullet sırları.

b) Tahayyün-ü vücudi isbatı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Alimertebe Hace Muhammed Said'e yazmıştır. Allahu Teala, ona selâmet ihsan eylesin.

★★★

Sübhan Hak, asaleten Hazret-i İbrahim'e (as) mahsus olan hullet devleti ile bir kulu şerefyab eylerse; yine onu Velâyet-i İbrahimiye ile mümtaz kılarsa, onu kendisine nedim ve enis eyler. Bu arada hulletin levazimi olan

ünsiyet ve ülfet nisbeti gelir. Levazimi ünsiyet ve ülfet olan hullet de hasıl olur ise, hallin yaramaz huyları, uygunsuz vasıfları nazardan kalkar.

Zira, nazarda bir çirkinlik olsa, nefrete, ülfetsizliğe sebep olur. Böyle bir şey dahi, bütünüyle ülfet olan hullet makamına münafidir.

★★★

Yukarıda anlatılan manaya göre, şöyle bir soru sorulabilir:

-Halil vasıflarında bulunan çirkinliğin nazardan kalkması, mecaz mertebede zahirdir. Zira, caizdir ki, o yerdeki hullet nisbeti, ağır basa ve halilin vasıflarındaki çirkinliği kapata. Amma, eşyayı olduğu gibi bilmek makamı olan hakikat mertebesinde böyle bir şey caiz değildir. Orada, hullet nisbetinin mağlubu çirkinlik, çirkinlik dışında zahir olamaz.

Bunun için şöyle derim:

-Her çirkinlikte, güzellikten yana bir yüz vardır. Mümkündür ki; o çirkin güzel yüze göre, güzel görüle ve öyle hüküm verile... Yani güzelliğine.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, o çirkine mutlak bir güzellik arız olmasa dahi; onun güzel yüzü şanı yüce Mevlâ için manzur ve melhuz olduğundan:

"Allah hizbi galib olanlardır..."(5/56) mana hükmüne göre, sair çirkin yüzlerine karşı üstün gelir. Onların hepsini kendi rengine getirir ve güzelleştirir. Bu manada şu ayet-i kerime açıktır:

"Allah, işte bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir..."(25/70)

★★★

Bilesin ki,

Allahu Teala seni, doğru yola irşad eylesin.

Hulletle, mahabbet nisbeti arasında, umumi ve hususi mana vardır.

Hullet umumi manada olup mahabbet onun kâmil bir ferde tahsisidir.

Ünsün ve ülfetin ifatı o mahabbettir ki, tam bir düşkünlüğe sebep olur; kararsızlık ve yerinde duramamazlık getirir.

Hullete gelince, tamamı ile üns, ülfet ve istirahattır.

Mahabbet ise, o hullete arız olan bir başka keyfiyettir. Sair hullet fertlerinden de mümtaz kılar. Böylece o, bir başka cins gibi olur. Sair hullet fertlerinden mümtaz kılan hususiyet şunlardır: Hüzün ve elem...

Hulletin kendisi, maişet içi bir maişet, ferah için bir ferah, üns içi bir ünstür. Herhalde bu manadan olacak ki; Sübhan Hak, Halil'inin ecrini, mihnetler yeri olan dünyada iken verdi. Keza ahirette de... Şöyle buyurdu:

"Onun ecrini dünyada verdik; ahirette dahi o salihlerdendir."(29/27)

Mahabbet hüznün ve elemin menşei olduğuna göre; kimde ki mahabbet ağır basar; ondaki elem ve hüzün pek ziyade olur. Bu manadan olarak anlatıldı ki:

-Resulullah (sav) Efendimizin hüznü devamlı idi.

Yine bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bana edilen eziyet, hiçbir peygambere edilmemiştir."

Çünkü, mahabbet husulünde, insan fertlerinin kâmili, Resulullah (sav) Efendimiz idi. Yine Resulullah (sav) Efendimiz MAHBUB idi. Lâkin, orada

mahabbet nisbeti hasıl olduğundan; MAHBUB, MUHİBB gibi hayran ve dalgın oldu.

Bir kudsi hadiste şöyle buyuruldu:

"Dikkat ediniz, ebranın bana şevki arttı. Ama, benim onlara şevkim daha şiddetlidir."

Üstteki manadan ötürü, yine meşhur sual burada sorulabilir ki, şudur:

-Şevk, yitirilen bir şeyedir. Halbuki, Sübhan Hakka göre yitirilmiş bir şey yoktur. Bu durumda, ondaki şevk nedir? En şiddetli şevk ne oluyor?

Bunun cevabı şudur:

Mahabbet kemalinin iktizası, ikiliğin kalkması ve muhibb ile mahbubun ittihadıdır. Böyle bir mana olmayınca, şevk mevcuttur. İttihad temennisi, mahbub canibinde olduğuna göre; herhalde muhibb, mahbubun visali ile kanaat edecektir. Zaruri olarak, mahbub tarafından dahi şevk ziyade olacaktır. Hüznün devamı ise, habibin sıfatından sayılacaktır.

Burada bir başka soru da şöyle olabilir:

-Sübhan Hak, bütün işlere kadirdir. Her dilediği kendisine müyesser olur. Onun hakkında, kaybolan bir şey yoktur ki; şevk tahakkuk etsin.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Yüce Allah'ın iradesi ve muradı dışında bir şeyi temenni; onun iradesine ters düşmez. Lâkin şu caiz olur ki, bir işin temennisi buluna; amma, onun husulü için irade olmaya. Onun vücudu dahi murad olmaya.

Bir mısra:

Aşkta öyle işler olur ki, hayretten öte...

Bazan da, aşkta mücerred matlub elem için olur. Vasıl olmak asla düşünülmez. Belki de, vuslat istenir amma mahbub ile ittisalden kaçılır. Bu kısım, aşkınc innetleri kısmındandır. Hatta, aşkın güzellikleri arasındadır. Tatmayan bilmez.

★★★

Biz, yine esas kelâma dönelim ve sözümüze devam edelim:

-Hullet, cidden yüce bir makamdır. Bereketi de çoktur.

Her kimde ki, mecaz aleminde bir başkası ile uns, ülfet, sükunet ve itminan vardır; bütün bunlar, hullet makamının zılâlindendir. Kezalik, bütün haz, lezzet, güzel suret ve hoş mazharlarla itminan hullet makamından neş'et etmektedir.

Mahabbet bir başka şeydir. Onda bir başka keyfiyet vardır.

Arada bir hullet, üns ve lüfet olmayınca; terkib edilen bir şey asla bulunmaz. Bir parça, diğer parça ile inzimam etmez. Bilhassa aralarında tezad olunca... Hatta vücud, mahiyet ile de imzimam etmez. O kadar ki, alemden hiçbir şey, Vacib Taala'nın icadı altına girmez.

İcad zincirini harekete getiren, eşyanın vücuduna sebep olan o mahabbettir ki; şu kudsi hadiste anlatılmıştır:

"Bilinmemi sevdim; halkı da bilinmem için yarattım."

Ve mahabbet, daha önce de anlatıldığı gibi, hulletten ayrılan bir kâmil ferttir.

Hullet olmasaydı; eşyadan hiçbir şey, vücud bulmazdı. Bir şey, bir şeyle birleşmezdi. İki şey arasında ülfet olmazdı.

Alemin nizamı ve vücudu, her ikisi de, hullete bağlıdır. Eğer hullet olmasaydı; nizam da vücud gibi yok olurdu.

Hullet, hem mucid canibinde, hem de mevcud canibinde icadın aslıdır (yani var eden ve var olan).

O şey ki, mümkini Rahman'ın kabulüne ünsiyetli kılıp onu icad bağına getirmiş; o şey hullettir. Hatta ademin dahi, halvethanesinde rahat etmesi, hullet devleti iledir; hiçbir şey olmamak ünsiyettedir; hatta nakzedeni ile ülfet ve ünsiyet üzeredir. Bu manadandır ki, onun kemalâtına ayna oldu; mümkinatın vücuduna dahi bir vasıtadır.

Hullet, tüm eşyanın en bereketlisidir. Onun bereketleri dahi, mevcuda ve mahduma şamildir.

★★★

Şimdi, hullet makamının maarifini ve dekaikini ve bereketlerinin umumi olduğunu bildin. Keza bildin ki, hullet makamı, asaleten Hazret-i İbrahim'e (as) mahsustur; onun velâyeti daha, Velâyet-i İbrahimiye'dir.

Bundan sonra bilmiş olasın ki,

Bu Fakir'e o maarifin bereketleri tavassutu ile şu mana zahir oldu: Taayyün-ü evvel, vücud makamında, yüce mukaddes Hazret-i Zat'ın taayyünüdür. Bu taayyün-ü evvel dahi, Hazret-i Halil'in terbiyesine gelmektedir. Bu manadan olarak, o herkesin imamı oldu. Allahu Teala dahi şu hitabı yaptı:

"Seni insanlara imam kılacağım..."(2/124)

Seyyidü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimiz dahi, tam olarak ona mutabaatla memur olmuştur. Hangi peygamber ki, ondan sonra gelmiştir; o dahi, ona mütabaat emrini almıştır.

Sair taayyünat dahi, bu taayyün-ü vücudi taayyünün zımnına derc edilmiştir. O, ister ilmi cümeli taayyün olsun; isterse tafsili...

Şu da mümkündür ki, Resulullah (sav) Efendimizin Hazret-i İbrahim'i (as) babalıkla zikretmiş ola; sair peygamberleri dahi, kardeşlikle anlatmış ola... Onların hepsine salât ve selâm olsun. Eğer onları, nübüvvet veya bünüvvet (peygamberlik veya oğullak) ile yad etmiş olsaydı yine de caiz olurdu. Zira onların taayyünleri, onun ilmi cümeli taayyününde münderiçtir. Bu manayı da anlatmışlardır.

Resulullah (sav) Efendimizin okuduğu, eserlerde gelen şu cümleye gelince:

"İbrahim'e salât eylediğim gibi..."

Mümkündür ki, şu cihetten ola: Yüce mukaddes Hazret-i Zat'a vüsul, taayyün-ü vücudi olan taayyün-ü evvel tavassutu olmadan, Velâyet-i İbrahimiye kemalâtını itmam etmeden dahi müyesser olmaya. Zira o, bu mukaddes mertebe için ilk akabedir. Yine o, gayb gaybıne dahi ayna olmuştur. Batınların batınını dahi, zuhur meydanına getirmiştir. Mana böyle olunca, herkese onun tavassutu lâzımdır.

Allahu Taala'nın Hateme'l-enbiya Resulullah (sav) Efendimize onun mütabaatını emretmesi ise, ona tebaiyetle velâyetine ermesi içindir. Sonra da, şanı yüce Hakkın zatına sevinerek ulaşacaktır.

★★★

Yukanda anlatılan manaya bakılarak, şöyle bir soru sorulabilir:

-Üstteki beyandan lâzım gelir ki, İbrahim (as) Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizden daha faziletli ola... Halbuki, icma karan ile, Resulullah (sav) Efendimiz bütününden daha faziletlidir.

Ayrıca, şu da lâzım gelir ki, Zati tecelli, asaleten Hazret-i Halil İbrahim'in nasibi ola... Başkasına da ona tebaiyetle gele... Halbuki, sofiyenin en büyükleri katında; zati tecelli, asaleten Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Diğerlerine de bu tecelli onun tebaiyeti ile gelir.

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

-Zata vasıl olmak, yüce mukaddes Zat tecellisi gibi iki kısımdır:

a) Nazar itibarı ile,

b) Kıdem itibarı ile.

Bunun daha açık manası şudur ki:

Vasıl olan ya nazardır. Yahut da kendi nefsine nazar edendir. Bu nazari vüsul, asaleten Halil'in nasibidir. Ona selâm.

Zira, taayyünlerin Hazret-i Zat'a en yakını taayyün-ü evveldir. Bu dahi, onun terbiyesine gelir. (Yani Hazret-i İbrahim'in... Ona selâm) Bu mana daha önce de anlatıldı. Bu taayyüne ulaşılmadıkça, nazar daha ötesine geçmez.

Kademi vüsul ise, asaleten Habib'in nasibidir. Çünkü o, Rabbü'l-alemin'in mahbubudur. Bu vüsul, mahbubları öyle bir mahalle ulaştınr ki, haliller oraya varmaktan yana acizdirler. Meğer ki oraya, mahbub tebaiyeti ile gideler.

Halil'e uygun düşen odur ki, nazarı, Reisü'l-mahbubin olan zatın ulaştığı makama ulaşa... Ona ve âline salât ve selâm. Yolda dahi kusurlu olmaya.

Hulâsa, zat tecellisi, bir yüzden Halil'e (as) mahsus olup başkası ona tabidir; bir başka yüzden de Hatemü'r-rüsül'e (sa) mahsus olup başkası ona tabidir.

İkinci yüz, daha kuvvetli ve yakınlık mertebelerine daha fazla dahil olduğundan; zati tecelli münasebeti Hatemü'r-rüsül'de daha çok ve daha ziyadedir. Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz, zaruri olarak, Halilden ve diğer enbiyadan daha faziletli bulunmaktadır. Külli manada fazilet, enbiya arasında Habib'in ve Halil'in nasibidir. İsterse biri, diğerinden daha faziletli bulunsun. Onlara salât ve selâm olsun.

Resulullah (sav) Efendimiz, mahbubların reisi olduğu gibi; Musa (as) dahi muhiblerin reisi olunca, kendisi için:

"İnsan, sevdiği ile beraberdir" mana hükmüne göre, zaruri olarak, Hazret-i Zat ile maiyet vardır ki; başkasına yoktur. Yine onun, Hazret-i Zat'tan bir derecesi vardır ki; buna başkasının girmesi yoktur. Bütün bun-

lar, ancak mahabbeti vasıtası ile olmuştur. Lâkin, bu fazilet cüz'i manaya racidir. onun için şöyle demek mümkündür:

-Her birinin muadilidir.

Zira, enbiyadan büyük bir cemaat, bu makamda ona tabidirler. Bununla beraber külli manada fazilet, Habib'in ve Halil'in nasibidir. İsterse, biri diğerine tabi olsun. Onlara salât ve selâm. Şöyle ki:

Nazari vüsulda Halil asıldır; Habib dahi, bu manada ona tabidir. Kademi vüsulda dahi, anlatılanın aksi variddir.

Hatıra şöyle geldi: Hazret-i Kelim'e mahsus olan kemalât ve faziletler üzerine ayrıca bir sayfa yazayım inşaallah. Resulullah (sav) Efendimiz ve ona salât-ü selâm olsun.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Enbiya, nebilerden birinin tavassutu ile yüce mukaddes Hazret-i Zat'a vâsıl oldukları zaman, o nebi, Hazret-i Zat ile o enbiya arasında hail olmaz. Elbette onların, asaleten Hazret-i Zat'tan nasipleri vardır.

Bu babda netice mana şu ki: Bunların o dereceye ulaşmaları, o nebinin tebaiyetine bağlıdır.

Amma bir nebinin tavassutu ile, ümmetinin vuslatı böyle değildir. Bu durumda o nebi, arada haildir. Meğer ki, ümmet fertlerinden öyle bir ferd ola ki; asaleten Hazret-i Zat'tan nasibi .buluna. Bu durumda, arada hail olma durumu yoktur; amma tebaiyet mevcuttur. Böylesi de azdır; hatta azdan da azdır.

Üstte anlatılan manadan sonra, şöyle bir soru çıkabilir:

-Bu takdirde, ümmetten bu ferd ile sair enbiya arasında ne fark vardır. Zira, her ikisinin de, hali yoktur amma tebaiyet mevcuttur.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Ümmetten bu ferdin tebaiyeti teşri itibarı iledir. O, bir nebinin şeriatına tabi olmadıkça, vasıl olamaz.

Enbiyada tebaiyet iki itibara göredir. Şöyle ki:

a) Evvelâ ve bizzat, metbu olan nebinin o dereceye ulaşmasıdır.

b) İkinci ve arazla ondan başkasının vüsulü.

Davetten matlub olan, o mahbub zattır. Ondan başkası, onun tataffülü ile çağrılır ve onun teabiyeti ile talep olunur. Lâkin, onların hepsi tek sofrada otururlar; nimetlerde ve lezzetlerde değişik derecelerine göre verilirler. Ümmetler ise, onlardan artanı ve fazla kalanı yerler. Meğer ki, onların fertleri arasından bir hususiyeti olan ferd ola... Yani şanı büyük Allah'ın keremi ile... O zaman, büyüklerin meclisinde oturabilir. Bu mana, daha önce de anlatıldı.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilerle...

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, ümmet ümmettir; nebi de nebi. İsterse o ümmete, son derece üstünlük ve gayet yücelik hasıl olsun. Yine de, enbiyadan birinin kademine varamaz. Allahu Teala şöyle buyurdu:

"And olsun, bizim mürselin (resuller-peygamberler) **kullarımıza geçen sözlerimiz vardır.**(37/171)

Muhakkak onlar, mansur olacaklardır.(37/172)

Muhakkak ordumuz galip gelecektir."(37/173)

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Resulullah (sav) Efendimize mütabaat etmesi için emredilen MİLLET-İ İBRAHİM'den murad nedir? Resulullah (sav) Efendimizin şeriatı müstakli olduğu halde, tebaiyet emri ne oluyor?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Şeriatın istiklâli ile tebaiyet arasında bir menfi durum yoktur. Şöyle ki:

Resulullah (sav) Efendimiz, şeriatı müstakil olarak alması caiz iken, işlerden bir işin husulü için, Halil'e mütabaatle memur olabilir. Şunun için ki: O iş, mütabaatı ile emrolunan metbu zatın hususiyeti arasında sayılır. Ve o işin husulü dahi, bu mütabaata bağlıdır. Şunun gibi ki: Bir şahıs, farzlardan bir farzı eda ederken, mütabaatı niyetine alır ve der ki:

-Bu farzı, Resulullah (sav) Efendimize de eda etmişti. Ben de aynı şekilde ona eda ediyorum.

Böyle olunca, farzı eda sevabı dışında, mütabaat sevabına da nail olur. Ayrıca, kendisine Resulullah (sav) Efendimizle münasebet de hasıl olur ve onun bereketlerinden de istifade eder.

Şu da bir araştırma konusudur ki:

-Mütabaat-ı millet... (şeriat-din-yol-edeb-erkân) manasından murad, milletin bütününe mi, yoksa bazısına mıdır? Şayet milletin tamamına tabi olmak murad ise, bazı hükümlerin neshedilmiş olmasına rağmen, nasıl tamamına mütabaat tasavvur edilebilir? Şayet bazısına mütabaat ise, bu da, karışık olmaktan hali değildir.

Bunu da tefsir uleması halletmiştir. Oraya müracaat etmek yerinde olur. Zira bu, zahir uleması ilimlerinden olup sofiye ilimleri ile münasebeti azdır.

Sübhanellah...

O maarif ki, benden zuhura gelmektedir; onlarıın garabeti sebebi ile ebna-i cins benden kaçar durumuna gelmişlerdir. Mahrumlar dahi, buğuz makamına girip mahrum kalmaktadırlar.

O maarifin husulünde, benim ne gibi bir ihtiyarım var ki?.. Onları izhar etmekte benim ne garazım olabilir?..

★★★

Şunu bildin ki,

Taayyün-ü evvel, taayyün-ü vücudi olup, Halil'in terbiyesine gelen rabbıdır; keza onun taayyün mebdeidir. Resulullah (sav) Efendimize ve ona salât ve selâm.

-Taayyün'ü vücudi demeye geldiini, bin senelik bir müddet içinde hiç kimse duymamıştır. Keza Halil'in dahi, terbiyesine gelen rabbı olduğunu, Resulullah Efendimize ve ona salât ve selâm.

Bu ibareler ve ıstılahlar, mütekaddimin arasında bilinen şeyler değildir.

Onlar katında, taayyünün ve tenezzülün mecali de yoktu.

Müteahhirin katında mukarrer mana ise, -ki onlar, bu gibi cümleleri aralarında alışılmış hale getirdiler- bu taayyün-ü evvel;

-İlmi taayyündür...

Ve Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin terbiyesine gelen rabbıdır. Ona salât ve selâm olsun.

Halbuki bugün, bir şahıstan, üstte anlatılanın hilâfı zahir olmuştur. Bunu tahayyül etmek gerek. Başına neler gelecektir, ne gibi taanlara ve ayıplamalara uğrayacaktır?..

Sanırlar ki o, Halil'i, Habib'den daha faziletli kılmaktadır ve Habib,i Halil'den bir cüz eylemektedir. Bunların sebebi dahi onun:

-Sair taayyünatı, taayyün-ü evvelde diyebilip öyle itikad etmesidir.

Halbukii, onların bu tevehhümünün def'i daha önce geçti. Yeterli cevap dahi verildi. Amma bilinmez. Onlar o tevehhümün def'i zımnında söylenenlerle yetinecekler mi? O şifalı cevapla şifa bulacaklar mı? Yoksa bunlar olmayacak mı?

Ne yapabiliriz ki? Cehlin, inadın ve taasubun ilâcı yoktur. Meğer, Mukallibü'l-kulub olan yüce Allah kudret-i kâmilesi ile onların kalblerini döndüre ve hakkı dinlemeye onları kabiliyetli kıla.

★★★

Yerinde olur ki, Hazret-i Halil'in şanı idrak edile. Zira Sübhan Hak:

"İttiba et..."(16/123) emrini, onun hakkında Habibine vermiştir.

Tabi ile metlubun münasebetleri ne olabilir ki!.. Lâkin, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin nasibi mahbubiyet olduğundan; bütün faziletlere ve yakınlık mertebelerine üstün geldi. Kıdem itibarı ile, Resulullah (sav) Efendimizi hepsinden ileri eyledi. Mahbubiyet nisbetlerinden bir nisbete; yakınlık mertebelerinden bin tanesi bile müsavi gelmez. Kaldı ki, MUHİBB, MAHBUBUNU kendisinden daha daha kıymetli bilmektedir. Başkasının bununla ortaklık davası mecali nereden olsun?

★★★

Burada bir soru sorulabilir:

-Risalelerinde yazdın ki:

-Halil'in terbiyesine gelen de ilim şanıdır; nitekim Habib'in terbiyesine gelen dahi budur. Ancak ikisi arasındaki fark odur ki, buradaki tafsil ola; öbür taraftaki de icmal... Her ikisine de salât ve selâm olsun.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Üstte anlatılan marifet, hullet velâyetinin hakikatına vasıl olmadan evveldi. Amma bu velâyetin hakikatı ile tahakkuk ettikten sonra, muamele olduğu gibi zuhur etti. O marifet, bu hakikatın zıllına mütaallik gibi oldu.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Bu beyandan da vuzuha kavuştu ki, vücudi, zatın aynı değildir. Ancak, bir taayyün olabilir ki, sair yüce mukaddes Zat taayyünlerinden daha ileridir. Her kim, zat ile vücudun aynı olduğuna kail olur ise, tayyünü lâtaay-

yün zannetmiş olur. Zatın başkasını dahi zat bilmiş olur.

-Başka (gayrı) sözü üzerinde münakaşadan bir şey hasıl olmaz. Zira o, ibare meydanının darlığından gelmiştir.

★★★

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Senin bulduğun vücudi taayyün-ü evvelin başkalarının bulduğu ilmi cümeli taayyün-ü evvel ile nisbeti nedir? Bu iki taayyün arasında da bir başka taayyün var mıdır, yok mudur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Vücudi taayyün, ilmi taayyünün üstündedir.

Bazılarının:

-İlmi taayyünün üstünde lâtaayyün ve Hazret-i Zat vardır, dedikleri işte bu vücudi taayyündür. Onun zatında aynı bulup zat için vücudun ayniyetine hükmetmişlerdir.

Anlatılan iki taayyün arasından hayat şanı vardır ki, bütün şuunattan kıdemlidir. Bundan sonra, icmal ve tafsil olarak ilim şanı gelir ki; ona tabidir. Lâkin, bu orta taayyün, nazarda bir mazhariyet zuhura getirmez. Halbuki Hazret-i Zat ile onun münasebeti hepsinden ziyadedir. Zati istiğna dahi, cidden onda açıktır. Bilinen mana da şudur ki: Zati istiğna dahi, cidden onda açıktır. Bilinen mana da şudur ki: Onun feyizleri ve bereketleri, bilhassa ruhanilere feyiz yollu gelmektedir.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Seni tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak sen, Alim Hakim'sin..."(2/32)

★★★

BİR TENBİH

Yukarıda şöyle geçmişti:

-Nazari vüsul, asaleten Halil'in nasibidir; kademi vüsul ise, Habib'in nasibidir.

Her ikisine de salât ve selâm olsun.

Üstte anlatılan cümledeki mana şu demeye gelmez:

-Orada şühud ve müşahede vardır; ya da orada bir kıdem mecali vardır.

Çünkü orada, kadem yeri şöyle dursun; bir kıl payı bile yoktur. O, öyle bir vüsuldür ki, keyfiyeti meçhuldür. Şayet misali surette nazar resmedilse, vüsuli nazar olur; kademi olarak resmedilse kademi olur. Ancak, kadem ve nazar her ikisi de o şanı yüce Zat'ta hayran ve şaşkındır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm olsun.

★★★

501. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeyh Ruzbehan Bakli'nin kelâmına şerh.

b) Tevhid-i vücudinin bazı inceliklerini beyan.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı İsmail Ferid Abadi'ye

yazmıştır.

★★★

Veli Şeyh Ruzbehan Bakli, sofiye galatlarını ve başka galatı beyan ederken demiştir ki:

-Onlar derler:

-Hepsi odur.

Böylelikle de, bütün meydana gelen müteferrik cüz'iyatı o tek zat olarak murad ederler. Onların bazısı dahi, bazısına remz ile der ki:

-Biz ancak oyuz.

Böylece, o küffar için, yüz binlerce ilâh meydana gelmektedir.

Halbuki alemlerin Rabbı yüce mukaddes Allah, bütün meydana gelenlerden ve onların tefrikasından münezzeh ve tektir.

Bölünmenin ona yolu yoktur. Hülul kabul etmez. Böyle renkten renge de girmez.

Onlar, bu sözleri ile küffardır. Allahu Teala'yı bilmedikleri gibi, kendilerini de bilmezler.

Şayet insan HAK olur ise, nasıl fani olur?

Bir kavmin galatı ruhtadır; bunlarınki ise, cisimdedir. Sübhanellah onların canını alsın.

Onun cümlesi buraya kadardır.

★★★

Şu mana gizli kalmaya ki:

-Hepsi odur ibaresi, her ne kadar kadim sofiye arasında bilinen bir mana haline gelmemiş olsa dahi; aralarında şu cümleler vardır:

-Ene'l-Hak (Ben Hak),

-Sübhan!..

-Cübbemde Allah'tan başkası yoktur.

Daha bunların benzeri sayılamayacak kadar çok cümleler vardır. Bu ibarelerin ve o ibarelerin ifade ettikleri bana birdir. Hepsi aynı yola çıkar.

Bir şiir:

Hiçtir, madem ki su baştan bozulmuş;
Fark, ha bir ok, ha bin ok kadar olmuş...

Bu mesel, mevzun ve meşhurdur.

Yukarıda üzerinde durulan ibare, son gelen sofiye arasında dağılıp yayılmış bir durumdadır. Onlar:

-Hepsi odur derler. Hem de hiçbir tekellüf olmadan. Bu söz üzerinde de ısrarla dururlar. Ancak, onlardan pek azının bu ve benzeri ibarede tereddüdü vardır. Hatta inkâr sureti gösterenler de olmuştur.

Onların:

-Hepsi odur cümlesinden bu Fakir'in anladığı mana ise şudur:

-Bütün dağınık cüz'iyet, olan hadiseler yüce mukaddes Tek Zat'ın zuhurudur. Tıpkı Zeyd'in müteaddid aynalarda suretinin zuhura gibi... Onların hepsinde zuhura gelmiştir ve:

-Hepsi de odur denmiştir. Bunun daha açık manası şudur:

-O müteaddid aynalarda zuhura gelen suretler, Zeyd'in tek zatıdır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; burada cüz'iyat, ittihad nasıl olur? Hülul ve televvün nerede? O kadar ki, Zeyd'in zatı sırflık üzeredir; hem de bütün suretlerin varlığı ile... O, kendi asli haleti iledir. Bu suretler, ona ne bir şey artırmıştır; ne de bir şeyini eksiltmiştir. Zeyd'in zatının bulunduğu manada; suretlerin ne namı vardır; ne de nişanı... Böyle bir şey yoktur ki, cüz'iyet, ittihad, sereyan ve hülül nisbetlerinden bir nisbet husule gelsin.

Yerinde olur ki:

-Şu anda dahi, önce olduğu gibidir, sırrı bu mekânda arana...

Çünkü yüce Sübhan Hakkın mertebesinde, zuhurdan evvel alemin nasıl yeri yok idiyse, zuhurdan sonra dahi o makamda alemin yeri yoktur. Dolayısı ile, hiç şüphe edilmeye ki:

"Şu anda, ince olduğu gibidir..." manası geçerli olmuştur.

Burada asıl şaşılacak durum şu ki:

Mütekaddimin sofiyeden pek çokları; tevhid balı karışan bu cümleden, hülul ve ittihad manası anlamışlardır. Onlara kail olanları dahi, tekfir edip dalâlete saymışlardır.

Hatta onlardan bazıları bu ibareyi öyle tevil etmişlerdir ki, diyenin zevki ile ne bir uyarlığı vardır; ne de bir münasebeti. Bu manada, AVARİF kitabının sahibi şöyle demiştir:

-ENE'L-HAK... (Ben Hak...) cümlesi Hallac'dan gelmiştir; Bayezid-i Bistami'den ise:

-Sübhani... (Sübhanım...) sözü gelmiştir. Amma hikâye yollu. Yani Sübhan Hak'tan naklen.

Eğer hikâye yollu olmasaydı; mutlaka onda hülul ve ittihad şaibesi olurdu ki, bu sözleri diyenleri, Nasara'nın hülul ve ittihada kail olanlarını reddettiğimiz gibi reddederdik.

Yukarıdaki tahkikten açıkça anlaşılmış oldu ki, Şathiyat kabilinden söylenen o ibarelerde, hülul ve ittihad yoktur. Bu manaya hamletmek de, ancak zuhur ve şühud itibarı iledir; vücud itiban ile değildir. Yani onların anlayıp hülul ve ittihad manasına yordukları gibi değildir.

Bu mesele, yani tevhid-i vücudi meselesi, mütakaddimin sofiye arasında lâyıkı olduğu gibi yazılıp söylenmemiştir. Onlardan her kim, haline mağlup olmuş ise, kendisinden hülul ve ittihada benzeyen bir kelime zuhur etmiştir. Halbuki, kendisinde sekr halinin ağır basmasından, onun sırrına muttali olmamıştır. Hülul ve ittihad şaibesi anlaşılan, zahiri manasında da sarf edilmemiştir.

Vakta ki, sıra Şeyh-i Eceli (pek kıymetli Şeyh) Muhyiddin b. Arabi'ye gelmiş. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Marifet kemalinden bu ince meseleyi şerh edip açmıştır. Sarf nahiv tevdini gibi, onları bablara ve fasıllara ayırıp tedvin eylemiştir.

Durum böyle olmasına rağmen, bu taifeden bir cemaat, onun muradını anlayamadı. Kendisini hatalı bulup ona levm dilini uzatmışlardır.

Şeyh, (Muhyiddin b. Arabi k.s.) bu meselenin ekseri tahkikatında haklı

idi; ona taan edenler dahi, doğruluktan uzak durumda idiler.

Yerinde olur ki, bu meselenin tahkikinde ilminin çokluğu, şanının üstünlüğü biline. Onu red ve taan etmek, yerinde bir iş değildir.

Bu mesele üzerinden zaman geçtikçe; son gelenlerin fikirleri katılınca, vazıh ve ayıklanmış duruma gelmektedir. Hülul ve ittihad şüphelerinden uzaklaşmaktadır.

Nahiv ilmini görmez misin! Şu anda nasıl ayıklanmış ve açık duruma gelmiş. Bu, son gelen nahiv alimlerinin fikirlerinin katılması ile olmuştur. Sibeveyh'in ve Ahfeş'in zamanında, o ilimde bu şekilde vüzuh ve gelişmiş durum yoktu. Zira, san'atın tekmili fikirlerin katılması ile olacaktır.

Kur'an'ın mahluk olup olmadığı üzerinde; İmam-ı Azam ve İmam-ı Ebu Yusuf altı ay mübahaseye girmişlerdir. Aralarında red ve nakz cereyan etmiştir. Sonra, her ikisinin görüşü de şu mana üzerinde istikrara kavuşmuştur:

-Kur'an mahluktur, diyen kâfir olur.

Bu münazaanın uzaması, o vakit, hakikatına tam ulaşılamadığındandır. Şu anda, fikirlerin katılması ile derinliğine inilip hakikatı bulunmuştur. Bu manada deriz ki:

-Şayet niza yeri, harfler ve kelâm-ı nefsiye delâlet eden kelimeler ise, bunlar sonradan yaratılan mahluktur. Şayet medlulat ise, onlar kadim olup mahluk değildir.

İşin bu şekilde açıklığa kavuşması ise, fikirlerin katılması bereketi iledir.

★★★

Biz, yine esas kelâma dönelim. Deriz ki:

-Bu ibarenin, yani:

-Hepsi odur ibaresinin; hülul ve ittihadından uzak olarak, bir başka manası vardır ki; şu demeğe gelir:

-Hepsi madum olup (yok olup) mevcud olan Allahu Taala'dır.

Amma bu kelâmın manası şu demek değildir:

-Her şey, Allahu Teala ile mevcud olup onunla ittihad etmiştir.

Zira, böyle bir kelâmı ahmak dahi söylemez. O büyüklerden bu manada bir kelâmın süduru nasıl tasavvur edilebilir?

O büyüklerin nazarında; mahabbet halinin ağır basması sonunda mahbubun masivası mestur olunca, müşahede gözlerinde onun gayrı kalmayınca:

-Hepsi odur demişlerdir. Bunun manası şudur:

-Bu sabit görünenlerin tümü, vehim ve hayaldir. Mevcud olan o yüce Allah'tır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; onda cüz'iyat ve ittihad şaibesi olmaz. Hülul ve televvün zannı da yoktur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen; bu Fikir, o gibi ibareleri iyi görmez. İsterse, anlatılan fasit manalardan beri olsun. Zira onlar, yüce Hakkın takdis ve tenzih mertebesine lâyık değildir. Bu mevcudatın miktarı nedir ki, yüce Hakkın mazharları olalar!..

Bir mısra:

Hangi aynada tasvir edilebilir?..

Sonra onlarda o istihkak neredediir ki, yüce Hakkı taşıyalar... İsterse, şühud ve zuhur itibarı ile olsun.

Şayet, o bir mazhar ise, yüce Hakkın kemalâtının zılâlinden bir zıllın mazharıdır. Her halde, mevcudatın mazhan olduğu zıl ile, yüce mukaddes Hak arasında binlerce hicap vardır. Şu manayı duymadın mı:

"Allahu Taala'nın, nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır."

Yüce Hakkın kemal zılâlinden bir zıllın mazharını, o Sübhan Zat'a sakınmadan yormak edep dışı bir harekettir. Cür'etin de kemalidir. Lâkin böyle bir şey, halin galebesi ve sekr halinin istilâsı ile olduğundan cidden mezmum değildir.

Anlatılan manadan başka; müşahede ettikleri ikinci tevcihe göre Hakkın aynı bilmek ve yüce Hakka yormak dahi, bu itibara göre suideptir. Hatta vakıanın da hilâfıdır. Zira, bu müşahede edilen dahi, yüce Hakkın kemalât zılâlinden bir zıldır. Halbuki o yüce Zat ötelerin ötesinde, ötelerin ötesindedir.

Sonra, her ne iki meşhud ve nefye müstahaktır; yüce Sultan Hak olamaz.

Sırrı mukaddes olsun; Hace Nakşibend şöyle demiştir:

-Her ne ki görülür, duyulur ve idrak edilir; o Sübhan Hakkın gayrıdır. Onu, LA (YOK) kelimesinin hakikatı ile mefyetmek gerek.

Bu meselede bu Fakir'in tercih ettiği de budur. Takdis ve tenzih şanına münasip olan da:

-Hepsi ondandır ibaresidir. Amma bunun manası, zahir ulemanın kısadan anlattığı:

-Tümden halkın süduru ondandır, demek değildir.

Bu cümle her ne kadar doğru ise de; burada bir başka alâka vardır ki; ulema, onun yolunu bulamamıştır.

Sofiyenin bulup idraki ile ayrıldığı mana o irtibattır ki, asaletle zıllıyet arasındadır; şu demeğe gelir:

-Mümkinin vücudu, Vacib Taala'nın vücudundan neş'et edip o Sübhan Zat'ın vücuduna bir zıldır. Aynı şekilde, mümkinin hayatı dahi, o Sübhan Zat'ın hayatından neş'et etmekte ve o mukaddes hayata bir zıl olmaktadır.

Üstteki kıyası; ilim, kudret ve irade üzerinde de yürütmek mümkündür. Hatta diğer sıfatları da.

Sofiyenin görüşüne göre alem Sübhan Hak'tan sadır olmuştur; onun kemalâtına zıldır. O münezzeh kemalâttan neş'et etmiştir.

Misal olarak, burada mümkine verilen vücudu ele alalım. Bu, kendi başına müstakil bir iş değildir. Elbette o, Vacib Teala'nın vücududur.

Mümkine verilen hayat, ilim ve diğerleri de böyledir. Bunlar, Vacip Teala'dan gelen kendilerinin istiklâli olan işler değildir. Elbette onlann durumu şudur: Vacib Teala'dan südur etme durumu olmasına rağmen, o Süb-

han Zat'ın kemalât zıllı, o kemalâtın suretleri ve misalleridir.

İş bu irtibat yolunu bulmaktır ki, yani asalet ve zıllıyet irtibatını, sofilerin muamelesini âlâ iliyyine (yücelerin yücesine) ulaştırıp onları fenaya ve bekaya vardırmıştır. Keza, onları, has velâyetle de tahakkuk ettirmiştir.

Zahir ulemaya anlatılan rüyet ve itihada müyesser olmayınca, kendilerine fenadan ve bekadan yana bir şey isabet etmedi. Has velâyetle dahi tahakkuk edemediler.

Sofiyeye gelince, kemallerini, vacip kemalâtı zılâlinde buldular. Bildiler ki, vücud ve vücudun tevabil, o kemalâtın akisleridir. Şüphesiz, bu durumda kendilerini şöyle gördüler: Sübhan Hakkın kemalâtının hamilleri... Sonra kendilerini, o kemalâta aynalar olmaktan başka bir şey bulamadılar. Vakta ki onlar:

"Allah size emrediyor ki; emanetleri sahiplerine veresiniz..."(4/48) mana hükmüne göre, emanetleri sahiplerine vermişlerdir.

Bütün bu kemalâtı dahi, tamamı ile aslına vermişlerdir. hem de zevk olarak. Kendi nefislerini madum ve meyyit bulurlar. Zira, vücud ve hayat asla gidince; madum ve meyyit olarak kalmışlardır. Mevlevi Rumi k.s. fena tahakkuku üzerine şöyle demiştir:

Bildiğin zaman, sen kimsin o kimdir en başta;
Kendini bağladığın zaman, o yüce Zat'a...

Yine sen bilirsin ki, kimin zıllısın ey bilgin;
Artık ölü, diri kal kâinattan boşta...

Bir kimse, fenadan sonra, beka ile tahakkuk ederse, kendisine ikinci kere, sıfat-ı kâmileden vücud ve tevabii ihsan edilir. Bu kere, ikinci doğumla tahakkuk eder. Burada:

"İkinci kere doğmayan, sema melekûtunu geçemez..." cümlesindeki mana geçerlidir.

Bir mısra

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri...

★★★

İlâhi, ibare darlığından, bazı lâfızlar çıktı ki, onların ıtlâkı şeriatta varid olmamıştır. Zıllıyet ve diğerleri gibi. Diyorum ki:

-Mümkinin vücudu, Vacip Taala'nın vücudunun zıllıdır; onun sıfatı ise, Vacip Taala'nın sıfat-ı kâmilesidir.

Amma ben bu ibarelerin kullanılmasından korkuyorum. Halbuki, bu ibareleri kullanan veli kulların gelmiştir.

Affını, bağışlamanı dileriz.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme."(2/286)

★★★

Bilinmesi yerinde olur ki,

Yukarıda anlatılan tahkikten vuzuha kavuşan şudur:

-Hepsi odur kelâmına kail olan sofiye, alemin yüce Hak ile ittihadına itikad etmezler. Hülul ve sereyanı da isbat eylemezler.

Bu durumda, onların kelâmından hasıl olan yorum şudur: Bu, ancak zuhur ve zıllıyet itibarı iledir; vücud ve tahakkuk itiban ile değildir.

Her ne kadar onlann zahiri ibarelerindenvücudi tahakkuk tevehhüm edilir ise de; lâkin onları böyle bir manadan tenzih etmek gerek. Hâşâ ki, onların muradlan böyle bir şey ola... Zira böyle bir şey, küfür ve ilhaddır.

Vücud itibarı ile olmadan; zuhur ve şühud itibarı ile her iki cümle mana alınarak, biri diğerine yorulur ise, o zaman:

-Hepsi odur kelâmının manası:

-Hepsi ondandır demeğe gelir.

Zira, bir şeyin zıllı, o şeyin kendinden neş'et etmektedir. İsterse, halin galebesi vaktinde:

-Hepsi odur demiş olsunlar. Ne var ki, bu ibareden muradları, hakikatta:

-Hepsi ondandır manasıdır. İş böyle olunca, o cümleye kail olanları dalâlette bilip tekfir etmeye ve o kelâmlarından dolayı taan etmeye yer yoktur.

★★★

Bilesin ki,

Bir şeyin zıllı, o şeyin; ikinci, yahut üçüncü, yahut dördüncü mertebede zuhurundan ibarettir. Meselâ, Zeyd'in aynada akseden sureti, Zeyd'in zıllı ve ikinci mertebede zuhurudur. Halbuki hakikatta Zeyd, vücudunun asli mertebesindedir. Kendisini aynada zıll olarak izhar eyledi. Hem de, zatına ve sıfatına bir tağayyür ve televvün gelmeden.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla ve bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin."(66/8)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

503. MEKTUP

MEVZUU: Hakiki imanla marifet arasındaki fark sualine cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun; onun Resulüne dahi salâtlar.

Sizlere de dualanmı bildiririm.

★★★

Malum olsun ki,

Şeyh Secadil ile gönderilen pek aziz kardeşimin mektubu ulaştı.

Sübhan Allah'a hamd olsun. Bilhassa selâmet ve afiyetiniz üzerine.

O mektuba, müteaddid sualler derc edilmiş. Onların cevabını, hatıra geldiği kadar yazdık. Bu cevabı, tam teveccühle okumak yerinde olur.

★★★

BİRİNCİ SUAL. Sormuşsun ki:
-Marifetle hakiki iman arasında ne fark vardır?
Bunun cevabı şudur:
-Marifet, imandan başkadır. Fars dilinde, marifet için şu tabir kullanılır:
-ŞINAHTEN (tanımak, bilmek, anlamak)...
İman için dahi, şu tabir kullanılır:
-GİREVİDEN (inanmak, meyletmek, yönelmek, tabi olmak)...
Çok kere, anlatılan manada marifet hasıl olur; amma iman hasıl olmaz.
Ehl-i kitabı görmez misin, Resulullah (sav) Efendimize karşı marifetleri vardı. Onun peygamber olduğunu da bilirlerdi. Bu manayı Allahu Teala şöyle anlattı:
"Onu tanırlar; tıpkı kendi çocuklarını tanıdıklan gibi..."(2/146)
Lâkin, inat sebebi ile, kendilerinde tasdik husule gelmediğinden; iman tahakkuk etmedi.
Sonra marifet dahi, iman misali iki kısma ayrılmıştır. Şöyle ki:
a) Marifetin sureti, imanın sureti gibidir.
b) Marifetin hakikatı imanın hakikatı gibidir.
İmanın sureti odur ki; Sübhan Hak, şefkatının ve merhametinin kemalinden, şeriatta uhrevi necat için onu yeterli kılmıştır. Bu dahi, nefs-i emmarenin inkârı ve temerrüdü olmasına rağmen, kalbin tasdikidir.
Marifetin sureti de odur ki, marifetin oluşu, o lâtife üzerine kısıtlıdır. Hem de, nefs-i emmarenin cehline rağmen. Marifetin hakikatı ise, nefs-i emmarenin cibilli cehaletinden çıkıp kendisine marifet husulüdür.
İmanın hakikatı ise, nefs-i emmare için tabii olan emmarelikten çıktıktan sonra, kendisine itminan ve marifet hasıl olması ile nefsin tasdikidir.
Burada şöyle bir soru sorulabilir:
-Şeriatta itibar edilen kalbi tasdik:X
-GİREVİDEN (inanmak, meyletmek, yönelmek, tabi olmak...) manasıdır. Bu mana, o tasdikin aynı mıdır, yoksa bunun dışında bir başka şey midir? Şayet bunun ötesinde bir şey ise, o zaman iman için gerekir ki, üç parçada itibar edile:
a) İkrar,
b) Tasdik,
c) Gireviden...
Bu dahi, ulema katında mukarrar olanın hilâfınadır. Bazılarına göre, imandan sayılan amel dahi dördüncü parça olur.
Bunun için şu cevabı veririm:
-Gireviden...
Aynen tasdiktir. Zira tasdik, iz'andan ibaret o hükümdür ki, Fars dilinde ondan:
-Gireviden diye tabir edilir.
Burada, şöyle bir soru sorulabilir:
-Ehl-i kitap, Resulullah (sav) Efendimizi nübüvvet unvanı ile bildiklerine göre; zaruri olarak, onun peygamberliğine hükmetmiş olurlar. Kendilerine:

-Gireviden diye tabir edilen iz'an hasıl olur. Bu takdire göre hüküm, bu iz'anın aynıdır. Bu duruma göre, neden onlar için iman tahakkuk etmiyor? Hangi sebeple küfürden çıkamıyorlar?

Bunun için vereceğim cevap şudur:

-Onlar, Resulullah (sav) Efendimizi nübüvvet unvanı ile bildiler. Lâkin, kalblerinde, taassup ve inat sebebi ile iz'an hasıl olmadı ki; kendileri için onun nübüvvetine dair hüküm husule gele... Zira, çok kere marifet ve tasavvur hasıl olur; amma iz'an husule gelmez ki, tasdik bulunsun. İman dahi tahakkuk edip küfürden çıksınlar.

Bu fark çok dakiktir. Dinle ve vicdanına dön. İnat mevcut iken şöyle demek mümkündür:

-Allah'ın peygamberi şöyle şöyle yaptı...

Lâkin, şöyle demek mümkün değildir:

-O, Allah'ın peygamberidir.

Yani iz'an hasıl olmayınca...

Birinci surette, yalnız tasavvur ve meşhur marifete havale etmek vardır.

İkinci surette ise, iz'ana mebni tasdik vardır.

İz'an bulunmayınca, tasdikin bulunması nasıl tasavvur edilir? Kaldı ki, birinci surette, nübüvvet isbatı yoktur; fiil isbatı vardır. İkinci surette ise, nübüvvetin isbatı vardır; inad onunla olamaz. Bilhassa, iza'anın varlığı tasavvur edilince...

Faraza, tasdik ve hüküm, iz'an husule gelmeden olsa; tasavvurata ve tasdikin suretine dahil olur.

İz'an hasıl olmadıkça, tasdikin hakikatı husule gelmez; iman dahi hasıl olmaz.

Bu mesele, kelâm ilminin en önemli meselelerindendir. Cidden dakiktir. O kadar ki, bunun hallinde, en ileri gelen alimler dahi aciz kalmışlardır. Zaruri olarak, bazıları, imana üçüncü bir rükün ekleyip ziyadeden:

-Gireviden manasını, tasdik üzerine getirmişlerdir.

-Gireviden manası için, tasdikin aynı olarak kail olanlar, bu manayı lâyık olduğu üzere halledememişlerdir. İcma olarak yetinip geçmişlerdir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki, bizi buna hidayet eyledi. Allah bize hidayet etmeseydi, biz bulamazdık."(7/43)

★★★

Şunu da dinle:

-Allah'ın peygamberi ve bu peygamber misali, takyidi terkib ve tavsifi terkip; her ne kadar:

-O peygamberdir, hükmünü tazammun edip onu nübüvvet unvanı ile bilmeyi şümulüne almakta ise de; lâkin:

-O peygamberdir, manasında tasdik husulü, imanı müsbet hale getiren iz'ana bağlıdır.

-Zeyd'in kölesi şöyle yaptı,

-Salih bir adam şöyle hükmetti cümleleri, iz'ansız olarak da sahihtir. Kö-

lelik unvanını bilmek, salâhiyet unvanı da her iki cümlede sabittir. Lâkin, bunlarda iz'an yoktur ki; kölelik ve salâhiyet için tasdik husule gelsin.

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Nefsin iz'anı, kalbin iz'anından sonradır, demiştin ve:

-Nefsin iz'anı, hakiki imandır diye tabir etmiştin. Halbuki felsefeciler ve akılcılar, tasdik işinde, mutlak nefsin iz'anını almışlardır. Kalbin iz'anından kelâm etmemişlerdir.

Bu soruya şöyle derim:

-Akıl erbabı, bazı itlaklarda:

-Nefs... demekten muradları ruhtur. Bazı itlıklarda ise, kalbi murad ederler.

Umumi manada, onların felsefi tetkikleri de, bir başka manaya yorulur ki, faydası yoktur. Onlar, bu meselede muattal ve acizdirler. Bunda onların hükmü, avam hükmü gibidir.

★★★

Bu işte tetkik sırası şimdi sofiyeye geldi.

Bunlar, har lâtifenin hükmüne girer; seyr ü süluk ile, bütün letaiften yükselirler.

Nefsi kalbden, ruhu da sırdan fark ederler. Hafi ile ahfa arasını ayırd ederler. Bilinmez; akılcılara, onların isimlerini bilmekten başka bir nasib hasıl olur mu olmaz mı?

Felsefeciler, nefs-i emmareyi büyük bir şey bilip onu mücerredler arasında saymışlardır. Kalb, ruh ismi dillerine gelmemiştir. Sırdan, hafiden ve ahfadan yana da bir alâmet belirmemiştir.

Allahu Teala'nın meleği vardır ki ehli ehline, yerli yerine ulaştırır.

★★★

Şu da, üstteki soruya bir başka cevap:

-Akıl erbabı, nefsin iz'anını, ancak âdet ve örf hükümlere bakarak anlatmışlardır. Zira, akıllarına yakın olan budur. Bizim kelâmımız ise, şer'i hükümlerin tasdikleri hakkındadır. Halbuki, nefsin buna bizzat inkârı vardır; iz'an nerede? Bu inkâr, öyle bir inkârdır ki, münkiri o hükümlerin sahibine düşmanlık etmeye kadar götürür.

Nefislerimizin ve kötü amellerimizin şerrinden Allah'a sığınırız.

Bir kudsi hadiste şöyle varid olmuştur:

"Nefsine düşman ol; zira o, bana düşmanlığa saplanmıştır."

Merhametliler merhametlisi, şefkatinin kemalinden ötürü; ilk hallerde nefsin iz'anını, nazara almadı. Necatı, kalbin iz'anına bağlı kıldı.

Şayet ikinci olarak; yüce Sübhan Hakkın sırf keremi ile nefsin iz'anı da müyesser ise bu, nurdur, sürurdur, velâyet derecelerine vüsuldur; iman hakikatının dahi husulüdür.

★★★

Yazmışsınız ki:

-Bu Fakir'in anlayışına ve idrakine uygun bir cevap yazmanız yerinde olur. Ta ki, onu anlayabilmem mümkün ola...

Fakat ne yapabilirim; mesele cidden dakiktir. Onun halli dahi, dikkatsiz müşkildir. Hatta, hallin kendisi dahi dikkat ister. İbarenin ne günahı var? Yerinde olur ki, evvela bu anlatılanı düşünesiniz; bu gibi muammanın halli sualine cür'et etmeyesiniz.

"Beni levm etmeyiniz; (nefsinizi-kendinizi) **levm ediniz."**(14/22)

★★★

İKİNCİ SUAL şöyle sorulmuş:

-Zahidler ve abidler hakiki imanla müşerref olmuşlar mıdır, yoksa olmamışlar mıdır?

Bu sorunun cevabı şudur:

-Onlar mukarrebin mertebesine ulaşmışlardır. Nefisleri dahi itminana varmıştır. Böylece, hakiki iman mertebesine ulaşmışlardır.

★★★

ÜÇÜNCÜ SUAL şöyle sorulmuş:

-Menşei küfr-ü hakiki olan icmali marifet sahipleri için, nasıl mümkün olur ki; kendilerine:

-Urefa... (Arifler...) söylene...

Bunun için derim ki:

-Bu ibarenin manası lâyık olduğu biçimde anlaşılmıyor. İbreyi muğlak yazmaktasınız, başkalarına da engel olmaktasınız. Şayet maksadınız:

-Tarikat kâfirine, ARİF demek ne manadır? diye sormak ise, bunun cevabı şudur:

-Tariket kâfiri dahi, Sübhan Hakkı vahdaniyetle bilir. Başkasını dahi, mahiv ve yok olmuş bulur. Bu kimse de, irfan sahibidir; amma mutlak irfan sahbi değildir. Zira o, temyiz dairesinden çıkmıştır. Şayet temyiz dairesine döner ise, mutlak irfan sahibi olur; hakiki imanla müşerref olma şerefine dahi erer.

Vesselâm...

★★★

504. MEKTUP

MEVZUU: Sofiyenin, Sübhan Hakkın kelâmını duyması ve o yüce Hak'la mükâlemesi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Fakir Haşim Kişemi'ye yazmıştır.

★★★

Sormuşsunuz ki:

-Bazı âriflerin söylediği şu cümlenin manası nedir:

-Biz Sübhan Hakkın kelâmını duyarız. Onunla aramızda mükâleme olur. Nitekim bu gibi mana, İmam-ü Humam Cafer-i Sadık'tan da nakledilmiştir. O demiştir ki:

-Ayet-i kerimeyi tekrar ederim. Taa, onun mütekelliminden duyuncaya kadar.

Bundan başka Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geylani'ye ks. ait olan RİSALE-İ GAVSİYE nam eserde dahi bunlar anlatılmaktadır.

Size göre bunların hakikatı nedir?

Allahu Teala seni irşad eylesin; bilesin ki,

Sübhan Hakkın kelâmı, onun zatı ve sair sıfatları gibidir. Keyfiyeti olmayan bir kelâmı duymak dahi, aynı şekilde lâkeyfidir. Zira, keyfi olanın lâkeyfiye çıkan yolu yoktur. Dolayısı ile, bu duymalar, kulak duygusuna bağlı değildir. Zira o, tamamı ile keyfiyetle mütekeyyiftir. Şayet kulun orada bir duyması var ise, bu, ruhani bir telâkki iledir. Zira, ruhun da; lâkeyfi manadan nasibi vardır ki, harflerin ve kelimelerin tavassutu olmaz.

Aynı şekilde, kelâm kuldan gelse dahi, yine ruhani ilka ile olup harfler ve kelimeler yoktur. Bu kelâm için dahi, lâkeyfi olmaktan yana bir nasp vardır. Çünkü lâkeyfi için duyulmuş bulunmaktadır.

Misal olarak biz deriz ki:

-Kuldan südur eden lâfzî kelâmı, Sübhan Hak, keyfiyeti olmayan bir duyma ile işitir. Hem de, harflerin ve kelimelerin tavassutu, takdim ve tehir olmadan.

Zira, Sübhan Hak üzerine zaman yürümez ki, oraya takdim tehir sığısın.

Bu yerde kuldan gelen bir duymak var ise, o, bütünüyle duyucudur. Eğer bir kelâm var ise, o bütünüyle mütekellimdir. Yani kul, bütünüyle kulak, bütünüyle dildir.

Nitekim, Adem'in (as) zahrından çıkan zerreler, misak günü:

"Elestü birabbiküm?.. (Sizin Rabbınız değil miyim?)" (7/172), hitabını külliyetleri ile vasıtasız duyup cevabını verdiler. Zira onlar, bütün olarak kulak, bütün olarak dil olmuşlardır.

Şayet kulak, dilden ayrılmış olsaydı; duymak hasıl olmazdı. Lâkeyfi manadaki kelâm da öyle... Kâkeyfi mertebeye, öyle bir şey lâyık da olmazdı.

Sultanın ihsanlarını, ancak onun taşıyıcıları alabilir.

Bu babda netice mana şu ki:

Ruhaniyet yolundan alınan mütelakka mana, insanın içinde bulunduğu hayal aleminde misal alemi timsaline göre temessül eder. Yani tertipli kelimelerin ve harflerin sureti ile... Bu telâkki ve ilka ise, duymak ve lâfzi kelâm resmine girer. Zira, her mananın, o alemde bir sureti vardır. İsterse, o mana, keyfiyetten münezzeh olsun. Ne var ki, keyfiyetten münezzeh olanın resmedilmesi, orada bir keyfiyetle mükeyyef surette olur. Zira, resmedilmekten maksud olan anlamak ve anlatmak üstte anlatılan duruma bağlıdır.

Bir salik; amma mutavassıt olan salik, kendinde birtakım harfler ve tertipli kelimeler bulup lâfzi kelâm hissederse; tahayyül eder ki, o kelimeleri asıldan duydu ve ayrıntısız oranda aldı. Halbuki o harflerin ve kelimelerin hayali suretler olduğunu bilemez. Yani o telâkki edilen manalar için... Bu duymak ve lâfzi kelâm ise, o duymanın ve kâkeyfi kelâmın timsalidir.

Marifeti tam bir irfan sahibi için yerinde olur ki, her mertebenin hükmünü diğerinden ayırd ede... Birinin hükmünü diğerine karıştırmaya...

Bu irfan sahiplerinin duymaları ve kelâmları lâkeyfi mertebeye bağlı olup ruhani telâkki ve ilka kabilindendir.

Bu harfler ve kelimeler ki, -o telâkki edilen manadan böyle tabir ederler-misali suretler alemindendir.

Onlar ki, harfleri ve kelimeleri Sübhan Allah'tan duyduklarını zannederler; iki fırkaya ayrılmışlardır.

Bir fırkaya mensub olanlar derler ki:

-Yaratılmış olarak duyulan bu kelimeler ve harfler kadim olan nefsi kelâma delâlet eder.

Bunlar, hal olarak ikinci fırkadan daha iyidir.

İkinci fırka ise, sözün şanı büyük Hakkın kelâmına yorarlar. Duyulan tertipli harfleri ve kelimeleri ise, yüce Hakkın kelâmı bilirler. Bu arada, o yüce mukaddes Hakkın zatına lâyık olanla olmayanı ayırt etmezler.

Bunlar cahil ve battal kimselerdir. Sübhan Hak için caiz olanla olmayanı bilmezler.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın, bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur. Sen Alim Hakim'sin..."(2/32)

Salât ü selâm, Hayrü'l-beşer Resulullah'a ve onun âline ve pek temiz ashabına.

505. MEKTUP

MEVZUU: a) Vücudi taayyün-ü evvelin tahkiki.

b) Habib, Halil, Kelim taayyünlerinin mebdeleri arasındaki fark. Onlara salât ü selâm.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

Yüce Sübhan Hakkın fazlı keremi ile sonunda keşfolunan yüce mukaddes Hazret-i Zat'ın taayyün-ü evvelidir.

Bu Hazret-i Vücudun taayyünüdür. Bütün eşyayı ihata etmiştir. Bütün zıdları bir araya getirmiştir. Sırf hayırdır. Bereketi çoktur. Hatta bu Taife-i Aliyye'den pek çok meşayih onun için:

-Aynen, zat, diye anlatmışlardır. Yüce Zat üzerine fazladan bir şey olmasını da men etmişlerdir.

Onda tam bir incelik ve tam bir letâfet vardır. O kadar ki, her şahsın gözü onu kavrayamaz. Asıldan da ayırd etmeye gücü yetmez.

Üstte anlatılan manadan ötürü; onun taayyünü, bu zamana kadar gizil kalıp mütaayyinden ayırd edilmemiştir. Birçokları da, onu Allah sanıp ona kulluk etmişlberdir. Onun dışında bir matlub ve mabud da aramamışlardır.

Yine onu, harici eserler için bir mebde bilmişlerdir. Yine onu, günlük hadiseleri oluşturan zannetmişlerdir.

Bu temyiz, yani Hakkı hak olmayandan ayırd etmek; bir devlettir ki, bu son gelen Aciz Miskin için saklanmıştır.

Mabud olanı, mabud olmayandan atmak işi, enbiyadan kalan bir hissedir. Onların sofra sakıntılarından toplanıp alınandır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bizi buna hidayet eyledi. Allah bize hidayet etmeseydi; bulamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43).

Şu dahi keşfolundu ki: Bu vücudi taayyün-ü evvel, Halilülrahman'ın terbiyesine gelmiştir (Rabbıdır). Taayyün mebdei ve hulletinin taayyünüdür.

Yine keşfolundu ki: Bu taayyünün en şerefli parçası olan merkezinde asla pek yakınlık nisbeti vardır. Yani diğer cüzler arasında... Ve bu Halilullah terbiyesine gelir (yani Rabbıdır). Taayyün mebdei olup mahabbetinin de taayyünüdür. Ona ve bütün peygamberlere salât ü selâm.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu taayyün-ü evvel, Halil'in terbiyesine gelen (rabbı) olunca, Resulullah (sav) Efendimizin:

"Allah'ın ilk yarattığı nurumdur" hadis-i şerifindeki mana nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Dairenin merkezi, daire cüzlerinin en ileri olanıdır. Sonra, cüz'ün külle tekaddümü vardır. Bunun için, Resulullah (sav) Efendimizin:

"Nurum..." diye anlattığı, zaruri olarak, hepsinden ileridir.

Dairenin merkezi, her ne kadar daireden bir cüz, daire dahi onun bir küllü ise de; lâkin o öyle bir cüzdür ki, küllün sair cüzleri ondan neş'et etmiştir. Çünkü daireyi ihata eden bütün cüzler, o dairenin merkezi olan cüz'ün zılâlidir. Eğer bu cüz olmasaydı; dairenin ne ismi olurdu; ne de resmi...

★★★

Üstte anlatılan manalardan vuzuha kavuştu ki:

Hazret-i Halil'in terbiyesine gelen (rabbı) ve onun taayyün mebdei, o taayyünü-ü evveldir.

Taayyün-ü evvelin menşei olan cüz, merkez olarak, o daire cüzlerinin en şereflisi de Hazret-i Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin terbiyesine gelmiştir (Rabbıdır). Ve onun taayyün mebdeidir. Böyle olunca, her şeyin daha ilerisinde bulunan, Hatemü'n-nübüvvet Resulullah (sav) Efendimizin hakikatıdır. Sonrakilerin zuhur menşei dahi yine odur. Bu mana icabıdır ki; kudsi hadiste, Habibüllah şanında şöyle varid olmuştur:

"Sen olmasaydın, eflâki yaratmazdım. Rübubuyeti izhar eylemezdim."

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdei, Halil'in (as) taayyün olan taayyün-ü evvel dairesinin merkezi olduğuna göre; hiç şüphe yok ki, menşei mahabbet olan Velâyet-i Muhammediye; menşei hüllet olan Velâyet-i Haliliye'nin merkezi olur.

Velâyet-i Haliliye daha evvel olmasına rağmen Velâyet-i Muhammediye ile yüce mukaddes Hazret-i Zat arasında bir engel ve hail olamaz. Zira daire merkezinin, daire üzerine zati sebkatı vardır. Halef, selefe hail olamaz; iş aksinedir.

★★★

Bu daire merkezinin sebkatı ve yakınlığı için bir başka tevil de şöyledir;

dinle:

Merkez olan bu noktada, seyre her ne miktar dalınır ise, muhib mahbubdan ayırd edilir. Yani hasılı mahabbet olan noktadan. Merkezi mahbubiyet, çevresi mahibbiyet dairenin de sureti zuhur eder.

O muhebbiyet, Velâyet-i Museviye'nin mebdeidir.

O mahbubiyet ise, Velâyet-i Muhammediye'nin mebdeidir. Onun sahibine salât ve selâm olsun.

Merkezi mahbubiyet olan bu daire, merkezi mahabbet olup daire olan mahabbetten daha ileri ve Hazret-i Zat'a daha yakındır. Zira merkezin bir ileriliği ve yakınlığı vardır, bunlar dairede yoktur.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; Velâyet-i Muhammediye daha ileri ve daha yakındır.

Velâyet-i Muhammediye'nin ileri (sebkatı) için bir başka mana vardır. Bunu da dinle...

Sübhan Hakkzın fazlı ile mahbubiyet olan bu merkezde seyir derinliğine girildikçe; bu merkeze bir daire sureti arız olur. Onun merkezi dahi, sırf mahbubiyet gösterir. Onun çevresi dahi, muhabbiyetle karışık mahbubiyet olarak zuhur eder. Bu da, Resulullah (sav) Efendimize tebaiyet olarak, onun ümmeti fertlerinden bir ferdin nasibidir. Hatta, Velâyet-i Museviye'ye dahi tebaiyetle... Bu dahi, dairenin çevresine (muhitine) münasip bir şekilde olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, şöyle denmiştir:

-Velâyet-i Muhammediye, bütün vakitlerde merkezidir. Muhibbet keyfiyeti dahi, bu velâyetin bereketi ile olmaktadır. İkinci merkez, ancak onunla imtizaç etmesi ile daire olmuş ve bundan dahi bir başka merkez zuhur etmiştir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, bu üçüncü merkez, muameleye çok terakki getirmiştir. Ve onu, en yakından daha yakın eylemiştir.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilerle...

Bu sırlardan ve dakik manalardan, bu mana üzerine daha ziyade ne izhar edilebilir ki, taayyün-ü evvel ötesinde, bundan daha çok ne söylenip beyan edilebilbir!.. Halbuki taayyün-ü evvel ötesi bir şey yoktur. Varsa da, onun bir veya iki vasıtalı olarak bir cüz'ü veya cüz'ünün cüz'üdür. Bu dahi, keşfi nazarda taayyün-ü evvelden birkaç merhale uzaktır. Matluba dahi, ondan birkaç merhale yakındır.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Hangi kemal ki, cüz'e müyesser olmuştur; külle dahi müyesser olur. Zira kül; başka cüzlerle beraber, o cüzden ibarettir. Mana böyle olunca, küllün dışında, o cüz için sebkat husulünün ve yakınlığının manası nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-O kemal ki, cüz için asaleten hasıl olur; o kemal kül için dahi, cüz'e tebaiyeti ile hasıl olur.

Şüphesiz, asalet için bir sebkat vardır ki; bu tebaiyet için yoktur. Aslın bir yakınlığı vardır ki; bu yakınlık fer için yoktur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, dairenin merkezi, kıdem itibarı ile, daha ileri olmuş ise, yani kendine mahsus olan kemalâtanda, bunun yeri vardır.

Bu cevabın bir başka tahkiki şöyledir:

Cüz'ün kemali; ancak o kemal, cüz'ün asli mahiyetinden neş'et etmekte ise külle sirayet eder. Amma o kemal, mahiyetinin inkılabından sonra cüz'e arız olmuş ise, o kemalin külle sirayet etmesi lâzım gelmez. Zira o cüz; mahiyetinin inkılabından sonra, o kül için cüz olarak kalmaz ki, ondaki kemal sirayet etsin.

Bir misal olarak şöyle anlatabiliriz:

Bir gümüş cüz, iksir ameliyesi ile altın haline getirildiği zaman; gümüş cüz mahiyetinden çıkıp altın mahiyetine inkılab eder. Artık altınlaşan bu parça (cüz) için:

-Altın haline gelen bu parçanın kemalâtı, kendisinin küllü olan gümüşe sirayet eder, denmesi mümkün olmaz.

Bu cüz, inkılâptan sonra, o gümüş için bir cüz olarak kalmaz ki, kemalâtı sirayet etsin.

Bu manayı anla; içinde bulunduğumuz marifeti ona göre kıyasla.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Vücudi taayyün-ü evvelin hariçte bir vücudu var mıdır? Yahut yalnız ilmi bir sübut mudur? Halbuki, bu iki şıktan her ikisi de sahih değildir. Zira, o büyükler katında, haricen Zat-ı Vahidden başka yoktur. Taayyünat ve tenezzülatın, zahirde ne ismi vardır; ne de resmi. Şayet ilmi sübuta kail olsak, lâzım gelir ki, taayyün-ü ilmi ondan ileri buluna... Bu dahi, mükarrer mananın hilâfınadır.

Bunun için şu cevabı veririm:

-O, işin aslında sabittir. İsterse, ilim ötesinde onun sübutu olduğu manasına:

-Harici sübut... densin. Bunun da yeri vardır.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

★★★

506. MEKTUP

MEVZUU: Cemalin ve kemalin incelikleri beyanında olup bu iki mertebenin üstünde bulunan mukaddes bir mertebe. Anlatılan iki mertebeden: Habib'in, Halil'in ve Kelim'in nasipleri. Onlara salât ve selâm olsun.

Ve Hazret-i Şeyhimizin (İmam-ı Rabbani)'nin bu mertebeden nasibi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade, Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

Sübhan Hak, haddizatında cemil'dir. Zati olan hüsün ve cemal, onun için sabittir. Bu hüsün vecemal, bizim kavradığımız ve akıl edip hayalimi-

ze getirdiğimiz hüsün ve cemal değildir.

Bununla beraber, Hazret-i Zat'ta pek mukaddes bir mertebe vardır ki; son derece azamet ve kibriyası bulunduğundan o mertebeye vüsul mümkün değildir. Hatta onu, hüsün ve cemal ile de tavsif etmek mümkün değildir.

Taayyün-ü vücudi olan taayyün-ü evvel zati olan o kemalin ve cemalin taayyünü onların zıllıdır. O pek mukaddes mertebede hüsün ve cemalin mecali yoktur. Orada, asla bir tahayyün de yoktur. Zira orası, gayet azametinden ve kibriyasından ötürü, asla bir taayyün ile mütaayyen olamaz.

Bir mısra:

Aynaların hangisinde suret bulabilir!..

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen; taayyün-ü evvel dairesi merkezine, o pek mukaddes mertebeden bir sır ve keyfiyet tevdi edilmiştir. Oraya, alâmetten yana münezzeh ve mukaddes olan o mertebeden bir alâmet konmuştur.

Taayyün-ü evvel, nasıl Velâyet-i Haliliye'nin menşei ise, o taayyün-ü evvel dairesi merkezinde tevdi edilen sır ve keyfiyet de, Velâyet-i Muhammediye'nin menşeidir. Onların sahiplerine salât, selâm ve tahiyyet.

Zılları taayyün-ü evvel olan zati hüsün ve cemal için mecaz alemindeki güzellik vardır. Bu dahi, yanak hüsnü ve ben cemaldir.

Merkeze tevdi edilen bu sır ve keyfiyet için bir melâhet ile münesebeti vardır ki, boy güzelliğinin, yanak tatlılığının, göz hüsnünün ve ben cemalinin ötesindedir. Bu, ancak zevke dayalı bir iştir ki, kendisine zevk verilmeyen kavrayamaz.

Bir şiir:

Bir ceylânım var tüm güzellik onda;
Kim vasfeder bana cemal dilâl şanında...

İki velâyet arasındaki tefavüt, bu beyandan bilinmelidir. İsterse, her ikisi de, yüce mukaddes Zat yakınlığından neş'et etmiş olsun. Ne var ki, birinin mercii, zat kemalidir; diğerinin avdet yeri ise, sırf yüce Zat'tır.

Melâhat, sabahatın fevkinde olduğuna göre; melâhata vüsul, ancak bütün sabahat mertebelerini geçtikten sonra tasavvur edilebilir.

Velâyet-i İbrahimiye mertebelerinin tümüne vüsul müyesser olmayınca; büyük Velâyet-i Muhammediye'nin zirvesi olan bu velâyetin hakikatında vüsul müyesser olmaz. Her iki velâyetin sahibine de salât ve selâm.

Resulullah (sav) Efendimizin Millet-i İbrahim (as) mütabaatı ile memur olması mümkündür ki, şu sebepten ola; bu mutabaat vasıtası ile onun velâyetinin hakikatına ulaşa; oradan dahi:

-Melâhat... diye tabir edilen, kendi velâyetinin hakikatına terakki ve onunla tahakkuk eder.

Resulullah (sav) Efendimizin hullet velâyetinin merkezi ile zati münasebeti bulunduğundan; Hazret-i Zat icmaline daha yakındır. Dairenin çevresi (muhiti) ile münasebeti daha azdır. Zira, o dairenin yönü, zat kemali tafsilinedir. O dairenin muhiti kemalâtı ile tahakkuk edilmedikçe, Velâyet-i

Hullet tamam olmaz.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; okunan salâvat-ı şerifede şöyle gelmiştir:

"İbrahim'e salât eylediğin gibi..."

şunun için ki: Kendisine Velâyet-i Hullet tamamı ile müyesser ola... Tıpkı, o velâyetin sahibine müyesser olduğu gibi.

Resulullah (sav) Efendimize ve ona salât ve selâm olsun.

Velâyet-i Muhammediye için tabii mekân, Velâyet-i Haliliye dairesi merkezinin noktası; onun seyri dahi, o dairenin merkezi ile kısıtlı oyunca o merkezden çıkışı ve dairenin muhitine girişi ve onun kemalâtını iktisabı zor olur. Şunun için ki: Bu durum, onun tabiatının iktizası hilâfınadır.

Bu duruma göre hal şunu iktiza etti ki, Resulullah (sav) Efendimizin ümmetinden mütavassıt biri çıka; onun tebaiyeti ile o merkezi aynında buluna ve bir başka yönden de, kendisi için dairenin muhiti ile münasebet peydah ola... Böylelikle de, o dairenin kemalâtını iktisab ederek, onun hakikatı ile de taahhkuk ede.

"Bir kimse, iyi bir âdet meydana getirir ise, onun ve onunla amel edenlerin ecri kendisinedir." hükmüne göre; metbuu (tabi olduğu) peygamber dahi o kemalât ile tahakkuk eder. Böylelikle Velâyet-i Haliliye'yi dahi itmam eylemiş olur.

Bu Fakir'e zahir olduğuna göre; bu muammanın sırrı şöyledir:

Velâyet-i Hullet dairesi merkezinin noktası, sair noktalarından mahabbetle imtiyazlı bir durum almıştır; isterse basit manası ile olsun. Lâkin, muhibbiyet ve mahbubiyet itibarını tazammun ettiğinden; kendisine daire sureti zuhur eder. Onun muhiti, muhibbiyet itibarı olup merkezi mahbubiyet itibarıdır.

Velâyet-i Museviye menşei, dairenin muhiti olan muhibbiyet itibarıdır.

Velâyet-i Muhammediye menşei, dairenin merkezi olan mahbubiyet itibarıdır.

Velâyet-i Muhammediye'nin husülünü bu makamda tasavvur etmek gerek.

Bin sene geçtikten sonra; Hakikat-ı Muhammediye'nin bağlı olduğu bu ikinci daireye bir genişlik arız oldu. Onda iki itibar zuhura geldi. Merkez daire suretinde sırf mahbubiyet zuhur etti. O dairenin muhiti ise, muhibbiyetle imtizac eden mahbubiyet oldu.

Velâyet-i Ahmediye'nin menşei dahi, bu anlatılan dairenin merkezidir.

AHMED ismi, Resulullah (sav) Efendimizin ikinci ismidir. Ve o, sema ehli arasında, bu isimle bilinmektedir. Nitekim, bu manayı anlatmışlardır. Mümkündür ki, sema ehlinden olan İsa'nın (as) Resulullah (sav) Efendimizin kudümünü bu AHMED ismi ile müjdelemesi bu sebebe göre ola... Bu mübarek ismin, Zat-ı Ehad'e çok yakınlığı vardır. Hazret-i Zat'a diğer ikinci bir isim olan mübarek MUHAMMED isminden daha yakındır.

Bu isim, mübarek EHAD isminden bir MİM halkası ile ayrılmıştır. O da, zuhura ve izhara sebeb olan mahabbetin mebdeidir.

AHMED ismine derc edilen MİM Kur'an harflerinin mukattaatından olup suretlerin evvellerinde nazil olmuştur. Keza, derin sırları taşır.

MİM harfinin, Resulullah (sav) Efendimize mahsus olan bir hususiyeti vardır. İş bu hususiyettir ki, onun mahbubiyetine sebep olmuş ve her şeye karşı üstün bir duruma getirmiştir.

Biz yine asıl kelâma dönelim. Deriz ki:

-Muhibbiyetle imtizac eden mahbubiyetten ibaret olan o dairenin muhiti; Resulullah (sav) Efendimizin ümmeti efradından bir ferdin velâyet menşeidir. Velâyet-i Muhammediye ve merkeziyet husulü ile beraber, onun daire muhiti ile de münasebeti vardır.

Kemalâtını iktisab etmiş ve bilmiştir ki, bu ikinci devlet, yani dairenin muhiti ile münasebeti ve onun kemalâtını iktisab etmesi; kendisine Velâyet-i Museviye yolundan hasıl olmuştur.

Mukarrer olan mana şu ki: Ümmete hangi kemal hasıl olur ise, aynısı o ümmetin peygamberine de hasıl olur.

"Bir kimse, iyi bir âdet meydana getirir ise..." hadis-i şerifi hükmüne göre; Resulullah (sav) Efendimize, o ferdin tavassutu ile, daire muhitinin kemalâtı müyesser olmuştur. Resulullah (sav) Efendimiz için, yine Velâyet-i Hullet dahi tamam olmuştur. Bin seneden sonra:

"Allahım, Muhammed'e salât eyle: İbrahim'e salât eylediğin gibi..?", manasındaki dua icabet görüp dilek makbul oldu.

Resulullah (sav) Efendimizin muamelesine gelince, o sır iledir. Bu dahi, kendisinden:

-Melâhat... tabir edilen merkeze tevdi edilmiştir.

O ferde gelince, anlatılan makamdan aleme döndürülür. Şunun için ki: Ümmetini koruya... Amma kendisi, keremli nefsi ile, gaygın gaybı hücrede mahbubu ile halvete çekilir.

Bir şiir:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri;
Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri...

★★★

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Üçüncü merkez muhiti; her ne kadar taayyün-ü evvel merkezi muhitine nisbetle daha küçük görünmekte ise de; lâkin daha camidir. Zira, bir şey Hazret-i Zat'a ne kadar fazla yaklaşırsa; daha cami duruma gelir.

Bilinmelidir ki, onun küçüklüğü, insanın küçüklüğüne benzer. Zira, onda küçüklük bulunmasına rağmen, alem sınıflarının tümünden daha camidir.

Yine bunun gibi... Bir şahıs, bu muhitin kemalâtı ile tahakkuk ettikten sonra, merkez icmalinden çıkıp muhit tafsiline geçer ise, önce içinde bulunduğu tafsil ve muhitle olan münasebetsizliği zail olur. Hiçbir zorlama olmadan, tafsilden tafsile geçer ve o tafsilin kemalâtı ile tahakkuk eder.

★★★

Şunu da dinle:

Kemal-i iktidar bulunmasına rağmen; alemin nizamı hikmete bağlı oldu-

ğundan; mahbuplann terbiyesinde sebeplerin varlığı gerekli görülmektedir. İsterse sebeplerin varlığı illetsiz ve kudret nikabı dışında bir şey olmasın.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'ın sünneti (âdeti, töresi, yolu, usulü) **daha önce de geçtiği gibidir. Onun sünnetinde asla bir tebdil bulamazsın."**(48/23)

★★★

BİR TENBİH

Bilesin ki,

Peygambere kemalâttan bazısı, her ne kadar ümmetinden bir ferdin tavassutu ile husule gelmekte ve bazı makamlara onun tevessülü ile ulaşmakta ise de; lâkin, böyle bir şeyden o peygamberin noksan, o ferdin dahi, onun üzerine meziyetli olması lâzım elmez. Zira o ferd, kemale, o peygambere mütabaatle nail olmuştur. Bu devlete dahi onun uydusu olmakla ermiştir. Hakikatta o kemal, o peygamberindir. Kendisine yapılan mütabaatın neticesidir.

Bu ferdin misali şuna benzer ki, bir hizmetçidir; hizmeti görülenin hazinesinden harcını yapar. Onun için güzel elbiseler hazırlar. Şunun için ki: Güzelliğin ziyadelik gele ve haşmeti ve celâli arta...

Mana anlatıldığı gibi olunca; hizmeti görülende ne gibi bir noksanlık olur; hizmet edenin de, onun üzerine ne gibi bir meziyeti bulunabilir.

Yardım, ancak akrandan gelir ise, bir noksan olur. Amma hizmetçilerden ve kölelerden gelir ise, bu aynen kemal, cahın ve celâlin artmasına sebep olur.

Asıl noksan odur ki, anlatılan manada birini değirine karıştırır ve noksanlık tevehhümüne düşer.

Padişahları görmez misin? Mülkleri ve beldeleri, ancak hizmetçilerin ve orduların yardımı ile alırlar. Kaleleri onların yardımı ile fethederler. Böyle bir yardımdan da, o padişahlar için azamet ve kıymet husulünden başka bir şeyin husule geldiği bilinmez. Hizmetçilerin ve yardımcıların şerefinden ve izzetinden yana da bir şey izhar edilmez.

Ümmetlere gelince, bunlar da, peygamberlerin hizmetçileri ve köleleridir. O büyüklere, bunlardan yardım hasıl olur. Böyle bir şeyden onların noksanı olması nasıl tevehhüm edilebilir? O büyükler için nasıl şöyle denir:

-Bunlar, asla yardıma muhtaç değillerdir.

Kemal mertebelerin bütünü, o büyüklere bilfiil hasıl olmuştur. Hem de sarih olarak açık bir şekilde.

Kaldı ki, bu büyükler, Sübhan Allah'ın kullarıdır. Daima onun fazilet feyizlerini beklemektedirler. Onun rahmet bereketlerini ummaktadırlar. Devamlı olarak, terakki etmek isterler.

Şu hadis-i şerifler anlatılan manayı teyid ederler:

"İki günü eşit geçen ziyandadır."

"Benim için vesile isteyiniz."

Şu manalar dahi gelmiştir:
- Resulullah (sav) Efendimiz, muhacirlerin fukaralarına tevessül ile fetih talebinde bulunurlardı.

Bütün bunlar, yardım ve muavenet talepleridir. O kimseler ki; o büyükler hakkında, ümmetlerin yardımlarına ve muavenetlerine cevaz vermezler; bunların nazarları peygamberlerin azametine ve yüksek derecelerine vaki olmuştur. Şayet onların nazarı, peygamberlerin kulluğuna düşseydi; onların mevlalarına olan ihtiyaçları dahi malum olsaydı; ümmetlerin imdadını inkâr etmeyecekleri gibi, hizmetçilerin ve kölelerin yardımını dahi uzak görmezlerdi.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin."(66/8)

Salât ve selâm, Resulullah Efendimize, bütün enbiya-ı izama ve melâike-i kirama.

★★★

507. MEKTUP

MEVZUU: Hazret-i Şeyhimize (İmam-ı Rabbani)'ye mahsus velâyet sırları.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Salih Külâbi'ye yazmıştır.

★★★

Bu Fakir'in velâyeti, her ne kadar Velâyet-i Muhammediye ve Velâyet-i Museviye terbiyesi ile olmakta, -o velâyetlerin sahiplerine salât ve selâm olsun-, onların uyumuyla mahbubiyet ve muhibbiyet nisbetinden mürekkeb -çünkü mahbubların reisi Allah'ın Resulü Muhammed (sav) olup, muhiblerin reisi dahi Musa Kelimüllah (as) olmuştur- ise de; lâkin onda bir başka iş vardır. Ona, kendine mahsus bir muamele sağlanmıştır.

Bu velâyetin aslı, her ne kadar Velâyet-i Muhammediye olan peygamberinin velâyeti ise de, o velâyet dahi, asaleten sırf mahbubiyetten neş'et etmiştir; lâkin bu velâyete, Velâyet-i Museviye dahi inzimam ettiğinden, o dahi, asaleten sırf muhibbiyetten neş'et etmiştir; dolayısı ile onun boyasına da girip kendisine bir başka durum arız olmuştur. Hatta onun için şöyle demek de mümkündür:

-O, bir başka hakikat olmuştur; bir başka semere vermiştir; bir başka netice vermiştir.

Şu şiiri söyleyen ne güzel söylemiştir:

Saki, bir afyon atmış ki bu şaraba;
Ne baş bıraktı, ne de kavuk ahbaba...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver; bizim için işimizde muvaffakiyet hazırla..."(18/10)

★★★

BİR FASL-I HAYR

Bu velâyete bağlı muameleden bir nebze izhar edecek olsam; boğaz kesilir ve gırtlak koparılır.

Ebu Hüreyre ki, Resulullah (sav) Efendimizin aldığı bazı ilimlerden ötürü:

-Boğazın kesilmesi... manasından bahsettikten sonra, başkası hakkında ne denir? Allah ondan razı olsun.

Sübhan Allah, anlaşılması zor, derin ve çetin sırların zatı ile hasın hası kulları arasında saklı kıldı. Yabancıları, onların etrafında gezmeye dahi bırakmadı.

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimiz, alemlere rahmetti. Bu saklı sırları, marifetinin kemalinden ve ilminin çokluğundan Ebu Hüreyre (ra) ve başkasına söyledi. Onların, hayrı şerden ayırma kabiliyetlerini bildiği için, bu saklı incileri onlara vermeyi tercih etti.

Ben Müflis Kalibülbidaa kula gelince, bu sırları anlatmaktan korkuyorum. Hatta hatırlatmaktan da... Bu su-i halim ve istidadsızlığımla o yüce matluplara karşı bir münasebet bulamıyorum. Lâkin durumu anlıyorum ve şu manayı itiraf ediyorum:

Olmaz bir işte zorluk, olunca keremlilerle...

Evet, Allah için durum budur. Bu kerem dahi, Sübhan Zatına lâyıktır.

Sübhan Hakkın keremi, bize yalnız bugün için gelmemiştir. Bu kerem, yerden bir aviç toprak alıp da bizi ondan yarattığı günden başlar (hatta daha da evvel).

Bu yarattığını, zatına halife kıldı. Zatından vekâleten eşyanın kıyamını onunla sağladı. Arada bir vasıta kılmadan, bütün eşyanın ilmini ona öğretti. Kendisinin mükerrem kulları olan melekleri dahi, onun talebeleri eyledi. Üstün şanlarına rağmen, meleklere emretti ki, ona secde edeler.

-Muallim-i melekût (meleklerin öğretmeni) diye nam salan İblis'i de tard etti. İbadette ve taatta onun büyük bir şanı vardı. Halife kıldığına secde etmekten imtina ettiği, zami ve saygıda bulunmadığı için onu mel'in, melum, mat'un eyledi.

Bu toprağa bir kuvvet ve himmet verdi ki, semaların, yerin ve dağların taşımaktan çekindiği, ondan korktuğu emaneti yüklene... Sonra ona, keyfiyetten münezzeh, misalden yüce olan yerin ve semaların yaratıcısını görme kuvveti ve kabiliyeti vardı. Halbuki kendisi, keyfiyet ve misal durumundadır. Bununla beraber, dağ bütün salâbetine rağmen, o Sübhandan gelen bir tecelli ile parça parça toz haline geldi.

O yüce Allah kadim ihsan sahibidir. Merhametliler merhametlisidir. Bizim gibi acizleri de, sabikun zümrenin derecelerine yükseltmeye de kadirdir. Keza, onların eriştiği devlete ortak kılmaya da... Yani onların bir uydusu olarak...

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;
Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının...

★★★

BİR TENBİH

Bilesin ki,

Hazret-i Sübhan Hak, daima tenzih ve takdis üzere olup hüdus sıfatlarından münezzeh, noksan damgalarından da beridir. O yüce Sultan'ın Zatına tagayyür ve tebeddül yolu yoktur. Orada ittisal ve infisal mecali de yoktur. O makam için haliyet ve mahalliyet cevazı dahi küfürdür. İttihad ve ayniyet hükmü dahi aynen ilhaddır; zındıklıktır.

Şayet Sübhan Hak kullarına bir yakınlık ve vuslat hasıl olur ise, lâkin bu, bir cismin diğer cisme yakınlığı kabilinden değildir; cevherin arazla ittisali cinsinden dahi değildir. Şayet burada bir yakınlık var ise, bu keyfiyetten münezzehtir. Eğer bir vuslat var ise, o dahi kemmiyetten ve bir yerde olmaktan (eyneden) beridir.

Bu büyüklerin, o makamdaki muamelesi, lâkeyfi alemdendir. Lâkeyfi alemin, keyfi aleme nisbetle durumu, umman denize nisbetle bir damla gibidir.

Nasıl böyle olmasın ki?.. O mümkindir; bu dahi Vacib Taala'dır. O, dar bir mekâna sığdırılmıştır; bu ise, zaman ve mekân darlığından münezzehtir.

Evet, ibare sahası, o alemde geniştir. Amma ibareden yana yüksekliğe sahip olduğundan, bu alemde dardır. Keza işaret edilmekten yana uzaktır.

Merhametliler merhametlisi, has kullarına lâkeyfi alemden bir nasip ve bir seyir vermiştir. Lâkeyfi kuamele ile de, onları müşerref eylemiştir.

Şayet lâkeyfi alemden faraza keyfi ile tabir etmek mümkin olsa, böyle bir tabir, çocuklara; büluğa ermişlerin, şeker ve bal lezzetini cima lezzeti ile tabir etmelerinden daha uzak bir mana ifade eder.

Sonra, üstte anlatılan iki lezzet bir alemdendir. Halbuki, o tabir edilenle tabir eden iki ayrı alemdendir.

Her kim, lâkeyfiyi, keyfi ile tabir etmeye kalkar da, keyfinin hükümlerini lâkeyfi üzerine yürütmeye giderse, onun için hak olur ki, taan ve tard uğrağı ola... Zaruri olmaktan da, ilhad ve zındıklıkla itham edile.

Şunun için ki: O sırlar, incedir; çetindir. Onlar da, ancak ibare ve tabir cihetinden gelmektedir; tahakkuk ve husul cihetinden değildir.

İnsanın o sırlarla tahakkuku, imanın kemalidir; amma keyfiyetle onları tabir etmek aynen küfür ve ilhaddır. Bu makamda gerekir ki:

"Allah'ı bilenin dili tutulur..." manasına göre amel edile...

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Çünkü sen her şeye kadirsin."(66/8)

Evel ahir Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne; daima ve her zaman.

508. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizin iki ismine taalluk eden sırlar beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Fakir Haşim Kişemi'ye yazmıştır.

★★★

Bilesin ki,

Resulullah (sav) Efendimiz, iki isimle müsemmadır. Bu iki isimden her biri Kur'an-ı Mecid'de anlatılmıştır.

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Muhammed, Allah'ın Resulüdür..."(48/29)

Yine Sübhan Allah, Ruhullah'ın müjdesini hikâye ederek, şöyle buyurdu:

"Onun ismi Ahmed'dir..."(61/6)

Bu iki mübarek isimden her biri için, kendi başına bir velâyet vardır.

Velâyet-i Muhammediye, her ne kadar Resulullah (sav) Efendimizin mahbubiyetinden neş'et etmiş ise de; orada sırf mahbubiyet yoktur. Aynı zamanda, ona muhibbiyet keyfiyeti de karışmıştır. İsterse bu karışma, Resulullah (sav) Efendimize asaleten sabit olmasın. Böyle olsa dahi, onun sırf mahbubiyetine manidir.

Ve ayet-i Ahmediye'ye gelince bu, sırf mahbubiyetten neş'et etmiştir. Orada, muhibbiyet şaibesi yoktur.

Bu ikinci anlatılan velâyet; bir kadem, önceki velâyetten daha ileri olup bir merhale, matluba ondan daha da yakındır. Muhibbin rağbeti onda daha fazladır.

Çünkü mahbub, mahbubiyette her ne kadar daha tamam olur ise, mahbubun nazarında, istiğnası ve dilâli daha güzel ve daha melih olur. Muhibbi kendine cezbetmesi ve onu kendisine dalgın ve hayran bırakması o kadar çok ve ziyade olur.

Bir şiir:

İftinanım hiç değil onun yalnız cemalinden;
Olmaktadır, hepsi onun nazından işvesinden...

BuradaX

-İftinan... tabirinden murad, aşkın matlubuna olan aşkın ifratıdır.

Sübhanellah... Ahmed ismi, acayip yüksek bir isimdir. Kelime-i mukaddes EHAD isminden ve MİM halkasından terkib edilmiştir. Bu MİM harfi de, lâkeyfi alemde, incelik taşıyan ilâhi sırlardan sayılır. Bu keyfi alemde dahi, o saklı sırdan tabir edip anlatmak mümkün değildir. Yani MİM harfi halkası olmadan... Şayet öyle bir imkân olur ise, onu, Sübhan Hak tabir buyurur.

EHAD, şeriki olmayan o EHAD'dir. MİM harfi halkası dahi, o ubudiyet tokudur ki, (tok halkadır); kulu Mevlâ'dan ayırd eder.

Kul MİM'in halkasıdır. EHAD lâfzı ise, ancak onun tazimi ve hususiyetini izhar için gelmiştir. Yani Resulullah Efendimizin... Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Bir şiir:

Olunca, bir kimseye sahi bu isim;
Olur müsemması pek aziz, pek kerim...

Aradan bin sene geçtikten sonra; o velâyet, bu velâyete müncer oldu. Velâyet-i Muhammediye dahi, Velâyet-i Ahmediye'de nihayet buldu. İki ubudiyet toku, bir tokta baki kaldı. Tok-u evvelin (yani birinci MİM'in halkası) yerine de ELİF harfi yerleşti. Bu ELİF Resulullah (sav) Efendimizin Rabbına işarettir. Böylece, MUHAMMED ismi, AHMED oldu. Ona ve âline salât ve selâm.

Geçen bin senenin, büyük işlerin değişmesinde tesiri vardır.

Üstte anlatılan mananın beyanı şöyledir:

İki ubudiyet toku, (halkası) mübarek MUHAMME ismine derce edilen iki mimin iki halkasından ibarettir. Yine mümkündür ki, bu iki tok, Resulullah (sav) Efendimizin iki taayyününe işaret ola... Yani:

a) Beşeri cesedi,

b) Ruhi meleki taayyünlerine... Mevt arazları sebebi ile cesedi taayyüne fütur gelip ruhi taayyünü kuvvet bulmuş ise de; lâkin o taayyünün eseri baki kalmıştır. Bundan lâzım eldi ki, bin sene geçtikten sonra, o eser dahi zail ola... O taayyünden bir nişan kalmaya...

Bin sene geçtikten sonra, o taayyünden eser kalmadı. Ubudiyetin iki tokundan bir toku da koptu. Ona zeval ve fena arız oldu. Üluhiyet ELİF'i de onun yerine oturdu. Onun için şöyle demek mümkündür:

-O bekabillah gibidir...

Böylece, zaruri olarak MUHAMMED ismi, AHMED o ldu. Velâyet-i Muhammediye dahi, Velâyet-i Ahmediye'ye intikal etti.

MUHAMMED, iki taayyünden ibarettir.

AHMED, yalnız bir taayyünden kinayedir. Ve bu isim, ıtlak makamına, birinci isimden daha yakın ve alemden de daha uzaktır.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Meşayihin takrir eylediği ve onları velâyete bağladığı fenanın ve bekanın manası nedir? Bu, Taayyün-ü Muhammedi'de anlattığın feanın ve bekanın manası nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Velâyetin bağlı olduğu fena ve beka, şühudidir. Eğer orada bir fena var ise, nazar itibarı iledir. Eğer beka ve sebat var ise, bunlar da nazar itibarı iledir.

Orada beşeri sıfatların setri vardır; zevali değil.

Amma bu taayyünün fenası öyle değildir. Hatta burada, beşeri sıfatlara, vücudi zeval tahakkuku vardır. Cismaniyetten ruhaniyete geçmek vardır.

Beka canibinde ise, kul her ne kadar hak olmaz ve kendisinden ubudiyet ayrılmaz ise de, lâkin o, Sübhan Hakka pek yakın düşer. Kendisine ziyade maiyet hasıl olur. Nefsinden dahi, pek uzak kalır. Beşeri hükümlerin ondan kalkması dahi, pek ziyade olur.

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Beşeri sıfatların fena bulmasına bağlı bulanan bu Uruc-u Muhammedi;

her ne kadar muamelesi yüce zirveye çıkar ve onu gayr ve gayriyet cezbelerinden halâs eder ise de, lâkin ümmetine muamele pek zor olur. Beşeri münaebet yolu ile olan hidayet nuru da azdır. Bu son acizlerin hallerine teveccühü dahi az olur. Bütün külliyeti ile hakikat kıblesine teveccüh etmiştir.

Vay o reayanın haline ki; Sultan onların haline iltifat etmez; bütün külliyeti ile, mahbubuna müteveccihtir.

Anlatılan manadan ötürüdür ki, bin seneden sonra, küfür ve bid'at zulmetleri istilâ etmiştir. İslâm nuruna da noksan gelmiştir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin."(66/8)

★★★

510. MEKTUP

MEVZUU: Suri güzellikten lezzet almanın zararı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hacı Abdüllatif Harzemi'ye yazmıştır.

★★★

Bilesin ki,

Hayırdan, kemalden, hüsünden ve cemalden her biri; hangi mekânda olursa olsun, sırf hayır olan vücudun eseri olup yüce Sultan Vacibü'l-vücud'a mahsustur.

Mümkinde vücud, zıllıyet yolu ile o yüce Makamdan in'ikâs ettiği gibi; güzellik ve cemal dahi zıllıyet yolu ile o mertebeden gelmektedir.

Mümkinin zatı, zati ademi sebebi ile sırf şer, çirkinlik ve noksandır.

Lâkin, mümkinde müşahede edilen bu güzellik ve cemal, her ne kadar vücuddan gelmekte ise de; adem mir'atından zuhur ettiklerinden, mir'at hükmünü almışlardır. Çirkinlikten bir nasibe nail olmuşlardır. Kendilerine noksan ârız olmuştur.

Mümkinde zati çirkinlik olduğundan; bu güzellikten aldığı kadar halis güzellikten lezzet almaz. Halbuki o, bunun mebdeidir. Şunun için ki, bununla münasebeti daha ziyadedir. Bu çöpçü gibi ki; kötü kokulardan lezzet alır. Çünkü onunla ünsiyeti ve ülfeti vardır; sebep budur. Amma böyle bir lezzeti, güzel kokudan alamaz. Nitekim, bu mana meşhur bir kıssada anlatılmıştır.

-Bir çöpçü bir defasında attar dükkânına uğramış; güzel kokuların fazlalığından düşüp bayılmış. Bu arada, büyüklerden biri, onun yanına gelmiş, durumuna muttali olunca, burnuna bir parça pislik komalarını emretmiş. Bu emrini yerine getirmişler; hemen ayılıp kalkmış yoluna gitmiş.

★★★

511. MEKTUP

MEVZUU: Maveraünnehir büyüklerinin bereketlerinden feyiz yollu gelen zâhir ve batın nimetlerine şükür izharı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Mümin Belhi ce-

naplarına yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükretmemiş olur.

Maveraünnehir ulamasının ve meşayihinin hakları üzerimizdedir. Yani bizim gibi acizlerin... Hatta, Hind beldelerinde bulunan bütün ehl-i İslâm'ın üzerinedir. O kadar ki, onları beyan etmek takrirle olmaz, yazmakla anlatılamaz. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Bizler, ehl-i sünnet -Allah şehirlerde emsallerini artırsın- görüşlerine uygun biçimde sahih itikadı, o büyüklerin tahkikleri ile kazandık.

Hanefi ulemasının -Allah onlardan razı olsun- Kavillerine göre sahih amelin bize hasıl olması; bunların tetkikleri sonunda oldu. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; sofiye-i aliyye tarikatına süluk, bu diyarda, o mübarek toprağın bereketlerinden istifade yollu gelmiştir.

Cezbe makamının tahkiki, sülûk, fena, beka, seyr,i ilellah, seyr-i fillah ki, bunların hepsi has velâyet mertebesine bağlıdır; hemen hepsi o bereketli arsanın büyüklerine ait feyizlerin eseridir.

Hulâsa, zahirin salâhı, batının felahı her ne ise, oradan alınmıştır.

Bir şiir:

Feyz şükrünü nasıl ödesin çimen, ey ebr bahar;
Hepsi nimetinle perverde ister gül ister har...

Allahu Teala, orayı ve oranın ahalisini, afatlardan ve beliyyelerden korusun... Seyyidü's-sadat hürmetine... Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

O ulvi diyardan bu süfli diyara bazı rakadaşlar gelmektedirler. Onların bu gelişleri, herhangi bir hacete mebnidir. Orada bulunan, bereket sahibi zatların lütuflarına izhar ederler. Yani bu Fakir için... Bilhassa, Maden-i İrşad ve'l-hidayet Menba-ı İfade Ve'l-İfaza Hazretlerinin mülazimlerine olan şefkatlarını açıklarlar. Bu arada derler ki:

-O Cenab-ı Ali'nin size hüsn-ü zannı vardır. Yazılan bazı ilimlerini ve maarifini mütalaa eder, onları güzel bulur.

Büyüklerden gelen bu gibi müjdeler, bazı zevklerin yazılmasına cür'et ve cesaret ebebi olmaktadır.

★★★

Bugünlerde, Şeyh Ebü'l-mekârim Sofi geldi; çeşitli lütuflarınızı şefkatlarınızı açıkladı. Bunun için kereminize itimad ederek, bazı kelimelerle başınızı ağrıtmak cür'etinde bulunduk.

★★★

Kardeş Muhammed Haşim, ihlâs sahibi ahbab arasındadır. Yukarıda adı geçen sofi ile bu Fakir'in bazı müsvedde nakillerini yolladı. Onunla iktifa ediyoruz; bu Taife-i Aliyye ilimlerinden ve maarifinden bu sayfaya bir harf bile derc etmiyoruz.

Hazret'in inayetinden ve şefkatından beklediğimiz o ki, son nefesin selâmeti babında bizi duadan unutulmuş eylemeye...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver; bizim için işimizde muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Bahusus şu Hazretlerin her birinden dua talep etmekteyiz: Cenab-ı Nakib Necib Melâz-ı Ehlüllah Seyyid Mirik Şah, Cenab-ı Alâmetü'l-Vera Mevlâna Hasan, Cenab-ı Nasır-ı şeriat ve Hafızı'l-millet Kadı Tulek... Allahu Teala, onların bereketlerini devamlı kılsın.

Fakir'in evlâdı dahi, mahdum-u kiramlarımıza selâmlar edip onlardan dua talebinde bulunurlar.

★★★

512. MEKTUP

MEVZUU: Yakup peygamberin as Yusüf peygambere mahabbet sırrının keşfi.

Bu arada, bazı acayip sırlar ve garip ilimler.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Nurhak'a yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Pek değerli kardeşim Şeyh Nurhak; Yakub'un, Yusüf'e olan mahabbetinden sormuş. Resulullah Efendimize ve onlara salâtlar ve selâmlar. Hem de ihtimamla ve şevkle...

Bu mananın inkişafı babında şevk; bir müddetten beri bu Fakir'de dahi var.

Onun şevki de, bu Fakir'in şevkine ilâve edilince; külliyetimle, o inceliğin keşfine yöneldim. Hem de ihtiyarsız olarak...

Bunun üzerine ilk nazarda zâhir olan şu oldu ki, onun yaratılışı, hüsnü ve cemali, bu dünya hayatı yaratılışı cinsinden değildir. Keza, dünyanın hüsnü ve cemali cinsinden de değildir. Elbett onun cemali, cennet ahli cemali cinsindendir.

Şu dahi, müşahede edilmiştir ki, onun güzelliği, bu dünya hayatında olmasına rağmen, huri gılman güzelliği ile bir müşabeheti vardır.

Sonra,

Bu babda, Allahu Teala'nın fazlı keremi ile feyiz yollu gelenleri, tafsilatı ile yazıp size gönderdim.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın Allahım, senin bize öğrettiğinden başka ilmimiz yoktur."(62/32)

Bir şiir:

Tuttular beni aynaya sanki kuşlarıyım;
Kavlini ezeli ustanın konuşmayalım...

Burada, şöyle bir soru sorulabilir:

-Yakup peygamberin, Yusüf peygambere ifrat derecedeki mahabbetinin manası nedir? Onlara salât ve selâm olsun. Halbuki, Allahu Teala, onun hakkında ve ecdad-ı kiramı hakkında şöyle buyurdu:X

"Kuvvetler ve basiretler sahibi kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub'u an."(38/45)

"Çünkü, biz onları katkısız, (şaibesiz), **bir hasletle -ki** (bu daima) **yurdlarını hatırlama** (ları ve onun için çalışmaları)**dır- halis insanlar yaptık."**(38/47)

"Çünkü, onlar, katımızda; cidden seçkinlerden, hayırlardandır."(38/47)

Onların durumu böyle olunca; nasıl olur da, yüce Hak'tan başkasna taalluk, enbiyanın şanına yakıştırılır? Hem de kuvvetler ve basiretler sahibi olaraktan... Sonra, seçkin halislere, nasıl mahlukların mahabbeti, yerinde olur... Kaldı ki bunun için:

-Hakkın başkasına taalluk değildir, denemez.

Çünkü mahluklar, ancak, yüce Hakkın hüsnüne ve cemaline bir aynadır. Nitekim, sofiye bu manaya kail olmuştur. Vahdet şühudu için de, kesrette müşahedesinde cevaz vermişlerdir. Mümkinat suretlerinin tecelli ve zuhur yerlerinde müşahedeleri ve mükâşefeleri isbat eylemişlerdir. Yani bu dünya hayatında... Amma uhrevi rüyet hariç. Zira, bu gibi keşifler ve müşahedeler, saliklere bu fani dünya hayatında zuhur eden şeylerdendir. Yani tevhidin ağır basması vaktinde. Halbuki, ümmetin havassı, bundan istinkâf edip sakınırlar. Ümmetin havassının durumu anlatıldığı gibi olunca; bu hallerin sübutuna enbiya hakkında nasıl ihtimal verilir? Hem de, seçkin ve hayırlı oldukları halde... Hatta, böyle bir şeyin, onlar hakkında tasavvuru dahi, aynen vebaldir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu sualin cevabı, bir mukaddimeye binaen anlatılacaktır. Şöyle ki:

Ahiretin hüsnü ve cemali, aynı şekilde, oranın nimetleri ve lezzetleri dünyanın hüsnü ve cemali gibi değildir. Keza, dünyanın lezzetleri ve nimetleri gibi de değildir. Zira, oranın hüsnü ve cemali, hayır içinde hayırdır. O nimetler ve lezzetler dahi, şanı yüce Mevlâ katında beğenilmiştir; makbuldür. Buranın bütün hüsnü ve cemali ise, serdir; noksanlıktır. Bütün bu nimetler ve lezzetler dahi, makbul değildir; makbul olmadığı gibi, iyi de görülmemektedir.

Anlatılan mana icabı olarak, dünya yüce Mevlâ'nın gazap yeri, ahiret ise, onun rıza yeri olmuştur.

Şöyle sorulabilir:

-Mümkünün hüsnü ve cemali, yüce mukaddes Hazret-i Vücup mertebesinden müstear olunca, mümkin dahi, o hüsne ve cemale bir tecelligâh ve bir zuhur yeri olmaktan başka bir şey olmaz. Zira, mümkinin kendisi için olan bir şey yoktur. Kendisinde her ne var ise, hepsi Hazret-i Vücubdan müsteardır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, iki yerdeki değişiklik nereden geliyor? Biri, razı olunan ve makbul oluyor, diğeri de makbul ve iyi olmuyor!..

Bunun için derim ki:

-Bu soruların cevabı dahi, birkaç mukaddimeye mebnidir. Şöyle ki:

BİRİNCİ MUKADDİME

Tamamı ile alem, şanı büyük Vacib Zat'ın sıfatlarının mazharları ve isim-

lerinin tecelligâhlarıdır. Esma ve sıfat kemalâtının dahi, aynalarıdır.

İKİNCİ MUKADDİME

Vacib sıfatları, her ne kadar vücup dairesine dahil ise de, lâkin onlara vücudda ve kıyamda Hazret-i Zat'a ihtiyaç sabit olunca, kendilerinde imkândan bir rayiha bulunmuştur. Zati vücup onlar için kat'i değildir. Zira onların vücubu, kendileri için değildir; Vacib Zat içindir. Onlara:

-Zatın gayrıdır, denmesi dahi, gayriyet lâzımdır. Çünkü, aralarında ikilik vardır.

-İkilik iki mütegayirdir (yani başka başka şeylerdir) kaziyesi, akıl erbabı katında mukarrerdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen; onlar hakkında imkân ıtlakı yerinde olmaz. Zira, böyle bir şey hüdus vehmini verir. Zira, onlar katında her mümkin hadistir.

Kaldı ki, gayr olan bir şey için, vücup cevazı vermek dahi yerinde olmaz. Yani o makamda... Zira, böyle bir şey, onların yüce mukaddes Hazret-i Zat'tan ayrıldıkları vehmini verir.

ÜÇÜNCÜ MUKADDİME

Her ne şey ki onda imkân rayihası vardır; haddizatında onda adem mecali vardır. İsterse, böyle bir ademin husulü muhal olsun. Çünkü, bunun muhal oluşu, kendi özünden değil; bir başka mahalden gelmektedir.

DÖRDÜNCÜ MUKADDİME

Vacib Teala'nın isim ve sıfatlarının; vücud canibinde hüsnü ve cemali nasıl var ise, adem ihtimali canibinde dahi, bir hüsnü ve cemali vardır. İsterse, bu hüsnün sübutu vehim ve his mertebesinde olsun, ademe münasip ve komşudan emanet olsun... Zira, adem haddizatında şerden ve noksandan başka nasibi olmayan bir şeydir. Vücud ise, bütünüyle hayır ve kemal, tamamı ile hüsn ve cemaldir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, ademde hissedilen hüsn; hanzale gibidir. Üstü şekerle kaplanmış olup tatlı olduğu vehmini verir.

BEŞİNCİ MUKADDİME

Yüce Allah'ın keremi sayesinde, keşfi nazarla açığa çıktı ki, mümkinin adem canibinde, kendisi için bu dünya hayatında kemal-i iktidarla terbiye hasıl olmuştur. Sun'u kâmil ise, his ve vehim mertebesinde onun için sebat ve istikrar sabit olmuştur. Adem ihtimali canibinde bulunan sıfatların hüsnüne ve cemaline mazhar kılınmıştır.

Şu dahi vuzuha kavuştu ki, ahiret hayatında, mümkinin vücud canibi ağır gelecek ve onların vücudu canibinde bulunan hüsne ve güzelliğe de mazhar kılınır.

Üstte anlatılan beş mukaddimeyi bildikten sonra; bu dünya hayatının hüsnü ve cemali ile, öbür hayatın hüsnü ve cemali arasındaki fark vuzuha kavuşur. İki hayattan birinin güzelliği ile, öbürünün çirkinliği açığa çıkar. Rıza olunanla, razı olunmayan ayırd edilir.

Yapılan bu tahkikattan, bu sual çözülmüş oldu. Birinci sual üzerine mebni olan mukaddime dahi açıklandı. Ki bu mana, anlayışlı ve düşünce-

li kimseye gizli değildir.

Bu mukaddimeyi izah ettikten sonra, birinci sualin cevabında şanı büyük Allah'ın fazlı ile derim ki:

-Sarih keşifle malum oldu ki, Yusüf (as) peygamberin vücudu, her ne kadar bu dünya hayatında zuhura gelmiş ise de; lâkin, onun vücudu, uhrevi hayattandır. Bu dünyada bulunan sair mevcudatın vücudu aksine durum budur.

Onun vücud tarafı ağır basmış; isimlerin ve sıfatların vücuduna taalluk eden hüsne ve cemale mazhar kılınmıştır. Nefsi ile veya aslı ile ondan, ademe taalluk şaibesi atılmıştır.

Böylece, kendisi ve aslı, bütün çirkinliğin ve noksanın aslı olan ademden temiz kılınmış, vücud canibi nurunun istilâsından başka bir şey bırakılmamıştır. Bu dahi, cennet ehlinin nasibidir.

Bu durumda, onun hüsnü ve cemali ile taalluk, cennet hüsnü ve cemali ile taalluktur. Zaruri olarak, cennet ehlinin hüsnü ve cemali beğenilir ve kâmillerin nasibi olmuş olur. (Yahut ona taalluk, herkesin nasibi olur)

Çünkü, o hayatın taalluku ve mahabbeti; o hayatın sahibine taalluk edip mahabbet etmenin aynıdır. Zira o hayat, onun hikmet tılsımından ve cemal nikabından başka bir şey değildir. Yani kibriya nidası gibi... Bu manada:

"Allah selâm evine davet eder."(10/25) mealine gelen ayet-i kerime nass-ı kat'idir. Ayrıca bu mana için, şu ayet-i kerime yazılı bir hüccettir:

"Allah ahireti murad eder."(8/67)

O kimse ki; ahiretle taalluku, dünyaya taalluku gibi kötü bulur ve onu, şanı yüce Mevlâ taallukuna mugayir sayar, hiç şüphe edilmeye ki o, ahiretin hakikatını olduğu gibi bilmemektedir. Gaibi, şahide kıyas etmiştir. Hem de, arada açık fark bulunmamasına rağmen...

Şayet Rabia-i Miskine cennetin hakikatına olduğu gibi, muttali olsaydı; cenneti yakma fikrinde olmazdı. Onunla taalluku dahi, Mevlâsına taalluk için mugayir bulmazdı.

Bir başka kimse ise:

"Sizden bazıları dünyayı ister; sizden bazıları da ahireti ister"(3/152) mealine gelen ayet-i kerimede anlatılan her iki taifeden şikâyet etmiştir.

Allahu Teala, onlara insaf versin. Şöyle bir şey nasıl tasavvur edilir ki: Allahu Teala, cennete davet etsin; sonra da, bu davetine icabet edenlerden şikâyet eylesin.

Şayet o mukaddes yerle taalluk mezmun olsaydı; yahut onda zem şaibesi olmuş olsaydı, cennet rıza yeri olmazdı. Rıza ise, öyle bir şeydir ki, makbul mertebelerin nihayetidir.

Elbette dünya gibi olan gazaba uğramıştır. Gazap sebebi ve zem illeti ise, o ademdir ki, her kabahatın ve noksanı naslıdır. O, dünyanın nasibi olmuş; dolayısı ile, mel'un olmasına da sebep olmuştur. Ademden teberri hasıl olduğu zaman; zem ve kabahat şaibesi dahi zail olur.

Rızanın olmayışı, makbuliyetin bulunmayışı da; düşmanların nasibidir.

Artık orada rıza, kabul, vücud, nar, vasl ve vüsul, rahat ve sürurdan başka bir şey asla kalmaz.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz cennet için şöyle buyurdu:

"Cennet yabandır; oranın ağaçları:

-"Sübhanellah ve'l-hamdülillah ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber..." diye okuyacağın tesbihtir."(Allah Sübhandır, Allah'a hamd olsun. Allah'tan başka ilâh yoktur. Allah en büyüktür.)

.....

Burada, harflerin ve kelimelerin suretinde temessül eden tenzihi mana; orada ağaç suretine girecektir. O ağaca taalluk, onunla lezzet almak, tenzihi manaya taallukun ve onunla lezzet almanın aynıdır. Bu kıyas devam edip gider.

Anlatılan manada, sofiye-i aliyyenin beyan ettiği tevhid ve ittihad sırlarına gelince, ki onlar, bu dünya hayatında bulunan güzel mazharlara inip onlara aşık olmuşlardır. Onların zımnında, şühud ve müşahede isbat eylemişlerdir. O mazharların hüsnünü ve cemalini yüce Mevlânın aynen hüsnü ve cemali bilmişlerdir. Hatta bazısı şöyle demiştir:

-Her lezzetli yemekte senin zevkini aldım...

Bazıları dahi şöyle demiştir:

Cemalin, bugün perdesiz zahir olduğu için;
Hayretteyim, feryada bırakma vaadi niçin!..

Üçüncü bir zat ise şöyle demiştir:

Onlar bir kavm, susuzluktan değil su içmeleri;
Ancak sebeptir kadehte maksudu görmeleri...

Bu cümlelerin doğruluğu, bu Fakir'in fehminden uzaktır. Keza vicdanından da... Yani bu dünya hayatında...

Onda, bu inceliklere tahammül takatını bulamıyorum. Bu devletin kabulü için onda kabiliyet de görmüyorum. Şayet onda bir kabiliyet ve takat olsaydı; kendisine gazab edilmiş olmazdı. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Dünya mel'undur."

Keremlere lâyık olan, bu makamlara kabiliyeti bulunan cennettir. Bu arada:

-Her lezzetli yemekte, senin zevkini aldım manası, cennet taamı için doğrudur; dünya taamı için değil... Zira, dünya taamı, adem suyu ile zehirlenmiştir. Dolayısı ile, öyle bir şeyin irtikâbı iyi bulunmaz.

★★★

Bu Fakir'in katında, her şahsın cenneti bir ism-i İlâhi'nin zuhurundan ibarettir. Bu ism-i ilâhi dahi, o şahsın taayyün mebdeidir.

Bu isim, ağaçlar ve ırmaklar suretinde zuhur eder. Keza, huriler, köşkler, vildan, ğılman olaraktan da zuhur eder.

İlâhi isimlerde alçaklık ve yükseklik itibarı ile, camiiyetin bulunması ve bulunmaması itibarı ile değişik olduğu gibi; cennetlerde dahi o miktar değişik farklar vardır.

Şayet şühud ve müşahede bu zuhur zımnında sabit olur ise, iyidir; güzeldir. Bir şeyi yerinde vaz etmektir. Amma o gibi kelimeleri yerinde olmayan manaya ıtlak etmek, bir cür'ettir; bir şeyi yerine vaz etmemektir.

Sofiye, matluba olan mahabbetlerinin taşkınlığından; ona karşı tam iştiyaklarındar ruh burunlarına ulaşan bir şeyi bir ganimet bilmişlerdir. Yani matluptan bir rayiha olarak... Onu, mahabbet sarhoşluğunun istilâsından, matlubun ve maksudun aynı zannetmişlerdir. Onunla, matlubun kendisine lâyık bir şekilde, aşık muamelesi etmişler ve ondan çokça haz almışlardır. Böylece, müşahedeyi ve mükâşefeyi dahi sabit görmüşlerdir.

Bir şiir:

Gelince ayak sesi herhangi bir yandan;
Alırım kokunu da geçerim o dem candan.

Evet,

Bu gibi muameleler, aşıklık halinde caizdir. Kararın ve istirahatın olmayışı, mahabbetin ağır basmasındandır. Hatta güzeldir; zira, yüce Sübhan Allah içindir. Tek matlubun lika şevkinden neş'et etmektedir. Elbet bunların hataları, sevap hükmünde olup sekir halleri dahi sahiv sayılır. Bir haberde anlatıldığına göre, Bilâl'in (ra) (SİN) harfi, Allah katında (ŞIN) harfi yerindedir.

Bir mışra:

Senin EŞHEDÜ'nden, daha yerindedir Bilâl'in EŞHEDÜ'sü...

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Cennetlik her şahsın cennete rüyeti; kendi taayyünü ve taşahhusunun mebdei olan ve ilâhi isim miktarına göredir. Ve o isim; ağaçlar, ırmaklar, huri ve gılman kisvesi ile zuhur eder.

Şu manaya ki, o ağaçlar, ırmaklar ve o mukaddes ismin mazharları bulunan diğer şeylerin hükmü, yüce Allah'ın keremi ile bir zaman göz hükmüne girer. Keyfiyeti, belli olmayan bir şekilde o şahsın rüyetine vesile olur. Daha sonra, asli haletine döner. Ve onu, kendileri ile meşgul etmeye başlarlar. Bu iş, taa sonsuzlara kadar sürüp gider. O tecelli-i berki gibi ki, onu bu dünya hayatında isbat etmişlerdir. Çünkü isimlerin ve sıfatların hicaplarındaki zat tecellisi, bu devlete istidadı olanlar hakkında daimidir.

Bir müddet sonra, isimlerin ve sıfatların hicapları kalkar. Hazret-i Zat, isimlerin ve sıfatların hicapları olmadan tecelli eder.

Anlatılan ilâhi isim, yüce Zat itibarlarından bir itibar olduğundan; her şahsın rüyetine taalluk eden, o zati itibar olur. Bu dahi, zaruri olarak, o şahsın terbiyesine gelendir.

Burada, parçalanma ve bölünme tevehhüm edilmeye... Çünkü, yüce Zat, tamamı ile o itibardır. Bazısı bu itibar, bazısı da bir başka itibar demek değildir. Zira, böyle bir şey, hüdus ve noksan alâmetidir. Allahu Teala, böyle bir manadan yana yüceliğe sahiptir.

Demişlerdir ki:

-Yüce Allah'ın zatı, tamamen ilimdir; tamamen kudrettir; tamamen ira-

dedir.

Her itibar, her ne kadar zatın tamamı ise de; lâkin, görülen o bir itibardır. Başka itibarlar değildir. Bu manadan olarak, yerinde olur ki; şu ayet-i kerimenin sırrı talep edile:

"Gözler onu kavrayamaz."(6/103)

Burada, şöyle bir şey denemez:

-Zatlar arasında bir ayırd etme olmayınca; onlardan her biri zatın aynı olunca; birçok itibarlar arasında, rüyetin taallukunu bir itibara vermenin manası nedir?

Çünkü şöyle deriz:

-Bu itibarlar, her ne kadar zatın aynı ve onlardan her biri dahi diğerinin aynı olsa ve aralarında keyfiyetli olan bir temyiz ve imtiyaz bulunması dahi; yani keyfi aleme esir olmuşlar katında muteber olduğu şekilde... Lâkin aralarında lâkeyfi manada bir imtiyaz vardır.

O kimseler ki, bu keyfi alemden halâs olup, lâkeyfi bir ittisal ile lâkeyfi alemle ittisal etmişlerdir, iş bu lâkeyfi imtiyaz onlara gizli değildir. Hatta onlara bu imtiyaz, açık bir şekilde belli olur. Tıpkı kulağın, gözden ayırd edildiği gibi. Yani o imtiyazı bu kadar açık bulurlar.

Evet, bir kimsenin nasibi ki, ism-i cami olmuştur; itidal üzere, değişik derecelerine göre onun bütün yüce mukaddes Zat itibarlarından nasibi olur. İsterse icma yollu olsun. Onun rüyeti dahi, onların bütününe taalluk eder. Lâkin, icmal camiiyeti dar olduğundan; ki bu, onun nasibidir ve daima ona lâzımdır, dolayısı ile idrak ve ihata onun hakkında yoktur. Ve:

"Gözler, onu idrak edemez"(6/103) manası doğru ve yerinde olur. Kaldı ki, şu ayet-i kerime de sarihtir:

"Söz itibarı ile Allah'tan daha doğrusu kimdir?"(4/87)

★★★

Şunun da bilinmesi yerindedir:

Allahu Teala, pek tamam bir şeiklde, bir kulunu, keremi ile fena devleti ile müşerref eyler ise, kendi mahiyeti olan ademden dahi halâs edip ondan yana ayn ve eser olarak bir şey bırakmaz ise, bundan sonra ona, bu fena misli bir vücud verir ki, ahiret hayatı vücuduna benzer. Bunun ayrıca, mümkinin vücud canibi ağırlığına da taalluku vardır. Yani o İlâhi isimler ve sıfatlar canibi vücudunun kemalâtına dahi mazhar olur.

Üstte anlatılan mananın tahkiki, daha önce de geçti.

Yusüf (as) peygamber, bu devletle, ilk vücudunda müşerref olmuştur. Bu anlatılan irfan sahibi ise, ikinci doğumu ile meydana gelen ikinci vücudu ile müşerref olmaktadır.

Anlatılan mana, onun yaratılışında olduğundan; Allahu Teala ona zâhir güzelliği de ihsan eyledi. O irfan sahibi ise, elde ettiğini çalışma zahmeti ile elde ettiğinden; onun için batın nuru ile iktifa edilip kendisi için zâhiri güzelliği ahirete bırakılmıştır.

Anlatılan manadaki irfan sahibi, her ne kadar peygamber olmasa dahi; lhakin, enbiyaya tebaiyetle, enbiyaya has bu devlette onların ortaklığı var-

dır. Onlara salât ve selâm olsun.

O, her ne kadar uydu olsa dahi, lâkin, onların nimet sofralarına oturmuştur. Her ne kadar hizmetçi ise de, lâkin, hizmeti görülenlerle oturma durumu vardır. Her ne kadar tabi olsa da tabi olunan zatlarla arkadaşlığı vardır. Hatta, buna çok kere öyle sırların ihsanı yapılır ki; enbiya dahi onlara imrenir. Nitekim, bu manayı, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz haber vermiştir.

Ancak, böyle bir muamele cüz'i fazla dahildir. Külli manada fazilet, ancak enbiyaya mahsustur. Onlara salât ve selâm olsun. Bu fazilet dahi, enbiyaya mütabaatı sebebi ile müyesser olduğundan; onlardan sayılır. Ve bu hali anlatılan irfan sahibi, onların emanetlerini taşıyandan başkası değildir.

O peygamber hakkında şöyle gelmiştir:

"Andolsun, peygamber olarak gönderdiğimiz kullarımız hakkında bizim geçmişe sözümüz vardır."(37/171)

"Muhakkak onlar, mansur olacaklardır?"(37/172)

Bu mana Nass-ı Kur'ani'dir. Bu büyüklerin, şanının büyüklüğü; başkalarının şanı üstündedir. Böylece, her şeye karşı onlara yardım gelmiş; kendilerini galiplerden eylemişlerdir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Tam manası ile fenadan sonra, kendisine böyle birvücud verilen irfan sahibi; aynı şekilde bu verilen vücud ile his ve vehim mertebesinde mevcut olur mu? Yani bu dünya hayatında, sair mevcudat gibi. Yoksa bu mertebeden çıkar mı? Çıktığı takdirde, kendisine harici bir vücud arız olur mu, yoksa olmaz mı? Evliya katında mukarrar mana şu ki: Hariçte yüce Sübhan Hak'tan başka mevcud yoktur.

Bunun için şu cevabı veririm:

-İşin sonunda malum olan şu ki, onun çıkacağı ve işin özüne bağlanacağıdır. Vehim mertebesi hükmü, işin özü hükmü gibidir (yani nefs-i emr hükmü). Amma sebat ve tekarrür itibarı ile... Lâkin o, hakikatta işin özü değildir. Zira işin özü, bu mertebenin de ötesindedir. Bu mertebe, vehim ile hariç arasında bir berzah gibidir.

Uhrevi hayat mevcudatına gelince, onların tamamı, işin özü mertebesindedir. Hatta, sekiz sıfat dışında kalan, vacibiyet sıfatları dahi, tamamen o mertebede bulunmaktadır. Hariç mertebede ise, Zat-ı Akdes'ten ve onun sekiz sıfatından başkası yoktur.

Şimdi, bu durumda, mevcudat için, üç mertebe zuhura gelmiştir. Şöyle ki:

a) Vehim mertebesi. Bu mertebe, bu dünya hayatında bulunan pek çoklarının nasibidir. Enbiya, bütünüyle, bu mertebeden hariç bulunmaktadır. Keza, melâike-i kiram dahi onlar gibidir; zira bunların vücudu, uhrevi hayat vücuduna münasiptir. Evliya-ı izamdan dahi, pek azı bu devletle müşerref olmuşlardır. Ve vehim mertebesinden kurtulup işin özüne mülhak olmuşlardır.

b) Nefs-i emir (işin özü veya aslı) mertebesidir. Bu mertebede, yüce Va-

cibiyet sıfatları ve ef'ali vardır. Melâike-i kiram dahi, bu mertebede mevcut olmuşlardır. Uhrevi hayat vücudu dahi, bu mertebede sabittir. Keza enbiya ve evliyadan pek azı bu mertebeye çıkarlar. Ancak fark şu ki: Şanı yüce Vacib sıfatları bu makamın merkezinde bulunmaktadır. Ki bu, oranın en şerefli parçasıdır. Sair mevcudat dahi, bu merkezin etrafında ve civarında bulunmaktadırlar. Yani istidadlanna göre.

c) Hariç mertebedir. Burada mevcut olan zattır ve sekiz vacibiyet sıfatıdır. Şayet bir fark var ise, o da merkez ve merkezin gayrı itibanna göredir. Zira, en şerefli olan, Zat-ı Akdes'e bağlanandır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Vehim mertebesinde çıkıp nefs-i emre (işini özüne) girmenin meziyeti nedir? Ve hangi yakınlık buna bağlıdır?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Her haynn ve kemalin, hüsnün ve cemalin menşei o vücuddur. Vücud için, her ne miktar kuvvet ve istikrar ziyade hasıl olur ise, o sıfatlar o nisbette daha ekmel olur.

Hiç şüphe edilmeye ki, nefs-i emri olan vücud, vehmi olan vücuddan daha kuvvetli ve daha sabittir. Dolayısı ile, zaruri olarak ondaki hayır ve kemal dahi daha tamam ve daha kemalli olur.

O kimsenin yakınlığı hakkında nasıl bir kelâm olabilir ki? O yüce Zat'ın sıfat ve ef'alinde mevcut olmuştur. Kendisi için, halikıyet ve razikıyet ve bunlardan başka sıfatlarda bir komşuluk hasıl olmuştur.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, adem sübutu; keza kendisinde adem şaibesi mülâhaza edilen kemalât sübutu tamamen his ve vehim mertebesinde bulunmaktadır. İsterse bu kemalât, sıfatlara bağlı kemalâttan olsun. Zira, ademden tamamı ile teberri hasıl olmadıktan sonra; kendisinden ademin aynı ve eseri zail olmayınca, nefs-i emr (işin aslı veya özü) mertebesinde vâsıl olmaya lâyık değildir. İsterse vehmi sübutta, kuvvet ve zaaf itibarı ile dereceler bulunsun.

ünkü adem, her ne miktar kuvvetli olur ise, vehim mertebesine taalluk dahi, o miktar çokça olur. Zaaf bulunca da, oldukça azalır.

Evliyadan çoğu, adem mertebesini geçmişlerdir. Ademden yana, kendilerinde eserden başka bir şey kalmamıştır. Madem ki bu eser onlarda baki kalmıştır; nefs-i emr (işin özü-aslı) mertebesine giremezler. Lâkin, vehim mertebesini geçip onun son noktasına ulaşırlar. Bu nefs-i emr mertebesine bakanlardan olurlar; kendilerine bu makamdan bir nasip gelir Hisse gelen bir mana şu ki: Enbiya-ı kiram ve melâike-i izam; keza enbiyaya tabi olanlardan bazılan -bunlar her ne kadar az ise de- nesf-i emr (işin özü) mertebesine vâsıl olmuşlardır. Bunlardan her birinin orada has bir yeri, kendine göre bir makamı vardır. Ve bu durum, onların değişik derecelerine göre olmaktadır.

Kur'an harfleri ve kelimeleri dahi, orada müşahede edilmektedir. Ve bunların makamları, enbiyanın makamından yukanda görülmektedir. Onlara salât ve selâm. Sanki onlar bu makamdan çıkmış; bu makamla, ken-

disine vüsulden evvel daha yukarısı iin bir berzah olmuşlardır. Ve orada kalmayı tercih etmişlerdir. Zira, fevkâni makam, Vacib Teala'nın zatına ve sıfatına mahsustur. Hariçte, yüce Sübhan'dan gayrı mevcud yoktur. Bu harflerde ve kelimelerde de, hüdus damgaları bulunduğundan; o makamın vüsul kabiliyeti kendilerinde yoktur. Lâkin, kıdem itibarı ile o mertebesi cümle mevcudatınkinden ileridir. Ve o mertebenin medlûlatı eteklerine dahi, bunlar için temessük vardır.

Nefs-i emr (işin aslı-özü-asıl makam) müntehasında ikamet eden büyüklere gelince, bunların nazarları, fevkanî mertebevedir. Bunlar, bütün külliyetleri ile, göz olmuşlardır. Bu dahi, o makama böyle daimaları kemal-i şevklerinden ileri gelmektedir.

Asıl şaşılacak mana şu ki: Kendileri için, böyle bir yerleşmenin ve ikametin mevcudiyetine rağmen:

"İnsan, sevdiği ile beraberdir" mana hükmüne göre; onların mahsupları ile, keyfiyeti meçhul olan bir manada beraberlikleri vardır.

Bunlar, onunla beraberdirler; amma nefisleri olmadan. Onunla ünsiyet ve ülfet halleridir; amma ikilik ittihadı olmadan.

Bu esnada o mukaddes mertebe ile, Kur'an kelimelerinin ve harflerinin maiyeti mülâhaza edilince, malum oldu ki, bu maiyetin başka maiyetlerle hiçbir nisbeti yoktur. Ve o, cidden yüksektir; idraki de mümkün değildir. Şunun için ki o, batınlar batınına bağlıdır. Orayı anlamak için, mahlukun fehminin ne mecali olsun.

Bu mukaddes kelimelerin ve harflerin üstün şanındandır ki:

-Kur'an Allah kelâmı olup, mahluk değildir manası varid oldu. Şu dahi malum oldu ki:

-Kelâm-ı nefsi olarak beyan edilen, bu harfler ve kelimelerdir. Nitekim şu manayı, Kazi Adud tahkik etmiştir. Dolayısı ile demiştir ki:

-Bu harfler ve kelimeler, kelâm-ı kadim-i nefsidir. Hem de bir takdim ve tehir olmadan.

Bu arada takdim ve tehiri dahi, sonradan meydana gelen âletlerin kusurlarına ait kılmıştır.

Bu arada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu harfler ve kelimeler nefsi kelâm olunca gerekir ki, hariç mertebesine dahil ola... Amma daha önce de geçti ki:

-Bunlar o makama dahil değildir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu harfler ve kelimeler, zihinlere takdim ve tehirle yerleştiğinden; bu mülâhaza ile; keşfi nazarda, zaruri olarak onun hariç mertebeye duhul etmediği zahir oldu. Amma ikinci kere, takdim ve tehir mülâhazası olmadan mülâhaza edildiği zaman, oraya dahil ve aslına katılmak olarak müşahede edilir. Hatta onunla müttahid olarak görülür. Başkalarının maiyeti ile, bunun maiyetinin ne gibi bir nisbeti olabilir? Çünkü, bunda ittihad vardır; halbuki başkalarının maiyetinde ittihad mecali yoktur.

Sübhanellah...

Bu Kur'an harfleri ve kelimeleri, Kelâm-ı Kadim-i Sübhani'nin nefsi olunca, (yani kendisi) onun zuhuru dahi, diğer kadim sıfatların hilâfına binefsihi zuhur eder. Bu takdire göre harfler ve kelimeler onun nefsidir; takdim ve tehir dahi, onun için bir nikaptan başka değildir. Bunlar dahi arızi olup tekellüm âletinin kusuru cihetindedir.

Yüce mukaddes Hakkın zatına eşyanın en yakını, Kur'an-ı Mecid'dir. Zılâl aleminde, aslı ile tecelli ettirip izhar eylemiştir. Hem de, zıllıyet tozu ona bulaşmadan. Takdim ve tehiri dahi, mahcupların gözlerine perde kılmıştır.

Anlatılan mana icabı olarak, ibadetlerin en faziletlisi, Kur'an-ı Mecid tilâvetidir. Onun şefaatı dahi, başkalarının şefaatından daha çabuk kabul görür. Bu başkaları, ister mukarreb melek, isterse mürsel peygamber olsun.

Kur'an tilâveti üzerine tertip edilen iyi neticelerin ve semerelerinin tafsil edilip anlatılması mümkün değildir. Bu tilâvet, Kur'an okuyanı, öyle bir mahalle ulaştırırki, oraya girmeye bir zerrenin dahi mecali yoktur.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Bu anlatılan devlet, yalnız Kur'an kelimelerine ve harflerine mi mahsus olmuştur; yoksa, sair inzal buyurulan kitapların ve harflerin bunda onunla bir iştiraki var mıdır? Onlar da bunun gibi, Kelâm-ı Kadim-i Nefsi midir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Hepsinin bu devlette iştiraki vardır. Aradaki fark keşfi nazarda şöyle temessül eder: Kur'an-ı Mecid, dairenin merkezi olup, inzal olunan sair kitaplar, hatta ezelden ebede kadar tekellüm edilenler dahi, o dairenin çevresi gibidir. Böylece Kur'an, hepsinin aslı olur. Bütün kitapların en şereflisidir. Çünkü merkez, daire cüzlerinin en şereflisidir. Daire noktalarının aslıdır. Sair noktalar dahi onun tafsili gibidir; bu da icmali...

Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Şüphesiz, Kur'an daha öncekilerin kitaplarında da vardır."(26/196)

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Üstteki tahkikten de anlaşıldığı üzere; başkalarının dedikleri gibi şühud ve müşahede, güzel mazharlar zımnında vaki değildir. Yani bu dünya hayatında... O mukaddes mertebeye mazhariyet için, bunlarda kabiliyet yoktur. Bu mazharların dışında, bu hayatta onlar için bir tahakkuk olur mu, yoksa olmaz mı?

Bunun için şöyle derim:

-Bu Fakir'in inancı odur ki; bu hayatın nasibi yalnız ikandır. Gözle görmek ve kalbi rüyetten ibaret olan müşahede -ki bu, değişik derecelere göre olup o ikanın neticesi ve semereleridir- ahirete bağlı bir iştir.

Bu Taife-i Aliyye'nin büyüklerinden olan TAARRUF kitabının yazarı bu babda meşayihin olduğunu anlattı ve şöyle dedi:

-İcma ile karar verdiler ki, yüce Allah bu dünyada kalb ve baş gözleri ile görülemez. Ancak ikan cihetinden olması müstesna.

★★★

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Ebu Taife-i Aliyye katında mukarrer olan şu ki, yakin mertebesi üçtür:

a) İlme'l-yakin,

a) Hakka'l-yakin,

c) Ayne'l-yakin.

Bu manadan olarak dediler ki:

-İlme'l-yakin; eserden müessire istidlâlden ibarettir. Bu da, dumanın varlığını bilmekle, istidlâl yollu ateşin varlığına yakin hasıl olması gibi.

Ayne'l-yakin ise, bizzat ateşin kendisini görmektir.

Hakka'l-yakin ise, ateşte tahakkuktan ibarettir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca ve kalbi rüyet dahi yitirilince, ayne'l-yakin nasıl tahakkuk edecektir? Mutlak olarak, görmemek üzerine meydana gelen meşayihin icmaı nasıl doğruluk kazanır?

Herhalde bu zatın:

-İcma... demekten muradı, mütekaddim meşayihin icmaıdır. Halbuki, mütaahhir meşayih, bunun aksine hükmetmişlerdir; kalbi rüyete cevaz vermişlerdir.

Anlatılan hüküm, Fakir'e göre müsbet değildir. Onların beyan ettikleri bu üç derecenin hepsi de, ilme'l-yakin sınıfına dahildir. Henüz istidlâlden çıkılmamış ve ilim, ayne tahavvül etmemiştir.

Ayne'l-yakine misal olarak:

-Ateşi görmek... diye anlattıkları, ateşi görmek değildir. Belki de, ateşin varlığına hükmettikleri dumanı görmektir.

İlme'l-yakinde, ilim yolundan, ateşin varlığına dumanın varlığı istidlâl olduğu gibi; aynı şekilde bu makamda, dumanı görmek yolundan, ateşin varlığına da istidlâl vardır. Bu ikinci olarak anlatılan yakin; birinci yakinden daha kuvvetlidir. Bu da, delilinin kuvvetinden ileri gelmektedir. Çünkü orada, delili bilmek vardır; burada ise, delili görmek.

Aynı şekilde, hakka'l-yakin manasında dahi, dumanla tahakkuk vardır; ateşle değil. Ve onunla da ateşe isdidlâl. Bu yakin ise, üstte anlatılan iki yakinden daha tamam ve daha kemallidir. Çünkü bu, dumanın olanın kendisi ile ateşin varlığına istidlâldir.

Üstte anlatılanlardan enfüs ve afak misalleri çıkar ki; ikisi arasında çok açık fark var. Bu manalarda gelen ayet-i kerimeler şöyledir:

"Afakta ve kendi nefislerinde ayetlerimizi onlara göstereceğiz. Ta ki, onun hak olduğu kendilerine tebeyyün etsin."(41/53)

Küre-i arzda ikan sahiplerine ayetler vardır. Keza, kendi nefislerinizde de göremiyor musunuz?"(51/21)

Afakta ve enfüste görülen matlubun alâmetleri, matlubun kendisi değildir. Afakta ve enfüste görülen duman gibidir ki; ateşin kendisi değil; alâmetidir. Bu durumda, afakta ve enfüste muamele; ilme'l-yakinin hakikatı olan istidlâldir. Hakka'l-yakine gelince, bunu afakın ve enfüsün ötesinde teşhis etmek gerek.

Sübhanellah... O büyükler matlubu bulmayı nasıl enfüste bulmak söylemiş ve enfüs haricini de bir şeyden saymamışlardır. Onlardan biri şöyle

demiştir:

Her şeye koşup durma âmâ gibi...
Hemen hepsi sendedir aba gibi...

Bir başka zat ise şöyle demiştir:

Bu cemal tecellisi olmayınca senden uzak;
Ayağı etek, başı yaka altı etmeye bak...

Sahib-i Füsus (Muhyiddin b. Arabi k.s.) dahi demiştir:

-Zattan gelen tecelli, ancak kendisine tecelli gelenin suretinde olur.

Ondan başka büyüklerden biri de şöyle demiştir:

-Elhüllah, fenadan ve bekadan yana her ne görürlerse, onu kendi nefislerinde görürler. Her neye irfan sahibi olurlarsa, yine kendi nefislerinde olurlar. Onların hayreti, kendi nefislerinin varlığındadır. Başta şu mana vardır:

"Nefislerinizde... göremiyor musunuz?"(51/21)

Halbuki bu Fakir'e göre enfüs dahi afak gibi olup, onda hasıl olan bir şey yoktur. Orada matlubu aramak boşunadır. Böyle bir şeyden yana onun bir nasibi yoktur. O şey ki, enfüste ve afakta vardır; ancak matluba istidlâldir. Esas maksuda delâlet, matluba vüsul, afakın ve enfüsün ötesine bağlıdır. Sülûkün ve cezbenin gayrına kalmıştır.

Çünkü sülûk, afaki şeyler olup cezbe dahi enfüsi seyirdir.

Mana anlatıldığı gibi olunca; sülûk, cezbe, afaki ve enfüsi seyir tamamen seyr-i ilellaha dahildir. Onlar demişlerdir ki:

-Sülûk ve afaki seyir, seyr-i ilellaha dahildir. Cezbe ve seyr-i enfüsi ise, seyr-i fillaha dahildir.

Ne yapabiliriz ki, onlara öyle zuhur etmiştir; bana da böyle zâhir olmuştur.

"Sübhansın, bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur."(2/32)

Onların artığı ile geçinen benim gibi miskinde ne güç vardır ki, onların zevki hilâfına konuşa... Lâkin, muamele uyduluktan çıkınca; nail olduğunu söyler. O büyüklere uygun düşer veya düşmez.

Tabi olma durumundan terakki ettikten sonra; Ebu Yusüf'ün Ebu Hanife'ye muvafakatı, -üstazı olduğu halde- hatadır.

"Rabbımız, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme."(2/286)

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Yakin manasında anlatılan bu üç derece, ilme'l-yakine dahil olduğuna göre; ayne'l-yakin senin indinde nedir?

Bunun için şöyle derim:

-Ayne'l-yakin, o haletten ibarettir ki; ateşle dumanın durumu içindir.

Amma delil arayan, duman olan delilin müntehasına ulaştığı zaman; onun için dahi, ateşle dumana sabit olan bir halet meydana çıkar. Bu Fakir'in indinde, iş bu haletten:

-Ayne'l-yakin... olarak tabir edilir. Çünkü bu, istidlâl ilminin üstünde ve afakın, enfüsün ötesindedir. İlim mertebesinin nihayeti olan aradan istidlâl

perdesi kalkınca; zaruri olarak iş, ilimden çıkar. Gaybden şehadete ve huzura müncer olur.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Şühud ve huzur, rüyetten ve ihsasdan başkadır. Görmez misin ki, gözü zaif olanlara, açılıp yayıldığı zaman güneşin şuası görmek hilâfına zuhur eder. O durumda, böyle bir şey tahakkuk etmemiştir.

BİR TENBİH

Duman ile tahakkuk iki derecededir. Ve bu, hem ilme'l-yakine, hem de ayne'l-yakine şamildir. Bu mana, anlattığımız tahkike göredir. Şöyle ki:

Onunla tahakkukta, dumanın bütün noktalan aşılıp da son noktaya varılmadıkça; o ilme'l-yakindir. Zira, kalan her nokta, istidlâli gerektiren bir hicaptır. Bütün noktalarda tahukkuk edilip de, son noktada nihayet bulduğu zaman, istidlâlden çıkılır. Çünkü, bütün hicaplar kalkar; o kimse için ayne'l-yakin sabit olur. Tıpkı dumanın kendisi gibi.

Bu manayı anla...

Hakka'l-yakin üzerine ne yazayım ki? Zira onunla, kemali ile tahakkuk, uhrevi hayata bağlıdır. Şayet ondan yana, dünyada bir nasip var ise, bu hasın hası kullara mahsustur. Buna göre enfüsi seyir, hakka'l-yakine benzer; onun indinde ilme'l-yakine dahildir. Enfüs dahi, onun önünde afak hükmündedir. Enfüse mütaallik huzuri ilim dahi, husuli ilimdir. Bunun için eyne'l-yakin, afakın ve enfüsün ötesindedir. Ne var ki, böyleleri azdır.

HATİME-İ HASENE

Hüsn-ü Cemal-i Muhammedi beyanındadır. Onlann sahibine salât ve selâm olsun. Ki bunlar, alemlerin Rabbının mahabbetine mütealliktir. Resulullah Efendimiz, şanı yüce alemlerin Rabbının mahsubu olmaya bu cemal ile ermiştir.

Bilesin ki,

Yusüf (as) peygamber kendisinde bulunan sabahat ile Yakup (as) peygamberin mahbubu olmuş ise de;.lâkin, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimiz kendisindeki melâhatı ile, yerin ve semalann halikının mahbubu olmuştur. Daha önce de anlatıldığı gibi, Allahu Teala, onun şerefine yeri ve semayı yaratmıştır.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışı, sair insan fertlerinin yaratılışına benzemez. Hatta, onun alem fertlerinden herhangi birinin yaratılışı ile de münasebeti yoktur.

Resulullah (sav) Efendimizde, unsuriyet yaşantısı olmasına rağmen; kendisi yüce Hakkın nurundan yaratılmıştır. Bu devlet, ondan başkasına müyesser değildir. Nitekim, Resulullah (sav) Efendimiz, bu manada şöyle buyurdu:

"Allah'ın nurundan yaratıldım."

bu inceliğin beyanı, daha önce de, anlatıldığı gibi şöyledir:

Sekiz hakiki vacibiyet sıfatları, her ne kadar vücup dairesine dahil olsa

dahi; lâkin, Hazret-i Zat'a ihtiyacı bulunduğundan, kendisinde imkân rayihası vardır.

Hakiki kadim sıfatlarda imkân rayihası mecali olduğuna göre; izafi olan vacibiyet sıfatlarında imkân sübutu bulunması evlâ yoldan olur. Onun kıdeminin olmayışı, onun imkâna bağlı olduğuna ilk delildir.

Açık keşifle şu malum oldu ki: Resulullah (sav) Efendimizin hilkatının neş'et ettiği imkân, vacibiyet sıfatlanna mütaalliktir. Diğer alem fertlerinde bulunan, bu imkân değildir. Dikkatli bir nazarla, mümkinat alemi sahifesi mütalaa edildiği zaman; Resulullah (sav) Efendimiz vücudu, orada müşahede edilmemektedir. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin hilkat menşei ve imkânı mümkinat aleminde değil; bu alemin fevkindedir. Bunun için, onun gölgesi yoktur. Çünkü, şehadet aleminde bulunan her şahsın gölgesi, kendisinden daha lâtiftir. Alemde, Resulullah (sav) Efendimizden daha lâtifi olmayınca, onun için gölge nasıl tasavvur edilir?

★★★

Şimdi dinle,

İlim sıfatı, hakiki sıfatlardan olup harici mevcut dairesine dahildir. Ona izafet arız olup da icmali ilim ve tafsili ilim üzerine bölünür ise, meselâ bu bölümler, izafi sıfatlardan olup nefsi emr (işin özü) mertebesine dahildir. Bu dahi, izafi sıfatlarnn karargâhıdır.

Bu durumda müşahede edilen izafi sıfatlardan olan icmali ilim, bir nur olduğudur; bu unsuri hayatta zuhura gelmiştir. Amma sulplerden akıp müteaddid rahimlere geldikten sonra... Böyle olması, bazı hikmetler ve maslahatlar iktizasıdır. Hem de, en güzel kıvamda olan insan suretinde.

-MUHAMMED ve AHMED... olaraktan da isimlendirilmiştir.

Şimdi anlatılacakları iyi dinlemek gerek:

İcmal babında anlatılan kayd, her ne kadar mutlak ilmi mukayyed kılar; onu hakikattan izafete çıkarırsa da, lâkin, bu bölünmeden dolayı onda bir ziyadelik asla hasıl olmaz. Kesin olarak, onu hiçbir şey kayd altına da almaz.

Çünkü, ilmin icmali, ilmin kendisidir; ondan başkaca fazladan bir şey değildir. Yani ilme munzam olaraktan... Fakat, ilmin tafsili böyle değildir. Zira, böyle bir şey, çokça cüz'iyatı iktiza eder ki, tafsil tasavvur edile..

Şu kayda şaşılır ki, ıtlaka mazhar olmuştur.

Şu mukayyede de şaşılır ki, mutlakın kendisi olmuştur.

Bu gibi letâfetin, mutlak ilimde mülâhaza edilmesi yerinde olur. Yani zata nisbetle... Zira bu durumda mümkündür ki, ilim, alimin ve malumun kendisi durumunda buluna... Tıpkı huzuri ilimde olduğu gibi.

Ancak, diğer sıfatlar böyle değildir. Zira, onlarda böyle bir kabiliyet yoktur. Zira kudret, kadirin ve makdurun aynı olmaz. İrade dahi, aynı şekilde müridin ve muradın kendisi olmaz.

İlmin, alimin zatı ile ittihadı ve onda izmihlâli vardır. Böyle bir şey, ondan başkasına yoktur.

İşte, yukarıda anlatılan manadan; AHMED'in EHAD'e yakınlığı idrak

edilmelidir. Zira, bunlar arasında vasıta, ilim sıfatıdır. Bu ilim dahi, onun matlub ile ittihadıdır. Böyle olunca, onda hicab olma durumu nasıl bulunsun!..

Daha ilerisi, ilimde hüsn-ü zati vardır; bu zati hüsün, başkasında yoktur. Yani sıfatlar arasında.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; bu Fakir'in kanaatına göre; yüce Hak katında, sıfatların en sevileni ilim sıfatıdır.

Onun hüsnünde, (yani ilmin lâkeyfiyet şaibesi olduğundan; his onu idrakten yana kusurludur. Bu hüsnün, tam yüzü ile idrak edilmesi, ahiret hayatına bağlıdır. Ayrıca orası rüyet yeridir.

Allahu Teala'yı gördükleri zaman; MUHAMMED'in cemalini de idrak ederler. Ona salât ve selâm olsun.

Bu dünya hayatında, Yusüf (as) peygambere güzelliğin her ne kadar üçte ikisi verilip kalanı herkese dağıtılmış ise de; lâkin, ahiret hayatında güzellik, o Hüsn-ü Muhammedi'dir, cemal, o cemal-i Muhammedi'dir. Ona salât ve selâm olsun.

Çünkü o, yüce Sultan Hakkın mahbubudur (yani sevmiş olduğu zattır) Sonra.

Başkalarının hüsnü için; ilim sıfatının (yani Resulullah (sav) Efendimizin) hüsnü ile nasıl bir ortaklık olabilir!.. Zira, matlupla ittihadı vasıtası ile; onun hüsnü aynen matlubun hüsnüdür. O sıfattan başkasına böyle bir ittihad olmayınca, bu hüsün de onda yoktur.

Hilkat-ı Muhammediye; hüdus varlığına rağmen, yüce Zat kıdemine istinad etmektedir. Onun hükümleri dahi, zat vücubunda nihayet bulmaktadır. Onun hüsnü dahi, zat hüsnüdür. Şu cihetten ki: Onda hüsnün dışında bir şaibe yoktur. Mana böyle olunca, mahabbetin taalluk ettiği Mutlak Cemil olduğuna göre, o Sübhan Zat'ın mahbubu oldu. (Bunun bulunduğu mana şudur):

Allah cemildir; cemali sever."

★★★

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

"...onları sever..."(5/54) mealine gelen ayet-i kerime manasına göre, Sübhan Hakkın mahabbeti, Resulullah (sav) Efendimizden başkasına da taalluk eder. Başkaları da, aynı şekilde, yüce Sübhan Zat'ın mahbuplarıdır. Mana bu olunca, başkaları hakkında dahi mevcut iken; mahabbetin Resulullah (sav) Efendimize tahsis edilmesinin manası nedir?

Bu sorunun cevabında şöyle derim:

-Mahabbet iki kısımdır. Şöyle ki:

a) Sevenin zatına taalluku olan mahabbet (yani muhibbin).

b) Bir başka kısmı ise, onun zatından gayrına taalluk eder.

Anlatılan birinci kısım, zati mahabbettir. Ve bu, mahabbet kısımlarının en alâsıdır. Çünkü o, hiçbir şeyi, kendi nefsi kadar sevemez. Aynı şekilde, mahabbetten bu kısım, en muhkem ve en sağlam olandır. Sonra bu mahabbet, arızaların herhangi birinin gelmesi ile de zail olmaz.

Yine bu anlatılan kısmın taalluk ettiği, sırf mahbubdur. Bunda, muhibbiyet şaibesi yoktur.

Amma ikinci kısım, üstte anlatılan manada değildir. Zira, bu arızidir. Zeval de kabul eder. Bunun taalluk ettiği, bir yüzü ile her ne kadar mahbub olsa da; lâkin onda, müteaddid yüzlerden muhibbiyet vardır.

Resulullah (sav) Efendimizin hüsnü ve cemali; Hazret-i Zat hüsnüne istinad ettiklerinden, -bu mana daha önce de anlatıldı- zata taalluk eden birinci kısım, zaruri olarak, Resulullah (sav) Efendimize de taalluk eden birinci kısım, zaruri olarak, Resulullah (sav) Efendimize de taalluk etmektedir. Böylece Resulullah (sav) Efendimiz, mahabbet taalluku ile, zat gibi sırf mahbub olmaktadır.

Anlatılan devlet, Resulullah (sav) Efendimizden başkasına müyesser olmadığından; zati hüsnünden yana na nasipleri azaldığından, kendilerine ikinci kısım mahabbet taalluk etti. Kendilerini bir yönü ile mahbub eyledi.

Mutlak mahbub Resulullah (sav) Efendimizdir. Zira o, muhibbin zatı gibi, daima mahbubdur.

Hissedilen mana şu ki:

Musa'da (as) Sübhan Hak için, mahabbetin ağır basması vardı ve bu mahabbet sebebi ile de, reis-i muhibbin (sevenlerin başı) olmuştu. İşte, sübhan Hakkın Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimize olan mahabbetinin misali de budur.

Bu Fakir, iki mahabbet denizine her ne zaman dalsa; ikisi arasında kuvvet ve zaaf itibarı ile değişklik görmektedir. Yaratandaki mahabbeti, yaratılandaki mahabbetten daha şiddetli bulmaktadır.

"Muhakkak, Allah hizbi galip olanlardır."(5/56) mana hükmü de geçerli olup asla bir değişiklik zuhur etmez. Her iki mahabbet, adalet nizamında tartışılmış gibidir. İkisi de eşit gelmektedir. Aralarında kıl kadar ziyadelik ve noksanlık vaki olmamıştır.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sofiye-i aliyye, hükmetmişlerdir ki; alem fertlerinin tamamı, ilâhi isimlerin mazharları ve tecelligâhlarıdır. Eşyanın hakikatlarının dahi, o isimlerin aynı bulmuşlardır. İtikad etmişlerdir ki, eşya, isimlerin zılâlidir. Böylece alemin tamamını ilâhi isimlerin zuhuru kılmışlardır.

Mana üstte anlatıldığ gibi olunca; bazı isimlerin zuhurunu, Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışına tahsis etmenin manası nedir? Ki bu, yukarıda anlatıldı.

Bunun için şöyle derim:

-Sofiye katında eşyanın hakikatları, ilâhi isimlere ilmi suretlerden ibaret olan ayan-ı sabitedir. İlâhi isimlerin kendileri değildir. Bunun için demişlerdir ki:

-Bu alem, o ilmi suretlerin zuhurudur.

İsterse mecaz yollu:

-O, isimlerin zuhurudur, demiş olsunlar.

Hatta, onlara göre, bir şeyin ilmi sureti, o şeyin aynıdır, o şeyin benzeri ve misali değildir. Bu Fakir'in Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışı hakkında demiş olduğu:

-İsm-i ilâhinin kendi zuhurudur, cümlesi:

-O ismin, ilmi suretinin zuhurudur manısa gelmez. Bir şeyin kendisi ile, ilmi sureti arasında çok fark vardır.

Görmez misin; bir ateş zihinlerde tasavvur edildiği zaman; onun aydınlatması nerede? Onun ışığı nerede? Ateşin kemal üzere olması, onun ışık verip aydınlatmasıdır. Onun ilmi suretinde, benzerinden ve misalinden başka bir şey yoktur. Akıl erbabı bu manayı ister kabul etsin; isterse etmesin. Hatta:

-O, ateşin aynıdır, demişlerdir.

Lâkin, bizim sarih keşfimizde, aynı olmaya kail olmanın yalana çıktığı vardır. Ateşin ilmi sureti de, hariçte mevcut olanın benzerinden başka değildir.

Şu mana dahi hissen bilinir ki, her ne ki isimlerin ilmi suret zuhurudur; onun imkânı ve vücudu, alemin imkânı ve vücudu kabilindendir; o vücud için yüce Allah'ın san'atı ile vehim mertebesinde bir tahakkuk ve sebat tahakkuk etmiştir.

Daha önce anlatıldığı şekilde; Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışındaki ilâhi ismin zuhur imkânı, izafi sıfatlar imkânı kabilindendir. Onun vücudu dahi, işin özünde, o sıfatların vücudu gibidir.

Resulullah (sav) Efendimiziden başka hiç kimseye nazar ilişmedi ki, İlâhi isme zuhur yeri olsun. Ancak Kur'an-ı Mecid müstesna. Zira o İlâhi ismin kendi zuhurudur. Nitekim bu manadan, daha önce bir nebze anlattım.

Bu babda netice mana şudur:

Kur'an-ı Mecid'e ait zuhur menşei safat-ı hakikiyedendir.

Zuhur-u Muhammedi menşei ise, sıfat-ı izafiyedendir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Kur'an-ı Mecid için:

-Kadimdir, mahluk değildir, dediler. Resulullah (sav) Efendimiz için de:

-Hadis ve mahluk diye anlattılar.

Kâbe-i Rabbaniye'nin muamelesi ise, anlatılan iki ismi zuhurdan daha hayret vericidir. Çünkü orada, tenzihi mana zuhuru vardır. Hem de, suretlerin ve şekillerin kisvesi olmadan.

Cümle yaratılmışlar tarafından kendisine secde edilen Kâ'be; taştan ve topraktan ibaret değildir. Ve o, bir tavan ve bir duvar da değildir. Faraza böyle bir durum olmasa dahi, yine Kâ'be Kâ'be olarak hali üzere kalır ve kendisine secde edilir. Orada bir zuhur vardır; amma asla bir suret yoktur. Ve bu mana, acayipler acayibi bir şeydir.

Dinle, dinle...

Her ne kadar, Muhammediyete has devlete hiç kimsenin iştiraki yok ise de; lâkin şu kadarına erilir. Şöyle ki:

O devletten bir bakiye kalmıştır ki bu, yaratılıp tekmil edildikten sonradır; kendisine hastır. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Ta ki, keremli zatların

sofrasında bulunanlardan arta kalan, hizmetçilere bir nasip ve hisse ola... Bu dahi, onun ümmetinden birine verile... Onun yuğurulan çamurundan kılına... Ve tebaiyeti, verasesi ile; ona has olan devlete ortak edile... Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilerle...

Üstte anlatılan bakiye, Adem'in (as) çamurundan kalan bir bakiye olup hurmanın yaratılması içindir. Nitekim, bu manadan, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ammeniz (halanız) **hurmaya ikram ediniz; zira o, Adem'in bakiye çamurundan yaratıldı."**

Bir mısra:

Yerin ne nasibi var, keremlilerin kadehinden...

★★★

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi k.s. ve ona tabi olanlar, Hakikat-ı Muhammediye'yi, hazret-i ilim icmalinden kılıp onun için demişlerdir ki:

-Taayyün-ü evvel ve tecelli-i zatidir.

Bunun üstünü dahi, lâtaayyün olan Hazret-i Zat-ı Baht olarak bilmişlerdir. Halbuki sen onu, ilimden bir kısım kılıp izafi sıfatlara dahil ettin. Ki o, izafi hakiki sıfatlardan alttır. Bunun tevil yönü nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi k.s. hariçte bir mevcudun vücuduna kail olmamaktadır. Yani mücerred Zat-ı Ehadiyet dışında... Hakiki olsa dahi, ilim dışında sıfat vücudunu sabit görmemektedir. Böyle olunca, zaruri olarak ona göre taayyün-ü evvel, icmali ilim olmaktadır. Sıfatların sübutunu da bundan sonra tasavvur eder. Zira, onların sübutu, ilim sıfatının teferruatı arasında sabittir. Bu durumda, ilim dışında onların sübutuna kail olmaz. Böylelikle, ilim her şeyden daha önde olur; bütün kemalâtı dahi cami bulunur.

Fakir'in indinde keşfolunana gelince, durum şudur:

Sekiz hakiki sıfat, zat gibi olup hariçte mevcuttur. Değişik olma durumu, ancak merkeziyetin oluşu ve olmayışına göredir. Nitekim bu mana daha önce de geçti. Bu manaya kail olmak, ehl-i sünnet ve'l-cemaat görüşüne de uygundur. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Onlar demişlerdir ki:

-Sıfatların vücudu, zatın vücudu üzerine zaiddir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; taayyün-ü evveli, icmali ilimden ibaret kılmanın manası yoktur. Hatta taayyün ıtlakının dahi mecali yoktur.

Bütün sıfatların en önce olanı, hayat sıfatıdır; ilim sıfatı ona tabidir. İlim sıfatını onun üzerine takdim etmek tasavvur edilemez. Bilhassa, ilme bir kayd munzam olur ise... Zira, böyle bir durum, mutlak ilimden daha dün olup izafeyete dahildir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı.

Şayet şöyle derlerse:

-İcmali ilim, taayyün-ü evveldir.

Kabul edilir yeri yoktur. O zaman bunun taayyün-ü sanisi dahi tafsili ilim olur.

★★★

Bir başka soru da şöyle olabilir:

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi k.s. demiştir ki:

-İcmali ilim, Hakikat-ı Muhammediye'dir.

Onun zuhuru içinde, bu dünya hayatında olacağına inanmıştır. Onun bu zuhurdan muradı, ismin kendi zuhuru mudur? Yani senin de kail olduğun gibi. Yoksa o ismin suret zuhuru mudur? Yani sair mümkinatta olduğu gibi.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Onun muradı, ismin suret zuhurudur. Zira, onun indinde taayyün-ü evvel, taayyün-ü ilimdir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Sonra o, iki taayyün için

-Taayyün-ü ilmi demiştir. Kalan üç taayyün için de:

-Harici taayyün demiştir. Taayyün-ü ilmi o ilim sureti şanıdır ki, bunun için zatın aynı olduğuna kail olmuştur. Yani hariçte.

Bunun suretini dahi ilimde isbat eylemiştir. Bu ilmi suret dahi, Hakikat-ı Muhammediye olup bu dünya hayatında zuhur etmiştir. Yani İnsaniyet-i Muhammediye suretinde...

Hulâsa, her makamda bir zuhur vardır ki, bu zuhur, Şeyh Muhyiddin b. ARabi k.s. katında ilmi suret zuhurudur; isterse, şanı yüce Vacib Zat'ın sıfatları olsun. Halbuki, ona göre, sıfatların ilim dışında vücudu yoktur. Yine ona göre hariçte, Zat-ı Baht'tan başka mevcut yoktur.

★★★

Şöyle sorulabilbir:

-O mertebede; ilmin, alimin ve malumun ittihadı vardır. Bunun hâsılı ise, huzuri ilimdir. Orada, ismin suretine mecal yoktur. Çünkü suret husulü, ancak husuli ilimdedir. Huzuri ilimde ise, hazır olan malumun kendisi olup sureti değildir.

Bunun için şöyle derim:

-O mertebe, ZAT-I BAHT mertebesi değildir. Bu sebeple onun için:

-Taayyün-ü evvel, tenezzül demiştir. Yani hariçte mevcud olamayınca, onun için ilmi sübut mutlak gerekli olur. Bu manadan ötürü de:

-İlmi taayyün demiştir. İlmi sübut için de, malumun sureti gereklidir.

Üstteki beyandan da anlaşılacaktır ki, huzuri ilimde dahi, aynı şekilde, malum için bir suret vardır; hem de malumun kendisi mevcut olması ile... Zira hazır, halis malum olan değildir. Elbette ona itibar düşmüş ve kendi olmaktan çıkarıp surete getirmiştir.

Üstte anlatılan inceliği herkesin fehmi kavrayamaz. Lâkeyfi manada bir vüsul ile, ZAT-I BAHT'e ulaşmayan, bu inceliği idrak edemez.

Sübhanellah... Benim gibi son gelen aciz Fakir'in ne gücü ve kudreti vardır ki, büyük Ulü'l-Azam enbiyanın maarifinden kelâm etsin. Hem de,

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin bi'seti üzerinden bin sene geçtikten sonra. Maadın üstünlüğünde, mebde kemalâtı inceliklerinden beyanda bulundu.

Bir şiir:

Amma şahım yüceltti, makamımı yerden;
Onunla ayda, yıldızda ayıldım birden...

Şiirin devamı:

Ben bir bahçe gibiyim, oraya bahar;
Bulutlarından zülâl yağmurlar yağar;
Bin tane dilim olsa senaya dursam;
Ona infialden başka neyim artar?..

★★★

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bunu bize hidayet eyledi. Allah bize hidayet etmeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

★★★

Hatırımda idi ki, hadis-i şerifte gelen SABAHAT ve MELAHAT üzerine bir şeyler yazayım. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kardaşem Yusüf pek SAHİB hem de pek MELİH'im..."

Ve bu babda, remz ve işaretle kelâm edeyim. Lâkin, gördüm ki, remz ve işaret esas maksadı anlatmaktan yana kusurludur. Dinleyenler dahi, onu idrakten yana acizdir.

Kur'an-ı Kerim'in mukattaat harfleri bütünüyle remizler ve işaretlerdir. Yani muhib ile mahbub arasında bulunan ince sırlara ve hakiki hallere... Lâkin, onları anlayan kim, idrak eden kim?

Rasihun ulemanın hükmü, Habib-i Rabbi'l-aleminin hizmetçileri ve köleleri hükmüdür. Haddizatında bunların o manalara bir ıttılaı vardır. Amma hizmet edenlerin, hizmetini gördüklerine dair gizli sırların ne kadarına muttali olmaları caiz ise o kadar. Hatta, hizmeti görülene tebaiyet yolu ile hadim ile mahdum arasında bir muamele dahi olabilbir. Hatta onun uyduluğu ile kendine has devlete hizmet edenin bir iştiraki dahi olur. Ne var ki, bu beyandan yana bir nebze anlatacak olsalar; hainlerden olurlar ve kendilerini helâke götürürler. Bu durumda, onlar hakkında, Ebu Hürey-re'nin (ra) dediği manada:

-Kat'ı bel'um... (boğaz kesilmesi) doğru olur. Burada şu mana geliyor:

"Sinem daralıyor; dilim dönmüyor."(26/13)

★★★

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bizim işimizdeki taşkınlığımızı ve günahlarımızı bağışla; ayaklarımıza sebat ver. Kâfirler kavmine karşı bize yardım eyle."(3/147)

Selâm size hüdaya ittiba eden diğerlerine. Mütabaat-ı Mustafa'ya tutunanlara.

Ona, âline ve ebrar müttaki ashabına salâtlar.

★★★

513. MEKTUP

MEVZUU: Felsefecilerin zevklerine göre Kur'an tefsiri ve tevili yapmanın men'i.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Abdüllah'a yazmıştır.

★★★

Allahu Teala, beliyyelerden yana size selâmet ve afiyet ihsan eylesin...

Göndermiş olduğunuz TABSİRAT-I RAHMAN kitabını yolluyorum.

Onun bazı yerlerini mütalaa ettim. Onun musannifinde felsefecilerin yollarına karşı, büyük bir meyli buldum. Neredeyse, hükemayı enbiya ile müsavi kılacak. Onlara salât ve selâm olsun.

Hud suresinde geçen bir ayet-i kerimeye nazar ilişti. Onu, enbiya tavrı hilâfına, hükema tarzına göre tefsir etmiş; hükema kavli ile enbiya kavlini aynı seviyede bilmiş.

O ayet-i kerimeyi şöyle tefsir etmiştir:

"Bunlar o kimselerdir ki, kendilerine bir şey yoktur."(11/16)

Enbiyanın ve hükemanın ittifakı ile...

Ancak ateş vardır."(11/16) hissi veya akli...

Böyle devam ediyor. Enbiyanın icmaı ile hükemanın ittifakı mecali nasıl olur? Uhrevi azapta onların kavlinin ne itibarı olabilir? Bilhassa, enbiyanın kavline muhalif olur ise. Onlara salât ve selâm olsun.

Felsefecilerin akli azabı isbattan maksadları, hissi azabı kaldırmaktır. Kaldı ki, bu hissi azab üzerine enbiyanın icmaı vardır. Yani onun sübutu üzerine... Bir başka yerde, Kur'an ayetlerini de, hükemanın zevkine göre beyan etmiştir. Mezheb-i mübine muhalif olmasa dahi, bu kitabı mütalaa etmek, gizli mazarattan hali değildir.

Bu mananın izharını gerekli bildik; o hususta birkaç kelime yazdık. Her ne kadar baş ağrıtmak olsa da...

Vesselâm...

★★★

514. MEKTUP

MEVZUU: a) mücahede ve inzivaya teşvik.

b) Yüce Hak taliplerinin terbiyesi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man cenaplarına yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Bilesin ki,

Bu tarafların hal ve vaziyetleri, Sübhan Allah'a hamd etmeyi muciptir.

Daima ve her halde hamd ü şükürler olsun.

Bir müddettir; hallerinize muttali olamadım. Her halde siz bu yaprağı kabul edip tenbelliği amele tebdil edersiniz. Boş kalmaktan çıkar; müca-

hedeye teveccüh edersiniz. Çünkü vakit, amel vaktidir. Uyumak ve yemek mevsimi değildir.

Yerinde olur ki, gecenin yarısı uykuya, diğer yarısı da taata ve ibadete hazırlana... Bu himmete güç yetmez ise, gecenin üçte birine devam edile ki bu, altıda bir kadardır. Çalışmak gerektir ki, bu devletin devamına bir fütur gelmeye...

Yerinde olur ki, insanlar arasına girmek; onların zaruri haklarını eda edecek kadar olsa... O ne kadarsa, o kadarını yapasın. İhtiyaç fazlası olarak, insanlara açılmak, fuzuli olur ki, malâyaniye dahildir. Böyle bir şeyden çok kere nice mazarratlar çıkar ki, şeriat ve tarikat mahzurlarına dahildir. O şeyh ki, müridlere açılmakta ifrata varır; onları zaruri olarak müridlikten çıkarmnış olur. Onların taleplerine fütur getirir. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Bu mananın çirkinliği idrak edilmelidir. Talipleri öyle bir yola koymalı ki, onların üns ve ülfetlerine sebep ola; onların inkârlarına ve nefretlerine değil.

Halktan inziva etmek zaruridir. Onların arasına davetsiz ve ihtiyaçsız karışıp onlarla ülfete yönelmek, öldürücü zehirdir. Bu mana, Allah'ın tevfikı ile size müyesser olmuştur. İptilâ erbabına ne yapılabilir ki? Onlar daima tefrika erbabı ile meşgul olmaktadırlar. Siz bu nimetin kadrini bilmeli ve ona göre amel etmelisiniz.

Taliplerin halinden haberdar olmalı ve onların terbiyesine yönelmelisiniz; hem zahir, hem batın.

Bundan ziyade ne yazayım?

★★★

515. MEKTUP

MEZVZUU: a) hallerin kusurlu oluşundan çekindirmek.

b) Tekmil ve kemal tahsiline teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Hamid Ahmedi'ye yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçilmiş kullarına selâm.

Pek aziz kardeş Şeyh Hamid'in mektubu gelmekte sürur verdi.

O ne büyük nimettir ki, yüce mukaddes Hakkın zatına rağbet hasıl olur; onun zatından başkasına da soğukluk husule gelir. Hem de fitnelerle dolu bir zamanda, bir cemaat için bir şahsın sohbetinde. Durum böyle iken, o kardeş, bu devletle gurura kapılmaz; vazifesinden geri kalmaz.

-Henüz Dehli uzaktır, darb-ı meseli meşhurdur. Bilinmiyor; daha yüzde biri tamam oldu mu, olmadı mı?..

İşin başında taliplere hasıl olan haller, onlara getirdiği zevk ve lezzet; çocukların ELİFBA talimindeki temrin kabilindendir. Asıl iş, tehecciden geçip mevleviyet mertebesine ermektir. Zevklerden ve lezzetlerden uzaklaşıp velâyet-i hassaya dahil olmaktır.

Bir şiir:

Ötelerdedir henüz istiğna sarayı;

Olmaya ki, akla koyasın şimden orayı...

★★★

Vakitleri mamur eylemelisiniz. Zahir ve batın olarak, şeriatla da bezenmelisiniz.

Bilesin ki,

Başkalarını kemala erdirmek, insanın kemalinin bir parçasıdır. Ve bu, velâyet-i hassa derecesidir. Şayet, sohbette bir rüşt taliplerde zahir olursa, kendilerine haller ve vecidler husule gelir ise, bu dahi bir ganimettir. İsterse fena ve beka haddine ulaşmasınlar. Böyle bir şeyin hükmü, bu vakitte kibrit-i ahmer hükmüdür. Şayet bu yapılır ise...

Ne var ki, tarikat talimi kimin için olursa olsun; istiharelerden ve teveccühlerden sonra olmalıdır. Bu, uygundur; hatta lâzımdır.

Bilhassa korku ve haşyet üzere olmalısınız. Yani yapılan işte. Ta ki, bu cihetten, şeytanın tasallutundan korunasınız. Allah bizi onun şerrinden korusun.

Size emredilen adedi tamamladıktan sonra, kat katını yapmakla meşgul olunuz. Bundan sonrasını bana haber veriniz ki, hale münasip talimat südur ede...

Yanınızda bulunan arkadaşlara bizden selâm ediniz.

★★★

Seyyid Yahya'nın yazdığı mektup da ulaştı.

İnsanların kalbleri, Sübhan Hak Hazretlerine incizab ettiğinden Allah'a hamd olsun. Bir de, onlar, o yüce Sultan Cenab-ı Akdes'e bu kıyamete tam yakın bir zamanda müştak ve hayran oldukları için. Bir haberde şöyle varid olmuştur:

"Kıyamet insanların şerlileri üzerine kopacaktır."

Dostlara düşen; gıyaben, son nefesin selâmetle kapanmasına yapılacak duadır...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin."(66/6)

Evel ahir selâm...

★★★

516. MEKTUP

MEVZUU: İmam-ı Masum Hz.nin bazı mertebelere erdiğinin müjdeli haberi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Zevilberekhat Mahdumzade Hace Muhammed Masum Hazretlerine yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçilmiş kullarına.

Bir müddetten beri, evlâd-ı kiram, hallerinden bir şey yazmadılar. Ne zahir, ne de batın hallerinden. Bunun sebebi, ayrılık günlerinin uzaması dolayısı ile, uzaktakilerin halini unutmak ve onlardan geçmek olmalı. Bizim

için de merhametliler merhametlisi vardır.

"Allah kuluna kâfi değil mi?"(39/36) manasındaki ayet-i kerime mahrum gariplere teselli vermektedir.

Sizin bu iltifatsızlığınıza rağmen; gönül bütünüyle daima sizin hallerinize müteveccih olup sizin kemalinizi istemektedir.

★★★

Dün sabah namazından sonra, bir sülûk veya (sükût) meclisi akdettim. Şu zuhur oldu: Bende bulunan hil'at ayrılıp gitti. Onun yerine bana, bir başka hil'at teveccüh etti. Hatıra şöyle geldi: O giden hil'at acaba bir başka şahsa verildi mi yoksa verilmedi mi? Temenni ettim ki, o, pek reşid oğlum Muhammed Masum'a verile... Bir an sonra gördüm ki, o oğluma verilmiş ve onu tamamı ile giymiş.

O giden hil'at, kayyumiyet muamelesinden ibaretti ki, terbiye ve tekmile taalluku vardır. Bu dahi, bu toplanılan meydanda, irtibat sebebidir. Bu yeni hil'atın muamelesi de sona erip tekrar giyilmeye hak kazanırsa, kerem kemalinden diliyoruz ki, pek aziz oğlum Muhammed Said'e verile... Bu Fakir, devamlı olarak, onu tazarru etmektedir. İcabet eserini de anlıyor. Oğlum da bu devlete müstahak bulmaktadır.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte olunca keremlilerle...

Sonra istidad dahi, yüce Sübhan'ın bir ihsanıdır.

Bir şiir:

Bir şey getirmedim başka baba ocağından;
İhsanın bana bendeki, bir parçayım ondan...

★★★

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey Al-i Davud, şükrediniz; şükreden kullanm azdır."(34/13)

Bilesiniz ki,

Şükrün manası: Kulun, Allah tarafından kendisine verilen zahir ve batın nimetleri, tümden niçin yarattıysa, ne sebeple verdiyse, ona sarf etmektir. Böyle olmadığı takdirde şükür de olmaz.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Bu gibi ilimler, gizli sırlardandır. Bunu açıkça söylüyoruz; amma onların gizli tutulması gerekir ki, insanlar fitneye düşmeye...

★★★

Sonra,

Bende bunların o müşkülü var ya... Ki o muamele herhalde misal aleminde idi; bu günlerde çözüldü. Onda asla bir gizli yan kalmadı.

Herhalde Hace Muinüddin'in ruhaniyetinin, bu manada dahli vardır. O müşkil, Hace Muhammed Masum'un hatırında kalma ihtimali vardır.

★★★

517. MEKTUP

MEVZUU: a) Hallerinden beyanla yazılan mektuba cevap.

b) Sünnet-i seniyeyi ihya etmeye teşvik.

c) Bid'at irtikâbından çekindirmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Hasan Berki'ye yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçilmiş kullarına.

Pek aziz kardeşimin mektubunun gelmesi ile sürur verdi. Allah halini iyi etsin.

O mektuba, ilimler ve maarif derc edilmiş. Onu mütalaa etmek, ferah üstüne ferah artırdı. Sübhan Allah'a hamd olsun.

Onların hepsi, sahih ilimlerdir; doğru marifetlerdir. Kur'an'a ve hadise mutabıktır. Fırka-i Naciye itikadına dahi muvafıktır.

Sübhan Allah istikamet nasip eylesin. Üstün maksutların müntehasına erdirsin.

Bid'atları kaldırmaktan yana bir parça yazmışsın. Bu ne büyük bir nimettir ki, bir şahıs, böyle bid'at zulmetlerin teraküm ettiği vakitte bid'atlardan bir bid'atı kaldırmaya, sünnetlerden bir sünneti de ihya etmeye muvaffak oluyor. Bu manada bir hadis-i şerif şöyle geldi:

"Bir kimse, ölü bir sünneti canlandırırsa, onun için yüz şehit sevabı vardır."

O amelin derecesi bundan bilinmelidir.

Ne var ki, bir inceliğe de dikkat edilmelidir. Bu da işin fitne uyandırmaya münceer olmamasıdır. Bir iyilik dahi, birçok kötülüklere sebep olmamalıdır. Zira zaman, ahir zamandır, İslâm'ın ve imanın zaaf zamanıdır.

Gönderdiğin risalenin mütalaasından dahi, ferah ve sürur hasıl oldu. Sübhan Allah'a hamd olsun. Bu Fakir'e, ilimlerde muvafakat çoktur; keşifte dahi mutabakat vardır. Görüşler dahi yüksektir.

★★★

Halleri, ilimleri, soruları tazammun eden senin mektubu kendisinde durması için kardeşim Muhammed Haşim Keşemi'ye bırakmıştım. Tamamen zay etti. Bunun için cevapların tafsilinde bir duraklama oldu. Ondan hatırda kalanların cevabını yazdım.

Mücmel olarak onlar, güzel hallerdir. Sağlam ilimlerdir.

★★★

Sizin için gerekli olan merhum mağfur Mevlâna Ahmed'in çocuklarının talim ve terbiyesine tam manası ile çalışmaktır. Zahir ve batın edeplere ermelerine dikkat edilsin.

Sair derviş arkadaşlara, hatta orada bulunan ehl-i İslâm'a şeriat üzere olmalarına, sünnete iltizam etmelerine delil olmalısınız. Bid'at irtikabından da, sakınmaları için onları korkutup sakındırmalısınız.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Hace Muhammed Haşim, size üçüncü cilt mektuplarından bazı suretleri yolladı. Allahu Teala onlardan size faydalar versin.

Fakir'in vakitleri çeşitli şekilde geçmektedir. Bazan, bilâihtiyar, ilimlerin ve maarifin müsveddelerine rağbet zuhur ediyor. Bazan da, yazmaktan nefret zuhur ediyor. Hem de, garip sırların feyiz yollu gelmesine rağmen. O kadar ki, ele kalem almaya güç yetmiyor. Bunun için de, gelen mektubunuzun cevabında bir fütur geldi. Zorla da olsa, bir şey yazmaya gücüm yetmiyor.

★★★

Kalan haller hamdi muciptir.

Allah'ın inayeti ile asker refakatından halâs müyesser oldu.

Allahu Teala, bizim için istikameti devam ettirsin.

Orada bulunan bütün arkadaşlara mahsus dualar ederim.

Vesselâm...

★★★

518. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizi rüyada gördüğünün bundan da, büyük müjdelere nail olduğunun beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazarat-ı Mahdumlara yazmıştır. Sübhan Allah onlara selâmet ihsan eylesin.

★★★

Keremli evlâdımdan mübarek mektup ulaştı. Sıhhat ve afiyet üzere olduklarından, Sübhan Allah'a hamd olsun.

Bugün, zuhur eden yeni bir muameleyi yazacağım. Onun, iyi dinlenmesi gerek.

Dünkü cumartesi gecesi, Sultan'ın meclisine gittim. Geceden üç saat geçtikten sonra, oradan döndüm.

Hafızdan Kur'an-ı Kerim'in üçte birini dinledim.

Geceden altı saat geçtikten sonra, uyumak müyesser oldu.

Bende gece yorgunluğu olduğundan; sabah halkasından sonra uyudum.

Resulullah (sav) Efendimizi rüyada gördüm; Fakir'e icazet yazdı. Tıpkı meşayihin halifelerine icazet yazmak âdetleri olduğu gibi...

İhlâs sahibi arkadaşlarımdan biri, bu muamelede aracı idi.

Bu esnada zuhur etti ki, icazetin imzasında bir eksiklik var. Bu kesiklik dahi o vakit malum olmuştu. Arkadaşlarımdan bu hizmet için aracı olan o kimse, o icazeti beraberinde alıp Resulullah (sav) Efendimize ikinci kere götürdü. Resulullah (sav) Efendimiz dahi, o icazetin arkasına bir bşaka icazet yazdı; yahut bir başkasına emir verip yazdırdı. Bu işi teşhis edemedim. Lâkin, Resulullah (sav) Efendimize nisbette bu malum.

Yazdıktan sonra; o icazete, mübarek mühürü ile zinet verdi.

O icazette yazılanlar şöyle idi:

-Dünya icazeti yerine, ahiret icazeti verdim. Şefaat makamından dahi bir nasip verdim.

O kâğıt uzunca idi ve ona çokça satırlar yazılmıştı.

Bu hizmet için aracı olandan sordum:

-Bu iki icazetten hangisi birincidir; hangisi ikincidir?

O vakitte ben, Resulullah (sav) Efendim'izle bir mahalde bulunuyordum. Baba ile oğul gibi, onunla muaşeret halinde idim. Onun huzurunda ve ehl-i beyt-i huzurunda benim için bir yabancılık yoktu.

Ben, o kâğıdı aldım, düşürdüm.

Bir mahrem evlâd gibi, onun harem-i şerifine dahildim.

Resulullah (sav) Efendimizin huzurunda, Ümmühatü'l-müminin (Resulullah (sav) Efendimizin zevceleri) bazı hizmetler için bana emir veriyordu. Hem de ihtimamla. Diyordu ki:

-Seni gözetliyorum; şöyle şöyle yapmalısın.

O esnada, ayılma geldi. Hatırdan o duraklama şekli çıktı. Göz açmaktan daha az bir zaman içinde, o rüyanın hususiyetleri gitti.

Herhalde sizin hatırınızda kalmış olmalı; bu babda ben çok kelâm etmiştim.

Hayret edilecek bir durumdur ki, bu büyük nisbet, tam miktarına göre zuhur etmez.

Hatıra gelen şu ki: Bunun zuhuru, ahiret için zahire olur; güzel bir bedel müyesser olur.

Bu rüya ile, o tereddüdlerden şifa hasıl oldu.

Vakit, kıyamete yakın vakittir. Ve zulmetlerin teraküm ettiği vakittir. Bunda nasıl bir hayır olur ve ne gibi bir nuraniyet vardır. Meğer ki onu, Mehdi zahiri hilâfetle müeyyed olarak tervic eyleye. Allah ondan razı olsun.

Bugün emir verdim: Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyeti için çeşitli yemekler pişireler... Bu da, nimete bir şükür ola... Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Ve bir sürur meclisi akd edeler... Mektupları getirenler dahi o yemekten yiyeler...

Sonra bir mektup yazdım. Zuhur eden bir rüyanın beyanında idi. Şöyle ki: Arkadaşlardan biri, sizinle beraber, Sultan'ın hizmetini kabul etmedi. Bir zaman sonra, onu kabul ettiği zuhur etti. Bu da, sırf keremle oldu. Kabul eseri de, zuhura geldi. Bunun için ve bütün nimetler için, Allah'a hamd-ü şükürler olsun.

★★★

Bugünlerde, garib ilimler ve acayip maarif zuhura gelmektedir.

Sanki bu yaprak bir kavme gitmiş; muamele dahi başkasına zuhur etmiş gibi...

Çocuklar uzaktalar; ömür muamelesi dahi yakındır. İş neye müncer olacak?

-Hayır, Sübhan Allah'ın yaptığındadır, diyerek sabrediyoruz.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, katından bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/20)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

521. MEKTUP

MEVZUU: a) Alemin icadı, vehim mertebesindedir. Lâkin o, icad taalluku ve istikrar sebebi ile, nefs-i emre (işin özüne) mensuptur; bu ilim ve hariç mertebenin ötesindedir.
b) Vahdetin ve kesretin ikisi de, işin özündedir.
c) Sebat ve istikrar var iken, salikin fenası nasıl olacağının tahkiki.
Bu mektup, günlük hadiseler dolayısı ile tam yazılmamıştır.
NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır. Sübhan Allah, ona selâmet ihsan eylesin.

★★★

Bilesin ki,
Vehim mertebesi, öyle bir mertebeden ibarettir ki, orada zuhur vardır; vücud yoktur.
Meselâ, Zeyd'in sureti gibi. O, aynada tevehhüm edildiği zaman, orada vücutsuz olarak zuhur vardır. Zira, aynada asla suret yoktur. Orada vehmi zuhurdan başka sübut dahi yoktur.
Sağlam keşif, doğru müşahede ile açığa çıktı ki, Sübhan Hak, tam manası ile kâmil olan iktidarla alemi vehim mertebesinde yaratmıştır. Kâmil san'atı ile de ona sırf zuhur vermiştir.
Her ne kadar o mertebede bir oluş ve vücud olmadan zuhur var ise de; lâkin alem o mertebede yaratılmış olduğundan, Sübhan Hakkın icadı, müsbet ve mevcut olmaktadır.
Vücud ile zuhur olduğu zaman; nefs-i emir (işin aslı-özü) mertebesinde olur ki, ona doğru eserler ve hükümler terettüb eder.
Bu vehim mertebesi, ilim ve hariç mertebesinden ötededir. Hariç mertebesiyle onun müşabeheti ve münasebeti dahi, ilim mertebesi ile olan münasebetinden daha ziyadedir. Onun sübutu dahi, harici sübuta benzer.
-Zihni vücut dedikleri ilmi sübut böyle değildir. Çünkü o, harici vücuda mukabil bir tarafa düşer.
Vehim mertebesinde bulunan zuhurun dahi, harici zuhura tam bir benzerliği vardır. Amma, ilim mertebesi böyle değildir. Zira orada, bütün ve kümun vardır. Hariç mertebeden, vehim mertebesine bir zıl düşmüş; hariç zıl ile, orada alem vücud bulmuş gibidir. Halbuki, haricin kendisinde, Zat-ı Ehadiyetten başka mevcut yoktur. Alem dahi o taaddüd ve bu tekessür ile, yüce Allah'ın icadı ile hariç zıllında zılli vücutla mevcut olmuştur.
Nefş-i emr (işin özü-aslı) haricinde vahdet vardır. Nefs-i emr harici zıllındaysa, kesret vardır. Nitekim, ilimde nefs-i emre mutabık olarak aynı şekilde kesret vardır.
Üstte anlatılan manaya göre; vahdetin ve kesretin her ikisi de, nefs-i emrde olmaktadır. Onlardan her birinin dahi, kendine göre bir itibarı vardır. Böyle olmasında da hiçbir mahzur yoktur.
Bu hariç ve vücut, alem için zılli oldukları gibi; aynı şekilde sair sıfatlarından hayat, ilim, kudret ve diğerleri de yüce Sultan Vacib Zat'ın sıfatlarının

zılâlidir. Hatta alemin isbatında sabit olan nefs-i emr dahi, hariç mertebede bulunan nefs-i emrin zıllıdır.

Bir şiir:

Bir şey getirmedim başka baba ocağından;
İhsanın bana bendeki, bir parçayım ondan...

Yüce mukaddes Allah şöyle buyurdu:

"Rabbını görmüyor musun, zıllı (gölgeyi) **nasıl uzattı?"**(25/45)

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sen risalelerinde ve kitaplarında şöyle yazmıştın:

-Zılda bulunanların hepsi, asıldandır. Zıllın elinde emaneti taşımaktan başka bir şey yoktur. İstidadli salik, elinde bulunan hayrı, kemali, vücudu ve vücudun tevabiini:

-Zılliyet aslındır hükmünce yerinde verir ise, nefsini dahi bütün kemalâttan hali bulur ise, zaruri olarak fena ve izmihlâl ile tahakkuk eder. Kendisinden yana ne isim kalır; ne de resim.

Bu kelâmın hasılı nedir? Kemalâtın aslına reddi manası nedir? Sebatı ve istikrarı var iken; hangi itibarla salikin izmihlâli ve fenası hasıl olur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu fena, bir şahsın haline benzer ki; emanet elbisesi giymiştir. Bonu bilir ki, kendisinin değil; başkasınındır. Onu ancak, emanet yolu ile giymiştir.

Bu görüş ağır bastığı takdirde; tam istilâ ettiği zaman; onları giymiş olmasına rağmen sahibine verir, kendisini dahi uryan bulur. O kadar ki, bu uryan halinden dolayı, infiale kapılıp yanında bulunanlardan uzanır. Ve kendisini bir köşeye çeker.

Salik, vehim ve tahayyül mertebesinde yaratılmış olduğundan; kendisine tahayyüli fena yeter. Bu tahayyülün istilâsı, onu kalbi yakine ulaştırır. Onu zevke ve vicdana dayalı kılar. Böylece, fenadan ve izmihlâlden yana asıl maksat bulunmuş olur. Zira, fenadan maksat, zıllı taallukun zeval bulmasıdır; asla taallukun husulüdür. Zıllın asla dönüşü yakine, zevke, vicdana bağlanınca; zaruri olarak zılla taalluk zail olur. Onun yerine ise, asla taalluk gelir.

Yukarıda anlatılan tahayyül hasıl olmayınca, bu zılla taalluk zevali devleti de müyesser olmaz.

Hatta bu tarikata sülukün medarı dahi, tevehhüme ve tahayyüle göredir. Bu tarikatta cüz'i manalar olan hallere ve vecidlere ancak, vehimle erilir. Tecelliyat ve telvinat dahi, hayal aynasında salikler için müşahedeye gelir.

Şayet vehim olmasaydı; fehim kısır olurdu. Hayal olmasaydı; hal kapalı kalırdı.

Bu tarikatta, vehimden ve hayalden daha faydalı bir şey bulunmaz. Çoğunlukla bunların idrâki ve inkişafı, vakıaya mutabık gelir.

O şey ki, Rabbı ile kulu arasında bulunan elli bin (50.000) senelik mesafeyi kısa bir müddette kat eder; Allah'ın keremi ile kulu yüksek derecelere ulaştırır; işte o, VEHİM'dir.

O şey ki, gaybin gaybi incelikleri ve sırlarını kendi aynasında inkişaf ettirir ve istidadlı saliki ona muttali kılar; işte o, HAYAL'dir.

Vehmin şerefindendir ki, Sübhan Hak, alemin yaratılmasını o mertebede tercih etti ve orayı kemalâtına zuhur mahalli kıldı.

Hayalin üstünlüğündendir ki, Allahu Teala onu misal alemi için bir örnek kıldı. Ki o misal alemi, bütün alemlerin en genişidir. O kadar ki, vücup mertebesi suretinin dahi, orada bulunduğuna kail olmuşlardır. Ve hükmetmişlerdir ki:

-Sübhan Allah'ın bir misli yoktur; lâkin orada misali vardır.

"Misallerin en yücesi Allah'ındır."(16/60)

O şey ki, irfan sahibi hayal aynasında hisseder ve vicdan zevki ile oraya terakki eder, işte, vücubiyet hükümlerinin suretleridir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Üstteki tahkikten vuzuha kavuştu ki, fena, tahayyül itiban iledir. Her ne kadar kalbi yakine ulaştırır, onu zevke ve vicdana bağlar ve onun üzerine doğru hükümler terettüp eder ise de, tahakkuk itibarı ile değildir. Halbuki sen, bazı risalelerinde şöyle yazmıştın:

-Bu fena, vücud itibarı iledir; aynın ve eserin zevalidir.

Bu durumda muamelenin hakikatı nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Yakini, zevki, vicdani olarak; zıllın vücudu asla rücu ettiğinden, zaruri olarak, vücudun zevaline hükmedilmiştir. Aynın ve eserin kalkması söylenmiştir.

Şayet sorulur ise:

-Faninin sübutu ve istikrarı var iken; bu vücudi fenanın hükmü doğru mudur? Yalan mıdır? (Mektubun başında da anlatıldığı gibi, bu mektubu tamamlamak, İmam-ı Rabbani Hz.'ne müyesser olmamış ve son soru cevapsız kalmıştır.)

★★★

522. MEKTUP

MEVZUU: a) İrfan sahibinin muamelesi, öyle bir dereceye ulaşır ki; orada asla malum bir suret hasıl olmaz. Bu durumda, zerrelerden her zerre onun için matluba Sultani bir yol olur.

b) Bu irfan sahibine mahabbet, Sübhan Hakkın mahabbetine müncer olur. Ona buğzetmek dahi Sübhan Hakka buğzetmeye çıkar.

c) Resulullah (sav) Efendimizin âline tazim ve onlara ihanet dahi, Resulullah (sav) Efendimize nisbet sebebi ile üstte anlatılan mana hükmünü taşır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Muhammed Masum'a yazmıştır. Allahu Teala, ona selâmet ihsan eylesin.

-Bu mektup mana olarak nakledilmiştir-

★★★

Zıl makamlarını aştıktan sonra; irfan sahibinin muamelesi asla ulaştığı

zaman, onun eşyaya taalluku olan ilmi zıllıyet kaydından beri olur. Yani eşya kendisine malum olur; hem de onlardan yana kendisinde bir şey hasıl olmadan. Zira, kendisinde hasıl olan her şey, o şeyin akıldaki zıllı ve suretidir; o şeyin aynı değildir. Hiç şüphe edilmeye ki, bir şeyden, akılda hasıl olan suretler, o şeyin benzeri ve misalidir; kendisi değildir. Nitekim bu manaya, sarih keşif, sahih ilham da şehadet eder.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o irfan sahibi, alem için sübhan Hak ile saniyet ve masuniyet (yaratan ve yaratılan) dışında bir nisbeti sabit görmez. Zıllıyet, ayniyet, mir'atiyet kavlinden sakınır.

Üstte anlatılan muamele, zati kemalâta bağlıdır. Çünkü zat için, zati gına vardır. Yani alemden yana. Şu ayet-i kerime bu manayı anlatır:

"Allah alemlerden elbette ganidir."(29/6)

Amma bazı esma ve sıfat mertebeleri böyle değildir. Zira bu nisbet, onlarda tasavvur edilmiştir.

İrfan sahibi, bu makamlardan geçip de, aslın aslına ulaşmadıkça, kendisine bu nisbetten bir nasip yoktur.

Zerrelerden her bir zerre bu makamda o irfan sahibini, yüce mukaddes Hakka çıkaran sultani bir yol olur. Amma husuli ilim böyle değildir. Zira bu surette alim (veya alem) her şeyi kendi tarafına çeker. Kendisini bütün eşyaya ayna kılar. Zıllıyet ve mir'atiyet durumunda da mana budur; o ilmin sahibi, her şeyi kendine çeker. Basiret nazarını, kendi ötesine nüfuz etmeye bırakmaz.

Sübhan Allah'ın keremi ile zıllıyet husulü kaydından halâs olduktan sonra, mevcudat zerrelerinden her bir zerre; ister araz, ister cevher, ister afak, isterse enfüs yanlısı olsun, onun için gaybin gaybi kapısı olur.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

O şahıs, daha önce bütün eşyaya bir ayna idi. Her yaptığını da kendi nefsi için yapıyordu. Zaruri olarak, kendisinden her südur eden de, ona raci idi. Bunun için de ister niyet etsin; isterse etmesin. Fakat şu anda nefsinin aynasını aynalıktan almıştır. Zılla bağlanmaktan dahi imtina etmiştir. Bu durumda bir oluk gibidir; kendisine her ne bırakılsa, kalmaz gider. Hiç şüphe yok ki, bu durumda her yaptığını kendi nefsi için yapmaz. Elbette Sübhan Hak için yapar. Bunun için de, ister niyet etsin; isterse etmesin. Zira niyet, muhtemel bir iş hakkında olup yakin halinde olan bir iş için değildir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o irfan sahibini sevmek, Sübhan Hakkın sevgisine müncer olur. Ona buğzetmek dahi, Sübhan Hakka buğza gider. Keza onun tazimi ve tavkiri dahi, Sübhan Hakkın tazimi ve tevkiri olur. Ona ihanet ve ona karşı edep dışı hareket dahi, Sübhan Allah'a ihanete ve ona karşı edep dışı harekete çıkar.

Bu nisbet, değişik derecelerine göre, Resulullah (sav) Efendimizin ashabı için de varittir. Onları sevmek, Resulullah (sav) Efendimizi sevmeye götürür. Onlara buğzetmek de böyledir. Bu manada Resulullah (sav) şöyle buyurdu:

"Onları seven, benim sevgim sebebi ile sever; onlara buğzeden de bana buğuz bebebi ile buğzeder."

Bu nisbet, Resulullah (sav) Efendimize âli için dahi sabittir. Lâkin bu nisbetin zuhuru Hazret-i Ali, Hazret-i Fatıma, Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin'de daha tamamdır. Bu nisbetin sirayeti, on iki imamda dahi müşahede ediliyor. Allah onlardan razı olsun.

Vesselâm...

★★★

523. MEKTUP

MEVZUU: a) "İki yayın birleşimi veya daha yakın"(53/9) ayet-i kerimesine mütaallik bazı sırların beyanı.

b) Kâmil arifin, solunu bulamadığı sırrının beyanı. -Bu maarif dahi, mana olarak nakledilmiştir-

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Muhammed Nur'a yazmıştır.

★★★

Bilesin ki,

"İki yayın birleşimi..."(53/9) muamelesinde, zâhir ciheti ile, mazhardan bir renk vardır.

Bu dahi, salik için salikten, eserin ve aynın gitmesi husul bulmayışındandır. Amma:

"Veya daha yakın..."(53/9) manasındaki muamele böyle değildir.

Zira, orada ne hüküm kalır; ne de eser. Yani mazlardan yana. Zira bu ikinci mertebe mazhar, zaruri olarak, vücup mertebelerinden bir emr olur. Ki bu, irfan sahibi için kendisine has olarak yaratılmıştır; asıl muameleyi tamamladıktan sonra kendisine verilir. Bundan:

-Feyiz verme sureti diye tabir etmek dahi mümkündür.

Bu, cidden derin bir sırdır. Allah dilerse, ihtimal ki bir yerde bunun tafsili sübut olur.

Bu muamelede mazhar öyle bir şey olur ki, kendisine ademden yana bir rayiha düşmemiştir. İmkân şaibesinden dahi onda bir mecal yoktur. Bu mertebede bir infial tesbit etsek dahi; bu, kendisinden, kendisi için olur. Başkasından olmaz. Zira, orada başkasından yana bir nam ve nişan yoktur.

Bir şiir:

Onun yüzünden yüzünedir kamer;
Gözünden gözünedir sürmeler...

Her ne kadar:

"İki yayın birleşimi..."(53/9) mertebesinde infial aynı şekilde hak olarak sabit olup ve orada aslın zuhuru olsa dahi, lâkin o, zıllıyet şaibesinden hali ve o yüce mertebeye lâyık değildir.

O infial ki, bu mukaddes mertebeye lâyıktır; arada gayr için bir medhai, zıllıyet layihası için ona bir yol olmamalıdır. Hem de şekillerin hiçbiri ile... Zira gayr olan, adem kirinden ve imkân noksanlığından dahi değildir.

Şayet zılâl mertebelerinin infialâtı olur ise, bunun da yeri vardır. Yani o makamda.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Yukarıda bir nezbe anlattığım:

"Veya daha yakın..."(53/9) manasındaki muamelede, kâmil manada ârif, solunu bulamaz. Bunun sırrı şu ki: Onun solu, sağ hükmünü almıştır. Zira sol. adem iktizalarındandır. Adem de zail olup gidince, ancak sırf vücud kalır; o makamda artık sol olmaz. Hatta o Sübhan'ın her iki eli de sağdır.

Bu manayı anla. Zındıklığa düşmeyesin.

Bu çetin sırları ve duyulmamış maarifi anladıktan sonra dinle. Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Sonra yaklaştı; derken sarktı."(53/8)

Bilesin ki, bu yaklaşmanın tahkiki:

"Daha da yakın.."(53/9) manası sırlarının tahkikinden sonra anlatılması şu manaya dayanır:

İrfan sahibinde hüküm ve eser kaldığı, adem kirinden beri olmadığı takdirde bu yaklaşmaya onun liyakatı yoktur.

Bu yaklaşma tahakkukundan sonra, sarkma vardır ki bu, nüzule müteveccihtir.

Sarkma tahakkuk ettiği, irfan sahibi de, halka döndüğü zaman iki yayın sureti zuhur eder. Her ne kadar birinci yaydan hüküm ve eser kalmasa dahi, lâkin sarkma ile teşerrüf ettiğinden, o vakitte, iki yayın sureti tevehhüm edilir.

Allahu Teala'nın, sarkmadan sonra, iki yayın birleşimini anlatması şu itibara göredir ki, orada sabit olan iki yayın suretidir; hakikatleri değil.

Veya anlatılan mana daha yakındır; hatta gerçekten daha yakındır. Zira ikinci yaydan eser kalmamıştır. Hatta hüküm de kalmamıştır; orada yayın hakikati yoktur.

Bu anlatılan maarif, Sübhan Hakkın sırlarından olup, hasın da hası kullarına izhar eyler.

Hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona ve âline salât, selâm ve üstün bereketler.

★★★

524. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın sıfatları; zatının ne aynıdır, ne de gayrı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı Eslem'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçilmiş kullarına da selâm.

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet uleması ne kadar güzel söylemiş:

-Sekiz hakiki sıfat, ne odur; ne de onun gayrıdır.

Bu marifet, akıl tavrının ötesindedir. Bunu, ancak, feraset nuru ve enbiyaya mütabaat bereketi ile bulmuşlardır. Onlara salât ve selâm olsun.

Akıl erbabı, bu ibareden, iki nakzedicinin kalkmasını anlamışlardır. Amma zamanın ve mekânın ittihadını, tenakuz husulünün şartlarınd ın olduğunu bilememişlerdir. O makamda, zaman ve mekân mecali olmadığına göre; orada tenakuz nasıl tasavvur edilebilir? Ulemanın:

-Gayr... (başka) lâfzındaki tasarrufu, tenakuzun def'i içindir. Onlar:

-Gayr... (başka) demekle has bir mana murad etmişlerdir ki; asla ona hacet yoktur. O kadar ki, keşfe dayalı nazar, bu hususiyeti engeller. Hangi manaya olursa olsun; gayriyeti nefyetmektedir.

Şöyle buluruz: Yüce Hakkın sıfatları pek mukaddes zatının aynı olmadığı gibi; elbette zaid olup onun zatının gayrı da değildir. İsterse bu manada zaid olsunlar ve onlarla zat arasında ikilik sabit olsun. Akıl erbabı katında mukarrer olan:

-İki şey, birbirinden başkadır kazivesi bu makama muhaliftir; usullerine de tenakuz gelmiştir.

Bu mana üzerine yukarıda dedim ki:

-Bu, akıl tavrının dışındadır.

Bunun manası şudur: Akıl onu bulamaz; onu idrakten yana kusurludur. Amma şöyle demek değildir:

-Akıl, onun hilâfına hükmeder.

O nasıl hilâfına hükmeder ki; henüz onu tasavvur dahi edememiştir. Hatta onun idrak kapsamı dışındadır. Onun isbat ve nefy hükmü nasıl tasavvur edilir?

"Rabbımız katından bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(8/10)

★★★

525. MEKTUP

MEVZUU: a) Hayat ve ilim ile müttasıf olan yüce Hakkın sıfıtlarının beyanı. Ve sair kemalât.

b) Sıfatların yüce Sultan Hakkın zatı ile kıyamının tahkiki.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Sultan Serhendi'ye yazmıştır.

★★★

Bilesin ki,

Sübhan Hakkın Zatı ile kaim olan; hayat, kudret, ilim ve diğerleri gibi Vacibü'l-Vücud sıfatlarının, tam manası takaddüs ve tenezzühten dolayı, mümkin sıfatları ile asla münasebeti yoktur. Çünkü, mümkinin sıfatları arazlardan ibaret olup cevherle kaimdir. Yüc Sultan Vacib'in sıfatları ise, cevherlere kıyam verendir. Cevherlerinin kıyamı ancak onunla olmaktadır.

Aynı şekilde, mümkinin sıfatları, sırf (cansız) cemaddır; bunların hükmü dahi, meyit hükmüdür. Onların hayat, ilim ve diğerlerinden yana hiçbir nasibi yoktur. Lâkin, mümkin, onların tavassutu ile hayy (diri) ve alim olmaktadır. Amma, o, kendi kendine ne alimdir; ne hayy, ne de kadirdir. Amma Vacibü'l-vücudun sıfatları böyle değildir. Onlar, bu Fakir'in keşfi nazarında; kendilerinin sıfatını alan gibi, hayy, alim, müdriktir. Bunların

böyle oluşu, kendilerine derc edilen kemalâttan ve o kemalâta dalmalarından ötürüdür. Ne var ki, bunları bilmek, huzuri ilim kabilindendir; husuli ilim değil.

Aynı manadan olarak; vücup mertebesinde sabit olan her sıfat ve şan, bütünüyle kendileri için hayat ve ilim sübutu ile inkişaf eder. Nazarda dahi, sırf nur olarak zuhur eder. Sanki bu nur, tamamen hayattır ve tamamen ilimdir. Ve inkişaftır.

Anlatılan iki sıfat, o makamda açıktır; bellidir. Kudret, irade ve diğer sıfatlar böyle değildir. Zira bunlar o makamda, öyle bir vuzuhla inkişaf etmez.

Evet,

Bu yerde lâzım olan, kemalâtın inkişafıdır. Bu inkişaf dahi, ilme taalluk etmektedir. İlim dahi, hayata tabi olduğundan, mutlaka hayat sıfatı dahi gereklidir.

Kudret ve irade makdura ve murada bağlıdır.

Semi ve basardan yana ilimle yetinmek mümkündür.

Kelâm maksat ise, ifadedir.

Tekvin ise, ancak mükevvenat içindir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, hem sıfat cami manada olduğundan; anlatılan kâmil sıfatlar orada sabittir. Amma zuhur eder; amma etmez.

Şöyle bir şey söylenemez:

-Bu beyandan lâzım gelir ki; mananın kıyamı mana ile ola... Çünkü sıfatlar, hayy ve alim olduklarından; hayatın ve ilmin de onlarla kıyamı mutlak gerekir.

Böyle bir kelâma karşı şöyle deriz:

-Her iki sıfatın (hayatın ve ilmin) kıyamı da Vacib Teala'nın Zatı iledir. Biri asaletle, bir de tebaiyetle. Tıpkı ulemanın arazların bekasında anlattıklan gibi. Şöyle ki: Araz ve arazın bekası, iki birden araz mahallinde kaimdir.

Bu bahsin daha ileri manada tahkiki şöyledir:

Vacib sıfatlarının kıyamı pek mukaddes Zatı iledir. Ve bu kıyam, arazın cevher ile olan kıyamı gibi değildir; böyle bir şey olamaz. Elbette böyle bir kıyam, saniin masnu (yaratanın yaratılanı) ile olan kıyamına benzer. Zira sani, masnuun kayyumudur. Orada bir ittisaf olsa dahi, burada böyle bir ittisaf yoktur. Elbette burada, bir şeyin zatı ile kıyamı gibidir. Ancak fark, orada bir ziyadeliktir; burada ise, ziyadelik tasavvur edilmiş değildir. Lâkin oradaki ziyade dahi, gayriyet (başkalık) sırrına götürmez. Zira onlar:

-Onun gayrı değildir, demişlerdir.

Her iki yerde de, itibari tagayür, sabit olup kıyam dahi tahakkuk etmiştir. Burada ittisaf husulü dahi, insanın insaniyetle ittisafı kabilindendir; cevherin dahi cevheriyetle ittisafına benzer.

Hatta şöyle derim:

-Pek mukaddes Zat mertebesinde ve onunla kaim olan hakiki sıfatlarda, ne sıfat mülahazası vardır; ne de ittisaf. Hem de hiçbir şekilde... Ne Hazret-i Zat'ta mevsufiyet mülâhazası vardır; ne de sıfatlarda sıfatiyet

mülahazası. O makamda vücud ve vücub-u vücud için mecal olmayınca; sıfat ve ittisaf için nasıl orada mecal olur? Zira o, vücud teferruatındandır.

O mukaddes mertebede, nurdan başkasının mecali yoktur. Bu dahi, lâkeyfi (oluşu ve şekli belli olmayan) bir şekilde vardır.

Eğer orada bir hayat var ise, nurdur.

Eğer orada bir ilim var ise, bu da nurdur.

Üstteki kıyas devam edip gider.

Lâkeyfi manada, bu pek mukaddes Nur için bir zuhur sübut bulunur ise... Yani tagayyür ve intikal olmadan ikinci bir mertebede, onun mazhariyetini vücuttan başka bir şey kabul edemez. Bu manadan olarak, taayyün-ü evvel, bu Hakir'in katında taayyün-ü vücudidir. Sair taayyünat dahi, bu taayyün-ü evvele tabidir. Her ne kadar bu Fakir'in ilmi iktizasına göre:

-Taayyün-ü evvel, ıtlakının burada mecali yok ise de, lâkin bu lâfız, evliya arasında âdet haline geldiğinden; biz de onların ıstılahları üzerine yürüdük; bu mana ıtlakında kolaylığı tercih ettik.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla... Bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin."(66/18

★★★

526. MEKTUP

MEVZUU: a) Vacip Teala'nın sıfatlarının tahkiki.

b) Yüce Allah'ın, kemalâtına ilminin taalluk keyfiyeti.

c) Mana için, aynen kıyamın lâzım olduğu; lâkin mahal isbatında ona ihtiyaç duyulmadığı.

d) Taayyün-ü vücudinin beyanı.

e) Metbu olan enbiyanın tabi olan enbiyanın, melâike-i kiramın taayyünat mebdeleri. Enbiyaya ve onlara salât ve selâm olsun.

f) Enbiyanın, avam müminlerin, küffarın, uhrevi hayat mevcudatının taayyünat mebdeleri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Muhammed Haşim Kişemi'ye yazmıştır.

★★★

O sıfatlar ki, Hazret-i Zat mertebesinde isbat edilmektedir; bu isbattan, taayyün ve tenezzül meydana gelmez. Yani o yüce mukaddes Hazret-i Zat'ta... Birinci mertebenin ötesinde, bir başka mertebe de sabit olamaz. Hiçbir şekilde, ondan infikhaki dahi tasavvur edilemez. İkinci mertebe tahakkuk etmedikçe, hiçbir şekilde taayyün ve tenezzül tasavvur edilemez. Hazret-i Zat ve sıfatlar, bir mertebede gibidir. Ziyade varlığına rağmen, sıfatlar, yüce mukaddes Zat'ın aynı gibidir.

Bu sıfatlar, Hazret-i Zat'ta her ne kadar kemalâtın tafsili iseler de; bunların hükmü sair icmal ve tafsil hükmünden imtiyazlıdır. Zira icmal, o mertebe olur ki, orada tafsil bulunmaya... Hatta tafsil mertebesi, icmal mertebesinden aşağıdır. Halbuki bu mana, O hazrette (makamda) yoktur.

Çünkü orada tafsil, icmal mertebesinin aynınadır. İş bu anlatılan marifet, akıl tavrının dışındadır. Buna, ancak keşfi nazarla erilir.

O mertebede, bu sıfatlara taalluk eden Vacib ilmi, kendi Zatına olan ilmi gibidir. Zatına derc edilen kemalâta olan ilme ise, huzuri ilimdir.

Ve bu sıfatlar, ziyadeliklerine rağmen; alimin aynıdır. Bu ikisinin huzuru ise, (galiba sıfatları ve zatı anlatmak istiyor) alimin kendi huzuru gibidir. Her ikisinin de zat makamındaki ittihadından dolayı, sofiyeden büyük bir topluluk; sıfatlar için, zatın aynı olduğuna kail olmuşlardır. Sıfatların ziyadeliğini de inkâr etmişlerdir. Bu arada:

-O değildir, sözünü men edip:

-Onun gayrı değildir, sözü isbat edile. Amma:

-O değildir, manasının tasdiki ile beraber. Ziyadeliğin varlığına rağmen; gayriyet dahi selb edilmelidir (yani yabancılık, başkalık aradan çıkarılmalıdır.) Bu anlatılan manadaki kemal, enbiya ilimlerine muvafıktır. Fırka-i naciyenin görüşlerine dahi mutabıktır. Yani ehl-i sünnet ve'l-cemaatın... Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

★★★

Şu hususun da bilinmesi gerekir.

Hazret-i Zat'a ve mukaddes sıfatlara taalluku olan mertebedeki zati inkişaf, huzuri ilim kabilindendir. Zira, mukaddes sıfatlar için dahi Hazret-i Zat hükmü vardır. Bu mana daha önce de anlatıldı.

Üstte:

-Huzuri ilim kabilindendir dedim. Bunu ancak şu manadan ötürü dedim:

-Huzuri ilim, alimin kendisinden ibarettir. Sıfatlar dahi, alimin aynı olmamıştır. Bunun içinde yerinde olur ki; onun ilmi, huzuri ilim olmaya... Lâkin onlardan (yani sıfatlardan) suret ayrılmadığına ve kendilerinin huzuru dahi var olduğuna göre, onların ilmi huzuri ilim kabilindendir.

Sıfat ilmine taalluk eden inkişaf dahi, husuli ilim kabilindendir. Burada:

-Husuli ilim kabilindendir demem, ancak şunun içindir ki; husuli ilim, akılda malumdan hasıl olan suretten ibarettir. Bu manadan, Fakir'e tahkikle inkişaf eden şudur ki:

Yüce Sultan Vacib Teala'nın ilminde, eşyadan hiçbir şeyin suretinin nakşolması yoktur. Yüce Hakkın ilmi, malumat suretlerinden hiçbir suretin mahalli değildir. Yüce Alim'in Zatında suret husulü nasıl tasavvur edilebilir ki? Elbette, Sübhan Allah'ın ilminin maluma taalluku vardır. Onun yüce Allah'a inkişafı ise, ilimde, malumdan yana bir suret sabit olmadandır. İlim makamı dahi, nakışlardan hali olup ilmi suretlerden yana da saftır. Mana böyle iken, **"Yüce Allah'ın ilminden: Bir zerre daha kaçamaz; ne yerde, ne de semada."**(Yunus suresi, 61. ayet)

Lâkin, keşf olan bir başka mana dahi şudur ki: Yüce Hakkın ilmi maluma taalluk ettiği zaman, bu taalluk sebebi ile, yüce Hakkın ilmi ile kaim olan suret ondan gider. Amma ilimde hülul ve husulden yana bir şey hüdus etmeden. Vakta ki, ilimden taalluk sebebiyle suret ayrılır; ilimle, hatta alimle kaim olur; böylece onun, husuli ilmin kabilinden olması sahih olur.

İlim sıfatı, yüce Hakkın Zatında münderici olan kemalâta taalluk ettiği zaman, bu taallukla o kemalâttan ilmi suretleri çıkarıp ilimle kaim olur. İsterse onun (sıfatın) hülulü ve husulü ilimde sabit olmasın.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu ilmi suretler için, ilim sıfatı ile kıyam isbat eyledin. Lâkin, bu suretlerin sübut mahalli nedir bilinmedi? Çünkü mana için, aynı ile kıyam gerekli olduğu gibi, onun için aynın mahalliyeti dahi gereklidir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Evet, ayn ile kıyam, manaya elbette lâzımdır; lâkin, onun için mahal isbatına hacet yoktur. Zira, mana için, mahal isbatından maksad, ancak onun kıyamına isbattır; kıyam üzerine zait bir iş değildir.

Şayet, o ilmi suretlere zılâl gibi olan mücerred cevherler hakkında denirse:

-O suretler, o cevherlerin taayyünat mebde'leridir. Bunlar için mekân ve mahal sabit olmamıştır; hatta buna hacet de yoktur.

Bundan şaşılacak bir mana çıkmaz. Yani o mücerret suretlerin asıllan için bir mahal olmaz ise...

Sakın ha, olmaya ki, bu ilmi suretleri, başkası ile (yani gayr ile) kaim olan arazlar gibi tasavvur edesin. Bu durumda, onlara olan isbat mahallinde seni vehme düşürür. Yani araz ile kıyas sonunda...

Çünkü bu ilmi suretler, arazların kaim olduğu cevherlerin asıllarıdır. Hatta, onların taayyünat mebde'leridir. Böyle olunca, onlar arazlarla nasıl kıyas edilir?

Hatta arazlar hakkında şöyle deriz:

-Onlara mahal isbatından maksad, ancak mahal ile kıyamlarını isbattır; müstakillen maksad olan, mahal değildir.

Bu mananın bir tahkiki de şöyledir:

Bu ilmi suretler, vücup mertebesinde olmaktadırlar ki, orada mahal ve mekân mecali yoktur. Orada kıyamın dışında bir şey de tasavvur edilemez. Sübhan Hakkın hakiki sıfatlarına bakmaz mısın? Bunlar pek mukaddes Hazret-i Zat'ı ile kaimdirler; amma ne haliyet vardır, ne de mahalliyet. Sübut için:

-Harici ve zihni diye anlattıkları manaya gelince: Ancak, imkân mertebesinde sübut bunlara dayanır. O yüce Hazret'te ne ilmin mecali vardır; ne de haricin. Orada ki vücud mecali yoktur; bu vücudun aksamasından sayılan zihni ve harici mananın mecali nasıl olsun? Vücud için, orada ilmin ve hariçin zarfiyeti nasıl tasavvur edilir?

Bu ilmi suretler, ilim sıfatı ile kaimdir; ilmi ve harici sübuttan yana bir şey de orada tahakkuk edemez. Hatta ilmi ve harici vücudun onun üzerine gelmesi; imkân sıfatlarından ve hudüs nişanlarından olduğu için ona ardır. Zira onlara göre her mümkin, hadistir. (Sonradan yaratılan mahluktur). Vücud, her ne kadar imkân mertebesinde sabit olsa dahi; o vücud için, ilim ve hariç zarfiyeti tesbit edilmemiştir. Çünkü orada zarfiyetin ve mazrufiyetin mecali yoktur.

Şimdi anlatılacakları iyi dinle:

Malumun sureti, ilmin kendisinden ibarettir. Onun ilimde hülulünün ve husulünün manası ne oluyor?

Sofiye-i aliyyeden müteahhirin zatlar demiştir ki:

-İlmi suretler, ayan-ı sabiteden ve mümkinatın hakikatlerinden ibarettir. Bunların sübutu ise, yalnız ilimdedir. İlmin haricinde ise, ona vücuddan yana bir koku ulaşmamıştır. Ne var ki, o ilmi suretlerin akisleri, hariçte kendisinden başka mevcud olmayan vücudun zahiri aynasına vurunca, onun zahirde mevcud olduğu vehmini vermiştir.

Nitekim, suret bir aynaya aksettiği zaman; onun aynada oludğu tevehhüm edilir.

Keşke bileydim; bu büyüklerin muradı nedir ve suretlerin ilimde husulü manası nedir?

Şahidde (yani açıkta, görünürde) ancak ilmin kendisi vardır. Gaibde ise, yüce Hakkın ezeli kadim, basit (bağımsız, yaygın) vahdani ilmi vardır. Bu ilim, çokça malumata taalluk ettiğinden, bu taalluktan, müteaddid suretler husule gelmiştir. Hem de o malumatı ayırd ederek... Amma onların hülul ve hüsulünü, o ezeli ilimde sabit eylemeden.

Müteaddid suretlerin onda husulü nasıl olabilir ki? Zira böyle bir şey, parçalanmayı ve mahallin bölünmesini gerektirir. Ve orada, bir şey diğer bir şeyin başkası sayılır. Böyle bir şeyin oluşu dahi, ezeli kıdeme münafi bir terkibi icap eder.

Şaşılacak bir durumdur ki:

Akıl erbabı, malumdan hasıl olan sureti, zihinde isbat eylediler. Bunun da, ilimde değil; zihinde hülulune itikad ettiler. Zira, o suret, onlara göre ilmin aynıdır; ilimde bir halet değildir.

Müteahhirin sofiyenin ibarelerinden anlaşılan odur ki; ilimde hasıl olan o suret:

-Vücudun batını dedikleridir.

En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Şunun bilinmesi gerekir ki,

Yüce Hakkın Zati kemalâtı ile, ilim sıfatının taallukundan sabit olan o ilmi suretler için; keşfi nazarda parladığına göre, onlara hayat ve ilim vardır. Ona derc edilen kemalâta nisbetle, huzuri ilme münasip inkişaf onun için de sabittir.

Bu bahsin tahkiki tafsilatı ile bir mektupta beyan edilmiştir. Bu marifetin garabetinden yana bir gizli yan kalırsa, keşfe ve tefsire ihtiyaç duyulursa, oraya müracaat edilsin.

Üstteki beyandan vuzuha kavuştu ki:

Yüce Hakkın pek mukaddes Zatı ve mukaddes sıfatları bir mertebededir. O makamda, sıfatların vücudunun, zat vücudu üzerine zaid ol-

duklanndan dolayı da; asla bir taayyün ve tenezzül meydana gelmemiştir.

Şimdi bilesin ki,

Sıfatlarla bir Hazret-i Zat mertebesi olan bu mukaddes mertebe için; ikinci mertebede ilk zuhur vardır. Amma bir tağyir ve tebdil olmadan. Bu dahi Fakir'in katında, keşif ve şühud üzere sırf hayır olan Hazret-i Vücuddur. Sırf kemaldir. Bu mana icabı olarak; bu mukaddes mertebeye bir ilim taalluk edip daha önce anlatıldığı gibi; onun kemalâtından alacak olsa, o makamdan ilk alacağı şey, Hazret-i Vücuddur. Diğer kemalât ise, bunun tevabiidir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; sofiyeden büyük bir cemaat ve diğerleri sanmışlardır ki, o vücud, zatın aynıdır. Vücud taayyününü dahi, lataayyün zannetmişlerdir.

Bu manadaki pek ileri taayyün; ilmin ve haricin ötesindedir. Nitekim, bu mananın tahkiki, müteaddid yerlerde yapılmıştır.

Bu Hazret-i Vücud, zata ve sıfata bağlı kemalâtı zılliyet yolu ile camidir. Amma icmal olarak. Bu mertebe-i camia-i icmaliyenin tafsili devardır. Bunun için de şöyle demek mümkündür:

-İkinci taayyün...

Tafsil mertebesinde ilk zuhur eden, hayat sıfatı olup bütün sıfatlann anasıdır. Bu zuhur eden hayat sıfatı, yüce Hazret-i Zat mertebesinde bulunan hayat sıfatının zıllı gibidir.

-Ne odur, ne de gayndır manası, onun hakkında doğru olup bu zıl hakkında değildir. Zira o, Hazret-i Zat mertebesi ötesinde zuhur ettiği zaman:

-Gayrı değildir manası, onun için elbette sabit olamaz. Elbette o, gayriyet damgası ile damgalanmış olur.

Hayat sıfatından sonra, ilim sıfatı gelir. Amma zıllıyet yolu ile. Hayat sıfatında anlatıldığı gibi.

Bu sıfat, bütün sıfatları camidir.

Kudret, irade ve diğer sıfatlar; müstakil olmalarına rağmen, bunun için cüz gibidirler. Çünkü, bu sıfatın Hazret-i Zat ile bir nevi ittihadı vardır. Bu ittihad ondan başkasına (veya ikisinden, yani hayat ve ilim sıfatından başkasına) yoktur.

Çünkü huzuri ilim suretinde, alim ve malum ittihadı vardır. Halbuki kudret, kadir ve makdur ile ittihad etmemiştir. Bu ittihad, keza iradede dahi yoktur. Ki bu irade iki makdurdan birinin tahsisidir.

Üstteki kıyas devam ettirebilir (yani kalan diğer sıfatlarda.)

★★★

Bu Fakir'e göre, Halil'in taayyün mebdei, taayyün-ü evveldir. Bu da, vücudi taayyündür. Resulullah Efendimize ve ona salât, selâm.

Cüzlerinin en şereflisi olan bu taayyünün merkezi dahi, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdeidir. Amma asaleten. Ona ve âline salât, selâm.

Bu bahsin tahkiki, bir mektupla tafsilatı ile anlatılmıştır.

Halil'in (as) velâyeti, Velâyet-i İsrafiliye olduğundan;İsrafil'in taayyün

mebdei dahi, elbette bu taayyün-ü vücudidir.

Asaleten, her nebinin ve resulün taayüyn mebdei dahi, bu taayyün-ü evvel-i vücudi (bu ilk vücudi taayyün) hisselerinden bir hissedir.

Şayet ümmetlerden bir şahsın, enbiyaya mütabaatı bereketi ile bu vücudi taayyünden bir nasibi olur ise, o taayyün hisselerinden bir hisse, yahut noktalarından bir nokta olur ise, yani onun taayyün mebdei bu dahi caizdir. Hatta vakidir. Bu taayyünde, taayyün mebdei olmadıkça Hazret-i Zat'a vüsul mecali olmaz. Yani asaleten.

Meleklerin taayyünlerinin mebde'lerine gelince... -ki bunlar Hazret-i Zat'ın yakınlarıdır-... Bu vücudi taayyündedir. Böyle olduğu halde, (yani onların yakınlık durumları) yine Hazret-i Zat'a vüsul ona bağlıdır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Vücudi taayyün tafsili mertebesinde zuhur eden ilim sıfatı; her ne kadar o vücudi taayyün hisselerinden bir hisse ise de, lâkin onun camiiyet durumu olduğundan, o hisselerin tümünü cami olan vücudun kendisi gibi olmuştur.

Ayrıca onun, (yani ilim sıfatının) icmali ve tafsili de vardır.

İcmal için, merkeziyet hükmü vardır. Tafsil için dahi muhit hükmü vardır.

Bu ilmi taayyün merkezi, -ki o icmaldir- vücudi ile taayyünün merkezinin zıllı gibidir. Bu alâka sebebi iledir ki; bir cemaat şu kanaata vardı: Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdei hazret-i ilmin icmalidir. Halbuki durum hiç böyle değildir. Hatta, bu icmal, Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdeinin zıllıdır. Ki onun taayyünü, vücudi ilk taayyünün merkezidir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı.

Aynı şekilde, ilim icmalini dahi, ilk taayyün bilmişlerdir. Fevkani mertebeyi dahi lâtaayyün bilip onu Hazret-i Vücud'un aynı zannetmişlerdir. Halbuki o, daha önce de anlatıldığı gibi, taayyüne bağlıdır.

Şu mana gizli kalmamalıdır ki,

Her ne kadar kendisine, derc edilen hisselerine göre ona; enbiya-ı kiramın, melâike-i iliyyin-i izamın taayyün mebde'leri olsa dahi, o mertebede icmal bulunduğundan, onlardan her birinin mebdei kendi başına tafsilatı ile bilinmez. Bir isimle de, isimlendirilmez. Vakta ki ona tafsil arız olur; o zaman her biri ayırd edilir. Her mebde dahi, bu isimle müsemma olur.

Şöyle ki:

O vücudi ilk taayyünden bir hisse hayat ismi ile isimlendirilir.

Bir başka hisse dahi, ilim ismi ile isimlendirilir.

Bu kıyas, böylece, devam edip gidir. Şöyle müşahede edilir:

Hayat ismi, camiiyeti itibarı ile melâike-i iliyyin-i izamınt aayyün mebdei olur. Onlara selâm.

Rulullah'ın (İsa'nın) as mele-i âlâ ile münasebeti bulunduğundan; bu makamdan onun nasibi vardır.

Mehdi'nin (ra) Ruhullah ile has bir münasebeti bulunduğundan; bu makamdan ümitlidir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

İkinci taayyün mertebesinde tafsil arız olan sekiz sıfattan her biri, kendisine iktida edilen bir şanlı peygamberin taayyün mebdeidir. Meselâ:

İlim: İsa'nın as taayüyn mebdeidir.

Tekvin: Adem'in as taayüyn mebdeidir.

Anlatılan bu külli mukaddes isimlerin cüz'iyatı; sair enbiyanın taayyünat mebde'leridir.

Bu büyüklerden her taifenin, has bir isimle ve iktida edilen bir nebi ile münasebeti vardır. Böylece, o ismin cüz'iyatı, onların taayyünat mebde'leri olmuş olur.

Kendilerine iktida edilen nebilerden bir nebinin izinde olan evliyanın taayyünat mebdei ise, o iktida edilen nebinin taayyününe mebde olan ismin cüz'iyatının cüz'iyatıdır. Ki bunlar, onun izindedirler.

Küffarın taayyünat mebde'leri ise, MUDİLL isminin taallukudur. Anlatılan taayyünlerden ayrıdır.

Mümkinatın taayyünat mebde'lerini anladıktan sonra, şunu da bilesin ki, vücup dairesinin tamamiyeti, bu taayyünatın sonuna kadardır. Bundan sonra şûru, mümkinat dairesindedir.

Ne zaman ki Sübhan Hak, kereminin ve ihsanının kemalinden; feyizlerini ve nimetlerini başkasına yağdırmayı, hazinelerini halka açmayı murad etti; vücudunun ve tevabiinin kemalâtından onlara hibeler eyledi. Hem de aradan bir şey kopmadan ve oraya bir şey katılmadan. Zira, böyle bir şeyin olması, noksan nişanıdır. Allahu Teala, böyle bir manadan yana pek yüceliğe sahiptir.

Halkın yaratılmasından maksad, onlara feyizlerin ve ihsanların yağdırılmasıdır. İsimlerin ve sıfatların kemalâtını, onlar vesilesi ile tetmin ve tekmil değildir. Haşa, o Sübhan Zat için böyle bir şey hiç olamaz. Çünkü, yüce Hakkın sıfatları haddizatında kâmildir. Onların zuhura ve mazhara asla ihtiyaçları yoktur. O şanı büyük makamda hasıl olan her kemal, bilkuvvedir; bilfiil değildir ki, onun husulü bir işe bağlı ola...

O Sübhan Zat'ın yüce katında bir şühud ve müşahede var ise, her ikisi de kendisinden kendisinedir.

Eğer o Sübhan Hakkın zatında bir ilim var ise o, kendisi ile alim, kendisi ile malumdur.

Aynı şekilde Sübhan Hak, kendi nefsinde (zatında) kelâm eder; kendi nefsi ile dinler.

Bütün kemalât, orada mufassal ve mütemeyyizdir. Lâkin, lâkeyfiyet unvanı ile. Zira, keyfi olanın lâkeyfiye yolu yoktur. Halk ne şeydir ki, Sübhan Hakkın kemalâtına ayna ola...

Bir mısra:

Hangi aynadır ki, onda suret bulur...

Sonra, alem nedir ki, o icmali tafsile getire...
O Hazret-i Sübhan, cemal aynında tafsildir; darlık aynında vüs'attır.
Tafsil ve vüs'at orada lâkeyfi olduğuna göre, tevehhüm edilir ki, onun için tafsil gerekli ola, bu dahi halkın yaratılmasına bağlıdır; o icmalin tekmili dahi bu tafsil ile ola... Halbuki Sübhan Hak, orada hem icmal, hem de tafsildir. Bu mana, daha önce de anlatıldı.
Bir ayet-i kerime meali:
"Allah (her manada) **genişliğe sahip bilendir..."**(2/247)

★★★

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,
Bu alemin yaratılması, öyle bir mertebede vaki olmuştur ki, bu mertebe ile o mukaddes mertebe arasında asla bir müzahame ve müdafaa yoktur. İki mevcuddan birinin vücudu, her ne kadar diğerinin vücudunu tahdid etmekte ise de, lâkin bu kaide, orada yoktur. Çünkü, alemin vücudu, bir tahdid ve o pek mukaddes vücuda bir nihayet olarak yaratılmamış ve onda bir cihet ve nisbet asla isbat eylememiştir.
Aynada tevehhüm edilen Zeyd'in suretini görmez misin? O suretin sübutu, öyle bir mertebededir ki, bu sübutla, o suretin aslı olan Zeyd'in sureti sübutu arasında asla bir müzahame ve müdafaa yoktur. Bu suret sübutu dahi, aslının sübutunda bir tahdid ve nihayet meydana getirmemiştir. Ona bir nisbet ve cihet de vermemiştir.
İşte alemin vücudu dahi, vehim mertebesindeki o suretin vücudu gibidir. Kendisi ile, hariçte olan asla bir müzahamesi yoktur. Bu vehmi sübuttan dolayı da, bir tahdid, bir nihayet ve bir cihet de meydana çıkarmamıştır. Yani asılda...
"Vasıfların en yücesi Allah'ındır..."(16/60)
İş bu yapılan tahkikten:
-Alem, vehim mertebesinde sabit olmuştur, dediklerinin manası anlaşılmış olur. Bunun daha açık manası şudur:
-Alem; hariçte mevcud olan aslına bağlı olarak, aynadaki sureti ile sabit kılan vehim mertebesini andıran bir mertebede yaratılmıştır.
Hatta şöyle demek dahi mümkündür:
-O mukaddes mertebede, harici vücud itlakı, teşbih ve tanzir kabilindendir. Zira, orada hariç mecali yoktur. O pek mukaddes mertebeden yana, vücud kusur kalınca; haricin durumu ne olabilir? Zira bu, onun bir fer'i ve bir kısmıdır.

★★★

HOŞ HATİME

Bu anlatılan taayyünatın tüm mebde'leri, ister vücudi icmali olsun; isterse tafsili. Yani bu dünya hayatının mümkinatına ve bu dünya hayatının mevcudatının vücuduna nisbetle... Keza o taayyünatın teşhisleri de, o yüce mebde'lere bağlıdır.
Uhrevi mevcudata gelince... Müşahede edilen odur ki, onlar bu mebde'lere bağlı değillerdir. Hatta bunların taayyün mebde'leri, bir başka iş-

lerdir. Bu işler dahi, bu Fakir'e göre zati kemalâttır; onların pâk eteğine zıllıyet tozu isabet etmemiştir. O pek mukaddes mertebeye derc edilmiştir ve o mukaddes mertebede, mufassal olarak temeyyüz etmiştir. Amma lâkeyfi bir temyiz ve tafsil ile...

O mukaddes zati mufassal kemalâttan her biri; o ahiret mevcudatından bir mevcudun taayyün mebdeidir.

Cennet ehlinin vücudu ise, dünya hayatına taalluk eden icmal ve tafsil olarak vücud taayyünatı ile bir bağı yok gibidir.

O hayatın mevcudatı, o mukaddes mertebe ile yüzyüze gibidir. Amma bu dünya hayatının mevcudatı böyle değildir. Bunların, yüzyüze olmaktan yana nasipleri azdır.

O daimi hayatın, mevcudatından ne beyan edebilirim ki? Zira onun, o mukaddes mertebeden öyle bir hazzı ve öyle bir nasibi vardır ki, vasfı mümkün değil.

Bir mısra:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri...

Bir şiir:

Bundan ötesinin beyanı ince;
Gizlemek pek hoş, pek güzel bence...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme..."(2/286)

★★★

527. MEKTUP

MEVZUU: Allahu Teala'nın yarattıklarına hizmet etmeye teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace bülmekârim'e yazmıştır.

★★★

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, itidal ve adalet merkezi üzere istikamet nasib eylesin.

★★★

Büyük bir devlettir ki, Allahu Teala, bir kuluna, bazı meziyetlerle, faziletlerle hususiyet verir. Böylelikle de, kullarından bir cemaatın, ihtiyacını giderme anahtarını onun tasarruf eline havale eder. Bu şekilde, kendisini bir sığınak ve bir baş vurma yeri kılar.

Sübhan Hakkın nimetlerindendir ki, kendisinin ayali olan halkı, o kulla irtibatlı kılar ve onların terbiyesini kendisine bırakır.

Saadetli o kimsedir ki, bu nimetin şükrünü eda eder. Sahibinin malı ile hizmeti, kendi saadeti sayar. Mevlâsının kadın ve erkek kullarını terbiyeyi dahi, başına şeref (tacı) bilir.

Allah'a hamd olsun ki, onun için hayır zikri ile diller yaştır. Onların dilinde ise, onun kerem sözleri caridir. Başka değil...

★★★

528. MEKTUP

MEVZUU: "Şüphesiz bunda, aklı olan; yahut kalb huzuru ile kulak veren

kimseler için elbet bir zikir (öğüt-hatırlama) vardır" (50/37) mealine gelen ayet-i kerimenin manasını beyan. Ve başka itirazlar.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Şeyh Gulam Muhammed'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Seçilmiş kullarına dahi selâm.

Allah sırının kudsiyetini artırsın; Şeyh-i Ecell, AVARİF nam kitabının ikinci babında:

"Şüphesiz bunda, kalbi (aklı) **olan; yahut kalb huzuru ile kulak veren kimseler için elbet bir zikir** (öğüt-hatırlama) **vardır."**(50/37) mealine gelen ayet-i kerimenin manasını beyan ederken, Vasıti'nin şöyle dediğini anlattı:

-Burada zikir, hususi bir cemaat içindir; diğer insanlara değil... Bunlar hakkında dahi, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Bir ölü iken, kendisini dirilttiğimiz ve ona insanlar arasında yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimse; içinden çıkamaz bir halde karanlıklarda kalan kimse gibi olur mu hiç?"(6/122)

Bundan sonra, Vasıti şöyle anlattı:

-Müşahede zühul bulur; hicaplar fehm'olunur. (Bu cümle, Müstakimzade'nin tercümesinde şöyle geçer: -Müşahede vesile-i zühul olmakla; mahcubiyet fehmolunur...)

......

Çünkü, Allahu Teala, bir şeye tecelli ettiği zaman; kendisine boyun eğer, huşua dalar. (Yani o tecelli alan şey...)

Şeyh demiştir ki:

-Vasıti'nin bu dediği bir cemaat için sahihtir. Halbuki, üstte anlatılan ayet-i kerime, bir başkaları için, bu işin hilâfına hükmeder. Ki, bunlar, temkin erbabı olup müşahede ile fehm arası bunlar için birleşir.

Şu gizli bir mana değildir ki; Vasıti'nin dediği önce şu manaya delâlet eder ki; söylemek istediği şudur:

-Zikir hususi olarak, temkin ehli için olmaktadır.

Zira onlar, Allahu Teala'nın öldürdükten sonra, dirilttikleri kimselerdir. Yani, fenadan sonra baki kıldıkları... Telvin ehline gelince... Bunların ne fenası vardır; ne de bekası. Dolayısı ile ikinci hibe olarak, onlara hayat yoktur. Çünkü onlar, yolun ortasındadırlar. Halbuki fena ve beka, intiha hallerindendir.

Ayet-i kerimenin beyanında ikinci kavline gelince, delâlet ettiği mana şudur:

Zikir, (öğüt-hatırlama) hicap içinde ve kapalı halde bulunan telvin ehli içindir. Müşahede ve mükâşefe vaktinde değil. Çünkü o vakit zühul vaktidir.

Amma bu kabil olduğu mana, ilk kail olduğu manaya münafidir.

Ne var ki, bu marifeti bir başka yerde ve orta halinde iken anlatmıştır; bu ayet-i kerimenin beyanını yaparken değil. Dolayısı ile, burada menfi bir

tutum olmadığı gibi; Şeyh'e itiraz da olamaz. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Çünkü Vasıti'nin:

-Bir cemaat için sahihtir... (Yani zikir) dediği cemaat, telvin ehlidir.

-Bu ayet-i kerime, bir başka cemaat için, bu işin aksine hükmedeler dediği mana ise, temkin erbabınadır. Zira Vasıti bu ayetin manasında beyan etti ki:

-Zikir, (yani öğüt, hatırlama) temkin erbabına mahsustur. Zira, ölümden sonra, diri olan bunlardır. Telvin ehli değil...

Bu babda netice söz şu ki:

-O, telvin ehli halleri hakkında; kendi başına bir marifet beyan etmiştir ki; onun, ayet-i kerimenin beyanı ile alâkası yoktur. Bunun için de:

-Ayet-i kerimenin hükmüne muhalif diyerek, ona itiraz edilmez. Zira, ayet-i kerime, bir kavim hakkında varid olmuştur; bu marifet ise, bir başka kavmin hallerini beyandır.

Çünkü, Vasıti zikri evvelâ temkin ehline tahsis etmemiş; ikinci olaraktan da, hicaplı hallerine göre de telvin ehli için de isbat eylememiş olsaydı; iki kavli arasında münafaat husule gelmezdi. Ona karşı Şeyh'in dahi itirazı varid olmazdı.

Bana göre zahir olan mana şudur ki, ayet-i kerime her iki fırkanın da halini beyan etmektedir. Bu duruma göre mana şudur:

"Kalbi olan..."(53/38)

Vasfı ile anlatılanlar, o kalb erbabıdır ki, halleri televvün etmiştir. Ki bunlar, telvin ehlidirler. Ayrıca ayet-i kerimenin devamında :

Yahut kalb huzuru ile..."(50/37), anlatılan mana ise, temkin ehlinin halidir. Çünkü bunlar, şühud halinin ayninde; anlamak için, kulaklarını vermişlerdir.

Şu var ki, zikir (öğüt veya hatırlama) birinci kavm için, bazı vakitlerde olup ikinci kavm için ise, bütün vakitlerdedir.

Şayet Şeyh şöyle demiş olsaydı:

-Bu ayet, başka kavm için, bu işin hilâfına hükmeder, daha münasip olurdu. Ayet-i kerimede geçen:

"Yahut (ev)..." (50/37) kelimesi, men-i huluvv (boşluğu, aralığı kaldırmak) içindir. Dolayısı ile iki fırka arasını birleştirmeye münafi değildir. Yani zikirde...

Bundan sonra Şeyh şöyle anlattı:

-Muhadese ve mükâleme (konuşup söyleşmek) yeri kalb kulağıdır. Müşahede mevzii ise, kalb gözüdür. O kimse ki, sekir halindedir; kulağı, gözünde kaybolur. O kimse ki, ayıklık halindedir; kulağı, gözünde kaybolmaz. Çünkü, halin nasiyesine sahip olmuştur. Konuşulanı anlamaya istidadı olan vücud via (kalb-boşluk) ile anlar. Çünkü fehim, ilhamın ve duymanın varidat yeridir. İlham ve duymak ise, vücudi via ister. Bu vücud ise, hibe edilmiştir. Ayrıca, ikinci inşanın (yaratılışın) sahiv (ayıklık) makamında yerleşenin menşeidir. Bu vücud, müşahede nurunun parladığı vakit, yok olup giden vücuddan başkadır. Yani fena geçidinden, başka karargâhına

geçip gidenin vücudundan...

Şeyh'in kelâmı buraya kadardı.

Yukarıda geçen cümlede:

-Muhadese ve mükâleme (konuşup söyleşmek) yeri manası geçti; şu demektir:

-Aziz ve Celil Allah ile muhadese ve mükâleme...

Ayrıca aynı cümlede geçen:

-Kulağı, gözünde kaybolur demek ise, şu demeğe gelir:

-Müşahede vaktinde anlayacağını anlayamaz.

Ve bu, telvin ehlinin halidir. Müşahede vaktinde, zühule geçer. Nitekim, bu manayı Vasıti de anlatmıştır.

-Kulağı, gözünde kaybolmaz demek ise, şu manayadır:

-Müşahede gözünde anlayacağını anlar.

Bu mana dahi, temkin ehlinin halini anlatır. Daha önce de anlatıldığı gibi, müşahede ve fehim, bunlar için biraradadır.

-Geçip giden manasının ise, burada:

-Hibe edilmiştir manası ile taalluku vardır. Bunun daha açık manası şu olur:

-Fenayı geçip bekaya vasıl olan için hibe edilmiştir.

Telvin, ehli hakkında, müşahede manası olmadığı gizli değildir. Müşahede, ancak zatta olur. Nitekim bu manayı anlatmışlardır. Halbuki o, henüz zata vasıl olmamıştır. Onun hakkında uygun olan, mütahayyel ve televvün eden sıfatları mükâfaşedir. Halbuki zatta ne tağyir vardır; ne de televvün... Hazret-i Zat'ta bir defa zühul, bir başka defa da şuur olmaz. Elbette, zuhülün aynında şuur vardır. Şühudun kendisinde ise fehim (anlayış) vardır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh'in kelâmından zâhir olan mana şu ki: Dünyada iken, kalb gözü ile müşahede vukuu caizdir. Halbuki İmamü't-taife olan TAARRUF kitabı sahibi, kalble ve baş gözü ile rüyeti men etmiştir. Bunun üzerine icma getirip demiştir ki:

-İcma ile karar vermişlerdir ki; Allahu Teala, dünyada kalb ile baş gözü görülemez. Meğer ki, böyle bir mana ikan cihetinden ola...

Bana göre, TAARRUF kitabı sahibinin dediği doğruya daha yakındır. Hatta doğru olan budur. O şey ki, yüce Sübhan Hak görüldüğü manasında hayali bir görüştür. Yani0

-Kalbde hasıl olan ikan dolayısı ile, ikan edilen için hayalde bir keşif suretidir demektir. Keza kalbe keşfolunan bir surettir.

O büyükler; yüce Sübhan Hak için her ne kadar misli yok ise de, misal cevazı vermişlerdir.

"Misallerin (vasıfların) **en yücesi Allah'ındır..."**(16/60)

Ancak, hayalde resm'olunan; ikanın ve kendisine ikan edilenin bir suretdir. İsterse, Sübhan Hakkın vaki olan bir sureti olmasın. Çünkü kalbde hasıl olan manaların ve diğer letaifin; hatta bulunan ve icad olan her şeyin hayalde bir sureti vardır. Zira hayal, alemlerin tümünden geniş olan misal

aleminin bir timsalidir (yani örneği).

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; burada ancak kalbin ikanı, ikanın sureti, kendisine ikan edilenin sureti vardır. Bu dahi hayalde; görmek ve görülen sureti ile temessül etmiştir. Hakikatta, kalb için yüce Allah'ı görmek yoktur. Baş gözü için görmek şöyle dursun...

Halbuki anlatılan rüyet, kalb için misali bir rüyettir. Kalbe, ikanı rüyet (görmek) suretinde temessül etmiş; ikan edilen dahi, görülen şeklinde temessül etmiştir. Böylece, onu hakikaten gördüğünü zannetmiştir. Halbuki o, hayali bir görüşten başka bir şey değildir.

Hatta deriz ki:

-Kendisine ikan edilenin sureti, Sübhan Hakkın misali sureti değildir. Elbette ikanın ona taalluku olan bir keşif sureti olup hayalde zuhur etmiştir. Haşa ki, Sübhan Allah'ın bir sureti ola... İsterse hayalde olsun. O ancak, itibarlardan ve cihetlerden yana salik kalbinin bazı keşfe gelen suretlerinden bir surettir. O itibarların ve cihetlerin, yüce Zat ile bir taalluku vardır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; irfan sahibi yüce Zat'a vâsıl olduğu zaman, bu gibi hayali tahayyül edemez.

Yüce Hakkın zatı için bir suret yoktur; isterse misalde ve hayalde olsun. Bana göre Sübhan Allah'ın misli olmadığı gibi, misali de yoktur. Zira suret, bir haddi ve nihayeti gerektirir. İsterse, mertebelerden bir mertebe olsun. O yüce Sübhan, tahdidden ve takyidden münezzehtir. Bütün mertebeler, o yüce Zat'ın mahlukudur.

Üstte anlatılan manayı anla...

Sübhan Allah'a hamd olsun ki, bize hayal sultanı verdi ve onu kemal manalarının suretlerinin husulüne bir ayna kıldı. Şayet hayal olmasaydı; infisal derecelerinden çıkıp ittisal derecelerine çıkamazdık. Hallerin varidatını dahi bilemezdik. Çünkü, her halin ve mananın onda bir sureti vardır. Şayet o suret keşfe gelir ise, o mana ve hal, o hayal ile idrak edilir.

Yedi letaifin durumu, seyirdir; sülûktür. Halden hale de intikaldir. Hayalin durumu ise, salik için hasıl olan seyr ü sülûkün derecelerini göstermektedir. Amma kendisinde resm'olunun suretlerle... Keza, daha yukarıya çıkarmaya rağbet ettirmektir.

Ayrıca, hayalin göstermesi iledir ki, seyir, basiret üzere hasıl olur. Sülûk dahi marifet üzere müyesser olur.

O hayal sultanı iledir ki, salik cehaletten çıkar; ilim ehli olur.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

★★★

529. MEKTUP

MEVZUU: Kur'an-ı Kerim'in manası hakkında gelen bir hadisi-i şerif üzerine.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Abdülkadir Enbali'ye yazmıştır.

★★★

Şeyh (Allah ondan razı olsun) AVARİF nam kitabında; merfu usulünde

Resulullah (sav) Efendimize ulaşan şu hadis-i şerifin beyanını yaptı:

"Kur'an-ı Kerim'den nazil olan her ayetin bir zahrı, bir de batnı vardır. Her harfin bir haddi vardır. Her haddin de bir matlaı vardır."

Bu mana üzerine şöyle devam etti:

-İçime doğan mana odur ki; hadis-i şerifte geçen:

"Matla..." tabirinden murad fehim şafiyeti ile vükuf değildir. Yani ayetteki derin sırra ve ince manaya. Burada:

"Matla..." manasından asıl murad odur ki, her ayette, onun tekellüm edenin şühuduna göre ıttıla peydah ola... Zira o ayet, onun vasıflarından bir vasfın, onun naatlerinden bir naatın tevdi edilmekte olan yeridir. Bütün bunlar, Kur'an ayetlerini tilâveti ve dinlemesi ile, onun için yeni yeni tecellilerle gelmektedir. Ve o ayetler, aynalar durumunu alır ki; Azim Celâl'den haber verirler.

Onun söyledikleri, bu tevil ve şerhi, böylece devam eder.

Bu manada, yüce Allah'ın kerime ile hatırıma gelen mana şudur:

"Zahrı..." olarak anlatılan, Kur'an'ın nazmı olup icaz haddine ulaşmıştır.

"Batnı..." tabirinden murad ise, kelâm mertebelerinin nihayetidir. Bu dahi, fehmin safiyetine göre değişik olmaktadır. Yani derin manaları ve ince sırların fehmi.

"Haddi..." tabirinden murad ise, kelâm mertebelerinin nihayetidir. Bu dahi, onu tekellüm edenin şühudur. Bu şühud dahi, naata bağlı bir tecelli olup Azim Celâl'den haber vermektedir.

"Matla..." tabiri ile de, o naata bağlı tecellinin üstü anlatılır. Bu da, öyle bir zati tecellidir ki bütün nisbetlerden ve itibarlardan muarradır. Ki bu, kelâm haddi ve nihayeti için isbat edilen bir matla (doğuş yeri) olmaktadır. Matla ise, kelâm ötesinde olduğu gibi, onun nihayetinin de ötesindedir.

Kelâm, yüce Allah'ın sıfatıdır.

O sıfatın aynasında, tekellüm edenin şühudu ise, o sıfat için bir tecellidir ve bu tecelli dahi, onun kemal mertebelerinin nihayetidir. Bu tecellinin ötesine muttali olmak ise, muhalatsız yoldan zati tecelliye terakki ile olur. Burada zati tecelliye vüsul, kelâm sıfatının tavassutu ve Nazm-ı Kur'ani'nin tevessülü ile olur ki, bu o sıfata telâlet etmektedir.

Bu manada, iki hatve (adım atmak) mutlaka lâzımdır...

a) Delil olan nazm manadan geçip medlula gitmek,

c) Sıfattan mevşufa atmaktır.

Arif şöyle dedi:

-İki hatvedir; sonrası vâsıl oldun sayılır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Şeyh ancak birinci hatveyi anlattı. Bu seyri de onunla itmam eyledi. Tilâvetin faydasını da ona bağladı. Başka değil... Sırrı mukaddes olsun.

"Sübhansın Allahım, bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur. Aziz Hakim olan sensin..."(2/32)

★★★

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; bundan sonra Şeyh, Cafer-i Sadık'tan -

Allah ondan ve ecdad-ı kiramından razı olsun- şöyle nakletmektedir:

-Bir gün o, namazda iken bayılıp düşmüş. Bunun sebebi kendisine sorulduğu zaman şöyle demiş:

-Ayet-i kerimeyi tekrar tekrar okuyordum. Nihayet onu tekellüm edeninden dinledim. (Durum budur)

Sofi odur ki, tevhid nuru, yani kendisine parladığı; vaadi ve vaidi dinlediği zaman kulağını verip de kalbini dahi yüce Allah'ın zatından başka şeylerden temizler ise, yüce Allah'ın önünde hazır ve şahid olur. Dilini veya dilinin gayrını, tilâvet sırasında Musa'nın (as) ağacı gibi görür. Allahu Teala ona:

"Şüphesiz ben Allahım..."(20/14) hitabını duyurmuştur.

O sofinin duyması Allah'tan olup duymaması dahi ona olduğuna göre kulağı gözü, gözü dahi kulağı olur. İlmi ameli, ameli dahi ilmi olur. Evveli ahirine, ahiri dahi evveline döner.

Bundan sonra şöyle devam etti:

-Sofi anlatılan vasıfla tahakkuk ettikten sonra; vakti sonsuzluğa geçer. Şühudu ebedi olur. Duyması peşpeşe gelir; hem de sözünü tecdid ederek.

Şeyh'in yukarıda şöyle bir cümlesi geçti.

-Sofi odur ki, tevhid nuru yani kendisine parladığı... Bu cümle, İmam Cafer Sadık'ın kavlini beyan etmektedir. Allah ondan razı olsun. Onun duymasının dahi şerhidir. Yani tekellüm edenden duymasını...

Zira, sofiye tevhid hali ağır bastığı ve başkasını şühud dahi nazarından zail olup gittiği zaman; yüce Allah'ın huzurunda hazır ve şahid olur. Kendisinden veya kendisinden başkasından duyduğu her kelâmı, Sübhan Allah'tan duymuş gibi bulur. Kendi dilini ve başkasının dilini Musa'nın (as) ağacı gibi görür.

İmam, ayeti tekrar edince, onu kendi nefsinden ve dilinden duymuştur. Taa, bu tekrar esnasında tevhid hali kendisine parlayıncaya kadar. O zaman, onu tekellüm edenden duymuştur. İsterse; kendisinden ve kendi dilinden südur etmiş olsun. Çünkü o, bu durumda dilini Musa'nın (as) ağacı gibi bulmuştur.

Zâhir, kelâm, dilden gelmektedir. Tıpkı, o ağaçtan zâhir olan kelham gibi.

Onun Allah kelâmı olduğu hakkında, Sübhan Allah'ın korumasına ve onun vereceği başarıya sığınarak derim ki:

-Şecere-i Museviyeden duyulan, Sübhan Allah'ın kelâmı idi. Hem de muhalatsız olarak. O kadar ki, bir kimse bu manayı inkâr etse kâfir olur. Dillerden duyulan hakikat da Allah kelâmı değildir. İsterse sofi, hal galebesi ile onu Allah kelâmı tahayyül etsin; bunu inkâr eden kâfir olması doğru olmuş olur.

Çünkü o, dilin hareketinden ve mahreçlere dayanarak husule gelmiştir. Amma ağaçtaki böyle değildir. Bu iki kelâmdan biri nerede, öbürü nerede? Onun biri hakikata dayanır; diğeri ise hayale...

Asıl şaşılacak durum, o büyük Şeyhten gelmektedir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Burada, tevhid işinde mübalağa ile durulmuştur. O kadar ki, hayali, hakikat eylemiş; hal galebesinden dolayı, kuldan südur eden kelâmı. Sübhan Hak'tan görmeye çalışmıştır. (Yani göstermeye...)

Halbuki kitabının bir başka yerinde; hal galebesi dolayısı ile, erbabından südur eden kelâmı inkâr etmiştir. Bunu da, tevhid ve hülûl şaibesinden kaçmak için yapmıştır. Halbuki, bunda hülûl şaibesinden kaçmamıştır. Hatta hülûl ve ittihada hükmetmiştir.

Ne var ki, bu makamda hak olan hal galebesi içinde ayniyete ve ittihada hüküm hayaldir; hakikat değil. Bu ittihadın; zatta, sıfatlarda ve fiillerde olması müsavidir.

O yüce Zat Sübhandır ki, kâinatta oluşan hadiseler dolayısı ile; hiç kimse onunla ittihad etmemiştir. Hiçbir şeyin sıfatı, onun sıfatı ile ittihad etmemiştir. Hatta hiç kimsenin fiilleri dahi, onun fiilleri ile ittihad etmemiştir.

O Sübhan Zat, daima olduğu gibidir. Mümkin dahi, sonradan yaratılmıştır. Durum hiç değişmez; ne zatta, ne sıfatta, ne de fiillerde.

Kadimle hadis arasındaki ittihad hükmü; aşkın telvinatından, mahabbetin ve sekrin galebelerindendir.

Ne var ki, o büyükler, hülûl şaibesi, küfrü ve ilhadı gerektiren ittihad zannı ile muaheze olunmazlar. Çünkü onların muradı bu değildir. Sübhan Allah hakkı için, haşa ki; onların muradı, onun yüce mukades Zatına lâyık olmayan bir şey ola... Çünkü onlar, Sübhan Allah'ın veli kulları ve sevdikleridir. Allah için caiz olmayan bir şeye yol vermekten yana mahfuz bulunmaktadırlar.

O kimseler ki, hal dışındadırlar, sözün doğruluğu olmadan; kendilerini onlara benzetirler, onların kelâmından dahi muradları olmayan manayı anlarlar. İşte bunlar, küfre, ilhada ve zındıklığa düşmüşlerdir. Hatta Sübhan Allah için hülûl ve ittihad isbat eyleyip mümkinin dahi vacip olduğuna hükmetmişlerdir. İş bu anlatılanlar, bahis dışıdır. Bu manada bir ayet-i kerime meali şöyledir:

"Allah onları katletsin; (yok etsin); (haktan batıla) **nasıl da döndürülüyorlar?"**(9/39)

★★★

Şu da gizli bir mana değildir ki, İmam'ın (ra) kavli üzerine yaptığı beyanında Şeyh'in (ks) anlattıkları, bir kavim hakkında doğru olabilir; ki bunlar, telvin ehlidir. Kendilerini sekir hali sarmış; tevhid ağır basmıştır. Ne var ki, İmam'a iyi zannım vardır; bunun için de, anlatılan manaya, onun hakkında cevaz veremem... Allah ondan razı olsun. Zira o, bana göre, temkin ve sahiv (ayıklık) erbabının en büyüklerindendir. Onun katında, hayal olan bir şey hakikat kılığına giremez; başkasından duymak dahi, Sübhan Hak'tan duymak gibi olamaz. Bunun için, onun kelâmına, kendi haline münasip bir yorum aranmalıdır. Yani üstte anlatılan tevil dışında.

Bu manada, şu dahi mümkündür ki, kul, Rabbın kelâmını duya... Amma

bir keyfiyet olmadan. Nitekim Musa da, Tur dağında öyle duymuştu.

Burada şöyle bir soru sorabilirsin:

-Allahu Teala'dan kelâm duymanın manası nedir? Çünkü duyulan ancak, sestir ve harftir.

Bunun için derim ki:

-Bu sual memnudur. Görülmez mi ki, Allahu Teala'nın kelâmı, harfsiz ve sessiz duyulmaktadır. Şu mana caizdir ki, kul, yüce Allah'ın ahlâkı ile mütahallik olduğu zaman; onun kelâmını sessiz ve harfsiz duyar. Burada istihale (yani imkân dışı görmek) vehimden neş'et eden bir söz olup, gaibi şahide kıyas üzre gelmiştir. Hem de, arada büyük fark var iken... Böyle bir kıyas nasıl yapılabilir? Halbuki şahid, dar zamana sıkıştırılmıştır. Hem de, terettüp, takaddüm ve teahhür gerektirdiği halde. Halbuki, gaib üzerine zaman yürümez. Keza, onun için terettüp, teahhur dahi yoktur. Bu durumda, bazı şeylerin gaibe göre, caiz olduğu vaki iken, şahid için caiz değildir. Bu manadan anlamak gerek...

Doğruyu en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

Bu manada, şu da bir başka tahkiktir:

Duymak, kulak duygusu ile olduğu takdirde; duyulanın elbette, ses veya harf olması gerekir. Amma duymak, duyanın cüzlerinin (parçalarının, duygularının) her biri ile olmakta ise, bir tek duyguya mahsus değilse, caiz olur ki, duyulan sessiz, harfsiz husule gele...

Biz, bütün külliyetimizle, cüzlerimizin her biri ile bir kelâm duyarız ki, onlar harfler cinsinden değildir. İsterse onlar; hayalde hayali sesler ve harfler olarak tahayyül edilsin.

Malum olan şudur ki: Bütün külliyemizle duyulup alınan kelâm; başta harften ve seslerden tecerrüd etmiştir. İkinci olaraktan, hayalde hayali seslere ve harflere bürünmüştür. Ta ki, anlamaya ve anlatmaya yakın bir durum gelsin.

Biz, üstte anlatılandan daha acayibini söyleyebiliriz... Şöyle ki:

Allahu Teala, bizim kelâmımızı duyar. Yani takdimli, tehirli, tertipli kelimelerden ve harflerden mürekkeb olan kelâmımızı. Lakin, Allahu Teala'nın duyması; ancak harf ve kelime tavassutu olmadan meydana gelmektedir. Takdimsiz, tehirsiz ve tertipsiz olmaktadır. Çünkü; tertipli, tehirli, takdimli terkib edilen kelâm için zaman iktiza eder. Halbuki, Sübhan Allah üzerine zaman yürümez. Zamanı yaratan Allahu Taala'dır. Harflerden ve kelimelerden terkib edilen kelâmı duymak; harfin ve kelimenin tavassutu olmadan caiz olunca. Bundan daha uygun olur ki, harfler ve sesler cinsinden olmayan kelâm duyulması caiz ola...

Bu manayı anla. Kusurlulardan olma. Keza akıllı geçinen cahillerden de olmayasın.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Bu kelâmın tahkikinden; bu müseveddeleri yazdıktan sonra, ikinci

olarak bana gelen ilham odur ki, yüce Allah'ın hitabına ve o Sübhan Zat'tan bir şey almaya istidadı olan kul, alacağını evvelâ ruhani bir telâkki ile alır. Amma sesin ve nidanın tavassutu olmadan. Ki o hayal sultanına bütün eşyanın suretleri resmedilmiştir. Yani harfler ve sesler sureti ile... Çünkü şehadet aleminde ifade ve istifade, yalnız lâfızlar ve harfler tavassutu ile olmaktadır. Bu telâkki için:

-Keyfiyeti olmayan bir duyuş demek daha caiz olur. Zira, keyfiyeti olmayan kelâmı duymak dahi, aynı şekilde, keyfiyeti olmayan bir şekilde olmaktadır. Çünkü, keyfiyeti olanın, keyfiyeti olmayana yolu kapalıdır.

Üstte anlatılan manadan sahih oldu ki, yüce Allah'ın harften ve sesten mücerred olan kelâmı, keyfiyeti olmayan bir şekilde duyula... Bundan sonra da, hayalde, harf ve kelime suretine bürüne... Yani o kelâm.. Ta ki, cesetler aleminde bu şekilde ifade ve istifade meydana gele.

Üstte anlatılan inceliğe müttali olmayanlardan bazısı zanneder ki, kendisi Allahu Teala'nın kelâmını duymuştur. Ki bunlar, en iyi halli olanlardır. Lâkin, ona delâlet eden sonradan yaratılan kelime ve harf tavassutu ile...

Onlardan bazıları dahi, derler ki:

-Yüce Allah'ın kelâmını duyuyoruz...

Ne var ki bunlar, yüce Allah'ın şanına lâyık olanı ve olmayanı ayırd etmezler. Bunlar, battal cahillerdir. Allahu Teala için caiz olanla olmayanı, ayırd edemezler. Halbuki, hak olan, Allah'ın fazlı ve ihsanı ile benim yaptığım tahkiktir.

★★★

Gelelim Şeyh'in:

-Onun kulağı gözü, gözü dahi kulağı olur, deyişinden itibaren:

-Evveli ahirine, ahiri dahi evveline döner cümlesine. Yani hafasından ötürü. Bu mananın hasılı şöyledir: Allahu Teala, zerrelere şöyle hitab etti:

"Sizin Rabbınız değil miyim?"(7/172) Zerreler dahi, vasıtasız olarak, gayet saf bir şekilde bu nidayı duydu.

Bundan sonra, devamlı olarak, zerreler, sullerde dönüp durdu; sonra da rahimlere intikal etti. Neticede, cesetlerde meydana çıktı. Bundan sonra, kudretten (uzaklaşıp) hikmetle kapandı. Değişik durumlardaki takallübü ile de, zulmetleri teraküm etti.

Allahu Teala, bir kulun güzel duymasını murad ederse, yani onu sofi ve safi kılmak sureti ile devamlı olarak, onu tezkiye ve tahliye rütbelerinde terakki ettiler. Taa, kudret fezasına kadar çıkarır. Onun basiret nüfuzundan dahi hikmet hicabını kaldırır.

Bundan sonra onun:

"Sizin Rabbınız değil miyim?"(7/172) hitabını duymasını, keşif ve ayan eyler. Onun tevhidini ve irfanını dahi, belli ve açık eyler. Şöyle ki:

Onun dili de başkasının dili, ona göre Musa'nın ağacı hükmünü alır. Ondan yüce Hakkın kelâmını dinler; tıpkı Musa'nın o ağaçtan dinlediği gibi. Bu manadan olarak:

-Evveli ahirine, ahiri evveline döner. Onun için sahih olur. Zira, Allahu

Teala'nın kelâmını önceden nasıl duymuş idiyse, sonradan aynı şekilde duyar. Bazılarının:

"Sizin Rabbınız değil miyim?"(7/172) hitabını duyuyorum, demelerini bu manaya yormak lâzımdır. Yani:

-Allahu Teala'dan duyduğugm o hitabı, şu anda dillerden duymaktayım...

Şu mana, sana gizli kalmamalıdır ki:

Birinci hitap Allahu Teala'dan gelmektedir ve hakikattir. Zerrelerin ondan duyması dahi, hakikat yolludur.

Bu dillerden alınıp duyulan hitaba gelince... Ancak tahayyül ve tevehhüm yolu ile Allahu Teala'nın hitabı olmaktadır.

Nitekim, üstteki mana daha önce de anlatıldı. Bunun biri nerede? Diğeri nerede?

Burada asıl şaşılacak mana şudur ki:

Şeyh, büyük şanına rağmen; bunun birini diğerinin aynı kılmıştır. Hayal ile hakikat arasını ayırd etmemiştir. Böyle bir şey dahi, sekrin aynıdır; sırf tevhiddir. Bunun misali:

-Enel'l-Hak... (Ben Hak...) cümlesi ile:

-Sübhanım... Cübbemin altında Allah'tan başkası yoktur, cümlesindeki mananın mislidir.

Bunadn daha şaşırtıcısını, bundan sonra söylemiştir:

-Sofi, anlatılan vasıfla tahakkuk ettiği takdirde, vakit sermedi olur.

Şu mana, senden uzağa gitmesin ki sofi, bu makamda ancak sıfatlara bağlı manevi tecelli ile tahakkuk etmiştir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı. Böyle bir şeyin oluşu dahi, telvin makamıdır; başka değil.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; onun vakti nasıl sermedi olsun; müşahedesi dahi, ebediliğe ersin? Bir vakit için, devam ve sermedlik ancak zata vüsulda ve zati tecelliye ermekte olur. Aynı şekilde şühud ve müşahede dahi ancak yüce Zat'a vüsulda olur. Nitekim bu manayı anlatmışlardır. Sıfatlar mertebesinde hasıl olana dahi:

-Mükâşefe... ismini vermişlerdir.

Halbuki şühud ve devamı, zata vasıl olan temkin erbabının nasibidir. Sıfatlarla bağlı kalan telvin ehlinin değil. Çünkü bunlar erbab-ı kulub olan takallüb ashabıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın; bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur. Çünkü sen, Aziz Hakimsin..."(2/32)

★★★

530. MEKTUP

MEVZUU: Hülûl manası üzerine.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Mevdud Muhammed'e yazmıştır.

★★★

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh AVARİF nam kitabında, sofiyeye geçenler hakkında anlatırken, şöyle demiştir:

-Bunlar, öyle bir cemaattır ki; hülûle kail olmaktadırlar. Allah onları hizlana uğratsın. Sanırlar ki, Allahu Teala, onlara hülûl etmiştir; cisimlerden seçtiğine hülûl eder. Bu, onların fehimlerine giren bir manadır ki, nasaranın kali olduğu Lâhut ve Nasut'tan gelmiştir.

Onlardan bazıları dahi, güzellere bakmayı mübah saymıştır. Yani üstte anlatılan vehme işaret olarak... Onlara hayal yollu gelir ki, hal galebesi dolayısı ile bazı kelimeleri söyleyen kimse, kendi sandıkları manada bir şeyi gözleyerek (veya ona işaret ederek) söylemiştir. Meselâ Hallac'ın:

-Ene'l-Hak... (Ben Hak...) demesini ve Bayezid-i Bistami'den hikâye edilen:

-Sübhani... (Sübhanım) kavlini sayabiliriz. Haşa ki, Bayezid-i Bistami'nin böyle bir şey dediğini kabul edelim. Meğer ki, Allahu Teala'dan hikâye manası ola... Hallac'ın kavli için de, aynı şeyi bilmemiz gerek.

Üstte anlatılan cümlelerden, hululden yana bir şeyin gizli olduğunu bilmiş olsaydık; diğerlerini reddettiğimiz gibi, böyle bir manayı da elbette reddederdik.

Şeyh'in kavli buraya kadardır.

Keşke bileydim:

-Allahu Teala'dan hikâye, demenin manası nedir? Sonra bu gibi sözleri, hikâye manası üzerine, sekir erbabına mahsus kılmanın manası nedir? Meğer ki şöyle söylene:

-Sırrı mukaddes olsun; Şeyh'in bundan muradı şudur:

Bu gibi söze kail olan her ne kadar kul ise de, Allahu Teala'dan hikâye yollu olmak gerekir. Pek çoklarına göre zahir olan mana budur.

Çünkü kul, Rabb olamaz. Lâkin, o mananın kaili hakikatta Sübhan olan Rabbdır. Kulun dili ise, Musa'nın ağacı misalidir. Bunun için de, Hallac'a itiraz olmaz. Bayezid-i Bistami'ye dahi itiraz olmaz. Allahu Teala, her ikisinin de sırrını mukaddes eylesin.

Şeyh'in ibaresinden zahir olan şudur ki:

-Onların kelâmı, hikâye manasına yorulmaz ise, ondan hülul anlaşılır.

Halbuki, durum böyle değildir. Caizdir ki, o bu sözü, hal galebesinde ve şühud nurunun galebesi sırasında tek meşhud olanın masivası perdelendiği zaman söylenmiş ola... Hem de hülul ve ittihad şaibesi olmadan.

-Ene'l-Hak... (Ben Hak) sözünün ifade ettiği manaya gelince, kendisi nazardan kaybolunca:

-Ben bir şey değilim; mevcud olan ancak Haktır... manasınadır. Amma şöyle demek değildir:

-Ben HAK ile ittihad ettim; yahut HAKKA hülul ettim...

Zira böyle bir şey küfürdür ve şühudi tevhide de münafidir. Zira, meşhud olan ancak Vahid Ehad Zat'tır. Hülul ve ittihad takdirine göre, meşhud olan mütaaddid olur. İsterse, ittihad ve haliyet sıfatı üzere olsun.

Gelelim Şeyh'in şu sözüne:

-Onlardan bazıları dahi, güzellere bakmayı mübah saymıştır. Yani üstte anlatılan vehme işaret olarak.

Burada anlatılan vehim:

-Hülul... demeye gelir.

Yine Şeyh'ten şaşırtıcı mana gelmektedir ki, bu gibi ibarelerde, hülul ve ittihad manası anlıyor. Halbuki, o gibi sözlerden meydana çıkan zuhurdur. Bu zuhur dahi, hülulun dışında bir şeydir. Çünkü hülul; bir şeyin başka şeye girmesidir. Meselâ, Zeyd'in kendisinin, evde olması gibi. Halbuki zuhur, bir şeyin aksinin diğer bir şeyde olmasıdır. Meselâ, Zeyd'in aksinin aynada olması gibi.

Üstte anlatılan birinci mana muhaldir; o mukaddes mertebeye noksandır.

İkinci manaya gelince, sübutuna bir mani yoktur. Yani husule geldiği zaman.

Zira, birinci mana kıdeme münafı olan tagayyürü gerektirir. İkincisi ise, böyle bir şeyi gerektirmez.

Üstte anlatılan mana, erbabına gizli değildir.

Şayet kemalât, ademlerin ve imkânın aynalarında zuhura gelecek olsa, o kemalâtın bu aynalara hülul ettiği manası çıkmaz. Keza, tagayyürü ve intikali de... Yani kıdeme münafi olan manada... Ancak o, bir zuhurdur; kemalin aynadaki görüntüsüdür. Yüce Allah'ın kemalâtını, imkân aynalarında müşahede cevazı vermek; o kemalâtın onlara hülulune cevaz vermek değildir. Elbette, kemalin aynada zuhuruna cevaz vermektir; bunda bir noksan da yoktur. İsterse bu gibi şühuda cevaz veren noksanlık sahibi biri olsun ve cadde üzere istikameti olmasın. Ne var ki, asıl maksad hülul töhmetini ondan def etmektir; kemalini ve onun bir şey üzere olduğunu isbat değil.

Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

532. MEKTUP

MEVZUU: Sırları tazammum eden mektup ibarelerinin halli hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbini Hz. bu mektubu, Mirza Müsameddin Ahmed'e yazmıştır.

★★★

Allah'a hamd olsun. Onun seçilmiş kullarına da selâm.

Bu Fakir'e gönderilen mübarek mektubun mütalaası ile teşerrüf ettim. Onun gelişi, şefkat ve re'fet üzere idi.

O mektuba şu manalar derc olunmuş:

-İcmir'den yazılan mektubun ibarelerine, büyüklerden birinin itirazı var. Bu itirazların halli için bir şeyler yazılması gerek.

Bu arada, arkadaşlardan bazıları, şüpheli yerleri belirterek yazmışlar. Bunun için, o tayin edilen ölçüde, onların halli için mukaddimeler yazdık.

Doğru yola hidayet eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Ey mahdum-u mükerrem.

-Seyr-i müridi ve seyr-i muradi manalarından her biri, o seyrin sahibinin vicdanına taalluk eder. Başkasına taalluk olan bir emrin ilzamı değildir. Mana böyle olunca, onun isbatı için, hüccet ve bürhan talebine hacet yoktur.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen; Sübhan Allah bir şahsa kudsi bir kuvvet ihsan eylediği zaman; o seyir sahibinin hal ve vaziyetlerini mülahaza eder ise, kendileri ile imtiyaz bulduğu feyizleri, bereketleri, ilimleri ve maarifi de omüşahede edince mümkündür ki şu hükmü ver:

-O kimsenin seyri, muradi bir seyirdir.

Hem de hiçbir delile ihtiyaç duymadan... Tıpkı ay nurunun güneş nurundan istifade yollu gelişine dair yapacağı hüküm gibi. Yani ayın güneşe yakınlığını, ondan uzaklığını, onun mukabilinde oluşunu ve onunla içtimam mülahazadan sonra... İsterse bu mana, idrak erbabının gayrına malum olmasın.

Hazret-i Şeyhimiz, bu Fakir'in seyir halinin evvellerinde, şöyle demişti:

-Onun seyri, muradi seyirdir...

Herhalde, arkadaşlar da ondan bu kelâmı duymuş olacaklar. Bu Fakir'in haline mutabık olduğunu bilerek, Mesneviden şu iki beyti inşad eyledi:

Maşukun aşkı, hep gizlidir saklıdır;
Uşşakın aşkı, davullu alaylıdır.

Amma ikinci bedeni eritir;
Maşukun aşkı, eti yağı artırır.

Vasıl olan muradlardan her birinin seyri, içtiba yolu üzeredir. İçtiba yolu ise, yalnız enbiyaya mahsus değildir. Onlara selâm. Bu manayı, AVARİF nam kitabın yazarı tasrih etmiştir. Sırrı mudaddes olsun. Bunu Meczup Salik ve Meczup beyanında anlatmıştır.

Müridlerin yolu için:

-İnabe yolu demiştir. Muradların yolu için de şöyle demiştir:

-İçtiba yolu...

Bu manada bir ayet-i kerime meali şöyledir:

"Allah dilediğini ona içtiba eder... (Seçip çeker...) **İnabe edenleri** (dönenleri) **ona hidayet eyler."**(42/13)

Evet, içtiba yolu, asaleten enbiyaya mahsustur. Ümmeti için de, sair kemalât gibi, onlara tebaiyetle vardır. Onun mutlak olarak enbiyaya mahsus olduğu ve ümmetin dahi ondan yana asla bir nasibi olmadığı manası yoktur. Zira, böyle bir şey vaki değildir.

Ey mahdum,

Salike feyiz vüsulü, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin tavassutu ve onun haluliyeti ile olmaktadır. Bunun oluşu dahi, Muhammedi Meşreb olan salikin hakikatı, Halikat-ı Muhammediye'ye intibak etmeden ve onunla ittihadından evveldir. Ne zaman ki, kemaliyle mutabaatı, hatta sırf fazi olarak iki hakikat arasında ittihad husule geldi, yani urucu

makamında. İşte o zaman aradan tavassut kalkar.

Zira tavassut, ancak mugayerette olur; ittihadda ise, ne tavassut eden vardır; ne de tavassut edilen... Ne perdeci vardır, ne de perdelenen... Hatta, ittihad makamında muamele ortaklaşadır. Lâkin salik; tabi, mülhak, uydu olduğundan, onun için bu şirket gereklidir. Yani hizmet edenle, hizmeti görülen ortaklığı kabilinden.

★★★

Yukarıda şöyle bir cümle kullandım:

-Onun hakikatı için, Hakikat-ı Muhammediye ile intibak hasıl olur ve onunla ittihad eder.

Bunun beyanı şöyledir:

-Hakikat-ı Muhammediye, bütün hakikatları camidir. Bunun için de:

-Hakikatlar hakikatı denir. Diğerlerinin hakikatları ise, onun için cüzler gibidir. Veya cüziyat gibidir. Şöyle ki:

Eğer salik, Muhammedi meşreb olur ise, onun hakikatı, o külli için bir cüz'i olur; onun üzerine mahmuldur. Şayet Muhammedi meşrep değilse, o zaman, onun hakikatı, külle nisbetle cüz hükmünü taşır; onun üzerine mahmul değildir.

Şayet Muhammedi meşrep olmayanın hakikatına urucu esnasında bir ittihad arız olur ise, bu oluş ancak kademi üzere olduğu nebinin hakikatına göre olur. Ve o hakikat üzerine de mahmuldur. Onun için, onun kemalâtına münasip bir şekilde, kendisi için bir ortaklık husule gelir. Lâkin bu ortaklık, hadim mahdum (hizmet eden ve hizmeti görülen) şirketi kabilinden olur. Bu mana, daha önce de anlatıldı.

Ne zaman ki, bu cüz'i için kemal-i mütabaat alâkası, hatta sırf fazl olarak; küllisi için mahabbet hasıl olunca, elinden dahi ona şevk vüsulü tutunca, külli olan cüz'i kılan kayd (bağ) yüce Allah'ın fazlı ile zevale yüz tutar. Onun tedricen zevalinden sonra; o külliye intibak ve ilhak hasıl olur.

Gelelim şu cümleme:

-Onun için has mahabbet hasıl olunca...

Bu anlatılan mahabbet, bu Fakir'e sırf Allah'ın fazlı olarak hasıl olmuştur. O kadar ki, bu mahabbetin ağır basmasından şöyle demiştim:

-Hazret-i Hakka mahabbetim, Muhammed'in (sav) Rabbı olduğu cihetindendir.

Bu kelâmdan Meyan Tac ve arkadaşlardan başkalan, taaccüp etmişti. Zannım o ki, bu kelâm, sizin de hatırınızdan çıkmıştır. Böyle bir mahabbet hasıl olmayınca, ilhak ve ittihad nasıl husule gelir?

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

★★★

Tavassutun oluşunu ve tasavvutun olmayışını beyan edelim. İyi dinlemek gerek.

Bilesin ki,

Cezbe yolunda, cezbe ve cerr, matlub canibinden olduğuna ve inayet-i ilâhiye dahi, talimin haline tekeffül ettiğine göre zaruri olarak vasıta kabul edilmez.

Süluk yolunda ise, inabe talip canibinden olduğuna göre; onda vasıtalarırı bulunması gereklidir.

Cezbenin kendisinde, her ne kadar vasıtalara ihtiyaç yok ise de; lâkin cezbenin tamama ermesi, süluke bağlıdır.

Şayet, şeriat hükümlerinin yerine getirilmesinden ibaret olan tevbe, zühd ve bunlardan başkaları; cezbeya inzimam etmez ise, o cezbe tam değildir. Hatta kesiktir.

Hanudlardan ve mülhidlerden birçoklarını gördüm; kendilerinde cezbe vardı. Lâkin, Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaatle benzemediklerinden ötürü; kendilerine cezbenin suretinden başka nasip yoktur. Halleri dahi harap ve kesiktir.

Bu manadan ötürü, şöyle bir soru çıkabilir:

-Cezbenin husulü, mahbubiyetten yana bir şey istediğinden; Allah'ın düşmanları olan küffar hakkında cezbenin nasip oluşu nasıl caiz olur?

Bunun için şöyle derim:

-Küffardan bazısı hakkında, mahabbet manasından yana bir şey olması mümkündür. Bu dahi, cezbenin husulüne sebep olmaktadır. Lâkin, Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaatla bezenmedikleri için, hüsranda ve hizlanda kalırlar. Bu cezbe dahi, aleyhlerine hüccetten başka bir şey artırmaz.

Şu cihetten ki: Onların istidadı belli olmuştur; lhakin onu, kuvveden fiile çıkarmamışlardır. Bunun sebebi de, cehalet ve inattır.

"Allah onlara zulmetmemiştir; lâkin, kendileri nefislerine zulmediyorlar."(3/17)

Sülukten ibaret olan Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaatle cezbe yolunda matluba vüsul müyesser olur ise, vasıtasız ve hayluliyetsiz olur. Hem de hiçbir şeyin.

Bu manada demişlerdir ki:

-Bir kovayı sarkıtasınız, Allah'a düşerseniz demek olur ki:

-Hazret-i Hakka cezbe ve cerr yolu ile girip batanların batınına vasıl olduğunuz zaman, sizinle, yüce Hak arasında bir işin hayluliyeti ve hicabiyeti olmaz.

Yani arada ne bir perde kalır, ne de hali, engel...

Herhalde, Hazret-i Şeyhimizin -sırrı mukaddes olsun- şu cümlesi hatırınızda kalmış olmalı:

-Allahu Teala ile arasında maiyet yolu ile bir kula, Sübhan Hakka vüsul müyesser olduğu zaman; elbette bu, bir işin vasıtası olmadan olur.

Maiyete münasip olan da budur. Vasıta ancak, sülukten ibaret olan terbiye silsilesindendir. Maiyet yolu dahi, cezbe yollarından biridir.

"İnsan sevdiği ile beraberdir..." manasına gelen hadis-i şerif dahi, bu manayı teyid eder. Ne zaman ki, bir şahısla sevdiği arasında maiyet sabit

olur; aradan vasıta kalkar.

★★★

Şu manayı da iyi dinle,

Her zıllın, açık bir şekilde, aslına çıkan bir yolu vardır. Aralarında dahi asla bir hail olmaz.

Şanı büyük Allah'ın inayeti ile; zıl için aslına meyli ve ona incizab ve ilhak hasıl olur ise, bu, bir şeyin hali durumu olmadan meydana gelir. Bu asıl, ilâhi isimlerden bir isim olduğundan; elbette isimle müsemma arasında hail olmaz. O ismin müsemması olan aslın aslına, zıllın vüsulü dahi bir şeyin tavassutu olmadan olur. Sonra, her kim, lâkeyfi manada bir vüsul ile, Hazret-i Zat'a vasıl olur ise, bir şeyin tavassutu ve hail olması dahi, onun hakkında olmaz.

Hazret-i Zat'a vüsul suretinde; vacip sıfatlarının hail olması ve hicaplığı kalkınca, sıfatların başkasına hail olmak ve perdelik mecali nasıl olabilir?

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sıfatların zattan infikâki caiz olmadığına göre; vasıl olan ile kendisine vasl'olunan arasında sıfatların gayrına hail olma durumu nasıl olur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Salik için, aslında vüsul hasıl olduktan sonra -ki o, İlâhi isimlerden bir isim olup, salik dahi onun zıllıdır- yine salik, onunla da tahakkuk ettikten sonra, onunla yüce Hazret-i Zat arasında elbette bir tavassut ve hali olmaz. Tıpkı isimle müsemması arasında bir hal olmadığı gibi... Bu manaya göre irtifa ve infikak lâzım gelmez.

Anlatılan tahkikin bir benzeri yukarıda geçti. Yani:

-Salikin hakikatı, Hakikat-ı Muhammediye ile ittihad edince, cümlesinin beyanı sırasında. Ayrıca:

Zıllın aslına vüsulü beyanı yapılırken de, bu beyandan bir nebze anlatıldı.

★★★

BİR TENBİH

Cezbe yolunda ve diğerlerinde anlatılan tavassutun olmayışını; ahmak sanmasın ki:

-Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize tebaiyetten istiğna demektir. Zira, böyle bir şey küfürdür, zındıklıktır, hak şeriatı inkârdır.

Daha önce de şu mana geçti: Şeriat hükümlerinin yerine gelmesinden ibaret süluk inzimam etmeyince, cezbe tam değildir. Kesiktir. Bir nimettir ki, nimet suretinde zuhura gelmiştir. O cezbenin sahibinin aleyhine, hüccetin tamam olmasıdır.

Hulasa,

Şu mana yakin mertebesinde ulaşmıştır ki, hem de sahih keşif ve sarih ilham ile... Resulullah (sav) Efendimizin vasıtası ve onun mütabaatı vasıtası olmadan, bu tarikatın inceliklerinden hiçbir incelik ve bu tarikatın feyizlerinden hiçbir feyiz, bereketlerinden dahi bir bereket müyesser olmaz. Hatta, müntehi olana dahi onun tebaiyeti ve uyduluğu olmadan bir

şey hasıl olmaz. Ona salât ve selâm olsun.

Bir şiir:

"Bir muhal iştir yürümek bu safa yolunda;
Mustafa'ya olmazsa uymak Sa'di, yolunda.

Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

★★★

Ebleh Eflatun kendisini enbiyaya mütabaatten müstağni sanmıştır. Bunun sebebi de, riyazetlerden ve mücahedelerden dolayı kendisine hasıl olan safiyettir.

Bunun için demiştir ki:

-Biz, tehzib edilmişiz; tezhipçiye ihtiyacımız yoktur (yani terbiyeciye)

★★★

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Enbiyaya mütabaat olmadan, rizayetlerle hasıl olan safanın hükmü, altına batırılmış kara bakır hükmüdür; yahut, üstü şekerli zehir.

O şey ki bakırın hakikatını halis altına çevirir ve nefsi dahi emmarelikten itminana erdirir; bu şey, enbiyaya mütabaattır. Onlara salât ve selâm olsun.

Yüce Hakim-i Mutlak ancak peygamberlerin bi'setini ve onların şeriatını; nefs-i emmarenin tacizi ve tahribi için kararlaştırdı. Onun tahribini, hatta ıslahını, enbiya mütabaatinin gayrında kılmadı.

Bir kimse, riyazetlerin ve mücahnedelerin bin çeşidini irtikab etse, yani o büyüklere mütabaat olmadan; nefsin emmareliğinden ve noksanından kıl kadar eksiltmez. Hatta, onun tuğyanını ve inadını artırır.

Bir mısra:

İlletlinin her seçtiği illettir.

O nefs-i emmarenin zati marazını izale dahi, enbiyanın yoluna temessükle olur.

Bundan sonrası, kuruyan otlar gibidir (yani boş).

★★★

Şunun bilinmesi gerekir,

Cezbe için mutlak süluk gereklidir. Amma, cezbenin sülukten evvel veya sonra olması müsavidir. Ne var ki, fazilet, cezbenin sülukten evvel olmasındadır. Bu durumda, süluk, cezbenin hizmetinde olur. Cezbenin sonraya kalması halinde ise, süluk cezbenin mahdumu olur. Zira, bu durumda, cezbe ancak süluk devleti ile müyesser olmaktadır. Amma cezbenin önde olmasında böyle bir durum yoktur. Bu hale göre binefsihi (galip salik) davet edilen ve matlub olur. Bunun için de muraddır. Öbürü de mürid.

Murad olanların başı, mahbub olanlar reisi, Allah'ın Resulü Muhammed'dir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Çünkü zati olarak maksud olan ve bu davette ilk çağrılan odur, Ona ve âline salât ve selâm. Ondan başkaları, ancak onun uyduğu ile çağrılmışlardır. İster murad olsunlar, isterse mürid.

Şayet o olmasaydı, Allahu Teala halkı yaratmazdı ve rübubuyeti dahi iz-

har eylemezdi. Nitekim, bu manada varid olan haber böyle gelmiştir. Ondan başkası, onun tufeylisi (uydusu) olduğuna; o dahi, asli maksud olduğuna göre, hiç şüphe edilmeye ki, hepsi ona muhtaçtır. Feyizleri ve bereketleri onun tavassutu ile almaktadırlar. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Bu manadan ötürü:

-Hepsi de, onun âlidir (yani aile fertleri) denir ise, bu mana caizdir. Zira, onlann hepsi, onun metbuu olup ancak onun tavassutu ile kemal sahibi olabilirler. Şöyle ki:

Onun vücudu olmadan, başkasının vücudunun olacağı tasavvur edilemeyeceğine göre; onun vücuduna tabi olan kemalât dahi, onun tavassutu olmadan nasıl tasavvur edilebilir?

Evet...

Alemlerin Rabbı Allah'ın mahbubu, böyle olmak gerek.

Şu manayı da dinle,

Keşf'olunan mana şu ki: Resulullah (sav) Efendimizin mahbubiyeti, yüce Allah'ın Zat-ı Baht'ine taalluk eden mahabbeti ile olmaktadır. Amma şuunlann ve itabarlann mülahazası olmadan... Hazret-i Zat dahi, bu mahabbeti ile mahbub olmaktadır. Amma ondan başkasının mahbubiyeti böyle değildir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Zira onların mahabbeti, şüuna ve itibarlara taalluk etmektedir. Esma ve sıfat libasına bürünmüştür. Yahut, esma ve sıfatın zılâline... Haliyle bu, onların değişik derecelerine göre olmaktadır.

Bir şiir:

Hiç de olmaz Resulullah'ın fazlına;
Had, dille anlatan gider I'rabına...

Ona ve resullerden, nebilerden, mukarrep meleklerden tüm kardeşlerine salât, selâm, bereketler.

Bu makamın tahkiki, bir başka manada şöyledir:

Mümkündür ki, Resulullah (sav) Efendimizin tavassutu iki manada ola... Şöyle ki:

a) O, salik ve matlub arasında bir hail ve hacip (perdedar) ola,

b) Salik, onun tavassutu tebaiyeti ile ve uydusu olarak, mütabaatına girerek matluba ulaşa.

Süluk yolunda, Hakikat-ı Muhammediye'ye vüsulden evvel, tavassutun her iki manası da vardır. Hatta zannım odur ki, arada vasıla olan şeyhlerden her biri, yani bu tarikatta, salikin şühuduna perdedir. Sonunda, cezbe ile bu perdeden kurtulamayan salikin vay haline. Bir de, onun muamelesi hicaptan geçip hicapsızlığa gitmez ise... Zira, cezbe yolunda ve hakikatler hakikatına vasıl olduktan sonra tavassut ikinci manayadır. Yani salikin tebaiyet!.. Arada hail ve hicab yoktur ki, şühuda, müşahedeye ve emsali şeylere hicab ola...

Burada şöyle bir şey söylenemez:

-Tavassutun olmayışı, bir manaya ise; bundan dolayı onun zatına kusur çıkar. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Çünkü şöyle deriz:

-Anlatılan manaya tavassutun olmayışı, onun kemalini gerektirir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Kusuru çıkarmaz. Hatta kusur, tavassutun varlığındadır. Zira, tabi olunan zatın kemali; kendisine tabi olanı, tataffulü ve tebaiyeti ile bütün kemal derecelerine ulaştıra... İnceliklerinden hiçbirini bırakmaya. Böyle bir şey dahi, tavassutun oluşundan değil; olmayışındadır. Zira, tavassutun olmayışı, hicapsız şühuddur. Bu ise, kemal derecelerinin en yükseğidir. Tavassutun varlığı ise, hicap halindedir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; kemal tavassutun olmayışında, kusur ise, tavassutun oluşundadır.

Hizmeti görülenin azametinden ve saltanatındandır ki, kendisine hizmet eden hiçbir makamda asla kendisinden ayrılmaya. Onun tebaiyeti ile de, akranın devletine ortak ola... Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ümmetimin uleması, beniisrailin enbiyası gibidir."

★★★

Uhrevi rüyet (ahirette Allahu Teala'yı görmek) dahi, bir şeyin tavassutu ve bir işin haili olmadan olacaktır.

Bir hadis-i sahihte şöyle geldi:

"Kul namaza girdiği zaman, Rabbı ile arasında bulunan perde kalkar."

Üstte anlatılan mana icaba olarak; namaz, müminin miracı olmuştur. Ondan alınacak bol haz dahi, vasıl olan müntehilerin nasibi olmuştur. Zira, hicabın kalkması, vasıl olan müntehiye mahsustur. Tavassutun ve hallin kalkması dahi, bu mana ile sabit olmuştur.

Üstte anlatılan marifet, bu Fakir'e ledünni ilimlerin hususiyetlerindendir. Onlar, katıksız fazl ü kerem olarak verilmiştir. Onların hakikatı ile de tahakkuk olmuştur.

Bir şiir:

Ben bir bahçe gibiyim, oraya bahar;
Bulutlarından zülâl yağmurlar yağar...

★★★

Şu da bir başka güzel şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;
Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının...

★★★

Allah, sırlarının kudsiyetini artırsın; tarikat meşayihinin, Resulullah'ın tavassutunun oluşunda ve tavassutunun olmayışında ihtilâfları vardır.

Bir cemaat, tavassutun varlığına zahib oldu; bir başka cemaat ise, olmadığına...

Amma onlardan hiçbiri, tavassutun oluşunu ve tavassutun olmayışını tahkikle beyan etmedi. Bunların kemalinden ve kusurundan söz açmadı.

Zahir erbabına gelince, imanın kemali olduğu halde tavassutun olmayışını, küfür zannedip ona kail olanı dalâlette bildiler. Bu da bilmedik-

lerinden oldu. Onlar tavassutu imanın kemali olarak tasavvur ederler; ona kail olanı dahi, tabi olanların kâmillerinden sayarlar. Halbuki, tavassutun olmayışı, mütabaatin kemaline mebnidir. Tavassutun varlığı dahi, mütabaatın sebebi iledir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı. Bütün bu manaların onlardan gelişi hakikat-ı hali idrak edememekten ileri geliyor. Bu manada gelen bir ayet-i kerimede Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Elbet, onlar ilmini kavrayamadıkları şeyi yalan saydılar. Kendilerine, te'vili (hakkında bir idrak dahi) **gelmedi. Onlardan evvelkiler de böyle tekzib ettiler."**(10/39)

Ey mahdum,

-Üveysiyet... demek, zahir şeyhi inkâr etmek değildir. Üveysi, öyle bir şahıstır ki; ruhani zatların, onun terbiyesinde dahli vardır. Hace Ahrar'ı görmez misin? Hace Bahaeddin Nakşibend -sım mukaddes olsun- Hz.'nin ruhaniyetinden yardım aldığı için kendisine:

-Üveysi... denmiştir. Hem de zahir şeyhi var iken...

Aynı şekilde Hace Nakşibend -sım mukaddes olsun- Hz.'nin ruhaniyetinde imdad aldığı için, kendisine:

-Üveysi... denmiştir. Hem de zahir şeyhi var iken.

Bilhassa, bir kimsede; üveysiyet olduğu halde, şeyhini de ikrar eder. Böyle bir şeyden muradı dahi, şeyhi inkâr saymak, yalandır, bühtandır; acayip bir insaftır.

★★★

Ey mahdum,

-Abdülbaki... lâfzının terkibinden murad, izafi manasıdır; ilmi değil... İsterse tam manası ile onda, ilmi bir iş'ar manası olsun. Yani, şu cümlede geçen:

-Her ne kadar şeyhim Abdülbaki ise de; lâkin terbiyeme tekeffül eden Allahü'l-baki'dir.

Bunda tahrif inhiraf nerede?.. Hangi suledep var?.. Allah insaf versin.

★★★

Ey mahdum,

Bayezid-i Bistami'den (ks) sekrin ağır bastığı vakit halinde südur eden:

-Sübhani... kavlinde söylendiği gibi kusur kabul edilse dahi, o kusurun istimrarı ve istikrarı gerekmez. Yani ona kail olanda...

Evet,

Anlatılan mana olmaz ki, başkası ondan daha faziletli ola... Zira, o halin iktiza ettiği vakitte; çokça maarifin zuhur ettiği olur ki; ondan sonra, o marifetin kusuru Allah'ın inayeti ile zahir olduğu zaman, o marifet terk edilir. Ve daha yukarı makama terakki edilir.

Mübarek mektuba, bu gibi şathiyat (cezbeli sözler) karışıktır. Böyle bir şeyi, sekir erbabı yazsa caizdir. Lâkin, sahiv (ayıklık) erbabının böyle cümleleri izhar eylemesi cidden uzak görülmektedir.

Ey mahdum,

Her kim, bu cümleleri yazar ise, onun menşei sekr halidir. Sekr hali

karışmadan, bu babda kalem oynatamaz.
Bu babda netice söz şu ki:
Sekr halinin çok mertebeleri vardır. Sekr hali her ne miktar çok olur ise, şathiyat (cezbeli sofiye sözleri) onda o kadar çok ve bol olur.
Bayezid-i Bistami'nin sekri ise, ondan südur eden şu cümleden bellidir:
-Sancağım, Muhammed'in sancağından daha yukarıdadır.
Hem de, sakınmadan bunu söylemiştir.
Her kimin ki hali sahivdir; zannetmeye ki, onunla beraber bir sekr yoktur. Zira böyle bir şey aynen kusurdur. Zira halis sahiv avamın nasibidir. Her kim ki, sahiv halini tercih eder; onun bundan muradı; sahiv halinin ağır bastığı sırf sahiv değildir. Her kimin ki, muradı, sekrin ağır basmasıdır; bu da halis sekir hali değildir. Zira böyle bir şey afettir.
Cüneyd-i Bağdadi'yi görmez misin? Allah sırrının kudsiyetini artırsın, kendisi sahiv erbabının reisi olduğu halde; sahvi sekr haline tercih etmesine rağmen, birçok ibareleri sekr hali ile karışıktır; onları saymak zordur. Şunlar onun cümlesidir:
-Arif o maruftur.
-Suyun rengi kabının rengidir.
-Muhdes (mahluk) kadimle karin (arkadaş) olunca, kendisinden eser kalmaz.
AVARİF nam kitabın yazarına gelelim... Kendisi sahiv erbabının kâmillerindendir. Bununla beraber, kitabı sekriyata dair maarifle doludur. O kadar ki, onların şerhi mümkün değildir.
Bu Fakir, onun bazı sekr haline bağlı maarifini bir yaprağa toplamıştır. Onun sekr hali bakiyelerindendir ki, sırları ifşa ederek onlarla övünüp iftihar etmiş, ağyara karşı da meziyet iddiasında bulunmuştur.
Şayet halis bir sahiv hali olsaydı; o zaman, sırların ifşası küfür olurdu. Başkalarına nazaran fazilet iddiası dahi şirk olurdu.
Ayıklık halinde sekr hali, yemeği yarar hale getiren tuz misalidir. Şayet tuz olmasaydı, yemek de yaramaz olurdu.
Bir şiir:
Olmasaydı aşk, aşık dahi hayran;
Ne dinleyen olurdu, ne anlatan...

★★★

Şeyh Abdülkadir (Geylani)'den -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- südur eden:
-Kademim, her velinin boynundadır cümlesini, AVARİF nam eserin yazarı, sekr haline yormuştur. Bundan muradı dahi kusur isbatı değildir. Yani tevehhüm edildiği gibi. Çünkü bu, onun için aynen övgüdür. Hatta, vakıayı beyandır. Yani bu gibi mübahattan ve iftihardan haber veren kelâm, sekr hali bakiyesi olmadan sdur etmez. Zira, katıksız sahiv halinde böyle kelâm etmek zordur.
Bu Fakir'in yazdığı şu sayfalar ki, halis sahiv hali ile yazıldığı hatır-ı şerifinize yerleşmiş gibidir. Haşa ki böyle bir şey ola. Zira öyle bir şey

haramdır, münkerdir, düzensiz sözdür, kelâm sıralamaktır. Halis sahiv hali ile muttasıf olup da kelâm sıralayanlar çoktur. Amma neden olra bu düzende söz edemezler; insanların kalblerini de harekete getiremezler.

Bir şiir:

Hafızın feryadı yersiz mi baştan sona;
Garip kıssa, acayip sözler sığmıştır ona...

★★★

Ey mahdum,

Sırların ifşasından haber veren bu gibi kelimeler, zahir manasından alınmıştır. Tarikat meşayihinden, her vakit böyle cümleler südur etmiş ve bu onların süregelen âdeti olmuştur. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Bu Fakir'in icad ettiği bir iş değildir. Ve bu, İslâm'da ilk kırılan bardak da değildir.

Bu ıstırap ve cidal neden?

Şayet zahiri, şeriat ilimlerine uymayan bir lâfız südür eder ise, onu en küçük manası ile, zahirinden almak lâzımdır. Böylece onu, şeriat ilimlerine mutabık kılmak gerek; bir Müslümanı itham etmek değil...

Şeriatta bir kötülüğü şuyu buldurmak ve bir fasıkı rüsvay etmek haram ve yasak iken, mücerret bir şüphe ile bir Müslümanı rüsvay etmek nasıl münasip olur? Şehirden şehire onu aktarmak nasıl bir dindarlıktır?

İslâmiyet ve şefkat yolu odur ki, zahiri şeriat ilimlerine muhalif düşen bir söz, bir şahıstan südur eder ise, onu diyene bakmalıdır: Şayet o, zındık veya mülhid ise, onu reddedip ıslabı ile uğraşmamalıdır. Şayet Müslüman, Allah'a ve Resulü'ne imanı var ise, onun sözünü yazar hale getirmeye çabalamalıdır; onu sağlam manaya yormalıdır. Onun hallini dahi, diyenden talep etmelidir. Şayet hallinden aciz kalır ise, kendisine nasihatta bulunmak gerek. Zira, emr-i maruf ve nehy-i münker rıfktır. Zira böyle bir muamele kabule daha yakındır. Şayet maksat kabul değil de, onu rüyvas etmek ise, o zaman iş değişir.

Allahu Teala, başarı ihsan eylesin.

★★★

Anlatılanlardan daha şaşırtıcı mana şudur ki:

Mübarek mektubunuzdan anlaşıldığına göre, bu Fakir'in mektubunu o büyükten dinledikten sonra, hizmetinizde bulunanlara bir şüphe ve inhiraf gelmiş. Bu bir in'ikâsa benzer. Halbuki onlara düşen, şüphe zanlarını kendi içlerinde halletmektir. Hem de bu Fakir'e bırakmadan, fitneyi dahi böyle sükuna kavuşturalar.

Diğer arkadaşlar hakkında ne diyebilirim ki? Onlardan bazısı, şüpheyi def etmiyor. Bunun için nefsi müsamaha yolu açmamıştır. Böylece o, gücü yettiği halde, sükutu tercih etmiştir.

Bir şiir:

Muhtacız bir bak şuna;
Şimdi dost yardımına...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, katından bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla."(18/10)

Evvel, ahir selâm.

★★★

533. MEKTUP

MEVZUU: Hakikat-ı Muhammediye... (Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin)

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Hasan Dehli'ye yazmıştır.

★★★

Rahman ve Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçilmiş kullarına.

Bilesin ki,

Hakikat-ı Muhammediye, ilk zuhurdur ve hakikatlar hakikatıdır. Şu manaya ki: Melâike-i ızamın hakikatleri olsun, enbiya-i kiramın hakikatleri olsun; sair hakikatlerin tümü, onun hakikatının zılâlidir. Hepsine salât ve selâm. Zira o, bütün hakikatlerin aslıdır.

Anlatılan manalarda, Resulullah (sav) Efendimizin şu hadis-i şerifleri vardır:

"Allahu Teala, evvelâ nurumu yarattı."

"Allah'ın nurundan yaratıldım; mü'minler dahi benim nurumdan yaratıldı."

Zaruri olarak, o hakikat, sair hakikatlerle Hak arasında bulunmaktadır. Bir kimsenin, matluba vüsulu dahi, onun tavassutu olmadan muhaldir. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

O, resullerin ve nebilerin nebisidir. Onun irsali, alemlere rahmettir.

Anlatılan manadandır ki, kendilerinde asalet olmasına rağmen, ülü'l-azm enbiya onun tebaiyetini ve ümmeti arasına girmeyi temenni etmiştir. Nitekim, bu mana, bizzat kendisinden varid olmuş. Resulullah (sav) Efendimiz ve onlara salât ve selâm olsun.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Enbiyanın onun ümmetinden olması hangi kemale bağlıdır; kendilerinde nübüvvet devleti bulunmamasına rağmen, bu kemal onlara müyesser olmamıştır.

Buna cevap olarak şöyle derim:

-Bu kemal, hakikatler hakikatına vüsuldür; onunla ittihaddır. Gerek vüsul, gerekse ittihad tebaiyete ve verasete bağlıdır. Hatta, her ikisi de, yüce Allah'ın fazlına kalmıştır. Zira bunlar, havasın dahi hası olanların nasibidir. Yani Resulullah (sav) Efendimizin ümmetinden.

Onun ümmetinden olmayan, anlatılan devlete eremez. Onun hakkında hicap dahi kalkmaz. Zira bu, ittihad yolu ile müyesser olur. Herhalde, anlatılan mana dolayısı ile Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Siz hayırlı ümmetsiniz."(3/110)

Ona ve âline salât ve selâm olsun; Resulullah (sav) Efendimiz, enbiya-i kiramın ve melâike-i izamın her ferdinden daha faziletli olduğu gibi, külliyet cihetinden de hepsinden faziletlidir. Resulullah (sav) Efendimize ve onlara salât ve selâm.

Çünkü aslın, zıl üzerine fazileti vardır, isterse, zıl, zıllardan birini tazammun etsin. Zira, Feyyaz olan Sübhan Zat'tan zılla gelen feyizlerin mebdel ancak aslın tavassutudur.

Bu Fakir, risalelerinde şu mananın tahkikini yapmıştır; şöyle ki:

-Fevkani noktaların, altında bulunan bütün noktalara nazaran üstün fazileti vardır. Alttakiler, onun için zılâl gibidir.

Bir irfan sahibinin, o asıl gibi olan fevkani (üst) noktayı kat etmesi; onun zılal hükmünde olan alttaki bütün noktaları kat etmesinden daha ziyadedir.

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Bu beyandan lâzım gelir ki, bu ümmetin havassı, enbiyadan üstün faziletli ola...

Bunun için şu cevabı veririm:

-Böyle bir şey asla lâzım gelmez. Ancak o devlette, bu ümmetin havassı olanların enbiya ile ortaklığı lâzım gelir. Durum böyle olmasına rağmen, enbiyanın çok kemalâtı ve kendilerine mahsus olan sayılı meziyetleri vardır. Bu ümmetin havassı olanlardan en hası dahi, son derece terakki etse dahi; yine de başı, en alt derecedeki nebinin ayağına ulaşamaz. Müsavat ve meziyet mecali nerede? Hem de Allahu Teala, şöyle buyurduktan sonra:

"Andolsun; resul gönderilen kullarımız hakkında bizim geçmiş sözümüz vardır."(37/171)

Ümmet fertlerinden bir fert; peygamberinin uyduluğu ve onun tebaiyeti ile nebiyadan bazısının fevkine terakki etse dahi, ancak bu, hadimiyet ve tebaiyet unvanı ile olur. Şu da malumdur ki, hadimin (hizmetçinin) mahdum (hizmet edilen) akrana, hadimiyetten ve tebaiyetten başka bir bağlantısı yoktur.

Uydu olan hadim, bütün vakitlerde uydudur.

★★★

Bütün mertebeleri aaştıktan sonra; işin neticesinde bu Fakir'e keşf'oldu ki, Hakikat-ı Muhammediye, hakikatlerin hakikatıdır. O, hubbi taayyündür. Bu mahabbetin zuhuru dahi, zuhuratın mebdeidir; mahlukatın yaratılmasının dahi menşeidir. Nitekim bu mana, meşhur kudsi hadiste şöyle dile geldi:

"Gizli bir hazine idim; bilinmemi istedim. Halkı da bilinmem için yarattım."

O gizli hazineden, zuhur meydanına ilk gelen mahlukatın yaratılmalarına sebep olan o sevgidir. Şayet bu sevgi olmasaydı; icad kapısı açılmazdı. Alem dahi, ademde yerli ve istikrarlı kalırdı. Sonra, şu hadis-i şerifin sırrı dahi, bu makamda aranmalıdır:

"Sen olmasaydın, eflâki yaratmazdım; rübubiyeti izhar eylemezdim."

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

Fütuhat-ı Mekkiye sahibi Muhyiddin b. Arabi (ks) taayyün-ü evvel olan hakikat-ı Muhammediye'yi ilim icmalinden ibaret saydı. Halbuki sen, risalelerinde şöyle diyorsun:

-Taayyün-ü evvel, taayyün-ü vücudidir.

Onun en şerefli ve en ileri merkezini dahi, hakikat-ı Muhammediye'den ibaret eyledin.

Sandın ki, Hazret-i icmalin taayyünü, bu taayyün-ü vücudinin zıllıdır. Şu anda dahi, burada şöyle yazıyorsun:

-Taayyün-ü evvel, taayyün-ü hubbidir. Ve o, Hakikat-ı Muhammediye'dir.

Bu söylenenler arasındaki uyarlık nasıldır?

Bunun için şöyle derim:

-Çok kere bir şeyin zıllı aslı suretinde zuhura gelir. Saliki dahi, kendisi ile dolu ve meşgul eyler. Her iki taayyün de, taayyün-ü evvel zılâlindendir; urucu vakti salike asıllan suretinde zuhur etmişlerdir. Onlann asılları dahi, hubbi taayyün-ü evveldir.

★★★

Burada, bir başka soru şöyle çıkabilir:

-Taayyün-ü vücudi, taayyün-ü hubbinin zıllı olduğuna kail olmak nasıl doğru olur? Halbuki, vücudun, hubb (sevgi) üzerine sebkatı (önceliği) vardır. Zira, hubb vücudun bir fer'idir.

Bu soruya şöyle derim:

-Bu Fakir, risalelerinde, şunun tahkikini yaptı:

-Sübhan Hak, zatı ile mevcuttur; vücutla değil. Aynı şekilde sekiz hakiki sıfatı dahi, onun yüce Zat'ı ile mevcuttur; vücutla değil. Zira, o mertebede ne vücudun mecali vardır; ne de vücubun. Çünkü, vücud ve vücup her ikisi de itibarlardandır. İlk zuhura gelen itibar dahi, alemin icadı için olan hubdür (yani sevgi). Bundan sonrası ise, alemin icadına mukaddime olan vücud itibarıdır. Zira Hazret-i Zat'ın, bu hubbün ve vücudun itibarı olmadan; alemden ve alemin icadından yana istiğnası vardır.

"Allah, alemlerden ganidir."(3/97) mealine gelen ayet-i kerime bu manada nass-ı kat'idir.

Taayyün-ü ilmi icmali için:

-O iki taayyünün zıllıdır demek dahi şu itibara göredir ki; bunlar, Hazret-i Zat itibarlarındandır. Amma sıfatların mülahazası olmadan. Bu taayyünde melhuz olan o sıfattır ki, zat için zıl gibidir.

★★★

Şunun bilinmesi gerekir ki:

Taayyün-ü hubbi olan taayyün-ü evvele dikkatle derinlemesine nazar havale olunduğu zaman; Sübhan Allah'ın fazlı ile bilinir ki, o taayyünün

merkezi, Hakikat-ı Muhammediye olan bu hubbdür. Onun çevresi dahi, misal suretinde o merkeze daire ve zıl gibidir. Bu dahi, (yani muhit) Hakikat-ı İbrahimiye olan hullettir.

Üstteki manaya göre hubb asıl, hullet dahi onun zıllı gibidir.

Merkezin ve bir daire olan muhitin (çevrenin) toplamı taayyün-ü evvel-dir. Onun sözlerinin en şereflisi bu cüzlerinin dahi en ilerisinin ismi ile müsemmadır ki, o merkezdir. Bu merkez dahi, hubbden ibarettir. Keşfi nazarda dahi, o cüz'ün asaleti ve galebesi itiban ile hubbi taayyün zuhura gelmektedir.

Dairenin muhiti, (çevresi) merkezinin zıllı gibi ve ondan neş'et etmiş olduğuna göre bu merkez onun için bir menşe ve asıl olur.

Bu muhit için:

-İkinci taayyün denmiş olsa dahi, caiz olur. Lâkin, keşfi nazarda iki taayyün yoktur. Bir taayyün vardır ve hubbü, hulleti şümulüne almıştır. Bunlann ikisi, merkez ve muhittir. Keşfi nazarda dahi, ikinci taayyün, vücudi taayyündür. Bu da, taayyün-ü evvelin zıllı gibidir. Nitekim, bu mana daha önce de geçti.

Merkez, muhitin aslı olduğuna göre; matluba vüsulda muhit için mutlaka merkezin tavassutu lâzımdır. Zira, matluba vüsul, merkez yolundan olacaktır; çünkü dairenin aslı ve icmaldir.

Yapılan bu beyandan; Habibüllahın, Halilüllah ile münasebeti ittihadı bilinmelidir. Onlara salât ve selâm.

Asıl, matluba vüsulde zıllın vasıtası olduğundan; şüphesiz Halil murad ve temenni etti ki, Habibüllah ona tavassut ede ve kendisi, onun ümmeti arasına dahil ola... Her ikisine de salât ve selâm olsun.

Nitekim, üstte anlatılan mana, bir haberde varid olmuştur.

★★★

Üstte anlatılan manalara göre, şöyle bir soru sorulabiblir:

-Muamele böyle olduğuna göre; Habibüllah'a, Halilüllah'ın milletine mutabaat emri verilmesinin manası nedir? Her ikisine de salât ve selâm olsun. Resulullah (sav) Efendimiz dahi, kendisine salât ve selâm beyanında neden şöyle buyurdu:

"İbrahim'e salât eylediğim gibi... selâm söylediğim gibi..."

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bir şeyin hakikatı, tenzihe ne kadar çok yakın ve ne kadar çok yüksek olur ise, o hakikatın mazharı, anasır aleminde o miktar düşük olur. Beşeri sıfatlara bürünmesi dahi o kadar çok olur. O mazharın, o hakikata urucu yolu ile vüsulü de zorluğu tazammun eder. O millet ki, Sübhan Allah, İbrahim'e onu vazılı bir yol olarak ihsan eylemiştir. Yani Hakikat-ı İbrahimiye'ye vüsul için. Bu dahi, daha önce de anlatıldığı gibi, Hakikat-ı Muhammediye civarında vakidir. İbrahim aleyhisselâm dahi, oraya bu yoldan ulaşmıştır.

İşte anlatılan mana icabı olarak, Resulullah (sav) Efendimiz, onun milletine mutabaat emrini almıştır. Şunun için ki, oradan, hakikatler

hakikatına ulaşa...

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle salâvat okudu:

"Salât eylediğin gibi, Selâm eylediğin gibi..." (yani İbrahim aleyhisselâma). Ona salât ve rahmet okumak, hakikata vüsul devletinin husulünden sonradır.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen, deriz ki:

-Fazıl, bazı zamanlarda mefzula mutabaat emri alır. Bu mütabaat emrinden de, fazl olanın fazılıyet durumunda bir kusur olması lâzım elmez.

Bir ayet-i kerimede, Allahu Teala, Peygamberine şu emri verdi:

"İş hususunda onlarla müşavere et."(3/159)

Ashapla işin müşavere edilmesi emri; onlara mütabaat emrini tazammun etme dışında bir şey değildir. Böyle olmayınca, müşavere etmenin ne faydası var.

Bilesin ki,

Sıddık'ın (ra) hakikatı, -yani İlâhi isimlerden terbiyesine gelen isim ki, onun taayyün mebdeidir-; Hakikat-ı Muhammediye'nin zıllıdır; herhangi bir işin tavassutu da olmadan. Öyle bir usulde ki, o hakikatta her ne bulunuyorsa, tebaiyet ve veraset yolu ile o zıl için de sabittir. Bu mana icabı olarak, o (Hazret-i Sıddık ra) bu ümmet varislerinin en kâmilidir; en faziletlileridir.

Anlatılan manadandır ki, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah, sineme her ne bıraktı ise... onu Ebu Bekir'in sinesine bıraktım."

Şu durum dahi, açığa çıkmıştır ki, Hakikat-ı İsrafiliye dahi, Hakikat-ı Muhammediye'dir. Amma Hakikat-ı Sıddıkiye'de olduğu gibi asalet ve zıllıyet tariki ile değil. Ki o, o hakikat için zıl olmuştur. Hatta her ikiisinde de, bu makamda asalet vardır; zıllıyetin hali olma durumu yoktur. Aralarındaki fark ancak, külliyet ve cüz'iyet iledir. Zira, Resulullah (sav) efendimizin hakikatı küllidir; bunun için de, o hakikat, Resulullah (sav) Efendimizin ismine bağlanmıştır (yani) Hakikat-ı Muhammediye olmuştur).

Melâike-i kiramın hakikatleri ise, Hakikat-ı İsrafiliye'den neş'et etmiştir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-İrfan sahibinin hakikatı, kendi terbiyesine gelen ilâhi isimden ibarettir. Onun için, bu hakikata vüsulden sonra ondan terakki etmesi caiz midir, değil mi?

Bunun için şu cevabı veririm:

-O hakikata vüsul, sülûk mertebelerini aştıktan sonradır. Bunun için de şu tabiri kullanırlar:

-Seyr-i ilellahın tamamiyeti...

Bunun oluşu dahi, iki çeşittir:

a) O ismin zıllarından bir zılla vüsuldur. Ki o, vücubiyet mazharlarında hakikatının sureti ile zuhura gelmiş; aslının vasfı ile ortaya çıkmıştır. Bu benzerliğin vukuu çoktur. Yani bu tarikatta... Salik için de, büyük bir

akabedir. Meğer ki, o akabeden sırf Allah'ın fazlı ile bir halâs müyesser ola... Hiç şüphe edilmeye ki, bu hakikata benzeyen zıldan terakki caizdir. Hatta vakidir.

b) Hakikatın kendisine vüsuldür. Bu da, hiç kimsenin uydusu ve tebaiyeti olmadandır. Bundan terakki de caiz değildir. Zira, bu hakikat, onun zati istidad mertebelerinin nihayetidir.

Amma kendi hakikatının üstünde olan birinin hakikatına uydu olarak caizdir. Hatta vakidir. Bu mecburi bir seyir olup, tabii istidadi seyrin ötesindedir.

Nitekim bu manadan, Hakikat-ı Muhammediye'ye vüsul beyanında bir nebze anlatılmıştır.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Hakikat-ı Muhammediye, hakikatler hakikatıdır. Mümkinat hakikatlerinde onun üstünde bir hakikat yoktur. Bu Hakikat-ı Muhammediye'den terakki caiz olur mu? Sen dahi, risalelerinde yazdın ki:

-Hakikat-ı Muhammediye'den terakki vaki oldu.

Bu muamelenin hakikatı nedir?

Bunun için, şu cevabı veririm:

-Caiz olmaz. Çünkü onun üstü, lâtaayyün mertebesidir. Mütaayyenin oraya ulaşması ve ona iltihakı muhaldir. Keyfiyetsiz olarak oraya katılmaya ve ona vücule kail olmak mücerred atma bir sözdür; muamelenin hakikatına vüsulden önce, onda teselli bulunmuştur. Amma işin hakikatına vüsulden sonra, hüküm; ulaşılamayacağına dairdir. Bunda hiçbir şek ve şüphe yoktur.

-Hakikat-ı Muhammediye'den terakki vaki oldu manasında yazdığım cümleye gelince, bu hakikattan murad, o hakikatın zıllıdır. Ki o hakikat için şöyle demişlerdir:

-Hazret-i ilmin icmalinden ibarettir.

Ve ondan:

-Vahdet... olarak tabir etmişlerdir.

O vakitte, zıllın asla benzerliği vardır. Amma, o zıldan ve diğer zıllardan, sırf yüce Sultan Allah'ın fazlı ile halâs müyesser olunca, bilinmiş olur ki, hakikatler hakikatından terakki vaki değildir. Hatta gayr-ı caizdir. Şayet oradan adım kaldırılır da, onun üstüne atılır ise, ayak vücuba atılır ki, imkândan çıkmaktadır. Böyle bir şey de aklen ve şer'an caiz değildir.

Burada tekrar şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu tahkikten lâzım gelir ki; bu hakikattan terakki, Hatemü'r-rüsül Resulullah Efendimiz için dahi vaki değildir. Ona ve diğerlerine salât ve selâm.

Bunun için şöyle derim:

- Resulullah (sav) Efendimiz, üstün şanına yüce kadrine rağmen, daima mümkindir. İmkândan hiç çıkamaz ve asla vücuba katılamaz. Zira, böyle bir şey ülühiyetle tahakkuktur. Allahu Teala, kendisinin ortağı ve dengi ol-

maktan yana yücedir. Nasara'nın, kendi peygamberleri için iddia ettikleri şeyi bırak...

★★★

Burada şöyle bir soru olabilir:

-Üstteki tahkikten vuzuha kavuştu ki, hakikatler hakikatına ulaşmak ve ona katılıp ittihad etmek, ancak onun uyduluğu ve veraseti ile olacağı sonrakilere sabittir. Keza, has kemalinde onunla ortaklıkları dahi vardır. Ona salât ve selâm olsun. Durum böyle olunca, asıl metbu ile, uydu metbu arasında ne fark vardır? Yani bu kemalde... Ki bu kemal, hicabın kalkmasını ve vasıtanın atılmasını tazammun eder. Bütün kemalâtın da fevkidir. O ne meziyettir ki, metbu ve asılda olduğu halde, tabi olanda ve uyduda yoktur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Sonrakilerin o hakikata ulaşması ve katılmaları, hizmet edenin, hizmet edilene katılması kabilindendir. Uydunun dahi, aslına ulaşması gibidir. İsterse vâsıl olan, havassın dahi hası olsun--ki bunlar, azdan daha azdır-yine hizmet edendir. Eğer peygamber ise, bu dahi uydudur.

Hizmet eden o kimsedir ki; hizmet edilen zatın elinde bulunandan bir hisseye nail olmaktadır. Onun nasıl bir ortaklığı olabilir? Onun yanında ne gibi bir izzeti ve ne gibi bir meziyeti olabilir?

Uyduya gelince, her ne kadar ortak ve lokmada celis olsa dahi, yine uydu uydudur.

Hizmet edenlerin, hizmet edilenin tebaiyeti ile üstün mekânlara ulaşması, onlara mahsus yemeklerden yemesi, izzete ihtirama nail olması; hizmet edilenin yüce şanından ve onun yüksek mertebesindendir. Bu durumda hizmet edilene dahi, bir başka izzet gelmiştir. Yani hizmet edenlerin kendisine katılması ile... Kendisinin zati izzeti olmasına rağmen; böyle bir izzet onun kadrini artırır ve şanını yükseltir.

★★★

Şimdi anlatılacakları güzelce dinle:

Bir hadis-i nebevide şöyle varid oldu:

"Bir kimse, iyi bir âdet yaparsa, bunun ecri ve onunla amel edenlerin ecri kendisinedir."

Kendisine tabi olunan kimsenin tabi olanı her ne kadar çok olur ise, yani güzel sünnetinde ecri, onların ecrinin misali çok ve bol olur. Derecesinin artmasına dahi bir gerek olur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, tabi olanın tabi olunanla ortaklığı nasıl olur? Aralarında müsavat nasıl tevehhüm edilir?

★★★

Şu anlatılanları dinle, dinle...

Şu caizdir ki, bir cemaat; tek makamda olalar ve tek devlete de ortaklıkları buluna. Lâkin, onlardan her birinin kendisine has bir muamelesi buluna. Onlardan hiçbiri de diğerine muttali olmaya.

Resulullah (sav) Efendimizin zevcelerinin durumunu görmez misin? On-

lann hepsi, Resulullah (sav) Efendimizle cennette beraber olmalanna, bir yemekten yiyip aynı şeyden içmelerine rağmen; Resulullah (sav) Efendimizinki ile onlann muameleleri bir değildir. Hatta, Resulullah (sav) Efendimize mahsus olan sürur ve lezzet onlar için olmaz. Onlann bu makamda bütün işlerde ortaklıklan var ise, bu da onlann kalanlar üzerine daha faziletli olmalannı gerektirir. Tıpkı, Resulullah (sav) Efendimizin daha faziletli oluşu gibi. Zira, burada daha faziletli olmak, Allah katında sevap çokluğu manasınadır.

★★★

Burada bir başka soru şöyle sorulabilir:

-Bu taayyün-ü hubbi, taayyün-ü evvel ve Hakikat-ı Muhammediye'dir. Bu mümkin midir, yoksa vacip mi? Hadis midir, yoksa kadim mi? Sahib-i Füsusk, taayyün-ü evvel için:

-Hakikat-ı Muhammediye deyip ondan tabir ederken:

-Vahdet olarak anlatmıştır. Taayyün-ü sani için de:

-Vahidiyet deyip bundan da, kendisine göre, mümkinatın hakikatlerini isbat eylemiştir. Yani o mertebede... Sonra, her iki taayyün için de:

-Vücubi taayyün deyip onlann kıdemlerine inanmıştır. Kalan üç taayyün için dahi:

-İmkâni taayyün demiştir. Yani, ruhi, misali, cesedi taayyünler için.

Yukanda anlatılan meselede senin itikadın nedir?

Bunun için şöyle derim:

-Bu Fakir'e göre, ne lâtaayyün, ne de lâmütaayyen (yahut mütaayyen) vardır. Bunlar asla yoktur. Hangi taayyündür ki, lâmütaayyeni mütaayyen kılar. Bu lâfızlar, Hazret-i Şeyh Muhyiddin b. Arabi ve ona uyanların zevklerine uygundur. Allah sırlannın kudsiyetini artırsın. Şayet bu lâfızlar, bu Fakir'in ibarelerinde vaki olmuş ise, onu müşakele san'atı kabilinden bilmek gerek. Her halükârda şöyle derim:

-O taayyün, imkâni taayyündür; mahluktur, sonradan yaratılmıştır.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah'ın ilk yarattığı nurumdur."

Başka hadis-i şeriflerde ise, o nurun yaratılma vaktini tayin buyurdu. Bu manada:

"Semalann yaratılmasından iki bin sene evvel" manası ve benzerleri varid olmuştur. Bu manadan olarak; her ne şey ki, mahluk olup geçmişinde adem vardır, o şey mümkindir ve sonradan yaratılmıştır.

Bütün hakikatlerin en önde olanı olduğu halde, hakikatler hakikatı mümkin ve mahluk olduğuna göre; başkalarının hakikatleri, mümkin ve sonradan yaratılmış olması evlâ yoldan mümkündür.

Sırrı mukaddes olsun; şaşırtıcı mana, Şeyh'ten gelmektedir.

Hakikat-ı Muhammediye için; hatta mümkinatın hakikatları için, nereden:

-Ayan-ı sabite... dediğine vücup hükmünü veriyor. Onun kıdemine de inanıyor. Resulullah (sav) Efendimizin kavline de muhalefet ediyor. Hal-

buki mümkin, bütün cüzleri ile mümkindir.

Ve sureti ile, hakikatı ile mümkindir. Ne şeyden dolayı, taayyün-ü vücubi, mümkinin hakikatı oluyor? Halbuki, mümkinin hakikatı, mümkin olmak gerek. Bu, elbette böyledir. Zira, mümkinin, Vacib Teala ile asla bir iştiraki yoktur. Onun mahluku olmaktan başka bir bağlantısı da yoktur. O Sübhan Zat ise, onun halikıdır.

Şeyh, vacib ile mümkin arasını ayırd etmediği için, kendiliğinden, aralannda bir temyiz olmadığına kail olmuştur. Mümkin için:

-Vacib...

Vacib için dahi:

-Mümkün demeye aldırış etmemiştir. Bu manada müsamaha gösterilir ise, kemal-i kerem olur... affolur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme."(2/286)

★★★

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Sen, risalelerinde tesbit ettiğine göre, mümkin ile vacib arasında asalet ve zıllıyet nisbeti vardır. Yine mümkin hakkında dedin ki:

-O, Vacib Teala'nın zıllıdır.

Yine yazdın ki:

-Vacib Teala, asalet itiban ile, kendisi için zıl olan mümkinin hakikatıdır.

Bunun üzerine, çok maarif beyan eyledin...

İş yukanda anlatıldığı gibi olunca, sım mukaddes olsun; Şeyh (Muhyiddin b. Arabi k.s.) vacib için:

-Mümkinin hakikatıdır deyince, bunun ne mahzuru olur; bunun için neden levm'olunsun?

Bu soruya şöyle derim:

-Mümkin ile Vacib Teala arasında tesbit ettiğimiz bu misillu ilimler, bir nisbettir ki, şeriatta varid olmamıştır; onların hemen hepsi sekre dayalı maariftir. Muamelenin hakikatına muttali olamamaktandır ve işin künhünü idrak edemeyiştendir. Mümkin ne oluyor ki, Vacip Teala'nın zıllı ola... Sonra, Vacib Teala'nın zıllı nasıl olur? Çünkü zıl, misli tevlidi vehmini verir. Aslın tam letafetinin olmayışı şaibesinden haber verir. Tam letafetinden dolayı, Allah'ın Resulü Muhammed'in zıllı olmayınca; Muhammed'in İlâh'ının zıllı nasıl olabilir... Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Halbuki, hariçte bizzat ve bil-istiklâl yüce Hazret-i Zat ve onun s sekiz hakiki sıfatı mevcuttur. Onun masivası, her ne olursa olsun; onun icadı ile mevcuttur; mümkindir, mahluktur, sonradan yaratılma hadistir. Mahluktan bir şey, halikının zıllı olamaz. Mahlukıyet dışında onun yüce Halik ile bir bağlantısı da yoktur. Hem de şeriatta varid olan manalar dışında.

Bu, alemin zıllıyetini bilmek, tarikatta salike çok fayda sağlar. Onu kendi cezbesi ile asla ulaştınr.

Kemal-i inayetle zılâl menzilleri dürüldüğü ve asla ulaşıldığı zaman, yüce Allah'ın fazlı ile bulunur ki, bu aslın hükmü dahi zıl hükmüdür. Onun mat-

lubiyet liyakatı yoktur. Çünkü, imkân damgası ile damgalanmıştır. Zira, asıl matlup idrak kavramının, vaslın ve ittisalin ötesindedir.

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için başarı hazırla."(18/10)

★★★

BİR FASIL

Faziletler ve kemalât menbaı Mevlâna Hasan Keşmiri Dehlevi -Allah hallerini güzelleştirsin ve emsallerini husule getirsin- bu Fakir'e bir risale yollamış. Ona mütaaddid sualler derc eylemiş. Onların hallini taleb etmiş.

Onlanın halli, bazı sırları tazammun etmektedir. Ayrıca bazı engeller de var. Böylece iş behaneye kaldı.

Lâkin müşarünileyhin bu Fakir üzerinde büyük hakları vardır. Şöyle ki:

Onun güzel delâleti ile, nihayetin bidayete derc yolunu havi velâyet sahibi katında huzur devleti şerefine ermiştir. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin elifba talimini dahi ondan almıştır. Onun hizmetinde feyizler ve bereketler istifade etmiştir. Hem de sonsuz olarak...

Dolayısı ile, bu risalelerin ilimleri ile münasebetleri olan bazıs uallerin hallini, bu risalenin zeyline zaruri olarak derc eyledim.

Doğru yola hidayet eden Sübhan Allah'tır.

★★★

Şöyle sormuş:

-Suri ve manevi, zahiri ve batını, ilmi ve ameli, dünyevi ve uhrevi, taa mahşere kadar, beşer nev'i için hasıl olacak kemalâtın tümü Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize hasıl olmuştur. Bilfiil onda yerleşmiştir. Nitekim bu mana, şu hadis-i şeriften anlaşılır:

"Övünmek için değil; ben ademoğlunun efendisiyim. Adem ve diğerleri, kıyamet günü sancağımın altında olacaktır. Evvelin ve ahirin ilmi bana talim edildi."

Buna benzer daha başka hadis-i şerifler vardır. Bir şarta bağlı veya bir vakte merhun olan bir şey olacak ise, elbette onun en güzel şekli ile hasıl olur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, vasfı devamlı olan çokluğu ile bilinen Resulullah (sav) Efendimizin hüznü neden oluyor? Bunun sebebi nedir? Çünkü, hüznün ve gamın sebebi, isteyip aradığı bir şeyin bulunmayışıdır.

Ey mahdum,

Hüznün bulunmasını, Resulullah (sav) Efendimize nisbetle kemalin olmayışını uzak görmek; onun şanına ve Muhammedi üstünlüğüne göredir. Yüce Sultan Allah'ın inayeti, onun haline ve geleceğine şamildir. Bunlar, onun hakkında müsellem ve müstehsendir (yani iyice kabul edilmiştir).

Amma onun abdiyetine ve beşeri aczine nazar; Allahu Teala'nın dahi zati izzetini, celâlini, azametini, kibriyasını, istiğnasını mülahaza ettiğimiz zaman onun hüznünün husulü, yahut Allahu Teala'nın sonsuz kemalâtından bir kemalin onun hakkında olmayışı uzak görülmez. Hatta ubudiyet halinde lâyık olan da budur. Kaldı ki:

"İlim cihetiile onu kavrayamazlar."(20/110)

"Gözler onu idrak edemez..."(6/103) meallerine gelen ayet-i kerimeler, bu manaların şahididir. Külli manada, yokluğu da isbat etmektedirler.

Evet,

Mümkün, en yüksek derecelere çıksa dahi, Vacib Teala'dan neye erebilir? Hadis olan, kadimden neye nail olabilir? Mütenahi olan, namütenahiden neyi kavrayabilir?

-Beşer nev'i için hüsulü mümkün olan her kemal, Resulullah (sav) Efendimizde bilfiil hasıl olmuştur.

Manasında yazdıklan cümleye gelince: Evet külli manada, fazl-ı külli Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Lâkin şu mana da caizdir ki, bir kemal, cüz'i manada enbiya-ı kiramdan ve melâike-i izamdan bazılanna mahsus buluna... Onlann hepsine salât ve selâm. Böyle bir şeyin oluşu dahi, Resulullah (sav) Efendimizin faziletinde bir kusur icab ettirmez. Yani külli manadaki fazlında...

Bazı sahih hadis-i şeriflerde:

"Bu ümmetin fertlerinde, bazı kemalât vardır ki, ona enbiya gıpta eder..." manası varid olmuştur. Halbuki külli manada fazilet, ümmetten üstün olarak, enbiyanındır. Bir başka hadis-i şerifte dahi, şu mana gelmiştir:

"Allah yolunda şehid olanların, enbiya üzerine bazı şeylerde meziyetleri vardır."

Nitekim onların yıkanmaya ihtiyaçları yoktur. Şehitlere cenaze namazı kılınmaz. Ki bu, Şafii mezhebinde olandır. Halbuki, enbiyanın mutlaka namazları kılınır. Hatta Kur'an-ı Mecid'de Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allah yolunda öldürülenlere:

-Ölüler...

Demeyin, elbette onlar dirilerdir. Ama siz anlayamazsınız."(2/154)

Enbiya hakkında dahi şöyle buyurdu:

"Ölüler..."(39/30)

Bütün bu anlatılanlar, cüz'i faziletler olup enbiyanın külli manadaki faziletine kusur gerektirmez.

Mümkündür ki, anlatılan manada cüz'i faziletlerin olmayışı sebebi ile Resulullah (sav) Efendimize hüzün ve gam gelmiş ola... Bu hüzün dahi, o faziletlere ermek için istidad husulüne bir sebeb ola... Meselâ; şehadet dahi, nübüvvet ile birleşe...

Bütün insan fertlerinin tüm kemalâtının, bilfiil Resulullah (sav) Efendimiz için hasıl olduğunu kabul etsek dahi; şunu deriz ki:

-Resulullah (sav) Efendimizin himmeti üstündür; bu kemalât ile iktifa edemez. Daha yukarısına iştiyak duyar. Hem de şöyle diyerik:

-Daha yok mu?

Fevkani kemalâtın husulü, beşer için imkân haddinden hariç olduğuna göre; hüznün devamı, gamın ifratı, onun vaktinin nakdi, (hasılı) olmuştur.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Allah'tır. Bu bahsin tahkiki de budur.

İşin esası **tarikatta, hakitatta, kurbette, marifette fenaya kalmıştır. Bir de beşeri sıfatların zevaline, imkâni hallerin gitmesine...**

Bir şiir:

O ki bulmaz fena, Mevlâsı sevgisinde;
Nasipsizdir, onun kibriyası izinde...

Beşeri varlıktan her ne mikdar kalır ise, o kadar tarikat hicabı olur. Umumi manada, beşeri sıfatların kalkması mümkün değildir. İzter havas olsun; isterse havasın havası... Bu manada, Şeyh Feridüddin Attür şöyle dedi:

Seyyid'ül-kevneyn'e bak o eremediğinden;
Künh-ü fakre, at yorulmayı gayrı kendinden...

Burada, fakrin kühnü ile:

-Bütünü beşeri sıfatların ve imkâna bağlı hükümlerin zevali... demeyi murad etmiştir. Böyle bir şeyin husulü ise, tasavvur edilemez. Zira; böyle bir şey hakikatlerin değişmesini gerektirir. Şunun için ki: İmkân, terakki edip de imkâniyetinden sıyrılınca, elbette vacib olur. Böyle bir şeyin olması dahi, aklen ve şer'an mahaldir. Bu manadan olarak, büyüklerin biri şöyle dedi:

Atarsa mümkün, imkân tozunu yüzünden;
Kalmaz onda artık başka vacip sözünden...

Evet, bu zatın dediği, temsile ve teşbihe yorulmalıdır. Tahkike ve takrire değil. Zira, böyle bir şey vaki değildir. Büyüklerden bir başkası dahi şöyle demiştir:

Yüz karalığı sağlamdır iki cihanda;
Asla zail olmaz kalır mahluk olanda...

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

İmkân hükümleri ve eserlerinin bekası:

"Kabekavseyn... (İki yayın birleşimi...") (53/9) mealine gelen ayet-i kerimede belirtilen makamda dahi zahirdir. Zira orada imkân kavsi (yayı) ile imkân kavsi (yayı) kaimdir. Amma:

"Ev edna (veya daha da yakın)..."(53/9) mealine gelen ayet-i kerime ile belirtilen makam, asaleten, Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Bu durumda:

-İmkân ahkâmının bekası demek ne manayadır?

Bunun için şöyle derim:

-Vücub ile imkân arasında imtiyazlı olan, ademdir ki; imkânın iki tarafından biridir. Zira, imkânın diğer tarafı vücub olup, vücub ile imkân arasında müşterektir.

"Ev edna... (Daha da yakın)". (53/9) makamında ise, o adem hükümleri zevale yüz tutar. İki kavs arasındaki imtiyaz kalkar. Bunun manası:

-Bütünüyle imkân kalkar, vücuba inkılab eder demeye gelmez. Zira, böyle bir şey muhaldir. Ki bu mana, daha önce de anlatıldı.

Ancak aradaki fark şudur ki:

"Kabekavseyn... (iki yayın birleşimi)" (53/9) mealine gelen ayet-i kerimede belirtilen makamda, adem eserleri olan zulmani hicaplardan halâs olunmaz. Amma:

"Ev edna... (Daha da yakın)"(53/9) makamına gelince... Burada her ne kadar hicaplar bulunsa dahi, nuranidir. Ve imkâni vücudun bir tarafından neş'et etmektedir. Üstte geçen beytin manasını dahi, bu tevcihe hamletmek mümkündür. Şöyle ki:

-İmkân tozunun atılması demekten murad, bütünüyle karalık olan, adem hükümlerinin zevalidir.

★★★

Burada, bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-İmkândan adem tarafı zail olduğu, vücub ile imkân arası imtiyazlı bulunduğu şey dahi kalktığı, imkânın bir tarafı ve onunla vücub arasında müşterek bir kader vücudundan başkası onda kalmadığı zaman; imkân, kendi hakikatından soyunur; sırf vücud olan vücuba katılır. Bundan da hakikatın değişmesi lâzım gelir.

-Onda vacipten başka bir şey kalmaz diye anlatılan beytin manası dahi, onun hakikatına yorulur.

Bu soruya şu cevabı veririm:

-İmkânın iki tarafından biri olan vücud, vücupta sabit olan vücudun zıllı olup aynı değildir. Adem tarafının zevali ile mümkinde meydana gelen o cücub ise, mümkinden bir kısım olan gayrı ile vücuptur. Bizzat vücup değildir ki, hakikatın değişmesi lâzım gelsin.

Bu ademin kalkması, mümkin cihetinden gelmemiştir ki; bizzat vacib olsun. Mahal dahi lüzum etsin. Elbette mümkünden bu ademin kalkması, ancak vacib vücudun istilâsı sonunda olmuştur. Mümkün için zati vücubun kahrı zatidir.

Yukarıdaki mısrada anlatılan vücuptan anlaşılan, zati vücuptur, gayrına bağlı vücup değildir.

-Vücudun, vacib ile mümkin arasında müşterek bir kader olması manasına gelince, bu lâfzi bir iştirak olup manevi değildir. İsterse ona:

-Külli müşekkek... (yani karışık veya şüpheli şekli ile külliyet) demiş olsunlar... Zira, mümkin vücudunun, vacip vücudu ile bir ortaklığı hakikatta yoktur. Böyle durum yoktur ki, külliyet ve cüz'iyet tasavvur edilsin.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sofiyenin kail olduğu ve velâyeti ikisinden ibaret kıldıkları fenanın ve bekanın manası nedir? Beşeri sıfatların kalkması tasavvur edilmedikçe; fena nasıl tasavvur edilir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Velâyette muteber olan fena, şuur ve şühud itibarı iledir. Bu dahi, Sübhan Hakkın masivasını unutmaktan ibarettir; onun masivasının kalkması değildir.

Bu babda netice mana şu ki:

Bu fena halin sahibi, çok kere, sekr halinin ağır basmasından dolayı, eşyaya olan şuursuzluğu, eşyanın olmayışı sanır. Tevehhüm eder ki, yüce Hakkın masivası kalkmıştır. Bununla da teselli bulur. Sırf Sübhan Hakkın fazlı ile bu makamdan terakki edince, sahiv (ayıklık) devleti ile de teşerrüf edince, bir temyiz sahibi de olunca, bilir ki; bu fena, eşyayı unutmak gibidir; eşyanın yok olması değildir.

Şayet bu unutmak sebebi ile zail olan bir şey olur ise, bu da, mütemekkin (veya mümkin) ve mezmum olan eşyaya taalluktur; eşyanın kendisi değildir. Zira o, sarafeti ile kaimdir; nefyi ve yok olması mümtenidir.

Habeş iden gider mi siyah renk;
Zira o, kendinden gelen bir renk...

Allahu Teala'nın fazlı ile bu görüş ve temyiz hasıl olur ise, o teselli dahi zail olur. Onun yerine de hüzün ve gam kaim olur. Bir rahatsızlık gelir. Şunu da yakinen bilir ki, varlığı marazi bir şeydir; çalışıp çabalamakla yok olmaz.

Şunu da bilir ki, imkânın noksanı, hüdusun kusuru onun için daima lâzımdır.

Şu şaşılacak bir manadır: Bir irfan sahibi, yukarıya her ne mikdar terakki edip yükselse, urucu (yükselmesi) ne kadar çok olsa, noksanı ve kusuru görmek, onda pek çok olur. Kararsız ve rahatsız bir durum alır.

Hali anlatılan irfan sahibinin muamelesi, Resintab'ın talebesinin kıssası gibi olur. Ki o, halinden taaccüb ederek, üstazına şöyle demişti:

-Amelim arttıkça, uzaklaşıyorum.

Bu mana icabı olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Keşke, Muhammed'in Rabbı Muhammed'i yaratmasaydı..."

Yine şöyle buyurmuştur:

"Bana eziyet edildiği gibi, hiçbir peygambere eziyet edilmemiştir."

Herhalde, bu eziyetten murad, hüznün ve gamın kemalini mucib olan noksanı ve kusuru görmektir. Sair eziyet için şöyle demek mümkündür:

-Onlar, diğer enbiyadan daha çoktur.

Şöyle ki:

Nuh aleyhisselâm, kavmi arasında 950 (DOKUZ YÜZ ELLİ) sene kaldı. Onlardan türlü türlü eziyetler gördü.

Anlatıldığına göre:

-O, kavmini imana davet ettiği zaman, onlar kendisini taşa tutmuşlardı. O kadar ki, bu taşların çokluğundan düşün bayılmıştır. O taşlar üzerine yağmur gibi yağdırılmıştır. Kendisi dahi, taşların altında kapalı kalmıştır.

Ayıldığı zaman, yine davete başlamış; amma kavmi, önceki muameleyi kendisine tekrarlatmıştır. Taa, yazılan yazı sonuna gelinceye kadar.

Şunu bilmek gerekir ki, noksanı ve kusuru görmek, uzaklıktan ötürü olan bir şey değildir. Elbette o, yakınlıktan ve huzurdandır. Zira, nurani yerde, az bir karalık, nazarda çok olarak görülür. Zulmani yerde çok karalık olsa dahi, az görülür.

★★★

Yukarıda şöyle bir cümle kullandım:

-Kurbda ve marifette, işin esası fenaya bağlıdır.

Şunun için ki:

Salik, nefsinden fena bulup da, tamamı ile beşeri ve imkâni sıfatlardan çıkmadıkça; matluba vasıl olamaz. Zira, onun matlub ile içtimaı, iki nakzedicinin içtimaı kabilindendir. Zira, imkânda ademin sübutu zaruridir. Vücupta ise, onun selbi zaruridir.

Matluba vasıl olmadıkça, matlubun kemalâtından ne idrak edebilir?

Bir şeyin idrak edilmesi, ancak onun zıddı ve mugayiri ile olacağı, bir kaziye-i mukarradır. Erbab-ı makul (mantık ehli) katında durum budur.

Bir çocuğunu görmez misin? Kendisine cima lezzeti anlatıldığı zaman cima lezzetini anlayamaz. Kendisine:

-O tatlıdır, acı değildir denir. Amma o vehmeder ki, onun tadı, nebat ve bal tadı gibidir.

Zira, onun vicdanında, bunların tadından başka tad yoktur. Bu lezzet ise, onun lezzeti değildir. O lezzet, o çocuğun vehminin yapması ve icadının lezzetidir. Hakikatta bu, ona racidir. Cima lezzetine değil.

İrfan sahibine gelince... O dahi, bu manada bir bilgisi olmadıktan sonra; matluptan yana her ne anlatırsa, kendi nefsinden anlatmış olur. Onu methеder ise... yine kendi nefsinden methetmiş olur. Bu makamda bir irfan sahibi:

"Hiçbir şey hariç değil; ona hamd ile tesbih eder..."(17/44) mealine gelen ayet-i kerime (aslında) geçen:

"Bilhamdihi..."(17/44) manasındaki zamir:

"Şey..."(17/44) kelimesine raci olması mümkündür, diye anlatmıştır. Bunun manası şudur:

-Bir şey, ancak kendisini tesbih ve takdis eder.

Bu manadandır ki, Bayezid-i Bistami:

-Sübhani... (Şanımı tesbih ederim) demiştir. Bunu, tesbihin kendisine iadesi için demiştir. Farsça olarak söylenen şu şiirler ne kadar güzeldir:

Ey o insan ki, hali pek perişan;
Taptığındır hayalinde tutuşan...
Halk kısmı o cemalden, o kemalden;
Olur; atınca ona hayalden bir nişan...
Başta hayal olsa da maşukundan;
Maşuk değil, başka hayal oluşan...

★★★

Sahib-i Füsus (Muhyiddin b. Arabi k.s.) demiştir ki:

-Zattan gelen tecelli, ancak kendisine tecelli gelenin suretinde olur.

Kendisine tecelli gelen dahi, ancak Hakkın aynasında kendi suretini görür. Hakkı göremez; onu görmesi mümkün de değildir.

Rüyet imkânına dahi, mutabaat üzere kail oldu; tahkik üzere değil.

Zira, rüyet, dünyada caizdir; ahirette ise vakidir.

Salikin tamamen fenası mümteni, matluba vüsul ve onunla ittisal dahi o

olmadan marifet tasavvur dahi edilemeyeceğinden zaruri olarak marifetten yana acz meydana geldi. Böylece, marifetten yana acz dahi, marifetin aynı oldu.

-Marifetten acz, marifetin aynı nasıl olur? denemez... Çünkü o, marifetin nakzedicisidir. Marifetten acz ise, marifetten ibarettir. Zira o, tam bilinemez. Bu manada, Hazret-i Sıddık r.a. şöyle dedi:

-İdrak etmekten yana aczlik, idraktir.

Marifeti için, acizlikten başka zadına yol yaratmayan yüce Zat Sübhandır.

Büyüklerden biri şöyle dedi:

Yüce Yaratıcı Sübhan;
Öz vasfı kibriyasından...

Bıraktı toprak üzere;
Aciz akıl enbiyadan...

Enbiya ki, onun kibriya sıfatını bilmekten yana acizdir; Melâike-i kiram ki, onun için şöyle demiştir:

-Sübhansın, hakkıyle marifetine eremedik.

Hayırlı ümmet olan bu ümmetin reisi olduğu halde Hazret-i Sıddık ki aczini itiraf etmiştir; bu büyüklerden sonra o kim oluyor ki, marifet iddia eder? Meğer ki, kendi cehl-i mürekkebini marifet sana, Hakkın gaynnı dahi Hak bile...

Halbuki, anlatılan marifetten yana aczlik durumu, urucu mertebelerinin nihayetinin de nihayetidir. Yakınlık basamaklarının son derecesidir.

Bir kimse, son noktaya ulaşmaz ise, tecelli ve zuhur mertebelerini aşamaz ise, nice zaman ikisi ile mesrur olduğu vaslı ve ittisali aynen infisal bulmaz ise, bu acizlik devleti ile müşerref olamaz. Allahu Teala'ya karşı cihaletin, Hakkın gaynnı dahi Hak bilmekten halâs olamaz.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu durumda, Allahu Teala'ya marifet vücubunun manası nedir?

Bunun için şöyle derim:

-Marifetin vücubu manası odur ki; zat ve ilâhi sıfatlara dair şeriatta her ne varid olduysa, onu bilmek vaciptir. Her ne gibi bir marifet ki, şeriattan başka bir yerden istifade yollu alınmıştır; yüce Hakkın marifetini ona ıtlak etmek, bu Fakir'e göre bir cür'etkârlıktır. Yüce Hak üzerine zan ve tahminle hüküm yürütmektir.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Yoksa Allah'a karşı bilmeyeceğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"(2/80)

Herhalde bu manadan olacak; Siracü'l-ümmet, İmamü'l-eimme, İmam-ı Azam Kûfi şöyle münacaat etmiştir:

-Sübhansın, hakkıyle senin ibadetini yapamadık. Seni hak marifetle bildik.

Allah ondan razı olsun.

Her ne kadar pek çoklarına bu cümle ağır gelse dahi, güzel tevili kabildir.

Zira yüce Hakkın marifeti, onun kemalâtından, tenzihatından, takdisatından yana şeriat her neyi söylemiş ise, onu bilmektir. Çünkü bunun dışında bir marifet kalmamıştır ki; marifete engel olsun.

★★★

Üstte anlatılan manaya bakılarak şöyle söylenir:

-Bu marifette, havas ile avamın ortaklığı vardır. Hatta müsavatı vardır. Bu manadan ötürü gerekir ki, avam müminlerin marifeti dahi, enbiyanın marifeti gibi ola. Zira, hak olan marifet, hepsine hasıl olmuştur. Hatta bu mesele, İmam-ı Azam'ın şu kavline benzer:

-İman, artmaz ve eksilmez.

Hatta bu makamda demişlerdir ki:

-Bu ibareden lâzım gelir ki, avam müminlerin imanı, enbiyanın imanı gibi ola. Onlara selâm.

Bunun için şöyle derim:

-Bu kuvvetli şüphenin husulü, bir inceliğe mebnidir. Bu Fakir, sırf Allah'ın fazlı ve keremi ile onu bulmuştur. Şöyle ki:

Hak marifet odur ki, irfan sahibi'ne hasıl olan bu şer'i maarife, marifetten yana acz katıla... Meselâ:

Vacip Teala'nın ilim sıfatının sübutu şeriatta varid olmuştur. Bu ilmin dahi, yüce Hakkın zatı gibi, keyfiyeti ve kemmiyeti yoktur. Bizim idrak kapsamımızın dahi dışındadır.

Her kim ki, anlatılan ilmi, kendi ilmine kıyas ederek marifet elde etmeye bakarsa, ona karşı bir marifet sahibi olmamıştır. Bu makamda olan marifet, vehminin yapması ve hayalinin icadıdır. Yüce Hakkın kâmil sıfatı olan hak ilim marifeti değildir. Bu surette, hak marifeti şöyle dursun; marifetin kendisi dahi bulunmamıştır.

Şayet muamele, bu kıyas ve tahminde acze müncer olur; kendi vicdanında ve halinde onun marifetinin mümkün olmayacağını bulur; ayrıca kendisine yakin hasıl olur ise, bu kâmil sıfatın sübutuna imandan başka kendisinin bir nasibi yoktur; işte o zaman marifetin kendisi ve hak marifet kendisine hasıl olmuş olur. Marifetin aslı dahi, marifetin aslı değildir. Mana böyle olunca, avam için havas ile ortaklık yoktur; yani hak marifette daha müsavat nerede?.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Hak marifet, marifetin kendisi olduğuna göre; lâzım gelir ki, avam hakkında marifetin kendisi olmaya... Şunun için ki, onlarda marifetin kendisi yoktur.

Buna karşılık şöyle derim:

-Marifet için bir suret vardır, bir de hakikat.

Hak marifetin aynı olan marifet; acze merbut olan, marifetin hakikatıdır. Onun sureti ise, bu acz haddine ulaşmayan marifettir. İmkân

mukayesesi şaibesinden temizlemeyendir. Nitekim bu mana, daha önce de anlatıldı.

Yüce Hakkın fazlının kemalindendir ki marifetin suretini esas iman itibar etti ve necatı ona bağlı kıldı. Cennete girmeyi dahi, ona mürettep eyledi.

Marifetin sureti, imanın suretinde yeterlidir. Amma imanın hakikatında, mutlaka, marifetin hakikatı gereklidir.

★★★

Bu tahkikten bilinmiş oldu ki, iman iki ferddir; biri hakikat, biri de suret... Avamın nasibi olan surettir; havasa ihsan edilen dahi hakikattır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; avamın imanı, enbiyanın imanı gibi olmaz. Ki onlar, havassın dahi hasıdır. Onlara selâm. Zira, o iman, bu iman değildir; aralarında bir benzerlik dahi yoktur.

Marifetten yana acz, imanın hakikatında (ele, dile) alındığına ve marifetin dahi o makamda mevcud olduğu bilinmediğine göre, hiç şüphe edilmeye ki; o makamda ziyadelik ve noksanlık yoktur. ira, marifetin atılması (yokluğu) durumunda, marifet derecelerinin değişik olma ihtimali yoktur. Halbuki değişik dereceler, ancak sübuttadır.

Netice mana üstteki gibi olunca, imanın hakikatında ziyadelik ven oksanlık olmaz.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

★★★

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu takrirden lâzım gelir ki; sofiyenin ilimleri ve keşfe bağlı maarifi, itibardan düşük ola. Yüce Hakkın marifeti dahi, ona bağlı bulunmaya. Çünkü, anlatılan duruma göre, yüce Hakkın marifeti, şer'i ilimlerle hasıl olmaktadır. Artık, sofiyenin çalışıp çabalamakla elde edeceği bir marifet kalmamaktadır. Sofiyenin ulema üzerine bir meziyeti de sabit değildir. Yani şanı yüce Hakkın marifeti babında...

Bu soruya şöyle derim:

-Sofiyenin ilimleri ve keşfe dayalı maarifi, onlar arasında nihayetin nihayetine ulaşan müntehilere müyesser olan o acze kalmıştır. Bu büyüklere gelince derece derece, o keşfe dayalı maarif basamaklarına çıkmaya çalışmaktadırlar. Taa, o acz vüsul devletine erme şerefine nail oluncaya kadar. Bu durumda, o asfiye kuralların marifetleri muteberdir. Şunun için ki: O hak marifetin husulüne vesiledir. O hakikata ermeye dahi sebeptir.

★★★

Burada, bir başka soru dahi şöyle sorulabilir:

-Marifetten yana acz hali sabit olunca, kemal acze inhisar eder. Marifette sofiyenin itibar ettiği üç mertebenin manası nedir? İlme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakinden murad ne olur?

Bunun cevabını şöyle verebilirim:

-Bu Fakir'in o kavm (sofiye topluluğu) ile bu meselede müşaceresi (münakaşası) vardır. Bu büyükler, bu üç mertebeye yüce Hakkın zatına nisbetle itibar etmişlerdir. İlme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakini yüce

Hak şanında isbat eylemişlerdir. Onların irad ettikleri temsilde ise, duman ile istidlâlden hasıl olan ateşe dair ilim için:

-İlme'l-yakin demişlerdir. Yani ateşe nisbetle... Ateşi görmek için dahi:

-Ayne'l-yakin demişlerdir. Ateşle tahakkuk için dahi:

-Hakka'l-yakin demişlerdir.

Bu Fakir, bu üç mertebeyi, yüce Sultan Vacib'in zatına delâlet eden ayetlere indirdi. Şöyle dedi:

-İlim, ayn, hak delillerdedir; medlulda değil.

Zira o; ilimden, aynden, haktan yana yüce ve üstündür. Temsilde ise ilim, ayn, hak dumana nisbetle isbat edilmiştir; ateşe nisbetle isbat edilmiştir; ateşe nisbetle değil.

Dumanı bilmek, istidlâl ile hasıl olur ise bu, ateşi istilzam eden dumana nisbetle ilme'l-yakindir.

Dumanı görmek hasıl olduğu ve bununla da ateşin varlığına istidlhal edildiği zaman, dumana nisbetle ayne'l-yakin olur.

Dumanla tahakkuk hasıl olduğu, bununla da ateşin varlığına istidlâl edildiği zaman hakka'l-yakin olur. Yani dumana nisbetle. Bu istidlâl, önceki istidlâlden daha tamamdır. Zira o istidlâl, afaktandır; bu ise, enfüsten olup duman ile tahakkukun husulü içindir.

Sonra duman, ayne'l-yakinde bir vasıtadır. Hakka'l-yakinde ise, vasıta değildir. Hatta bir nisbettir ki, duman için olup ateşle beraberdir. Delil arayana (veya ateş) o nisbet, aynıyle husule gelir; onu yakın derecelerinin en alâsına ulaştırır. Bu yakınlık dahi, ilmin, aynın ve hakkın ötesindedir.

Burada şöyle söylenemez:

-Vasıta kalkınca, ayne'l-yakin olan rüyet tahakkuk eder.

Çünkü şöyle deriz:

-Rüyetin tahakkukunda, vasıtanın kalkması yetmez. Elbette başka şeyler gerekir. Bu işyler ise, yoktur. Yakin mertebeleri ayetlere (alâmetlere dönük olunca, medlule dönük bir marifet de baki kalmaz. Zaruri olarak, medlule marifetten yana acz lâzım gelir. Dolayısı ile, orada, marifetin selbinden (atılmasından) başka bir marifet tahakkuk etmez.

Şayet, yakin için olan bu üç mertebe ayetlere (alâmetlere veya delillere) dönük olmasaydı, medlule dönük olsaydı; marifetten yana aczin tasavvuru nasıl olurdu? Marifetin selbin (atmanın) manası ne olurdu?

★★★

SON